

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

**OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ OKÇULUK VE
ATÇILIK MECMUASI (HÜSREV PAŞA 816) METİN VE
GRAMER İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA YILMAZ

160101019

Danışman

Prof. Dr. Kemal YAVUZ

2. Danışman

Prof. Dr. Fikret TURAN

İSTANBUL 2020

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı'nda 160101019 numaralı Seda YILMAZ'ın hazırladığı “Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Okçuluk ve Atçılık Mecmuası (Hüsrev Paşa 816) Metin ve Gramer İncelemesi” konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, 14/07/2020, Salı günü saat 15.00'te çevrimiçi yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABUL**'ne **OYBİRLİĞİ** ile karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı [..]/[..]/20[...], tarihinde, saat da yapılacaktır.

Tez adı değişikliği yapılması halinde :

Tez adının |.....
|.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ (*)	İMZA
Prof. Dr. Musa DUMAN	KABUL	
Prof. Dr. Kemal YAVUZ	KABUL	
Prof. Dr. Fikret TURAN	KABUL	
Prof. Dr. Hanifi VURAL	KABUL	
Doç. Dr. Murat ELMALI	KABUL	

BEYAN/ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Seda YILMAZ

İmza

TEŐEKKÜR

Bu tezin yazılmasında bana yardımcı olan ve alışmamın her aşamasında beni yönlendirerek, bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen saygıdeğer danışmanlarım, Prof. Dr. Kemal YAVUZ ve Prof. Dr. Fikret TURAN hocalarıma ve bu süreçte yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK ve Prof. Dr. Musa DUMAN hocalarıma, aynı zamanda benden maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen yakın bir zamanda kaybettiğim rahmetli eşim Recep YILMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Seda YILMAZ

İmza

OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ OKÇULUK VE ATÇILIK MECMUASI (HÜSREV PAŞA 816) METİN VE GRAMER İNCELEMESİ

Seda YILMAZ

ÖZET

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış ve incelemesini yaptığımız Okçuluk ve Atçılık Mecmuası, atçılık ve okçuluk üzerine verdiği kıymetli bilgiler ile hem yazıldığı dönemde bu işlerle uğraşanlar hem de günümüzde bu konular üzerine araştırma yapanlar için önemli bir kaynak niteliğindedir. Biz de bu çalışmamızda geçmişten günümüze Türk kültüründe ve yaşantısında önemli bir yeri olan atçılık ve okçuluk üzerine yazılmış bu eserin latin harfli transkripsiyonunu ve sözlüğünü yaparak yazıldığı dönemdeki gramer özelliklerini inceledik. Gramer incelemesinde yazıldığı dönemin dil özelliklerini değerlendirerek fonetik değişiklikler, ses hadiseleri, dil ve dudak uyumu üzerinde durduk. Bu çalışmayı yaparken atçılık, okçuluk, nişan taşları üzerine yapılan çalışmaları inceleyerek değerlendirdik. Eserde yer alan ayet ve hadislerde atçılık ve okçuluğun İslâm dininde önemli bir yeri olduğu kanaatine vardık. Ayet ve hadisleri orijinal metinde yazıldığı şekilde Arap harfleriyle harekeli şekilde metin-transkripsiyon kısmında yazdık. Arapçadan tercüme yoluyla dilimize kazandırılmış olan bu eser ile ilgili yapılan çalışmaları da inceleyerek 83 varaktan oluşan Hüsrev Paşa 816 mecmuasının tamamının incelemesinin yapıldığı geniş çaplı bir çalışmayla karşılaşmadık.

Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Atçılık ve Okçuluk Mecmuasının metin, sözlük ve gramer incelemesini yaptığımız çalışma, bu konularda daha önceden yapılmış ve bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Okçuluk, Atçılık, Osmanlı Türkçesi, Hüsrev Paşa 816 Numaralı Mecmua

**ARCHERY AND HORSE BREEDING MAGAZINE, IN
OTTOMAN TURKISH (HUSREV PASA 816) TEXT AND
GRAMMER ANALYSIS**

Seda YILMAZ

ABSTRACT

Archery and horse breeding Magazine, which was written in Ottoman Turkish and analyzed by us, is an important resource for those who are engaged in these works at the time of writing and those who are currently researching these issues with valuable information on horse breeding and archery. In this study, we have examined the grammatical features of this work in the period it was written by making its transcription and dictionary in Latin. This work was written on horse breeding and archery which has an important place in Turkish culture and life from past to present. In the grammar examination, by evaluating the language features of the period in which it was written, we focused on phonetic changes, voice events, language and lip compatibility. While doing this study, we evaluated the studies on horse breeding, archery and making stones. We concluded that horse riding and archery had an important place in the religion of Islam in verses and hadiths. We wrote verses and hadiths in the text-transcription section, in Arabic letters, as they were written in the original text. By examining the studies on this work, which was brought into our language by translation from Arabic, we did not encounter a large-scale study in which the entire Hüsrev Pasa 816 magazine consisting of 83 foil was examined.

The study, in which we have examined the text, dictionary and grammar of the horse breeding and Archery Magazine Written in Ottoman Turkish, will contribute to the previous and following studies on these issues.

Key words: archery, horse breeding, Ottoman turkish, Husrev Pasa 816 magazine

ÖN SÖZ

Osmanlı döneminde atçılık, okçuluk, nişantaşları, ünlü kemankeşler üzerine yazılmış olan bu mecmua, insanlık ortaya çıktığı zamandan beri insan hayatının vazgeçilmez iki unsuru olan at ve ok üzerine verdiği bilgiler açısından oldukça önemli bir eserdir. Ok atma şekilleri, okun yapılışı, nişantaşlarının dikilmesi, atçılık ve atlar üzerine önemli bilgiler içeren mecmuanın XV. ve XVI. yüzyıl Osmanlı Türkçesi özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

Dünya kültüründe olduğu kadar Türk kültüründe de önemini göz ardı edemeyeceğimiz atçılık ve okçuluğun birçok kurala sahip olduğunu görüyoruz. Eserde ok ve atın insanlık tarihindeki yeri ve önemi hakkında edindiğimiz bilgiler yanında, özellikle İslam kültüründe de önemli bir yere sahip olduğunu görmekteyiz. Peygamber efendimiz ok ve at üzerine birçok söz söylemiştir ve Kur'an-ı Kerim'de okçuluk ve atçılık hakkında sureler bulunmaktadır. Eserde surelerin adları ve bölümleri belirtilmiş ve hadislerin de Türkçe karşılıkları verilmiştir.

Eserin ilk bölümü olan okçuluk kısmında verilen bilgilere göre bu bölümün Arapçadan tercüme olduğunu görmekteyiz. Bölümde övgü kısımlarında Arapça kelime ve tamlamalar fazladır. Okçuluk ile ilgili verilen bilgilerin anlatıldığı kısımlarda ise dil sade ve Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşımaktadır.

İkinci bölümde, Osmanlının ünlü kemankeşleri ve nişantaşları hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Nişantaşlarının yerleri ve ok atmanın incelikleri anlatılmıştır. Bu bölümde, ayrı bir bölüm içinde ok atmanın belli kurallarına, ok atma şekillerine, okçuluk ile ilgili kelime ve terimlere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise okçuluktan başka bir konuya geçilerek atın insanlık tarihi ve İslam kültüründeki yeri anlatılmış, ayet ve hadislerden faydalanılmıştır. Aynı zamanda atlarla ilgili çeşitli hikâyelere de yer verilmiştir. Metinde atların insan

için faydaları, atların hakları, at yetiştiriciliği ve atların organlarının çeşitli hastalıklara faydası anlatılmıştır.

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinde Hüsrev Paşa 816 künyesiyle kayıtlı olan metin, insanlığın başlangıcından beri hayatta kalma mücadelesinde iki önemli unsur olan at ve ok hakkında bizlere kapsamlı bilgiler vermektedir. Eseri, elimizden geldiğince yaptığımız bu çalışmayla ilim dünyasına kazandırmaya çalıştık. İncelediğimiz eser ile bu konularda çalışmalar yapan ve yapacak olanlara bir nebze de olsa katkı sağlayabilmeyi diliyoruz. Bu çalışma sırasında her türlü yardımı ve sabrı gösteren kıymetli hocalarıma, yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarıma ve çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
RESİM LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR	xvi
HARF ÇEVİRİ VE ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ	xviii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. OKÇULUK VE ATÇILIĞIN TARİHİ GELİŞİMİ.....	5
1.1. OKÇULUĞUN TARİHİ GELİŞİMİ.....	6
1.1.1. Eski Türklerde Okçuluk	6
1.1.2. İslami Dönemde Okçuluk	8
1.2. ATÇILIĞIN TARİHİ GELİŞİMİ.....	13
1.2.1. Türk Kültüründe At ve Atçılık	13
1.2.2. İslami Dönemde Atçılık.....	19
1.3. METİNDE GEÇEN OKÇULUK İLE İLGİLİ TERİM VE TABİRLER ...	21
1.3.1. Atıcı.....	21
1.3.1.1. Atıcılar tekyesi	21
1.3.2. Atış	22
1.3.2.1. Atışmak.....	22
1.3.3. Ayak taşı.....	22
1.3.4. Ayak yeri	23
1.3.5. Baş.....	23
1.3.6. Batman	23
1.3.7. Bedel atmak.....	24
1.3.8. Behrām/Behrāmī	24
1.3.9. Bend-i harbi sağ yağa.....	25
1.3.10. Bir dürlü dağı çap-rast kirış bendi	25
1.3.11. Bir dürlü dağı gönder bendi.....	25
1.3.12. Börk dikmek	25

1.3.13.	Ceng-bāz.....	26
1.3.14.	Çile.....	26
1.3.15.	Çūdat.....	27
1.3.16.	Demren.....	27
1.3.16.1.	Demreni iç kabzaya getürmek/gelmek.....	28
1.3.17.	Dezgāh/ Dergāh.....	28
1.3.18.	Dü-ķadem.....	29
1.3.19.	Dülbend atmaķ.....	29
1.3.20.	Dülbend büzmek.....	30
1.3.21.	Fenn-i ķalkān bendi.....	30
1.3.22.	Fenn-i Őaĝ gez.....	30
1.3.23.	Fenn-i Őaĝ Şuret.....	31
1.3.24.	Fenn-i Őaĝ yan başı.....	31
1.3.25.	Fenn-i Őaĝ üzengü.....	32
1.3.26.	Fenn-i Şol gez.....	32
1.3.27.	Fenn-i Şol Şuret.....	32
1.3.28.	Fenn-i Şol üzengü.....	33
1.3.29.	Fenn-i Şapu.....	33
1.3.30.	Filk.....	33
1.3.31.	Gez.....	34
1.3.31.1.	Gezi rast ķoymaķ.....	34
1.3.31.2.	Gezlemek.....	35
1.3.32.	Girift.....	35
1.3.33.	Gönder.....	36
1.3.33.1.	Gönder ve ķılıķ bendi.....	36
1.3.33.2.	Gönder Őablası.....	36
1.3.34.	Güş-keş.....	37
1.3.35.	Ĥadenķ.....	37
1.3.36.	Hevācı/Havacı.....	38
1.3.36.1.	Hevā'ı.....	38
1.3.37.	Hevān-dilin atmaķ.....	38
1.3.38.	İç kabza.....	39
1.3.39.	İdmān étmek.....	39
1.3.40.	Ĥabza.....	39
1.3.41.	Ĥadem.....	40
1.3.42.	Ĥavs.....	41
1.3.43.	Ĥavs-nāme.....	41
1.3.44.	Kelle ķomı.....	41
1.3.45.	Kemān çekmek.....	42
1.3.46.	Kemānger.....	42
1.3.47.	Kepāze/ Kepāde.....	42

1.3.48.	Ꞑılıç bendi	43
1.3.49.	Kiriş	43
1.3.49.1.	Kiriş bendi.....	44
1.3.49.2.	Kirişlemek	44
1.3.50.	Ꞑol bendi	45
1.3.51.	Ꞑom.....	45
1.3.52.	Ꞑur'a.....	45
1.3.52.1.	Ꞑur'a şalmaq	46
1.3.53.	Ꞑuş oꞑı.....	46
1.3.54.	Küşād/ Küşād vèrmek.....	47
1.3.55.	Menzil	47
1.3.55.1.	Menzil atmaq	48
1.3.55.2.	Menzil bozmaq.....	49
1.3.55.3.	Menzil oꞑı.....	49
1.3.55.4.	Menzil taşı	49
1.3.56.	Meydān başı	50
1.3.57.	Na'ı bendi	50
1.3.58.	Nīm-bağş	50
1.3.59.	Nīm-keş.....	51
1.3.60.	Nişān	51
1.3.60.1.	Nişān dikmek	51
1.3.61.	Nüh-ꞑadem.....	52
1.3.62.	Oꞑ.....	52
1.3.62.1.	Oꞑ atmaq.....	52
1.3.62.2.	Oꞑ ꞑoşmaq	53
1.3.62.3.	Oꞑ şunmaq	53
1.3.63.	Öç	54
1.3.64.	Pehlevān/pehluvān.....	54
1.3.65.	Perezvāne	55
1.3.66.	Pertāb	55
1.3.67.	Putā atmaq	55
1.3.68.	Rast bağlamak	56
1.3.69.	Rast ꞑoymaq	56
1.3.70.	Remy	57
1.3.71.	Sade gönder bendi	57
1.3.72.	Şağrı bendi	57
1.3.73.	Şağ kömündürük bendi.....	58
1.3.74.	Şağ yay bendi	58
1.3.75.	Seng-i menzil	58
1.3.76.	Ser-i çenber	59
1.3.77.	Sīne-keş.....	59

1.3.78.	Sir-ser kulaḅ.....	59
1.3.79.	Sivrikoz Çardāḡı.....	60
1.3.80.	Şol bendi	60
1.3.81.	Şol kömündürük bendi	60
1.3.82.	Şol şaḡrı bendi.....	60
1.3.83.	Şol yaḡa	61
1.3.84.	Şol yan başı bendi.....	61
1.3.85.	Şol yay bendi	61
1.3.86.	Şaşd/şaşt	61
1.3.86.1.	Şaşat atmak	62
1.3.86.2.	Şaşat cānibi	62
1.3.87.	Ta'lim	62
1.3.88.	Ta'limhāne	62
1.3.89.	Ṭamaḡ.....	63
1.3.90.	Ṭaş dikmek.....	63
1.3.91.	Tirendaz	63
1.3.92.	Tirger.....	64
1.3.93.	Tirkeş.....	64
1.3.94.	Tirkeş bendi	65
1.3.95.	Türki.....	65
1.3.96.	Yay	65
1.3.97.	Zant dikmek.....	66
1.3.98.	Zehḡir/zihḡir	66
1.3.99.	Zeyzān.....	67
1.3.100.	Zir seyri	67
1.4.	METİNDE GEÇEN ATÇILIK İLE İLGİLİ TERİM VE TABİRLER	67
1.4.1.	Aḡzına uyan/oyan urmak.....	67
1.4.2.	Alnında ḡurresi olmak	68
1.4.3.	Alnı şakar olmak	68
1.4.4.	'Arabī at	69
1.4.5.	Aşkar at	69
1.4.6.	At koşmak	69
1.4.7.	At sigirtmek/sigirtmek	70
1.4.8.	Ayaḡında sekili olmak	70
1.4.9.	Baytārname	71
1.4.10.	Birkaşık/ burkaşuk tuler.....	71
1.4.11.	Cündilik.....	72
1.4.12.	Dizgin	72
1.4.13.	Eşkin	73
1.4.14.	Eyer/Eger	73

1.4.15.	Gem.....	74
1.4.16.	Ėurmāyī ŗoru at.....	74
1.4.17.	Ėolan.....	75
1.4.18.	Ėom.....	75
1.4.19.	Kōmündürük	76
1.4.20.	Ėula at	76
1.4.21.	Kūmeyt	77
1.4.22.	ÖÇile ŗoşdurmak.....	77
1.4.23.	Öñdül	77
1.4.24.	Seklāvī.....	78
1.4.25.	Şikāl	78
1.4.26.	Tımār étmek.....	78
1.4.27.	Üzengi	79
1.4.28.	Yaşşı yağrınlu	79
1.4.29.	Yüğrük.....	80
İKİNCİ BÖLÜM		81
2. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİLER, İMLA VE GRAMER ÖZELLİKLERİ		81
2.1.	ESER HAKKINDA GENEL BİLGİLER	81
2.2.	ESERİN İMLA VE GRAMER ÖZELLİKLERİ.....	84
2.2.1.	Ünlüler.....	84
2.2.1.1.	/a/ ünlüsünün yazılışş.....	85
2.2.1.2.	/e/ ünlüsünün yazılışş.....	86
2.2.1.3.	/ı/ - /i/ ünlülerinin yazılışş	88
2.2.1.4.	Yuvarlak ünlülerin yazılışş	88
2.2.2.	Ünsüzler.....	90
2.2.2.1.	/b/-/p/ ünsüzlerinin yazılışş	90
2.2.2.2.	/c/- /Ė/ ünsüzlerinin yazılışş:	91
2.2.2.3.	/d/- /t/-/Ė/ ünsüzlerinin yazılışş	92
2.2.2.4.	/k/-/g/, /Ė/-/Ė/ ünsüzlerinin yazılışş.....	94
2.2.2.5.	/s/-/ş/-/ş/ ünsüzlerinin yazılışş.....	95
2.2.3.	Ses Hadiseleri	96
2.2.3.1.	Ünlülerle İlgili Ses Hadiseleri	97
2.2.3.1.1.	Ünlü Düşmesi	97
2.2.3.1.1.1.	İle edatı ve i-mek cevher fiili:	98
2.2.3.1.2.	Ünlü Türemesi	99
2.2.3.2.	Ünsüzlerle İlgili Ses Hadiseleri.....	99
2.2.3.2.1.	Ünsüz Düşmesi	99
2.2.3.2.2.	Ünsüz Türemesi	100

2.2.3.2.3. Ünsüz İkizleşmesi.....	100
2.2.3.2.4. Ünsüz Başkalaşması (Değişmesi), Sedahlılaşma Hadisesi.....	100
2.2.3.3. Benzeşme veya Tonsuzlaşma	102
2.2.3.3.1. Ünsüz Benzeşmesi.....	102
2.2.3.3.2. Ünlü Benzeşmeleri.....	102
2.2.3.3.2.1. Dil Benzeşmesi veya Kalınlık-İncelik Uyumu.....	102
2.2.3.3.2.2. Dudak Benzeşmesi veya Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	108
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	113
3. METİN VE SÖZLÜK.....	113
3.1. METİN	113
3.2. SÖZLÜK	213
SONUÇ.....	292
KAYNAKÇA	294
TIPKIBASIM	299

RESİM LİSTESİ

Resim 1 - (35a) Şüret-i Meydān Budur.....	148
Resim 2 - (41a) Bir Ok Atma Biçimi.....	153
Resim 3 - (42a) Fünūn-ı Gōnder.....	155
Resim 4 - (42b) Sekiz Baş Silsile.....	156
Resim 5 - (43b) Bir Ok Atma Biçimi.....	157
Resim 6 - (44a) Kazan Han.....	158
Resim 7 - (44b) Canbaz.....	159
Resim 8 - (45a) Silahşor.....	160
Resim 9 - (46a) Silsile- Halkıyyāt.....	161
Resim 10 - (46b).....	162
Resim 11 - (47a) Dört Baş Silsile.....	163
Resim 12 - (47b) İki Baş.....	164
Resim 13 - (48a) Berāber At Başı.....	165
Resim 14 - (48b) Halkıyyāt- Üstād.....	166
Resim 15 - (49a).....	167
Resim 16 - (49b) Meydan Değiştirme.....	168
Resim 17 - (50a) Hüpārāye Boşanmak.....	169

KISALTMALAR

a.e.	Aynı eser/yer
a.g.e.	Adı geçen eser
a.y.	Yazara ait son zikredilen yer
b.a.	Eserin bütününe atıf
bkz.	Bakınız
bkz.: aş.	Eserin kendi içinde aşağıya atıf
bkz.:yuk.	Eserin kendi içinde yukarıya atıf
C.	Cilt
çev.	Çeviren
ed. veya haz.	Editör/yayına hazırlayan
k.g.	Karşı görüş
karş.	Karşılaştırınız
s.	Sayfa/sayfalar
t.y.	Basım tarihi yok
v.d.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
y.y.	Basım yeri yok
t.y.	Tarih yok

İncelemede Kullanılan Eserlerin Kısaltmaları

BTS: *Büyük Türkçe Sözlük* (<https://sozluk.gov.tr/>)

DS: *Derleme Sözlüğü* (<https://sozluk.gov.tr/>)

DLT: (Çev. Besim Atalay), *Divanü Lügat-it Türk Tercümesi*, C. I., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.

KAL: *Kubbealtı Lûgat* (<http://lugatim.com/>)

OTS: (Haz. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1995.

ÖS: *Ötüken Türkçe Sözlük* (<http://www.otukensozluk.com/>)

YTS: Cem Dilçin, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

HARF ÇEVİRİ VE ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ

ا (أ)	a, ā	س	Ş, ş
إ	a, e	ض	z, d
ع	'	ط	ţ
ب	b, p	ظ	z
پ	p	ع	'
ت	t	غ	Ġ, ġ
ث	s	ف	F, f
ج	c, ç	ق	q
ح	ç	ك	k, g
خ	h	ك	G, g
ح	h	ك	Ñ, ñ
د	d	ل	L, l
ذ	z, d	م	M, m
ر	r	ن	N, n
ز	z	و	Ū, ū
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ی	y, i, î, è
ش	ş		

GİRİŞ

Tarih boyunca insanoğlu, tehlikelere karşı hayatını devam ettirmenin yollarını aramıştır. Öncelikle temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek, vahşi hayvanlara ve dūřmanlarına karşı kendini koruyabilmek için çeşitli yollar aramış, silahlar yapmaya çalışmıştır.

Başlangıçta basit araçları silah olarak kullanan insan, zamanla kendini ve kullandığı araçları da geliştirmiştir. İnsanlık tarihine baktığımızda çok eski dönemlerden beri ok, yay ve bununla birlikte atın insan hayatında ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Bugün içinde yaşadığımız teknoloji dünyasında bu kavramların o dönemlerdeki önemi kalmamış olsa da kültür tarihi ve insanlığın geçirdiği aşamaları görmemiz açısından ok ve at oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü barutun, ateşli silahların ve motorlu araçların icadına kadar insanlar gerek savaşlarda gerekse gündelik hayatlarındaki çeşitli ihtiyaçlarında hatta eğlencelerinde ok, yay ve attan vazgeçememişlerdir.

Savaşçı bir millet olan Türkler, adlarını tarih sayfalarına “okçu millet” olarak yazdırmışlardır. Türklerin yaptıkları oklar, kahramanlıkları kadar tanınmış ve gelişmelerinde önemli rol oynamıştır. Göktürk Kitabeleri’nde ok sözcüğü birçok yerde kullanılmıştır. Göktürk alfabesinde ok [↓] ve yay [)] şeklinde iki ayrı harf vardır. Bu da ok ve okçuluğun Türklerin hayatlarının bir parçası olduğunu göstermektedir.¹

Türklerin İslamiyeti kabul etmeleriyle birlikte dinleri değişmiş, ancak savaşçı kimliklerinde hiçbir değişiklik olmamıştır. Türkler için ok ve yay, dini yaymak için bir araç olmuştur. İslami dönemde ok ve okçuluk ile ilgili birçok eser yazılmıştır. Battalnâme, Menâkıbnâme, Gazavatnâme gibi eserlerde din uğruna savaşan kahramanların ok ve yay kullanmadaki ustalıkları, dūřmana nasıl diz çöktürdükları anlatılmıştır. Bu eserlerde okçuluk ile ilgili birçok bilgiye de yer verilmiştir. İslam

¹ Talat Tekin- Mehmet Ölmez, **Türk Dilleri**, Yıldız Dil ve Edebiyat 2, İstanbul, 2003, s.19.

dini ile ok ve yay, dinî bir anlam kazanmıştır. Kur'an-ı Kerim'de ok ve yay ile ilgili ayetler bulunmaktadır ve ok atmanın sevabından bahsedilmiştir. Mesela Enfâl suresi 60. ayette Allah (c.c), “Yâ Muhammed gücünüz yettiğince gazilere ok atmayı, at binmeyi öğretin ki benim düşmanlarımdan intikam alsınlar.”² diye buyurmuştur. Hz. Muhammed'in ok, yay ve at üzerine söylenmiş hadisleri bu konuda yazılmış kitap ve risalelerde yer almıştır. İncelemesini yaptığımız bu mecmuada peygamberimizin okçuluk ve atçılık ile ilgili hadisleri Arapça olarak verilmiş hemen ardından Türkçesi yazılmıştır. Peygamber efendimiz bir hadis-i şerifinde; “Allah tek bir ok sebebiyle üç kişiyi cennete koyar: Onu yapan; yeter ki bunu hayır maksadıyla yapsın, onu atan ve atana ulaştıran.” diye buyurmuştur. Kendisi de iyi bir atıcı olan Peygamber efendimiz ok atmanın önemini sürekli vurgulamış, hadis-i şeriflerinde ok atmanın faziletlerine yer vermiştir.

Osmanlı padişahları, şehzadeliklerinden itibaren iyi bir savaşçı olarak yetiştirilmekteydiler. Gönderildikleri sancaklarda usta kemankeşler tarafından eğitilen şehzadeler padişahlıkları sırasında da okçuluğa gereken önemi vermişlerdir. Savaş zamanı dışında okçuluk müsabakaları düzenlenmiş ve bazı şehirlerde ve bölgelerde ok meydanları yapılmıştır. Sadece bunlarla kalınmamış okçuluk, atıcılık üzerine birçok telif ve tercüme eserler oluşturulmuştur.

Ok ve at birbirinden ayrı düşünülmemiş, at üzerinde ok atma biçimleri, yazılan eserlerde tarif edilmiş ve hepsine bir isim verilmiştir. İncelediğimiz eserde de at üzerinde yapılan ok atışlarında, atıcının at üzerinde duruşuna göre yeni isimlendirmeler yapılmıştır. Bu terimlere “okçuluk ile ilgili terim ve tabirler” kısmında ayrıntılı olarak yer vermiş bulunmaktayız.

Ateşli silahların icadına kadar ok ve at günlük hayatın içinde kendine önemli bir yer edinmiştir. Özellikle Türkler için ok ve at birbirinden ayrı düşünülecek kavramlar değildi. Bu kavramların edebiyatımızda ve günlük hayatta kullandığımız kelimelerde, deyimlerde, atasözlerinde yerini aldığını görmekteyiz. Çünkü Türkler ok ve ata duygusal bir anlam da yüklemişlerdir. Onlar için ok ve at sadece kendilerini koruma, temel ihtiyaçlarını karşılama aracı olmanın ötesinde bir anlama sahiptir. Gerek halk şairleri gerek divan şairleri, şiirlerinde at ve oktan çokça bahsetmişlerdir.

² <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

Divan şairleri oku bir mazmun olarak kullanmış, sevgilinin kirpiğini oka benzetmiş ve sevgiliden gelen oklardan şikayetçi olmamış hatta sevgilinin attığı oklardan memnun olmuştur. At da şiirlerde sevilen bir varlık olarak yerini almış ve halk şairleri atları için güzellemeler söylemişlerdir. At ve ok insan yaşantısıyla o kadar bütünleşmiştir ki edebiyatta da kendisine fazlasıyla yer bulmuştur.

Hayatın içine bu kadar yerleşen ok ve at kavramları ile ilgili olarak insanlar günlük konuşmalarında kullandıkları deyim ve atasözlerini oluşturmuşlardır. Mesela bir okçuluk terimi olan “okçuluğa yeni başlayanların kollarını alıştırmak için kullandıkları gevşek talim yayı olan kepaze” sözcüğünden bugün de kullandığımız “kepaze olmak” deyimini oluşturulmuştur. Ok ve atla ilgili olarak “ok gibi fırlamak”, “ok gibi doğru olmak”, “Atılan ok geri dönmez.”, “Atı alan Üsküdar’ı geçti.”, “At yiğidin yoldaşdır.”, “At sahibine göre kişner.”, “At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.” gibi burada ancak birkaç örneğini verebileceğimiz birçok atasözü ve deyim oluşturulmuştur.³

İncelemesini yaptığımız “Atçılık ve Okçuluk Mecmuası” adlı eserin ilk bölümü olan okçuluk kısmında ok atmanın sevaplarından bahsedilmiş, Kur’an’daki ayetlere ve Hz. Muhammed’in hadislerine yer verilmiştir. Okçuluk kısmı kendi içinde bölümlere ayrılarak ok atmanın kuralları, ok yarışırma ve kuralları, ok talimi yapmanın kuralları, kullanılacak okların özellikleri, kırk günlük birinci çile ve ardından ikinci çile gibi birçok konudan bahsedilmiş ve bu bölüm edeb babı ile sona ermiştir.

İkinci bölümde, ok menzilleri ve İstanbul, Edirne, Bursa ve Gelibolu’da dikilen nişantaşları hakkında bilgiler verilmiş ve döneminin ünlü tirendazları anlatılmıştır. Bu bölümde ayrıca okçuluk bir oyun olarak ele alınmış ve ok atış şekilleri açıklanmış ve okçulukla ilgili kaynaklarda bulamadığımız bazı kavramlara yer verilmiştir. Atıcıların ok atarken at üzerinde duruş şekilleri resimlerle gösterilmiştir.

Üçüncü bölümde, okçuluk ile ilgili bilgilerden sonra atçılık konusuna geçilmiştir. Mecmuanın bu bölümünde “Kitâb-ı Makbûl Der Hâl-i Huyûl” adında bir kitaptan bahseder. Bu kitap bir mukaddime, bir hatime ve dört bölüm olarak telif

³ Erdal Çakıcıoğlu, *Atasözleri Sözlüğü*, Şimşek Yayınları, İstanbul, 2003, s. 84-87.

edilmiştir. Mecmuanın atçılık bölümünde, övgülerden oluşan bir hatimeye ve devamındaki mukaddimede atlarla ilgili çeşitli hikâyelere ayet ve hadislere yer verilmiştir. Atçılık kısmının birinci bölümünde, gaza için at beslemenin faydaları, ikinci bölümünde iyi ve yeterli atların nasıl olduğu, üçüncü bölümünde atların korunması ve hakları, dördüncü bölümünde atların dişleri ve yaşları hakkında bilgi verilmiştir.

Sonuç olarak, çalışmamızın okçuluk ve atçılık hakkında verdiği değerli bilgilerin yanında, yazıldığı dönemin dil özelliklerinin zenginliği bakımından da bu alanda çalışmalar yapanlara katkı sağlayacağını umuyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OKÇULUK VE ATÇILIĞIN TARİHİ GELİŞİMİ

Okçuluk ve atçılık tarihinin insanlığın ortaya çıktığı eski dönemlere kadar uzandığını biliyoruz. Çünkü insan öncelikle beslenme ihtiyacını karşılamak, avlanmak, vahşi hayvanların saldırılarından korunmak için çeşitli araçlar kullanmıştır. Başlangıçta hayvan boynuzları ve dişleri gibi sivri aletlerle avlanmaya çalışan insanoğlu, zaman içinde aklını kullanarak daha profesyonel araçlar yapmaya başlamıştır. Ok ve yay bu araçların başında gelmektedir. Daha sonra ise kılıç, bıçak gibi kesici aletleri yapan insanoğlu bugüne kadar önemli merhaleler katetmiştir.

Mekanik silahların ilk örneğinin ok ve yay olduğu bilinmektedir. İlk insanların yaş dalları büküp, bunları sarmaşıklarla bağlayıp ve ince dalların uçlarını sivrilterek ilk ok ve yay örneklerini verdikleri, mağara duvarlarına yapılan çizimlerden anlaşılmaktadır. Tarihin her döneminde ok ve yay, av ve savaş silahı aynı zamanda da yarışma aracı olarak insanlar tarafından çokça kullanılmıştır.⁴

Dünyada okçuluk faaliyetlerinin ilk olarak ne zaman ve nerede ortaya çıktığı ile ilgili elimizde kesin bilgiler mevcut değildir. Bu konuyla ilgili soruların cevabını araştırmacılar mağara duvarlarına yapılan resimlere, ok ve yay buluntularına dayandırsa da kesin bir şey söylemek mümkün değildir.⁵

İlkçağlardan beri atın faydalı bir hayvan olduğunu anlayan insanoğlu, atı hayatının en önemli parçası olarak görmüş ve onu evcilleştirerek hem ulaşım aracı olarak kullanmış hem de etinden, sütünden yararlanarak beslenme ihtiyacını karşılamıştır. Atın evcilleştirilmesiyle birlikte insanlık birçok yönden gelişmiştir. Mesela göçebe Türklerden bahsedilirken ilk akla gelen hayvanın birçok eserde at olduğu görülmektedir. Tarihte Türklerin savaşçı millet olarak tanınmasında atı ve

⁴ Doğan Yıldız, **Türk Spor Tarihi**, Eko Matbaası, İstanbul, 1979, s. 72.

⁵ Erkan Göksu, **Okla Yükselen Millet**, Okçular Vakfı, İstanbul, 2018, s. 49.

oku iyi kullanmalarının payının büyük olduğu bilinmektedir. At ve ok hem insanın hayatta kalmasını sağlayan hem de bugüne gelmesinde önemli iki unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde okçuluk ve atçılığın tarihini daha çok Türk tarihindeki gelişimiyle incelemeye çalışacağız.

1.1. OKÇULUĞUN TARİHİ GELİŞİMİ

1.1.1. Eski Türklerde Okçuluk

Tarihin ilk zamanlarından itibaren dünya tarihi sahnesinde yerini alan Türkler, birçok medeniyet tarafından savaşçı kimlikleriyle tanınmışlardır. Türklerin askeri başarılarının altında yatan en önemli unsur olarak onların gelişmiş silah teknolojisine sahip olmalarını göstermek mümkündür.⁶

Ok, yay ve okçuluğun Türkler tarafından dünyaya yayıldığı tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır. Maden çağının açılması, atın eğitilmesi ile Türkler Orta Asya bozkırlarından ellerinde ok ve yayları, altlarında atları ile gittikleri her yerde bu araçları kullanmışlar ve tanıtmışlardır.⁷

Türkler ok ve yayı bir savaş ve avlanma gereci olarak kullanmanın ötesinde, manevi bir kültür ögesi olarak görmüşler ve bu silahların yapımında büyük ustalık ve maharet göstererek tarihte “okçu millet” olarak isimlendirilmişlerdir.⁸

Eski Türklerde “ok” maddi kültür unsuru dışında anlamlar da taşımaktadır. Ok kelimesi “boy” anlamına da gelmektedir. Moğollar’da “ok” sözcüğü karşılığı olarak “sumun” sözcüğü kullanılmaktaydı ve bu da 120-200 kişiden oluşan bir grubu karşılırdı. İran’ın “Lur” topluluğunda “tira” kelimesi hem “ok” hem de “boy” anlamına gelmekteydi. Araplarda “sehim” kelimesi de aynı anlamda kullanılmıştır. Buradan da ok kelimesinin geniş bir kullanım alanına sahip olduğunu görmek mümkündür.⁹

⁶ Göksu, **a.g.e.**, s.55.

⁷ Doğan Yıldız, **Türk Spor Tarihi**, Eko Matbaası, İstanbul, 1979, s. 72.

⁸ Göksu, **a.g.e.**, s.56.

⁹ Hasan Basri Öngel, **Türk Kültür Tarihinde Spor**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 292-293.

Ünlü Türk Hakanı Oğuz Kağan'ın, üç oğluna “Bozok”, diğer üç oğlunu da “Üçok” adını vermesi aynı zamanda ok ve yayın “boy, kabile” gibi anlamlara geldiğinin işaretidir.¹⁰

Orta Asya coğrafyasındaki kavimleri bir bayrak altında toplamayı başararak büyük bir devlet kuran Hunlar, o dönemde birçok devletin özellikle de Çinlilerin korkulu rüyası olmuşlardır. Çinliler Hun okçuları karşısında çaresiz kalmışlar ve Çin Seddi'ni inşa ettirmişlerdir. Aynı zamanda ordularında yeniliğe giderek askerlerini her yönden Hun ordularıyla mücadele edebilecek seviyeye getirmek için çalışmışlardır. Hunların savaşlarda bu kadar başarılı olmasında iyi eğitilmelerinin yanında ok ve yay yapımındaki ustalıkları da göz ardı edilemez. Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılarda mezarların içine konulmuş olan ok ve yaylardan, Hunların o dönemde kullandıkları ok ve yayların şekli, kullanılan malzemeler hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Hun devletinin önemli hükümdarı olan Mete Türk ok ve yaylarıyla Hunları “yay çeken kavimler” olarak nitelendirmiştir. Mete tarafından yapıldığı rivayet edilen “ışık çalan ok” ya da “vızıldayan” diye tabir olunan okların Hunlar tarafından kullanıldığı ve o dönemlerde Türk oklarının ne kadar meşhur olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır.¹¹

Hunların bir kolu olan Göktürklerin, silah yapımı ve kullanımı konusunda diğer kavimlere göre ilerlemiş oldukları tarihi kaynaklardan bilinmektedir. O dönemlerde Göktürklerin kullandığı “boynuzla süslenmiş yay” ve vızıldayan oklar en dikkat çeken oklar olmuştur. Göktürklerin yıkılışından sonra kurulan Türk devletleri, bu şekildeki farklı ok ve yayları kullanmışlardır. Göktürklerde ok ve yayın ne kadar önemli olduğunu Çinliler ile yaptıkları savaşlarda görmek mümkündür. Çinliler yağmur yağdığı zaman Türklerin ok atamadıklarını anlamışlar ve böyle durumlarda onları kılıç ve balta gibi aletlerle yenmeyi başarmışlardır.¹²

Göktürklerin hem savaşlarında hem de sosyal yaşantılarında önemli yeri olan ok Göktürk Kitabeleri'nde çok fazla geçmemektedir. Bu durum Göktürklerin bu araçları kullanmadıkları anlamına gelmemelidir. Çünkü bu dönemde Göktürk

¹⁰ Yıldız, **a.g.e.**, s. 72, 73.

¹¹ Göksu, **a.g.e.**, s.125-127.

¹² Göksu, **a.g.e.**, s. 89-92.

ordularının atlı birliklerden oluştuğu ve hepsinin de çok iyi ot atıp, yay çektikleri bilinmektedir.¹³

Ok ve yay Türklerde hâkimiyetin sembolü olarak kullanılmıştır. Göktürklerde ok “tabilik” yay ise “üstünlük” sembolü olarak görülmüştür ve kağanlar idareleri altındaki boylara ok gönderdiklerinde, boylar kuvvetlerini toplayıp kağanın yardımına gitmeleri gerektiğini anlamışlardır.¹⁴

Eski Türklerde okçuluk ve avcılık oldukça önemli yere sahiptir. Yaşadıkları coğrafyanın zorluğu itibariyle çocuklar küçük yaştan itibaren kız, erkek ayırt edilmeksizin ok atmayı, avlanmayı, ata binmeyi öğrenmekteydiler. Çocukların yaşları ilerledikçe ok ve yayları da ona göre geliştirilirdi. Büyüdükten sonra da savaşa katılırlar ve bu şekilde toplumdaki yerlerini almış olurlardı.¹⁵

Eski Türklerin hayatında önemli bir yere sahip olan ok, yay ve at daha sonraki dönemlerde de etkinliğini geliştirerek sürdürmüştür. Türkler ok ve yay yapımında oldukça ustalaşmış ve Türklerin yaptığı ok ve yaylar dönemlerinde oldukça ses getirmiştir.

1.1.2. İslami Dönemde Okçuluk

Türklerin İslamiyeti kabul etmesiyle hayatlarında yeni bir dönem başlamış ve savaş kavramı “cihâd” anlayışıyla Allah için din uğruna savaşmaya dönüşmüştür. Bu uğurda ölmenin, “şehâdet” mertebesine ulaşmanın, cennete gitmekle müjdelenmesi de Türklerin İslam dinini kabul etmelerini hızlandırmıştır. Türkler hakkında bilgi veren Arap-İslâm kaynakları, Türklerin okçuluktaki ve savaşlardaki maharetlerini büyük bir övgüyle anlatmışlardır. Türklerin ok atmadaki ustalıkları anlatılırken Arapların en savaşçı kavimlerinden olan Hariciler ile Türkler karşılaştırılmış ve bir Harici askerinin yayına ok koyana kadar bir Türk’ün on tane ok attığından bahsedilmiştir.¹⁶

¹³ Göksu, **a.g.e.**, s.91.

¹⁴ Kürşat Aktepe, **Okçuluk**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 5.

¹⁵ Mustafa Nuri Türkmen, **Osmanlı’da Av Kültürü**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2013, s. 10.

¹⁶ Göksu, **a.g.e.**, s. 101.

İslami dönemde ok ve yay dinî bakımdan manevi bir anlam yüklenmiştir. Bu manevi anlama göre ok ve yay cennetten çıktığı ve Allah tarafından insanların kullanımına sunulduğu belirtilmiştir. İslami dönemde okçuluk ile ilgili birçok eser ve risale yazılmıştır. Bu eserlerde ok ve yay nasıl yapıldığı, ilk okun insana nasıl ulaştığı ile ilgili hikâyelere yer verilmiştir. Bu hikâyelerde ilk ok atan kişinin Hz. Âdem olduğu belirtilmektedir. Bunlardan en çok bilineni, Hz. Âdem'e ekinlerini kuşlardan koruması için Allah tarafından Cebrail aracılığıyla verilen ok ve yaydır. İncelediğimiz eserde de (Hüsrev Paşa 816) bu şekilde bir hikâye mevcuttur. Eserin 11a kısmında bu hikâye şu şekilde anlatılmaktadır:

“*Ḳur'ân-ı 'Azîm ve Kelâm-ı Kadîm okuyanla diñleyenüñ şevâbı birdür, ok dañı atan ile şunanuñ şevâbı birdür.*” dedi. Dañı Cebrâ'il maḳâmına 'urüc etti. Pes Resûl Hâzreti dört şahâbesini okutdı ki, atalar ok atmañlıñıñ 'ilmin bilürlerdi. 'Arab içinde meşhûrlardı. Zîrâ bu yay ile ok 'ilmî cihânda ḳadîmden var idi. Şöyle kim Ḳaşaş-i Hacerîde eydür: “Ol vaḳtin kim Âdem Peyğamber hebûṭ etti. Ya'nî uçmaḳdan yere indi. Cebrâ'il Âdem'e geldi, ekincilik şan'atın öğretti. Âdem Şafti 'aleyhi's-selâm ekini ekdi, ḳarga geldi, ekdüğü ekini ḳopardı, helâk eyledi. Âdem Nebî anı men' etmekde sergerdân oldu. Tâ ki bir gün Cebrâ'il-i emîn Âdem'e geldi yay getürdi ve bir tutam ok vürdi. Ḳudretten yaradılmış tutmağın, atmağın gösterdi Âdem anuñla ol kuşları ürketdi. Evvel Âdem ok atdı, yay tutdı. Andan soñra Cimşid Şâh ḳaçan kim dürlü dürlü taşnîf ḳıldı. 'Aklı yayla oḳa dañı dürlü dürlü ḳavller etmişdür. Duṭmasında, atmasında andan soñra her bir server ki tecrübanlar etmekle hüneler arturdılar. (11a)”¹⁷

Kaşğarlı Mahmud, *Dîvânu Lugât'it-Türk* adlı ünlü eserinde Türk oklarının ve okçularının üstünlüklerini anlatmıştır. Eserde, İskender Uygur iline ulaştığında süvarilerin başlıklarının siperinin şahin kanatları gibi olduğunu ve süvarilerin atları koşarken, oku önlerine attıkları gibi aynı şekilde arkalarına da attıklarını belirtmiştir. Bunları gören İskender, bu süvarilerin kimseye muhtaç olmadan istedikleri gibi avlanıp yaşayacaklarını söylemiştir.¹⁸

¹⁷ Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, **Hüsrev Paşa 816 Okçuluk Risalesi**.

¹⁸ Yıldız, **a.g.e.**, s. 74.

Ok ve yayın dini bakımdan taşıdığı anlam ve önemi, Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerde ve Hz. Muhammed'in söylediği hadislerde görmek mümkündür. Peygamber efendimizin okçuluk ile ilgili olarak 40 kadar hadisi vardır. İncelediğimiz metinde de geçen bazı hadisler şu şekildedir:

“Size (ok) atıcılığını tavsiye ederim. Sizin oyunlarınızın en hayırlı olanı budur.” 3b

“Allah tek bir ok sebebiyle üç kişiyi cennete koyar. 1. Onu yapan; yeter ki bunu hayır maksadıyla yapsın. 2. Onu atan 3. Atana ulaştıran.” Atıcılık ve binicilik öğreniniz. Atıcılık öğrenmeniz binicilik öğrenmenizden bana göre daha sevimlidir.” 4b

“Her kim atıcılığı öğrenir de sonra terk ederse bizden değildir. Yahut muhakkak isyan etmiştir.” 5a

“Kim kendisine atıcılık öğretildikten sonra onu terk ederse, Allah'ın kendisine ihsan ettiği nimete karşı şükürünü terk etmiş olur.” 5a

“Kimin evinde gaza niyetine bir yay olursa ondan fakirlik kaldırılmıştır.” 5b

“Melekler sizin temrenlerle ve at yarışlarıyla yaptığımız oyunlar hariç hiçbir eğlenenizde hazır bulunmazlar.” 6b

“Kim gaza niyetine bir ok atsa onun her attığı oka cennet ölçüsünde sevap yazılır.” 9a

“Evinde ok ve yay saklayan (bulunduran) kimsenin Allah'ın selâmeti üzerindedir.” 20a

“Çocuklarınıza okun nasıl atılacağını öğretin.” 20b

“Kim ok atmayı öğrenir sonra da onu terk ederse bizden değildir.” 20b

Peygamber efendimizin hadislerinden onun oka, atıcılığa verdiği önem anlaşılmaktadır. “Bir rivâyetde, Hz. Muhammed'in at koşturan ve kılıç talimi yapan kişilerin yanından geçerken selam verdiği, ancak ok atanların yanından geçerken

onlara selam vermediği dikkat çekmiştir. Sebebi sorulduğunda ok atanların ibadette olduğunu ve rahatsız edilmemelerini söylemiştir.”¹⁹

Dede Korkut kitabındaki hikâyelerde, ok ve yay yapımı, ok atımı hakkında bilgilere ratlanmaktadır. Hikâyelerde altın, gümüş, bakır, demir ve kayın ağacından yapılmış oklardan bahsedilmiştir. Salur Kazan ile ilgili hikâyede, Salur Kazan “okçu” namıyla tanınmıştır. Salur Kazan’ın “okçusu ve ona ok yapan” olarak bilinen Kuzan adlı kişi de ok yapmadaki maharetiyle bilinmektedir. Dede Korkut kitabında, “kayın okun düşmana varsun” diye edilen dualarda, okların sürgünleri düzgün ve esnek olduğu için ok yapımında kayın ağacının kullanıldığı anlaşılmaktadır.²⁰

Selçuklular ok ve yay kullanmada oldukça maharetliyidiler. Kaynaklarda Türk ok ve yaylarının üstün yapı ve teknik özelliklerine yer verilmiş, Selçuklu Türkmenlerinin ok ve yay kullanmadaki ustalıklarından övgüyle bahsedilmiştir. Anadolu’nun Türk yurdu olmasında Türk okçularının ve Türkmenlerin büyük rolü vardır. Nizamü’l-mülk’ün geliştirdiği gulâm eğitim sistemi ile usta okçular yetiştirilmiştir. Selçuklu sultanları da ok atmada oldukça maharetliyidiler. Selçuklu sultanlarından Tuğrul Bey, ok ve yayı bir hâkimiyet sembolü olarak gördüğünden yanından ayırmazdı. Alp Arslan oksuz ve yaysız hiçbir yere gitmezmiş. Sultan Melikşah’ın attığı oklardan isabet etmeyen olmazmış.²¹

Eski Türklerde tuğra olarak ok ve yay kullanılmaktaydı, sonraki dönemlerde Selçuklu Tuğrası ve tuğra divânı müessesesi de buradan gelmiştir. Selçuklular’ın mektuplarının başında ok ve yay işaretleri bulunmaktaydı. Selçuklular Dandanakan Savaşı’nı kazanınca bu büyük zaferi tebliğ etmek için fetihnâmeler göndermişlerdir ve gönderdikleri fetihnâmenin başında da tuğra olarak ok ve yay işaretleri bulunmaktadır. Türk âlameti olan tuğra, Selçuklular’da ok ve yay işareti iken Osmanlı’da yazıda, mimarîde ifadesini bulmuştur. Selçuklu sikkelerinde büyük yay

¹⁹ Aktepe, **a.g.e.**, s. 2.

²⁰ Öngel, **a.g.e.**, s. 311.

²¹ Erkan Göksu, **a.g.e.**, s. 124-135.

ile küçük yay ve oktan meydana gelen, büyük yay ile küçük ok ve yayın yan yana olduğu damgalar basılmıştır.²²

Osmanlılar döneminde okçuluk gelişmiş ve sistemli bir hâle getirilmiştir. Kendileri de usta birer okçu olan Osmanlı padişahları okçuluğa önem vermişlerdir. IV. Murad, III. Selim, II. Mahmud okçuluğa fazlasıyla değer vermişlerdir. Sultan II. Mahmud ok atıp yay çekmede döneminin önde gelen kemankeşlerinden biridir. II. Mahmud okçulukla ilgili birçok yenilikler yapmış, ok meydanlarında dolaşmış ve okçuların adlarının kaybolmaması için yarışlar düzenlemiş, ödüller koymuş ve okçuluk mektebi açmıştır. Padişahın ok atmadaki ustalığı hep takdir edilmiş ve onun bu atışlarından birinde Amerikan elçisinin korkuya kapıldığı belirtilmiştir.²³

Osmanlı döneminde imparatorluğun birçok yerinde talimhaneler ve ok meydanları açılmıştır. Talimhaneciler, talimhaneye yeni gelenlere atış yapmayı öğretmişlerdir. İstanbul dışında Edirne, Bursa gibi büyük şehirlerde de talimhaneler kurulmuştur. Evliya Çelebi 17. yüzyılda İstanbul'da 45 talimhane ve 50 talimhaneci olduğunu belirtmiştir. İstanbul, Edirne, Bursa, Gelibolu gibi şehirlerde ok meydanları kurulmuştur. Bu meydanlarda birçok menzil atışları yapılmıştır.²⁴

Osmanlı devletinin kuruluş yıllarından itibaren en etkin silah olan ok ve yay ile birçok önemli savaşlar kazanılmıştır. Fatih'in İstanbul kuşatması ile orduda ateşli silahların kullanılması ve XVI. yüzyıl ortalarından itibaren ok ve yay zamanla yerini tüfeğe bırakmıştır. Ancak Türklerin yaşantısında okçuluk hiçbir zaman silinmemiş ve önemli bir spor dalı olarak varlığını sürdürmüştür. Okçuluk başka hiçbir millet tarafından Türkler kadar benimsenmemiştir.²⁵

²² Neriman Görgünay, **Eski Türk Damgalarında Ok ve Yay**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002.

²³ Kemal Yavuz, Mehmet Canatar (hızl.), **Okçuluk Kitabı, Telhîs-i Resâilât-ı Rumât**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2010, s. 20.

²⁴ Aktepe, **a.g.e.**, s. 10-13.

²⁵ M. Şinasi Acar, **Osmanlı'da Sportif Atıcılık Nişan Taşları**, Yem Yayın, İstanbul, 2013, s. 4.

1.2. ATÇILIĞIN TARİHİ GELİŞİMİ

1.2.1. Türk Kültüründe At ve Atçılık

İnsanlık tarihinin gelişiminde önemli rolü olan atın insanın hizmetine girmesi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Atın ehlileştirilmesi ile insanlığın ilerlemesi doğru orantılıdır. Öncelikle temel ihtiyaçlarını karşılamaya ve vahşi hayvanların saldırılarından, doğa olaylarından korunmaya çalışan ilk insanların hayatta kalabilmek için hangi araçları kullandıkları ve hangi hayvanlardan yararlandıkları mağara duvarlarına çizdikleri figürlerden anlaşılmaktadır.

At, Türklerin sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yere sahiptir. Attan sonra gelen diğer önemli hayvan koyundur. M.Ö. 2500'lerden ulaşılan kalıntılarda koyun kemikleri ile at kalıntıları birlikte görülmüştür. Bozkır Türklerinin hayatında önemli bir yere sahip olan at, aynı zamanda bir gıda maddesi olarak kullanılmıştır. Türklerde en çok at ve koyun eti yenmekteydi.²⁶

Erken dönem uygarlık tarihine bakıldığında hayvanların aynı zamanda totemik anlamda kutsal bir değer kazandığı görülmektedir. Erken dönemde mesela Somoyedler için ren geyiği ne ise Türko-Moğollar için de at odur. Her ikisi de avcı çıkış noktasından gelmektedir ve her ikisinde de hayvan yetiştirme aklı ve dünyevî yönleri ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle hem ren geyiği hem de at, başlangıçta et ve yük hayvanı olarak kullanılmaktaydılar. Türklerin ataları olan Proto-Türkler tarafından atın evcilleştirilerek insanın hizmetine sokulmasıyla insanlık tarihinde önemli adımlar atılmıştır. Türkler "at" çevresinde gelişen hayatlarında bu şekilde yeni bir alt kültür oluşturmuşlardır.²⁷

İlk dönem insanları için at, sadece etini yemek için avlanmaktaydı. İnsanlar, atı üzerine binmek ya da arabaya koşmak gibi işlerde kullanmayı bilmiyorlardı. Aynı zamanda o dönem atları üzerine binilmeyecek kadar güçsüz ve zayıftı. İnsanlar da henüz atı bağlayıp çektirecekleri arabayı icat etmediklerinden ilk dönemlerde atın böyle bir işlevi yoktu. Daha sonraki dönemlerde atın diğer hayvanlardan farkı anlaşılacak şekilde at yetiştiriciliği önem kazanmaya başlamıştır. Yoğun at yetiştiriciliğinin

²⁶ İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1995, s. 304-305.

²⁷ Öngel, **a.g.e.**, s. 98-99.

Moğolistan steplerinde en yüksek noktalara ulaştığı bilinmektedir. At yetiştiriciliği bütün bozkır ülkelerinde önemli bir yere sahip olmuştur. Hatta Türkler arasında daha da özel bir anlama sahiptir. Atın evcilleştirilmesi ile insanlar bir yerden başka yere daha kolay ulaşmışlardır. Bu durum hem savaşlarda hem de göçlerde insanlara uzun mesafeleri aşma konusunda büyük kolaylıklar sağlamıştır.²⁸

İnsanlığın gelişiminde etkili hayvanlardan olan at sayesinde, göçebe topluluklar savaşlarda üstünlük sağlamışlar ve daha uzak coğrafyalara ilerlemişlerdir. At göçebe hayatta binek hayvanı, ulaşım aracı, yiyecek, içecek kaynağı gibi birçok amaçla kullanılmıştır. İnsanlar at sayesinde ürettiklerini başka yerlere taşıma, yer değiştirme gibi imkânlarla sosyo-kültürel hayatlarını geliştirmişlerdir. Atla birlikte göçebe toplumlarda “atlı kültür” olarak bilinen yeni bir dönem başlamış olur.²⁹

Orta Asya coğrafyasının zorlu tabiat şartlarına karşı koyabilecek en uygun hayvanın at olduğu görülmüştür. Gerek dağları gerekse ucu bucağı görünmeyen düzlükleri aşmanın en rahat yolu olarak görülen at üstünde ilerlemek veya atlı arabalarla yapılan yolculuklar, atın önemini her dönemde insanoğluna göstermiştir. Ünlü dil bilimci W. Radloff “Sibirya’dan” adlı eserinde, atın bu coğrafya için ne kadar önemli olduğunu ve bu zor coğrafyada yaşayan insanların ata verdiği değeri eserinde sürekli tekrarlamıştır.

W. Radloff, Orta Asya coğrafyasında yaptığı gezi ve incelemeleri anlattığı “Sibirya’dan” adlı eserinde 16 Mayıs günü yolculuğunda, geç vakitte sağlam atlar tedarik ederek yolculuğa çıktığını ve 8 Haziran’da at üzerinde karanlık boğazları korku ile geçtiğini anlatmaktadır. Radloff, Çinlilerin çok fazla at beslediğini ve bazı Türk kavimlerinin kendilerine Çin sülâlesinden eş olarak bir prenses almak için M.Ö 107 yılında, Çin sarayına 1000 at yolladığını ve karşılığında prenses Si-Gün’ü aldığını söylemektedir.³⁰

Çinlilerin kaynaklarında Tu-iku’lar diye adlandırılan bazı Türk kavimlerinde at oldukça önemli bir yere sahipti. Bir at çalmak ölümle cezalandırılmaktaydı.

²⁸ Öngel, **a.g.e.**, s. 99-100.

²⁹ Belek Kayrat, “Eski Türklerde At ve At Kültürü”, **Gazi Türkiyat Dergisi**, Bahar 2015/16. s.111-128.

³⁰ W.Radloff, **Sibirya’dan I. cilt**, (çev.) Ahmet Temir, Maarif Matbaası, İstanbul, 1957, s. 2-125.

Birinin bir azasına zarar veren kimse ceza olarak bir at verirdi. Bir at veya başka bir şey çalan kimse onun değerinin on mislini ödemek zorundaydı. Ölen birinin akrabaları at veya koyun keserek ölünün olduğu çadırın önüne kurbanları sererler ve ölünün ruhuna gitmesi için bu hayvanları kurban ederlerdi. At üzerinde çadırın etrafında yedi kez dönerek yüksek sesle ağlarlar ve bu merasimi yedi kez tekrar ederlermiş. Sonraki günlerin birinde ölünün binek atını ve bütün eşyasını cesetle birlikte yakarlarmış, külleri bir kaba toplayarak yılın belli zamanlarında gömerlermiş. Bu durum, o dönem insanları için atın ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.³¹

Eski Türk kültüründe önemli yeri olan at, hayatın her alanında kendini göstermiştir. Atını yanından ayırmayan savaşçılar onları çok sevmişler ve atlarına manevi olarak bağlanmışlardır. Ölen savaşçıların atlarıyla birlikte gömüldüğüne mezar kalıntılarında rastlanmıştır.

İlk at kitabının tarihte, Hititler döneminde Anadolu'da yazıldığı bilinmektedir. Mitanniler'den Kikkuli isimli biri tarafından dört tablet üzerine yazılan kitap, at eğitim yöntemlerini anlatmış ve Hattuşaş'ta bulunmuştur. Bu kitapta atların eğitiminin yanında, yazıldığı dönemin tarihi ve dil bilimi hakkında da bilgiler verildiği için önemli bir kaynak niteliğindedir.³²

Atlarına fazlasıyla değer veren Türkler, at yetiştiriciliğine de önem vermişlerdir. At, Türklerin savaşlarında ve günlük yaşantılarında, avlarında, eğlencelerinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur.

Göçebe kültüründe, atın günlük yaşantıda önemli bir hayvan olarak değerlendirilmesinin yanında dinî bir anlamı da vardı. Türklerde atlara ait din ve kurban törenleri düzenlenmekteydi. At kurban etme geleneği Türklerden komşuları olan diğer milletlere de geçmiştir. Türklerde göğe, toprağa ve atalara, sığır yanında at da kurban edilmiştir. Fakat bu törenlerde atlar, diğer hayvanlar gibi bıçakla kesilmemiş, geçmişten gelen gelenekler devam ettirilerek ok ile avlanıp kurban

³¹ Radloff, **a.g.e.**, s. 131.

³² Murat Küçük, "Türkiye Türkçesi Ağzlarında, At Donları ve Nişaneleri ile ilgili Adlandırmalar", **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4**, Fall 2012, Ankara-Turkey, p. 2287-2304.

edilmiştir. Gök Tanrı adına yapılan bu törenlerde “at takdisi, at kurbanı” birçok göçebe toplulukta devam etmiştir.³³

İyi cins atlar, Merkezî Asya denilen Yenisey'den Tanrı Dağları'na kadar uzanan bölgedeki geniş ve yeşil ovalarda yetiştirilmiştir. Özellikle Fergana bölgesinde yetiştirilen asil atlar hakkında Çin kaynaklarında bilgilere rastlanmıştır. Çinliler Türk atlarının güzelliğine hayran kalmışlar ve bu cins atları elde etmek için savaşmak yerine Hunlarla iyi geçinmeyi tercih etmişlerdir. Çinliler Türk atlarını “kan damlayan atlar” olarak isimlendirmişlerdir.³⁴

Orta Asya bozkırlarında yetiştirdikleri iyi cins atlarla tanınan Türkler arasında atların gök, ateş, su ve yelden yaratıldığına dair birçok efsaneler vardır. Bu efsanelerin hepsinde at, kutsal bir varlık olarak ele alınmıştır. Atlar bu efsanelerde rüzgâr kökenli atlar, sudan çıkan atlar, mağara ve toprak kökenli atlar, gök kökenli atlar şeklinde dört gruba ayrılmıştır. Süratle her yeri dolaşan zaman ve mekânın dışında rüzgârla hareket eden atlara rüzgâr kökenli atlar, dayanıklılığı ve sürati ile aranılan suyla bağlantılı atlara sudan çıkan atlar, Türk kökenli mağara rivayetlerinde güçlülüğün sembolü olan kan terleyen atlara toprak-mağara kökenli atlar, semavî bir kökten geldiğine ve kutsal olduğuna ve gökten tanrı tarafından indirildiğine inanılan atlara gök kökenli atlar denilmiştir. Mitlerle ilgili motiflerde atların sıradan bir hayvan olarak ele alınmadığı, tanrılarla ve onun kutsadığı varlıklarla ilgili olduğu görülmektedir.³⁵

Bozkır kültürünün “atlı göçebelik” ‘ten ibaret olduğu ve bu kültürün temelinde at yetiştiriciliği ve çobanlık faaliyetlerinin yer aldığı bilinmektedir. Bu faaliyetler için bazı görüşlere göre, Karadeniz'in kuzeyindeki düzlükler Kuzey Türkistan taraflarındaki İskit bölgesinin en uygun bölge olduğu düşünülmüştür. Atlı göçebe kültürünün M.Ö. 5-4. yüzyılda başladığı ancak bazı görüşlere göre de “Eurasia” bozkırlarında M.Ö. 1. bin başlarında “atlı” kavimlerin yaşadığı belirtilmiştir. Atlı kültürün Orta Asya'dan göçler vasıtasıyla Avrupa'ya taşındığı,

³³ Öngel, **a.g.e.**, s. 118-119.

³⁴ Osman Esin, “Orta Asya Ön Asya ve Anadolu Ekseninde Eski Türklerin Hayatında Önemli Bir Figür: At”, **Ulakbilge**, 2017, Cilt 5, Sayı 14, Volume 5, Issue 14, s. 1315-1334.

³⁵ Öngel, **a.g.e.**, s. 121-129.

Macaristan kazılarında bulunan bronz ve demir gemlerin Güney Rusya, Sibiryaya, Kafkaslar ve İran'da bulunanlarla benzerlikler gösterdiği görülmüştür. Kafkaslarda, M.Ö. 1200'lerden beri atın ehlileştirilmesinde Mezopotamya ve Ön Asya'nın rolü çok fazla olmuştur.³⁶

Batıda yaygın bir anlayış olan "Aryanizm" görüşünün devamı sayılan Indo-Germen nazariyesine göre, çok erken dönemlerde Hint- Avrupalıların Çin'in Kansu bölgesine kadar Orta Asya coğrafyasına yayıldıkları ve göçebe oldukları, atı ehlileştirdikleri, ata binme sanatının dünyaya onlardan yayıldığı kabul edilmektedir. Atın ehlileştirilip insanlar tarafından kullanılması, insanlık tarihinde önemli gelişmelerin başlangıcı sayılmıştır. Bozkır kültüründe binicilik oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Başlangıçta binicilik, kalabalık sürüleri kollamak gibi ekonomik bir araç olarak ele alınmasına rağmen sonraki dönemlerde "askeri" bir amaca doğru ilerlemiş ve "bozkır savaşı"nın temeli olmuş, atlar da zamanla savaş atı tipine doğru ilerlemiştir. Hunlar, kendilerinden önce Çin sahasında, henüz hiçbir millet tarafından atlı muharebelerin bilinmediği bir dönemde, kendi tipik kültürleri ile tarih sahnesinde ortaya çıktıklarında savaş atlarını da birlikte getirmişlerdir. Orta ve Doğu Asya'da savaş atı yetiştiriciliğinin ilk olarak Şan-si bölgesinde başladığı görülmektedir. Çeşitli kaynaklardan Çinlilerin ata binmeyi ancak M.Ö. 300'lerde Asya Hunları'ndan öğrendikleri anlaşılmaktadır.³⁷

Eski çağlardan itibaren Türklerin siyasî, dinî, iktisadî ve sosyal hayatında at önemli bir yere sahip olmuş ve Türkler sürüler halinde atlar yetiştirmişlerdir. Bu atların etini yemişler, kurban olarak sunmuşlar ve savaş atlarından binlercesini ihraç ederek ekonomilerini sağlamışlardır. Çinliler ordularında Türk sistemini kullanarak okçu süvari birlikleri yapmışlar ve atları Türklerden ipek karşılığında almışlardır. Çin kaynaklarında sadece Göktürk döneminde 11 cins Türk atından bahsedilmiştir. Çinliler atı başlangıçta sadece savaş arabalarında kullanıyorlardı.³⁸

Okçu Hun savaşçıları daha çocukluk yaşlarında eğitimlere başlıyorlar, önce koyun sırtlarında biniciliği öğreniyorlardı. Sincap, gelincik ve kuşlara, sonra da tilki

³⁶ Kafesoğlu, a.g.e., s.204-205.

³⁷ Kafesoğlu, a.g.e., s. 204-207.

³⁸ Kafesoğlu, a.g.e., s. 208-209.

ve tavşanlara ok atarak atıcılığı öğreniyorlar ve büyüdüklerinde mükemmel bir atlı savaşçı oluyorlardı. 4.-6. yüzyıl Batı kaynakları, henüz ayakta duran bir Hun çocuğunun yanında eyerlenmiş bir atın hazır bulunduğunu söylemişlerdir. Yine kaynaklar “Hunlar at üstünde yerler, içerler, alışveriş yaparlar, sohbet ederler ve uyurlar. At başka bir kavmi sırtında taşıdığı halde, Hunlar at üstünde ikâmet ederler.” demişlerdir. 7-10. asır Bizans kaynaklarında “Türkler sanki at üstünde doğmuşlardır, yerde yürümesini bilmezler.” denilmiştir.³⁹

Çin kaynaklarındaki bilgilere göre, Asya Hunları eski çağlardan beri Uzakdoğu’da en iyi at terbiyecisi olarak bilinmekteydiler. Milat sıralarına doğru bile kimsenin dokunamadığı atları ehlileştirilmişlerdir. Bozkır Türkleri, hayatlarında en önemli varlık olan ata büyük saygı göstermişler, onlara ad ve unvanlar vermişler, atları öldüğünde törenle gömmüşler, onlara gökten inmiş kutsal bir hayvan olarak bakmışlardır.⁴⁰

Türk destanlarında at, destan kahramanın en vefalı arkadaşı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bozkır ülkesinde atlıyı varacağı hedefe ulaştıran zafer yolunda uzakları yakın eden attır. Türkler atlarına büyük bir sevgiyle bağlanmışlardır. Eski Türklerde ava gitmek gibi savaşa gitmeye “atlanmak” denilmektedir. Oğuz Kağan Destanı’nda “Oğuz Kağan gazaba gelip onun üzerine atlanmak diledi.” şeklinde bir ifade geçmektedir. Oğuz Kağan Destanı’nda Oğuz Kağan’ın çocukluğunda at sürüleri götüğü ve ata bindiği, atıyla av avladığı anlatılır.⁴¹

Göktürk Kitabeleri’nde atların ne kadar önemli olduğu ve alpler gibi vazife gördüğü anlatılır. Kül Tigin ve Bilge Kagan’ın milletini, yurdunu bir arada tutmak için durmadan savaşmışları ve bu savaşlarda hangi ata bindikleri anlatılır. Kitâbelerde, “İlkin Tadıkın Çor’un boz atına binip hücum etti. At orada öldü. İkinci İşbara Yamtar’ın boz atına binip hücum etti. O at orada öldü. Kırgız kavmini ansızın bastık. Kağanı ile Sunga ormanında savaşmış. Kül Tigin Bayırku’nun ak aygırına binip hücum etti. Kırgız kağanını öldürdük. İlini aldık.” şeklinde geçmektedir. Kitâbelerde hangi atlara binildiğinin ve at isimlerinin belirtilmesi Türklerin ata verdiği önemi

³⁹ Kafesoğlu, a.g.e., s. 209.

⁴⁰ Kafesoğlu, a.g.e., s. 209.

⁴¹ Nihad Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I**, MEB yayınları, İstanbul, 1998, s. 34.

göstermesi bakımından önemlidir. Kül Tigin Azman, Alp Şalçı, Az Yağız, Öksüz isimli atlara binerek savaflara katılmıştır. Türkler savafların kazanılmasında atların uğuruna inanmışlardır.⁴²

Atın hayatına girmesiyle büyük ilerlemeler kaydeden insanoğlu, ata sonsuz bir saygı ve sevgi beslemiştir. Ata manevi bir değer yükleyen Türkler için at sadece bir hayvan değil, aynı zamanda kutsal bir varlık olarak değerlendirilmiştir. Ata verilen değer her dönemde varlığını sürdürmüştür.

1.2.2. İslami Dönemde Atçılık

İslam'ın ilk devirlerinde attan pek fazla yararlanılmamış olsa da Araplar arasında at sahibi olmak üstünlük ve zenginlik alameti sayılmıştır. Hz. Ömer döneminde İslâm süvari birlikleri geliştirilmiş ve içinde 4000 atın kaldığı kışlalar yapılmıştır. Emeviler döneminde birçok yerde at ıslah sahaları açılmış “esb-i Türk” (Türk atı) denilen Türkmen atlarıyla kaynaştırılarak Arap atı denen cins atlar yetiştirilmiştir.⁴³

Eski Türklerin ata verdiği değer ve atın kutsallığı İslami dönemde de devam etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de at ve ata binmek, at beslemek ile ilgili ayetlere yer verilmiştir. Peygamber efendimizin atlarla ilgili hadis-i şerifleri bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de “Gücünüz yettiğince kuvvet ve bağlanıp beslenen atlar hazırlayın.” ayetinde gerek savaşta gerekse başka ihtiyaçlar için atın vazgeçilmezliği açıklanmıştır. Yine bir başka ayette “Allah, atları, katırları ve merkepleri de sizin için binek ve süs hayvanı olarak yaratmıştır.” denilmiştir. Peygamber efendimiz atıcılıktan başka atçılık ya da biniciliğin de öğrenilmesi gereken uğraşlardan olduğunu hadislerinde belirtmiştir. Bir hadisinde, “Hayır, kıyamet gününe kadar atların alın saçlarına bağlıdır.” diyerek biniciliğin öneminden bahsetmiş ve çocuklara öğretilmesini istemiştir.⁴⁴

⁴² Banarlı, **a.g.e.**, s. 34.

⁴³ Osman Esin, “Orta Asya Ön Asya ve Anadolu Ekseninde Eski Türklerin Hayatında Önemli Bir Figür: At”, **Ulakbilge**, 2017, Cilt 5, Sayı 14, Volume 5, Issue 14, s. 1321.

⁴⁴ Nizamettin Duran, **Kültür, Uygarlık ve Spor**, Hatay'a Hizmet Vakfı Yayını, Antakya, 2003, s. 123-125.

Peygamber efendimiz ata binmeyi çok severdi. At dışında deve ve katıra da binmiş ve sık sık at yarışları düzenlemiş, yarışlara katılmıştır. Yapılan bir yarışta o güne kadar geçilemeyen Hz. Muhammed'in devesini bir arabinin devesi geçince, bu durum Müslümanların ağırına gider. Peygamber efendimiz de insanları sakinleştirmek için "Dünyada her yükselişe bir alçalış vermek, Allah üzerine bir haktır." diyerek bu olayın doğal bir olay olduğunu göstermeye çalışmıştır. Peygamberimiz atıyla yarışlara katılmış ve çoğunda birinci gelmiştir. Ayrıca yarışmalarda kazananları ödüllendirmiş ve teşvik etmiştir.⁴⁵

Kur'an-ı Kerim'de "Ribat-ul-hayl" yani Hak yolunda savaş için beslenen, bağlanan atlardan bahsedilmektedir. Allah (c.c) atıcılığın ardından hemen atları zikretmiştir. Bu da ata olan ihtiyacın hiçbir zaman azalmayacağını göstergesidir. Günümüzde en mükemmel teknolojik aletlerle savaş aletleri yapılırsa da yine de atlardan, süvarilikten vazgeçilememektedir.⁴⁶

İslami dönemde at sevgisi Anadolu ve Balkanlar coğrafyasında gelişen destanlarda, hikâyelerde de kendini göstermiştir. Köroğlu Destanı'nda Köroğlu, Kır At'a sevgisini söylediği şiirlerde göstermiştir. Kır At, destanda Köroğlu kadar önemli bir yere sahiptir ve bir destan kahramanı gibi ele alınmıştır. Destanda Köroğlu, atını "inişte ceyran inişli, yokuşta keklik sekişli, bozkurt bakışlı, kız yeleli, alma gözlü olarak anlatmıştır.⁴⁷

Dede Korkut Hikâyeleri'nde anlatılan hikâyeler içinde, atların övgüsüne birçok bölümde yer verilmiştir. "Açuk açuk meydana benzer senün aluncuğun, iki şebçırağa benzer senün gözceğizün" mısralarıyla boz atın övgüsü yapılmıştır. Hikâyelerde, Oğuz erkeklerinin atlarına gösterdikleri sevgi ve saygıları davranışlarından belli olmaktadır. Erkekler, sabah kalkar kalkmaz önce atlarının başına koşar, atlarını sever ve okşarlarmış. Atlar da sahiplerini görünce sevinçten kişneyerek sevgilerini anlatırlarmış. Atlar, sahiplerine büyük bir sadakâtle

⁴⁵ Duran, **a.g.e.**, s. 125-126.

⁴⁶ Duran, **a.g.e.**, s.117.

⁴⁷ Banarlı, **a.g.e.**, s. 34.

bağlanmışlar ve sahipleri tehlikeye düştüğünde onları kurtarmak için çabalamışlardır.⁴⁸

Ata verilen değer İslami dönemde Selçuklular ve Osmanlılarda da devam etmiştir. Selçukları sultanları ata binmeden saraylarından çıkmazlarmış ve at dışında başka bir vasıtaya binmek küçüklük sayılmış. Hem Selçuklularda hem de Osmanlılarda ordunun önemli bir bölümü atlı askerlerden oluşmaktadır. Bu nedenle Anadolu'nun birçok yerinde at çiftlikleri (haralar) kurulmuştur. Osmanlıların ilk askerî teşkilatı kurulurken yayaların yanında, atlı süvari birlikleri de meydana getirilmiştir. Osmanlılar ata çok fazla değer vermişler ve atın başka devletlerin eline geçmemesi için büyük çaba göstermişler ve tedbirler almışlardır. At hırsızlığı yapanlar ellerinin kesilmesi veya 200 akçe ile cezalandırılmışlardır.⁴⁹

Türklerin İslamiyeti kabul ettikten sonra da atlara olan bağlılıklarında hiçbir değişiklik olmamıştır. Ata kutsal bir anlam yükleyen Türkler, yaşantılarının her döneminde ona gereken değeri ve sevgiyi göstermişlerdir.

1.3. METİNDE GEÇEN OKÇULUK İLE İLGİLİ TERİM VE TABİRLER

1.3.1. Atıcı

Atıcı kelimesi sözlüklerde *okçu, kemankeş, nişancı, iyi nişan alan, attığını vuran kimse, nişancı* anlamlarında kullanılmıştır. (BTS; KAL; ÖS)

Metinde 36 yerde geçmektedir.

İkinci oyun oldur ki, ok atıcılar birbiri-le ok koşalar, yā nişān atalar, ğazā niyyetine kâfire urmak kaşdına. (5b-7)

Hem ol bir atıcıdur. (6a-14)

1.3.1.1. Atıcılar tekyesi

Atıcılar tekyesi kaynaklarda “Okçular Tekyesi” olarak geçmektedir.⁵⁰

⁴⁸ Banarlı, a.g.e., s. 35.

⁴⁹ Yusuf Halaçoğlu, “At”, TDV İslâm Ansiklopedisi, 4. Cilt, 1991, s. 28-31.

⁵⁰ Ünsal Yücel, Türk Okçuluğu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1999, s. 394.

*Halvâcı karlığına ve andan kıbleye doğru Ca'fer-abâd nâm bâğçenüñ hendekine ba'de incir buñarına ve andan atıcılar biñarı ayağına ba'de **atıcılar tekyesi** kurbındaki burunda vâki' tarîk-i 'âmmadan nihâyet bolur. (22a-1)*

1.3.2. Atış

Atış kelimesi sözlüklerde *ateşli silahlarla ateş etme işi, atım* anlamında kullanılmıştır. (KAL, BTS) İncelediğimiz metinde *ok atma işi* anlamında kullanılmıştır.

Metinde 8 yerde geçmektedir.

*Yâ Resûlallâh bu yeriñ **atışından** fâ'ide ol hâşıl olur ki bu yay tutan kol direk gibi gerekdür, nazar dürüst olur, düşmene karşı tutmağıñ yönin yöşün gâzîler bu maķâmda öğrenürler. (9b-9)*

*Her kişi kim gögsine çeke aña sine-keş dërler. Anuñ dahı **atışını** kabûl êtmeye. (16a-10)*

1.3.2.1. Atışmak

Atışmak kelimesi sözlüklerde karşılıklı *olarak birbirine bir şeyler atmak, birbirine atmak* anlamında kullanılmıştır. (YTS)

Metinde 2 yerde geçmektedir.

*Yâhûz bir bölük cemâ'at **atışmağ**a gelseler, öç ile **atışmak** dileseler (7a-2)*

1.3.3. Ayak taşı

Ayak taşı, okçuluk terimi olarak *bir menzilde kemankeşlerin atış yapacakları noktayı gösteren taş* anlamında kullanılmıştır.⁵¹

Metinde 3 yerde geçmektedir.

*Ola ki bir pehlevân menzil atmak tarîkinde püyân u zamâne ve nâm u nişânım kıalsun dëyü ra'yyet-künân olsa evvelâ turduğı maħalle bir taş diker, ol senge **ayak taşı** dërler. (23a-3)*

⁵¹ Yücel, a.g.e., s. 393.

*Bunuñ taşına Karakaya dëyi şöret vërdi ve ortadan yıldız hevâsı ile atılmaq lâzım geldikde Karakaya **ayaq taşı** i 'tibâr olundi. (25a-10)*

1.3.4. Ayaq yeri

Ayaq yeri, okçuluk terimi olarak *menzil atışının yapıldığı, ayak taşının bulunduğu yer* anlamında kullanılmıştır.⁵²

Metinde 2 yerde geçmektedir.

*Bu menziliñ **ayaq yeri** meydân sınırınıñ nihâyetidür ki nāmına Çakallar Dëyesi dënür. (28b-9)*

*Dağı ol beş **ayaq yeri** üç adım şayalar, oquñ adımı bu tarîk-ile olur, dëmişler. (15b-7)*

1.3.5. Baş

Baş kelimesi 1. *Okun gez kertiği bulunan arka ucu.* 2. *Yayın yukarı gelen ucu* anlamlarında kullanılmıştır.⁵³

Metinde birçok yerde geçmektedir.

*Ba 'de zehgirci **baş** ardınca başcı 'akabince sādāt zümresinde Emîr 'Alî dört gez boy aşurı atmışdur. (30b-13)*

1.3.6. Batman

Batman kelimesi sözlüklerde “7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi”, “yerine veya ölçülen mala göre birimi değişen (ülkemizde 2 ile 8 okka arasında) eski bir ağırlık ölçüsü” olarak kullanılmıştır. (KAL; BTS)

Kelimenin kökü kesin olarak belli değildir. Kelimenin Orta Farsça [Soğd.] *patmān* “ölçü”den geldiği düşünülmektedir. (KAL)

Metinde 12 yerde geçmektedir.

*Evvelinde kuvveti on **batman** ola ve kalan birer **batman** artuğ ola. (13a-2)*

⁵² Yücel, Ünsal, **a.g.e.**, s. 394.

⁵³ Yücel, **a.g.e.**, s. 394.

Evvəlki yayuñ kuvveti on **batman** ola, ikinci on beş **batman** ola, üçüncü yigirmi **batman** ola. (13a-6)

Ol bir yay ile kim on **batman** idi, andan ikinci kırkda ol on beş **batman** yayı eline ala. (14b-14)

1.3.7. Bedel atmaq

Bedel atmaq okçuluk terimi olarak 1. Ok koşusunda rakibi kadar yere atmak. 2. Menzil atışında bir önceki rekor kadar atmak anlamında kullanılmıştır.⁵⁴

Metinde 2 yerde geçmiştir.

*Ammā Aḥmed Ağa ağac oq-ıla **bedel atup** bā yamızıñ düşmiş ve yay kırılmışdur.* (30b-4)

*Anlar atup nişān dikmişdür, ḥatta Emīr ‘Ali añın-ıla **bedel atmışdur** ve bil-cümle Gelibolınuñ oq meydāni nevādir dörd kāddan ve muşallāsı nuḥaf medāin-i enşārdandur.* (31a-8)

1.3.8. Behrām/Behrāmī

Behrām, İran hükümdarlarından birkaçının adıdır. Bunlardan en meşhuru, yaban eşeği avına pek düşkün olan “Behrām Gûr” dur. (OTS)

Behrām/Behrāmī kelimesi okçuluk terimi olarak sözlüklerde bulunmamaktadır. Fakat okçuluk ile ilgili metinlerde *bir kabza tutma şekli* olduğu anlaşılmaktadır. Elimizdeki metinde **behrām** 3 yerde ve **behrāmī** 1 yerde geçmiştir.

*Gerek kim uzun boylu kişi cengā-bāz kabzadan ata, orta boylu kişi Türki kabzadan ata, kışa boylu kişi **behrām** kabzadan ata.* (12a-14)

*Birisi cengā-bā ikincisi **behrām**dur, üçüncüsü Türki'dür, dördüncüsü yalgūzekdür. Girift dedükleri **behrām**dur, dër.*(10b-10,11)

*İkinci kabza **behrāmī**, üçüncü giriftür.* (10b-6)

⁵⁴ Yücel, a.g.e., s. 395.

1.3.9. Bend-i harbi Şağ yağa

Bend-i harbi Şağ yağa terimi metinden anlaşıldığı kadarıyla *aticının dizgin ve kalkan solda iken yedi, sekiz veya on tane oku yakasına koymasđ ve bir oku gezleyerek oku atmaya hazır hale getirerek at hareket ettiğinde oku atması* Şeklinde açıklanabilir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

***Bend-i harbi Şağ yağa**, dizgin ve kalkan Şolda olup yedi sekiz dāne veya on dāne oku yakasına koyup ũslũb-ı sābık ũzre bir oku gezleyũp hāzır tuta, at kopardukda ata. (40b-5)*

1.3.10. Bir dũrli dağı ap-rast kiriş bendi

Bir dũrli dağı ap-rast kiriş bendi, terimi metinde anlatıldığı Şekilde, *dizgin sağda, kalkan solda iken bir ok atıp yayın kirişini gevŐeterek tekrar kurup kalkanı ve yayı sağına alıp, oku yan tablaya atıp ve yine kalkanı ve yayı sola deđiŐtirerek, kabağa bir ok atıp sonraki tablaya da bir ok daha atması* anlamında kullanılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir

***Bir dũrli dağı ap-rast kiriş bendi**, dizgin sağda, kalkan Şolda olup evvelā bir ok atıp ve kirişin yaşup ve yine kurup ve kalkanı ve yayı sağına deđiŐũp bir ok yan tablasına atıp ve yine kalkanı ve yayı sola deđiŐũp ve kabağa bir ok atıp ve andan āhirdeki tablaya bir ok dağı ata. (38a-3,4)*

1.3.11. Bir dũrlũ dağı gönder bendi

Bir dũrlũ dağı gönder bendi okuluk terimi olarak metinde, *dizgin ve kalkanı sola vererek gönderin de Önceki komdaki kılı tablasında olmasıdır.*

Metinde 1 yerde geçmektedir.

***Bir dũrlũ dağı gönder bendi**, dizgini Şola ve kalkanı dağı Şola vĕrũp gönderi evvelki kom ki kılı tablasıdır. (40a-11,12)*

1.3.12. BÖrk dikmek

BÖrk, sŐzlũkte *hayvan postundan yapılan başlık* anlamında kullanılmıştır. (BTS)

Börk, başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler.(YTS)

*ok atımı yer anlamına gelmektedir.*⁵⁵

Börk dikmek, okçuluk terimi olarak metinde *ok atımı yapılan yere konulan işaret* anlamında düşünülebilir.

*Oğ vardır ki bir kuyunuñ yanında yetmiş adım yirde bir **börk dikeler**, kuyunuñ içinden atalar.* (16b-7)

*Oğ yukarı toğrı çıka, dahı döne ol **börke** doğına.* (16b-8)

1.3.13. Ceng-bāz

Ceng- bāz kelimesi sözlükte *kahraman, savaşçı* anlamında kullanılmıştır. (OTS)

Okçuluk terimi olarak **ceng-bāz** kelimesi ile ilgili kaynaklarda pek fazla bilgiye rastlanmamıştır. Metinden hareketle kelimenin *bir kabza tutma biçimi olduğu* anlaşılmaktadır. Metinden bu kabza tutma biçiminin *uzun boylu kişiler için uygun olduğu* anlaşılmaktadır.

Metinde **ceng-bāz** okçuluk terimi olarak 3 yerde geçmektedir. Metinde 1 yerde **cengā-bāz** şeklinde geçmektedir.

*Amma ol beş dēyenlerüñ kavli budur ki bir kabza **ceng-bāz**dur. İkinci kabza behrāmī, üçüncü giriftür, dördüncü kabza Türküdür, beşinci yalguzekdür.* (10b-5,6)

*Orta boylu kaçan kim **ceng-bāz** tutmağ dilese oğ şalı çıkar. Kısa boylu dahı **ceng-bāz** tutmağ dilese erişdüremez.* (12b-2,3)

*Gerek kim uzun boylu kişi **cengā-bāz** kabzadan ata.* (12a-13)

1.3.14. Çile

Çile, okçuluk terimi olarak sözlüklerde *çok katlı ham ibrişimden yapılan yay kirişi. Hatayî (Hıyatî) cinsi ibrişimden yapılan makbuldü.* anlamında kullanılmıştır.⁵⁶

Çok katlı ham ibrişimden yapılan yay kirişi, yaylara gerilen ipeğin kalınlığına göre 20 ile 40 kat arasında olabilen ipek iplik anlamında kullanılmıştır. (KAL; BTS)

⁵⁵ **Divanü Lügat-it Türk Tercümesi**, (çev. Besim Atalay), C. III, TDK Yayınları, Ankara, 1999, s. 370.

⁵⁶ Yücel, **a.g.e.**, s.397.

Çile, yayı kurmak için ipekten bir aletin ismidir ve iki başına **tonç** denilirdi. İpeklerin tonca bağlandığı kısma **tonç döküm**, üzerine ortasına bir karış kadar sarılan kendirin gayrı renkteki yere **meydan**, gez yeri tayin edilerek üzerine ikinci defa sarılan ham ipeğe **dügül**, meydanın iki tarafına 1, 1.5 cm uzunluğunda sarılan beş parça ipeğe **gül**, çilenin katlarının düzlüğünü gösteren başka renkteki ipeğe **kılavuz** denirdi. Çilenin telleri ipeğin kalınlığına göre 20, 30, 40'a kadar, çilenin uzunluğu da yayın boyuna göre değişiklik gösterirdi.⁵⁷

Metinde 6 yerde geçmektedir.

Evvel **çile** tamām olduğundan soñra günlük ve maştaki ve zeyd yağı tuzla karışduralar, kaynadalar. (14b-8)

Pes bil kim idmān etmegüñ fā'idesi var imiş. Andan soñra ikinci **çileye** gire. (14b-12)

Çün kim ikinci idmān çıka, orta barmağınun derisi dahı kataban ola, öküz boynuzu gibi ola, ikinci **çile** dahı tamām ola. Faşlun kaçan kim üçüncü **çileye** başlaya. Ol yigirmi batman yay ile ol tokuz tutam zeyzānı ala, kırk gün dahı anuñla idmān eyleye. Üç **çile** dahı müntehāsına erişdükde uzaq atmaq yarağın eyleye. (15a-4, 5, 6)

1.3.15. Çüdat

Okçuluk terimi olarak kullanılmış olan **çüdat** kelimesi metinde *çabuk, hızlı, tez* anlamlarında kullanılmıştır. Ancak bu şekilde atılan ok pek makbul tutulmamıştır. Metinde 1 yerde geçmektedir.

Her kişi tiz atsa aña **çüdat** dërler. Anı dahı atıcılar kabül etmeyeler. Her kişi kim gögsine çeke aña sine-keş dërler. Anuñ dahı atışını kabül etmeye. Zîrā kim 'acem vilāyetinüñ atıcıları çekmek üzerine bu beytide demişler. (16a-8)

1.3.16. Demren

Demren ya da **temren** okçuluk terimi olarak sözlüklerde *Orta Türkçe [Oğuzca] temürgen < temür "demir" + küçültme eki +gen > temirgen > temiren > temren*) [Demren şeklinde de kullanılmıştır.] *Ok, mızrak vb. şeylerin ucundaki sivri demir, peykân* anlamında kullanılmıştır. (KAL)

⁵⁷ Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. I, MEB Yay., İstanbul, 1993, s. 373.

*Okun ucuna geçirilen demir ya da kemik parça.*⁵⁸

*Harp oklarına takılan, çeşitli biçimlerde, keskin ve sivri çelik uç. Hedef atışında kullanılan okların temrenine “zeytunî demir temren” denilirdi, başak, sinan, peykân.*⁵⁹

Metinde 9 yerde geçmektedir.

Andan üç ok getireler, kayın ağacından her okuñ demreni üç mişkâl ola perezvânesi demür ola. Demrenüñ ucu düğme gibi degirmi ola, yaşşı ola. (13a-8,9)

Tā kim demren iç kabzaya geldi. Nazar kim atdı, nişāna yayıñ ardın vērdi idi. (9b-15)

Gez kulağına, demren tırnağına gele. Küşād vère, şol elinde kala, çıkup gitmeye. Ok-ıla yay götürmek erkānı üç dürlüdür. (14a-9)

1.3.16.1. Demreni iç kabzaya getürmek/gelmek

Demreni iç kabzaya getürmek veya **demren iç kabzaya gelmek** şeklinde kullanılmıştır. Okçuluk tabiri olarak kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Metinde *ok atma ile ilgili esaslardan biri* olarak değerlendirilebilir.

Metinde 1 yerde geçmektedir

Dağı bir ok atmağıñ yedi dürlü erkānı vardur. Biri oldur kim rast tuta ikinci erkānı oldur kim yayını naklī bağlaya, üçünci erkānı oldur ki gezin rast kıoya, dördünci erkānı oldur ki çeke, beşinci erkānı oldur ki demreni iç kabzaya getüre. (16a-3)

Şaşdın rast bağladı, gözün raset tıtdı, çekdi. Yay ucundan ok kulağına götürdi. Tā kim demren iç kabzaya geldi. (9b-14)

1.3.17. Dezgāh/ Dergāh

Okçuluk terimi olarak **dezgāh** kelimesi okçulukla ilgili diğer metinlerde **dergāh** olarak geçmektedir.

⁵⁸ Cem Dilçin, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara, 1983, s. 63.

⁵⁹ Yücel, **a.g.e.**, s. 424.

Metinden anlaşıldığına göre *okçuluk eğitiminin ve ok atma talim ve yarışmalarının yapıldığı yer* olarak açıklanabilir. Yine metinde “**dezgāh**” belli kurallara sahiptir ve oraya saygıyla, duayla girilmektedir.

Metinde 4 yerde geçmektedir

*Her atıcı kim **dezgāh** münkir ola, üstāzsızdur her atıcı kim bir iklīme vara, anuñ erkānı işbu nev’-ile gerekdür. (17a-14)*

***Dezgāh** olduğu yere vara dahı iki kademiniñ üzerinde bir fātihā ve üç ihlāş okıya, taş işigi ziyāret eyleye. (17a-15)*

*Şağ kademini içerü başa **dezgāh** önüne varınca her bir adımına üç kerre şalavāt getüre gele. (17b-3)*

1.3.18. Dü-ka-dem

Okçuluk terimi olarak **dü-ka-dem** kelimesinin metinde *bir çeşit ok atışı* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ve bir atmağ var ki aña **dü-ka-dem** dërler. Ve bir atmağ var ki aña nüh-ka-dem dërler. (16a-15)*

1.3.19. Dülbend atmağ

Dülbend atmağ okçuluk terimi olarak *menzil atışlarında okun ana taşını geçtiğini bildirmek için, havacıların havaya tülbent fırlatması. Menzildeki kaç taş aşırı atılmışsa o sayıda o sayıda tülbent atılırdı. Hava etmek (eylemek)⁶⁰*

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Eger gèrudeki taşā dek ki vara yāhūd ikinci, üçünci taşā menzil ala, hevācılar bu kerre **dülbend atalar**. (23b-14)*

⁶⁰ Yücel, a.g.e., s. 398.

1.3.20. Dülbend büzmek

Dülbend büzmek okçuluk terimi olarak *belli bir mesafeyi geçince eldeki tülbendin büzülmesi* anlamında kullanılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Ammā kaçan ki cümleyi geçe, kaṭ'-i menāzil kılup etyāz hevā'iler seçe, ol zemānda dülbend büzeler. Cümleyi geçdik yeter himmetiñi murāduñ nişānına er gördüñ dimegi irakdan işāret ve eşāgat kılalar. (24a-1)

1.3.21. Fenn-i kalkan bendi

Metinde geçen **fenn-i kalkan bendi** tabirinin *at üzerinde bir atış şekli olduğu* anlaşılmaktadır.

Metinden anladığımız kadarıyla *meydan başından at hareket ettiğinde önüne bir ok alarak kalkanı sol omuzundan sağ omuzuna vermesi, dizgin sağda durduğunda bir ok alıp yan levhaya atması ve kalkanı sol omuzuna vererek kabağa bir ok atıp, ondan sonra son levhaya bir ok at daha atması* anlamına gelmektedir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i kalkan bendi, meydān başından üslüb-ı sābık üzere at kopardıkda önüne bir ok atup kalkanı şol omuzundan sağ omuzına vère. Dizgin sağda durur, şol eliyle tırkeşden bir ok alup yan tablasına ata ve yine kalkanı ve yayı şol omuzuna değışüp kabāğa bir ok ata. Andan şoñra ahırde olan tablaya bir ok ata. (37a-12)

1.3.22. Fenn-i şağ gez

Metinde geçen **fenn-i şağ gez** tabirinin *at üzerinde bir atış şekli olduğu* anlaşılmaktadır.

Metinde anlatılanlardan anlaşıldığına göre, *meydan başında dizgini sağ eline ve kalkanı sol omuzuna alıp, at harekete geçtiğinde okluktan bir ok alarak oku yüksek bir yere getirip atın kulağının yanından çekip üzengi tablasına atması ve üç yere dahi bu şekilde atması* anlamına gelmektedir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i şağ gez, meydān başına gelüp dizgini şağ eline vèrüp kalkanı şol omuzına vèrüp at koparduğda yayın tırkeşden alup ve yayı önüne diküp okın depereden getürüp dirsegin diküp ve at kulağına berāber çeküp yerde yatan üzengü tablasına ata, üç koma dahı bu üslüb üzre éde. (36a-11)

1.3.23. Fenn-i şağ şuret

Metinde geçen **fenn-i şağ şuret** tabirinin *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde anlatılanlardan anlaşıldığına göre, *dizgin sağ elde iken üç tane oku bir yere gizleyip, ikisini parmakları arasına alıp, at hareket ettiğinde yay sağ elde iken önüne getirip oku atması ve ikinci oku önceki tablaya atması, üçüncü oku ikinci tablaya attıktan sonra okluktan bir ok alıp üçüncü tablaya atması, her oku attıktan sonra dizgini eline alması* anlamında kullanılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i şağ şuret, dizgin sağ elde ola ve üç dāne ok alup bir yere gizleye ve ikisin parmakları arasına ala ve at koparduğda yay sağ elde gizlenmiş iken önüne getürüp okın ata ve ikinci okı evvelki tablaya ura ve üçüncü okı ikinci tablaya atup ve tırkeşden bir ok dahı kapup üçüncü tablaya ata. Her bir okı atdığda dizgini eline ala. (36b-6,7)

1.3.24. Fenn-i şağ yan başı

Metinde geçen **fenn-i şağ yan başı** tabirinin metinde *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde verilen bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, *dizgini sağ ele, kalkanı sol ele verip, bir tane oku gizleyerek at hareket ettiğinde, oku önüne alıp okluktan bir oku alıp, atma tablasını geçerken dönüp tablayı vurması ve üç atışı da böyle yapması* anlamında kullanılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i sağ yan başı, dizgini sağ ele ve kalkanı sola vèrüp ve bir dāne ok gizleyüp at kopardukda okı önüne atup ve tekrar tırkeşten bir ok kapup tablayı geçerken dönüp ardına tablayı ura, üçine dahı böyle éde. (37a-1,2)

1.3.25. Fenn-i sağ üzengü

Metinde geçen **fenn-i sağ üzengü** tabirinin *at üzerinde sağ üzengiye basarak yapılan bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde verilen bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, *atıcı sağ eliyle dizgini tutarken ve parmaklığı da sağda iken meydan başından atın hareket etmesiyle tirkeşten elini kaydırıp, sağ elinde olan dizgini sol eline verme işine* denir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i sağ üzengü, sağ eliyle dizgin tuta, parmaklığı dahı sağda ola. Meydan başından at kopardıkda yayın tırkeşinden kayup sağ elinde olan dizgini sol eline vère. (36a-1)

1.3.26. Fenn-i şol gez

Metinde geçen **fenn-i şol gez** tabirinin *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde verilen bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, *atıcının meydan başına gelerek dizgini sola verip, kalkanı da sağ omuzuna getirerek atması işine* denir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i şol gez, meydan başına gelüp dizgini sola vèrüp ve kalkanı sağ omuzuna getirüp evvelki éde. (36b-4)

1.3.27. Fenn-i şol şuret

Metinde geçen **fenn-i şol şuret** tabirinin *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır. Metinde verilen bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, *dizgini sola verip ve sol üzengi üstüne basarak atma işine* denir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i şol şuret, dizgini şola ve kalkanı sağ ele vèrüp evvelki üslüb üzere ède. (36b-13)

1.3.28. Fenn-i şol üzengü

Metinde geçen **fenn-i şol üzengü** tabirinin *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde verilen bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, *atıcının meydan başına gelerek dizgini sol ele alıp, kalkanı sağ omuzuna getirerek oku atması* anlamına gelmektedir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Fenn-i şol üzengü, tekrār meydan başına gelüp dizgini şol ele vèrüp ve kalkanı sağ omuzuna getirüp evvelki üslüb üzere ède. (36a-8)

1.3.29. Fenn-i şapu

Metinde geçen **fenn-i şapu** tabirinin *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde verilen bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla, *okçulukta üstad olan bir ustanın yayına bir tane oku gezlemesi ve at harekete geçtiğinde, atıcının kolunu geriye doğru tutarak atın yolunda düzelip gelmesi* anlamında kullanılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

fenn-i şapu, üstād olan kimse evvelā yayına bir dāne ok gezleyüp ve meydandan at koparup kolın geriye tutup at tamām yolına düzelüp gele. (35b-1)

1.3.30. Filk

Filk kelimesi okçuluk terimi olarak *bir yay çeşidi* anlamına gelmektedir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Demreni sepsü ola, filkisinüñ uzunluğı bir sere ola. Dört yuñi ola, kartaldan ola. Ol yuñ ağırı on yedi mişkāl ola, ol ok şayan demrenden geçe. (17a-11)

1.3.31. Gez

Gez kelimesi okçuluk terimi olarak 1. Okçulukta kullanılan (66cm.lik) uzunluk ölçüsü. 2. Havaya veya torbaya atılan yeleksiz ok. 3. Okun çileye takılan kertikli yeri. 4. Yayın başındaki çile toncu takılan kertikler. Tonç kertiği.⁶¹

Gez, 1.Okun çileye takılan kertikli yeri [Gez yeri de denir]. 2.Yayın iki başındaki çile toncu takılan kertikler, tonç kertiği. (KAL)

Okun, kirişe geçen ucundaki kertik. (BTS)

Kemankeşlerin talim (antrenman) için kullandıkları küçük ve yeleksiz ok.⁶² anlamlarında kullanılmıştır.

Gez terimi metinde 39 yerde kullanılmıştır.

Kim Hâk Subhānehu ve Te'ālā 'azamet-ile bu 'āleme **gez** fesādı vücūda getüren göğden yire degin dörüt menzil kodı. (8a-13)

“Yā Resūlullāh ol üç ok bir **gezden** mi atılır, yoḥsa her biriniñ bir **gezi** mi vardur?” dediler. Resūl Hāzreti eyitdi: “Her bir okuñ bir **gezi** vardur.” dedi. Şöyle kim altı arpa añı üç **gez** olur, şol ok kim terāzusu açuk ola, añı yukaru gizleyeler, atmağa meyl edicek kabzayı kendü başından dört barmağ yukaru tutmağ gerekdür. Ol okuñ terāzusu yetmiş **gezin** ötede kıoya, kabzasını başıyla berāber tuta. Ol okuñ kim terāzusu geçmiş ola, **gezini** aşığa tutalar, andan soñra atalar. (12a-4, 5, 6, 9, 10)

1.3.31.1. Gezi rast kıoymağ

Gezi rast kıoymağ tabirinin metinde ok atmada dikkat edilen kurallardan biri olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Daḥı dört barmağını Cebrā'il yumdı, bir baş barmağın açuk kodı, **gezi rast kıodı**. Şaşdın rast bağıladı, gözin rast tutdı, çekdi. Yay ucundan ok kıulağına götürdi. Tā kim demren iç kabzaya geldi. Nazar kim atdı, nişāna yayıñ ardın vėrdi idi. Kūşād vėrdi, ok rastlığına kııkdi, nişāna tokundı. (9b-13, 14)

⁶¹ Yücel, a.g.e., s. 399.

⁶² İsmail Fazıl Ayanoğlu, **Ok Meydanı ve Okçuluk Tarihi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1974, s. 48.

1.3.31.2. Gezlemek

Gezlemek kelimesi okçuluk terimi olarak *okun gezini çiledeki yerine takarak, baş, işaret ve orta parmakla sıkıca tutmak. Çileye ok bağlamak.*⁶³

Okun gezini kirişe yerleştirmek. (BTS)

(Türkçe gez'den gez+le-mek) (Oku) Yayı kirişine takarak kurmak. (KAL)

Okun gezini kirişe yerleştirmek. (YTS)

Okçuluk terimi olan **gezlemek** metinde 14 yerde geçmektedir.

*Ol yayı **gezleye**, çeke iç kabzaya getüre, yine yerine kıoya. Andan bir yay dağı tuta kim andan artıkdur, budur.* (14a-15)

*Fenn-i tapu, üstād olan kimse evvelā yayına bir dāne oğ **gezleyüp** ve meydandan at koparup kolın geriye tutup at tamam yolına düzelüp gele.* (35b-2)

*Ve bir dāne oğı **gezleyüp** şol elinde tuta. At kopardukda atup fî-l-hāl kalkanı değışüp şol omuzına ala ve sağ eli-le tırkeşden bir oğ alup üslüb-ı sâbık üzere eyleye.* (37a-7)

*Ol kom üstinde dike kıoya ve meydān başından at kopardukda hāzır **gezlenmiş** bir oğ atup ve yayı kılıç üstine aşup sağ eliyle ol dikilen gönderi alup sağ koltuğundan iki üç def 'a hamāilvāri çevirüp andan gönder tablasına sanca.* (40b-2)

*Andan şöñra yakasından birer birer alup depereden **gezleyüp** meydān başına varınca yetiştürdigi miqdāri ata, dizgini elden kıomaya.* (40b-8)

1.3.32. Girift

Girift kelimesinin okçuluk terimi olarak metinde *bir kabza tutma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

*İkinci kabza behrāmī, üçünci **girift**dür.* (10b-6)

***Girift** dedükleri behrāmdur.* (10b-10)

⁶³ Yücel, a.g.e., s. 399.

1.3.33. Gönder

Gönder kelimesi okçuluk terimi olarak kaynaklarda *kargı*, *mızrak* anlamında kullanılmıştır. (YTS)

Eski Türkiye Türkçesinde *mızrak* olarak kullanılmıştır. (KAL)

Gönder kelimesi metinde 22 yerde geçmektedir.

*Ba'de at üstünden **gönder** havāle edüp cümlesini deldi geçdi. Hālā yeñiçeri ta'limhānesinde ol kalkanlar aşılmışdur. (26b-8)*

*Sade **gönder bendi**, **gönderin** sağ yanına takup dizgini şol eline, kalkanı dağı şol eline alup üç dāne ok alup birin gezleyüp ve ikisin barmaqları arasına alup şuret bendinde êtdügi gibi at kopardukda birbiri ardınca iki okı atup üçüncü okı evvelki tablaya urup fî-l-hāl yayın kılıca aşup ve yayından **gönderün** alup şıki edüp tolap ederek **gönder** tablasına geldikde **gönder**-ile tablayı urup andan **gönderin** kendüye çeküp 'ādet üstine yayına. **Gönder** ve kılıç bendi, dizgini sağa, kalkanı şola vèrüp sağ yanında **gönderi** takup 'ādet üzre bir ok alup at kopardukda atup ve kılıç bendinde êtdügi gibi yalın kılıç olup kelleyi çalup kılıcı kına katup kabağa dağı bir ok atup yanī kılıç üzerine aşup yanından **gönderin** kapup **gönder** tablasın sanca eger kabağa ok atarsa dağı cā'izdür. (39b- 40a)*

1.3.33.1. Gönder ve kılıç bendi

Gönder ve kılıç bendi tabirinin metinde *at üzerinde bir atış biçimi* olduğu anlaşılmaktadır. Metinde 1 yerde geçmektedir.

***Gönder ve kılıç bendi**, dizgini sağa, kalkanı şola vèrüp sağ yanında gönderi takup 'ādet üzre bir ok alup at kopardukda atup ve kılıç bendinde êtdügi gibi yalın kılıç olup kelleyi çalup kılıcı kına katup kabağa dağı bir ok atup yanī kılıç üzerine aşup yanından gönderin kapup gönder tablasın sanca eger kabağa ok atarsa dağı cā'izdür. (40a-4)*

1.3.33.2. Gönder tablası

Gönder tablası okçuluk ile ilgili bir tabir olarak metinde kullanılmıştır. **Gönder** kelimesi *kargı*, *mızrak* anlamında kullanıldığına göre **gönder tablası** teriminin de *kargı*, *mızrak atılan levha* anlamında kullanıldığı düşünülmektedir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Andan berü şol cānibde yoldan taşra bir yay uzunından ziyādece yerde bir kom dahı dikilüp üzerine **gönder tablası** dikile. (34a-13)*

1.3.34. Gūş-keş

Okçuluk terimi olarak **gūş-keş** kelimesinin Farsça **gūş** گوش kulak ve *çekmek, çekme* anlamındaki **keşîden** کشیدن kelimelerinden birleşerek *kulağına çeken, kulağına çekici* anlamına geldiği düşünülmektedir.

Metindeki anlamından okçuluk terimi olarak *ok ve yayın kulak hizasına getirilerek yapılan bir tür ok atma biçimi* olduğu düşünülmektedir.⁶⁴

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Dahı kişi vardır kim **gūş-keşdür**. (7b-1)*

1.3.35. Hadenk

Hadenk, *kayın ağacından yapılan okun adıdır. Pişrev ve puta gibi bu da harp oklarından. Okun ucunda büyük ve müselleli bir demir vardır.*⁶⁵

Hadenk kelimesi okçuluk terimi olarak *tirkeş oku, harp oku* anlamlarında kullanılmıştır.⁶⁶

Hadenk/hadeng *ok* anlamında kullanılmıştır. (KAL)

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Devr-i gazāda küffāre işābet eden bir okuñ yümñ ü bereket-ile ol **hadengi** işleyen ve ol okı ve yayı düzüp kirişleyen huşūşa, ol okı atup ciḥāda sa'y eyleyen cennete dāḥil olacaḳdır dēyü merdini ve berātını ümmete tıyurdılar ve bir ḥadīs-i şerīfede dahı okuñ şalıḳı ve rāvīsini ve mu'allimi buyurup ḳavsiñizi yerine mu'allim-i 'ālem-i remy olan ta'yīn buyurdılar. (20b-10)*

⁶⁴ Mehmet Yastı, **Okçuluğun İlkeleri Umdetü'l Mütenāzilīn**, Palet Yayınları, Konya, 2016, s. 43.

⁶⁵ Pakalın, **a.g.e.**, c. I, s. 701.

⁶⁶ Yücel, **a.g.e.**, s. 400.

1.3.36. Hevācı/Havacı

Hevācı bir okçuluk terimi olarak *atılan okun düştüğü yeri tespit eden kişi* anlamında kullanılmıştır.

Hevācı veya **havacı** şeklinde kullanılmıştır.

Hevācı-havacı, *atışlarda hava yerinde durup okun düştüğü yeri ayak yerinde duranlara bildiren meydan görevlisi*.⁶⁷

Hevācı veya **havacı**, *atılan okun düştüğü yeri gözetenler için kullanılan bir tabirdir. Şimdiki spor istilahlarında “hakem” demektir. Okun düştüğü yere “hava yeri” denilirdi*.⁶⁸

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Tīrendāzlar aña hevācı ta bīrin éderler ki ilerüye varırlar, ‘özürlenüp gelmesini bilmek için yere kılan ururlar. (23b-10)

1.3.36.1.Hevā’ı

Bir okçuluk terimi olarak **hevā’ı** kelimesinin metindeki **hevācı** kelimesiyle aynı anlamda olduğu düşünülmektedir. Bir önceki maddede **hevācı** kelimesiyle ilgili açıklama yapılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir

kaṭ’-i menāzil kılp ebyāz hevā’iler seçe, ol zemānda dülbend büzeler. (24a-1)

1.3.37. Hevān-dilin atmak

Metinde **hevān-dilin atmak** tabirinin *bir atış biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Mezbūr Şolaḳ zenberekci baş olmuşdur, biri daḫı kıble menzilidir ki evvelā hevān-dilin atmuşdur. (30b-12,13)

⁶⁷ Yücel, **a.g.e.**, s. 401.

⁶⁸ Pakalın, **a.g.e.**, c. I, s. 769.

1.3.38. İç kabza

İç kabza okçuluk terimi olarak bu kelime *yay kabzasının iç tarafa bakan yüzü* anlamında kullanılmıştır.⁶⁹

Metinde 4 yerde geçmektedir.

Tā kim demren iç kabzaya geldi. (9b-15)

Zīrā, cengā-bāz kabzanuñ tutmağūñ aşlı budur kim, demren iç kabzadan pes uzun boylunuñ kolu uzundur, ne kadar kim içeriden atarsa dinç atar. (12a-15)

Ol yayı gezleye, çeke iç kabzaya getüre, yine yerine kıoya. (14b-1)

Biri oldur kim rast tuta ikinci erkānı oldur kim yayını naklī bağlaya, üçünci erkānı oldur ki gezin rast kıoya, dördünci erkānı oldur ki çeke, beşinci erkānı oldur ki demreni iç kabzaya getüre. (16a-3)

1.3.39. İdmān etmek

İdmān etmek, okçuluk terimi olarak *alışkanlık kazanmak için yapılan talim* anlamında kullanılmıştır. (KAL)

Metinde 3 yerde geçmektedir.

Kaçan kim kış faşlı erişe gerekdür, atıcılar çār dīvār içine gireler, idmān edeler. (9a-2)

Pes bil kim idmān etmegüñ fā'idesi var imiş. Andan şoñra ikinci çileyeye gire. (14b-11, 12)

1.3.40. Kabza

Kabza, okçuluk terimi olarak *1. Yayın sol elle kavranan orta kısmı. 2. Ok boyunu ölçmekte kullanılan, yaklaşık 9.cm.lik uzunluk ölçüsü. 3. Atıcıya göre hedefin sol taraf olduğu* anlamında kullanılmıştır.⁷⁰

Kabza *Ok boyunu ölçmekte kullanılan, yumulmuş dört parmak uzunluğundaki eski bir uzunluk ölçüsü. (9 cm.)* (KAL)

⁶⁹ Yücel, a.g.e., s. 402.

⁷⁰ Yücel, a.g.e., s. 404.

Okçulukta ehliyet, ustalık. (KAL)

Okçulukta atıcıya göre sol taraf. (KAL)

*Silahın tutulduğu yer anlamına gelen **ķabza** kelimesi ana-taşının solu anlamına gelmektedir.⁷¹*

*Ba'zı üstāzlar demişlerdür ki **ķabzanuñ** dördi aşikāre işlenür ve biri gizlüdür, dërler. (10b-4)*

*Ol oķuñ terāzusu yetmiş gezin ötede kıoya, **ķabzasını** başıyla berāber tuta. (12a-9)*

Metinde 35 yerde geçmektedir.

1.3.41. **Ķadem**

Ķadem kelimesi sözlükte *ayak, adım, uğur, yarım arşın uzunluğunda bir ölçü* anlamlarında kullanılmıştır. (KAL) Metinden anlaşıldığı kadarıyla bu kelimenin *bir ok atma şekli* olduğu düşünülmektedir. **Ķadem** kelimesi metinde hem *okçuluk terimi* hem de *adım, ayak* anlamlarında kullanılmıştır.

Metinde 10 yerde geçmektedir.

*Ve bir atmaķ var ki aña **ķadem** dërler. (16a-14)*

Aşağıdaki örnekte *adım, ayak* anlamında kullanılmıştır.

*Dezgāh olduğı yere vara daķı iki **ķademiniñ** üzerinde bir fātiha ve üç ihlāş oķıya, taş işigi ziyāret ēyleye. (17b-1)*

*Andan evrādın oķuya tekbir ve tehlil ēde, şalavāt birle atmağa başlaya, on iki biñ oķ ata, **ķadem**in ayırmaya, çün tamām ēde. (17a-9)*

Ķadem kelimesi ile bağlantılı olduğunu düşündüğümüz **dü-ķadem** sözcüğünün de *okçuluk ile ilgili bir atış biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Dü-ķadem kelimesi metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ve bir atmaķ var ki aña **dü-ķadem** dërler.*

⁷¹ Ayanoğlu, a.g.e., s. 48.

1.3.42. **Ḳavs**

Ḳavs, okçuluk terimi olarak *yay*, *keman* anlamında kullanılmıştır.⁷²

Ḳavs, *yay biçiminde olan şey* anlamında kullanılmıştır. (KAL)

Ḳavs, *yay* anlamında kullanılmıştır.⁷³

Metinde 11 yerde kullanılmıştır.

Bir ḥadīṣ-i şerīfede daḥı okuñ şalıḡı ve rāvīsini ve mu'allimi buyurup ḳavsini zi yerine mu'allim-i 'ālem-i remy olan ta'yīn buyurdılar. (20b-13)

Yanlarında bir Ḳavs-i 'Arabī bulunduḡı ḥalinde ḳarşularında ṭurdılar. Faḥr-ı 'ālem şallallāhu 'aleyhi ve-sellem ki 'alā ekremi ḳavs-ıla mutaḳallid gördi. Hakezā atanı Cebrā'ıl mutaḳallide bi-miṣl-i hezā'l-ḳavs-i Yevmi'l Bedir buyurdu. (20a-2, 5,7)

Mes'ūdī maḥallinde beyān eylemişlerdür ki sehim ve ḳavs cennetden çıkmışdur. (21a-2)

Emr-i Celīl ile Cebreīl nuzūl edüp cennetden bir ḳavs ve iki ok ve bir kiriş getürdi. (21a-10)

1.3.43. **Ḳavs-nāme**

Ḳavs-nāme, okçuluk terimi olarak *okçuluk risalesi*, *risāle-i rumāt*, *oknāme*.⁷⁴

Ḳavs-nāme, *okçuluk risalesi*, *okçuluk ve okçular hakkında yazılan eser*. (KAL)

Metinde 2 yerde kullanılmıştır.

Ol 'azīz ḳarındaşumuz bu za'if du'ācıdan Ḳavs-nāme haberinden nesne şordı. (2b-5)

Dilerüz kim bu Ḳavs-nāme'yi 'Arab dilinden Türkī diline tercüme kılasın. (2b-9)

1.3.44. **Kelle ḳomı**

Metinde geçen **kelle ḳomı** tabirinin *ok atışlarında üzerine belli bir işaret konulan nişan taşı* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

⁷² Yücel, **a.g.e.**, s. 406.

⁷³ Ayanoğlu, **a.g.e.**, s. 49.

⁷⁴ Yücel, **a.g.e.**, s. 406.

*Bundan sonra tekrār evvelki komdan meydān başından yaña yedi yay uzunı yerde bir kom diküp üzerine kelle konacak ağac dikile ve **kelle komından** meydān başından yaña sekiz yay uzunı yerde bir kom dāhı edeler. (34a-1)*

***Kelle komı**yla ikinci komıñ ortası muķābelesinde sağ cānibde otuz yay uzunı yerde bir kom dāhı edüp üzerine kalkān batdı olduğı zamānda yan tablası dikile. (34a-3)*

1.3.45. Kemān çekmek

Okçuluk terimi olarak **kemān çekmek** tabiri metinde yay çekmek anlamında kullanılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Bu dāhı üstād tūrendāzlar taḥķķidirdi ki **kemān çekmek** yigirmi dört baḥş ola. (24a-12)*

1.3.46. Kemānger

Kemānger okçuluk terimi olarak yaycı ustası anlamına gelmektedir.⁷⁵

Kemānger, yay (ok atmaya yarayan) yapan sanatkār. (OTS)

Metinde 3 yerde geçmektedir.

*Cümleden biri **kemāngere** ile hevā yüzine bir findık atarmış, menziline varup girü dönüp inerken bir findık dāhı kondırmış. (25b-9)*

*Ardınca **kemānger** Sinoblı Hācı Muştafā ve anuñ ardınca Sīpāhī İşāķ Beg ba`de Kapudan Aḥmed Beg gelüp hayli aşurı atdı ve evvel atduğı menzili bu maḥall oldı. (29a-2)*

1.3.47. Kepāze/ Kepāde

Okçuluk terimi olarak **kepāze/kepāde** okçuluğa yeni başlayanların idmanda kullandıkları bol ve gevşek yay. Bu yaylarla ok atılmaz, sadece kol alıştırmak üzere çekilip bırakılırdı. Kemankeşler fazla gevşek buldukları yaylara, bu kelimeden bozarak “kepaze” derlermiş.⁷⁶

⁷⁵ Yücel, a.g.e., s. 406.

⁷⁶ Yücel, a.g.e., s. 406.

Kepāze/Kepāde gevşek yay anlamında kullanılmıştır.⁷⁷

Kepāde, (Farsça) okçuluğa yeni başlayanların sadece kol alıştırmak için kullandıkları bol ve gevşek talim yayı. (KAL)

Kepāde, kolay çekilir, kirişi gevşek talim okunun adıdır. Bunu okçuluğa yeni başlayanlar kullanırdı.⁷⁸

Kepāde terimi metnimizde **kepāze** şeklinde kullanılmıştır. Metinde 2 yerde geçmektedir.

*Andan ol idmān édenlerüñ birisi bir **kepāze** eline ala, birisi éyde, kim “Neylersin.” dēye bu yay tutan éyde kim, “Çekerim.” dēye ol şoran kişi éyde. (13a-12)*

*Andan bu atan kişi ol alduğı **kepāze** birle okı aşağa koya. Andan ol on yay kim hāzir kılmışlardur. (14a-13)*

1.3.48. Kılıç bendi

Metinde **kılıç bendi** tabirinin at üzerinde bir atış biçimi olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 5 yerde geçmektedir.

*Üzerine üzengi tablası konulub **kılıç bendinde** çalına. (34a-3)*

*Gönder ve **kılıç bendi**, dizgini şağa, kalkanı şola vèrüp şağ yanında gönderi takup ‘âdet üzre bir ok alup at kopardukda atup ve **kılıç bendinde** êtdügi gibi yalın kılıç olup kelleyi çalup kılıcı kına katup kabağa dahı bir ok atup yayı kılıç üzerine aşup yanından gönderin kapup gönder tablasın sanca eger kabağa ok atarsa dahı cā’izdür. (40a-4,7)*

1.3.49. Kiriş

Kiriş, yay çilesi. Genellikle sırim veya sinirden yapılanına **kiriş** denirdi.⁷⁹

Kiriş, ok yayının iki ucuna gerilen esnek bağ. (KAL)

Kiriş, yay çilesi (Genellikle “sırım” [deri] veya sinirden yapılanına **kiriş** denir.⁸⁰

⁷⁷ Ayanoğlu, a.g.e., s. 49.

⁷⁸ Pakalın, a.g.e., c. II, s. 242.

⁷⁹ Yücel, a.g.e., s. 407.

Metinde 15 yerde geçmektedir.

*Bunları cem 'isini ol üstāz görmek gerek. Evvel bir def'a ol cemā'at yalıñuz atdurmak gerek. Andan soñra hem **kiriş** kılmak gerek. (7b-5)*

*Ülülkü okuñ terāzusu gerek kim açuķ ola. **Kiriş** ülülkü okun terāzusu yetmiş, şem 'i endām okuñ terāzusu geçmiş aşhāb eyitdiler.(12a-2)*

*Elindeki okı terāzu éde, dañı ortalayu. Ol yayuñ **kirişi** birle baş aralığında berkide. (13b-2)*

*Ya 'nī “Yārabbi sen mübārek éyle” dēyü du 'ā kıluñ ve boyunlarına kılāde bağlañ. Kirişler bağlamañ demekdür. Ve **kiriş** memnū ' olduğunuñ vechi budur ki cā'izdür ki, gezdügi yérde bir ağac talına ilişe, dañı kırılmaya boğula dēmişlerdür. (67a-15)*

1.3.49.1. Kiriş bendi

Metinde okçuluk terimi olarak **kiriş bendi** tabirinin *bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

***Kiriş bendi**, dizgini sağda ve kalkanı solda olup üslub-ı sâbık üzere at kopardukda öñine bir ok atup soñra kirişi yaşup girü yayın kura ve yalın kılıç olup kelleyi çala ve andan kabağa bir ok ata ve ilerüde olan kelleyi dañı çala. (37b-11)*

1.3.49.2. Kirişlemek

Kirişlemek okçuluk terimi olarak *okun gezini çiledeki yerine takmak* anlamına gelmektedir.⁸¹

Kirişlemek, *(Yayın) kirişini girmek, okun gezini çiledeki yerine takmak. (KAL)*

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Devr-i gazāda küffāre işābet éden bir okuñ yümn ü bereket-ile ol hadengi işleyen ve ol okı ve yayı düzüp **kirişleyen** huşūşa, ol okı atup cihāda sa 'y éyleyen cennete dāñil olacaķdır dēyü merdini ve berātını ümmete tıyurdılar ve bir hadīs-i şerīfede dañı*

⁸⁰ Acar, M. Şinasi, **Osmanlı'da Sportif Atıcılık Nişan Taşları**, Yem Yayın, İstanbul, 2013, s. 255.

⁸¹ Yücel, **a.g.e.**, s. 407.

oķuñ şalığı ve rāvisini ve mu'allimi buyurup ķavsiñizi yerine mu'allim-i 'ālem-i remy olan ta'yīn buyurdılar. (20b-11)

1.3.50. Kōl bendi

Metinde **kōl bendi** tabirinin *bir atış biçimi* olduğu anlaşılmaktadır. *Kılıcı çıkarıp sağ kolu üzerine yatırıp üç tane oktan birini bir yere gizleyip diğer ikisini parmakları arasına alarak atmaya* denilmiştir.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Kōl bendi, *kılıcı çıkarup sağ kolu üzerine yaturup ve üç dāne ok çıkarup bir yere gizleyüp ve ikisin barmakları arasına alup şuret bendinde étdüđi gibi ola bir ok ata. İkinci okı evvelki şablaya ve üçüncü okı kabağa ata. (38a-9)*

1.3.51. Kōm

Metinde **kōm** tabirinin *yay uzunluğu ile belirlenen bir nişan işareti* olduğu anlaşılmaktadır. Atçılık ile ilgili terim ve tabirler bölümünde de bu sözcüğe diğer anlamlarıyla yer verilmiştir.

Metinde 37 yerde geçmektedir.

*Ammā ba'd bilgil ki silahşorluk oynamak lāzım geldikde evvelā meydān başı ta'yīn oluna ve meydān başından on üç tutam yay-ile ölçüp altmış yay uzunı yerde evvelki **kōmı** édeler ve evvelki **kōmdan** elli beş yay uzunı yerde ikinci **kōmı** édeler ve ikinci **kōmdan** yine elli beş yay uzunı yerde üçüncü **kōmı** édeler. (33b-7, 8, 9, 10)*

*Üzerine üzengi şablası kōnilub kılıç bendinde çalına ve kelle **kōmı**yla ikinci **kōmıñ** ortası muķābelesinde sağ cānibde otuz yay uzunı yerde bir **kōm** dahı édüp üzerine kalkan batdı olduğu zamānda yan şablası dikile ve ikinci **kōmdan** üçüncü **kōma** şol cānibde beş yay uzunı yerde yoldan hāric iki yay uzunı yerde kabaķ şırığı dikile ve kabaķdan öte on beş yay uzunı yerde yoldan hāric sağ cānibde bir **kōm** dahı édeler. (34a-3, 6, 9)*

1.3.52. Kōr'a

Kōr'a okçuluk terimi olarak *ok koşularında aynı cins ok ve yay kullanılırdı. Haksızlık olmaması için aynı çeşit oklar bir araya toplanır, yarışmacı sayısına göre*

eşit öbeklere ayrılırdı. Koşuya katılmayan bir kişi, yarışmacıların zihgirlerini toplar, bunları gelişigüzel ok öbekleri üzerine bırakırdı. Zihgir sahipleri kendi kismetlerine düşen öbeği alırlardı. Buna kur'a denirdi şeklinde açıklanmıştır.⁸²

Kur'a, cemiyetli meşklerde kemankeşlerin atacakları okların tayini ile ilgili olarak kullanılan bir tabirdir. Koşu denilen müsabakaya gireceklerin ne tür yay kullanacaklarını ve kaçar ok atacaklarını kararlaştırılırdı. Kaçar ok atacaklarsa bunlardan başka başka demetler yapılırdı. Atacakların zehgirlerini bunların kimlere ait olduğunu bilmeyen birine verirlerdi. O adam zehgirleri birer birer bu demetler üzerine bırakırdı. İşte onların bu ayrılışına **kur'a** denilirdi. Kemankeşler zehgirlerinin bulunduğu demeti alır ve o demetteki oklarla müsabakaya katılırlardı.⁸³

Metinde 4 yerde geçmektedir.

Pes bir cemā'at dahı öç birle oğ atmak dileseler, kur'a şalışalar, ikişer olalar. Çün kur'a bunları iki bölük kıla, döneler, atışalar. (7a-5,6)

1.3.52.1. Kur'a şalmağ

Kur'a şalmağ tabirinin metinde *kura yapmak, kuraya tabi tutmak, kura çekmek* gibi anlamlarda kullanıldığı düşünülmektedir. **Kur'a şalmağ** ile **oğ birağmak** tabirinin aynı anlama geldiği anlaşılmaktadır.

Oğ birağmak, *ok atmak, kura çekmek.* (YTS)

Metinde 3 yerde geçmektedir

Evvel kur'a şalmağ gerek. Ya'nī oğ birağalar zīrā kur'a şalmağ Resūl Hāzretinden sūnnetdür. (7a-3)

1.3.53. Kuş oğı

Okçuluk terimi olarak **kuş oğı** tabirinin metinde *bir ok çeşidi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

⁸² Yücel, a.g.e., s. 408.

⁸³ Pakalın, a.g.e., c. II, s. 323.

Ꞑuş okı ola, anuñ gezinde yımurça ola atıla. Ꞑuş vardır ki gezsiz atıla, **Ꞑuş okı** vardır ki andan yigirmi dört ok atıla. (16b-11, 12)

1.3.54. Küşâd/ Küşâd vèrmek

Okçuluk terimi olarak **küşâd/küşâd vèrmek** tabiri *ok atmak* anlamına gelmektedir.⁸⁴

Küşâd yayın çekilerek okun atılması. (KAL)

Küşâd, yayın çekilerek okun atılması yerinde kullanılan bir tabirdir. Buna “ıtlak” da denilir. Küşâdın ihtilâs, sâkin, mefrûk olmak üzere 3 çeşidi vardır. **İhtilâs**, kavsi süratle çekerek yay dolup küşâd mahalline gelince hemen küşâd vermektir. **Sâkin**, kavsi yavaşça çekerek küşâd mahalline gelince sükûnetle düz küşâd vermektir. **Mefrûk**, kavsi yavaşça çekerek ok siperde küşâd yerine yanaşınca durup kalan oku süratle çekerek küşâd vermektir. Buna “hareke” de denilmiştir.⁸⁵

Metinde 11 yerde geçmektedir.

Düşmân **küşâdı** kalkan **küşâdı** budur kim sağ eli ardına gire, şol gögsine. (15b-10, 11)

Her kişi puta atmak dört yüz adım yirden anuñ **küşâdı** mışrî gerek yedidür, **küşâdı** altı dürlüdür ki dört dürlü atmak üç yüz altmış altı ta lîk vardır, demişlerdür. (15b-13)

Ve kişi vardır, omuzda **küşâd** vèrür. Ve kişi vardır, kolda dirsek **küşâd** vèrür. (7b-3)

1.3.55. Menzil

Okçuluk terimi olarak **menzil** *ok meydanlarında belli bir rüzgârla 900 gezden aşırı ok atılıp açılan ve rekor kırıldıkça taş dikilen sabit atış yeri* anlamına gelmektedir.⁸⁶

Menzil, *ok atma yarışlarında erişilen mesafe*. (BTS)

Menzil *ok meydanlarında, belli bir rüzgâr altında 900 gezden daha uzağa ok atılarak açılan ve kırılan rekorları göstermek için işaret taşları dikilen sabit atış yeri*. (KAL)

⁸⁴ Yücel, **a.g.e.**, s. 408.

⁸⁵ Pakalın, **a.g.e.**,c. II, s. 345.

⁸⁶ Yücel, **a.g.e.**, s. 409.

Metinde 96 yerde geçmektedir.

***Menzil** anlaruñ münāşib cihetinden menāzil kaç' etmelerine ruḥşat vèrmişlerdür. (21b-4)*

*Ola ki bir pehlevān **menzil** atmağ tarīkinde pūyān u zamāne ve nām u nişānım kıalsun dèyü ra'yyet-künān olsa evvelā turduğı maḥalle bir taş diker, ol senge ayak taş dèrler. (23a-1)*

***Menzil** oğın atmağ irāde kıla. Üstādān-ı hüner-pīşe ve tūrendāzān-ı şalāḥ endīşe bilā-'arz ḥāzır olup seyl-i **menzile** dikmege lāyık atarsa ziyāfetin ètdürüp ḥayır du'āsın edā kılup ḥüsn ü ittifāk ile taş dikedürürler. (23b-1, 2)*

1.3.55.1. Menzil atmağ

Bir okçuluk terimi olarak **menzil atmağ** tabiri menzilde rekor kıırarak taş diktirmek, *menzil belirlemek* anlamında kullanılmıştır.⁸⁷

Menzil atmağ, şimdiki spor tabiriyle rekor kırmak maksadıyla yapılan müsabaka yerinde kullanılan bir tabirdir. Kemankeşlerden menzil atmaya niyet edenler ilk önce ihtiyarlara (kemankeşlerin seçtikleri hey'et azası) gelir ve: “ İhtiyarlar duanız ve izniniz ise müstahak ise filan menzile talibim diye müracatta bulunurlarmış. İhtiyarlar uygun görürlerse izin verirler ve hazır oldukları halde istekliye ok attırlarmış.”⁸⁸

Metinde 7 yerde geçmektedir.

*Ola ki bir pehlevān **menzil atmağ** tarīkinde pūyān u zamāne ve nām u nişānım kıalsun dèyü ra'yyet-künān olsa evvelā turduğı maḥalle bir taş diker, ol senge ayak taş dèrler. (23a-1)*

*İbn Baḥtiyār risālesi tārīhine dek poyraz ve loḫos ve bağı ve kıble ve yıldız nāmındaki beş rüzgār ile altmış beş miqdārı **menzil atılmışdur** ve cümleñ taş yèrlü yerine dikilmişdür. (22a-8)*

⁸⁷ Yücel, **a.g.e.**, s. 409.

⁸⁸ Pakalın, **a.g.e.**, c. II, s. 479.

1.3.55.2.Menzil bozmağ

Okçuluk terimi olarak **menzil bozmağ** *menzil atıp, o menzildeki son rekoru geçersiz kılmak* anlamında kullanılmıştır.⁸⁹

Menzil bozmağ, *rekor kırmak yerinde kullanılan bir tabirdir. Başta “ Meydan Şeyhi” olmak üzere kemankeşler huzuruyla yapılan atış müsabakası sırasında önceki menzili aşıranın okunun düştüğü yere menzil yani taş diktirilir ve bu defa okun düştüğü yere yeniden taş dikilmek suretiyle evvelki menzil yani mesafe bozulduğu için bu tabir meydana ortaya çıkmıştır.*⁹⁰

Metinde 4 yerde kullanılmıştır.

Hattā Āhī Pīri menzilin atduğda Tozğoparan hayatda idi. Aħmed Ağanuñ atışı ve kadd u kâmet zūr-ı bāzū ile revişini gördikce andan havf u haşyetini işbâtde idi ve benim menzillerimi bozarsa bu bozar dëyü taşavvurâtda idi. (27b-5)

1.3.55.3.Menzil okı

Okçuluk terimi olarak **menzil okı** *menzil atışında kullanılan ok; pişrev oku. Bazı özel menzillerde heki ve azmâyiş oku da atılırdı.*⁹¹ anlamında kullanılmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Haylice mağbûl tutarlar ve bir ok ki me'mûlden ziyâde gitse ok kaçırdı lâfın eylerler, bundan mâ'ada ki bir pehlevân ki meydâna çıka, menzil okın atmağ irâde kıla. (23a-1)

1.3.55.4.Menzil taşı

Okçuluk terimi olarak **menzil taşı** *bir menzilde kırılan rekoru belirtmek için diktirilen işaret taşı. Çoğunun üzerinde rekor sahibinin adı, mesleği, rekor ölçüsü ve tarihi yazılı bir kitabe bulunurdu. Seng-i menzil.*⁹² şeklinde kullanılmıştır.

Metinde 2 yerde **menzil taşı**, 2 yerde de **seng-i menzil** olarak geçmektedir. Seng-i menzil maddesinde de “seng-i menzil” tabiri açıklanmıştır.

⁸⁹ Yücel, **a.g.e.**, s. 409.

⁹⁰ Pakalın, **a.g.e.**, c. II, s. 479.

⁹¹ Yücel, **a.g.e.**, s. 410.

⁹² Yücel, **a.g.e.**, s. 409.

*Her kaçan ki **menzül taşı**ndan ıraklığı otuz adımdan eksik ola. (23a-9)*

*Lâkin mürür-ı zamân-ile taş belürsiz oldu, gitdi. Ba 'de Usta 'Ömer nâm Dilâver atup **menzül taşı** dikdi. (29b-10)*

*Evvelâ Zikirci Kâsım atmış, şâniyen mü'ellif-i risâle Bahtiyâr Hacı Hasan **seng-i menzül** dikmişdür. (30a-10)*

1.3.56. Meydân başı

Okçuluk terimi olarak **meydân başı** tabirinin metinde, *atış yapmaya başlandığında ok meydanında belli bir sınır belirleme işi* anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ammâ ba 'd bilgil ki silahşorlük oynamak lâzım geldikde evvelâ **meydân başı** ta 'yîn oluna ve meydân başından on üç tutam yay-ile ölçüp altmış yay uzunı yerde evvelki komı edeler ve evvelki komdan elli beş yay uzunı yerde ikinci komı edeler ve ikinci komdan yine elli beş yay uzunı yerde üçüncü komı edeler. (33b-5)*

1.3.57. Na 'l bendi

Okçuluk terimi olarak **na 'l bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Na 'l bendi, dizgin sağda ve kalkın solda olup at kopardukda aşağıdan gezleyüp şahin kanadı çeküp ve yayı başından aşurup arkası üzerine yatup atun kıç na 'l başduğı yere ata. Yâhūd atun kuyruğı üstinde küçük tabla bağlayup aña ata. (39b-2)

1.3.58. Nīm-bahş

Okçuluk terimi olarak **nīm-bahş** tabirinin metinde *bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ve bir atmak var ki aña **nīm-bahş** dërler. (16a-14)*

1.3.59. Nīm-keş

Okçuluk terimi olarak **nīm-keş** tabirinin metinden *bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Her kişi toluya getirse ve atsa aña nīm-keş dërler. (16a-7)

1.3.60. Nişān

Nişān kelimesi kaynaklarda *1. Ok atılan her çeşit sabit hedef; puta, amaç. 2. Rekor kıran okun düştüğü yeri gösteren işaret.*⁹³

Nişān, (okçuluk) rekor kırılan yere bir işaret taşı dikmek. (KAL)

Nişān, hedefi vurmak için silah, ok vb. gerekli doğrultuyu verme. (BTS)

Nişān, amaç, hedef, vurulması istenilen nokta. (OTS)

Metinde 22 yerde geçmektedir.

İkimüzden her kañımız ol nişānı urursa üzerinde bu kadar nesne olsun.” dëye. (6b-14)

Nazar kim atdı, nişāna yayıñ ardın vërdi idi. Küşād vërdi, oğ rastlığına çıkdı, nişāna tokundi. Üç nevbet bu resm-ile oğ atdı. Karşu oğına kendü alurdı, kendü atardı. Ol dikdügi nişānı ururdı. (10a-1, 2, 4)

Cümleyi geçdik yeter himmetiñi murāduñ nişānına er gördüñ demegi irakdan işāret ve eşāgat kılalar. (24a-2)

1.3.60.1. Nişān dikmek

Nişān dikmek okçuluk terimi olarak *rekor kırdığı yere bir işaret taşı dikmek*⁹⁴ anlamında kullanılmıştır.

Metinde 2 yerde kullanılmıştır.

Gāh olur ki bir pehlevān menzil atar, nişān dikmek ziyāfetine ne kudreti olur ne güci yeter. (23b-6)

⁹³ Yücel, **a.g.e.**, s. 414.

⁹⁴ Yücel, **a.g.e.**, s. 414.

1.3.61. Nüh-ka-dem

Okçuluk terimi olarak **nüh-ka-dem** tabirinin metinde *bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ve bir atmak var ki aña **nüh-ka-dem** dërler.* (16a-15)

1.3.62. Oğ

Oğ, *tîr, sehm, nâvek, pertav*⁹⁵

Oğ, *yay veya keman denilen kavis şeklinde bükülmüş bir ağaç çubuğa gerili kirişe takılarak uzağa atılan ucu sivri demirli ince ve kısa değneğe verilen addır.*⁹⁶

Oğ, *yay denilen aletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek, tir, sehim, nâvek* (KAL)

Oğ, *yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk.* (BTS)

Metinde pek çok yerde geçmektedir.

*Hzretinden **oğ**uñ kadri üzre bir 'azîm hadîs eşidüp dururam, anı saña söyleyeyim.*(4a-14)

*Bir **oğ** atmak sebebinden üç kişi uçmağa girse gerekdir.* (4b-9)

*Ya 'nî **oğ** birağalar zîrâ kur'a şalmağ Resûl Hzretinden sünnetdür. Pes bir cemâ'at dahı öç birle **oğ** atmak dileseler, kur'a şalışalar, ikişer olalar.* (7a-3,4)

Oğ atmak üzerinde şöyle kim yaz aylarında **oğ** kayın ağacından düzülmüş ola anı atalar. Çün yay faşlı erişe, kemiş **oğ** atalar. Çün güz faşlı erişe, çam ağacı **oğ**ı atalar ki, bu üç faşlıda ol üç ağacıñ **oğ**ı yürür demişlerdir. Tabî'at bâbınca ol **oğ**lar kim kavağ ağacından düzülmüş ola, anı uğraş güninde atalar. (8b-11, 12, 13, 14, 15)

1.3.62.1. Oğ atmak

Oğ atmak, *iyice gerilmiş olan yayın kirişine takılan oku yayı birdenbire serbest bırakmak suretiyle ileriye doğru fırlatmak.*(KAL)

⁹⁵ Yücel, **a.g.e.**, s. 414.

⁹⁶ Pakalın, **a.g.e.**, c. II, s. 717.

Metinde 74 yerde geçmektedir.

Oğ Atmağlıgunuñ Şeref ve Sevābı ve Ecrini Söyleyelim. (3a-8)

*Ey aşhābım vācibdür üzeriñüze **oğ atmağlıgı** öğrenmek, peygamberiñüz dükeli yerlerde nuşreti aniñla boldı.* (3b-14)

*Hālid bin Zeyd ile ikimüz **oğ atmağa** çıkduk.* (4a-2)

*Bile hem-rāh olup **oğ atmağa** çıkduk.* (4a-3)

*‘Arab içinde bu ‘Ukbe **oğ atmağlıgı**-ıla geldi, beni menzilümden aldı.* (4a-5)

*Yā Hālid gel yine **oğ atmağa** gidelim.* (4a-6)

*Her kişi kim **oğ atmağlıgı** öğrenip yine terk eylese Hāğ Te‘ālā katında ‘āsilerden yazılır.* (5a-5)

*Hāğ Subhānehu ve Te‘ālānuñ ferişteheri sizüñ oyunlarıñuzdan hiç birinde hāzır olmazlar, illā ki **oğ atmağda** ve at koşmağda dēr.* (6b-6)

Oğ atmağ üzerinde şöyle kim yaz aylarında oğ kayın ağacından düzülmiş ola añı atalar. (8b-11)

1.3.62.2. Oğ koşmağ

Oğçuluk tabiri olarak **oğ koşmağlığ** metinden *ok atmak, ok talimi yapmak* anlamında kullanıldığı düşünölmektedir.

Oğçuluk terimi olarak **oğ kaçurmağ** tabiri de *yanında ok bulundurmak* anlamında kullanılmaktadır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Oğ koşmağlığ üzerine gelen haberleri ve dahı şartların ve şüretlerin ve aħvāllerin üzerine gelen haberleri söylenür. Amma biliñüz kim **oğ koşmağlığ** cā’izdür. (6a-2)

1.3.62.3. Oğ şunmağ

Oğ şunmağ, *atiş yapan kemankeşe ok vermek* anlamına gelmektedir. Bir hadise göre *ok sunmanın, ok yapmak ve ok atmak kadar sevabı vardır.*⁹⁷

⁹⁷ Yücel, a.g.e., s. 416.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Yok yā Resūlullāh siz tūrun oḡuñuzı ben şunıvèreyim ki atan ile şunanuñ şevābı birdür. (10b-14,15)

1.3.63. Öç

Öç, 1. *Bahis, kumar için bahis; kumar ve bahis parası. (YTS)*

Metinde 9 yerde geçmektedir.

Rihāndan murād öç ile at koşmaḡdur. (6b-7)

Öçi ne resmile ḡosunlar ki, şer' içinde helāl ola dediler. (6b-10)

1.3.64. Pehlevān/pehluvān

Pehlevān/pehluvān, *kemankeş, tîrendāz*⁹⁸

Pehlevān/pehluvān, *ok atmakta maharet sahibi olan tanınmış kemankeşler (okçular) hakkında kullanılan bir tabirdir. Farsça bir kelimedir. Pehlevān iri gövdeli, bünyesi kuvvetli adam, yiğit; güreşçi anlamına gelmektedir.*⁹⁹

Pehlevān/pehluvān, *(okçuluk) usta kemankeş. (KAL)*

Metinde 35 yerde geçmektedir.

Ḳaçan-kim ol işi daḡı tamām ola, şan'atı içinde pehlevān ola. (17a-13)

Ḥod meydānlarından seng seng zıkr olunacak pehluvānlaruñ cem'iyete rağbet étmediler. (18b-12)

Dillerde ma'rūf ve mezkūr oḡ meydānlarında seng-i menzil diküp meşhūr olan civān-merdān zümresi ki bunlarıñ cümleden meşāhiri Şücā'-i Bursevī nām pehluvān ve İskender Tozkoparan ve Mīr Aḡmed ḡapudan ve anlara aḡrān olan tîrendāzān zevātdan kimler édüḡini cedde beyān éylemediler. (18b-15)

⁹⁸ Yücel, **a.g.e.**, s. 418.

⁹⁹ Pakalın, **a.g.e.**, c.II, s. 766.

1.3.65. Perezvāne

Okçuluk terimi olarak **perezvāne** tabirinin Farsça *zebāne* ya da *zivāna* kelimesinden *perezvāne* şeklinde olduğu düşünülmektedir.

Zebāne ya da zivana, bir parçanın diğerine oturmasını, yuvasına yerleşmesini sağlamak için parçalara açılmış girinti ve çıkıntılardan her biri.¹⁰⁰

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Andan üç ok getireler, kayın ağacından her okuñ demreni üç mişkāl ola perezvānesi demür ola. (13a-8)

1.3.66. Pertāb

Okçuluk terimi olarak **pertāb** tabiri Farsça *uzağa düşen ok* anlamına gelmektedir. (OTS)

Pertāb, *harp oku, tırkeş oku*. Bazen *menzil oku* için de bu kavram kullanılır.¹⁰¹

Metinde **pertāb** tabirinin *okçulukta bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Ol okuñ kim terāzusu geçmiş ola, gezini aşığa tutalar, andan şoñra atalar. Amma pertāb atan ādemüñ üç dürlü kāmety vardur: Biri uzun boylu, biri orta boylu, biri kısa boyludur. (12a-11)

1.3.67. Puta atmak

Okçuluk terimi olarak **puta atmak** *putaya yapılan ok atışı, menzil atışı* anlamına gelmektedir.¹⁰²

Putu atışı, *karşıya konulan hedefe ok atmak yerinde kullanılan bir tabirdir. Hedefe atış müsabakaları kişiler arasında yapıldığı gibi ekipler arasında da yapılır ve hedefe en çok isabet ettiren kişi müsabakayı kazanırdı. Ok atmanın birtakım kuralları vardı. İki taraf bir bahis karşılığında ok atacaklar ise ilk önce ilk defa kimin veya karşı tarafın atış yapacağı anlaşılacak üzere kur'a atılırdı. Atma sırası*

¹⁰⁰ Mehmet Yastı, **Okçuluğun İlkeleri Umdetü'l Mütenāzilīn**, Palet Yayınları, Konya, 2016, s. 138.

¹⁰¹ Yücel, **a.g.e.**, s. 419.

¹⁰² Yücel, **a.g.e.**, s. 419.

kendisine gelen taraf putaya karşı tayin olunan yere gider, diz çöküp muayyen sayıda ok atar ve karşı taraf yayları sağ omuzlarında puta civarında dururlar ve sıraları gelince oklarını atarlardı. Kazanan galip tarafa öndül verilirdi. Bu şekilde yapılan bir atış biçimi olarak açıklanmıştır.¹⁰³

Putu oku, *ucu zeytûnî demir temrenli nişan oku*. (KAL)

Metinde **puta atmak** tabiri 1 yerde geçmektedir. Ancak **puta** kelimesi ve bu kelimeyle bağlantılı diğer kelimeler aşağıda belirtildiği gibi metnin değişik sayfalarında geçmektedir.

Putu, *deriden yapılmış, içi pamuk çekirdeği ve talaş dolu armut biçimindeki ok hedefi. Bir direğe yerleştirilir, vuruşlarda ses vermesi için etrafına küçük çanlar asılırdı.*¹⁰⁴

Her kişi putu atmak, dört yüz adım yerden anuñ küşâdı mışrî gerek yedidür, küşâdı altı dürlüdür ki, dört dürlü atmak üç yüz altmış altı ta 'lîk vardır, demişlerdür. (15b-12)

1.3.68. Rast bağlamak

Okçuluk terimi olarak **rast bağlamak** tabirinin Farsça *doğru, düz* anlamına gelen rast kelimesinden *düz tutmak* şeklinde olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Şaşdın rast bağladı. (9b-14)

1.3.69. Rast koymak

Okçuluk terimi olarak **rast koymak** tabirinin metinden anlaşıldığı ve aşağıdaki örnek cümlede gösterildiği kadarıyla *ok atmanın yedi kuralından üçüncüsünün olduğu ve okun atılmadan doğru bir şekilde yerleştirilmesi işi olduğu* anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Dağı bir ok atmağıñ yedi dürlü erkânı vardır. Biri oldur kim rast tuta ikinci erkânı oldur kim yayını naklî bağlaya, üçüncü erkânı oldur ki gezin rast kıoya, dördüncü

¹⁰³ Pakalın, a.g.e., c. II, s. 782-783.

¹⁰⁴ Yücel, a.g.e., s. 419.

erkānı oldur ki çeke, beşinci erkānı oldur ki demreni iç kabzaya getüre, altıncı erkānı oldur ki nazarını yayuñ ardından eyde, yedinci erkānı oldur ki küşād vère. (16a-2)

1.3.70. Remy

Remy, *ok atma*.¹⁰⁵

Remy, (*Arapça*) *atma, fırlatma*. (KAL)

Remy, *atmak*¹⁰⁶

Metinde 5 yerde geçmektedir.

İmdi haftı olmaya ki 'ilm-i remy ta 'lîmi sünnet olan mühimmâtdandır. (19b-5)

Fenn-i remy imâsını irade kıldılar ve yine gazavât-ı benüviyeniñ birinde Leysullâhi'l-mahârib 'Alî bin Ebî Tâlib Kerrema'llâhu veche Hâzret-i Resûlullâh huzûrına vardılar. (20a-3)

1.3.71. Sade gönder bendi

Okçuluk terimi olarak **sade gönder bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir atış şekli* olduğu anlaşılmaktadır. Metinden alınan aşağıdaki örnekte bu tabir açıklanmıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Sade gönder bendi, *gönderin sağ yanına takup dizgini şol eline, kalkanı dañı şol eline alup üç dâne ok alup birin gezleyüp ve ikisin barmakları arasına alup şüret bendinde êdügi gibi at kopardukda birbiri ardınca iki okı atup üçüncü okı evvelki tablaya urup fi-l-hâl yayın kılıca aşup ve yayından gönderün alup şıki êdüp tolap ederek gönder tablasına geldikde gönder-ile tablayı urup andan gönderin kendüye çeküp 'âdet üstine yayına. (39b-8)*

1.3.72. Sağrı bendi

Okçuluk terimi olarak **sağrı bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir atış biçimi* olduğu anlaşılmaktadır. Metinde 2 yerde geçmektedir.

¹⁰⁵ Yücel, **a.g.e.**, s. 420.

¹⁰⁶ Ayanoğlu, **a.g.e.**, s. 49.

Şağrı bendi dizgini şağa ve kalkanı şola vèrüp at kopardukda tırkeşden yayın ve oqın kapup depereden getirüp gezleye ve evvelki komda olan üzengi tablasına dutup şağrı ata. Bu üslüb üzre üç koma dahı ata. (39a-4)

1.3.73. Şağ kömündürük bendi

Okçuluk terimi olarak **şağ kömündürük bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir atış biçimi* olduğu anlaşılmaktadır. Kıpçak Türkçesi sözlüğünde **kömüldrük** ya da **kömüldürük** *at göğüslüğü* anlamında bir kelime bulunmaktadır. Ancak **kömündürük** şeklinde bir kullanıma diğer kaynaklarda rastlanmamıştır. Metinde bu tabir aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Şağ kömündürük bendi, dizgini şağa ve kalkanı şola vèrüp at kopardukda aşağıdan gezleyüp şahin kanadı çeküp aylandırup atıñ şağ yanından boynı altından yerde olan üzengi tablasına ata, üç komda dahı böyle éde. (39a-9,10)

1.3.74. Şağ yay bendi

Okçuluk terimi olarak **şağ yay bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir atış biçimi* olduğu anlaşılmaktadır. Metinde 2 yerde geçmektedir.

Şağ yay bendi, kalkanı arkasına bağlayup dizgin şağda olup ve bir dāne oq gezleyüp üslüb-ı sâbık üzere ata ve yayı şol elinden eñsesinden şağ eline vère ve şağ eliyle yayı atı boğazı altından şol eline vère ve muhkem egilüp komda dikilen iki dāne oqı alup birin ilerü birin kabağa ata ve şol tablaya dahı bir oq ata. (38b-13)

1.3.75. Seng-i menzil

Seng-i menzil, *menzil taşı*.¹⁰⁷

Seng-i menzil, *(okçuluk) eskiden okçuluk yarışmalarında kırılan bir rekor için dikilen taş, menzil taşı. (KAL)*

Ammā icmāl-i menāzil ki dār-ül-mülk-i İstanbul miyānında muķārin seng-i menzildür. Evvelā Burusalı Şecā`in lodos menzili vardur ki Tozkoparan añı añdukça taħassür çekerdi. Menzil atılınca öyle atılsa dèyü gözyaşları dökerdi. (28b-3)

¹⁰⁷ Yücel, a.g.e., s. 421.

Lakin ol ziyādesine kâ'il olmayup tekrār atdı. Evvelki menzilden otuz beş adım aşurı düşüp seng-i menzil dikdi. (29a-5)

1.3.76. Ser-i çenber

Okçuluk terimi olarak **ser-i çenber** tabirinin metinde *bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Bir dürlü dahı atmağ vardır ki aña ser-i çenber dërler. (16a-12)

1.3.77. Sîne-keş

Okçuluk terimi olarak **sîne-keş** ile ilgili kaynaklarda Farsça *göğüs, kalp* anlamına gelen **sîne** ile Farsça *çekmek, çeken* anlamına gelen **keşiden** kelimesinin birleşiminden oluşan **sîne-keş** tabirinin *göğsüne çeken* yani *göğüsten yapılan bir ok atma biçimi* olduğu düşünülebilir. Ancak bu atış şekli pek makbul tutulmamıştır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Ve kişi vardır, sîne-keşdür, ya 'nî gögsine çekicidir. Ve kişi vardır, omuzda küşād vërür. Ve kişi vardır, qolda dirsek küşād vërür. Bunları cem 'isini ol üstāz görmek gerek. (7b-1)

Her kişi kim gögsine çeke aña sine-keş dërler. Anuñ dahı atışını kabül ètmeye. (16a-9, 10)

1.3.78. Sir-ser kulāb

Okçuluk terimi olarak **sir-ser kulāb** tabirinin metinde *bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Ve bir atmağ vardır ki aña sir-ser kulāb dërler. Ve bir atmağ var ki aña nîm-bahş dërler. Ve bir atmağ var ki aña qadem dërler. (16a-13)

1.3.79. Sivrikoz Çardāğı

Sivrikoz Çardāğı, *Fatih devrinde Okmeydanı Tekyesi henüz yokken kemankeşlerin dinlendiği çardak. Bazı kaynaklarda Sivriceviz Çardağı, Sorkun Çardağı diye de geçmektedir.*¹⁰⁸

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Tā Sulṭān Bāyezīd zamānına dek atucularıñ Sivrikoz Çardāğı demekle ma'rūf bir yercegez var idi. Tīrendāzān-ı pay-ı taht anda edā-yı şalavat édüp eglenürler idi.
(22a-12)

1.3.80. Şol bendi

Okçuluk terimi olarak **şol bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Şol bendi, *dizgini şola ve kalkanı şağa vère evvelki üslüb üzre éde.* (39b-7)

1.3.81. Şol kömündürük bendi

Okçuluk terimi olarak **şol kömündürük bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Şol kömündürük bendi, *dizgini şola ve kalkanı şağa vèrüp üslüb-ı sâbık üzre éde.*
(39b-1)

1.3.82. Şol sağrı bendi

Okçuluk terimi olarak **şol sağrı bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Şol sağrı bendi, *dizgini şola ve kalkanı şağa vèrüp evvelki üslüb üzre éde.* (39a-8)

¹⁰⁸ Yücel, a.g.e., s. 422.

1.3.83. Şol yağa

Okçuluk terimi olarak **şol yağa** tabirinin metinden *at üzerinde bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

şol yağa, dizgin sağda ve kalkın solda olup üslub evvel üzre éde. (40b-11)

1.3.84. Şol yan başı bendi

Okçuluk terimi olarak **şol yan başı bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Şol yan başı bendi, dizgin şol elde, kalkın sağ elde ola. Evvelki üslub üzere éde. (37a-10)

1.3.85. Şol yay bendi

Okçuluk terimi olarak **şol yay bendi** tabirinin metinde yapılan açıklamada *at üzerinde bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 3 yerde geçmektedir.

Şol yay bendi, zıkr olunan üslub üzre şol yay bendi éde. Sağrı bendi dizgini sağa ve kalkını şola vèrüp at kopardukda tırkeşden yayın ve okın kapup depereden getirüp gezleye ve evvelki komda olan üzengi tablasına dutup sağırı ata. (39a-3)

1.3.86. Şaşd/şaşt

Okçuluk terimi olarak **şaşt**, 1. Zihgir. 2. Atıcıya göre menzilin sağ tarafı. Okçuluk literatüründe sağ ve sol sözleri kullanılmaz, yay kabzası sol elle tutulduğu için sol tarafa kabza, şast sağ el başparmağına takıldığı için sağ tarafa şast denilirdi.¹⁰⁹

Şaş, 1. Okçuların sağ ellerinin başparmağına taktıkları, kirişin titremesini önleyen ve okun hedefi bulacak şekilde düz gitmesini sağlayan yüzük, zihgir, küştiban. 2. Başparmağın yay çekilen yeri. 3. Ok atan kimseye göre menzilin sağ tarafı. (KAL)

Metinde 3 yerde geçmektedir.

¹⁰⁹ Yücel, a.g.e., 1999, s. 423.

Şaşdın rast bağladı, gözin rast tutdı, çekdi. (9b-14)

Kaçan ki tağına atıp okı taşrasına nâzil olsa şaş atdı ta 'bîr olunur. Niteki şolından tarafa taşra atılan oka kabzadan atdı dëyü takrîr ederler. (23a-7)

Huşûşa iki kerre atmışdur evvelkisi şaş cānibine olup nizā ' mebdî olmağla tekrâr işbāt etmişdür ve her neye teveccüh etdiyse dest-res bulmuşdur. (26b-11)

1.3.86.1. Şaş atmak

Şaş atmak, menzil atışında okunu ana taşının sağ tarafına düşürmek anlamına gelmektedir.

Metinde **şaş atmak** tabiri 1 yerde geçmektedir.

Kaçan ki tağına atıp okı taşrasına nâzil olsa şaş atdı ta 'bîr olunur. (23a-7)

1.3.86.2. Şaş cānibi

Şaş cānibi, atıcıya göre menzilin sağ tarafı olmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Huşûşa iki kerre atmışdur evvelkisi şaş cānibine olup nizā ' mebdî olmağla tekrâr işbāt etmişdür ve her neye teveccüh etdiyse dest-res bulmuşdur. (26b-11)

1.3.87. Ta 'lim

Okçuluk terimi olarak **ta 'lim**, bir şeyi öğretmek için yapılan düzenli çalışma, alıştırma, egzersiz anlamında kullanılmıştır. (KAL)

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Resül Hâzreti Cebrā 'il birle olan kazıyyeyi buyurdi, ol dört şahābeye ta 'lîm kıldı. Cebrā 'il ta 'lîmi üzre, "Kalan şahābeye dahı siz öğrediñ." dedi. (11b-7,8)

1.3.88. Ta 'lîmḥāne

Ta 'lîmḥāne, hedef atışları yapılan resmi veya ücretli özel poligon.¹¹⁰

Ta 'lîmḥāne, askerlerin talim yaptıkları alan. (KAL)

¹¹⁰ Yücel, a.g.e., s. 423.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Cebrā' il kınad birle çaldı, bir yār ayrıldı, bir dizge gibi oldu. Ya 'nī bir ta' līmḥāne şıfat oldu. Andan Cebrā' il ol açduğı yerde bir nişān kodı. (9b-3)

1.3.89. Țamağ

Țamağ, (okçuluk) sağ el başparmağına takılan ve atış yüzüğünün (zihgir) başparmağa oturan uzunca kısmı, kaş. (KAL)

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Daḥi egile, şehādet barmağın sağ eliyle zehgīrūñ Țamağından kıoya. (14a-4)

Andan yayuñ ayağına zehgīri şöyle geçüre, kim zehgīrūñ Țamağı yukaru geçe, çenber aşığa ola. (13b-3)

1.3.90. Țaş dikmek

Okçuluk terimi olarak **Țaş dikmek (diktirmek)**, menzil taşı diktirmek, menzil dikmek, nişan taşı diktirmek.¹¹¹ anlamında kullanılmıştır.

Țaş dikmek, rekor kırmak yerine kullanılan bir tabirdir. Okçulukta rekor kıranlar için taş dikildiği için bu tabir ortaya çıkmıştır.¹¹²

Metinde 18 yerde geçmektedir.

Lākin sālifi yere olmağın Țaş dikmekde nizā' olunup ertesı yine meydāna geldi ve cemī' pehlevānlar ḥāzır iken tekrār otuz beş adım aşurı iki gün biri biri ardınca menziliñ ḥükmin icrā edüp Țaşın dikdi. Evvelā Țaş diken Kıazzāz Aḥmed ba' de atıcı Sinān nām pehlevān mü'eyyeddür. (29a-10,11)

1.3.91. Țirendaz

Țirendāz, okçu, kemankeş; atlı veya yaya savaş okçusu.¹¹³

Țirendāz, ok atıcı anlamında kullanılan bir tabirdir. Halk dilinde becerikli, eline ayağına çabuk kimseler için de kullanılan bir tabirdir.¹¹⁴

¹¹¹ Yücel, a.g.e., s. 424.

¹¹² Pakalın, a.g.e., c. III, s. 419.

¹¹³ Yücel, a.g.e., s. 425.

Tirendāz, ok atıcı, ok atan. (OTS)

Tirendāz, Ok atan, okçulukta maharet sahibi olan (kimse), okçu, kemankeş. (KAL)

Metinde 14 yerde geçmektedir.

Bu taqdır tirendāzlarıñ pīrleri melā'ikeden Cebrā'il olur. 'Aleyhi's-selām beşer zümresinden şaftullāh Celīl edügi taḥkīk olur. (21a-14)

Pehlevānlar edeb-i riā 'yet edüp tınmamışlar idi. Ba 'de zamān pehlevān Bāyezīd nām tirendāz ki Bāyezīddir ki Bāyezīd Hān Amasya 'da şehzāde iken bulunmuş idi. Tekrār 'Acem 'den gelüp peşkeş çekdükte tirendāzān-ı Rūm añi ziyāret etmek buyurulmuşdı. (22b-1)

Mezbūruñ müşterili kulu Kemāl nām bir pehlevān tirendāz peydā oldu ki kemāl-i celādetle beyn-el-akrān engüşt-nümā idi. (25b-12)

1.3.92. Tırger

Tırger, okçu ustası.¹¹⁵

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Ammā ağaç ok-ıla atduğı menzilin biri evvelā Hācı Hasan tırger atdı. (29b-14)

1.3.93. Tırkeş

Tırkeş, ok ve yay çantası, sadak, gedeleç.¹¹⁶

Tırkeş 1. Ok atan kimse, okçu 2. Ok kabı, okluk, kuburluk, sadak. (OTS)

Tırkeş 1. Ok atan kimse, okçu. 2. Okçuların arkalarında taşıdıkları, süvarilerin atlarının eyer kaşına taktıkları, meşinden tabanca kılıfı şeklinde yapılmış, elliye yakın ok alan ok mahfazası, ok kuburu, okluk, sadak. (KAL)

Metinde 11 yerde geçmektedir.

Meydān başından at kopardıkda yayın tır-keşinden kayup sağ elinde olan dizgini şol eline vère. (36a-3)

¹¹⁴ Pakalın, a.g.e., c. III, s. 507.

¹¹⁵ Yücel, a.g.e., s. 425.

¹¹⁶ Yücel, a.g.e., s. 425.

*Fenn-i sağ yan başı, dizgini sağ ele ve kalkanı şola vèrip ve bir dâne ok gizleyüp at kopardukda okı önüne atup ve tekrâr **tîr-keşten** bir ok kapup tablayı geçerken dönüp ardına tablayı ura, üçine dahı böyle éde. (37a-4)*

1.3.94. Tırkeş bendi

Okçuluk terimi olarak **tîr-keş bendi** tabirinin metinde *at üzerinde bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır. Metinde 2 yerde geçmektedir.

***Tîr-keş bendi**, dizgin sağda kalkan dahı sağda olup ve yalın kılıcı sol kolu üzerine yaturup eline bir ok alup gezleyüp at kopardukda atup andan yayı sağ kulağına ve kılıcı sol koltuğına kısıdırup sol eliyle yayı ve kalkanı ve sağ eliyle kılıcı tutup kalkanı değışüp ve kılıcla evvelki kelleyi çala. Andan kına katup kabağa ata, andan tablaya bir ok ata. (38b-3)*

1.3.95. Türkî

Okçuluk terimi olarak **türkî** tabirinin metinde *bir tür kabza tutma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde **türkî** tabiri bir tür kabza tutma biçimi anlamında 3 yerde geçmektedir.

*Dördünci kabza **Türkî**dür. (10b-7)*

*İkincisi behrāmdür, üçüncüsü **Türkî**dür, dördüncüsü yalgūzekdür. (10b-7)*

*Gerek kim uzun boylu kişi cengā-bāz kabzadan ata, orta boylu kişi **Türkî** kabzadan ata, kışa boylu kişi behrām kabzadan ata. (12a-13)*

1.3.96. Yay

Yay, iki ucu arasında bir giriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma aleti, kavis. (KAL)

Yay, kavs, keman¹¹⁷

Yay, ok atmaya yarayan, iki ucu arasına giriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk. (BTS)

Metinde 137 yerde geçmektedir.

¹¹⁷ Yücel, a.g.e., s. 427.

Evvel bu yayuñ almağınuñ dahı tarīki vardur. (13a-13)

Evvel anları yérine getürgil. Andan oğa el urgıl déye eline alan kişi, elindeki yayuñ kirişin yer yüzinde kıoya, yayuñ arkasını yukaru kıla. (13a-15)

Şağ yay bendi, kalkanı arkasına bağlayup dizgin şağda olup ve bir dāne ok gezleyüp üslüb-ı sâbık üzere ata ve yayı şol elinden eñsesinden şağ eline vère ve şağ eliyle yayı atı boğazı altından şol eline vère. (38b-10, 12, 13)

Yayın kılıca aşup ve yayından gönderün alup şıkı édüp tolap ederek gönder tablasına geldikde gönderle tablayı urup andan gönderin kendüye çeküp 'âdet üstine yayına. (40a-1)

1.3.97. Zant dikmek

Okçuluk terimi olarak **zant dikmek** tabirinin metinde *hedef dikme, nişan tahtası dikme* anlamına geldiği düşünülmektedir.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

Zant dikilüp ok atılmalu olduğda üç dāne zant diküp biri birinden aralığı kırkar yay uzunı ola ve yoldan taşra beş yay uzunı ola ve zanta berāber varmadın gönder uzunluğı yérden oğa halās vère. (40b-12)

1.3.98. Zehgır/zihgır

Zehgır/zihgır, sağ el başparmağına takılan atış yüzüğü. Yayın kirişine takılarak kirişin kolay çekilmesi ve parmak dibini yaralamaması sağlanırdı. Parmak üzerine binen uzunca yerine damak veya kaş, iç tarafına yapıştırılan deri parçasına kulak, kiriş takılan iç kenarına ise eşik denilirdi. Bazı okçular uğur sayıp hiç çıkarmazlardı. Şast, küştibân, engüştvâne, puta zihgiri.¹¹⁸

Zehgır/zihgır, (okçuluk) sağ elin başparmağına takılan atış yüzüğü, şast, küştiban. (KAL)

¹¹⁸ Yücel, a.g.e., s. 430.

Zehgīr/zīhgīr, kemankeşin yayı çekmek için parmağına geçirdiği bir nevi yüksüktür.¹¹⁹

Metinde 5 yerde geçmektedir.

Andan yayuñ ayacağına zehgīri şöyle geçüre, kim zehgīrūñ tamağı yukaru geçe, çenber aşağa ola. (13b-2)

Zehgīr gele, baş barmacağına gire. (14a-5)

1.3.99. Zeyzān

Okçuluk terimi olarak **zeyzān** tabirinin metinde *bir ok çeşidi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 4 yerde geçmektedir.

Çün ol iş tamām ola, üç yayuñ birini eline ala, dağı bir zeyzān ala. Kim, ol zeyzānuñ uzunı sekiz tutam iki barmak ola. (14b-3)

İkinci kırkda ol on beş batman yayı eline ala. Dağı ol zeyzānlaruñ birin ala kim sekiz tutam üç barmakdı. (14b-15)

1.3.100. Zīr seyri

Okçuluk terimi olarak **zīr seyri** tabirinin metinde *bir ok atma biçimi* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Ve bir atmak vardır ki aña zīr seyri dërler. Ve bir atmak vardır ki aña sir-ser kulāb dërler. Ve bir atmak var ki aña nīm-bağş dërler. Ve bir atmak var ki aña kadem dërler. Ve bir atmak var ki aña dü-kadem dërler (16a-12)

1.4. METİNDE GEÇEN ATÇILIK İLE İLGİLİ TERİM VE TABİRLER

1.4.1. Ağzına uyan/oyan urmağ

Uyan [oyan], dizgin, gem, yular. (YTS)

Uyan/oyan urmağ, gem, dizgin takmak. (YTS)

¹¹⁹ Ayanoğlu, a.g.e., 1972, s. 49.

Uyan [oyan], *gem* kelimesinin Türkiye Türkçesindeki karşılığıdır. XIV. yüzyıl metinlerinden itibaren yaygın olarak kullanılmıştır. Geçen yüzyılın ikinci yarısında ise uyan [oyan] kelimesi sadece taşrada kullanılan bir deyim haline gelmiştir.¹²⁰

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Atlar dahı insana teshîr olunmuş, arkasına eyer ve ağzına uyan urup istediği yerde biner ve iner, aşlā muhālifet étmez, eger teshîr hâk olmasa kimse yanına karîb olamazdı. (61b-9)

1.4.2. Alnında gurreesi olmak

Ğurre, (A) 1. Parlaklık, nurlu olma. 2. Atın alnındaki beyaz leke. (KAL)

Ğurre, 1. Aklık, parlaklık. 2. Atın alnındaki beyazlık, akıtma. (OTS)

Atların hayırlısı olan kara atların alnında, burnunda ve üst dudağında *çok küçük bir ğurre* yani *aklık, beyazlık* olması makbul tutulmuştur. Bu beyazlığın fazlası uğursuzluk sayılmıştır. Peygamber efendimiz bu durumu bir hadis-i şerifinde metnimizin 73a bölümünde açıklamıştır.

Metinde 4 yerde geçmektedir.

Yā al ata veya siyāh ata ki alnında ğurreesi ve ayağında sekili ola demekdür. (73a-11)

1.4.3. Alnı şakar olmak

Şakar 1. Alında uğursuz sayılan nişan ve kendisinde bu nişan bulunan. 2. Atın alnında olan beyazlık. (YTS)

Şakar, hayvanların ve özellikle atların alnındaki uğursuz sayılan beyaz leke, küçük akıtma. (KAL)

Metinde de Peygamber efendimizin bir hadis-i şerifinde zikrettiği gibi alnında küçük miktarda **şakar** olan atın gaza için makbul tutulduğu görülmektedir.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

¹²⁰ Faruk Sümer, “Türklerde Atçılık ve Binicilik”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 9. Sayı, Sivas, 2000, s. 94-95.

Ya'nī: “Kaçan gāzā etmek dileseñ bir at al ki alnı **şakar** ola, ayakları sekil ola, sağında sekil olmaya. Tahkīkā sen toyum olursun ve selāmet üzre olursun.” demekdür. Hāşılı böyle olan at gāyet mübārek ve uğurlu olur. (73b-8)

1.4.4. 'Arabī at

At ve atlarla ilgili olarak **Arabī at** tabirinin metinde *bir at cinsi* olduğu anlaşılmaktadır. Bu at cinsinin makbul olduğu görülmektedir.

Metinde 4 yerde geçmektedir.

Ki anda cins 'Arabī ve yaḥşi at ola demekdür. (71a-1)

Ol kişi gitdi bir 'Arabī at aldı, evine götürdüğü gibi taş kesildi, atılmaz oldu. (71a-5)

1.4.5. Aşkar at

Aşkar, 1. koyu al 2. doru at. (OTS)

Aşkar, doru at. (YTS)

Aşkar, al renkli. (at) (KAL)

Aşkar, hayvanların başındaki beyazlık. (DS)

At ve atlarla ilgili olarak **aşkar** kelimesi çeşitli sözlüklerde *doru at* anlamında kullanılmıştır. Metinde **aşkar at**, *rengi al, kuyruğu ve yelesi kızıl olan attır*. Peygamber efendimiz bu atlar hakkında, “Bir yerde toplanan atlar salıverilse hepsini geçen aşkar olan attır.” demiştir.

Metinde 3 yerde geçmektedir.

Atlaruñ hayır ve bereket ve kuvveti allarındadır. Ya'nī: “Aşkar olan at eyüdüür.” demekdür. “Ve aşkar oldur ki al ola ve yelesi kuyruğı kızıl ola.” (74a-3,4)

1.4.6. At koşmak

At ve atlarla ilgili olarak **at koşmak**, tabiri *adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek* (BTS) anlamında kullanılmıştır. Metinde **at koşmak**, **at sigirtmek**, **sigirtmek** aynı anlamlarda kullanılmıştır.

Metinde 3 yerde geçmektedir.

*Hak Subhānehu ve Te'ālānuñ feris̄tehleri sizüñ oyunlarıñuzdan hiç birinde hazır olmazlar, illā ki ok atmağda ve **at koşmağda** dēr. Ezherī ēydür: “Rihāndan murād oç ile **at koşmağdur.**” dēr. (6b-6)*

*Ve şöyle ma'lūm ola ki oçüşüp **at koşmağ** nā-meşrū' olduğı şol zamāndadur ki öñdül iki cānibde ola. (63a-11)*

1.4.7. At sigirtmek/sigirtmek

Sigirtmek, *koşmak*. (DS)

At sigirtmek, “koşmak” anlamına gelen **sigirtmek** kelimesinden ve metindeki anlamından yola çıkarak *atı çok hızlı koşturmak* anlamı çıkarılabilir.

Metinde **at sigirtmek**, **sigirtmek** 12 yerde geçmektedir.

*Dağı āvāz vēürler demekdür. Zabiğ dēyü 'Arab dilinde **at sigirtdügi** zamānda katı katı vērdügi nefesüñ āvāzına dērler ve gāzīleriñ Hāğ Te'ālā hazretinde mertebelerin bundan bilmek gerekdür ki kelām-ı kadīmide anlarıñ atlarıñ zıkr ēdüp yemīn ēyler. (61b-14,15)*

*Zīrā katı çok **at sigirtmek** kişiniñ bedenine zarar ve kuvāsına za'f ve hevāsına halel vēür. Ba'zı 'ulemā demişlerdür ki ata binmek marāğ gibidür ve **at sigirtmek** marāğ-ı mevt gibidür. (78b-14)*

*Zīrā ihtimāldür ki at yıķıla, şāhibi helāk ola. **Sigirtmekde** ise bu ihtimāl dağı artıkdur.(79a-2)*

1.4.8. Ayağında sekili olmak

Sekil, seki, 1. *Atın ayaklarında olan beyazlık*. 2. *Ayağında sekisi olan, sekili*. (YTS)

Sekil, seki, *At, eşek ve sığırın ayaklarında bileğe veya dize kadar çıkan beyazlık, seki*. (DS)

Sekil, seki, *(At için) Ayağında sekisi olan*. (KAL)

At ve atçılık ile ilgili olarak **ayağında sekili ola** tabirine göre atların ayağındaki sekilin büyüklüğü ve hangi ayağında sekil olduğu önemli olmuştur.

Metinde 17 yerde geçmektedir.

*Yā al ata veya siyāh ata ki alında ğurresi ve **ayağında sekili ola** demekdür. (73a-11)*

*Ya 'nī atlarıñ hayırlısı kara atdur ki alında ve burnında ve üst tudağında azacuk ola ve ayakları **sekil** ola ve öñ ayaklarınıñ sağı **sekili** olmaya. (73b-1)*

*Nārīn mizāçdur ve atıñ maqbūlı oldur ki kümeýt olup hiç **sekili** olmaya. Belki alında altun kadar ğurresi ola. Ve eger **sekil** olursa beni tarafında ve kıç ayağında ola. (77a-5)*

*Ve ğayet uğurlu tutarlar. Ve çapraz **sekiliñ** uğurlusı oldur ki öñi bini tarafından ve kıçı kamçı tarafından sekili ola **sekiliñ** iç yanında siyāh beñler olsa şahibine zarar yētişür. (77a-13, 14)*

1.4.9. Baytārnāme

Baytārnāme, İslam uygarlığı çağında, hayvanların bakımı, beslenmesi, hastalıkları ve bu hastalıkların tedavileri konularında yazılmış eserlerin genel adı, esbname, haylname.(BTS)

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ve taḥṣīl olunan ma 'ārif-i cüz 'iyyeden biri 'ilm-i ferāsetdür ki 'ālem-i şuğradan ḥāl-i kübrā[ya] dek ol vādīde dahı çok tekāpū-yı ve cüst u cūy ve tecrībe-yi efrāsiniñ ḥūy ve bed-ḥūy olunup ve niçe **baytārnāmeler** tettebbu ' kılınup ve taḥayyül-i ḥayāl-i ḥāl-i ḥayl niçe menāfi 'a sebeb neyl olmuşdı. (55b-7)*

1.4.10. Birkaşık/ burkaşuk tüler

At ve atlarla ilgili bir tabir olarak **birkaşık/burkaşuk tüler**, bükülmüş, kıvrılmış, bükük,kıvrık tüyler anlamında kullanılmıştır.

Burkaşuk/burkaşuk, bükülmüş, kıvrılmış, bükük, kıvrık. (YTS)

tü, tüy, ince kıl. (DS)

Metinde 4 yerde geçmektedir.

*Eger bir atıñ boynında **birkaşık** kılcağazları kulağına yakın olursa eşkin olmaz. (76b-1)*

Ammā boynunda burkaşuk tüler olsa aña Cenāhü'l feres dërler, gayet eyü tutarlar ve bini tarafında olan öñ ayağı ile iki kıçları sekili olsa aña Muṭlaķu'l Yemīn dërler. (77a-10)

1.4.11. Cündilik

At ve atlarla ilgili bir tabir olarak **cündilik**, *ata binme, kılıç ve mızrak kullanma, binicilik* (KAL) anlamlarında kullanılmıştır.

Cündi, *askerî süvari, sipahi, ata iyi binen, binici* (OTS) anlamına gelen kelimeye -lik, -lik yapım eki getirilerek binicilik anlamında **cündilik** kelimesi yapılmıştır.

Cündilik, *ata binmek, kılıç ve mızrak kullanmak anlamına gelen cündilik, Türklerin en eski ve en esaslı hünerlerinden biridir.*¹²¹

Metinde 1 yerde geçmektedir.

Cündilikde atlardan zuhūr eden ef'āl bir kimseden daḥı vücūda gelmedi ve gelmez. (60a-4)

1.4.12. Dizgin

At ve atlarla ilgili bir tabir olarak **dizgin**, (Eski Türk. *tizgin* < *tiz-mek* “dizmek. *Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı idare etmeye yarayan kayış.* (KAL, BTS)

Dizgin, Kaşgârlı Mahmud'da *tizgin* şeklinde geçmektedir. Kelime her iki şekliyle bugünkü lehçelerin çoğunda varlığını sürdürmektedir.¹²²

Metinde 32 yerde geçmektedir.

Evvelki ṭablaya varduķda dizgini şalıvêrüp yay kabzasın kapup şāhin kanadı yanına çeküp bir miķdār gitdikde öñine getirüp orta ṭablaya varduķda gerisinden oķñ kışdurup ve oķın yaydan alup tırkeşine kıya. (35b-6)

Fenn-i şol gez, meydān başına gelüp dizgini şola vêrüp ve kalkanı sağ omuzına getirüp evvelki êde. Fenn-i sağ şuret, dizgin sağ elde ola ve üç dāne oķ alup bir yere gizleye ve ikisin parmakları arasına ala ve at kıparduķda yay sağ elde gizlenmiş iken öñine getirüp oķın ata ve ikinci oķı evvelki ṭablaya ura ve üçüncü oķı ikinci ṭablaya

¹²¹ Pakalın, a.g.e., c. I, s. 317.

¹²² Sümer, a.g.e., s.104.

atup ve t̄ir-keşden bir oğ dağı kapup üçünci tablaya ata. Her bir oğı atdığda **dizgini** eline ala. (36b-5, 7, 13)

Ve atı üç dizginden ve her **dizginde** bir milden artuğ sigirtmeyeler. Z̄irā beslü at ki üç **dizginden** ziyāde sigirdeler, çatlar, helāk olup şahibine çok günāh olur. (78b-3,4)

1.4.13. Eşkin

Eşkin/eşkün, 1. Açık adımlarla hızlı yürüyen (at). 2. Atın bu çeşit yürüyüşü. (YTS)

Eşkin, atın dörtnal ile tırıs arasındaki hızlı yürüyüşü. (BTS)

Eşkin, (Eski Türk. eşkin < eş-mek “koşmak”) 1. Açık ve düzenli adımlarla yürüyen (at) 2. Atın dört naldan daha rahat ve daha az sıçrayarak düzenli adımlarla yürüme biçimini anlatır, tırıs. (KAL)

Metinde 3 yerde geçmektedir.

Eğer bir atın boynunda birkaçık kılcağazları kulağına yakın olursa **eşkin** olmaz. (76b-1)

Ammā ne kadar kulağından ırak olsa ol-kadar **eşkin** olur. Bu z̄ıkr olunan nişānlar cümlesi bir atda cem ‘olmak’ katı az olur. (76b-2)

Rahat güzel yaraşur ve şovuğa tayanur ve hünerlü olursa at yavuz, **eşkin** ve yügrük olur. (76b-12)

1.4.14. Eyer/Eger

At ve atlarla ilgili tabir olarak **eyer**, (Eski Türk. eder) Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne. (KAL, BTS)

Eyer, Kaşgârlı Mahmud’da **ezer** şeklinde kullanılmıştır. Bunun Yağma, Çiğil, Tohsı ve hatta Uygurlar’ın söyleyiş şekli olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de *eyer* ve *eger* şeklinde iki kullanılışı da mevcuttur.¹²³

Metinde 3 yerde geçmektedir.

¹²³ Sümer, a.g.e., s. 67.

Atlar daħı insana teşhîr olunmuş, arkasına eyer ve ağızına uyan urup istediği yerde biner ve iner, aslā muhālifet étmez, eger teşhîr-i haq olmasa kimse yanına qarîb olamazdı. (61b-9)

Zîrâ üzengileri boş koyup şıkleti eyere vèrmek atı yağır éder. Ve derlemiş atıñ eyerin tiz almayalar ve duhāndan ve yağmurdan atı bek şakınalar. (78a-10)

1.4.15. Gem

Gem, atı yönlendirmek için ağızına takılan demir araç. (BTS)

Gem, Zaptetmek veya istenilen tarafa çevirmek için atın ağızına takılan demir alet.(KAL)

Gem kelimesi XVI. yüzyılda dilimize yerleşmiştir. Yüzyılın ikinci yarısında edebi ve resmî dilde rakipsiz duruma gelen **gem** kelimesi kısa zaman içinde halkın çoğunluğunu oluşturan köylüler tarafından da benimsenmiştir. Gem kelimesinden önce kullanılan *uyan/oyan* sözcüğü unutulup gitmiştir.¹²⁴

1.4.16. Hurmāyî toru at

At ve atlarla ilgili olarak **hurmāyî toru at** tabirinin metinde *bir at türü* olduğu anlaşılmaktadır.

toru, tori>doru gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan yağız at anlamına gelmektedir.(BTS) Buradan da *kızıl, koyu renkli bir at çeşidi* olduğu anlaşılmaktadır. Bu at cinsinin diğer türlere göre daha güçlü ve dayanıklı olduğu anlaşılmaktadır. Metinde de bu cins atların makbul ve bütün atların sultanı olduğu belirtilmektedir.

Metinde 3 yerde geçmektedir.

Toğuzuncı gün gördiler toru at za 'îf olmuş, onuncı gün gördiler hurmāyî toru at ayağ üzre turur. (59a-14)

Evvelā siyāh at gördi andan hurmāyî tori gördi. Pes bu ikisinden yüz yigirmi biñ at seçdiler, anlar ile zulümāta gitdiler. (59b-2)

¹²⁴ Sümer, a.g.e., s. 95.

Yağız **hurmayı toru at** ki yelesi kuyruğı ince ve uzun ola, hünerlü olur. Cümle atların torusu torusudur. Ya 'nī cümleñiñ sulṭāni gibidür. (76b-6)

1.4.17. Kolan

Kolan, (Eski Türkçeden beri kullanılır) [Kelime Bulgarca, Sırpça ve Arapçaya da geçmiştir] 1. Atın eyer ve semerini bağlamak için karnının altından geçirilerek bağlanan yassı bağ. (KAL)

Kolan, At, eşek vb. hayvanların semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer. (BTS)

Kolan, enli yün iplikten yapılmış 3-5cm. enindeki dokuma ipi. Dokuma, deri, kenevir vb. maddelerden yapılan yassı ve enlice bağ. (DS)

Kolan, kelimesi Kaşgârlı Mahmud ve Evliya Çelebi'de de geçmektedir. Ayrıca Anadolu coğrafyası dışındaki Türk dünyasında da değişik telaffuz şekilleriyle kullanıldığı bilinmektedir.¹²⁵

Anadolu coğrafyasında kadınlar kolan ile çocukları arkasına sararlarmış.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

*Hāşıl-ı kelām ğazā niyyetine beslendiği zamānuñ cümlesinde ne kadar yem yediyse ve ne kadar şu içdiyse ve ne denlü fulān ve **kolan** eylediyse hep mizānına қorlar, cümlesi ḥasenātdan şayılır demekdür.* (62b-4)

*Ve belin egmeye ve belinüñ **kolañ** yeri ince olup қarnı yaşşı ola.* (76a-9)

1.4.18. Kom

Atçılık ve okçuluk ile ilgili tabir olarak **kom** kaynaklarda aşağıdaki sözlüklerde bulduğumuz anlamıyla yer almaktadır. Ancak metindeki kullanılışı ile sözlüklerdeki anlamı tam olarak eşleşmemektedir.

Kom, halk ağzında davar ağılı olarak geçmektedir. (BTS, KAL)

Kom, 1. Bir başı kalın ve yuvarlak çoban, bekçi sopası. 2.Çadır kazıklarını çakmak için kullanılan bir çeşit tokmak. (DS)

¹²⁵ Sümer, a.g.e., s. 77-78.

Metinde 34 yerde geçmektedir.

*Bir dürlü dahı gönder bendi, dizgini şola ve kalkanı dahı şola vèrüp gönderi evvelki **kom** ki kılıç tablasıdur. Ol kom üstinde dike kıya. (40b-13)*

*Ve evvelki **komda** olan üzengi tablasına dutup şağrı ata. Bu üslüb üzre üç **koma** dahı ata. Şol şağrı bendi, dizgini şola ve kalkanı şağa vèrüp evvelki üslüb üzre éde. Şağ kömündürük bendi, dizgini şağa ve kalkanı şola vèrüp at kopardukda aşagadan gezleyüp şahin kanadı çeküp aylandırıp atun şağ yanından boynu altından yerde olan üzengi tablasına ata, üç **komda** dahı böyle éde. (39a-6,7, 13)*

1.4.19. Kömündürük

At ve atçılıkla ilgili olarak **kömündürük** tabirinin metinde *at üzerinde bir atış şekli* olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bu kelime ile ilgili olarak Kıpçak Türkçesi sözlüğünde **kömüldrük** ya da **kömüldürük** *at göğüslüğü* anlamında bir kelime bulunmaktadır. Ancak **kömündürük** şeklinde bir kullanıma diğer kaynaklarda rastlanmamıştır.

Metinde 4 yerde geçmektedir.

*Şol **kömündürük** bendi, dizgini şola ve kalkanı şağa vèrüp üslüb-ı sâbık üzre éde. (39b-1)*

1.4.20. Kula at

Kula, *gövdenin sarı veya kirli sarı renkte, yele, kuyruk ve bacağıın alt kısmındaki kılların koyu renkte olduğu at donu. (BTS)*

Kula, *vücudu koyu sarı, kuyruğu ve yelesi siyah olan at. (DS)*

Kula, *al ile kır arasında bir at rengi. (KAL)*

At ve atlarla ilgili tabir olarak **kula at**'in sözlüklerdeki ve metindeki anlamından yola çıkarak *bir at türü olduğu* anlaşılmaktadır. Vücudu sarı, kirli sarı, kuyruk ve bacağıındaki kılları siyah ya da koyu renkte olan bu at çeşidi, diğer at türlerine göre zayıf kaldığından pek makbul tutulmamıştır.

Metinde 3 yerde geçmektedir.

Dördüncü gün yine nazar étdiler, gördiler ki **ķula at** za'ıf olmuş. Anı dağı iħrāc étdiler.

ķula at hakkında demişler: “At kim ola **ķula** alma anı bir pula.” (76b-14)

1.4.21. Kümeyt

At ve atlarla ilgili bir tabir olarak **kümeyt** koyu doru at (KAL) anlamında kullanılmıştır. Metinde de *kara ile kıvıl arasında bir renk olduğu* açıklanmıştır. Bu at cinsinin makbul tutulan atlardan olduğu belirtilmiştir.

Metinde 3 yerde geçmektedir.

*Eger bu zıkr olınan şıfatlar üzre siyāh at bulunmazsa **kümeyt** ola dēyü buyurdu.*

Kümeyt dedükleri *ķara ile kıvıl ortasında bir renkdür demişler.* (73b-2,3)

*Nārīn mizāçdur ve atuñ maķbūlı oldur ki **kümeyt** olup hiç sekili olmaya. Belki alnında altun ķadar ğurresi ola.* (77a-4)

1.4.22. Öçile koşdurmak

Öç, *bahis, kumar için bahis; kumar ve bahis parası* (YTS) anlamına gelmektedir.

Öçile koşdurmak, tabirinin *bahis yapılarak ve para konularak yapılan at yarışı* olduğu anlaşılmaktadır.

Metinde okçuluk ile ilgili terimler kısmında da yer verdiğimiz **öç** kelimesi atların para karşılığında koşturulması anlamında 1 yerde kullanılmıştır.

*İkincisi ol atdur ki, şoğurduğı murād oluna ve yük urıla. Üçüncüsü ol atdur ki, koşdurıla ve üzerinde ķumār olına. Ya 'nī **öçile koşdurıla.*** (63a-4)

1.4.23. Öndül

Öndül, *i. (< öndül)* E. T. Türk. ve halk ağzı.1. *Yarışmalarda kazananlara verilen mükâfat, yarış mükâfatı, ödül.* 2. *Armağan, hediye, mükâfat, ödül.* (KAL)

Öndül, *güreşte, at yarışlarında, yarışmalarda kazananlara verilen armağan.*(DS)

At ve atlarla ilgili bir tabir olarak aldığımız **öndül** kelimesi metinde de sözlükte verilen anlamda *ödül, mükâfat* karşılığında kullanılmıştır.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

*Ve şöyle ma'lûm ola ki öçüşüp at koşmak nâ-meşrû' olduğu şol zamâdadur ki **öñdül** iki cānibde ola. Ammā şöyle ki **öñdül** aherden yā bir cānibden ola, meşelā bir kişi, bir kişiye eger senüñ atuñ benim atımı geçerse, ben saña beş altun vėreyin dėye. (63a-11, 14)*

1.4.24. Seklāvī

At ve atlarla ilgili olarak **seklāvī** tabirinin metinde *bir at türü* olduğu anlaşılmaktadır. *Bu at türünün atların iyisi ve güzellerinden olduğu metinde belirtilmiştir. **Seklāvī** cinsinin hem dış görünüş hem de hızlı koşan at cinsi olarak diğer at cinslerine göre üstün olduğu belirtilmiştir.*

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ve cümle atlarıñ eyüsi ve güzeli "**Seklāvī**" cinsidür ki, uzun boyunlu, ince boğazlu ve küçücek başlı ve suñaq burunlu ve yügrük olur. (77b-6)*

1.4.25. Şikāl

Şikāl, (Arapça) *üç ayağı sekili (beyaz) at. (OTS)*

Metinde **şikāl** kelimesi, *ön ayağının sağı ve kış ayağının solunda **sekil** olması* şeklinde açıklanmıştır. **Sekil** kelimesi *ayağında sekili ola* maddesinde açıklanmıştır. Atlarda **sekil** olması makbul sayılmazdı. Peygamber efendimiz de atlarda **şikāl** olmasını sevmezmiş.

Metinde 2 yerde geçmektedir.

*Ebū Hüreyreden razihu mervīdür ki, Resūlullāh şallallāhu `aleyhi ve-sellem Hāzreti atda **şikāl** olduğın sevmezdi. (74b-2)*

***Şikāl** aña dərler ki atuñ öñ ayağınuñ sağı ve kış ayağınuñ şolu **sekil** ola. (74b-3)*

1.4.26. Tımār étmek

Tımār étmek, *binek hayvanlarının derisini, killarını kaşağı, fırça, sünger vb. ile temizleme işi. (KAL, BTS)*

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Ve günde iki kerre muhkem **tumār edeler**. Ve üç gün yatırmayup bineler, gezdüreler, ayakları açıla. (78a-3)*

1.4.27. Üzengi

Üzengi, eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan ve hızlı gitmesi için tepilerek atın karnına vurmaya yarayan altı düz demir halka. (BTS)

Üzengi, (*üz-mek*: kesmek, ayırmak, koparmak'tan, *üzengi*: kişiyi yerden ayıran, kaldıran alet) 1. *Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eyerin yanına asılmış, altı düz mâdenî halka. (KAL)*

Metinde 13 yerde geçmektedir.

*Anlaruñ ata biniciligi ol mertebe idi ki, sağ eli ile kendünüñ şol kulağını tutup, şol eli ile sağ kulağını tutup, iki eli iki kulağında iken **üzengiye** başmayup şıçrar, ata biner idi. (60a-2)*

*Ve öñ ayağınıñ **üzengi** tokunacak yerinde burqaşık tüler biter. Aña Şa 'r-ı Maḥlûk dërler. (77a-7)*

*Ve ata binerken **üzengiye** bek başup ağızlığın vërmeyeler. Hemân tizçek üstüne bineler. Andan şoñra **üzengi** bekleyeler. Siyâhi oldur ki iki **üzengisi** içine iki aqçe kosalar ayağı altında kalsa bir konak yer gide, ol aqçeler düşmeye. Zîrâ **üzengileri** boş koyup şıçleti eyere vërmek atı yağır eder. (78a-9)*

1.4.28. Yaşşı yağrınlu

Yağrın, *sırt, sırtın yukarı kürek kısmı. (KAL)*

Yaşşı, *yayvan düz. (BTS)*

Metinde **yaşşı yağrınlu** tabirinin *sırtı düz olan at için* kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Metinde 1 yerde geçmektedir.

*Hâşıl-ı kelâm oldur ki atuñ eyüsi ve hünerlüsi güzel olur. Nitekim insânda daḥı bir kişi güzel yüzlü ve heybetlü ve kuvvetlü ve uzun boylu ve **yaşşı yağrınlu** ve hoş âvâzlu olsa ekşeriyâ ḥüyı daḥı güzel olur. (75b-2)*

1.4.29. Yügrük

Yügrük, 1. Yürük, hızlı giden, çok koşan, işlek. 2. Yürürlük, hızlı gitme.(YTS)

Yügrüklük, 1. Hızlı koşma. (YTS)

Metinde 13 yerde geçmektedir.

*Ve yine geldiler ve ma'lûm ola ki insandan soñra atdan güzel ve kuvvetlü ve göregen ve işitgen ve **yügrük** hiçbir hayvân yokdur. (59b-5)*

*Ve gâyet **yügrük** olan hayvânâtı ki ceyrân ve tavşan ve yaban koyunu ve öküzi ve eşegi ve devekušıdur. (59b-8)*

İKİNCİ BÖLÜM

2. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİLER, İMLA VE GRAMER ÖZELLİKLERİ

2.1. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Üzerinde çalıştığımız eser Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinde Hüseyin Paşa 816 numarada kayıtlı bir el yazmasıdır. Eserin yazılış tarihi ile ilgili olarak metinde herhangi bir tarih belirtilmemiştir. Eser içinde üç ayrı risale bulunduğu için bu bölümlerin her birinin yazılış tarihinin ayrı olduğu düşünülmektedir. Mecmuanın dil özellikleri ile ilgili olarak ses ve şekil özellikleri, eklerin kullanılışı ve müelliflerinin yaşadıkları dönemler göz önünde bulundurulduğunda eser XIV.- XVI. yüzyıl arası Osmanlı Türkçesi dil özelliklerine sahiptir. İncelediğimiz yazma eser 83 varaktan oluşmaktadır.

Hüseyin Paşa 816 numarasıyla kayıtlı eser, 3 ayrı mecmuadan oluşmaktadır. 1. bölüm okçuluk ve ok atmanın kuralları, ok atmanın sevâpları, idman etmenin çeşitleri, okçuluk ile ilgili ayetler, hadisler hakkında bilgi vermektedir. Bu bölüm eserde belirtildiğine göre “‘Umdetü’l Müteneşşilîn” olarak adlandırılmıştır. “*Ol ğâzîler ki İslâm dîni yolında dürüşmişler, âhvâllerinden bir nêçe bâb bu risâle içinde yâd kıldum. Elden geldüğince vüsi ‘-i tākāt olduğınca adını ‘Umdetü’l Müteneşşilîn kodum. Pes Hâk Subhānehu ve Te ‘ālānuñ ‘azametinden dileğimiz oldur kim ‘avnını ve ‘ināyetini yoldaş êde. Bu nüshā-i ğarībūñ içindeki haberleri okuyanlaruñ, okudukların, tutanlaruñ gönüllerin aydın kıla. Cihād êtmekligi heveslerin artura. Kuvvetlerin ve nuşretlerin ve fırsatların ziyâde kıla, bim-mennihi.*” (3a)

Bu bölümün Arapçadan Türkçeye tercüme olduğu metinden anlaşılmaktadır. Müellif, okçuluk sanatına ilgi duyanların bu risaleyi okuyup ondan faydalanmaları için tercüme ettiğini söylemektedir. “*Dilerüz kim bu Kavs-nāme’yi ‘Arab dilinden Türkî diline tercüme kılasın. Tâ ki bu şan‘ata heves edenler ve ‘ışk getirenler bu risâleyi okuyalar, içinden fâ‘ide duyarlar. İşledükleri işe hevesleri ve rağbetleri artuğ ola. Siz dahı şevâb içinde olasız.*” (2b)

Bu bölümün müstensihî metinde *Sâre Muhammed İbn-i Şeyh Muştafa* olarak belirtilmiştir. *Hak Te'âlânüñ yolına kurbân kılmâğa 'ahd edenlere kim bu risâlenüñ cem' olmağınüñ sebebi işbu nev' ile oldı ki biz ez'af-ı 'ibâd kim anı Sâre Muhammed İbn-i Şeyh Muştafa'ya es-seyr 'afi Allâhu 'anhu ve 'an cem'ül-müslimîn 'âlem içinde seyyâhlu kılarken şarkı ve garbı geşt edüp Resül Hazretinüñ haberlerin 'aşıklarınüñ sem'ine erişdürürken seyrimiz Rûm velâyetinde âli 'Osmân iklîminde Emîr Süleymân bin Bâyezîd Hân bin Murâd Hân zamânında, halledâllahu milkehu ve şeyyede erkânehu, Ankad şehrine yetişdi (2a)*

Sâre Muhammed İbni Şeyh Mustafa'nın, kaynaklarda Yıldırım Beyazıd'ın şehzadesi Emir Süleyman Çelebi döneminde yaşamış bir âlim olduğu bilinmektedir.¹²⁶

Eserdeki bilgilere göre bu bölümün 1403 ile 1411 yılları arasında yazıldığı ve Osmanlı mülküne ulaştığında Emir Süleyman zamanı olduğu zikredilmektedir.¹²⁷

'**Umdetü'l Mütenâşılîn** isimli bu bölüm harekeli nesih ile 18 varak olarak yazılmıştır. Metinde hadis ve ayetlerin olduğu kısımlar ve bazı önemli başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. İlk sayfa 12 satır, diğer sayfalar 15 satır ve son sayfa da 5 satır olarak yazılmıştır. Metinde sayfa numaralandırılması yapılırken 10. sayfadan 12. sayfaya geçilmiştir. Sayfa numarasını 11'den devam ettirdik ve diğer sayfaları da bu şekilde düzenledik.

'Umdetü'l Mütenâşılîn isimli risalenin incelediğimiz Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa 816 mecmua dışında nüshaları olduğunu gördük. İstanbul Millet Kütüphanesinde Ali Emiri Koleksiyonu'nda ve Hacı Selim Ağa Yazma Eserler Kütüphanesinde birer nüshaları bulunmaktadır. Ayrıca eserin bir de Fransa nüshası bulunmaktadır. Fransa nüshası Mehmet Yastı tarafından Okçuluğun İlkeleri 'Umdetü'l Mütenâşılîn ismiyle çalışılmıştır.

Mecmuanın ikinci bölümü, 18b sayfasının 7. satırından başlayıp 52a sayfasında sona ermektedir. Yalnız bu kısım kendi içinde iki ayrı bölüm olarak

¹²⁶ Mehmet Yastı, **Okçuluğun İlkeleri-Umdetü'l- Mütenâşılîn**, Palet Yayınları, Konya, 2016, s.31.

¹²⁷ Necip Fazıl Şenarslan, "Osmanlı Sahasında Tercüme Edilmiş İlk Okçuluk Risalesi: Umdetü'l Mütenâşılîn", **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Erzurum, 2016, s. 1077-1104.

karşımıza çıkmaktadır. 18b'den 33b'ye kadar olan birinci bölümünde çeşitli yerlerde dikilen menzil taşlarını ve 45 yılda yetişen ünlü atıcıları anlatmıştır. “*Bu haķır anıñ zübdesini ihtiyār ve intiĥāb ēyledim ve tārīĥ-i risāleden tārīĥ-i te'lif kitāba gelince kırk beş yılda zuhūr ēyleyen hünerverleri daĥı kemāyenbaĥı bildürdim.*” Bu bölümün adı eserde **Kühü'l-Aĥbār** olarak belirtilmiştir. Bu bölümün ikinci kısmı 33b'den başlayıp 52a'ya kadar devam etmektedir. Bu bölümde ok atma şekilleri anlatılmaktadır. Bölümün sonunda metinde anlatılan ok atma şekillerinden bazıları resimlerle anlatılmıştır.

Mecmuanın üçüncü bölümü 52b'den başlayıp 83b'de sona ermektedir. Bu bölümde atlardan ve atçılıktan bahsedilmektedir. Atların faziletleri, faydaları, hakları, dişleri ve yaşları gibi konular hakkında bilgi vermektedir. Bu bölüm bir mukaddime, bir hatime ve dört bölümden oluşmuştur. Hatime bölümü Arapça övgü ile başlar, övgüden sonra mukaddime bölümünde atların yaratılışı ve çeşitleri hakkında bilgi verir. Birinci bölüm, atlarla ilgili ayet ve hadislerden ibarettir. İkinci bölüm, atların iyiliği ve yetkinliği hakkında, üçüncü bölüm atların hakları hakkında, dördüncü bölüm atların dişleri ve yaşları hakkında bilgiler vermektedir. Bu bölümün adı eserde **Kitāb-u Maķbūl Der Ĥāl-i Ĥuyūl**, müellifi de Şeyĥ Muhammed Kađızāde olarak geçmektedir. *Ümīddür ki ĥayz-ı kabūlde vāķi' ola ve tefe'ülen bu kitāb-ı miskīn-i niķāb müsteĥabuñ ismini Kitāb-u Maķbūl Der Ĥāl-i Ĥuyūl ēdüp ve bir muķaddime ve bir ĥātīme ve dört bāb üzre tertīb ētdüm. (56b)*

Kadıızāde Şeyh Muhammed Efendi'nin Sultan I. Ahmed ilim adamlarından Ayasofya Camii vaizi olduğu bilinmektedir. Bu eser padişaha “Savaş Meydanlarının Biniciler Binicisi” unvanı verilmesi üzerine yazılmış ve kendisine sunulmuştur. Yazarın eserde idarenin bozukluğundan ve pahalılıktan yakınıp, eleştirmesi sonra da öğüt vermesi sert mizaçlı padişaha karşı müellifin cesaretini göstermesi bakımından önemlidir. Buna karşılık padişahın hoşgörüsünün de üzerinde düşünmeye değer bir konu olduğu görülmektedir.¹²⁸

¹²⁸ Tahir Galip Ser'atlı (sadeleştiren), **Şeyh Kadızāde Mehemed Kitab-ı Makbul, Atalarımızın Gözüyle At**, Neşreden Uğur Yaraman, İstanbul, t.y., s. 54.

2.2. ESERİN İMLA VE GRAMER ÖZELLİKLERİ

Dil özelliklerinden yola çıkarak incelediğimiz eser, tam olarak tarihi belli olmasa da dil özelliklerinden Eski Anadolu Türkçesi dönemine uygundur. Arap yazı sistemine uygun ve harekeli bir nesih yazı ile yazılan metinde yer yer düzensiz imlâ şekillerine rastlanmaktadır. Bazı kelimelerde hareke kullanılmasına rağmen bazılarında harekeye yer verilmemiştir. Harekelerin yanlış kullanıldığı kelimeler olmuştur. Bu durum kelimelerin okunuşunda sıkıntılara sebebiyet vermiştir. Kelimelerin okunmasını zorlaştıran durumlardan biri de bazı kelimelerde ünlülerin yazılmamış olmasıdır. Aynı kelimenin yazılışında bazı yerlerde ünlü kullanılmış bazılarında ise kullanılmamıştır. Eserin tamamında karşılaştığımız sorunlardan biri de aynı kelimenin farklı şekillerde yazılmış olmasıdır. Bu durum kelimelerin okunuşunda birtakım zorluklar yaşamamıza sebep olmuştur. Ünsüzlerin yazımında yapılan hatalar, kelimelerin okunuşunda tereddüte düşmemize sebep olmuştur. Eserin ilk bölümünde kullanılan yazı şekli ile diğer bölümlerdeki yazı şekilleri zaman zaman değişiklik göstermektedir. İkinci bölümde harekelere daha fazla dikkat edilmiş, bütün kelimeler harekeli bir şekilde yazılmıştır. Eserin üçüncü bölümü, birinci bölümdeki aynı yazı şekliyle ve harekeli bir şekilde yazılmıştır. Eserde bunun gibi okumayı güçleştiren sorunlar olsa da genel olarak okunaklı bir şekilde yazılmış olduğu görülmektedir.

İncelediğimiz eserde yukarıda bahsettiğimiz imla ile ilgili özellikleri metinden tespit ettiğimiz ünlüler ve bazı ünsüzler (b-p, c-ç, d-t-ğ, k-g-k, s- ş- ş) ile ilgili farklılıkları örnek kelimeler ile açıklamaya çalışacağız.

2.2.1. Ünlüler

Eserde ünlüler genellikle “elif, vay, ye” (ا, و, ی) harfleriyle gösterilmiştir. Ünlülerin kullanılmadığı yerlerde harekeler kullanılmıştır. Bazı kelimelerde ise ünlü ve hareke birlikte kullanılmıştır. Harekeli yazılardan bazıları şu şekildedir:

دُورُ شَمِشَلُرُ dürüşmişler (3a-1)

وَارِدُ اَوْلْدِي vārid oldı (3b-4)

اَوْلْدُو غُنْجَةَ olduğınca (3a-2)

بُيُورِدِي	buyurdı (3b-4)
فُودُمْ	ğodum (3a-3)
چُقُدُق	çıkduğ (4a-2)
أُولُئِمِشْدُر	olunmuşdur (56b-13)
جَالِشْمَقْدُر	çalışmağdur (57b-5)
أُولِمِش	olmuş (59a-9)
أُوسُنُنْدَه	üstünde (59b-10)
يِكْرِمِي	yigirmi (60a-8)
حَيَوَانُكْ	hayvānuñ (61a-1)
سِكْرِدِرْلَر	sigirdirler (62a-2)
طُغُورْدُوغِي	toğurduğı (63a-2)
أَرْقَه لَرْنَدَه	arğalarında (64a-7)
وَارْدُوغِي	varduğı (70a-3)

Aynı kelimenin hem harekeli hem de harekesiz yazıldığı şekiller mevcuttur:

اَتْمَقْدِر	atmağdur (3b-3)
أَتْمَقْدِر	atmağdur (3b-3)

2.2.1.1. /a/ ünlüsünün yazılışı

Bu ünlünün kelime başında üstünlü elifle ʾ yazıldığı görülmektedir. Metinde bazı yerlerde asarlı elifle ʾ yazılışlara da rastlanmaktadır.

أَتْمَقْلِغِلَه	atmağlığıla (4a-5)
أَكْدُوغِي	añduğı (3b-3)
أَنْدَنْ	andan (7b-5)
أَلْدِي	aldı (70a-2)
أَيْرْتَلَر	ayırtlar (72a-9)
أَلِنَّرْنَدَهْدُر	alınlarındadır (73a-2)

الْمَاجِغِي	almacığı (76a-4)
أَتُّكْ	atuñ (76b-1)
أَدَمْ	adam (76a-1)
أَشَعَّه	aşağa (76a-1)
أَنْكَلَه	anuñla (64b-2)
أَيَاغِي	ayağı (66a-13)

Kelime içinde yazılan eliflerde kimi yerde hareke kullanılmış, kimi yerde kullanılmamıştır. Harekelerin kullanımında belli bir kural yoktur.

نِشَانِي	nişānı (10a-14)
قَرْنَاَلْدَنْ	qartaldan (17a-11)
أُوچْمَاق	uçmaq (9a-10)
حَسَنَاتْ	hasenāt (64b-4)
مُورَادْ	murād (67b-8)
صِفَاتُومِي	şifātumı (69a-2)
دُنْيَاَدَه	dünyada (70a-7)
قَلْقَانِي	qalkānı (38a-7)
قَتَارْلَانُوب	qatarlanup (61b-6)

Uzun a ünlüsü ile ve ayın ع ile yazılanlarda da karışık bir hareke biçimi kullanılmıştır.

عَالْمْ	‘āleme (8a-13) ¹
عَقْلْ	‘aql (8b-10)
عَرَبْ	‘Arab (11a-4)

2.2.1.2. /e/ ünlüsünün yazılışı

e ünlüsü kelime başında üstünlü elifle ا , iç seslerde üstünle, son seste ise güzel he ة ve ى ile yazılmıştır.

مَخْلُوقَاتِكَ	mahlūqātīñ (8a-6)
أَكَلْنُدُوكُ	eglendüñ (4a-10)
حَيَوَانُلُو	ḥayvānlu (8a-10)
أُجْمَاقُ	uçmaq (9a-10)
يَلْسِينُ	yelesin (73a-5)
وَيَرْمَدُوكُ	vèrmedüñ (72a-10)
دِيمَكْدُرُ	dèmekdür (72a-7)

Son hecede yazımlara örnek:

نِشَانَه	nişāna (10a-1)
أَوْثُمِيَه	ötmeye (15a-14)
أَوْفِيَانُلَه	oquyanla (11a-1)
وَيَرْمِيَه	vèrmeye (18a-8)
أُولَه	ola (12a-1)
زَمَانَدَه	zamanda (19a-14)
دُشْمَنِمَه	düşmenime (70a-3)
أَوْلَادِكَه	evlādīña (69a-14)
أَوِينَه	evine (71a-5)
أَلِنَه	eline (5a-13)
كِمَسْنَه	kimesne (72a-11)

Metinde è ünlüsünün yazılışında genel olarak ى kullanılmıştır.

أَيْتِدِي	èyitdi (4a-10)
دِيدُوكُ	dèdük (14a-11)
بِيرِي	yèri (15b-7)
أَيْلِيَه	èyleye (17b-2)

2.2.1.3. /ı/ - /i/ ünlülerinin yazılışı

İlk hecede ve orta hecelerde /ı/ ve /i/ ünlüleri şu şekilde yazılmıştır:

بَلَّه لَزْ bileler (7b-14)

يَكْبُلُوبْ yeñilüp (7a-9)

يَكْرَمِيْ yigirmi (8a-2)

قَايِنْ kayın (8b-11)

دِلْنَدَه dilinde (8b-3)

اِسْتَرَسْنُ istersin (72b-5)

سِلْدِيْ sildi (72b-11)

سِيَّاهُ دُرْ siyāhdur (73b-4)

Son hecede şu şekilde yazılmıştır:

اَوْقِيْ oqı (8a-4)

اُورْكَتْدِيْ ürketdi (11a-12)

يَارْتْدِيْ yaratdı (8b-8)

اَصْحَابِيْ aşhābı (11b-11)

طُوْتْدِيْ tutdı (9b-7)

قُوَيْرُوْغْنِيْ kıyruğını (78a-2)

اَيَقْلَرِيْ ayakları (78a-4)

نَفْسِيْنُوزِيْ nefsiñüzi (78b-12)

قُوَيْرُوْغْنِيْ kıyuncığı (80a-3)

يُوْرُوْلْتْدِيْ yorultdı (80a-5)

2.2.1.4. Yuvarlak ünlülerin yazılışı

Yuvarlak ünlülerin yazılışında, kelime başında ötreli elif vav (اَوْ) veya sadece ötreli elif (اُ) ya da ötre ('); kelime içinde sadece ötre (') veya ötreli vav

(و); kelime sonunda da vav (و) ve ötreli vav (ؤ) bazen de sadece ötre (ؤ) kullanılmıştır.

İlk hecede yuvarlak ünlülerinin yazılışı:

دُوْغْمَة	düğme (13a-9)
أُورْتَه	orta (15a-3)
أُوزُونِي	uzunı (15a-10)
طُوتَامْدُر	tıtamdur (14a-15)
طُولُودَنْ	tıoludan (16a-6)
يُؤكِي	yuñi (17a-11)
قُيُونُ	kıoyun (80a-4)
يُؤقْرُوسِي	yukarusı (82a-5)
طُوپَالَق	tıopalak (82b-3)
طُؤغُومَز	tıogurmaz (82b-8)
جُمْلَدَنْ	cümlenden (29b-6)
قُولْلَرِنْدَنْ	kıullarından (30a-2)
قُولْعِنَه	kıulakına (38b-6)

Orta hecelerde yuvarlak ünlülerin yazılışı:

كُؤزُوكْل	getürgil (13a-14)
طُؤقُوزُ	tıokuz (13a-3)
دِيدُؤكُ	dödük (14a-11)
كَمْؤكِنِي	kemügini (83a-1)
كَنْدُونُكُ	kendünüñ (83a-3)
اِچْدُؤكِي	içdügi (64b-3)
بُيُونْلَرِنْدَه	boyunlarında (64a-7)

Son hecede yuvarlak ünlülerin yazılışı:

وَأَرَدُ	vardur (16a-12)
بَعَلِمِشَلَرْدُرْ	bağlamışlardır (13a-5)
حَيَوَانْلُو	hayvānlu (8a-10)
قِيرَاطْدُرْ	kıraṭdur (16a-7)
بَاغْلُو	bağlu (8a-10)
اُورْمَسُونْ	urmasun (18b-5)
پَرْدَهْ دُرْ	perdedür (64a-9)
بَعْلِيُو	bağlayu (65a-10)
كُونْدُرْ	gündüz (66a-3)
كِيْبِيْدُرْ	gibidür (67a-5)
كُونْدَهْ رُزْ	gönderür (68b-2)
بُونْلُو	boyunlu (69a-7)
يَارْتَمْدُمْ	yaratmadum (69b-1)
مَنْزِلْدُرْ	menzildür (30a-9)
گَعْمِيْشْدُرْ	geçmişdür (30a-14)

2.2.2. Ünsüzler

Eserde ünlülerin yazımında tam bir tutarlılık olmasa da ünsüzlerin yazımında daha dikkatli davranılmıştır. Bu bölümde bütün ünsüzlerin yazımını değil sadece belli başlı ve yazımı karıştırılan ünsüzlerin yazımını incelenmiştir. Bunlar b-p, c-ç, k-g, k-ğ, d-t-ṭ, s-ş-ṣ gibi ünsüzlerdir. Metinden örnekler verilerek bu seslerin kullanımında karşılaşılan farklılıklar incelenecektir.

2.2.2.1. /b/-/p/ ünsüzlerinin yazılması

Türkçede b-p değişikliği kelime başında karşımıza çıkmaktadır. Türkçede b ile başlayan bazı kelimeler sonraki dönemlerde p'ye dönüşmüştür. Eski Anadolu

Türkçesinde b şeklinde kullanım yaygındır. Bu b'lerin p olması ise aynı dönemin sonlarında başlamıştır: barmak>parmak, basdırma> pastırma, bek > pek gibi.¹²⁹

İncelediğimiz metinde *b-p* ünsüzlerinin yazımı ile ilgili yazımda tam bir kesinlik söz konusu değildir. Metinde bu seslerin yazımı ile ilgili olarak ön seste genellikle *b* sesi kullanılmıştır. Ancak bu şekildeki yazımlarda tam bir tutarlılık söz konusu değildir. Ön seslerde bazı yerde *b* ب kullanılırken bazı yerde *p* پ sesi kullanılmıştır. Metinde bu şekildeki yazılışları *b* ب şeklinde okumayı uygun gördük. Aşağıdaki örneklerde *b* ve *p* sesinin kullanımını görülmektedir.

Ön seste:

بِرْمَقْلَرِيْنُكْ: barmaklarınıñ (9b-6), بَرْمَغِي: barmagını (9b-12), پَرْمَاغِي: parmaklarınıñ (10a-8) Bu örnekler ikili yazılımlara da örnek gösterilebilir.

Son seste:

Son seste *b* ب ile yazılan sesleri *p* پ ile okumayı uygun gördük.

أُولُوبُ: olub (5b-12) Metinde *olup* şeklinde okunmuştur.

إِشِيدُوبُ: eşidüb (4b-2) Metinde *eşidüp* şeklinde okunmuştur.

2.2.2.2. /c/- /ç/ ünsüzlerinin yazılması:

c-ç ünsüzleri yazılırken tam bir tutarlılık söz konusu değildir. Aynı kelimenin yazılışında cim ج ve çim چ şeklinde iki ayrı yazılış görmek mümkündür. Noktalı ünsüzlerin noktalarının gösterildiği durumlar görülmektedir. Aynı şekilde c ج kullanımının bazı yerlerde ç'ye چ dönüşmeden devam ettiği görülmektedir.

يَيْشِدُكْجِهَ yetişdükce (8a-7)

Bu dönem eserlerinde olduğu gibi incelediğimiz eserde ç kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir. (*uçmak, içinde, çayırılı, çemenlü, uçar*)

أُوحْمَاقُ uçmak (8a-9)

إِيچِنْدَهَ içinde (8a-9)

چَمَنْلُ çemenlü (8a-9)

¹²⁹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993, s. 80.

چَايِرْلُو	çayırlu (8a-9)
اُوچَر	uçar (8a-9)
چُقُوب	çıkup (25b-14)
نِچَه	niçe (26a-4)

*Uzak atıñuz gücüñüz yetişdükce ki oq atıldıǵı demden düşdügi yere degin menzil ne kadar ise, her bir oqa Haq Te'ālā **uçmaq** içinde, ol kadar **çayırlu**, **çemenlü**, **akarşulu**, **uçar** kuşlu yügrük vuhūş ya'nī yaban hayvānlu ev, bāǵlu, bāqçeli, köşkli, serāylu maqām vēr.*

Arapça bir kelime olan 'urūc metinde ç ile 'urūç عُرُوج şeklinde yazılmıştır. Bu durum sondaki yumuşak ünsüz c'nin ç'ye dönüşmeye başladığını göstermektedir.

Ön ve son sesteki c seslerinin ç'ye dönüştüğünü, ancak iç sesteki c'lerin ç'ye dönüşmediğini görmekteyiz.

اُوچُنْجِي	üçünci (13a-6,11)
كُجُورُوب	geçürüp (27a-6)
اچْمَازدن	açmazdan (27b-3)
كُجْمِشْدُر	geçmişdür (30a-14)

Ön seste جِهَارْشَنْبِه: cihārşenbih (14b-6) kelimesindeki c sesi ç sesine dönüşmemiştir.

2.2.2.3. /d/- /t/-/t/ ünsüzlerinin yazılması

Kelime başında görülen *d-t* değişikliği Batı Türkçesinde geniş ölçüde vuku bulmuştur. Eski Türkçede kelime başında *d* (د) sesi bulunmamaktadır. Eski Türkçede kelime başında görülen *d*'ler (د) Eski Türkçede *t* (ت) şeklinde idi. Eski Türkçede kelime başında bazı *t*'ler (ت) sonradan *d*'ye (د) dönüşmüştür.¹³⁰

d-t ünsüzlerinin yazımında *dal* (د), *te* (ت), *tı* (ط) sesleri kullanılmıştır. İncelediğimiz metinde ince sesler için *dal* (د) ve *te* (ت) kalın sesler için *tı* (ط) sesi kullanılmıştır.

¹³⁰ Ergin, a.g.e., s. 88.

İlk hecede ince d sesleri dal (د) harfiyle yazılmıştır.

دیدی	dèdi (4a-14)
دُوزُلْمِشْ	düzülmüş (8b-15)
دِیْکُدُوی	dikdügi (10a-4)
دُوطَمَسِیْنَدَه	duṭmasında (11a-14)
دُوزُلِی	dürli (10b-1)
دِیُ	dèyü (62a-3)
دِیْمَکْدُرْ	dèmekdür (62b-2)
دُشْمَنْ	düşmen (64b-9)
دُنْیَا	dünya (67b-3)
دِکْلِرْ	degildür (25b-8)
دِکْمَمِشْدُرْ	dikmemişdür (25a-2)

İç ve son hecelerde d sesi henüz tonlulaşma yönünde değişim göstermediğinden bu şekildeki ekler iç seslerde ince d sesleri dal (د) ile gösterilmiştir.

دِیْکُدُوی	dikdügi (10a-4)
اْتَمِشْدُرْ	ètmişdür (11a-14)
اِکْدِی	ekdi (11a-8)
کِیْدَه سِیْنْ	gidesin (4a-13)
اُؤْکْرَه دِیْجِیْسِی	ögredicisi (4a-12)
کِیْبِیْدُرْ	gibidür (67a-5)
اُولْمِشْدُرْ	olmuşdur (68a-8)
بُیُورْدِیْلَرْ	buyurdılar (70a-4)
کُتُورْدُوی	getürdügi (71a-6)
کُورْدِیْلَرْ	gördiler (72a-8)

سَوَمَزْدَى	sevmezdi (74b- 3)
كُوزْدُكْدَه	gördükde (76a-9)
أَرْدِنْجَه	ardınca (77b-1)
قُورِيدُوب	ķurıdup (82a-14)
يَمُرْدَه	yımurda (83a-2)

Kalın t sesi tı (ط)harfi ile gösterilmiş olup çeviri yazı sisteminde t şeklinde gösterilmiştir. İncelediğimiz metinde kalın t (ط) harfi henüz d'ye dönüşmemiştir. Bu ses genellikle ön seste kullanılmıştır.

طُونْدَى	tutdı (9b-6)
طُورْدَى	turdı (9b-8)
طُوغُرْلُدَى	toğruldı (10a-6)
طَمَغ	tamağı (13b-3)
طَمَغِنْدَن	tamağından (14a-4)
طُورْتَلَرْدَن	turanlardan (14a-7)
طُويْمَلْفُذُر	toyumlukdur (67b-14)
طُونْب	tutup (79b-10)
طُولَاشِيقُ	tolaşık (76a-3)
طُيُورْمِشَلَرْدُر	tuyurmuşlardır (24b-5)

İnce t metinde t (ت) şeklinde gösterilmiştir. اَتْمِيَه: atmaya (15a-2), يَتْمِش yetmiş (16b-6), اَتْدَى: atdı (11a-12)

2.2.2.4. /k/-/g/, /ķ/-/ğ/ ünsüzlerinin yazılması

Eski yazı sisteminde k-g/ ünsüzlerini ayrı ayrı karşılayan farklı bir harf olmadığı için ince k-g sesleri kef (ك) harfiyle karşılanmıştır. Bu durum kelimenin k veya g şeklinde okunmasında kimi zaman karışıklıklara sebep olmuştur. كُشَادَى *küşādı* (15b-11) *Küşād* kelimesi bazı okumalarda *güşād* şeklinde okunmuştur; k ve g sesinin tek bir sesle karşılanması bu şekilde farklı okumaları karşımıza çıkarmaktadır. Bu

şekildeki kelimeleri, incelediğimiz metinde *k* şeklinde okumayı, *geldi*, *gördi* şeklindeki kelimelerde ise *g* şeklinde okumayı uygun gördük. Ön seste: كُورِدَلَرُ: gördiler (6a-7), كَرَكُدُرُ: gerektür (9a-1), كِشَى: kişi (72b-12), كَلُوبُ: gelüp (73b-12), كِرِپِكَلِرَى: kirpikleri (75b-11)

İlk hecede: دِگِرِمَى: digirmi (13a-9), اِیكِنجَى : ikinci (75a-8), یُؤگُرُكَى: yügrügi (74a-9), دِیدُكَلِرَى: dedükleri (73b-3), یُؤكُسَكُ: yüksek (74b-13)

Son hecede: دُوشُدُوكَى : düşdügi (8a-8) شِنِگَى :şinigi (9a-10), كُورُدُكَدَهْ: gördükde (76a-9), بِرَكَّتْ: bereket (73a-2),

Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde görülen kef (ك) harfinin üstüne nokta koyma eğilimi incelediğimiz metinde de birçok kelimedede kendini göstermektedir. Şu örneklerde görülmektedir: tutmağın (9b-11), uçmağın (9a-13), yayun (13b-1)

Kalın k-ğ sesleri kaf (ق)ve (غ) gayın harfleri ile karşılanmaktadır. غَازَى: gāzī (5b-6), غَازَا: gāzā (5b-6), بِرَاغَالَار : birağalar (7a-3), فَجَن : kaçan (7a-10), قُولَلَرِیْن : kolların (15a-2), قَالْقَان : kalkan (15b-11), بَاقْمَاغَهْ : bakmağa (25b-14)

2.2.2.5. /s/-/ş/-/s/ ünsüzlerinin yazılması

Eski yazı sisteminde s sesini karşılayan üç ayrı harf bulunmaktadır. Arap harfli yazı sisteminde sin (س) sad (ص) se (ث) harfleriyle karşılanan bu sesler latin alfabesinde tek bir sesle karşılandığı için okumalarda karışıklıklara sebep olmaktadır. Ancak bu durum çeviri yazı metinlerinde s, ş, ş harfleriyle gösterildiğinde bu karışıklık ortadan kalkmaktadır. Metinde geçen bu şekildeki kelimeleri şu şekilde incelemek mümkündür:

Sin س harfinin kullanılışı:

İlk hecede: سَیْأَهْلُو : seyyāhlu (2a-10), سُلَیْمَانُ : Süleymān (2a-13), سَرَأَیْلُو : serāylyu (8a-10), سَنُكُ : senün (70a-12), سِکْرِتْسَهْ : sigirtse (71b- 11), سُدِیْنَى : sūdini (82b-7)

İç hecelerde: هَوَسْلَرِیْن : heveslerin (3a-6) كِیدَه سِیْن : gidesin (4a-13), دِلسَسَلَر :dileseler (12b-9), بَسَلِیجَكُ : besleyecek (71a-2), طُورُوسِیْدُرُ : torusıdur (76b-7), اِنْسَانُكُ : insānuñ (82a-8), اَغْرِسِنَهْ : ağrısına (82b-14)

Son hecede: اِبْلِیْس : iblīs (71a-12)

Sad ص harfinin kullanılışı:

Ön ses veya ilk hecede: صَالَمَق: şalmak (7a-3), صَالَشَه لَر: şalışalar (7a-5), صُكْرَه: soñra (11a-15),

صَاتُونُ: şatun (70a-1), صَايُوبُ: şayup (70a-2), صُورَزْسِنُ: şorarsın (71a-14), صِغْرِيْنَه: şıgırına (75a-4), صُوُوْغَه: şovuğa (76b-11), صَارُو: şaru (81b-10), صَوْلِي: şolı (74b-4)

صُونَر: şunar (81a-10)

İç ses veya iç hecede: مُخْتَصِر: muhtaşar (2b-6), نَصْرَتْلَرِيْنُ nuşretlerin (3a-7), فُرْصَتْلَرِيْنُ fırsatların (3a-7), يَصِي yaşşı (75a-11)

Se ث harfinin kullanılışı:

ثَوَابُ: şevāb (2b-13), حَدِيْثُ hadīş (5b-4) kelimelerinde yazılışları görülmektedir.

2.2.3. Ses Hadiseleri

Ses hadiseleri, seslerin birbiriyle bazı şekillerde birleşmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bütün sesler dil birliklerinde kendiliğinden yan yana gelmemişlerdir. Bazı sesler bazı seslerle birleşmezler, bazı sesler bazı yerlerde kendilerini muhafaza edemezler; bazıları birbiriyle yer değiştirmek ihtiyacı duyarlar, bazıları yanlarındaki sesleri etkiler; bazıları değişir, bazıları birbirine karışır; bir gramer birliğinde bir araya gelen sesler belli bir düzen içinde birbirine bağlanır ve birliklerini devam ettirirler. Bu yüzden seslerin birbirlerine bağlanmaları ile ses hadiseleri meydana gelmektedir.¹³¹

Anlam ile ilgili olmaksızın kelimenin kökünde veya eklemeler sırasında bazı seslerin düşmesi, yeniden türemesi ya da yer değiştirmesi gibi olaylara oturma denilmektedir. Çoğu kez kurallı ya da rastlantılı olan bu değişimler kelimenin söyleyişini kolaylaştırmak, kökle eki kaynaştırmak, yabancı kelimeleri Türkçeye benzeştirmek gibi dilde pratik sonuçlar sağlamaktadır ve dilin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır.¹³²

¹³¹ Ergin, a.g.e., s. 49.

¹³² Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, TTK Basımevi, Ankara, 1986, s.58.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi ses hadiseleri dilimizde pek çok kelimeye karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde, incelediğimiz metinde karşılaştığımız ses hadiselerini metinden örnekler vererek göstereceğiz. Ayrıca metinde ses hadisesine uymayan durumları da mümkün oldukça göstermeye çalışacağız.

2.2.3.1. Ünlülerle İlgili Ses Hadiseleri

2.2.3.1.1. Ünlü Düşmesi

Ünlü düşmesi, bir gramer birliğinde arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin erimesi, düşmesine denir.¹³³

Ünlü düşmesi, kelimedeki bir ünlünün çeşitli sebeplerle kaybolması, seslendirilmemesidir. Kelimedeki heceyi ünlü sesler kurduğundan ünlü düşmesi aynı zamanda hece düşmesidir.¹³⁴

كُوْغْسِيْنَه gögsine (7b-2)

طُوْرْلَه tuzla (14b-9)

Ünlü düşmesi kuralının metinde bazı kelimelerde özellikle, orta hecede gerçekleşmediği durumlar da görülmektedir.

اُوْمُوْرِنَه : **omuzına** (36b-6) Bu kelimedeki orta hece ünlüsünün düşmediği görülmektedir.

بِيُوْرُغْنِي : **buyuruğımı** (9b-2) Bu kelimedeki vurgusuz orta hece ünlüsünün henüz düşmediği görülmektedir. Bu kelimenin daha sonraki dönemlerde **buyruk** şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

يَالِيْكُرُ : **yalıñuz** (7b-5) Bu kelimedeki orta hece ünlüsünün henüz düşmediği görülmektedir.

قَرْنِدَاشِمُ : **karındaşım** (9a-11, 10a-6) Bu kelimedeki orta hece seslerinin henüz düşmediği görülmektedir. Bu kelime daha sonraki dönemlerde **kardeş** şekline dönüşmüştür.

¹³³ Ergin, a.g.e., s. 50.

¹³⁴ Musa Duman, **Vasiyyet-name- Birgili Muhammed Efendi**, R Yayınları, İstanbul, 2000, s. 71.

بِرِي بَرِينَه : **biri birine** (58a-6) Bu kelime de orta hecedeki ünsüzün henüz düşmediği görülmektedir. Sonraki dönemlerde **birbirine** şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

Metinde bazı yerlerde *biri birine* şeklinde yazılan kelimenin **birbirine** بِرْبِرِينَه (6b-12), بِرْبِرِينُكْ **birbirinüñ** (30a-7) şeklinde yazılışları da mevcuttur.

2.2.3.1.1.1. İle edatı ve i-mek cevher fiili:

İle edatı ve **i-mek** cevher fiilinde birleşme sırasında düşme görülebilir. Metinde bazı yerlerde ile edatı birleşmiş bazı yerlerde birleşme olmamıştır.

Aşağıdaki örneklerde **ile** edatının yazımında tam bir kesinlik söz konusu değildir. Bazı yerlerde **ile** edatı kelimeye bitişik yazılmış, kimi yerde **i** ünlüsü hareke ile gösterilirken kimi yerde **ı** sesiyle gösterilmiştir.

أَتْمَقْلِعَانَه **atmaqlıg-ıla** (4a-5), فَصْنَدِيَه : **kaşd-ıla** (5a-11) Bu kelimelerde **ile** birleşik şekilde kelimeye yazılmış **i** ünlüsü hareke ile gösterilmiş ve düşme olmamıştır. Bu kelimeler ünlü uyumlarına uygun şekilde yazılmıştır.

بِرْبِرِيَلَه **birbiri-le** (5b-8) Bu kelime de **ile** yazılırken hareke yerine **ı** ünlüsü yazılmış ve ünlü düşmesi yapılmamıştır.

رَسْمِيَلَه **resmile** (6b-10) Bu kelime de **ile** bitişik yazılmış ve **i** ünlüsü hareke ile gösterilmiştir.

اَوْچ اِيَلَه **öç ile** (6b-7, 9) Bu kelime de **ile** edatı ayrı olarak yazılmıştır. Aynı kelime olan **öçi-le** kelimesi başka bir yerde اَوْچِلَه (63a-4) **öçi-le** şeklinde bitişik yazılmıştır.

طَرِيْقِيَلَه **tarıq-ile** (15b-8, 19a-5) Bu kelime de **ile** bitişik yazılmış ve **i** sesi hareke ile gösterilmiştir.

خَاتُونِيَكْلَه **hātūnıla** (72a-1) Bu kelime de ile edatı **i** ünlüsü düşürülerek kullanılmıştır.

يَايِيَلَه **yay-ıla** (16b-15) Bu kelime de ile edatının **i** ünlüsü **ı** ile gösterilmiştir.

اَوْقِيَلَه **oqı-la** (17b-6) Bu kelime de ile edatının **i** ünlüsü hareke ile gösterilmiştir.

اَوْقِيَلَه **oq-ıla** (27b-11) Bu kelime de ile edatının **i** ünlüsü **ı** ile gösterilmiştir.

اَلِيَلَه **eliyle** (17b-15) Bu kelime de ile edatının **i** ünlüsü **ı** ile gösterilmiş ve iki ünlü yan yana geldiğinden bu kelime y kaynaştırma sesi kullanılarak okunmuştur.

اِيَاغِيْلَه **ayağıyla** (15b-6) Bu kelime ile bitişik şekilde yazılmış ve okurken y kaynaşma ünsüzü ile okunması uygun görülmüştür.

i-mek cevheri fiil yazılırken aşağıdaki örneklerde birleşme olduğunu görmekteyiz. Bu metinde **i-mek** cevher fiili yazılırken genellikle **i** ünlüsü düşürülmüş ve hareke kullanılmamıştır. Aşağıda **i-mek** cevher fiilinin yazılışına dair birkaç örnek verilmiştir.

ايرشندُررُكُنْ **erişdürürken** (2a-12), دِكْمِيْشْكُنْ **dikmişken** (29b-6), بَرْمَغْدِيْ **barmağdı** (15a-1)

2.2.3.1.2. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi, ses özellikleri ve birleşme şartlarına göre bazı kelime ve eklerde meydana gelen türemelere denir.¹³⁵

Metinde bu duruma birkaç örnek bulunmaktadır:

حُكْمُ **hüküm** (8b-6) Arapça **hüküm** kelimesi, Türkçede **hüküm** şeklinde arada ünlü türetilerek kullanılmıştır.

چَاشِنِيْ **çâşinî** (5b-13) kelimesi Farsça **çâşnî** den gelmekte ve bizdeki kullanımında orta hece ünlü türemesi ortaya çıkmıştır.

Metinde birkaç kelime iç seste ünlü türemesi hadisesine rastlanmaktadır. Aşağıdaki örnekte bu şekilde kullanıma yer verilmiştir.

دُورُتُ **dörüt** (8a-15) (>dört/dörd) Bu kelime **dört** sözcüğü metinde harekelendirilerek iç seste **ü** ünlüsü türetilmiş ve **dörüt** şeklinde yazılmıştır.

2.2.3.2. Ünsüzlerle İlgili Ses Hadiseleri

2.2.3.2.1. Ünsüz Düşmesi

Seslerin birbiriyle ilişkilerinde gramer birliğinin bünyesindeki ünsüzlerden birinin düşmesidir.¹³⁶

¹³⁵ Duman, a.g.e., s. 74.

¹³⁶ Ergin, a.g.e., s.49.

Türkçe ek ve köklerle alıntı kelimelerde düşmenin olduğu görülmektedir. Türkçe kelimelerdeki lehçe ve ağız farklılıklarını ortaya çıkaran fonetik farklılaşma değil daha çok başka seslerle birlikte bir çeşit Türkçeleşme eğilimi olarak görülmektedir.¹³⁷

كُوجُكُ **küçücek** (75b-10, 77b-7) Bu kelimedede getirilen ekin etkisiyle kelime sonundaki sert (tonsuz) ünsüz **-k**'nin düştüğü görülmektedir.

2.2.3.2.2. Ünsüz Türemesi

Ünsüz türemesi kelimenin başında, ortasında ve sonunda olabilir. Çeşitli sebeplerle ortaya çıkan bu türemeler Türkçede fazladır.¹³⁸

Metinde ünsüz türemesi ile ilgili herhangi bir örneğe rastlanmamıştır.

2.2.3.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

Ünsüz ikizleşmesi veya konsonant ikizleşmesi adı verilen ses hadisesi bir gramer birliğinde bir ünsüzün iki defa söylenmesi hadisesine denir ve bu hadise Türkçede çok fazla değildir.¹³⁹

İncelediğimiz metinde bu hadiseye şu kelime örnek oluşturmaktadır:

كُوجُكُ **küccük** (29b-2) Bu kelimedede ünsüz ikizleşmesi harfin tekrarıyla değil hareke ile sağlanmıştır.

2.2.3.2.4. Ünsüz Başkalaşması (Değişmesi), Sedalılışma Hadisesi

Türkçede bazı kelimelerde teşekkül noktası bakımından birbirine yakın kelimelerde ünsüzlerde değişme görülebilir.¹⁴⁰

Ünsüz başkalaşması ya da değişmesi, kelimelerin sonunda patlamalı katı b,c,d,g sesdeşleri –ğ bulunmaz ve ünsüzleri olan p,ç,t,k sesleri bulunur. Bunlar eklemelerde iki sesli arasında veya kendilerinden önceki bir bölünlü ile bir sesli

¹³⁷ Duman, **a.g.e.**, s. 78.

¹³⁸ Duman, **a.g.e.**, s.80.

¹³⁹ Ergin, **a.g.e.**, s.50.

¹⁴⁰ Duman, **a.g.e.**, s. 80.

arasında kaldıklarında kelimesine göre iki türlü davranırlar; ya değişmezler ya da ünlüleşirler ve b,d,c,ğ seslerine dönüşür.¹⁴¹

Ünsüz değişmesi kuralına metnimizde çok fazla rastlanmaktadır. Aşağıdaki kelimelerde sondaki keف ve kalın kaf ق sesleri g- ك ve ğ- غ ‘a dönüşmüştür:

خُوشَنُودِلْغِي hoşnūdlıęı (2a-4)	طُغُورْدُوغِي toğurduğı (63a-2)
قِلْمَعَه kıлмаға (2a-7)	صِرْغِي şırığı (34a-8)
أَوْجَمَاعَه uçmağa (4b- 15)	أَلْمَاجِغِي almacığı (76a-4)
بِرَهْ غَلْر bırağalar (7a-3)	فُونِيرُغْن kuyruğın (76a-14)
بِيغِنَه bıyığına (7b-1)	حَنْوَانِجِغِي hayvāncıęı (78b-12)
صَنْدُغِي şanduğı (12b-10)	قُيُونِجِغِي koyuncığı (80a-3)
صَنْدُوغَه şanduğa (12b-12)	طَلَاغِنِي talağını (82b-4)
طُورْدُوغِي tırduğı (23a-2)	بَلْچِغِنِي balçığını (78a-13)
ايراقْلِغِي ıraqlığı (23a-10)	چَكِرْدِگَه çekirdeğe (14b-4)
قُولَاغِي kulağı (35b-5)	اِتْمَكْلِغِي: etmekliği (3a-6)
قَبَاغَه kabağa (37b-4)	

اَغْجِنْدَنْ ağacından (8b-11), قَلِجِي kılıcı (65a-10) Bu kelimelerde kelime sonundaki ç sesi kendinden sonra gelen ünlünün etkisiyle c’ye dönüşmüştür.

گِيدَه سِيْن gidesin (4a-13) Bu kelimedeki t sesi kendisinden sonra gelen ünlüden dolayı d sesine dönüşmüştür.

قَنَادِي kınadı (70a-13) Bu kelimedeki t sesi kendisinden sonra gelen ünlüden dolayı d sesine dönüşmüştür.

Tek heceli kelimelerde ünsüz değişmesi kuralı gerçekteşmemesine rağmen bazı kelimelerde bu kurala uyulmamıştır. Aşağıdaki kelimedeki tek heceli sūt kelimesi kendisinden sonra gelen ünlünün de etkisiyle d ünsüzüne dönüşmüştür.

¹⁴¹ Banguoğlu, a.g.e., s. 93.

سُؤدِينِي sūdini (82b-7)

İncelediğimiz metinde birçok kelimedede ünsüz değişmesi veya tonlulaşması kuralına uyulurken bazı kelimelerde ise bu kurala uyulmadığı görülmektedir.

جَارْدَاقِي çārdāqī (22b-6) Bu kelimedede ünsüz değişmesi kuralı gerçekleşmemiştir.

كُورِنَجَه گورینچه (22b-6), حِسَابِنَجَه hisābınça (24b-2), اُولُجُقُ olıçak (35b-11) Bu kelimelerde ünsüz değişmesi veya tonlulaşması kuralına göre ç'nin c'ye dönüşmesi kuralına uyulmamıştır.

2.2.3.3. Benzeşme veya Tonsuzlaşma

2.2.3.3.1. Ünsüz Benzeşmesi

Bir gramer birliğinde, bir kelimedede bazen yan yana gelen veya biraz aralıklı bir arada bulunan iki sestem birinin diğerine etki ederek onu kendine benzettiği ve böylece iki sesin birbirine benzeştiği görülmektedir. Bir ses başka bir sese çeşitli bakımlardan benzeşmektedir. Ancak bu bölümde seda bakımından benzeşme ile ilgili örneklere yer verilmektedir. Seda bakımından benzeşme ise bir sesin, diğer bir sesi sedalılık sedasızlık bakımından kendisine benzetmesine denilmektedir.¹⁴²

Tonsuzlaşma hadisesi ile ilgili olarak incelediğimiz metindeki kelimelerde henüz bu hadisenin gerçekleşmediği görülmektedir.

أَنْدُكْجَه endükce (64a-8), يَاشَلْنُدُقْجَه yaşlandıkcā (82a-4), يَتَشُدُكْجَه yetiştükce (8a-7)

Benzeşme veya tonsuzlaşma hadisesi ile ilgili incelediğimiz metinde örneğe rastlanmamıştır.

2.2.3.3.2. Ünlü Benzeşmeleri

Ünlü benzeşmeleri veya sesli benzeşmeleri bir kelimedeki ünlülerin çeşitli bakımlardan birbirine uyması şeklinde açıklanmaktadır. Ünlü benzeşmelerini dil benzeşmeleri ve dudak benzeşmeleri veya kalınlık-incelik uyumu, düzlük-yuvarlaklık uyumu şeklinde iki bölümde açıklama mümkündür.

2.2.3.3.2.1. Dil Benzeşmesi veya Kalınlık-İncelik Uyumu

¹⁴² Ergin, a.g.e., s. 50-51.

Dil benzeşmesi veya kalınlık-incelik uyumu bir kelimenin ilk hecesinde bir kalın sesliden sonra yine kalın seslinin gelmesine veya ilk hecede ince sesliden sonra gelen sesin ince sesli olmasına denilmektedir.¹⁴³

Türkçenin tarihi gelişimine bakıldığında bu uyumun dilin aslî unsurlarından biri olduğu görülmektedir. Türkçe ses düzeninde Türkçe kelimelerde, ses uyumlarından kalınlık-incelik uyumunun olduğu dilin tarihî gelişimi içerisinde incelenen birçok metinde görülmektedir.

Türkçede uyum bakımından ekler tabi olan, kökler de tabi olunan gramer birlikleridir. Bu nedenle de Türkçede eklerin kalın ve ince şekilleri vardır. Kalın bir köke ekin kalın şekli, ince bir köke de ekin ince şekli eklenir.¹⁴⁴

Arapça ve Farsça kelimelerde ve Arap harfli imlada bu şekildeki ses uyumu kuralını gerçekleştirmek oldukça zor olmaktadır. Metinden vereceğimiz örneklerde Türkçe kelimeler incelenerek kalınlık-incelik uyumu kuralı örneklendirilmeye çalışılmıştır.

İncelediğimiz metinde kalınlık-incelik uyumu kuralına uyan ve uymayan çok sayıda kelime olduğundan her sayfadan iki ya da üç örnek verilmesi uygun görülmüştür. Aşağıda gösterilen bazı kelimeler şunlardır:

¹⁴³ Banguoğlu, **a.g.e.**, s. 79.

¹⁴⁴ Ergin, **a.g.e.**, s. 68.

hoşnûdlığı (2a-4)	menzilin (8a-15)	çekirdege (14b-4)
kılmağa (2a-7)	müddeti (8b-2)	kolların (15a-2)
şehrine (2a-15)	ağacından (8b-11)	katağan (15a-4)
erişdürürken (2a-12)	şinigi (9a-12)	getüreler (15b-6)
elimüzde (2b-6)	buyuruğını (9b-2)	gögsine (16a-9)
dilinden (2b-10)	tutmağın (9b-11)	igneliyenler (16b-4)
dürüşdüm (2b-15)	kulağına (9b-15)	şabâhdan (16b-5)
geldüğince (3a-2)	tokundı (10a-2)	dağalar (17a-1)
fuşatların (3a-7)	yumulmağa (10a-13)	topuğına (17a-7)
ëşitdüm (3b-1)	dëyenlerüñ (10b-5)	yoldaşlıkda (17b-8)
ikimüz (4a-2)	okuyanla (11a-2)	elinüñ (17b-11)
geldi (4a-5)	ürketdi (11a-12)	şunicağ (18a-1)
menzilümden (4a-5)	yolında (11b-1)	eksiginden (18b-4)
atmağından (4a-11)	uzağa (11b-9)	fethinden (19a-7)
uçmağa (4b-10)	gizleyeler (12a-7)	atmağa (20b-7)
girmese (5a-13)	kabzayı (12a-7)	verilecekdür (20b-8)
yoksulluğı (5b-4)	boylunuñ (12b-1)	ekdikde (21a-5)
koşmaklık (6a-2)	dileseler (12b-9)	tohumuñ (21a-8)
oyunlarıñuzdan (6b-5)	çigit (12b-11)	dikmeyeler (21b-8)
gelmeyen (7a-1)	şanduğı (13a-1)	çardağı (21b-10)
bölük (7a-2)	digirmi (13a-9)	burunda (22a-1)
çekicidür (7b-1)	ortalayu (13b-1)	bostânını (22a-4)
atdurmağ (7b-5)	zehgîrüñ (13b-2)	bulunmağın (22b-4)
gücünüñ (8a-4)	götürmek (14a-10)	görinçe (22b-6)

turduğı (23a-2)	kapudan (27b-6)	hayvānuñ (61b-1)
düşdüğı (23a-4)	degmede (27b-9)	bindüğüñüz (61b-1)
dikmege (23b-2)	atduğı (27b-11)	gücümüz (61b-4)
taşlar (23b-8)	atıcılıkları (28a-6)	mertebelerin (62a-1)
ırakdan (24a-2)	menzilini (28a-5)	sigirdirler (62a-2)
çekmege (24a-4)	getürdi (28a-6)	bağlasun (62b-1)
buyurulmuşlar(24b-4)	dökerdi (28b-5)	beslendüğı (62b-3)
tutamdan (24b-6)	altıncı (28b-6)	yedyise (62b-3)
dikenlerüñ (24b-12)	sınurınuñ (28b-9)	toğurduğı (63a-2)
dikmemişdür (25a-2)	devletmendīdür(29a-1)	urıla (63a-4)
zümresinden (25a-6)	aşurı (29a-5)	boyunlarında (64a-8)
kimesne (25a-7)	dikmekde (29a-8)	yoğlukdan (64a-9)
bölüğe (25b-1)	ardınca (29a-10)	ırmağ (64b-2)
yolda (25b-2)	mermerdür (29b-2)	içdüğı (64b-3)
cümleden (25b-9)	atmağda (29b-4)	buyurulmuşdur(65a-3)
içün (26a-2)	dikmişken (29b-6)	bağlamağa (65a-6)
yeñiçeri (26a-10)	aşurdı (30a-1)	murādı (65b-5)
tartardı (26b-2)	kullarından (30a-2)	kimesneler (65b-7)
olmuşdur (26b-11)	oğdan (30a-9)	zamānda (66a-1)
kendüsi (26b-2)	menzillleri (30b-2)	gündüz (66a-3)
yaşında (27a-3)	düşdükdən (30b-5)	alınlarında (66b-13)
kaldırılmış (27a-4)	yigirmi (30b-8)	tutup (67a-3)
tayandıрмаğın(27a-5)	bulmuşdur (31a-4)	şadağadan (67a-5)
atduğda (27b-3)	yükseklikle (31a-12)	kırılmaya(67b-1)

barmağıyla (67b-11)	hātūniña (72a-1)	kılcağazları (76b-1)
yetmiş (68a-5)	gördiler (72a-8)	kuyruğı(76b-6)
hazırlamış (68a-7)	otururdu (72b-4)	açlığa (77a-3)
poyrāz(68b-7)	aşayın (72b-5)	alnında (77a-6)
şaçıña (68b-11)	yelesin (73a-5)	ardınca (77b-1)
yaratdı (68b-10)	étmişlerdür (73a-4)	gerekdür (77b-3)
şifatları (69a-1)	azacuk (73b-1)	kuşlukda (78a-1)
boyunlu (69a-7)	renkdür (73b-3)	bekleyeler (78a-7)
üzeriñüzedür (69b-1)	yağız (74a-1)	vèrmekle (79b-8)
ulularından (69b-4)	kuyruğı (74a-4)	serçenüñ (79b-12)
söylediler (70a-2)	sevmezdi (74b-3)	koynucığı (80a-3)
şehīdlerindendür (70a-5)	bilekleri (74b-4)	yorultdı (80a-5)
cennetde (70a-6)	deveye (75a-4)	kemirmege (82a-1)
dèmekdür (70b-8)	üçüncüsü (75a-6)	dişinden (82a-3)
bağlamak (70b-12)	tırnağı (75a-13)	tağını (82b-4)
besleyecek (71a-2)	kulağı (75b-8)	dögseler (82b-6)
köylerden (71b-1)	kirpikleri (75b-10)	sürseler (82b-6)
kişnedügidür (71b-2)	almacığı (76a-4)	südini (82b-7)
eglence (71b-9)	kuyruğın (76a-14)	

Metinde kalınlık-incelik uyumuna uygun olmayan kelimeler şunlardır:

seyyāhlu (2a-10)	aḥvāllerinden (3a-1)	mevcūdāt (6b-4)
kılarken (2a-11)	nuşretlerin (3a-7)	miqdārlu (7a-13)
haberlerin (2a-12)	dünyāda (5a-13)	kademlerini (7b-8)
garīb (2b-2)	şüretlerin (6a-1)	kādir (9a-8)

ķudretden (11a-11)	ħisābınça (24b-1)	şāhibleri (66b-14)
endāmda (11b-13)	benāmdur (25a-1)	mübārekdür (67a-1)
terāzusı (12a-2)	tedārikinde (25a-3)	ġanimetdür (67b-14)
iħtimāli (12b-7)	siyāseti (25a-12)	faķirden (68a-14)
dīvārdan (12b-14)	iltifāt (25b-7)	miķdār (68b-9)
perezvānesi (13a-8)	imtiyāz (26a-6)	şüretin (69a-5)
şehādet (14a-4)	ķuvvetüñ (26b-5)	dünyā (69b-5)
zeyānuñ (14b-3)	şehzāde (27a-1)	ġāzilerinden (70a-5)
müntehāsına (15a-7)	meydānda (27b-2)	ħişārlardan (71b-1)
şimāl (15b-1)	miyānında (28a-14)	ihānet (72a-6)
velāyetinüñ (16a-15)	nihāyetidür (28b-9)	muķābelesinde (72b-6)
kāmiller (17a-3)	tekrār (29a-9)	ġurresi (73a-10)
ziyāret (17b-2)	evvelā (29b-14)	siyāhdur (73b-4)
üstāzlar (18a-3)	‘alāmetini (30a-3)	miķdār (74a-12)
tercüme (18b-5)	ķudreti (30b-14)	mezķürdur (74b-6)
tīrendāzān (19a-9)	birāder (31a-2)	terāzulayup (75b-14)
ħadengi (20b-10)	deryādan (31a-11)	zarīf (76a-1)
tenāvüline (21a-8)	ġāzilerüñ (61b-13)	cānibden (77b-13)
baġçenuñ (21b-15)	ķiyāmet (62a-9)	siyāhi (78a-8)
miķdāri (22a-7)	mizānına (62b-4)	insān (79b-4)
vefāt (22b-9)	cānibde (63a-11)	şefķatları (80a-9)
pehlevān (23a-1)	baġçede (64a-12)	insānuñ (82a-8)
ħaberde (23b-8)	fazīleti (64b-9)	
kemāh (24a-12)	mālik (66a-1)	

2.2.3.3.2.2. *Dudak Benzeşmesi veya Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu*

Dudak benzeşmesi Batı Türkçesinde tarihî bir süreç içinde gelişen uyumdur. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde dudak benzeşmesinin varlığından bahsetmek zordur. Kelime tabanları ve eklerde bu uyumun orta Osmanlıca devresinde hızlı bir şekilde gelişmeye başladığı görülmektedir. Ancak bu devrede imla kalıplaştığından, bu gelişmeyi daha çok transkripsiyon metinlerinin malzemelerinden takip etmek bir gelenek haline gelmiştir.¹⁴⁵

Dudak benzeşmesi veya düzlük-yuvarlaklık uyumu tarihî dönemlerde kalınlık-incelik uyumu kadar sağlam bir şekilde karşımıza çıkmaz. Batı Türkçesinin dudak uyumları ya da düzlük- yuvarlaklık uyumu bakımından en düzensiz dönemi Eski Türkiye Türkçesi dönemidir. Bazı eklerin düşme, analogi gibi etkilerle yuvarlaklaşması sebebiyle bu uyumun ancak Klâsik Osmanlı Türkçesi devresinin ilk zamanlarında başladığı söylenebilir.¹⁴⁶

Dudak benzeşmesi veya düzlük-yuvarlaklık uyumunda iki ayrı özellik görülür. 1. Bir kelimenin ilk hecesinde düz ünlü varsa sonrasında gelen ünlü de düz olur. 2. Bir kelimenin ilk hecesinde yuvarlak ünlü varsa iki ayırım yapılır: **a.** Sonraki hecelerin ünlüleri darsa yuvarlak olur. **b.** Sonraki hecelerden herhangi birinin ünlüsü genişse düz kalır ve ondan sonra gelen hecelerin seslileri de ona uyarlar. Ünlüler arasında olan bu benzeşmeye dudak benzeşmesi veya düzlük-yuvarlaklık uyumu adı verilir.¹⁴⁷

Muharrem Ergin, dudak benzeşmesini vokal uyumları maddesinde düzlük-yuvarlaklık uyumu şeklinde incelemiştir. Bu uyum bir kelimedeki ünlülerin düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine uyması anlamına gelmektedir. Bu uyuma göre bir kelimedede yuvarlak ünlülerden sonra dar-yuvarlak ve düz-geniş ünlülerin gelmesidir. Türkçede yuvarlak ünlüler: o, ö, u, ü, dar-yuvarlak: u, ü, düz-geniş: a, e ünlüleridir.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Hayati Develi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s.49.

¹⁴⁶ Duman, *a.g.e.*, s. 57.

¹⁴⁷ Banguoğlu, *a.g.e.*, s.79-80.

¹⁴⁸ Ergin, *a.g.e.*, s.68.

Başlangıcından itibaren düzlük-yuvarlaklık uyumu, kalınlık incelik uyumu kadar aslî bir unsur olarak görülmemektedir. Ancak Türkçenin gelişim sürecinde düzlük-yuvarlaklık uyumu Türkçe kelimelerde yerini sağlamlaştırmıştır. Türkçenin yapısına göre köklere eklenen ekler de düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Metnimizde eklerde henüz düzlük yuvarlaklık uyumunun olmadığını görülmektedir. Ekler yuvarlaklaşma temayülünden henüz kurtulmadığından ek alan birçok kelime bu uyuma ait kuralın henüz gerçekleştirilmediği görülmektedir. Aşağıda, incelediğimiz metinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyan ve uymayan kelimelere örnekler verilmektedir.

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun olan kelimelerden örnekler:

kılmağa (2a-7)	eline (9b-5)	yigirmi (17a-2)
bilesince (2a-4)	tuṛuñ (10a-5)	görüşe (17b-4)
göñüllerin (3a-6)	içinde (10b-3)	vêrmeyeler (18a-8)
atmaqlığı (3b-14)	atmaqlığıñ (11a-4)	urmayalar (18b-3)
yêrlerde (3b-15)	uzağa (11b-9)	zümresi (19a-9)
atmağa (4a-2)	gizleyeler (12a-7)	atmağdan (20a-1)
buyurur (4b-9)	boylunuñ (12b-1)	kirişleyen (20b-11)
yoksuğu (5b-4)	berkideler (13a-1)	ekdikde (21a-5)
koşmaqlık (6a-2)	barmağın (14a-4)	çardağı (21b-10)
ferişteleri (6b-5)	çekirdege (14b-4)	bostānını (22a-4)
yükletmeyeler (7a-1)	yanları (15a-2)	çārdākı (22b-6)
tuṛanlar (7b-8)	menzilin (15b-1)	taşına (23a-5)
gücüñüz (8a-4)	bağlaya (16a-2)	dikmege (23b-2)
dilinde (8b-2)	develer (16b-3)	ıraqdan (24a-2)
atımına (9a-10)	şabāhdan (16b-5)	yaylardan (24b-1)

dikmek (25a-3)	mertebelerin (62a-1)	yelesi (74a-4)
bölüğe (25b-1)	bineler (63a-1)	yüğüğü (74a-9)
eyledi (26a-4)	boyunlarında (64a-7)	bilekleri (74b-4)
tartardı (26b-2)	edinse (64b-3)	kişneyeler (74b-10)
tayandıрмаğın(27a-5)	bağlamağa (65a-6)	beñzeye (75a-3)
açmazdan (27b-3)	kimesneler (65b-7)	uzunlukda (75a-13)
atıcılıkları (28a-6)	gecedede (65b-7)	sevmese (75b-6)
olmadı (28b-1)	eyledi (66a-2)	yüzlü (75b-7)
menzilleri (29a-11)	beslemek (66b-8)	geñiş (76a-3)
cümleden (29b-6)	boyunlarına (67a-14)	ayağların (76a-3)
ardınca (30a-14)	kırılmaya (67b-1)	cümlesi (76b-3)
başcı (30b-3)	yetmiş (68a-5)	kıyruğa (77a-1)
yükseklikle (31a-12)	toğuzı (68b-2)	şusuzluğa (77a-3)
şınıf (56b-15)	boyunlu (69a-7)	karında (77b-4)
besleyeler (57a-3)	atları (69b-6)	sekili (77b-2)
bedene (57b-2)	ulularından (69b-4)	ağızlığın (78a-6)
meskenin (58a-12)	cennetde (70a-6)	düşmeye (78a-9)
olunmağda (58b-12)	evimde (71a-4)	yuyalar (78a-3)
sebebden (59a-2)	melekler (71b-10)	dizginden (78b-4)
öñlerinden (59b-1)	ayırtlar (72a-9)	alamaz (78b-10)
işitgen (59b-5)	tutar (72a-7)	gözetmemekle(79a-13)
ayağları (60a-4)	kazanasın (72b-6)	esirgemez (79b-6)
girmezler (61a-4)	kırkmağdan (73a-6)	vermekle (79b-8)
gücümüz (61b-4)	dileseñ (73b-8)	tutduñ (80a-5)

aşağıdan (81b-6)	çeñesinden (82a-3)	sürseler (82b-6)
yaşına (81b-10)	kimesneye (82b-2)	eliñde (83a-11)
kemirmege (82a-1)	yedirseler (82b-3)	

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun olmayan kelimelerden örnekler:

erişdürürken (2a-12)	yolında (11b-1)	eglenürler (22a-13)
olmağınuñ (2a-8)	yuğaru (12a-8)	bulunmuş (22b-2)
ëtdüm (2b-8)	ërişdüremez (12b-3)	yolından (23a-9)
dürüşmişler (3a-1)	demür (13a-8)	görilür (23b-9)
yetdügince (3a-13)	demrenüñ (13a-9)	atduğı (24a-11)
gidelüm (4a-6)	zehgürüñ (13b-3)	tuymışlardur(24b-5)
ëşitdüm (5a-8)	tuşamdur (14a-15)	dikmemişdür (25a-2)
nesnenüñ (5b-5)	zeyzānlaruñ (14b-15)	degildür (25b-8)
söylenür (6a-2)	siñirinüñ (15a-11)	tuorduğı (26a-14)
oyunlarıñuzdan(6b-5)	meydānuñ (15b-3)	olmuşdur (26b-11)
sünnetdür (7a-4)	kırañdur (16a-6)	buyurulmuş (27a-9)
çekicidür (7b-2)	bacalu (16b-9)	kağudan (27b-6)
çayırlu (8a-9)	tuğına (17a-7)	buyurıldı (28a-2)
uçmağınuñ (9a-13)	hünerdür (17b-7)	sınurınıñ (28b-9)
barmağlarınuñ (9b-6)	şunanuñ (18a-6)	kılmışdur (29a-7)
açduğı (9b-4)	dikilmişdür (19a-11)	mermerdür (29b-2)
tuğruldı (10a-6)	kaşularında (20a-6)	geçmişdür (30a-14)
dikdügi (10a-4)	tuyardılar (20b-12)	menzilidür (30b-5)
dëyenlerüñ (10b-5)	çıkılmışdur (21a-3)	aşurmuşdur (31a-3)
ekdügi (11a-8)	gelmişlerdür (21b-3)	olunmuşdur (56b-13)

bunların (57a-8)	buyurduğu (67b-8)	ağzının (76a-6)
çalışmaktadır (57b-5)	fağirden (68a-14)	olmasıdır (76b-4)
karışduralar (58b-5)	korğduğından(68b-14)	yaraşur (76b-11)
ağura (59a-6)	ğılındun (69a-9)	uğurlusu (77a-13)
tüyünün (59b-7)	üzeriñüzedür (69b-1)	tekerlenür (77b-2)
yensüz (60a-3)	ğarşu (70a-3)	gezdüreler (78a-4)
başmayup (60a-2)	şehidlerindendür (70a-5)	nefsiñüzi (78b-12)
olduğı (61a-4)	ğötürdüğı (71a-6)	bindüğünüz (78b-11)
ğayvānun (61b-1)	kişnedüğüdür (71b-2)	ğayırlusu (79a-6)
kimsenun (62a-10)	ğakdandır (72a-2)	tekliflerinun (79a-14)
ğogurduğı (63a-2)	demişlerdür (72b-2)	delüğüne (79b-10)
ğünāhdur (64a-2)	burnında (73a-15)	kendüni (80a-6)
içdüğü (64b-3)	azacuk (73b-1)	ētdüklerinun (80a-8)
ğağlayu (65a-10)	renkdür (73b-3)	ğokuzında (81b-14)
ğatındadır (65b-10)	olurdu (74a-8)	yukarusı (82a-5)
ğahibinun (66a-14)	ayağınun (74b-3)	kişinun (82b-11)
verdüğünun (66b-3)	omuzlu (75b-10)	kemüğini (83a-1)
ğibidür (67a-5)		mağşudun (83a-8)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN VE SÖZLÜK

3.1. METİN

1b

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹⁴⁹

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ إِلِهِ وَ صَخْبِهِ أَجْمَعِينَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ¹⁵⁰

Hezārān hezār bār şükür ve minnet ol ‘azîmü cebbāruñ ‘azametine kim cihādı ya‘nī ğazā etmekligi Muḥammed Muştafānuñ ol Resūl-ı müctebānuñ ol Nebī-yi mühtedānuñ ol İmām-ı muḳtedānuñ üzerine farz kıldı. İslām u dīn yolında mü‘minler nefislerini ve mällarını fedā kılduqlarını kendü ‘azametine farz kıldı. Şöyle kim Qur‘ān-ı ‘Azîm ve Kelām u Qadīm içinde yād kıldı. Qavluhu Te‘ālā

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ¹⁵¹

Ya‘nī be-dürüstī Ḥaḳ Te‘ālā celle celāluhu şatun aldı. Ol mü‘minlerden nefislerin kim kendünüñ ‘azameti yolına qurbān kıldılar ve ol mü‘minlerüñ mälların kim kendünüñ rızāsına şarf etmişlerdir yerine bedel uçmağını

2a

verdi. Daḫı bī- ḥadd ü taḫıyyāt-ı bī-‘add ol ḫabībūñ üzerine olsun-kim şāḫībū‘z-zeri‘ ve‘l-maġfiri ve‘l-levā‘-i ve‘l-menber ḫātemü‘r-rusuli ve ḫādie‘s-subuli Muḥammed er-Resūlullāhi şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem¹⁵² daḫı Allāhu Te‘ālānuñ ḫoşnūdlığı erişsün āline ve aşḫābına ve etbā‘ına ve ḫadd u ümmetine ve eḫıbbā‘ına ammā ba‘dehu şöyle ma‘lūm ola ki dīn yolında ğazā kılmāğa cehd edenlere ve daḫı rūḫ-ı revānların Ḥaḳ Te‘ālānuñ yolına qurbān kılmāğa ‘ahd edenlere kim bu risālenüñ

¹⁴⁹ Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.

¹⁵⁰ Alemlerin Rabbi olan Allah’a hamd olsun. Hazret-i Muhammed’e onun ailesine, ashâbına ve tüm peygamberlere salat ve selam olsun.

¹⁵¹ Tevbe Süresi 111.ayet <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

¹⁵² Toprak (tarla), miğfer, sancak sahibi, peygamberlerin sonuncusu ve yolların rehberi (kılavuzu) Allah’ın elçisi Muhammed salat ve selam onun üzerine olsun.

cem‘ olmađınıñ sebebi işbu nev‘ ile oldu ki biz ez‘af-ı ‘ibād kim añı¹⁵³ Sāre Muḥammed İbn-i Şeyḫ Muştafaya es-seyr ‘afı Allāhu ‘anhu ve ‘an cemī‘ül-müslimīn ‘ālem içinde seyyāhluḫ kılarcken şarkı ve ğarbí geşt édüp Resül Ḥazretinüñ ḫaberlerin ‘aşıqlarınıñ sem‘ine erişdürürken seyrimiz Rüm vilāyetinde¹⁵⁴ āli ‘Osmān iqliminde Emīr Süleymān bin Bāyezīd Ḥān bin Murād Ḥān zamānında, ḫalledāllahu milkehu ve şeyyede erkānehu, Anḫad şehrine yetiştı kim añā ‘āmm luġatında ma‘rūf meşḫūr

2b

Engürī de eydürler. Ol mübārek milkün içinde bir dil-rubā ve dīl-ġarīb bir ğarr ve ‘ādet hüneri birle cem‘ olurlar. Ḥazretine ğarīb ḫarındaşa¹⁵⁵ uğradım-ki Pehlevān bin-el Ḥācı Muḥammed bin-el Ḥācı Beg, “dāme ‘ömrehu ve zāde ḫuvvetehu”¹⁵⁶ bilesince bir niçe ülfet ve şoḫbet étdük. Ol ‘azīz ḫarındaşumuz bu za‘īf du‘ācıdan Ḳavs-nāme ḫaberinden nesne şordı. Meger kim ol dem elimüzde bir nüşḫa-yı muḫtaşar, illā ‘izzetin bilenler ḫatında mu‘teber var idi. Anı ḫazretlerine ‘arz étdüm. Ol maḫdüm-ı mükerrrem, ol şāḫib-i şanā‘at-ı mu‘azzam kendü keremlerinden istid‘ā étdiler. Dilerüz kim bu Ḳavs-nāmeyi ‘Arab dilinden Türkī diline tercüme kılasın. Tā ki bu şan‘ata heves édenler ve ‘aşḫ getürenler bu risāleyi okuyalar, içinden fā‘ide duyalar. İşledükleri işe hevesleri ve raġbetleri artuḫ ola. Siz daḫı şevāb içinde olasız. Biz daḫı ecr-i cezīl ḫāşıl kılavuz dedı. Pes bu kemīneler kemīnesi daḫı ol sözi ḫabül kıldum. Bunca gün ichād étdüm, dürüşdüm. Ol ğāzīler ki İslām

3a

dīni yolında dürüşmişler, aḫvāllerinden bir neçe bāb bu risāle içinde yād kıldum. Elden geldügince vüsi‘-i tāḫat olduġınca adını ‘Umdetü’l Müteneşılīn ḫodum. Pes Ḥaḫ Subḫānehu ve Te‘ālānuñ ‘azametinden dilegimiz oldur kim ‘avnını ve ‘ināyetini yoldaş éde. Bu nüşḫa-i ğarībün içindeki ḫaberleri okuyanlaruñ,

¹⁵³ Metinde “anı” şeklinde yazılmıştır; ancak bu şekildeki yazılışlar dönemin dil özellikleri göz önünde bulundurularak “añı” şeklinde okunmuş ve yazılmıştır.

¹⁵⁴ Velayetinde şeklinde hareketlendirilmiştir.

¹⁵⁵ Metinde “karne işe” şeklinde yazılmıştır. Yanlış yazıldığını düşünülerek ve anlam bakımından “ḫarındaşa” şeklinde okunmuştur. Ancak “kardeş” anlamında “karna eşe” şeklinde de yazılmış olabilir.

¹⁵⁶ Allah onun mülkünü daim kıldı (sonsuz kıldı) ve temellerini esaslarını inşa etti. (oluşturdu)

oğdukların tutanların g n llerin aydın kıla. Cih d  tmekligi heveslerin artura. Kuvvetlerin ve nuşretlerin ve fırsatların ziy de kıla, bi-mennihi.

Faşl-ı Evvel

Oğ Atmağlıgunuň řeref ve řev bı ve Ecrini S yleyel m.

Hağ Te‘ l  ‘azameti birle Kel m-ı K d m ve Kur‘ n-ı ‘Az m iinde g ziler iin Res l H zretine emr  yledi kim kavluhu Te‘ l :

وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ¹⁵⁷

Ya‘n  Hağ Te‘ l   yd r ki: “Y  Muğammed  grediň z g zilere ki g c ň z yetd gince kuvvetden [ya‘n  remyiden] dağı at h nerinden t  ki ol  grend kleri birle ben m d şmenlerimden dağı kend  d şmanlarından dağı kim k firlerden intik m alalar.” dedi. ‘Uğbe bin ‘ mir ’l-

3b

C hen   yd r: “Ben Res l H zretinden  řidd m ki Peyğamber ‘aleyhi’s-sel m  yd r, Hağ Te‘ l  ‘azameti birle Kur‘ n iinde kuvvet d y  aňduğı oğ atmağdur.” Ol hadiş kim Res l H zreti bu emir  zerine buyurdu, iř budur ki nee hadiş v rid oldu. H zret-i Res l’dan ‘Uğbe bin ‘ mir ’l C hen  riv yet ider. K le res lull h şallall hu ‘aleyhi ve-sellem:

الآنَ الْقُوَّةُ فِي الرِّمِيِّ الْآنَ الْقُوَّةُ فِي الرِّمِيِّ الْآنَ الْقُوَّةُ فِي الرِّمِيِّ¹⁵⁸

Z r  Hağ Te‘ l  buyurmişdur ki: وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ¹⁵⁹

Res l H zreti   kerre tekr r  tdiğı kuvvet oğ atmağdur dedi. şadağa Res lull hi ve şadağa H b bull h yine Res l H zreti Meş bihde buyurur ki, Ebi Sa‘ d H dr  riv yet  der. Res l H zretinden  şidd m, K le Res lull h şalav tull h ‘aleyhi ve’s-sel m,

عَلَيْكُمْ بِالرِّمِيِّ فَإِنَّ نَبِيَّكُمْ نُصِرَ بِهِ فِي الْمَوَاطِنِ كُلِّهَا¹⁶⁰

¹⁵⁷ Siz de onlara karşı g c n z n yettiğı kadar kuvvet ve atlı birlikler hazırlayın ki Allah’ın d şmanını, kendi d şmanınızı korkutasınız. Enfal S resi 60.ayet <https://kuran.diyanet.gov.tr/>

¹⁵⁸ “ş phesiz ki kuvvet atıcılıktadır. ş phesiz ki kuvvet atıcılıktadır.” Sahih-i M slim. Kitabı’l – İmare B.52, Hds 167.

¹⁵⁹ Siz de onlara karşı g c n z n yettiğı kadar kuvvet hazırlayın. Enfal S resi 60.ayet

¹⁶⁰ Atıcılık size gereklidir.  nk  Nebinize onunla yurdun tamamında zafer verildi.

Ya'nî ol cihân fahrı buyurur kim: “Ey aşhâbım vâcibdür üzeriñüze ok atmaqlığı öğrenmek, peygamberiñüz dükeli yerlerde nuşreti anıñla buldı.” dèdi. Yine

4a

Sa'îd bin Ebî Zeyd 'Unvî eydür: Radiyallâhu 'anhu, Hâlid bin Zeyd ile ikimiz ok atmağa çıkdık. İbn-i 'Âmir bizüm haberimüzi eşitmiş, kâtımuza geldi bile hem-râh olup ok atmağa çıkdık. Her-bâr bizüm eksigümüzi öğredürdi. Zîrâ 'Ârab içinde bu 'Ukbe ok atmaqlığı-ıla geldi, beni menzilümden aldı. Hâlid bin Zeyd evine vardık, eyitdük: “Yâ Hâlid gel yine ok atmağa gidelüm.” dèdük. Hâlid eyitdi ki: “Siz varuñ, hoş ben dağı ardıñuzdan erişirüm.” dèdi. Sa'îd bin Zeyd eydür: “Biz 'Ukbe ile ok meydânına erişdük, bir zaman ok atduk, andan geldi.” Hâlid bin Zeyde 'Ukbe eyitdi: “Yâ Hâlid, niye eglendüñ.” dèdi. Hâlid eyitdi: “Bir mühim işüm var idi, anı bitürdüm, dağı geldüm.” dèdi. 'Ukbe eyitdi: “Yâ Hâlid ne kadar mühim işüñ ola, her kaçan kim ok atmağa da'vet etseler ol işi terk edüp ok atmağa gidesin.” dèdi. “Zîrâ kim bir gün Resül Hâzretinden okuñ kadri üzre bir 'azîm hadîs eşidüp dururam, anı saña söyleyeyim.”

4b

dèdi. Hâlid eyitdi: “Buyur yâ şahâbe-yi Resülullâh dèdi. Ben dağı anı eşidüp bir fâ'ide hâşıl edeyim.” dèdi. 'Ukbe eyitdi: Yâ Hâlid, ben Hâzret-i Resüldan eşitdüm eydür: ve kâle resülullâh şallallâhu 'aleyhi ve-sellem,

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ السُّهْمَ الْوَاحِدُ ثَلَاثَةَ لُجُنَّةٍ صَانِعَةً أَحْسَنَتْ فِي صَنْعَتِهِ الْخَيْرُ وَ رَامِيهِ وَ مَنِيْلِهِ¹⁶¹

şadağa resülullâh ve kâle resülullâh şallallâhu 'aleyhi ve-sellem

ارْمُوا وَأَنْ كُتِبُوا وَأَنْ تَرْمُوا أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَرْكَبُوا¹⁶²

¹⁶¹ Allah tek bir ok sebebiyle üç kişiyi cennete koyar.1. Onu yapan; yeter ki bunu hayır maksadıyla yapsın. 2. Onu atan 3. Atana ulaştıran. Hadis kitaplarında bu hadis şu şekilde geçmektedir:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُدْخِلُ بِالسُّهْمِ الْوَاحِدِ ثَلَاثَةَ نَفَرٍ الْجَنَّةَ صَانِعُهُ يَحْتَسِبُ فِي صَنْعَتِهِ الْخَيْرُ وَ الرَّامِي بِهِ وَ مَنِيْلُهُ وَ ارْمُوا وَ ارْكَبُوا وَ أَنْ ارْمُوا وَأَنْ كُتِبُوا وَأَنْ تَرْمُوا أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَرْكَبُوا. (Allah tek bir ok sebebiyle üç kişiyi cennete koyar: Oku yapan; yeter ki bunu hayır maksadıyla yapmış olsun, oku atan ve okun ucuna sivri demir yapan kişi. Nesaî, 25 / Cihâd, 26 (h.no: 3148)

dedi. Ya'nî ol eşref-i maḥlūkāt ve ḥulāşa-yi mevcūdāt Muḥammed Muḥṣafā 'aleyhi efḍalü's-selām evvelki ḥadīs-i ŧerīfnde buyurur: "Bir oḳ atmaḳ sebebinden üç kiŧi uçmaĝa ĝirse ĝerekdür. Evvel düzüciŧi ŧan'atında hüner ĝöstere. Tā kim atan kiŧi atmaĝından incinmeye. İkinci, atıcısı kim atduĝında hüner-bend ola, ya'nî uz ata. Üçüncü, öĝrediciŧi kim üstāzdan ĝördüĝini paḥıllık etmeye, bildüĝini öĝrede." dedi. Ve daḥı ikinci ḥadīs oldur kim: "Atuñ oḳı ve binüñ ata. Niyyet-i ĝazā için, illā biliñüz ki benüm ħatımda oḳ atmaḳ ata binmekden sevgülüdür."

5a

dedi. Yine Sa'īd bin Ebī Vaḳḳāŧ Zührī radiyallāhu 'anhu eyedür: Bir ĝün Resül Ḥazretinden eşitdüm, Uḥud ĝazāsından dönicek, buyurdu-kim, Ḳāle el-nebiyyi 'aleyhi efḍal u el-ŧalavāt ve ekmelut-taḥiyyāt¹⁶³

مَنْ تَعَلَّمَ الرَّمْيَ وَ تَرَكَهُ فَقَدْ عَصَى صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ¹⁶⁴

Ya'nî ol server-i dü-cihān eyedür: "Her kiŧi kim oḳ atmaḳlıĝı öĝrenüp yine terk eylese Ḥaḳ Te'ālā ħatında 'āŧilerden yazılır. Yine Cüdeb bin 'Ömer radiyallāhu 'anhu eyedür: Resül Ḥazretinden eşitdüm, buyurdu, ḳāle ŧalavātullāh 'aleyhi ve's-selām: مَنْ تَرَكَ الرِّيَامَةَ بَعْدَ مَا عَلِمَهُ رَغْبَةً عَنْهُ فَإِنَّهَا نِعْمَةٌ قَدْ تَرَكَهَا¹⁶⁵

ŧadaḳa Resülullāh, ya'nî ŧefi'-i maḥlūkāt, Muḥammed Muḥṣafā eyedür: "Her kiŧi ki oḳ atmaḳlıĝı terk etse, öĝrendükden soñra ḳaŧd-ıla bilsüñ ki ol bir ni'metdür ki ol kimse ol ni'meti elinden çıkarur ki anuñ ĝibi ni'met dünyāda eline ĝirmese ĝerekdür." dedi. Yine 'Ömer bin El-Ekvā' raziyallāhu 'anhu eyedür: Bir ĝün Ḥazret-i Resül 'aleyhi's-selāmdan eşitdüm ki, Ḳāle ŧallallāhu 'aleyhi ve-sellem:

¹⁶² "Atıcılık ve binicilik öĝreniniz. Atıcılık öĝrenmeniz binicilik öĝrenmenizden bana ĝöre daha sevimlidir. Ebu Dāvud, Cihād 23. Tirmizî, Fedāilü'l-cihād 11.Nesaî, Cihād 26 (6,28), Sayl 8, (6, 22, 223)

¹⁶³ Nebi ŧöyle buyurdu: En üstün salavat ve en mükemmel taḥiyyat (ŧudur):

¹⁶⁴ "Her kim atıcılıĝı öĝrenir de sonra terk ederse bizden deĝildir. Yahut muhakkak isyan etmiŧtir." Müslim, İmāre 169

¹⁶⁵ Kim kendisine atıcılık öĝretildikten sonra onu terk ederse, Allah'ın kendisine ihsan ettiĝi nimete karŧı ŧükrünü terk etmiŧ olur." Ebu Davūd, Cihād 23, Tirmizî, Nesâî, Hayl 8

5b

مِنَ الْحَدِّ قَوْسًا فِي بَيْتِهِ نَفَى اللَّهُ عَنْهُ الْفَقْرَ¹⁶⁶

buyurdu. Şadağa Resûlullâhi, ya'nî ol Resûl Hâzreti éydür: “Her kişi ki ğazâ niyyetine bir yay alsın evinde şaklasa, Hâk Subhânehu ve Te'âlâ ol kişinüñ evinden yoksulluğu def' éde.” dedi. Ve hadîşde vârid olupdur ki Hâzret-i Resûl éydür: “Oyunlarda üç nesnenüñ oyunu helâldür. Birisi oldur ki bir ğazâ ğazâ niyyetine bir at ögrede, yine evinde yügrüğe koşsa, yer kılındura. İkinci oyun oldur ki ok atıcılar birbiri-le ok koşalar, yâ nişân atalar, ğazâ niyyetine kâfire urmağ kaşdına. Üçüncü oyun oldur ki iki helâl biri biri-le evinde güleşeler, bunlar cem'isi helâldür. Ve dağı Resûl Hâzretinden bu ok atmağ hakkında çok hadîş-i şerîf vardır. Dükeli cem' olup bu risâlede şerh étmek olmaz. Her bir 'anberden bir avuç çâşinî gösterelüm, her bir haberden bir nêçe akvâl söyleyelüm ki,

خَيْرُ الْكَلَامِ مَا قَلَّ وَ دَلَّ¹⁶⁷

demişler. Ya'nî sözüñ hayırlısı oldur ki, az ola ve çok nesneye delîl ola. Ok koşmağlık üzerine

6a

gelen haberleri ve dağı şartların ve şüretlerin ve ahvâllerin üzerine gelen haberleri söylenür. Ammâ biliñüz kim ok koşmağlık cā'izdür. Şöyle kim Ebû Hureyre, radiyallâhu 'anhu rivâyet éder éydür kim: Bir gün Reşûl Hâzreti beni aldı, gitdi. Medînenen taşra çıkduğ, gördük, bir bölük aşhâbı tururlar, ok atarlar. 'Ömer bin Ekvâ radiyallâhu 'anhu ortalarında, Reşûl Hâzretinüñ mübârek cemâlini gördiler, karşı geldiler. Reşûl Hâzreti bunlara buyurdu ki:

ارْمُوا وَأَنَا مَعِيَ ابْنِ الْأَكْوَاعِ¹⁶⁸

Ya'nî ol seyyîd-i kâ'inât buyurur: “Atuñ okı ben 'Ömer bin Ekvâ'a yardım édeyim.” dedi. Döndiler aşhâb éyitdiler:

¹⁶⁶ Kimin evinde gaza niyetine bir yay olursa ondan fakirlik kaldırılmıştır. Hadisin orijinali şu şekildedir: مِّنَ بَيْتِهِ نَفَى اللَّهُ عَنْهُ الْفَقْرَ أَرْبَعِينَ سَنَةً

¹⁶⁷ Sözüñ hayırlısı az ve öz olanıdır.

¹⁶⁸ “Siz oku atın, ben Ömer bin Ekvâ'a yardım edeyim.”

يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ كَيْفَ تَرْمِي أَنْتَ مَعِيَ ابْنُ الْإِكْوَاعِ¹⁶⁹

dédiler. Ya'nī, ey Tañrı Resūli Hax Te'alānuñ raħmeti sizüñ üzeriñüze olsun, biz nice oħ atalum. Çünkü siz 'Ömer bin El- Ekvā'a yardım kılarısz." dédiler. "Hem ol bir atıcudur." dédiler. Döndi, Reşul Hāzreti tebessüm édüp éydür:

ارْمُوا وَاَنَا مَعَكُمْ كُلُّهُمْ¹⁷⁰

"Ya'nī, atıñuz ki ben dükeliñüze

6b

yardım ederim." dèdi. Yine Mücāhidden rivāyetdür, éydür: Ben Reşulullāhdan eşitdüm ki:

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْمَلَائِكَةُ لَا يَحْضُونَ لَهَوْلِكُمْ إِلَّا الْتِصَالًا وَالرَّهَانَ"¹⁷¹

Ya'nī ol hulāşa-yi mevcūdāt buyurur kim: "Hax Subhānehu ve Te'alānuñ feriştehleri sizüñ oyunlarıñuzdan hiç birinde hāzır olmazlar, illā ki oħ atmaħda ve at koşmaħda dèr. Ezherī éydür: "Rihāndan murād öç ile at koşmaħdur." dèr. Ebu İshāħ Dimāvendī, Kirmānī vilāyetinüñ be-nām atıcısıydı, éydür: Resul Hāzretinden şordılar, éyitdiler: "Yā Resulullāh atanlar kim öç ile oħ atmaħ dilerler. Öçi ne resm-ile kosunlar ki şer' içinde helāl ola dédiler. Reşul Hāzreti éyitdi: "Atıcılar oħ atmaħa turduħları vaħtin birbirine dèye kim: Eger sen beni yeñersen, saña işbu miħdār nesne nezr olsun ki saña véreyim." dèye. Yāhūd éyde kim: "İkimüzden her ħanħımız ol nişānı urursa üzerinde bu ħadar nesne olsun." dèye. Ma'lüm éde kim ol kişinüñ aña

7a

ħudreti ola elinden gelmeyen nesne anuñ üzerine yükletmeyeler. Yāhūz bir bölük cemā'at atışmaħa gelseler, öç ile atışmaħ dileseler, evvel ħur'a şalmaħ gerek. Ya'nī oħ birağalar zīrā ħur'a şalmaħ Resul Hāzretinden sünnetdür. Pes bir cemā'at daħı öç birle oħ atmaħ dileseler, ħur'a şalışalar, ikişer olalar. Çün ħur'a bunları iki bölük kıla,

¹⁶⁹ Allah'ın rahmeti üzerinize olsun ki, "Biz nasıl ok atalım, siz Ömer bin Ekvāa yardım ediyorsunuz, onların tarafını tutuyorsunuz."

¹⁷⁰ "Atın! Ben hepinize yardım ederim, her iki tarafı da tutuyorum."

¹⁷¹ Hz. Peygamber buyurdu ki "Melekler sizin temrenlerle ve at yarışlarıyla yaptığınız oyunlar hariç hiçbir eğlencenizde hazır bulunmazlar."

döneler, atışalar. Elbette kim, bir bölük yeñse¹⁷² gerekdür, bir bölügi yeñilse gerekdür. Anlar kim yeñilürler, öci anlar vèrürler. Tā kim, yeñilenler gāyetde ragbet èdüp heves èdeler, öğreneler, nêçe bir yeñilüp öç vèrelüm dèyeler ve atdukların uz atalar. Ammā Zührī radiyallāhu ‘anhu èydür: “Kaçan kim, atıcılar oğ atmağa çıkalar, atdukları eger uc-ıladur ve eger ucsızdur. Gerek kim, bir kendülerden üstāzlar bilgilü aralarında hakem ola. Her kişiyi nazar-ile ne miqdārlu èdügin bile kim her kişi miqdārlu miqdār-ile haşmıdur da yeñen alev-ile alevi¹⁷³ yeñilene haşım ètmeye. Zīrā ādem vardır, kesik boyludur ve dağı kişi vardır kim

7b

güş-keşdür. Ya’nī bıyığına çekicidür. Ve kişi vardır, sīne-keşdür, ya’nī gögsine çekicidür. Ve kişi vardır, omuzda küşād vèrür. Ve kişi vardır, kolda dirsek küşād vèrür. Bunları cem’isini ol üstāz görmek gerek. Evvel bir def’a ol cemā’at yalıñuz atdurmak gerek. Andan soñra hem giriş kılmak gerek. Dağı öç koyıcağ atıcılar ayakları altında bir devr çekeler. Ya’nī terāzu birle bir ip bırakmak gerekdür, yā bir çizi çekilmek gerekdür. Tā kim bu atmağa turanlar kademlerini ol çizide koyalar, berāber duralar, ilerü gèrū turmayalar. Ve dağı dükelinüñ oğı bir ola, yayları bir ola. Turuşları, tutuşları, kabzaları, küşādları berāber ola. Andan atışalar, ol vaqtin yegilük elinüñ ululuğı biline dèmişdür. Süheyl bin Ahmed èydür: “Vācibdür oğ atıcılara kim oğun haddin bileler, yayıñ dağı haddin bileler. Tā ki ol vaqtin atdukları oğ ne kadar yürür bileler. Şöyle kim peygamber aşhābı gāyet uzak atdukları Mekke arşunı birle

8a

üç yüz arşun atarlardı. Andan artuğ kimse atmazdı. İllā ‘Uğbe bin ‘Āmir Cūhenī geldi, üç yüz yigirmi arşun atdı. Qalan aşhābı üç yüzi geçmedi. Tā kim bu Peygamber hazretine söyleşdi kim Resūl Hazreti èyitdi: “Ne kadar gücünüz yèterse oğı uzak atıñuz kim”

¹⁷² Metinde “şense” şeklinde yazılmıştır. Yanlış yazıldığını düşünülerek ve cümlenin anlamına göre değerlendirilerek “yeñse” şeklinde okumayı uygun gördük.

¹⁷³ Bu kısımda bazı kelimelerin hatalı yazıldığı düşünülmektedir.

مَا بَيْنَ الْعَدَّ ضَنْتَيْنِ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ¹⁷⁴

dédi. Ya'nî ol maḥlūkātın muhtârı Muhammed Muşafâ 'aleyhi's-selâm buyurur kim: "Uzak atınız gücünüz yetişdikce ki ok atıldığı demden düşdüğü yere degin menzil ne kadar ise, her bir oğa Haḫ Te'ālâ uçmak içinde, ol kadar çayırılı, çemenlü, akarsulu, uçar kuşlu yügrük vuhuş ya'nî yaban hayvānlu ev, baḡlu, baḫçelü, köşklü, serāylu maḫām vèrür." dedi. Daḡı māteḫaddemdeki ulular uzun¹⁷⁵ zamān-ıla tecārübler ètdiler. Ve çün şınamaḫlıḡ-ıla bu 'ilmüñ üzerine 'ömür çürütdiler, èyitmişler: Kim Haḫ Subḫānehu ve Te'ālā 'azamet-ile bu 'āleme gez fesādı vücūda getüren gögden yere degin dört¹⁷⁶ menzil ḫodı. Dördünci menzilin toprak menzilin ḫodı, döndi. Faşılıarı daḡı

8b

ḫudret birle dört baḫş ètdi. Evvel faşlı bahār ḫodı. Kim, aña Türkî dilinde yaz ayı dèrler ḫadd u müddeti üç aydur. Andan şayf faşlı ḫükm¹⁷⁷ èderler. Aña Türkî dilinde yay dèrler, anuñ ḫadd u müddeti üç aydur. Andan ḫarîz faşlı ḫükm èder, aña daḡı Türkî dilinde güz ayı dèrler. Anuñ daḡı ḫadd u müddeti üç aydur. Andan soñra şitā faşlı ḫükm èder kim, anuñ daḡı Türkî dilinde kış ayı dèrler. Pes Haḫ Te'ālā 'azametiyle Ādem peyḡamber ki aleyhi's-selāmı yaratdı. Cesedin ya'nî gövdesini bu dört dürli terkîpden mürekkeḫ ètdi. Biri şafra ve biri sevdā ve biri balḡam ve biri ḫan. Pes 'aḫl issi olanlar bu dört faşlıñ baḫşīn ḫıldılar. Ok atmak üzerinde şöyle kim yaz aylarında ok ḫayın ağacından düzülmiş ola anı atalar. Çün yay faşlı èrişe, ḫamış ok atalar. Çün güz faşlı èrişe, çam ağacı okı atalar ki, bu üç faşlıda ol üç ağacıñ okı yürür dèmişlerdir. Tabī'at bābınca ol oklar kim ḫavaḫ ağacından düzülmiş ola, anı uğraş güninde atalar.

¹⁷⁴ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanmamıştır. Metinde verilen açıklamaya göre şu şekilde açıklanabilir. "Gücünüz ne kadar yeterse oku o kadar uzağa atınız."

¹⁷⁵ Metinde "uzuf" şeklinde yazılmıştır. Yanlış yazıldığı düşünülerek ve anlam bakımından da "uzun" şeklinde okumanın uygun olacağını düşündük.

¹⁷⁶ Metinde "dörüt" şeklinde harekelendirilmiştir.

¹⁷⁷ Metinde "ḫüküm" şeklinde harekelendirilmiştir.

9a

Kaçan kim kış faşlı erişe gerekdür, atıcılar çār dīvār içine gireler, idmān édeler. Şöyle kim bir gün ol eşref-i maḥlūkāt ve ḥulāşa-yi mevcūdāt Muḥammed Muştafā odur ṭāvūs-ı melā'ik peyk Ḥazreti Maṭūḳ bi'n-nūr Cebrā'il-i emīn şallallāhu 'aleyhi ve-sellem geldi. Eydür yā Resūlullāh:

رُبُّكَ يَفْرُتُكَ السَّلَامَ وَ يَحُصُّكَ بِالنَّحْيَةِ وَالْإِكْرَامِ¹⁷⁸

Ey Tañrı peygamberi Ḥaḳ Subḥānehu ve Te'ālā size selām kıılır. Selām birle dūrūd esenlik vèriberür. Buyur ki oḳ atmaḳ üzerine ḳādir oluñuz dèr ve ümmetiñüze daḥı diñ ḡazā içün oḳ atmaḡa dūrüşsünler. Kim her kim ḡazā niyyetine oḳ atsa, her bir atımına uçmaḳ şinigi birle bir şinik sevāb vèrürler dèdi. Peyḡamber Ḥazreti eyitdi: “Yā ḳarındaşım Cebrā'il, uçmaḡuñ şinigi ne ḳadar ola.” dèdi. Cebrā'il eyitdi: “Yā Resūlullāh uçmaḡuñ şinigi yèrle gök arasındadır.” dèdi, döndi. Resūl Ḥazreti eyitdi: “Yā Cebrā'il, oḳ ne resme atmaḳ, idmānın ne şıfatda étmek gerek baña ögretgil.

9b

Tā ki ben daḥı aşḥābuma ta'līm édem, Ḥaḳ Subḥānehu ve Te'ālā Ḥazretinüñ buyuruḡını yèrine getürem.” dèdi. Cebrā'il ḳanad birle çaldı, bir yer¹⁷⁹ ayrıldı, bir dizge gibi oldı. Ya'nī bir ta'līmḥāne şıfat oldı. Andan Cebrā'il ol açduḡı yèrde bir nişān ḳodı. Andan bir yay eline aldı. Daḥı yedi yay uzın yèrde ṭurdu, daḥı iki ḳademin ḳavşuña ṭutdı. Şöyle kim ayaklarınıñ barmaḳlarınıñ iç yüze bir birine ḳarşu ṭutdı. Öḳçelerin ṭış yüzine kıldı, daḥı ḳā'im oldı. Elīf gibi ṭurdu, yayını daḥı ṭoḡrultdı, ḳolın ḳā'im ṭutdı, eyitdi: “Yā Resūlullāh bu yèriñ atışından fā'ide ol ḥāşıl olur ki bu yay ṭutan ḳol direk gibi gerekdür, naḡar dūrüst olur, düşmene ḳarşu ṭutmaḡıñ yönin yöşün ḡāziler bu maḳāmda ögrenürler.” dèdi. Daḥı dört barmaḡını Cebrā'il yumdı, bir baş barmaḡın açuḳ ḳodı, gezi rast ḳodı. Şaşdın rast baḡladı, gözin rast ṭutdı, çekdi. Yay ucundan oḳ ḳulaḡına götürdi. Tā kim demren iç

¹⁷⁸ “Rabbim selām ediyor ve sana selām ile ikrām ediyor.”

¹⁷⁹ Metinde “yar” şeklinde yazılmış; ancak devamındaki kelimelerde “yèr” şeklinde yazıldığı için bu şekilde okunmuştur.

10a

ķabzaya geldi. Nazar kim atdı, niřāna yayıñ ardın vėrdi idi. Kūřād vėrdi, oķ rastlıđına ıķdı, niřāna okundı. Ő nevbet bu resm-ile oķ atdı. Őarřu oķına kendū alurdı, kendū atardı. Ol dıkdūđı niřānı ururdı. Andan dōndi, eyitdi: “Yā Resūlallāh uruñ, siz dađı atn.” dēdi. Resūl Hāzreti urdı, ol yere vardı kim Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām gine ođrıldı, urdı. Dađı ol mūbārek elini atmađa uzatdı, eyitdi: “Yā ķarındařım Cebrā’il, ben dađı bař barmađımı auk mı utayım?” dēdi. Cebrā’il eyitdi: “Yok yā Resūlullāh siz mūbārek barmađıñuz yummaķ gerekdūr.” dēdi. Dađı oķ ekilecek eydūr kim: ¹⁸⁰ "بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرِيْهَا وَمُرْسِيْهَا" dēyūñuz.” Andan atıñuz. Resūl Hāzreti eyitdi. “Yā Cebrā’il sen barmađıñı niūn aık uđduñ, yummadıñ.” dēdi. Cebrā’il eyitdi: “Yā Resūlullāh ferıřtehlereñ barmaķları cem’ī yumulmađa destūr yoķdur.” Zırā řoyledūr: “Yer yuzinūñ mađlūķātınūñ her birinūñ niřānı vardır ki anuñla bulunur. Gōk ehlinūñ dađı anuñ gibidūr. Her bir gōk ferıřtesinūñ

10b

bir dūrli niřānı vardır ki anuñla bulunur.” dēdi. Ammā ķabza-yi ũstād beř řıfatdur. Dōrdi ĥalk iinde iřlenūr biri gizlūdūr, anı ũstādlar bilūrler, bu ‘ilm iinde ķādir dururlar. Ba’zı ũstāzlar dēmiřlerdūr ki ķabzanuñ dōrdi ařıkāre iřlenūr ve biri gizlūdūr, dērler. Ammā ol beř dēyenlereñ ķavli budur ki bir ķabza ceng-bāzdur. İkinzi ķabza behrāmī, ũunci giriftdūr, dōrdünci ķabza Türkīdūr, beřinci yalğuzekdūr.¹⁸¹ Ol ķabza Cebrā’il uđduđı ķabzadur ũstāzlar iindeki gizlū ķabza yalğuzekdūr. Ve ammā anlaruñ ķavli kim ķabzanuñ ařlı dōrt dērler. Birisi cengā-bā¹⁸² ikincisi behrāmdūr, ũuncisi Türkīdūr, dōrdüncisi yalğuzekdūr. Girift dēdükleri behrāmdur, dēr. Bu iki ķavli anuñūn yazduķ ki kimseye mūřkūl ķalmaya. ūn Hāzret-i Resūl řāllallāhu ‘aleyhi ve-sellem atdı, dađı diledi kim atduđı oķı kendū mūbārek eliyle yerinden ala. Nitekim Cebrā’il almıřdı, dōndi. Cebrā’il eyitdi: “Yok yā Resūlullāh siz uruñ oķuñuzı ben řunıvėreyim ki atan ile řunanuñ řevābı birdūr. řoyle kim Őur’ān-ı

¹⁸⁰ Hūd sūresi 41. ayet “Onun yūrümesi ve durması Allah’ın adıyladır. <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

¹⁸¹ Metinde “yılğizekdūr” řeklinde yazılmıřtır. Aynı kelime sonraki satırda “yalğuzekdūr” řeklinindedir. İkinzi yazımın dođru olduđunu dūřünölerek birinci yazımı da aynı řekilde deđerlendirdik.

¹⁸² Metinde cengā-bā řeklinde yazılmıř, ancak cengā-bāz olması dūřünölmektedir.

11a

‘Azīm ve Kelām-ı Kadīm okuyanla dinleyenün şevābı birdür, ok dağı atan ile şunanun şevābı birdür.” dedi. Dağı Cebrā’il maqāmına ‘urūc etti. Pes Resūl Hāzreti dört şahābesini okutdı ki, atalar ok atmaqlığıñ ‘ilmin bilürlerdi. ‘Arab içinde meşhūrlardı. Zīrā, bu yay ile ok ‘ilmi cihānda qadīmden var idi. Şöyle kim Qaşāş-i Hacerīde eydür: “Ol vaqtin kim Ādem Peyğamber hebūṭ etti. Ya ‘nī uçmaqdan yere indi. Cebrā’il Ādem’e geldi, ekincilik şan‘atın öğretti. Ādem Şaftī ‘aleyhi’s-selām ekini ekdi, qarğa geldi, ekdüğü ekini kopardı, helāk eyledi. Ādem Nebī anı men‘ etmekde sergerdān oldu. Tā ki bir gün Cebrā’il-i emīn Ādeme geldi yay getürdi ve bir tutam ok vürdi. Kudretten yaradılmış tutmağın, atmağın gösterdi Ādem anuñla ol kuşları ürketdi. Evvel Ādem ok atdı, yay tutdı. Andan soñra Cimşid Şāh kaçan kim dürlü dürlü taşnif kıldı. ‘Aklı yayla oqa dağı dürlü dürlü kollar atmışdur. Duymasında, atmasında andan soñra her bir server ki tecriyānlar¹⁸³ etmekle hüneler arturdılar Hāq Subhānehu

11b

ve Te‘ālā Hābībi dünyāya zuhūr etti. İslām dīni yolında gāzā kılmāq emir oldu ve hem farz-ı kifāye oldu. Cebrā’il geldi, şöyle kim hikāyet kitāb evvelinde beyān olundu. Çün ol dört şahābeyi okutdı. Birisi Sa‘īd bin Ebī Vaqqās Zührī, birisi ‘Amr İbn’ül-Ekvā‘ Cūhenī, birisi Cūdeb bin ‘Āmir ve birisi ‘Uqbe bin ‘Āmirī Cūhenī idi. Hāzir geldiler, Resūl Hāzreti Cebrā’il birle olan qaziyyeyi buyurđı, ol dört şahābeye ta‘līm kıldı. Cebrā’il ta‘limi üzre, “Qalan şahābeye dağı siz öğrediñ.” dedi. Döndiler, ol aşhāblar eyitdiler: “Yā Resūlullāh uzağa atmaq var mıdur?” dediler. Resūl Hāzreti, “Vardur.” dedi. Eyitdiler: “Yā Resūlallāh anuñ gibidür, bize buyuruñ.” dediler. Eydür: “Yā aşhābı kaçan-kim uzağa ok atmaq dileseñüz biliñüz ki ol ok üç dürlü endāmda atılmāq gerekdür. Evvel bir şem‘endāmdur, ikincisi ipek ülüklüdür, üçüncüsü kiriş ülüklüdür. Dağı gerek kim ol atılan oklarıñ içi mücevvef ola, müdevver ola yunşaları müretteb ola. Yöñi

¹⁸³ Diğere nüshalarda “tecrübātılar” şeklinde okunmuştur.

12a

şuprek ola, ipek ola. Ülüklü oğuñ terāzusu gerek kim açuđ ola. Kiriş ülüklü ođun terāzusu yetmiş, şem‘-i endām oğuñ terāzusu geğmiş aşhāb ēyitdiler: “Yā Resūlullāh ol üç ođ bir gezden mi atılır, yoğsa her birinūñ bir gezi mi vardur?” dēdiler. Resūl Hāzreti ēyitdi: “Her bir ođuñ bir gezi vardur.” dēdi. Şöyle kim altı arpa anı üç gez olur, şol ođ kim terāzusu açuđ ola, anı yuğaru gezliyeler, atmağa meyl ēdecek şabzayı kendü başıñdan dōrt barmağ yuğaru tutmağ gerekdür. Ol ođuñ terāzusu yetmiş gezin ötede řoya, şabzasını başıyla berāber tuta. Ol ođuñ kim terāzusu geğmiş ola, gezini aşığa tutalar, andan şoñra atalar. Amma pertāb atan ādemūñ üç dürlü kāmēti vardur: Biri uzun boylu, biri orta boylu, biri kışa boyludur. Gerek kim uzun boylu kişi cengā-bāz şabzadan ata, orta boylu kişi Türkī şabzadan ata, kışa boylu kişi behrām şabzadan ata. Zīrā, cengā-bāz řabzanuñ tutmađuñ aşlı budur kim, demren iç şabzadan

12b

pes uzun boylunuñ şolu uzundur, ne şadar kim içeriden atarsa dinç atar. Orta boylu şağan kim ceng-bāz tutmağ dilese oğ şalını çıkar. Kışa boylu dağı ceng-bāz tutmağ dilese ērişdüremez. Bu üç boylu ādem, uzunlu kışalı üçü dağı bir idmān ētseler, üçü çıkup bir şabzadan oğ atsalar, uzun boylunuñ oğına orta boylunuñ kışa boylunuñ oğı ērmeye. İllā her boy kendü şabzasından atsalar, berāber çıkmağa ihtimāli ola dēmişler.

Faşıl

İdmān Êtmekligūñ Nev‘in Söyler.

Ammā ol erenler ki ođ-ıla yayuñ idmānın êtmek dileseler ol idmān üç nev‘-iledür. Evvel nev‘ budur ki Rūm şandugı gibi bir şanduk alalar. Dağı üç kile çigit bir kile kepek getüreler, döneler. Ol çigide, kepegi üç baş işladalar, şu ile dağı ol şanduga koyalar. Dağı bir dīvāruñ içine ođ adımıyla üç adım ölçeler, adım dükendügi yerde duralar. Dağı dīvārdan yaña toğrulalar, şabzayı başıyla berāber tutalar, ol şabza boyı yerde tutalar,

13a

ölçeler. Dağı şandığı berkideler, andan sonra on getireler. Evvelinde kuvveti on batman ola ve kalan birer batman artuk ola. Andan sonra üç çubuk getireler, biri tokuz tutam bir barmağ, biri tokuz barmağ iki tutam, biri tokuz tutam üç barmağ ola. Andan ol erenler kim idmāna bel bağlamışlardur, üç yay dağı getireler. Evvelki yayun kuvveti on batman ola, ikinci on beş batman ola, üçüncü yigirmi batman ola. Andan üç ok getireler, kayın ağacından her okun demreni üç mişkāl ola perezvānesi demür ola. Demrenun ucu düğme gibi digirmi ola, yaşşı ola. Evvelki okun uzunı sekiz tutam iki barmağ ola. İkinci ok sekiz tutam üç barmağ ola, üçüncü tokuz tutam ola. Andan ol idmān edenlerin birisi bir kepāze eline ala, birisi eyde, kim “Neylersin.” deye bu yay tutan eyde kim, “Çekerim.” deye ol şoran kişi eyde. Evvel bu yayun almağının dağı tariki vardır. Evvel anları yerine getürgil. Andan oka el ürgil deye eline alan kişi, elindeki yayun kirişin yer yüzinde kıoya, yayun arkasını

13b

yukarı kıla. Elindeki okı terāzu ede, dağı ortalayu. Ol yayun kirişi birle baş aralığında berkide. Andan yayun ayağına zehgiri şöyle geçüre kim zehgirun tamağı yukarı geçe, çenber aşığa ola. Dağı kendü yayun ayağının baş barmağın getüre, şol ayağının baş barmağı üzerinde kıoya. Dağı boynunu ve belini önüne egerek edeb ile tura. Dağı bu nev' ile vird okuya, vird budur:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَرَارَانُ حَمْدُ وَ تَنَابِرُ خَالِقِ عَالَمِ دَوَانُ أَقْرَبِينَدُ بَنِي آدَمَ
رَاوْدُودِ هَاي بِي حَدُّ بَرَارُوحِ أَنْبِيَايَا حَقُّ أَوْلُ آدَمَ صَفِي رَاو نُوحُ نَجِي رَا وَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلُ رَاو إِسْمَاعِيلُ ذَبِيحُ رَا
وَ إِسْحَاقُ فَصِيحُ رَاوْمُوسَى كَلِيمُ اللَّهِ رَاو عِيسَى رُوحُ اللَّهِ رَاو مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ رَاو هِمَّتُ بِي عَدُّ أَرْ خُلَفَاءِ
سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ أَوْلُ أَبُو بَكْرٍ صَدِيقُ رَاو عُمَرُ بِنُ الْخَطَّابِ رَاو عُثْمَانُ بِنُ عَفَّانَ رَاو عَلِيٌّ مَرْتَضَى رَاو حَسَنُ وَحُسَيْنُ
وَلِي رَاو حَمْرَه بِنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ سَيِّدِ شُهَدَا رَا وَ عَبَّاسُ بِنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ جَدُّ الْخُلَفَا رَاو سَائِرُ أَصْحَابِ الْكِرَامِ وَ بَرُّ
أَوْتَادُ وَأَقْطَابُ

14a

رَا وَ أَوْلِيَاءِ مَا ضَى وَ سَرْوَرَانُ بَاقِي وَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى الْأَوْلِيَيْنِ وَالْآخِرِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ¹⁸⁴

déye. Dağı çevire tıran üstādlara ikrām éde. Andan üç kez şehīdler rūhına tekbīr éde. Dağı egile, şehādet barmağın sağ eliyle zehgīrūñ tımağından kıoya. Zehgīr gele, baş barmağına gire. Andan yayuñ sağ yanına tıra, yūriye. Şol elini kıabzaya şuna, sağ elin oқа şuna, dōne. Tıranlardan destūr dileyeye. Dağı oқ-ıla yayı yerden getüre, sağ eliyle oқи çevire, şol eliyle çevire. Yayı gezini meydānda kıoya, çeke. Gez kıulağına, demren tırnağına gele. Kūşād vère, şol elinde kıala, kııqıp gitmeye. Oқ-ıla yay götürmek erkānı üç dürlüdü. Şahīhi budur ki, dedük her kıankı atıcı ki erkānı göstermeye anuñ atıcılığı maқbūl dutmayalar. Andan bu atan kışi ol alduğı kepāze birle oқи aşığa kıoya. Andan ol on yay kim hāzır kıılmışlardur. Birin eline ala ki on batmandur. Dağı ol cıbuқlaruñ birisin getüre, kim tokuz tutamdur ve bir barmaқdur. Ol yaya gezleye,

14b

çeke iç kıabzaya getüre, yine yerine kıoya. Andan bir yay dağı tıta kim andan artıқdur, budur. Çün ol iş tamām ola, ol üç yayuñ birini eline ala, dağı bir zeyzān ala. Kim, ol zeyzānuñ uzunı sekiz tıtam iki barmaқ ola. Dağı şanduk içindeki çekirdege bu nev'-ile dağı éde. Üç günde barmağın urıla ve kına yaқа. Haftada bir kerre hāmmāma gire, hāmmāmdan kııqıp oқ atmaya. Cihārşenbe günü dağı oқ atmaya, kıırkı gün tamām olıcaқ barmaklarınuñ derileri birer kıat kıavlamış ola. Evvel çile tamām olduğından soñra günlük ve maştaki ve zeyd yağı tızla kıarışduralar, kıaynadalar. Dağı hāmmāmda dürtineler tā kim kıüfeti şoyula, dağı gele, ol kıalan beş yay kim çekilmişdür, bu nevbet çeke. Pes bil kim idmān étmegüñ fā'idesi var imiş. Andan soñra ikinci çileye gire. Faşlun kıaçan kim bu dağı erligi kıırkı gün tamām éde. Ol

¹⁸⁴ İki âlemi bir anda yaratan Cenâb-ı Allah'a hamd ü sena olsun. Ve sınırsız rahmetler, Hakk'ın peygamberleri evvel Âdem Safıyullah'a, Nuh bin Neci'ye, İbrahim Halil'e, İsmail bin Zebih'e, İshak-ı Fasih'e, Musa Kelimullah'a, İsa Ruhullah'a ve Muhammed Resulullah'ın ruhları üzerine olsun ve nihayetsiz himmetler, Seyyid'ül Mürselin'in halifelerinden ilki Ebubekir Sıddık'a, Ömer bin Hattab'a, Osman bin Affan'a, Aliyyü'l- Mürteza'ya, Hasan ve Hüseyin-i Veli'ye ve şehitlerin efendisi Hamza bin Abdulmuttalip'e, halifelerin atası Abbas bin Abdulmuttalip'e, diğér sahabe-i kirâm'a, gavslara ve kutuplara, geçmiş velilere ve hâl-i hazırda bulunan uluların üzerine olsun. Sâlât ve selam, önceki ve sonrakilerin üzerine olsun. Hamd ancak âlemlerin Rabbine'dir.

bir yay ile kim on batman idi, andan ikinci kırkda ol on beş batman yayı eline ala. Dahı ol zeyzânlaruñ birin ala kim sekiz tutam üç

15a

barmağdı. Dahı yine idmāna başlaya nitekim idmān içindedür. Ağaç atmaya, taş atmaya dahı kolların yeñinden çıkarmaya, yanları üstüne yatmaya. Çün kim ikinci idmān çıka, orta barmağınuñ derisi dahı kataban ola, öküz boynuzu gibi ola, ikinci çile dahı tamām ola. **Faşlun** kaçan kim üçüncü çileye başlaya. Ol yigirmi batman yay ile ol toköz tutam zeyzānı ala, kırk gün dahı anuñla idmān eyleye. Üç çile dahı müntehāsına erişdükde uzak atmak yarağın eyleye. Hırman vaqti ola, bir yay getüre, kim ol yayuñ tertibi elma ağacından ola. Ammā boynuzu ola, siñiri deve siñiri ola. Tutkalı balık tutkalı ola, uzunı on iki dönüm ola, siñirinüñ tortusu altmış dirhem ola, endāmı yaşşı ola, boğazları dik ola, kabzası aç ola. Dört buçuğ dirhem kiriş ola, kuvveti yigirmi beş batman ola, müntehā oğlar ala. Atmağa çıkdığı gün yil ötmeye, bulud ötmeye, düşenbih gün ola. Bir zamān mağrib tarafına ata, bir zamān maşriğ tarafına ata, bir zamān

15b

şimāl tarafına, bir zamān yemīn tarafına. Bu dört tarafda oğ menzilin kanda olur bile. Andan soñra atıcıları bir yere cem´ ede. Dahı oğ yerine çıkalar, iki bölük olalar. Meydānuñ yarısı bir başında turalar ve yarısı dahı bir başında turalar, adımı oğ atalar. Sekiz yüz adım yere oğ adımı ola, neden ma´lūm ola. Oğnuñ adımı eyitmişlerdür kim: “Bir orta boylu kişiyi getüreler, biri anuñ ayağıyla beş ayak ölçdüreler. Dahı ol beş ayak yeri üç adım şayalar, oğnuñ adımı bu tarīğ-ile olur, demişler. Ol oğnuñ yerinde bir mīl yapalar, müntehāsı budur kimesne ġarīm olmaya. Her kişi-kim ırağa oğ ata, kimesneyi busūhte¹⁸⁵ atsa, anuñ küşādı gerek, iki eli dar çenber ola. Düşmān küşādı kalkān küşādı budur kim sağ eli ardına gire, şol göğsine. Her kişi puta atmak, dört yüz adım yerden anuñ küşādı mışriğ gerek yedidür, küşādı altı dürlüdür ki, dört dürlü

¹⁸⁵ busūhte veya bisūhte: Bu kelimenin okunuşunda tam bir kesinlik söz konusu değildir.

atmak üç yüz altmış altı ta'lik vardır, demişlerdür. Dahı bir ok atmağın yedi dürlü erkânı vardır.

16a

Biri oldur kim rast tuta ikinci erkânı oldur kim yayını nakli bağlaya, üçüncü erkânı oldur ki gezin rast kıoya, dördüncü erkânı oldur ki çeke, beşinci erkânı oldur ki demreni iç kabzaya getüre, altıncı erkânı oldur ki nazarını yayun ardından ede, yedinci erkânı oldur ki küşad vere. Bu yedi erkân dahı zehgırde bulunur demişlerdür. Dahı bir ok yigirmi dört kıraçdur, toludan demren ucına degin yigirmi kıraçdur. Her kışı toluya getürse ve atsa aña nım-keş dërler. Kimse anuñ atıcılığını kabül etmeye. Her kışı tız atsa aña çüdat dërler. Anı dahı atıcılar kabül etmeyeler. Her kışı kim gögsine çeke aña sine-keş dërler. Anuñ dahı atışını kabül etmeye. Zırâ kim 'acem vilâyetinün atıcıları çekmek üzerine bu beytîde demişler. Bir dürlü dahı atmak vardır ki aña ser-i çenber dërler. Ve bir atmak vardır ki aña zır seyri dërler. Ve bir atmak vardır ki aña sir-ser kulâb dërler. Ve bir atmak var ki aña nım-bağış dërler. Ve bir atmak var ki aña kadem dërler. Ve bir atmak var ki aña dü-kadem dërler. Ve bir atmak var ki aña nüh-kadem dërler. Ok vardır ki

16b

anuñ yünî elmâs gerîden dërler. Ve ok vardır, gözinde elmâs vardır, anı atalar. Ve ok vardır anuñ gezi biz gibi ola anı atalar. Ve ok vardır ki aña igne develer ata. Yay vardır ki anı başdan başa ignelleyenler, üç yerde mühürleyeler, andan ok atalar. Atmak vardır şabâhdan atalar, atmak vardır güneş iki süni boyı çıka, havâda dura andan atalar. Ok vardır ki bir kıyunuñ yanında yetmiş adım yerde bir börk dikeler, kıyunuñ içinden atalar. Ok yukaru toğrı çıka, dahı döne ol börke doqına. Bir ok vardır ki atalar, gire, dön deyeler. Bir dürlü dahı atmak vardır ki bir büyük bacalu eve gire. Ol okı ata, ok-ıla bile atıla, bacadan çıka. Ok vardır ki bir kılaç ola, tamâm çekile atıla. Kıuş okı ola, anuñ gezinde yımurta ola atıla. Kıuş vardır ki gezsiz atıla, kıuş okı vardır ki andan yigirmi dört ok atıla. Kıaçan kim bir tahtaya ursalar bir araya çoquşa. Kıaçan kim ırağa atsalar, her biri bir yaña tağıla. Ok vardır ki barmağ gibi ola, anı yay-ıla atalar, tahtadan taşra çıka. Atmak vardır ki kışinün

17a

boynuna bir yultar dağalar, bir ucını bir oğa bağlayalar atalar, ol kişiyi sürüye ala gide. Ol yigirmi dört dürlü atmak ki dedük bunlardur. Yine kâmiller eyitmişler kim, her kişi on iki biñ oğ atmak dilese on beş batman yaydan kırk günden gühere oğ ata. Çün bir çile tamām ola, döne, bir nice gün perhîz êde. Andan atıcıları cem´ êde, abdest ala, tumanın mühürleye döne, yeri kıza, topuğına degin sağ ayağın göme. Andan evrâdın okuya tekbir ve tehlîl êde, şalavât birle atmağa başlaya, on iki biñ oğ ata, kademin ayırmaya, çün tamām êde. Andan sonra bir yay getüre, yigirmi batman ola, oğ getüreler, kayın ağacından ola. Demreni sepsü ola, filkinsüñ uzunluğı bir sere ola, dört yüñi ola, kartaldan ola. Ol yüñ ağırı on yedi mişkâl ola, ol oğ şayan demrenden geçe. Kaçan-kim ol işi dağı tamām ola, şan´atı içinde pehlevân ola. Her atıcı kim dezgâh münkir ola, üstâzsızdur her atıcı kim bir iklîme vara, anuñ erkânı işbu nev´-ile gerekdür. Dezgâh

17b

olduğı yere vara dağı iki kademinüñ üzerinde bir fâtiha ve üç ihlâş okıya, taş işigi ziyâret êyleye. Sağ kademin içerü başa dezgâh önüne varınca her bir adımına üç kerre şalavât getüre gele. Dezgâh ile görüşe andan üstâzlarla görüşe, esenleşe dağı geçe şol tarafda otura. Ol okuduğı Kurânuñ şevâbını niyyet-i ğazâ için oğ atanlara bağışlaya. Zîrâ bu okı-la yayuñ ´ilmi dağı hüneri ´azîz ´ilimdür ve şerîf hünerdür. Dağı hergiz yârlıkda ve yoldaşlıkda okdan, yaydan yâr ve yoldaş yokdur. Şöyle kim demişlerdür ve dağı atıcılar atduğı endâze üzerine demişler ve dağı edeb bâbında derler bir melike yay şunmağa vaz´ı işbu resmedür ki yay şunan kişi sağ elinüñ ardından yayuñ başındaki bağır altında kıoya, tâ kim kıabza ortada kıala andan ol melike şunivire. Dağı olar kim oğ içinde deyh-rüz êyletmiş olur. Anlara yay işbu nev´-ile gerekdür. Kim şunan kişi yayuñ aşğa ayakdan tarafa başını şol eliyle kıuta, sağ elin yayuñ kıabzasında kıoya. Dağı şuna ve anlar ki

18a

´âmîlerdür. Kendülerden kıutmaq öğrenmişler. Anlara yay şunıcağ sağ eliyle yayuñ aşğa başın kıuta, dağı şunivire. Dağı üstâzlar demişlerdür ki bir kişi meclis içinde bir

atıcı-yla da‘va edüp yay dilese, bu üstād şākirde yayuñ aşağı başını şol eline ala dağı şunivire. Eger ol da‘va eden şāhib eren ise evvel sağ elin bu yayı şunanuñ eline şuna, ziyāretleye. Andan yayı eline ala ve eger bī-dirīg tutup yayı almağ isterse bileler ki erkānsızdur, aña yay vermeyeler da‘vasını qabūl etmeyeler. Dağı ol ta‘līk işleri añduğ dağı ‘amelini gizledük, eyitmedük degüldür. Kim bağıllık ola lākin eyitmedügümüzüñ sebebi oldur, her bī-hüner üstāza hizmet etmeden me-bāzā bu risāle eline gire, nazar eyleye. Ol işi ol şāhib-i hünerlerüñ sırrını fāş eyleye dedük, zīrā lāzımdur her bir kişi kim bir mürşide hizmet ede, andan ögrene. Resūl Hazreti şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem buyurdu: ¹⁸⁶ لَوْ لَا الْمَرْبِيُّ مَا عَرَفْتُ رَبِّي Ya‘nī Hazreti Muḥammed Muştafā eydür: “Eger baña

18b

terbiyet edici olmasaydı, Tañrıyı bilmeyeydüm.” dedi. Çün Allāhu Te‘ālānuñ ḥabībi böyle deyicek pes ümmetine lāzım oldur ki üstāzsız işe el urmayalar bāqī her mü‘min kim bu risālenüñ içine nazar kıla. Zinhār eksiginden ötürü tercüme edüp ta‘na urmasun kim bir ‘azīzüñ fermānı-la te‘līf olundu temmet **faşl fi ehl-i remyī**.

Mine‘l gūzātī‘l meşhūrīn bu velātī‘r-rūm bin eş-şīkāt min zamān Ebū‘l Feth Sultān Muḥammed bin Sultān Murād Ḥān ilā-saltānatuhu Süleymān bin Selīm Ḥān ellezi celese ‘Alā serīrū‘l-mülk sene-i sitte ve ‘işrīne‘l hicrī min tevārīhi‘l evān vel ‘ayān egerci ki ilā hāzel‘ān tevārīh ve aşār te‘līf eden Ḥod meydānlarından seng seng zıkr olunacak pehluvānlaruñ cem‘iyete rağbet etmediler. Dillerde ma‘rūf ve mezkūr ok meydānlarında seng-i menzil diküp meşhūr olan civān-merdān zümresi ki bunlaruñ cümleden meşāhiri Şücā‘-i Bursevī nām pehluvān ve İskender Tozkoparan ve Mīr Aḥmed qapudan ve anlara

19a

aqrān olan tīrendāzān zevātdan¹⁸⁷ kimler edüğünü cidden beyān eylemediler. Ammā Kitāb-ı Kühü‘l-Aḥbār ki cāmī‘ cemī‘ ḥikāyātı ve aşār dēr. Bu ḥuşuşuñ müstaḳil faşl olması maḥfī bir fenne āḥir beyānına nemūdārdur. Lakin niçe şu‘ūr bulsam, tefāşil-i

¹⁸⁶ “Eğer bana terbiye edici olmasaydı, Tanrı’yı bilmeseydim.”

¹⁸⁷ Bu kelimeler metinde “terendāzān” ve “hezvātdan” şeklinde yazılmıştır.

esâmi ve ahvâllerine ne tarîk-ile vâkıf olsam dërken merhûm Selîm Hân ve Süleymân Hân zamânlarındaki kavvâsân ve üstayân zümresinden Zâyir Beytullâh el-Gaffâr Hasan bin Bahtiyâr 'afâ 'anhemâ's-Settâr bu huşûsu 'ale't tafşîl yazmış. İstanbul fethinden sene-i şemân ve hamsîn ve tis'amie târîhine gelince tamâm yüz yılda zuhûr eyleyen tîrendâzân-ı nâmidarân zümresi 'ale'l-esâmî bildürmüş hatta meşâhîr-i menâzil dört rûzgârla atılıp 'alâmet taşları dikilmiştir. Anları ya'nî pâytaht olan Edirne ve Bursa ve İstanbulda hatta dârü'l melik-i kadîm Geliboluda vâkı' menzilleri tafşili ile tahkîk etmiş. Lâ-siyemâ her padişâh-ı 'âli-câh kendü zamânındaki üstâdânı niçe mürettîb kılmış ve Kostañtiniye fethinde Ok meydânına makûle

19b

hudûd-ı mu'ayyine ile tahkîk olunmuşdur. Nakîr ve kıtmir ol risâlesinde yazup bildirmişdür. Bu hakîr anîñ zübdesini ihtiyâr ve intihâb eyledim ve târkîh-i risâleden târîh-i te'lîf-i kitâba gelince kırk beş yılda zuhûr eyleyen hünerverleri dahı kemâyenbağı bildürdim. İmdi hafî olmaya ki 'ilm-i remy ta'lîmi sünnet olan mühimmâtdandır. Eşnâ-yı cihâd ve gâzâda her hadenk ehl-i dilîr cenk makâmına tırduğı huşûsa fahr-ı 'âlem Hazret-i Muhammed Ekrem şallallâhu Te'âlâ 'aleyhi vesellem ok yay şaklayup ma'arakelerde tîrendâzlık eden aşhâb-ı haşşa ve Sa'd bin Ebî Vâkkaşa iltafât ve ekrem buyurduğı sünnetiñ birinde, meşrûh ve mestûrda, hatta bir gün kendüler minbere çıkup mübarek ellerinde bir Kavı-i 'Arabiye tayatup ve لَهُمْ مَا 188 وَأَعِدُّوا اسْتِطَاعَتُمْ مِنْ قُوَّةٍ nass-ı kerîmi mefhûm-ı latîfini beyân buyurdukları eşnâda üç kerre 189 الْآنَ قُوَّتُهُ الرَّمَى dediler. Ya'nî kuvvetlenmege ve yahsibe'l-istetâ'ahu 190 yaraqlanmağa ki sa'kîn ola ok

¹⁸⁸ Enfal 60. ayet. "O halde onlara karşı toplayabildiğiniz gücünüz yettiğince kuvvet hazırlayın." <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

¹⁸⁹ Şüphesiz atma kuvveti/gücü değil mi?

¹⁹⁰ Gücü ölçüsünde.

20a

atmağdan ğaflet èylemek ve remy ‘ilmini mağz-ı kuvvet bileñ dèyü aşğāba söylediler ve ol hñde kavse inkār ètmekle¹⁹¹ fenn-i remī īmāsını irāde kıldılar ve yine ğazavāt-ı benūviyenīñ birinde Leyṣullāhi’l-mağārib ‘Alī bin Ebī Ṭālib kerrema’llāhu veche Ḥazret-i Resūlullāh ħuzūrına vardılar. Yanlarında bir Ḳavs-i ‘Arabī bulunduğı hālinde qarşularında tūrdılar. Faḥr-ı ‘ālem şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem ki ‘alā ekremi kavş-ıla mutakallid gördi. Hakezā atanı Cebrā’īl mutakallide bi-miṣl-i hezā’l-kavs-i Yevmi’l Bedir buyurdı. Ya’nī ki Bedir ğazāsında Cebrā’īl ‘aleyhi’s-selām buña beñzer bir yay taqınup gelmişdür, ümmete kavşle takallüd-i ta’līm ètmişdür, ḥaber vèrdiler. Ba’de

اللَّهُمَّ مِن اسْتَطَعْمَكَ بِهَذَا الْقَوْسِ فَاطْعِمَهُ وَ مِن اسْتَضْرُكَ بِهَا فَانصُرْهُ وَ مِن اسْتَرْزَقَكَ فَارزُقْهُ¹⁹²

dèdiler. Ya’nī ki Yārab her kim ki yay taqınup oğ atup senden ta’me isterse, iṭ’ām ile nuşret-i dūcāsın èylerse, mağşūd-ı nām èyle, rızq-ı ümīdin èylerse, ‘atā-yi rızq èyle. Şād-ı kām èyle buyurdılar, bundan mā’adā

مِن اتَّخَذَ قَوْسًا فِي بَيْتِهِ فَقَدْ قَارَ مَا دَامَ الْقَوْسَ فِي بَيْتِهِ¹⁹³ dèdiler. Ya’nī ḥānesinde oğ yay şaklayan kimesne fevz-i felāḥ

20b

üzeredür dèyü bildirdiler:

رَبِّنْهُ عِلْمُوا أَبْنَاءَكُمْ الرَّمَى فَإِنَّهُ نَكَابَةُ الْعَدُوِّ¹⁹⁴ buyurdılar. Ya’nī

دèyüp oğ atmağa heveslenüp ba’de ferāğat èden bizden degildür dèyü remy-i tedrīṣi¹⁹⁶ remz beni ümmete tūyurdılar ve bil-cümle bunun emşālī ḥadīş-i şerīfeye nihāyet yoğdur. Ammā atıcılara ve ḥīn-i ta’allemde azmāyiş èdüp oğ yarışanlara mūnāsib olan eḥādīs-i laṭīfe daḥī ğāyet çoğdur. Cümleden تَعَلَّمُوا

¹⁹¹ Metinde “tèmekle” şeklinde yazılmıştır, ancak “ètmekle” şeklinde okumak uygun görülmüştür.

¹⁹² “Allah’ım kim senden bu ok ile taam (doymak) isterse onu doyor ve kim onunla zarar vermek isterse ona yardım et (zafer ver) ve kim senden rızık isterse onu rızıklandır.”

¹⁹³ “Evinde yay saklayan(bulunduran) kimse, yayı evinde bulundurduğu sürece muhakkak kazanır.”

¹⁹⁴ “Çocuklarınıza ok atmayağı öğretin, çünkü o düşmana zarar verir.”

¹⁹⁵ “Kim ok atmayağı öğrenir sonra da onu terk ederse bizden değıldir.”

¹⁹⁶ Metinde bu kelime yanlış yazılmış olabilir.

¹⁹⁷ الرَّمَى فَأَنَّ مَا بَيْنَ الْفُرْصَتَيْنِ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ buyurdu. Ya'nî ok atmağa azmâyîş kılıñ ki her iki nişāngir arası riyāz-ı cennetdir dër. Ol 'ameliñüze hadāyık-i behišteñ size vāsı' yerler vèrilecekdür dènildi ve bir hadīs-i şerīfde dañı

¹⁹⁸ بِدَا لِحَنَّتِلَّ الْجَنَّةِ بِالسَّهْمِ الْوَاحِدِ ثَلَاثَ نَفَرٍ buyurdılar. Devr-ı gāzāda küffāre işābet eden bir oñuñ yümñ ü bereketi-le ol hadengi işleyen ve ol oñı ve yayı düzüp kirişleyen huşūşa, ol oñı atup cihāda sa'y èyleyen cennete dahil olacaqdır dèyü müzdini ve berātını ümmete tıyurdılar ve bir hadīs-i şerīfede dañı oñuñ şalıgı ve rāvīsini ve mu'allimi buyurup kavsiñiz yèrine mu'allim-i 'ālem-i remy olan ta'yīn buyurdılar. 'Ale'l-huşūş meşāb olur dèyü buyurup cennete duñul ètmelerini beşāret ètdiler.

¹⁹⁹ ذِكْرُ ابْتِدَاءِ رَمَى dër. Cihān-ı terğīb Sultān Muhammed Hān

21a

ve ta'yīn-i hudūd²⁰⁰ meydān-ı bedāirü'l mülk ü 'Osmāniyān İmām-ı Ca'feri Taberī ve Seterātü'z-Zammān müellifi Mes'ūdī maħallinde beyān èylemişlerdür ki sehim ve kavş cennetden çıkmışdur ve rüy-i zemīnde evvelā Hazret-i Ādem şafī 'ala nebiyyenā ve 'aleyhi's-şalavāt ve's-selām ok atmışdur. Ya'nî zirā'at ve hırāsete me'mūr olup tohum ekdikde, deme mürgāb 'arz-ı pervāz ve tayerān ile cüst ü cū ètdiler ve ol hazretüñ ekdigi gendum dānelerin eşüp çıkarup gıdā edenler, her çend ki def'ine sa'y èyledi, memnū' olmadılar. Anlar 'ibādet-i 'abādan şuglinde bulundukça fırsat olup tohumuñ tenāvüline mucid oldılar. Bil'āhire Ādem peygamber 'aleyhi's-selām hazret-i hallāk dād çeker cenābına mürgāndan şikāyet èyledi. Emr-i Celil ile Cebrā'ıl nüzul edüp cennetden bir kavş ve iki oñ ve bir kiriş getürdi. Şafīullāh bunlar nedür yā Cebrā'ıl dedikde haber vèrüp yay gösterüp ²⁰¹ هَزَهُ قُوَّتَهُ dedi ve kiriş şunup şiddetullāh buyurdu, ba'de oñları vèrüp zekāyetullāh ta'bīrin kıldı. Pes yay niçe kurılır, oñ nice atılır ve nice nişānlanur. Hazret-i Ādem cenābına öğretti. Bu taqđır

¹⁹⁷ Ok atmayı deneyin (öğrenin), her iki nişangir arası cennet bahçelerinden iki fırsattır.

¹⁹⁸ Bir okla üç kişi cennete gider. Sünen-i Ebi Davut, Kitab-ul Cihād Babu fi'r remy 2193 no'lu hadis

¹⁹⁹ "Atmaya başlayın."

²⁰⁰ Metinde hudūh şeklinde yazılmıştır. Ancak yanlış yazıldığı düşünülerek hudūd şeklinde okumayı uygun gördük.

²⁰¹ Bu kuvvettir/ güçtür.

tirendazlaruñ pırleri melā'ikeden Cebrā'ıl olur. 'Aleyhi's-selām beşer zümresinden şaftullāh celīl édügi taḥḳīk olur.

21b

Nitekim aşḫāb-ı Resüllullāh şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve-sellem zamānında pır-i beşer ḳademi Sa'd bin Vaḳḳās édügi muḳarrer olur. Bināen-'alā-zālik selāṫin-i zīşān ḫuşūşā āli 'Oşmān tirendāzlara ragbet ve iltifāt éde gelmişlerdür. Menzil anlaruñ münāsib cihetinden menāzil ḳat' étmelerine ruḫşat vermişlerdür. ²⁰² فَلَا جَرَمَ أَبُو الْفَتْحِ مُظَفَّرٌ Ya'nī ki Sultān Muḫammed Ḥān muḫterem ki İstanbulı aldı, Ğalaṫa cānibindenki şaḫarāyı oḳ meydānı ta'yīn ḳıldı. Tā ki mürūr-ı zamān-ile ba'zı eşirrā bir yerden ṫama' ḳılup almayalar. Ya'nī ki mevtālarını defin ve bāğ ve bāğçe dikmeyeler, bā'ış budur ki Mezbūr İbni Baḫtiyār risālesinde sınıırını yazmışdur, aña bināen bu ḫaḳīr daḫı bu maḫalde taşṫirini münāsib görmışdür, bu vech-ile ki ibtidā sınıırı çevir, çardağı yerinden şimāl tarafına büyük böğür teline ve andan içre ve yüzliḳden Yeñiçeri aḡası Ḳaragöz Aḡa ile Ğalaṫa ḳāzısı olan Mevlānā dikeldügi taşlara kim anda bir büyük yerlü taş vardır. Oldur andansoñra bu biraz fetvāları ḳurbında vāḳi' minval nām-ı remy dēyü, şāyī' maḫalle ve andan soñra belik büyük ḳarlıḳdan geçüp çaçıllar depeye ve andan şarka doḡru, Ḥalvācı ḳarlıḳına ve andan ḳibleye toḡrı Ca'fer-abād nām bāğçenuñ ḫendeḳine ba'de incir buñārına ve andan atıcılar, biñārı ayaḡına

22a

ba'de atıcılar tekyesi ḳurbındaki burunda vāḳi' ṫarīḳ-i 'āmmdan nihāyet bulur. Bu cümle bāğ ve bāğçe iken Sultān Muḫammed emri ile Fāīḳ Paşa vezīr ve İstanbul şubaşısı Midillülü Dāvud Beg nām ehl-i tedbīr aşḫābınuñ ḫüsn ü rızāları-la şatun aldılar. Ol ḫadaīḳ ve bostānını bozup oḳ meydānını nāmın ḳoyup tirendazlaruñ ellerine ḫükm-i şerīf ve temessük vėrdiler. Ve içinde ḫudūd-ı erbaa'ını mufaşşal ve meşrūḫ beyān éylediler. İbn Baḫtiyār risālesi tāriḫine dek poyraz ve loṫos ve baṫı ve ḳible ve yılduz namındaki beş rüzḡār ile altmış beş miḳdārı menzil atılmışdur ve

²⁰² Alemin muzaffer fethin babası hücum yok.

cümleniñ taşı yêrlü yêrine dikilmişdür. Lâkin zamân mürür êtmekle bilür kimse kalmayup dünyâdan ‘ubür êtmekle nicesi unutulmuşdur, kalmışdur. Ammâ meydândaki tekye bünyâdına bânî olan vezîr İskender Paşa der ki “‘evâhîr-i ‘ömrinde bu sene sancâğı vêrilüp anda fevt olmuşdur. Tâ Sulţân Bâyezîd zamânına dek atucılarıñ Sivrikoz çardâğı demekle ma‘rûf bir yercegez var idi. Tîrendâzân-ı pay-ı taht anda edâ-yı şalavat êdüp eglenürler idi. Paşa-yı mezbûr Sivrikoz nâm şahşîñ bağına hârîdâr olduĝda havâledür dèyü ol çardâğı yıkdurmuşdı. Pehlevânlar edeb-i riâ‘yet êdüp tınmamışlar idi. Ba‘de zamân

22b

pehlevân Bâyezîd nâm tîrendâz ki Bâyezîddir ki Bâyezîd Hân Amasya’da şehzâde iken bulunmuş idi. Tekrâr ‘Acemden gelüp peşkeş çekdükte tîrendâzân-ı Rûm anı ziyâret êtmek buyurulmuşdı. Anlar daĝı çâdırlar kûrup külliyen ta‘me bişîrüp ve ziyâfetleri güninde Paşa-yı mesfûr kendi bāğında bulunmağın bir iki sufra yimek ile varmışlar. Ya‘nî ‘arz-ı hûlûş ile ‘ubüdiyyet kılmışlar, çâdırlarına oturdıklarını görinçe sâbîkâ çardâkı yıkdüğuna nâdim olup niçe i‘tizârdan soñra yanlarında ol tekye ve mescidi yapmışlar. Pehlevânlar hepsi nâzır olup istediklerini zâviyedâr êtmek üzere şart êtmışler. Ammâ Şeyh Süleymân Efendîden Maĝmûd Dede nâm ‘azîzi isteyüp getürmişler. Ol vefât êtdikten soñra Kavvehî Dede fuĝarâsından Hâmza Dede nâm ‘azîzi isteyüp ol hîdmete lâyıĝ görmüşler. Hatta tekyenüñ cânib-i kıblesinde tut aĝaçların Kavvehî Dede merĝüm kendü eliyle dikmişler ve bir gün mezbûr Hâmza Dede peremeye binüp kemâl-i şîhhat ile gelürken yanındaki yârânına vaşîyyet êdüp vedâ‘-ile cân vêrmışler. Kerâmâtından ekşer ĝalk ittîfâĝ êdüp kendüyi evvel ol tekyede görmemişler. ²⁰³ تَحْقِيقَ رَفِيقٍ وَاصْطِلَاتٍ اِنْ فَرَّتْ her tâliye ma‘lûm ve sâlik-i rāĝibe mefhûm

23a

ola ki bir pehlevân menzil atmaĝ tarîkinde püyân u zamâne ve nâm u nişânım ĝalsun dèyü ra‘iyyet-künân olsa evvelâ tûrdüĝi maĝalle bir taş diker, ol senge ayak taşı dèrler. Anuñ zamânında tûrup nâvekin atar, bir taş daĝı oĝ düşdüĝi maĝalle naşb

²⁰³ Arkadaş belirleme ve bu takımın anlaşması, uyumu.

eder. Tîrendâzlar iki taş ıtlâk eyler. Andan soñra menzil atanlar şol ki anâ taşına doğrı atalar, orası anda dëyü ta'bîr ederler ve anuñ tîrendâzlığını haylî tahsîn eyleye. Kaçan ki taşına atıp oķı taşrasına nâzil olsa şaşt atdı ta'bîr olunur. Niteki şolından tarafa taşra atılan oķa kabzadan atdı dëyü taķrîr ederler. Cümleden maķbûl urasıya atılmaķdur, ol ikisi güyâ yolından şayıлмаķdur. Her kaçan ki menzil taşından ıraklığı otuz adımdan eksik ola. İçlerinde fî-l-cümle i'tibâr bula. Ol hisâbda ziyâde bîrûn olursa yâbânîdür dëyü i'tibâr ve iltifât kılınmaya dëyü tã'îfenüñ i'tibârlarında her beş ayak yire iki adım dënilür. Nitekim üç gez boyı dëseler beş adım murâd olunur. Ba'de mâ-cümleden evvel atılan oķa kılâvuz ta'bîr olunur. Haylice maķbûl tutarlar ve bir oķ ki ma'mûlden ziyâde gitse oķ kaçırıldı lâfin eylerler, bundan mâ'ada ki bir pehlevân ki meydâna çıķa,

23b

menzil oķın atmaķ irâde kıla. Üstâdân-ı hüner-pîşe ve tîrendâzân-ı şalâh endîşe bilâ-'arz hâzır olup seyl-i menzile dikmege lâyıķ atarsa ziyâfetin êtdürüp hayır du'âsın edâ kılıp hüsn ü ittifâķ ile taş dikdürürler. Ol ziyâfet râķîbinüñ şânına göre bezl-i ni'metidür. Her ne deñlü şeng-i dest ise de fî zemânına biñ aķçe harc-ile ancak hâşıl olur. Cem'iyetdür ve her taş dikdikde bu kâ'ide içlerinde ola gelmiş 'âdetdür. Gâh olur ki bir pehlevân menzil atar, nişân dikmek ziyâfetine ne kudreti olur ne güci yeter. Hâlâ ki ba'de zemân taş dikmek niyyet eder. Anuñ gibilere maķşûş haberde taşlar yıķılır, ol 'alâmete çil kıll ta'bîr münâsib görilür. Ammâ menzil atıldıķda ki yine bu zümreden niçe kimesne oķuñ düşdüği yere gözetmege giderler. Tîrendâzlar aña hevâcı ta'bîrin ederler ki ilerüye varırlar, 'özürlenüp gelmesini bilmek için yere kılan ururlar. Şöyle ki atılan oķ eñ gërudeki taşta dek ki gëri kıla. Ferâce atıp oķuñ yürümedi mazmûnına işâret kılına. Eger gërudeki taşta dek ki vara yâhüd ikinci, üçüncü taşta menzil ala, hevâcılar bu kerre dülbend atalar. Oķuñ menâzil taşlarına birine vardı, mefhûmını işâret ederler. Ammâ kaçan ki cümleyi

24a

geçe, kaç'-i menâzil kılıp etyâz hevâ'iler seçe, ol zemânda dülbend büzeler. Cümleyi geçdik yeter himmetiñi murâduñ nişânına er gördüñ demegi ırakdan işâret ve eşâğat

kılalar. Tertīb atıcıların bu dağı kâ'ide-yi muqarreresidür ki, her kimse ki çok yay şaht çekmege kâdir ola. Ammâ tîrendâzlığı az yaydan vuķū' bula. Fî-nefs-il-emri menziller atup zemānede nām u nişān kalup yād olanlar bu maķūle pehlevānlardur. Gerek Hāydar Beg gerek Bursalı Şücā' bu hāleti anlamışlardır. Hattā rivāyet olunur ki Şücā' mezbūr İstanbuldaki Yılduz menzilinü yüridi. Dirhem çeken yaydan atmış ve bir gez kabza olan yay, pergeliñde on dirhem tefāvüt eyler ve bu ebyātı kılmış fi-l-vāķi' on tutam iki parmak yay kullanur imiş. Ammâ Tozķoparan Edirne menzilin atduğı gāh yüz otuz dirhem ağırlığında zāhirü'l-mîzān imiş. Bu dağı üstād tîrendāzlar taḥķīkidir ki kemān çekmek yigirmi dört baḥş ola. Baḥşı kabza berāberine gelince yigirmisi kabzanuñ iç tarafına nā-muḥle ta'bīrine ta'yīn bula ve kabzada iki parmak içerüden atmağa artılmağa ta'bīr oluna. Ve dağı menķüldür ki faḥr-i 'ālem şallallāhu 'aleyhi ve-sellem aşhābında

24b

ki tîrendāzlar 'Arabī geyik ve büyük yaylardan atılmağ-la Mekke arşünü ḥisābınca ancak üç yüz zirā'²⁰⁴ atarlardı. Hemān 'Aķabe bin 'Āmir raziallāhu 'anhu üç yüz yigirmi atmışdur. Bu ma'nā 'izz-i ḥuzūr-ı peyğamberde söyleşürken kâdir oldukça uzağa atmağa sa'y eyleñ buyurulmuşlar.²⁰⁵ مَا بَيْنَ الْفَرَضَيْنِ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ

ḥadīş-i şerīfi ümmete tıyurmuşlardır. Bu dağı ma'lūm ola ki zemān-ı sābıkdaki pehlevānların yayları on bir tutamdan on ikiye varınca idi. Oķları ise tūlen sekizden tokuz tutama dek cā'iz idi. Şimdi ise bir tåve yay on tutamdan on birine dek olur. Pehlevān 'Ālī müsellemlen olan tārīḥ-i karacası tokuz tutam kemān işlemeşi vāķi' olmuş, kamış oķ atup tecrübesi ḥod kerrāt-ile ta'yīn bulmuş ḥuşuşdur. "Der-fikr-i üstādān-ı selef ve tîrendāz-ı selef şāḥib-nişān-ı hedef" olmaya ki, cümleden evvel oķ meydānında oķ atup taş dikenleruñ biri mü'ellif-i risāleniñ pederi Baḥtiyār, ikinci mü'ellifi Monlā Hüsrevüñ Hüsāmü nām kuludur ki Kađıķulı demekle meşhürdur ve biri dağı merhūm Tozķoparan demekle mulakābbah yeñiçeri İskenderüñ üstādı olmak üzere mezkürdur. Bir dağı atıcı Hüsāmdur ki

²⁰⁴ zirā' şeklinde yazımı anlama uygundur.

²⁰⁵ Arası cennet bahçelerinden iki fırsattır.

25a

hünerverān²⁰⁶ mābeyninde haylī meşhūr ve benāmdur, egerçi ki bu seng-i menzil dikmemişdür. Ammā üstād Bahtiyār devesi²⁰⁷ demekle meşhūr olan maḥalde ‘alāmet dikmek tedārikinde iken fevt olmuşdur. Ba‘de ‘Arab nām bir pehlevān gelüp Bahtiyār devesini aşurup yaşşı kıya nām yere seng-i menzil naşb etmişdür. Şimdiki ḥālide evvelā aña atanlar dülbend işāretin eylerler. Bu bizim kā‘ide-yi muḳarrerimizdür derler. Ba‘de yine yeñiçeri zümresinden Şīr-merd nām bir pehlevān koydı. Evvelki menzili aşup maḥallīne taş dikdi ve ol kimesne Sultān Muḥammed İskenderriye fethinde iken eşnā-yı cengde şehīd oldı. Ba‘de Kōr Sinān nām pehlevān koydı. Sābıkā Silifke dizdārı iken Ḳaramanoğlu muḥāşara etmekle ve bu mekīn siyāseti ki muḳarrer oldı. Merhūm Sultān Muḥammed Ḥān anuñ gibileri sağ komayacağıñ ḥüsn-i tedārikle ol menzili atdı. Tā ki bu vech-le ‘arz olındıkda günāhı bağışlanup siyāsetden rehā kııldı. Andañ soñra yine yeñiçeri ocağında Beñlü Ḳaragöz peydā oldı. Loṭos ve yıldız ve poyraz

25b

hevālara menziller atup her biriniñ ‘alāmetin dikdi ve muḳābelede bu bölüğe çıkarılıp ri‘āyet kııldı. Sultān Selīm Ḥān ile Tebrīzden gelen yolda fevt oldı. Bu zıkr olınan pehlivānlar Sultān Muḥammed zamānında zuhūr edüp her vech-ile sezavār olanlardandır. Ammā şol pehlevānlar ki Sultān Bāyezīd Ḥān zamānındadır, evvelī yine Beñlü Ḳaragözdür ki Sultān Muḥammed Ḥān ‘aşrında cümle menziller anuñ iken soñra yine tekrār menzil atdı. Ol oқи evvelki menzillerden gerçi ‘Arab peydā oldı. Pādişāh-ı ‘āleme taḳarrüb kesb edüp meclisine dāḥil olup küllī iltifāt buldı. Ba‘zı hünerverleri var idi ki maḳdūr-ı beşer degildür demege sezāvār idi. Cümleden biri kemāngere ile hevā yüzine bir findık atarmış, menziline varup gerü dönüp inerken bir findık daḥı ḳondırmış. Bu tarīḳ ile dört, beş, on mertebeye dek bendekaların birbirine nişān kııırmış. Mezbūruñ müşterili ḳulu Kemāl nām bir pehlevān türendāz peydā oldı ki kemāl-i celādetle beyn-el-akrān engüşt-nümā idi. Bir

²⁰⁶ Metinde “hünervān” şeklinde yazılmıştır, ancak “hünerverān” şeklinde okunması uygun görülmüştür.

²⁰⁷ Metinde “düvüsi” şeklinde yazılmıştır.

meretebe kıadd ü kıāmeti ve cüşse ve Őaĥāmeti var-imiŐ ki, olur olmaz adam yūzine baķmaĥa ķorķar imiŐ. Mezbūri Ĥān baĥıŐlamıŐ, ba‘de ĥarem-i muĥteremden ķıkup sipāhi oĥlanı olmiŐ. Beñli Ķaragōz menziline burup aŐurı atmıŐdur.

26a

Lizūr menzildeki dōrdūnci taŐı ol dikmiŐdūr. Merĥūm Sultān Bāyezīd mezbūr bu ĥuŐuŐ iķūn ĥazāb ēylemiŐ, sefer-i hūmāyūna giderken İbīŐāla‘da aŐup ber-dār ētmiŐdūr. Ba‘de baķıyyeci ķulu Burusalı Őūcā‘ nām bir tīrendāz celādet-i kıyām daĥı zuhūr ēyledi. Niķe zamān ĥeŐteĥelik ēyleyūp fūnunda ser-efrāz-ı akrān oldıķda Őōñra fenn-i remy ta‘līm ēdūp ĥaylī imtiyāz buldı. Bosnevīyū‘l-āŐıl bir ĥūrbūz dilāver idi, Derekemāli menziline aŐurı atdı. Ol daĥı lodos menziline taŐ dikdi. El-kıŐŐa mezbūr pehlevān uķ menziline niŐān ētmiŐdūr. Őōñra Tozķoparan zuhūr ēdūp anuñ ikisini atup ĥeķmiŐdūr. Menzil attı elzikerī ētmesi mūyesser olmamıŐdur. Ve bil-cūmle mezbūr Tozķoparan yeñiķeri zūmresinden İskender nām dilīr-i cihān ve ferīd-i hūnerverān bihter-i tīrendāzān zamān idi ki payitaĥt-ı ŐelāŐede ā‘lā menziller atmıŐdur. Gelibolı meydānında daĥı seng menzil dikmiŐdūr. El-kıŐŐa mezbūr Tozķoparān her cihetle pehlevān-ı ‘ālem olup yeñiķeri furūnında bir kirevet vardur ki tamām kendiniñ boyunca yūksekligi vardır. Bir ĥūn tūrduĥı yerden Őıĥınup yā Allāh dēyū Őıķradı, ol kirevetūñ Őstūnde bulundu.

26b

Ne bir ferd buña ķādir oldı ne heves ēdebildi. Bir hūneri daĥı bu idi ki kendūsi ķekdüĥi Őaĥt kemānuñ ķabzasını Őol eliyle tırtardı, Őaĥ eliyle tuncından Őıyurup ķurardı. Ĥatta Sultān Selīm Ĥān zamānında ve ĥuzūrında bu hūneri ĥōsterdi. Bōlūkte ‘ulūfesi otuz aķķe iken yigirmi aķķe teraķķī ile elli ķılındı. Sultān-ı cihān bir Őıĥır deñlū ķuvvetūñ var ancak dēyū buyurdı. Bir daĥı vezīr İbrāhīm PaŐa bināsını tamām ēdūp Sultān Sūleymānı da‘vet ēdūp ziyāfet ētdūkte beŐ dāne demir ķalkānı biri biri iķine ķoyup yerleŐdirdi. Ba‘de at Őstūnden ĥōnder ĥavāle ēdūp cūmlesini deldi ĥeķdi. Ĥālā yeñiķeri ta‘līmĥānesinde ol ķalkānlar aŐılmıŐdur. Tozķoparānuñ du‘ā-yı ĥayrına sebep olmiŐdur, ĥāŐıl-ı kelām yıldız menziline Serāmed pehlevān Tozķoparān olmiŐdur. ĤuŐūŐa iki kerre atmıŐdur evvelkisi ŐaŐt cānibine olup nizā‘

mebdī olmağla tekrār işbāt étmişdür ve her neye teveccüh étdiyse dest-res bulmuşdur. Ancak bu zıkr olınacak lodos menziline zafer bulmayıp āh lodos menzil dēyü dünyādan gitmişdür. Meger ki Bār-ı Hüdā celle şānehū ve ‘alā anı Kıpudan Ahmed Bey için müheyyā kılmış ol menzilin atması ve ser-hünervān olup ‘āleme velvele şalması

27a

anuñ şānına lāyık görmüş ya‘nī Sultān Süleymān dahı şehzāde iken harem-i muhteremde dāmen-der-meyān ve gılmān²⁰⁸ arasında zīr-dest-i rüz-ı evrān olup odun yüklü bir merkebi alma gibi getürmüş ve üç yaşında bir deve küçigini yerinden kaldırmış, mezbūr Rodos fetħinde bile bulunup bir kantār çeker top yuvalağını avucı içine tutup kodı. Dirsegini bir yerine tayandıрмаğın ol taş kaldırdı ve iki koyunu birer barmāğına geçürüp bir öz kaşşāb yüzünçe tutdı, tırdı ve ne-ķadar at yüksek olursa ayağın üzenğiye başmadın binerdi. Gören fetebāreke²⁰⁹ Allāhu āhsenü’l-ħālikīn²¹⁰ dēr idi. Bilāhare kendüyi helāk edersin dēyü cānib-i sultāndan men‘ine ikdām buyurulmuş, serīr-i saltānata cülūs étdiklerinde silāhdār bulındı. Ba‘de çeşnigīr başlık ile taşra çıkdı, bir miķdār zamān mürūrunda soñra mīr-i ‘ālem oldı. ‘Aķıbet deryā kabudanlığı ile Gelibolı sancağı tevcīh kılandı. Bīnāen-alā-zālik atıcılar meydānında gāh Ahmed Ağa dēnilür gāh mīr-i ‘ālem dēyü ta‘bīr kılinur. Gāh Kıpudan Ahmed Beg itlāk olınur, bu evşāf ile añılan ancak anlardur. İbtidā ki zuhūr étđi, az zamān geçmeden Āķī Pīri nām menzili atıp taş dikdi. Hatta iltifāt-ı pādīşāhiye muķārrin olup kendüye niçe in‘ām-ı

27b

ihsān olındıķdan ğayrī bābcısına ‘ulūfeleri ta‘yīn olundı ve bi-l-cümle bir zamān Tozķoparan ile ma‘āşır olup atışurdı, meydānda buluşup açmazdan yazışurdı. Hattā Āķī Pīri menzilin atduķda Tozķoparan hayātda idi. Ahmed Ağanuñ atışı ve ķadd u ķāmet zūr-ı bāzū ile revişini gördikce andan ħavf u ħaşyetini işbātde idi ve benim

²⁰⁸ “ğulemān” olarak harekelendirilmiştir.

²⁰⁹ Fetenāreke diye yazılmıştır.

²¹⁰ Fetebāreke Allāhu āhsenü’l-ħālikīn: Yaratanların en iyisi (güzel) olan Allah pek yücedir.

menzillerimi bozarsa bu bozar d y  taşavvur tda idi. El-kışşa Tozkoparan ki gitdi, mezb r  apudan meyd n-ı h nerver nda ni e tozlar  oparup anuğ menziline c l s  tdi. Eyy m-ı  al lede  c men zil-i ba d atdı. Ni e yerlerini ge c p Hem nb ğı taşlarında  ar r  tdi. S ir pehlev nlar ki menzil atarlar idi, bir fursatla  at'ı  d p degmede bir dağı atamazlar idi. Mezb r Ağmed Beg pehlev nı b -b k olmağın menzilini m kerrer atardı, her atduğı yine birbirine yak n d şerdi. S 'ir pehlev nlar  amiş oğı-la atduğını ol ağa  ile b -b k atardı. El-kışşa bir P şrev  Dede Kem l taşında otuz beş arş n aşurdu. Bir g n Tozkoparanuğ bir yarar menzili  zerine oğ atarken hev n-dili b l  n m şolak niş nından oğı aşurdu, d şdi. Mezb r pehlev n  mrini tecerr dle g zer n  tmif bir dil r-i cih n idi. Sult n Sel m H n

28a

Mışır fethinde giderken ş m-ı şerifde fevt oldu. Hatt  ş lihiyyede şeyh Muğidd n  Arab  civ rında defn olması buyuruldu, gayetle pehlev n-ı  alem idi. Bir g n dağı Burusalı ş c 'ında aşurdu iki oğı h ke n z l kıldı. Ol g n  ninde hem n Tozkoparan  aldı ki ş c ' da toğuz adım iler  idi ve bi-l-c mle Sult n B yez d zamanında ber  Kal ndere Kem l menzilini ağa  oğı-la bozdu.  mrince bir pehlev nda şadırl olmayan atıcılığları  apudan Ağmet Beg zuh r get rdi. Pes bu ni e menzilleri almışdı. Fursat elde iken anı dağı atmamağın te'ess f ederek d ny dan gitdi. Niteki Tozkoparan  h Burusalı ş c 'in lodos menzili d y   Uğb 'ya g z  tdi. H şıl-ı kel m poyraz menzili c mleden aşurdu atmışdı. Ser-efr z-ı akr n ve h nerver n-ı pehlev n n atduğında ittifağ vardur. Hem n  aybı es r-i lezzet-i şehv n  ve harif-ı şoğbet-i nefsan  olduğudur ki nefesine perh z  tmey p g ş   sem n yanında ber ber ve raş-ı sem n h z rında tes v  cehetle mu arrer olmağın ba'zı n -b klardan kend ye renc-i efrağ  ariz n oldu. Hatta ol mar z-ı hevl-n k ile alet-i cim 'i d ş p h ş u  am miy nında mezk r olması tah k buldu. Te'diben l -terg ben²¹¹  apudan iken Niğebolı sancağı v rildi. Andan dağı mu'ammer olmayup

²¹¹ " stemeyerek, zorla"

28b

vefāt kıldı ve bil-cümle atıcılığı zamānı yedi yıl olmadı. Sene-i sitte ve seb‘a miyānında anuñ gibi seyfüñ vefātı taḥkīk buldı. Ammā icmāl-i menāzil ki dār-ül-mülk-i İstanbul miyānında muḳārin seng-i menzildür. Evvelā Burusalı Şücā‘in lodos menzili vardır ki Tozkoparan añı añduḳça taḥassür çekerdı. Menzil atılınca öyle atılsa dèyü gözyaşları dokerdi. Ol taş Baḥtiyāruñ, ikinci ‘Arabıñ üçüncü Şır Merdimüñ, dördüncü Beñli Ḳaragözüñ, beşinci Dede Kemālin, altıncı Ḳapudan Ahmed Begiñ pişrev ile ki, yedincisi Burusalı Şücā‘iñ idi. Ahmed Ağa anı aşurub ser-āmed-i hünerverān idügi şābit oldı. Biri daḫı Āḫī Piri menzolidür ki lodos hevāsıyla Aḫmed Beg atmışdur. Bu menziliñ ayak yeri meydān sınırınıñ nihāyetidür ki nāmına Çakallar Dèyesi dènür. Cümleden evvel oḳ meydānında Keremelān-i Mesīt mezbür āḫīdür ki kendüniñ kendüniñ menzili ve dikilmiş taşı var-imiş. Mürür-ı zamān-ıla zāyi‘ olmış, ba‘de zamān Āḫī Celebī pirī ihyā olunsun dèyü yeñiçeri zümresinden evvelā Tavut İskender pehlevān atup taş dikmiş ba‘de Ḳara Mustafā nām Dilāver atmışdur. Sultān Bāyezīd Kemāḫ ḳal‘asın feth ētdükde yaya başlığı ḥāşş avcı başı iken evvelā ḳal‘aya ol çıkmağın kırk beş bin aḳçe ze‘āmet vèrilmışdür. Ba‘de Şır oğlu Bālī Celebī atmışdur ki ümerādan

29a

birinüñ ferzend-i devletmendīdür. Ba‘de Ḳarğa Mustafā atdı ki ḫaylī tīrendāz-ı ‘ālem pehlevān müselleḡ idi. Ardınca kemānger Sinoblı Ḥacı Mustafā ve anuñ ardınca Sipāhī İshāḳ Beg ba‘de Ḳapudan Aḫmed Beg gelüp ḫaylī aşurı atdı ve evvel atduğı menzili bu maḫall oldı. Lākin ol ziyādesine ḳā‘il olmayup tekrār atdı. Evvelki menzilden otuz beş adım aşurı düşüp seng-i menzil dikdi. Biri daḫı lodos menzildür ki Burusalı Şücā‘ ol menzil ile ser-āmed-i ser-i meydān olmışdur. Tozkoparan añduḳça, “āḫ anı atabilsem” dèyü ḫarāret-i ‘arza kılmışdur. Mezbür Aḫmed Ağa ol menzili aşurı atdı. Lākin sālifi yere olmağın taş dikmekde nizā‘ olınuḫ ērtesi yine meydāna geldi ve cemī‘ pehlevānlar ḫāzır iken tekrār otuz beş adım aşurı iki gün biri biri ardınca menziliñ ḫükmin icrā ēdüp taşın dikdi. Ammā Tozḳoparan menzilleri ki birisi poyraza atduğıdur. Evvelā taş diken Ḳazzāz Aḫmed ba‘de atıcı Sinān nām pehlevān mü‘eyyeddür. Ardınca Beñli Ḳaragözdür, soñra Seyis Maḫmūd atdı ki,

yeñiçeri idi. Dede Kemâlinde aşurı atmışdı. Ba‘de Sinân Şubaşı ardınca Şolak Bâlî birbirinüñ menzilin bozup taş dikmişken soñra Burusalı Şücâ‘ gelüp cümleden ilerü atup ol menzil anuñ nâmına qalmışken soñra Tozkoparan gelüp

29b

on adım miqdârı aşurı atup menzil-i mezbûrı kendi nâmına hatm eyledi. Biri dağı yıldız hevâsına atduğıdur, ayak taşı küccük mermerdür. Evvelâ Şîr Merd atmışdur, ardınca Şeyhzâde Hattât Amâsi ki hüsn ü haş yazardı. Oğ atmaqda dağı sikke mermerde qazdı, anlar atdılar. Ba‘de Kör Sinân ardınca Beñli Qaragöz nâm pehlevân soñra şubaşı ve bunun ‘aqabince Dede Kemâl andan soñra Şolak Bâlî atup her biri taşın dikmişken Burusalı Şücâ‘ cümleden aşurı atdı. Ba‘de zamân Tozkoparan zühür eyleyüp anı dağı bozdı, geldük. Lendühâ Ca‘ferüñ menzillerine ki vezîr ‘Alî Paşa qullarına Bosna Begi-di. Bir muhîb âdem idi. Çizmecî pirî nâm menzili evvelâ Derüzî Hasan nâm pehlevân atdı. Lâkin mürûr-ı zamân-ile taş belürsiz oldı, gitdi. Ba‘de Usta ‘Ömer nâm Dilâver atup menzil taşı dikdi. Ba‘de Yayıcî Dâvud andan soñra Qarğa Muştafâ Çelebî atup ba‘de ta‘lîmhâncî başı ve anuñ arduca Bozdoğancı Muştafâ Çelebî atup taşlarını diküp bu terğîb üzre birbirinüñ menzilin bozmuş iken mezbûr tertîb Lendühâ Ca‘fer gelüp cümlesini bozdı. Ammâ ağaç oğ-ıla atduğı menzilin biri evvelâ Hâcî Hasan Tırger atdı. Ba‘de Defterdâr Mahmûd Efendizâde Muşlî Çelebî atdı. Ardınca birâderi Muhammed Çelebî nişân

30a

dikdi. Ba‘de kemhâcî Dîvâne Qâsım atup aşurı, Bozdoğancı Hamza dağı aña mu‘âdil atdı. Ba‘de Süleymân Paşa qullarından ‘Acemî Tosun demekle meşhûr pehlevâna şudûr edüp ‘alâmetini şerâ’itî ile dikdi. Lâkin Ca‘fer Lendühâ gelüp cümlesini bozdı, bu menzil anuñ taşında qarâr eyledi ve yine bir menzil dağı vardır ki evvel Ahmed kemânîñ atdı. Ba‘de sâbık-üz-zikr İshâk Beg taş dikmişdür. Andan soñra ‘Araboğlı ve Hüseyîn Kemânger ve Kemhâcî Qâsım ve Güre Tosun ve Kuburcî Hüseyîn bu tertîb üzre atup birbirinüñ menzilin bozmuşlardur ve taş dikmişler iken mezbûr Lendühâ gelüp cümleden aşurı atup taş dikdi. Bu menzil dağı Lokmacı Şolaguñdur ki ağaç oğdan haylî nâmdâr menzildür. Evvelâ Zikirîcî Qâsım atmış,

sāniyen mü'ellif-i risāle Bahtiyār Hācī Hasan seng-i menzil dikmişdür. Sālişen Hüseyn Tırgır, rābi'ān Filibeli Şıgırcı atup her biri taşın diküp müşārün ileyhi b'il-benān iken Loğmacı Şolak cümleden aşırı atdı ve menzil kendüde nihāyet bulup 'alāmet dikdi. Bu menzil dağı bir poyraz ile atılmışdur ki Naqqāş Muhammed Çelebī de nihāyet bulmuşdur. Evvelā 'Arabacı Maḥmūd atmışdur. Ba'de Zıgırcı Kāsım anı dağı geçmişdür. Ardınca Kosta Hüseyn taş diküp 'itibār bulmuş iken Naqqāş Muhammed Çelebī aşırı atup taş

30b

bundan mā'ada Tozkoparan ve Burusalı Şücā' nām pehlevān Aḥmed Aḡanuñ ve Bursa ve Edirne ve Gelibolıda menzilleri vardır. Ammā tafşıl-i menāzil Gelibolı gün toğısı ile zehgırci ayak taş koyup atmış ardınca başcı dağı soñra Tozkoparan atup nihāyet bulmuşdur. Ammā Aḥmed Aḡa ağac oğ-ıla bedel atup bā yamızuñ düşmiş ve yay kırılmışdur. Hatta digeri düşdükdən soñra atduğı menzildir denilmişdür. İkinci menzili evvelā Emre, sāniyen Usta Oḡlı Üçüncü Aḥmed Aḡa atmışdur. Lodos hevāsı ile bir menzil dağı vardır ki Usta Oḡlı menzildir. Ba'de şākirdi pehlevān Muhammed atup yigirmi yedi kez boy üstādını geçmişdür. Ba'de zamān Biḡā Begi oḡlı Aḥmed nām sipāhī ağac oğ-ıla toköz boy gezle aşırı atmışdur. Ba'de-mā gün toḡrusına bir menzil atmışdur. Ol taş üstinde oḡlınuñ ikinci Boyacı oḡlı Peret Aḥmed nām Re'ısdür ki: Otuz üç adım ziyādedür, soñra birāderi Şıdķı Çelebī Şolak yedi gez aşırı atmışdur. Mezbūr Şolak zenberekci baş olmuşdur, biri dağı kıble menzildir ki evvelā hevān-dilin atmışdur. Ba'de zehgırci baş ardınca başcı 'akabince sādāt zümresinde Emīr 'Alī dört gez boy aşırı atmışdur. Lakin kıazan kıaynatmaḡa kıudreti olmamaḡın çakıl 'alāmetini atmışdur. Ġarābet bundadır ki yine bunda aşırı altmış gez boy birāder Şıdķı mezbūr zıhgırcibaşı

31a

atmışdur. Bir dağı bağı ile atılmışdur menzil vardır ki evvel menzil diken Hācī Muştafā ikinci sَابıķ-üz-zıkr Begzāde atmışdur. Ammā yine birāder Şıdķı bunu dağı altmış gez boy aşurmuşdur. Bir dağı kıarayel menzili vardır ki ol taş Emreniñdür. İkinci usta oḡlınuñ, üçüncü begzādeniñdür. Anda nihāyet bulmuşdur, bir dağı poyraz

menzil begzâdeye mahşûşdur. Lâkin birâder Şıdkı anı yedi adım geçmiştir. Biri dağı hekî menzildir ki sâbıkâ şehremîni olan Baba Halîlün oğlu merhûm İbrâhim Çelebî ki bir kabalıca mahdûm idi. Huşûşâ ki ²¹² يُخْرِجُ الْحَى مِنَ الْمَيِّتِ naşş-ı şerîfine mâ-şadağ mefhûm idi. Anlar atup nişân dikmiştir, hatta Emîr ‘Ali aînin-ıla bedel atmıştır ve bil-cümle Gelibolunuñ oğ meydânı nevâdür dört kaddan ve muşallâsı nuhaf medâin-i enşârdandır. Bir meydân ki ziyâde vâki‘ ve hem-vârdur. Uç tarafı deryâ-yı zehhârdur²¹³ ve bir cânibi ve bâğ u bostan ve riyâz-ı pür ezhâr-ı ihâta, muşallâsı ise uç tarafda deryâdan yükseklikle, hûd evc-i semâda, mermerden bir dîvâr ve mihrâb ve iki tarafında iki menber-i²¹⁴ müsteâb, fi-l-ħaķıķa ekşer medâyinde mişli nâ-yâb ziyâretgâh-ı züvvâd êdûgi ma‘lûm şeyh ü şâbbdur.

33b

²¹⁵ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ وَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى الظَّالِمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ²¹⁶

Ammâ ba‘d bilgil ki silahşorluk oynamak lâzım geldikde evvelâ meydân başı ta‘yîn oluna ve meydân başından on üç tutam yay-ile ölçüp altmış yay uzunı yerde evvelki komı êdeler ve evvelki komdan elli beş yay uzunı yerde ikinci komı êdeler ve ikinci komdan yine elli beş yay uzunı yerde üçüncü komı êdeler. Meydân başından âhir koma varınca yüz yetmiş yay uzunı olur. Bundan soñra tekrâr evvelki komdan meydân başından yaña yedi yay uzunı yerde bir kom diküp üzerine kelle

34a

konacak ağac dikile ve kelle komından meydân başından yaña sekiz yay uzunı yerde bir kom dağı êdeler. Üzerine üzengi tablası konılıb kılıç bendinde çalına ve kelle

²¹² Ölüden diriye çıkarıyor.

²¹³ Metinde “zehâdur” şeklinde yazılmıştır. Eksik yazıldığı düşünülerek “zehhârdur” şeklinde okunmuştur.

²¹⁴ Minber.

²¹⁵ Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.

²¹⁶ Hamd âlemlerin Rabbi Allah u Teâlâ’ya mahsustur. O mutlu son takva sahiplerininindir. Düşmanlık ancak zalimler içindir. Salat Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v)’e onun Al (aile, ehli) ve Ashabının cümlesine olsun.

komıyla ikinci komuñ ortası muķābelesinde Őađ cānibde otuz yay uzunı yerde bir kom dağı ēdüp üzerine ķalkān batdı olduğı zamānda yan tablası dikile ve ikinci komdan ućinci koma Őol cānibde beŐ yay uzunı yerde yoldan hāric iki yay uzunı yerde ķabaķ Őırıđı dikile ve ķabaķdan öte on beŐ yay uzunı yerde yoldan hāric Őađ cānibde bir kom dağı ēdeler. Üzerine kelle ağacı ķonilup bir kelle dağı anda dikile ve ućinci kom ki āhir komdur. Andan berü Őol cānibde yoldan taŐra bir yay uzunundan ziyādece yerde bir kom dağı dikilüp üzerine gönder tablası dikile

34b

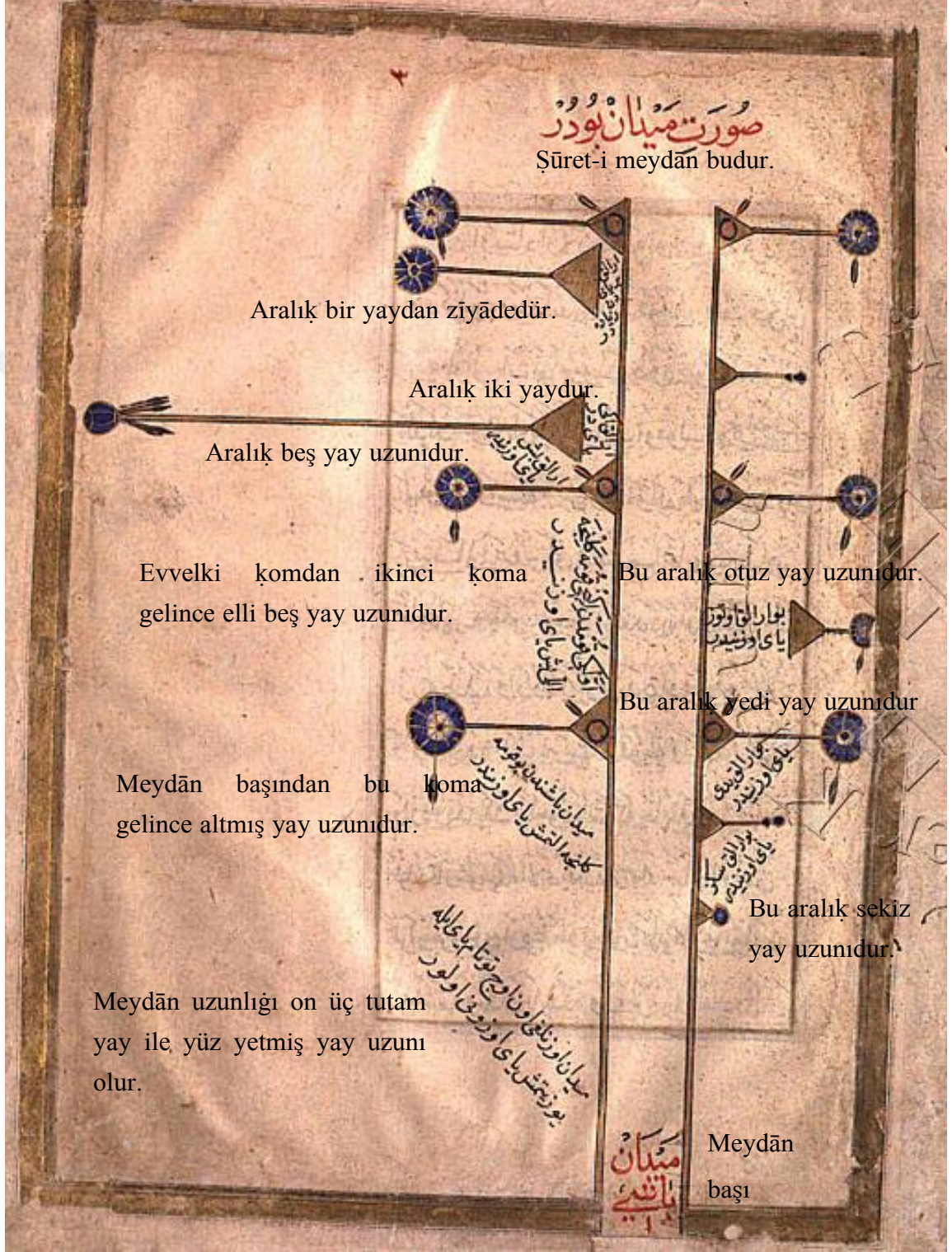
mübtedī Őākird olanlara ta'lim ićün komlaruñ ortası zıkr olunan miķdārıdur. Ammā ĥaŐmāne oynan kimseler fenn-i izhār ēyledükleri zamānda komlaruñ mā-beynleri kırkar yay uzunı gerekdür. Ve meydān düzeldikde cündiler meydāna gelüp dizilüp alāyını bağlayalar ve üstādları ķarŐuya gećüp Ĥazret-i Resül Őallallāhu 'aleyhi ve-sellem rüĥ-ı Őerīflerine duā' ēdüp ve Sa'd Vaķķās Ĥazretleri ve pīrleri ve üstādları rüĥına ve pādiŐāh-ı 'ālem-penāh ĥazretleri selāmetligine ve paŐalara ve beglere ve yiğit yiğel Őafālıđına ve gećmiŐ ehl-i imān rüĥına duā' ēde. Andan Őoñra destür vere.

²¹⁷ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

²¹⁸ نِيَّتِ الْعَزْأ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ dēyeler.

²¹⁷ Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla.

²¹⁸ Allah yolunda gazanın niyeti/ Niyet ettim Allah yolunda savaşmaya.

Resim 1 - (35a) Şüret-i Meydān Budur

35b

fenn-i tapu, üstād olan kimse evvelā yayına bir dāne oğ gezleyüp ve meydāndan at koparup kolın geriye tutup at tamām yolına düzelüp gele. Komına geldikde kolın öñine getürüp oğnu ucı atun iki kulağı arasına berāber ola. Evvelki tablaya varduğda dizgini şalıvērüp yay kabzasın kapup şahin kanadı yanına çeküp bir miqdār gitdikde öñine getürüp orta tablaya varduğda gērisinden oğnu kuşdurup ve oğın yaydan alup tırkeşine koya. Ve meydān başına varduğda beg ve yāhūd paşa ne cānibde durursa anuñ karşıısına alāy bağlayalar cümle tamām olıçağ tekrār biri biri ardınca dizilüp geldikleri yoldan yine aşığa meydān başına varalar. **Fünün-ı Silahşorān**

36a

fenn-i şağ üzengü, şağ eli-le dizgin tuta, parmaklığı dağı şağda ola. Meydān başından at kopardıkda yayın tırkeşinden kayup şağ elinde olan dizgini şol eline vère. Ve tırkeşden bir oğ alup yayın yaturup oğın aşığadan gezleyüp şahin kanadı çeküp üzengi tablasına beş altı adım yer kaldıkda yayı üzengiye berāber diküp tablaya geldikde oğın ata, üç tablaya dağı böyle éde. **Fenn-i şol üzengü**, tekrār meydān başına gelüp dizgini şol ele vērüp ve kalkanı şağ omuzına getürüp evvelki üslüb üzere éde. **Fenn-i şağ gez**, meydān başına gelüp dizgini şağ eline vērüp kalkanı şol omuzına vērüp at kopardıkda yayın tırkeşden alup

36b

ve yayı öñine diküp oğın depereden getürüp dirsegin diküp ve at kulağına berāber çeküp yerde yatan üzengü tablasına ata, üç koma dağı bu üslüb üzre éde. **Fenn-i şol gez**, meydān başına gelüp dizgini şola vērüp ve kalkanı şağ omuzına getürüp evvelki éde. **Fenn-i şağ şüret**, dizgin şağ elde ola ve üç dāne oğ alup bir yere gizleye ve ikisin parmakları arasına ala ve at kopardıkda yay şağ elde gizlenmiş iken öñine getürüp oğın ata ve ikinci oğı evvelki tablaya ura ve üçüncü oğı ikinci tablaya atup ve tırkeşden bir oğ dağı kapup üçüncü tablaya ata. Her bir oğı atdığda dizgini eline ala. **Fenn-i şol şüret**, dizgini şola ve kalkanı

37a

şag ele verüp evvelki üslüb üzere éde. **Fenn-i şag yan başı**, dizgini şag ele ve kalkanı şola verüp ve bir dâne ok gezleyüp at kopardukda okı öñine atup ve tekrâr tırkeşten bir ok kapup tablayı geçerken dönüp ardına tablayı ura, üçine dahı böyle éde. Bir dürlü dahı dizgini şagda, kalkan dahı şagda ola. Ve bir dâne okı gezleyüp şol elinde tuta. At kopardukda atup fî-l-hâl kalkanı degişüp şol omuzına ala ve şag eli-le tırkeşden bir ok alup üslüb-ı sâbık üzere éyleye. **Şol yan başı bendi**, dizgin şol elde, kalkan şag elde ola. Evvelki üslüb üzere éde. **Fenn-i kalkan bendi**, meydân başından üslüb-ı sâbık üzere at kopardıkda

37b

öñine bir ok atup kalkanı şol omuzından şag omuzına vere. Dizgin şagda durur, şol eli-le tırkeşden bir ok alup yan tablasına ata ve yine kalkanı ve yayı şol omuzına degişüp kabağa bir ok ata. Andan soñra âhirde olan tablaya bir ok ata. **Kılıc bendi**, dizgin şagda, kalkan şolda ola. At kopardukda öñine bir ok atup yalın kılıc olup egile. Aşagı komda olan kelleyi çalup andan ilerüde olan kelleyi hamâil ve âdi çala, kılıcın kına katup kabağa bir ok ata. Ve yine ilerüde olan kelleyi çala. **Kiriş bendi**, dizgini şagda ve kalkanı şolda olup üslüb-ı sâbık üzere at kopardukda öñine bir ok atup soñra

38a

kirişi yaşup gëru yayın kura ve yalın kılıç olup kelleyi çala ve andan kabağa bir ok ata ve ilerüde olan kelleyi dahı çala. **Bir dürlü dahı çap-rast giriş bendi**, dizgin şagda, kalkan şolda olup evvelâ bir ok atup ve girişin yaşup ve yine kurup ve kalkanı ve yayı şagina degişüp bir ok yan tablasına atup ve yine kalkanı ve yayı şola degişüp ve kabağa bir ok atup ve andan âhirdeki tablaya bir ok dahı ata. **Kol bendi**, kılıcı çıkarup şag kolu üzerine yaturup ve üç dâne ok çıkarup bir yire gizleyüp ve ikisin barmaqları arasına alup şüret bendinde étdüğü gibi ola bir ok ata. İkinci okı evvelki tablaya ve üçüncü okı kabağa ata. Andan soñra

38b

yalın kılıcı kalkan üzerine getirüp soñraki kelleyi çala ve kılıcı kına katup soñraki tablaya yan başı bir oğ ata. **Tırkeş bendi**, dizgin sağda kalkan dağı sağda olup ve yalın kılıcı şol kolu üzerine yaturup eline bir oğ alup gezleyüp at kopardukda atup andan yayı sağ kulağına ve kılıcı şol koltuğına kısdırup şol eliyle yayı ve kalkanı ve sağ eliyle kılıcı tutup kalkanı değışüp ve kılıcla evvelki kelleyi çala. Andan kına katup kabağı ata, andan tablaya bir oğ ata. **Şağ yay bendi**, kalkanı arkasına bağlayup dizgin sağda olup ve bir dāne oğ gezleyüp üslüb-ı sâbık üzere ata ve yayı şol elinden eñsesinden sağ eline vère ve sağ eliyle yayı atı boğazı altından şol eline

39a

vère ve muhkem egilüp komda dikilen iki dāne oğı alup birin ilerü birin kabağı ata ve şol tablaya dağı bir oğ ata. **Şol yay bendi**, zıkr olanan üslüb üzre şol yay bendi éde. **Şağırı bendi** dizgini sağa ve kalkanı şola vèrüp at kopardukda tırkeşden yayın ve oğın kapup depereden getirüp gezleye ve evvelki komda olan üzengi tablasına dutup şağırı ata. Bu üslüb üzre uç koma dağı ata. **Şol şağrı bendi**, dizgini şola ve kalkanı sağa vèrüp evvelki üslüb üzre éde. **Şağ kömündürük bendi**, dizgini sağa ve kalkanı şola vèrüp at kopardukda aşagadan gezleyüp şāhin kanadı çeküp aylandırup atun sağ yanından boynı altından yerde olan üzengi tablasına ata, uç komda dağı böyle éde.

39b

Şol kömündürük bendi, dizgini şola ve kalkanı sağa vèrüp üslüb-ı sâbık üzre éde.

Na'l bendi, dizgin sağda ve kalkan şolda olup at kopardukda aşagadan gezleyüp şāhin kanadı çeküp ve yayı başından aşurup arkası üzerine yatup atun kıç na'l başduğı yère ata. Yāhūd atun kıyruğı üstinde küçük tabla bağlayup aña ata.

Şol bendi, dizgini şola ve kalkanı sağa vère evvelki üslüb üzre éde.

Sade gönder bendi, gönderin sağ yanına takup dizgini şol eline, kalkanı dağı şol eline alup üç dāne oğ alup birin gezleyüp ve ikisin barmakları arasına alup şuret

bendinde  tdügi gibi at  oparduk da birbiri ardınca iki o ı atup  cnci o ı evvelki  ablaya urup fi-l-h l

40a

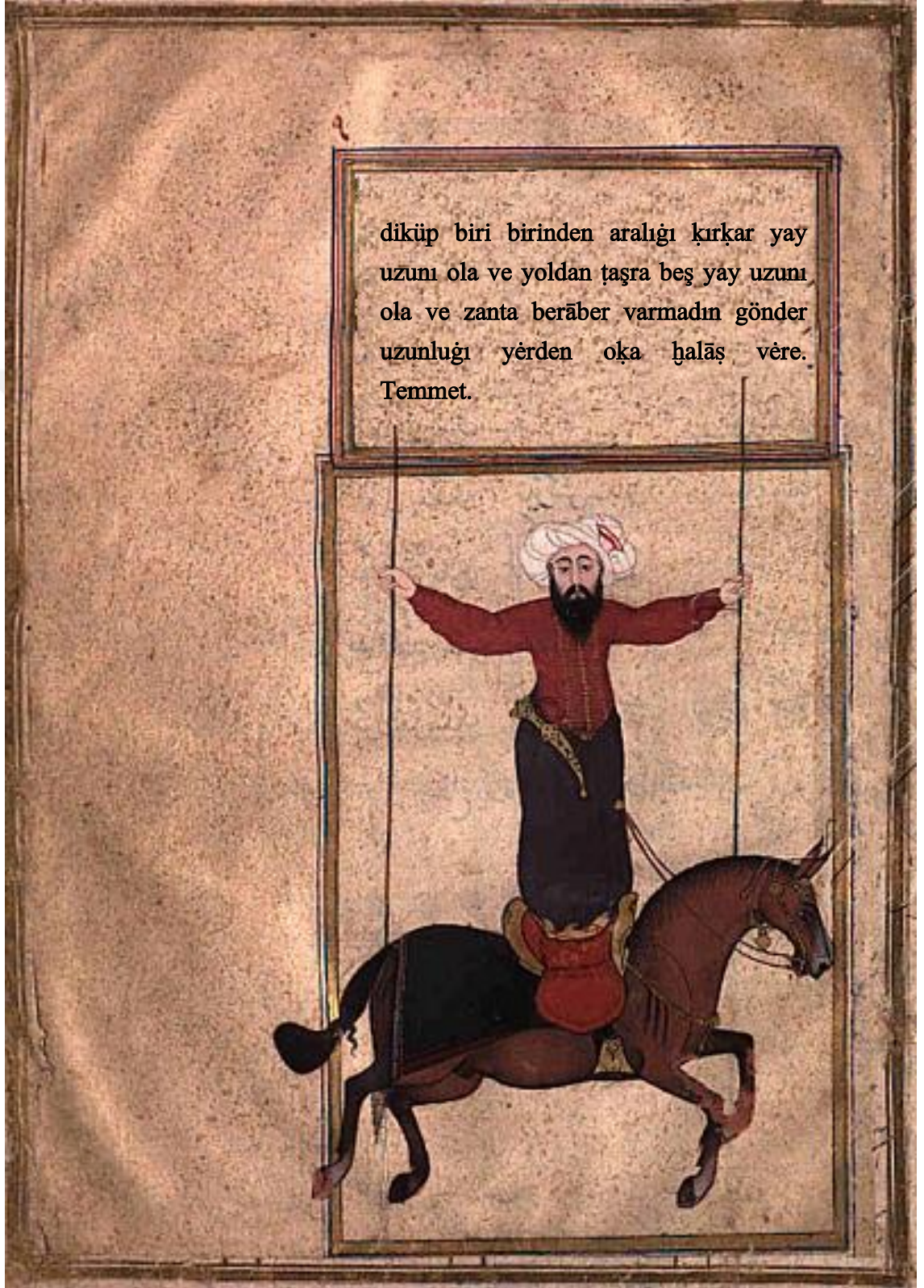
yayın kılıca a up ve yayından g ndern²¹⁹ alup  ıkkı  dp  olap  derek g nder  ablasına geldikde g nder-ile  ablayı urup andan g nderin kendüye  ekp ‘ det üstine yayına. **G nder ve kılı  bendi**, dizgini  aġa,  alkanı  ola v rp  aġ yanında g nderi  akp ‘ det üzre bir o  alup at  oparduk da atup ve kılı  bendinde  tdgi gibi yalın kılı  olup kelleyi  alp kılıcı kına  atp  abaġa daġı bir o  atup yan  kılı  üzerine a up yanından g nderin  app g nder  ablasın sanca eger  abaġa o  atarsa daġı c ’izdür. Fe-emm  atarsa ma bldur. **Bir dürlü daġı g nder bendi**, dizgini  ola ve  alkanı daġı  ola v rp g nderi evvelki  om ki kılı   ablasıdur. Ol  om

40b

stinde dike  oya ve meyd n ba ından at  oparduk da h z r gezlenmi  bir o  atup ve yayı kılı  üstine a up  aġ eliyle ol dikilen g nderi alup  aġ  oltuġından iki    def ‘a ham ilv ri  evirp andan g nder  ablasına sanca. **Bend-i harbi  aġ ya a**, dizgin ve  alk n  olda olup yedi sekiz d ne veya on d ne o ı ya asına  oyup slb-ı s b k üzre bir o ı gezleyüp h z r tuta, at  oparduk da ata. Andan  onra ya asından birer birer alup depereden gezleyüp meyd n ba ına varınca yeti drdiġi mi d r n  ata, dizgini elden  omaya. ** ol ya a**, dizgin  aġda ve  alk n  olda olup slb evvel üzre  ede. **Z nt** dikilüp o  atılmalu oldu da    d ne z nt

²¹⁹ Metinde ‘‘g ndiren’’  eklinde yazılmı tır.

41a

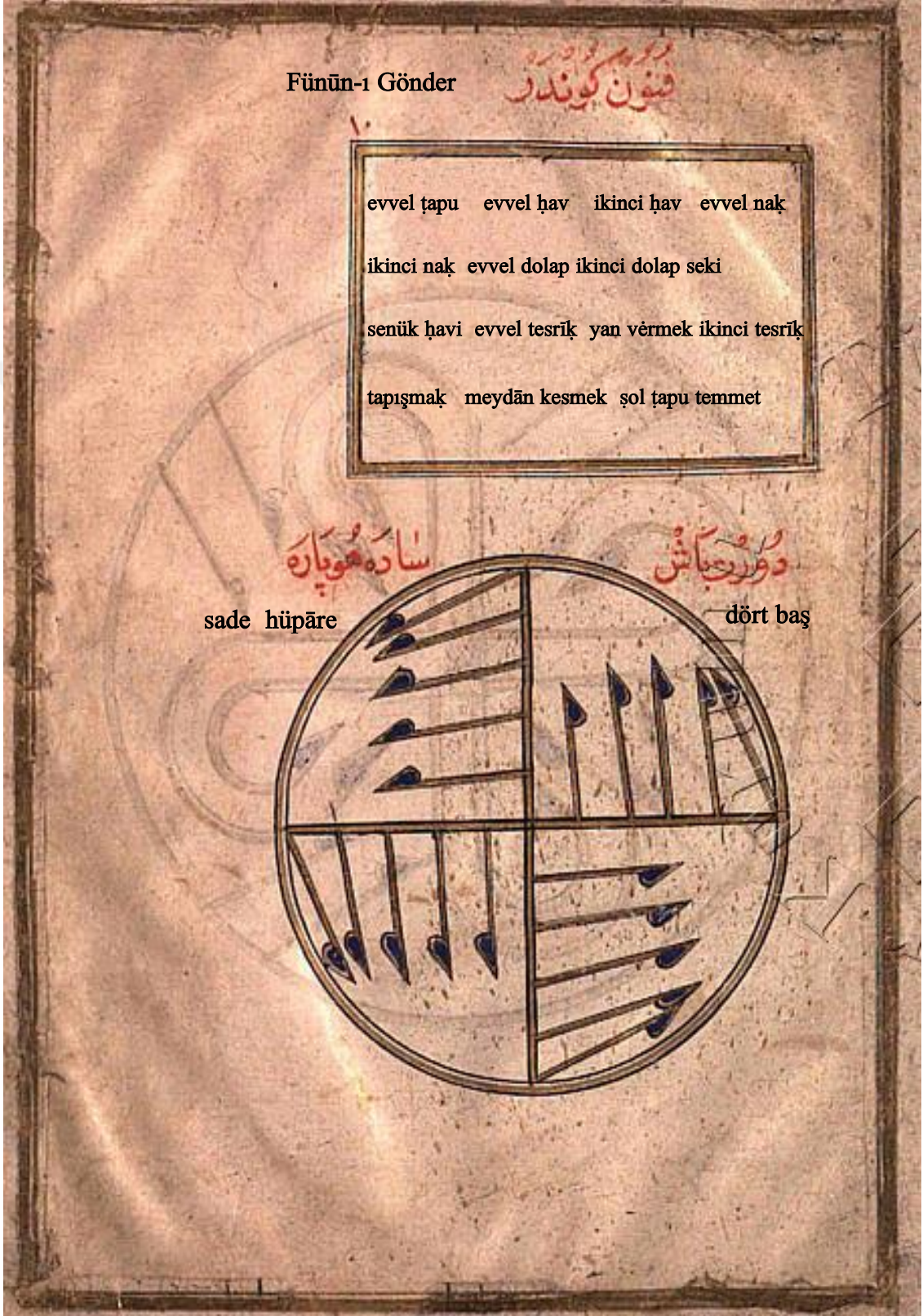
Resim 2- (41a) Bir Ok Atma Biçimi

41b

Fünūn-ı Silāḥsorān

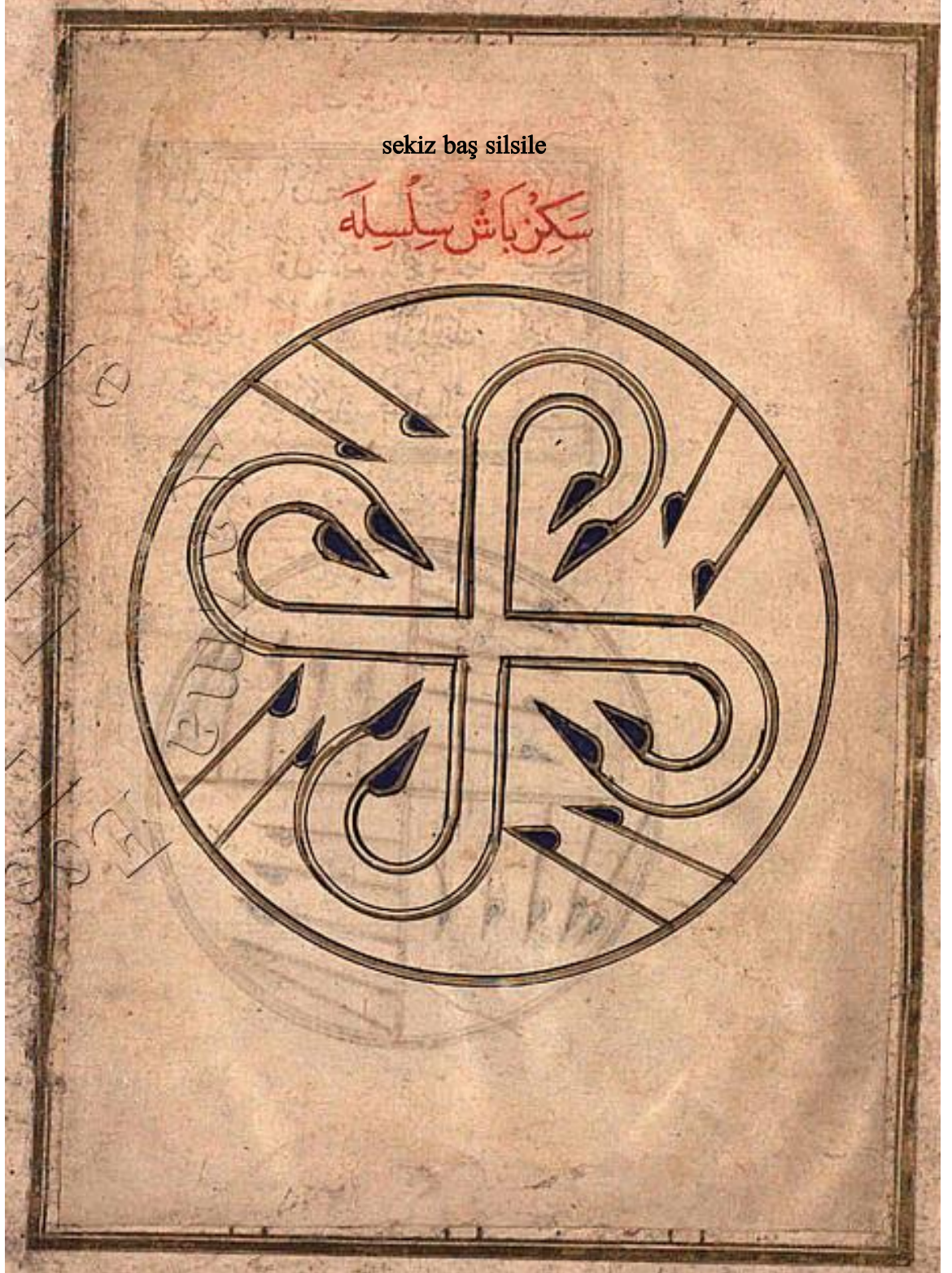
evvel tapu	şag̃ üzengü bendi	şol üzengi bendi
şag̃ gez bendi	şol gez bendi	şag̃ şuret bendi
şol şuret bendi	şag̃ yan başı	şol yan başı
ķalkān bendi	ķılıç bendi	ķiriş bendi
ķol bendi	tırkeş bendi	şag̃ yay bendi
şol yay bendi	şag̃rı bendi	şol şag̃rı bendi
şag̃ kōmündürük bendi	şol kōmündürük bendi	na'1 bendi
şol na'1 bendi	sade gönder bendi	gönder ve ķılıç bendi
	şag̃ yaķa bendi	şol yaķa bendi
	şoñ tapu	

42a

Resim 3 - (42a) Fünün-ı Gönder

42b

Resim 4 - (42b) Sekiz Baş Silsile

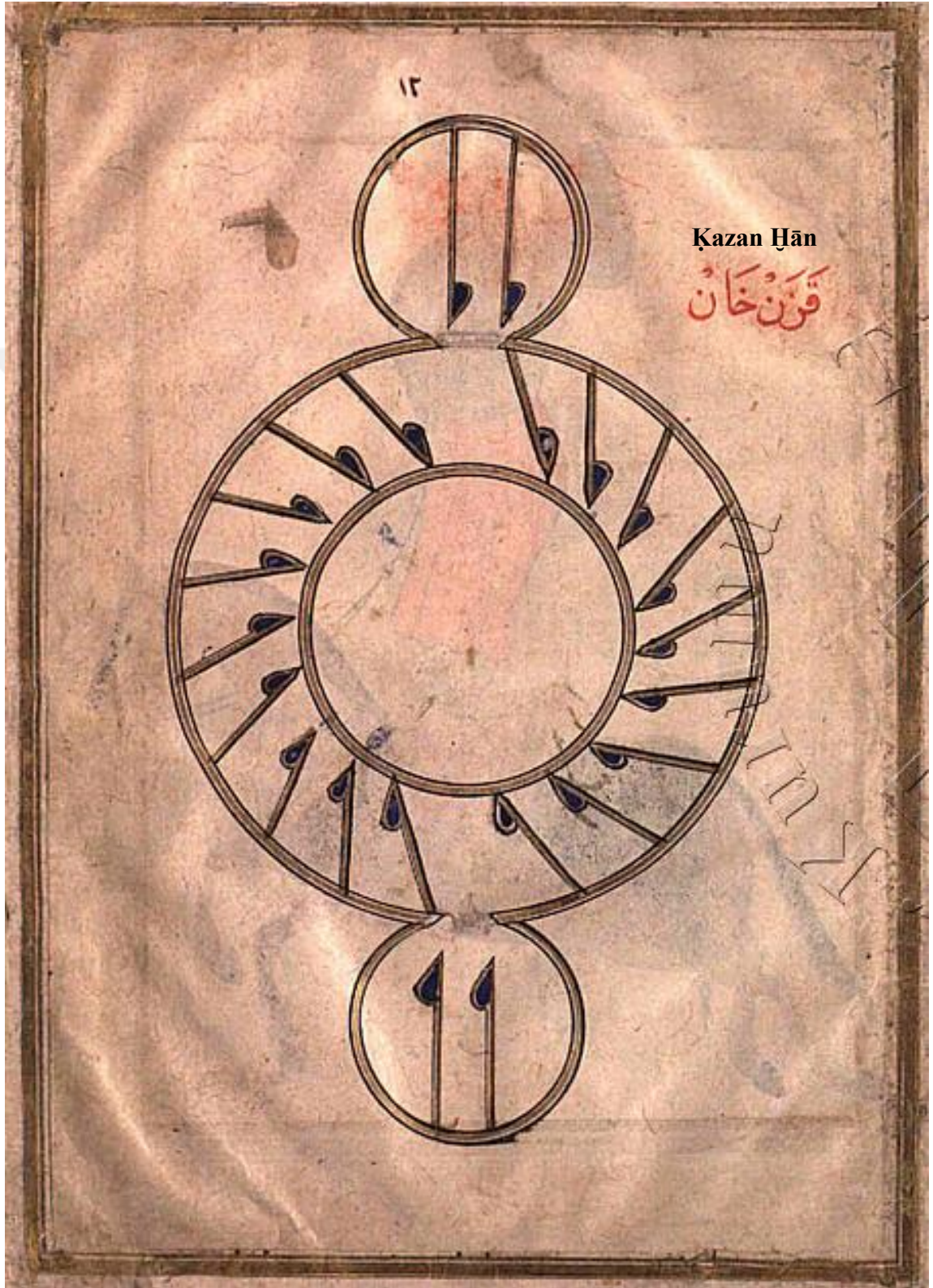
43a

43b

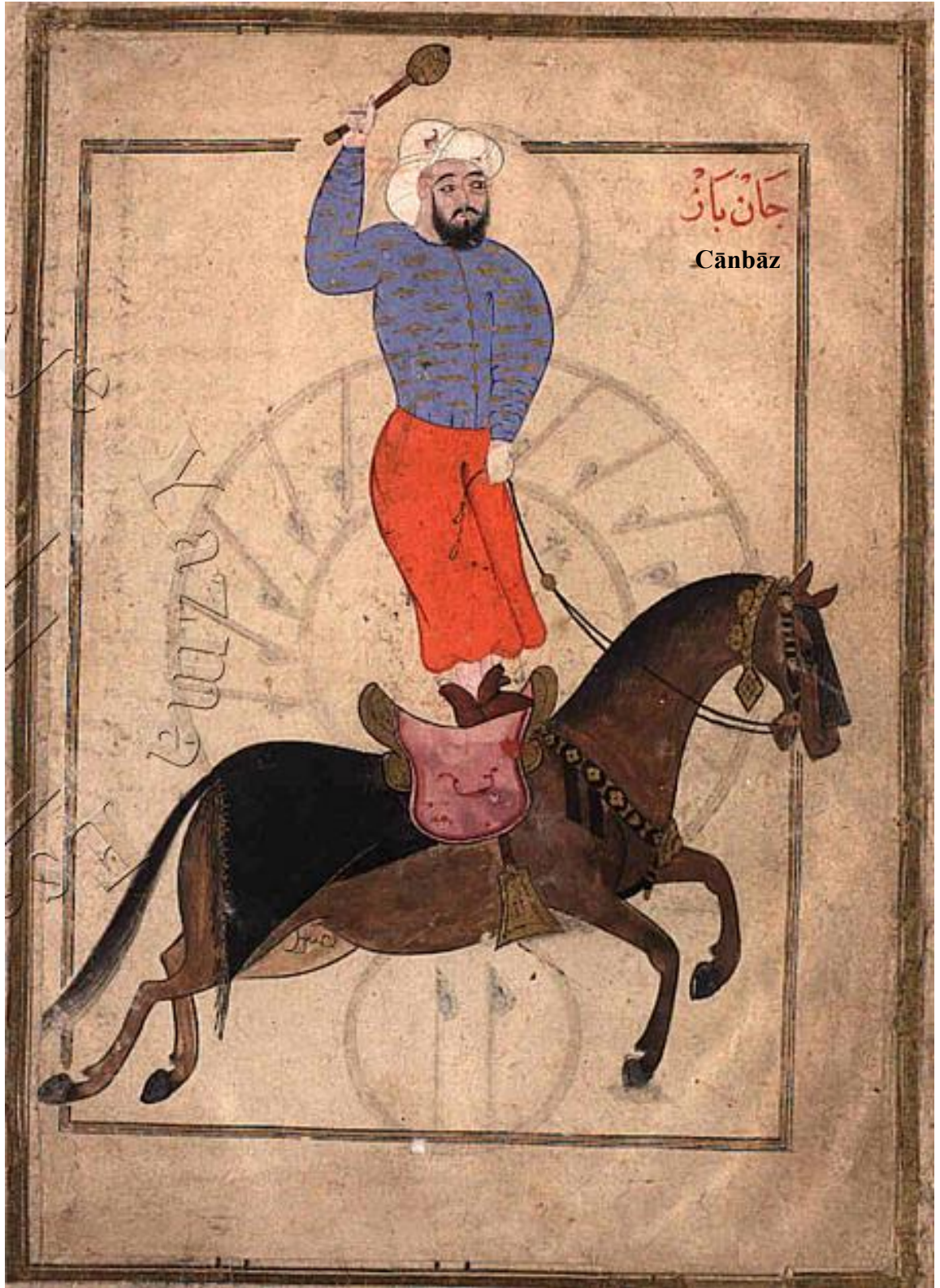
Resim 5 - (43b) Bir Ok Atma Biçimi

44a

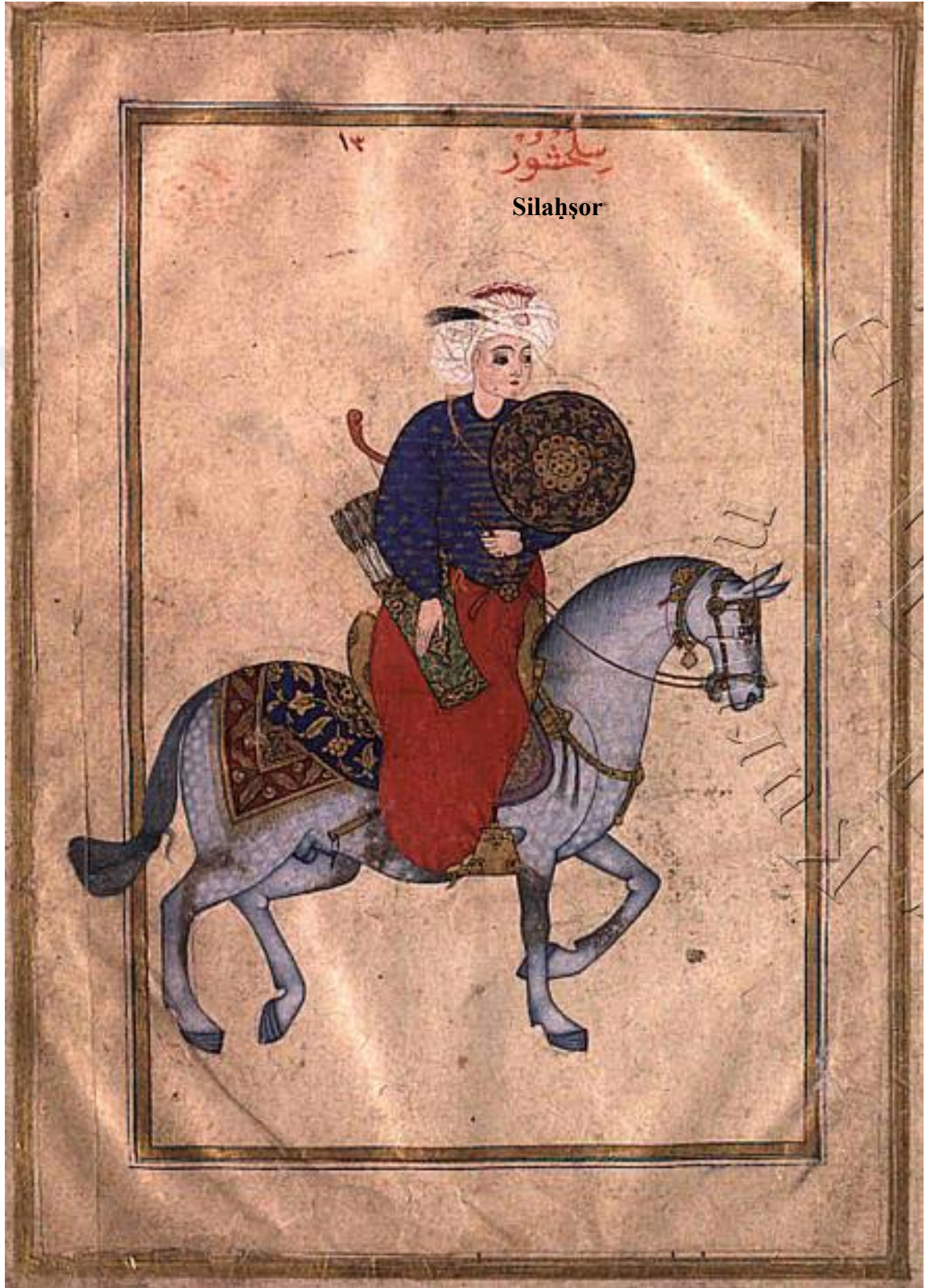
Resim 6 - (44a) Kazan Hân

44b

Resim 7 - (44b) Cānbāz

45a

Resim 8 - (45a) Silahşor

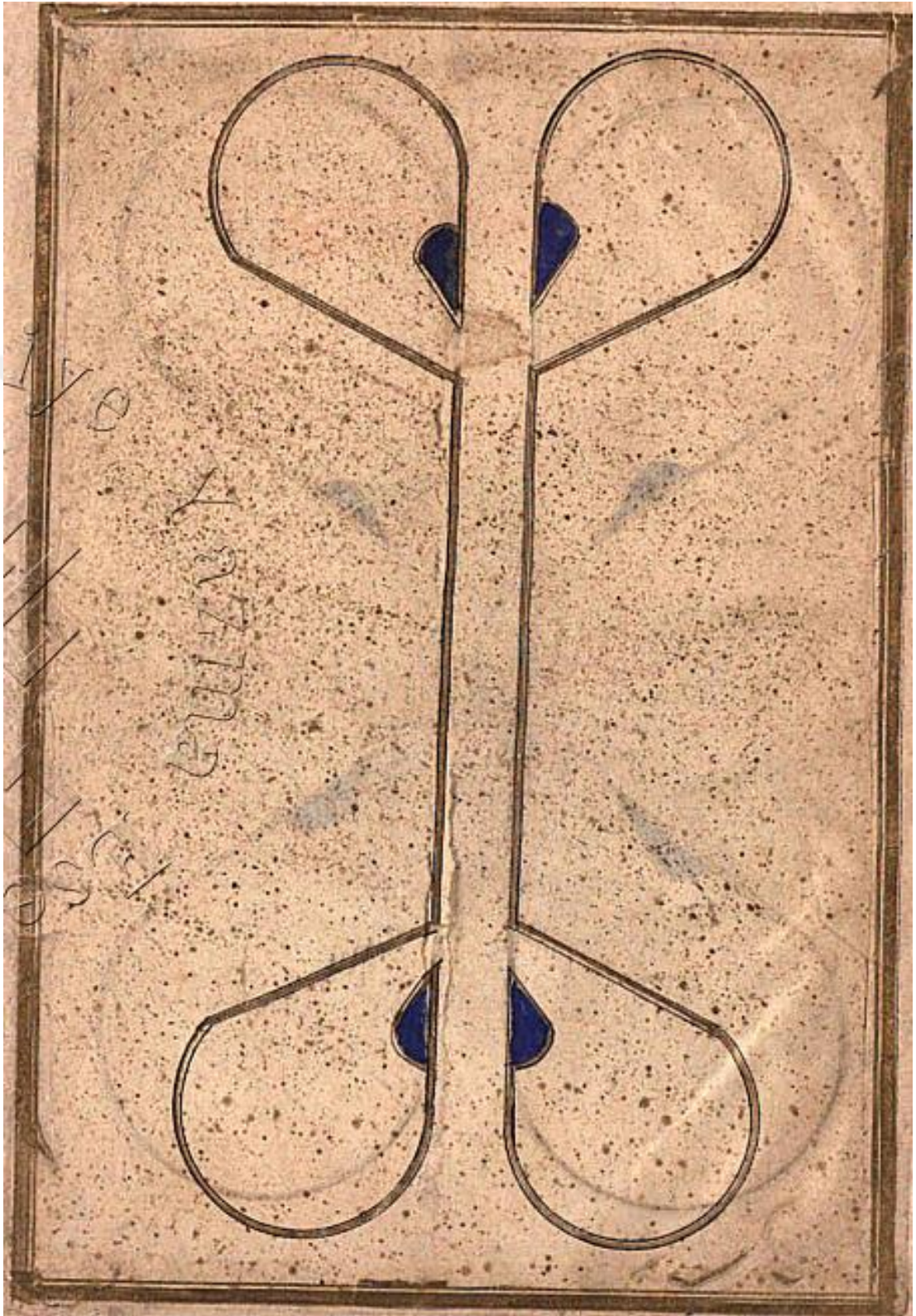
45b

46a

Resim 9 - (46a) Silsile- Ĥalkıyyät

46b

Resim 10 - (46b)

47a

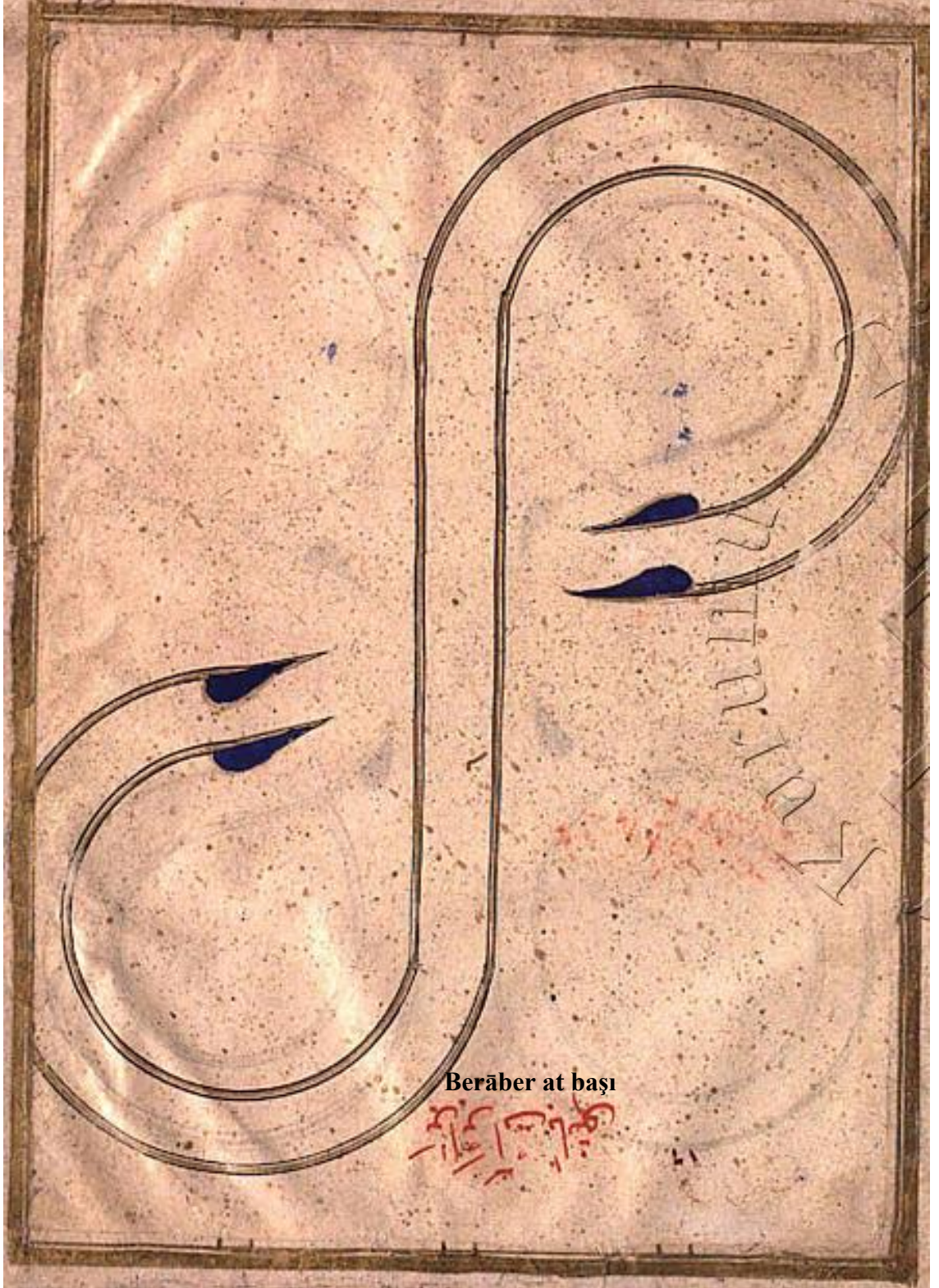
Resim 11 - (47a) Dört Baş Silsile

47b

Resim 12 - (47b) İki Baş

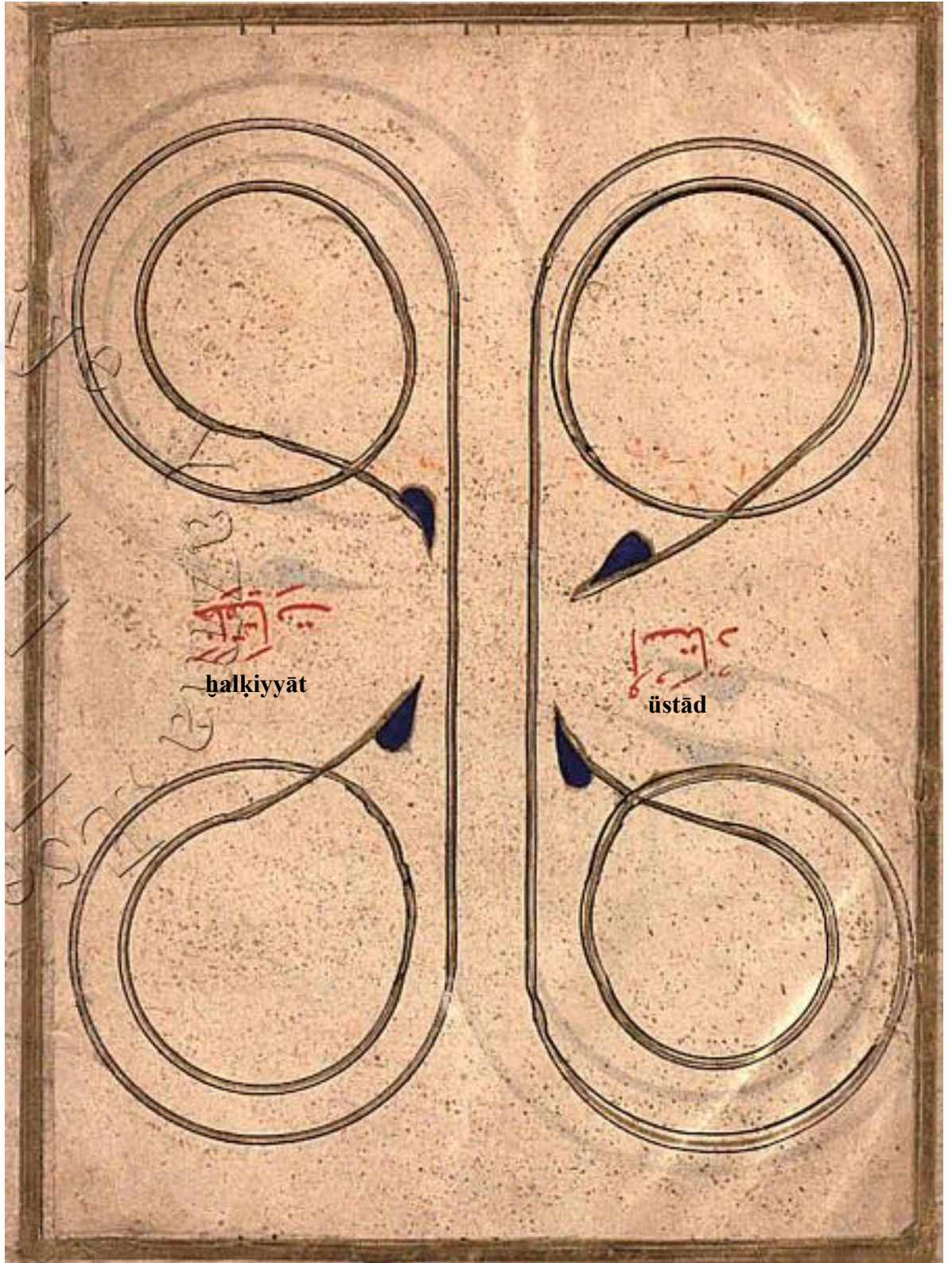
48a

Berāber at başı

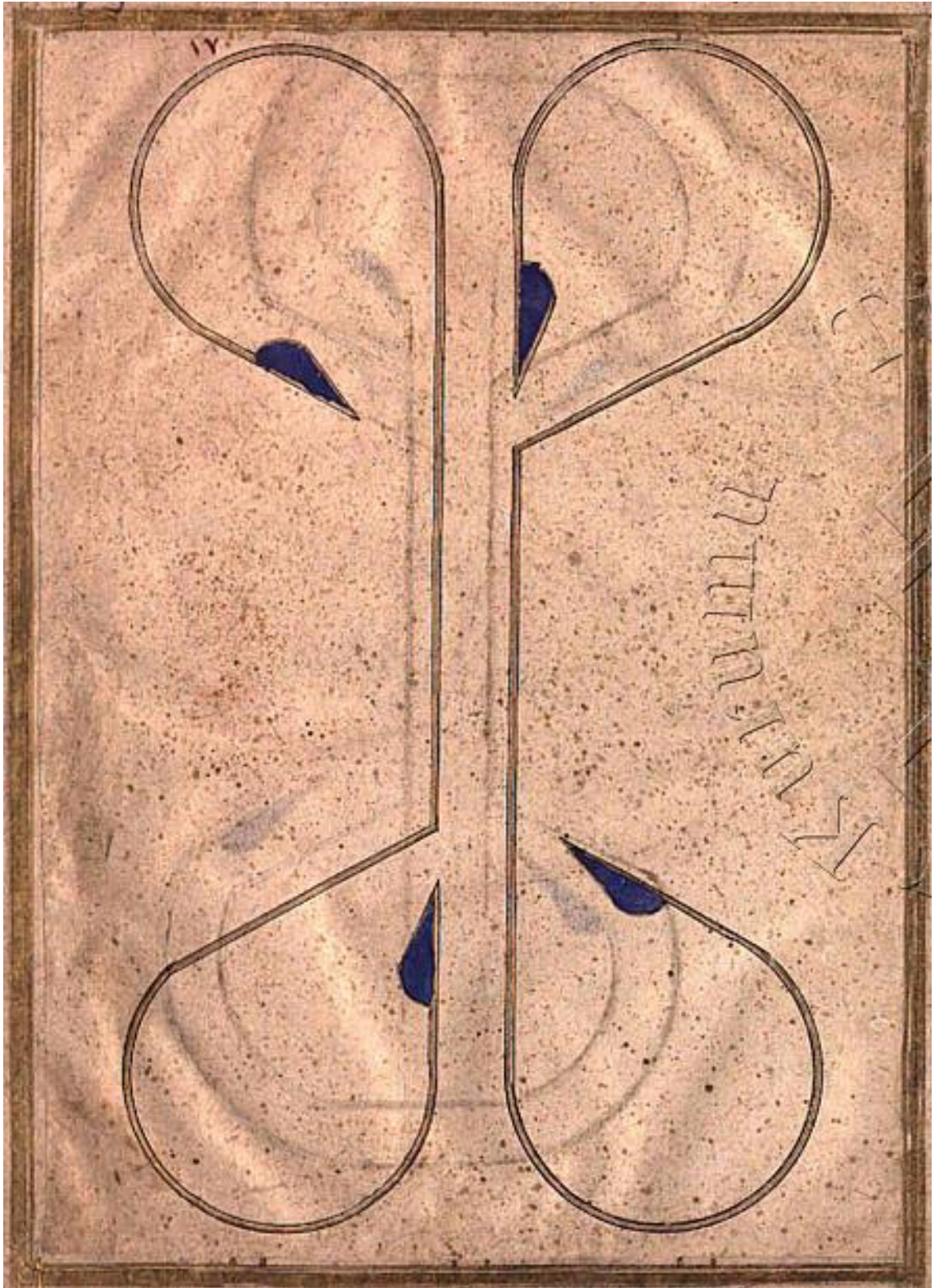
Resim 13 - (48a) Berāber At Başı

48b

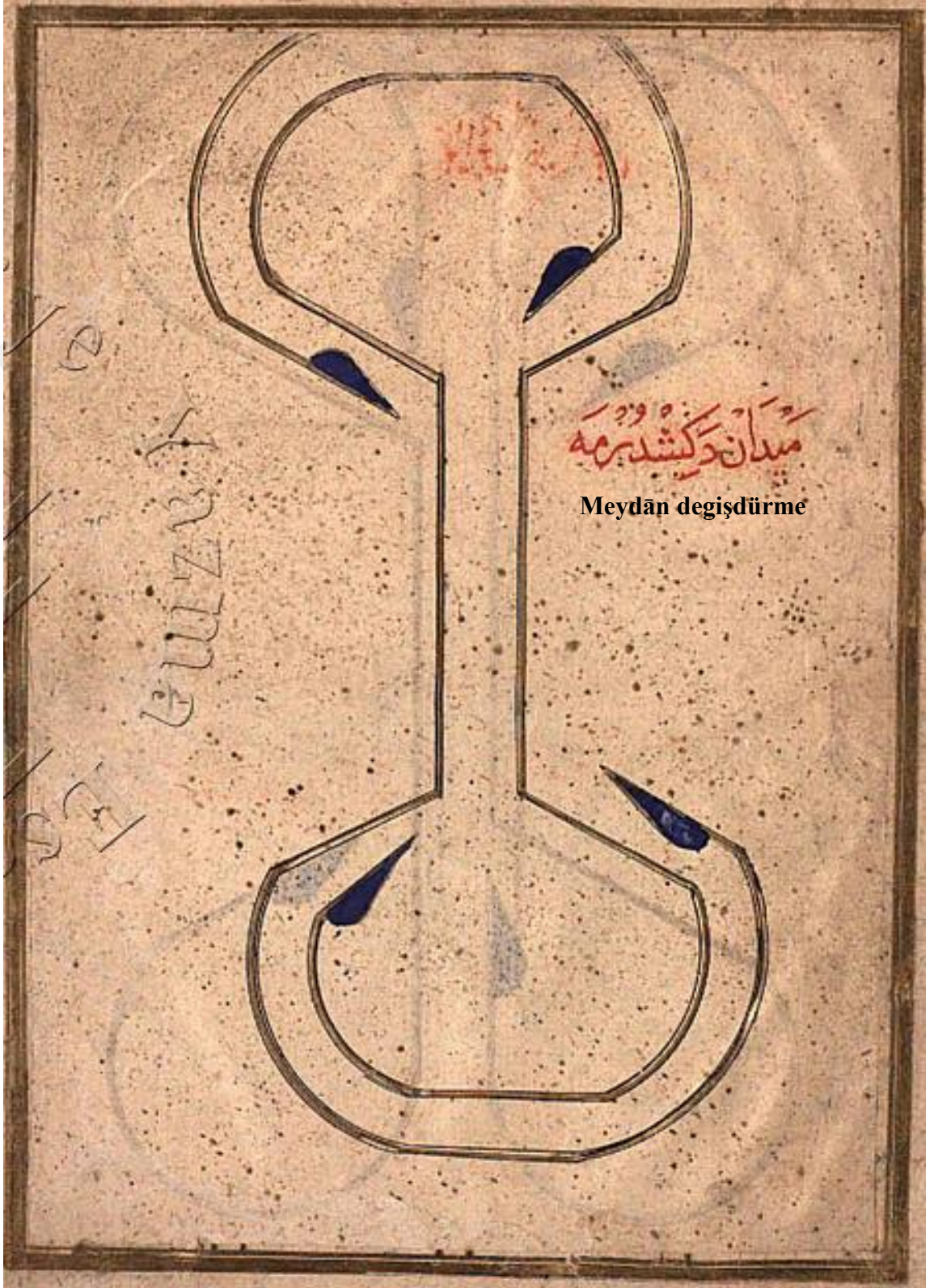
Resim 14 - (48b) Halkıyyāt-Üstād

49a

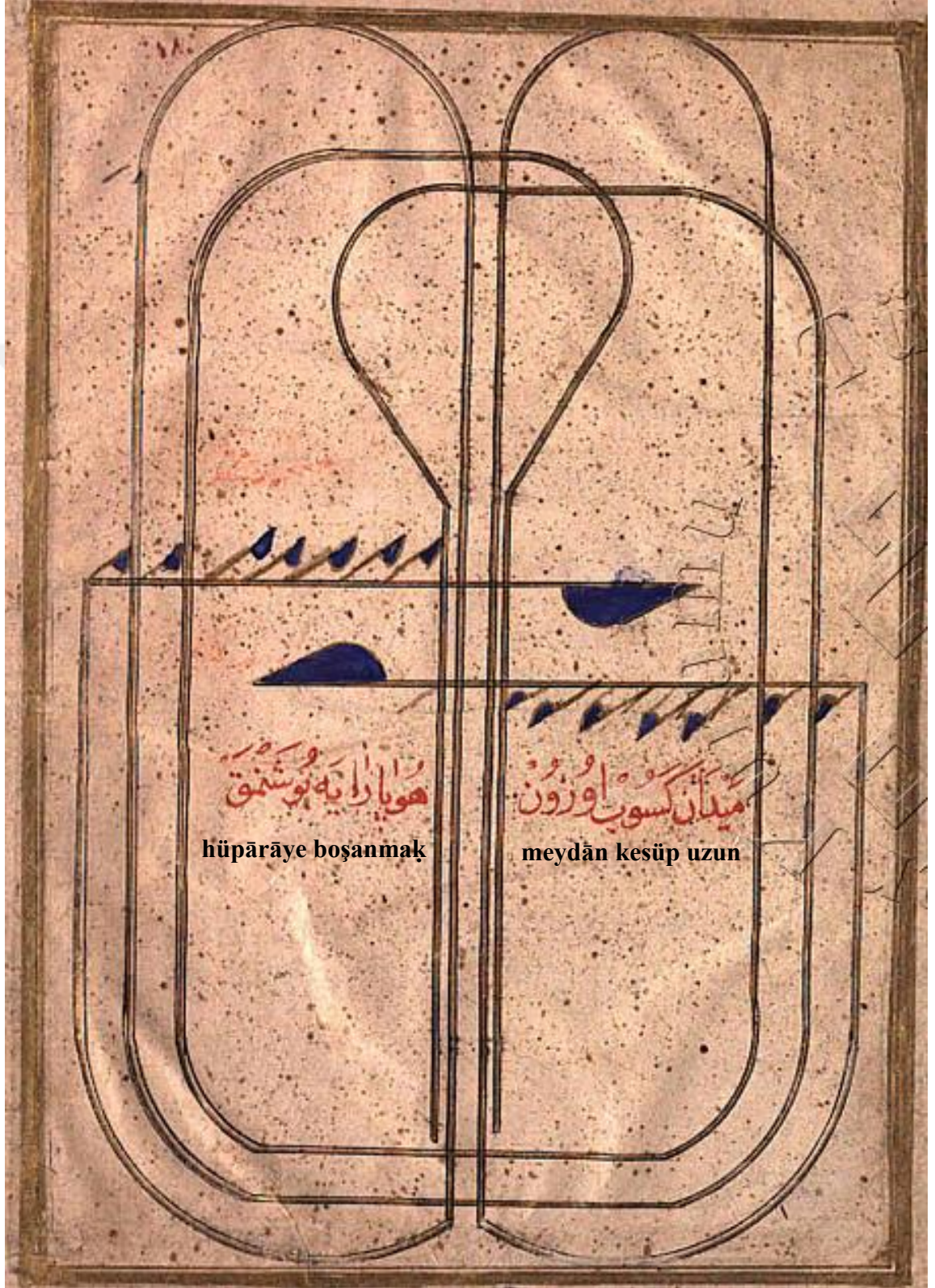
Resim 15 - (49a)

49b

Resim 16 - (49b) Meydān Değiştirme

50a

Resim 17 - (50a) Hüpārāye Boşanmak

52b

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 220

Ḥamdu bī-ḥad ve ṣenāyī lā-yu‘ad ol Ḥayy u Dā‘im ve ebed ve ferd ü kâ‘im ve şamed
ḥazretinüñ cenāb-ı kibriyāsına ve şükr ü sipās sa‘ādet esās ve tevḥīd-i libās ve medḥ
ve durūd ḥuceste verūd Muḥammed-i enfās bī-‘addu ve bī-kıyās ol ḥālīk u cinn u nās
ve musaḥḥar-i meyāḥ ve riyāḥ ve felek ve efrās ve mün‘im-i in‘ām u en‘ām ve mer‘ī
ve ḥarrās, Ḥudā-yı ezeli ve pādişāh-ı lem-yezelīye ki kaffe-yi kâ‘inātı nızāmu bedī‘
üzre ibdā‘ ve ‘ämme-yi maşnū‘atı üslüb münī‘ üzre iḥtirā‘ ve medārric-i vücūdı
tertīb fāyīk üzre temhīd ve ma‘āric-i feyz-i vücūdı nemaṭ-ı lāyık üzre teşyīd buyurup
nüşḥa-yı insānı aḥsen-i taḳvīmde imlā ve eyemen-i üşlūbda inşā étdükden şoñra,
mesālik-i me‘āşı tefhīm ve menāhic-i mu‘ādi ta‘līm étmekle ḥilāfet-i rü-yı zemīne
ḥālīk

53a

ve ma‘rifet-i Rabb-ül-‘ālemīne ḥaḳīk, ḳulūb ve sebeb-i nızām u ‘ālemi ‘ulemā-yı
Ḳur‘ān-ı ‘azīmü’ş-şān ve bāhirü’l-burhān ve sulṭān-ı şāḥib seyfü ve sinān ve şecī‘ān-ı
‘asker ve dilāverān ve fersān ile ḳıldı. Ve bunlara rükūb ve ziynet ve ā‘dāları üzre
ḳuvvet için ḥayl-i ḥayr, serī‘-üs-seyr ve cālib-ül-mīr ve sālīb-üz-żayr ve şebīḥ-üt-
ṭayrī, şüret-i ḥasene ve sīret-i müstaḥsenede taşvīr ve teşḥīr édüp muḥabbet ve ri‘āyet
ve terbiyyet ve şıyānet ḳılanları senen-i sünen-i enbiyā ve aşfiyāye hidāyet ve şāḥib-i
sa‘ādet ve seyādet étdi.

فَشُكْرًا ثُمَّ شُكْرًا ثُمَّ شُكْرًا عَلَىٰ آلَانِهِ سِرًّا وَجَهْرًا²²¹

Beyit

‘Addu kerem lütfu Ḥudā édemezin

Ni‘metlerine göre ṣenā édemezin

Her müyi tenüm olsa süḥan-güyi ve zebān

²²⁰ Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.

²²¹ Şükürler olsun, sonra (tekrar) şükürler olsun, açık ve gizli olarak binlerce şükürler olsun.

Biñden birinüñ şükürin edā edemezin

ve şalātun ve selāmun ol fātiha-yı sūre-yi nübüvvet ve hāttime-yi risāle-yi risālet ve rākib-i feres-i firāset, dārik-i derk-i dirāyet, seyyid-i enām ve sened-i İslām, faşş-i hātemü enbiyā ve mürselīn, naşş-i hadīs

كُنْتُ نَبِيًّا وَ أَدَمُ بَيْنَ الْمَاءِ وَالطِّينِ²²²

efdal-i evlād-ı beşer,

53b

şefi'-i rüz-ı maşşer, kâ'im-i makām-ı Maḥmūd, şāhib-i ḥavz-ı mevrūd, serdār-ı cümle-yi zümre-yi enbiyā, “serdār-ı sübhāne'z-lezī esrā²²³” çirāğ-ı efrüz-ı encümen-i vefā, furūğ-ı endüz-ı neşīmen-i şafā

Nazım

Ol sipihr-i risāletüñ güneşi

Olmasa nūr-ı na'linüñ gün eşi

Seḫere érmez idi nūr u ziyā

Şecere vërmez idi neşv ü nümā

şafā-başş-ı şāh-nişīn-i ıştafā, maḫbül-ı dergāh-ı Muḥammed Resülullāhi'l-Muştafā sallāllāhu 'aleyhi ve-sellem üzerine olsun ki, da'ā'yim-i kavāyim-i tevfiḫ-i qarīn ile erkān-ı dīn ü metīni te'yīd ve-levāmi'-i envār-ı şer'-i mübīni zulumāt-ı zalālī nā-bedīd edüp menşür-ı risāleti burāhīn²²⁴ هُدًى لِلنَّاسِ ile mürheyīn ve tuğrā-yı garrā-yı²²⁵ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ile ma'nün olup, cemī' sükkān-ı arz ve felek, ā'nī ḥayvānāt ve ins ve cin ve melek nūr-ı Hüdāsından ve raḫmet-i 'āmmeyi şāmileyi vāsi'atü'l-ercāsından isti'dād ve kabiliyyet zātiyesine lāyık ve sezāvār, bi'l-fi'l ve bi'l-kuvve hişşedār olmışlardır.

²²² Su ve çamurdan (balçıktan) bir nebi ve adem (insan) idim.

²²³ Askeri/başkomutanı gece yürüten (Allah'ı) tenzih ederim.

²²⁴ İnsanlar için yol gösterici.

²²⁵ Alemler için rahmet.

‘Arabī

Hubbu’n-nebiyyī’l-yevme cünd u muḥibbih

Yārabbī fāḥşurnī ğaden fī hizbih

‘Arabīyye

Yā rāġibān fī-ḥaşri fazli Muḥammed

Ḥaffiz ‘aleyke fe-fazluhu lā yuḥşır **54a**

İn kŭlte mişlur-remli ev mişlu’l-ḥeşa

Ev mişlu ḳaṭarı’l-ġaysi ḳulna ekşer

Ekrım bihī Mevlā ‘ulyā ḳaderu

Müteḳaddimen küllün lehu ye teāḥḥar

Şalli ‘aleyhillāhu mā hubbu’ş-şabā

Min naḥvi ravzatiḥi’l-ḥazireti yaḥṭar

Ve güldestehā-yı şalātun, mütevāşilātun raḥmetun ve rızvān ve izhār-ı ‘atayāt, behyāt-ı milk-i menān, Fārisān-ı meydān-ı İslām ve ĩmān olan āl ve aşḫāb-ı emcād ve zevcāt ve aḥfādına ki her biri irtisām-ı şüret-i kā’ināt ve intizāmu silsile-yi mevcūdāta ‘illet-i ġā’iye menzilesinde olup mānend-i verd-i ṭurā, ziynet-i efzā-yı şerī‘at peygamberi ve enfās-ı ṭıybeleri, nesā’im-i ravza-yı zażīyye-yi dīn ve efmām-ı maṭīyyeleri şemāim-i ‘anber-i baḥr-i yaḳındur, ḥuşuşā cihār-ı yār-ı nāmdār ki dār-ı dīn pāyidāre cihār-ı sitün istivārlardur.

Nażm-ı diger

Her biri Ḥüsrev-i gerdün-ı temām

Her biri sultān-ı sipehr ihtirām

Her birisi neyyer-i burc-ı şafā

Her birisi necm-i semā-yı Hüdā

Her birisi merkez-i dünyā ve dīn

Her birisi şāh-ı zamān ve zemīn

54b

Her birisi gevher-i baħr-ı vefā

Cümleden ol çārdur bī-bahā

Gevher-i deryā-yı şafā sözleri

Ėonca-yı gūlzār-ı vefā özleri

Cümlesi şāhān-ı ĥarīmi-l ilāh

Maħrem-i sultān-ı risālet-penāh

Cümlesi bir gevhere gencīne vār

Cümlesi bir naħl-i tere berg ü bār

Her birisi yek-nefes ve yek-nesaħ²²⁶

Her birisi maħzar-ı eltāf-ı Ĥaħ

Cümlesi pāyeste-yi yek-silsile

Cümlesi sem' olmış o bir bülbüle

Şubıħ gibi ĥanķısı şādık degil

Ĥanķısı cān vērmege lāyık degil

Anlara bir dāħı bulunmaz bedel

²²⁶ Metinde yek-nüsaħ şeklinde yazılmıştır. Metindeki anlamdan yek-nesaħ şeklinde okunması uygun görülmüştür.

Her birisi biri birinden güzel

Devlet anuñ cānına kim her zamān

Cān vèrüp anlara bulur taze cān

Bendeñe ey Pādişāh-ı ‘adlu u dād

İki cihānda budur ancak murād

Anlara Kıtmīr gibi hem-dem èt

Sāye-mişāl anlar ile maḥrem èt

ve ba‘de bu ḥaḳīr-i bī-miḳdār ve faḳīr-i faẓl-ı gāffār, Şeyḥ-i Muḥammed el-ma‘rūf bi-Ḳāḏīzāde, cu‘ile’t-taḳvā-zāde ve razakā’l-ḥüsnā ve ziyāde hidāyet-i Raḥman ve ‘ināyet-i müste‘ān ile sinni elifden bu āna ve sene-yi elifden bu zamāna gelince feẓā’il-i ‘ulūm-ı külliyye

55a

ve fūnūn ve ma‘ārif-i cüz’iyye-yi gūn-ā-gūn istifāde ve ifādesinden za‘in ve ḥazarda ve iḳāmet ve seferde, seyīrde ve ḥānede, nezd-i aşinā ve bīgānede bir ān ḥālī olmayup

²²⁷ يَغُوصُ الْبَحْرَ مَنْ طَلَبَ الْأَلْيَ وَمَنْ رَامَ الْعُلَى سَهْرَ اللَّيَالِي تَرُومُ الْمَجْدُ ثُمَّ تَنَامُ لَيْلًا لَقَدْ أَطْمَعْتَ نَفْسَكَ بِالْمُحَالِ
fehvası ile ‘āmīl olup yanımdan ḥāme ve devāt ve elimden varaḳāt te’lifāt gitmez idi ve her ḳanḳı kitāba müṭāla‘ā èttüm. Ḥātır-ı fātīre ḥuṭūr eden ebḳār-ı efkār

²²⁸ مَا حُفِظَ قَرٌّ وَمَا كُتِبَ قَرٌّ

²²⁷ İnci talebiyle (inci aramak için) denize dalan kimse (kim ki inci arzusuyla denize dalarsa) ve kim uykusuz geceleri uzatmak isterse, şeref (onur, ün, övgü) diliyorsun (arıyorsun), sonra bir gece uyuyorsun, şüphesiz senin nefsin (muhal) imkânsız olan ile doğar.

²²⁸ (Kim ki) bir şey ezberlerse ondan kaçır ve kim ki bir şey yazarsa onda kalır. (Ezberlenen şey kaçır, yazılan şey kalır. (yetişir)

mazmūnınca kalem-i raqam ile hāmişde cilveger ve kāğzda muşavver kııurdum. Kim terk-ül-evveli li'l-āhır mişdākınca vāfir nūkāt-ı fā'ıka ibrāz ve letā'if-i lā'yıka ihrāz olunmuşdı.

قُلْتُ هَذَا نَحْدُ يثاً بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَشُكْرًا لَاعْلُوًا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَحْرًا²²⁹

ā 'nī bu kelimātdan murād temeddüh ve teşallüf degıldür. Belki Haq Subhānehü ve Te'ālānuñ²³⁰ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

emr-i şerīfine imtişāldur.²³¹ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ

Beyit

55 b

Ben ne toprağam ki kendüm gösterem

Şatduğum käh ola gendüm gösterem

Hācenüñdür cümle çün māl ü menāl

Kīse-yi dellāl ber-geşte hāl

'Ār olur tāc ü kabā-yi müste'ār

'Ākıl-īseñ eyle terk-i iftiḥār

Ve taḥşil olunan ma'ārif-i cüz'ıyyeden biri 'ilm-i ferāsetdür ki 'ālem-i şuğradan hāl-i kübrā[ya] dek ol vādide daḥı çok tekāpū-yı ve cüst u cüy ve tecribe-yi efrāsinüñ hüy ve bed-hüy olunup ve niçe bayḫārnāmeler tettebbu' kılınup ve taḥayyül-i ḫayāl-i hāl-i ḫayl niçe menāfi'a sebep neyl olmuşdı. Ve fezā'il-i furūsiyyet ve feres-i muḫtārda bir miqdār āyāt ve aḫbār ve āşār ve kelimāt-ı kibār intiḫāb ve ihtiyār kılınmışdı. Bu sene-yi mübārekede böyle mesmū' oldı ki devletlü ve sa'adetlü pādişāh-ı 'ālem-penāh

²²⁹ Bunu Allah'ın nimetini söylemek ve şükretmek için dedim. Yeryüzünde büyüklük ve övünme olsun diye değil.

²³⁰ Rabbinin nimetini hep anlat. (Duha 11. ayet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

²³¹ Bizi bu nimete kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah bize bahşetmeseydi biz kendiliğimize elde edemezdik. (A'raf 7/43) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

وَفَقَّهُ اللَّهُ تَعَالَى لِمَا يُجِبُّهُ وَيَرْضَاهُ فِي أَوْلَادِهِ وَأَخْرَاهُ وَيَسِّرُ لَهُ أَوْفُقَ الْأُمُورِ²³²

lidīnihi ve dūnyāhu ve edāme ‘izzūhu ve ‘ulāhu ve ezille men ‘ādāhu ve qalāhu bicāhi resūlihi’l-lezī iştāfāhu hādīmu’l harameyni’l-muhteremeyn, şāhibū’l ‘izzeyni ve’l keremeyn, sultān-ı ‘āzam ve efham ve hāqān-ı e‘azzu ve ekrem,

56a

dürre-yi tāt u devlet-i sultāniyye, gurre-yi efrās-ı necb-i ‘Osmāniyye, hāmī-yi erbāb u şıdk u sedād, māhī-yi āşār-ı dalāl ve fesād, çırağ-ı rüşen-i hāndān-ı devlet ve nihāl-i gülşen-i ikbāl ve sa‘ādet, tācidār-ı Sekender-āyīn, taht-nişīn-i Süleymān nigīn ve cemm-i tezyīn, nūr-ı dīde-yi dūdmān-ı Āli ‘Osmān, āb rū-yi selāfīn-i ‘arşa-yi zemīn ve zamān, el-muhtaşşu bī- mezīd-i ‘ināyeti’l meliki’l mennān, es-sultān ibni’s sultān es-sultān-ı ‘Osmān Hān, ibnū’s-sultānū’l-ekremū’l emced, ve’l-hāqānū’l-efhamū’l-erşed, el-mazharū’l-eltāfū’l-meliki’ş-şamed, es-sultān Āhmed, İbni’s-sultān Muhammed, halladāllāhu hilāfetehu ve saltanatahu ilā-yevmi’l-mīzān ve ce‘ale zīlālu ‘adāletuhu ‘ale’l insān-ı ve’l hayvān, cenāb-ı ‘ālīleri fārisī tehalluş edüp, zāt-ı sūtūde-şifatları efris ve esbak-ı meydān olup²³³ لِلَّهِ دُرُّهُ قَارِسًا

kelāmına mazhar olmuşlar. Elhamdülillāhi Te‘ālā ‘alāmet-i sa‘ādet-i ‘uzma ve beşāret-i siyādet-i kübrādur. Bināen-‘ālā-zalik aḥvāl-i efrāsda bir risāle-yi celīle ve tuḥfe-yi cemīle cem‘ edüp, der-i devletlerīne ihdā eddüm.

56b

ümīddür ki ḥayz-ı kabūlde vāki‘ ola ve tefe’ülen bu kitāb-ı miskīn-i niqāb müsteṭābuñ ismini Kitāb-u Maqbūl Der Hāl-i Ḥuyūl edüp ve bir muqaddime ve bir ḥātīme ve dört bāb üzre tertīb eddüm.

Bāb u evvel: Efrās-ı firāset-i qarīn ḥaqqında ve fezā’ilinde vārid olan āyāt-ı kerīme ve eḥādīs-i şāhīḥa ve āşār-ı laṭīfe zīkr ü beyānındadır.

Bāb u sānī: Atlaruñ eyüsi ve yetelüsi ‘alāmetleri beyānındadır.

²³² Allah Teālā sevdiği ve razı olduğu şeyde onu ilkinde ve sonunda (ilk defasında ve son defasında) muvaffak etti (muvaffak kılsın) ve onun için işlerin en üstününü kolaylaştırsın.

²³³ İkisi de ne muhteşem binici. (süvāri)

Bāb-ı sālise: Atlarun tedbirlerin ve haqlarin beyān eder.

Bāb-ı rābi: Atlarun diřleriñ ve yařlarıñ beyān eder.

Muqaddime

Ma'lūm ola ki 'ulemā-yı eslāf ittifāk etmişlerdür ki, sebep-i nizām u 'ālem budur ki ādem ođlanları dōrt bōlūk kılnup bir artuđ ve bir eksūk olmaya atuñ dōrt ayaqları gibi ol dōrt bōlūđüñ evvelkisi kılıç iēün ta'yīn olunmuşdur. İkincisi 'ilim ve kıalem iēün ta'yīn olunmuşdur. Üçüncüsü řan'at ve ticāret iēün, dōrdüncü ekin biçim iēün ta'yīn olunmuşdur. Ve bu dōrt bōlūđi zabt u hıfz eylemegi pādiřāhlık dēyü ta'yīn etmişler. Ammā evvelki řınıf ki kılıç iēün ta'yīn olunmuşdur. Ol pādiřāhlar

57a

ve vezīrlar ve begler ve zābiřler ve sāir kılıca hıđmet eden 'askerdür. Pes bunlarun üzerlerine lāzım ve vācip olan budur ki cenge lāzım alāt ve esbāb ile dāim muqayyed olalar, eyü atlar besleyeler ve at ađvālin bileler ve binmege ve inmege ve silāh isti'māl kıлмаđa ve ođ atmađa ve tüfenk atmađa meřđül olalar ve bākī kıalan bōlūkleri hıfz u hırāset ve zabt u siyāset edeler, řer'-i řerīf muktezāsınca ve bir řarafdān dūřmen zuhūr etse ceng edüp def' edeler. İkinci bōlūk, 'ulemā ve 'uqālā ve küttāb ve řulehādur. Bunlarun üzerine lāzım olan budur ki dāimā ođumađa ve ođutmađa ve 'amel etmege meřđül olup emr-i bi'l-ma'rūf ve nehy-i 'an'il-Münker edeler. Dađı farz-i 'ayn olan řerī'at hūkümlerin cümle eřnāf ehline ođredeler ve hālkı 'ibādete ve itā'ate kındıralar ve aralarında hořluk üzre dirilüp muhābbet ve řadākate kındıralar ve cümle hālkun eylūđine hayır duā' eyleyeler. Hūřūřā pādiřāh-ı 'ālempenāhun eylūđine bařka duā' etmegi vird-i zebān edeler. Zīrā pādiřāh sāir hālkā

57b

gōre bedendeki kıalb gibidür. Pes her kıaçān ki yūrek řađ ola. Cümle bedene řađlık hāřıl olur. Pes bu iki řā'ifenun beyt-i māl-i müslimīnden hiřře-yi řer'iyyeleri vardur. Üçüncü bōlūk ki řan'at ve ticāret iēün ta'yīn olmuřdur. Anlara lāzım olan řan'atlarına lāzım olan nesnelere řalıřmađdur. Dōrdüncü bōlūk ki ekin iēündür. Anlara ri'āyā dērler. Bunlara lāzım olan emr-i ma'ařda kendülere ve sā'ir eřnāf ehline kifāyet

èdecek kadar ekin ekmege ve bāğ ve bāğçe dikmege ve ma‘aş için lāzım olan hayvānātı beslemege çalışmaqdur. Ammā ‘āqıl ve mükellef iken bu dört bölükden taşra kalan kimesneler kendü hallerine konmayup elbette cebir ile bu dört bölükden birine ilhāk olunmaq gerekdür. Tā ki müft-ğor olup sā’ir eşnāf ehline müzāyaka ile ihtilāl-i nizām-ı ‘āleme sebep olmayalar. Selātın-i selef zamānlarında bu maqūle mu‘atıl kimesneler her yılda bir kaç kerre teftiş olup men‘ olunurlar imiş. Nolaydı şimdiki zamānlarda dağı teftiş olup halk bī-kār olmaqdan men‘ olunalardı.

58a

Hikāyet-i Manzūme

Böyle naql etdi bir ehl-i inşāf

Şanma bu kışşa ve temşilī hilāf

Çün oğul hāşıl éder bal arusı

Cem‘ olur bir yere aru çerüsi

İçlerinden birisi baş olur

Kimi saqqā kimi ferāş olur

Kimi mi‘mār ve kimi nāzır olur

Her biri hıdmetine hāzır olur

İttifāk-ıla éderler ma‘mūr

Biri birine yakın niçe kuşūr

Anlara mesken olur ol gūşe

Taşradan aña taşırlar tūşe

Arada kâhil olup bir zembūr

Hıdmetinde eger éylerse kuşūr

Gösterüp her birisi rüy-ı celâl
Zarb u harb-ile kıovarlar fı'l-ıhâl

Cümlesi hışm u 'itâb-ıla sürür
Anı şeytân gibi gökden uçurur

Nîzeler urup aña hârından
Çıkarırlar güc-ile dârından

Bir dağı gelse helâk eylerler
Meskenin kıahr-ıla hâk eylerler

Anda bi-kâr olan eylerse maķâm
Her birisi eder işini tamâm

Âdem olana bu hâl 'ibret olur
Göz göre ayine-yi ğayret olur

Yâ İlâhi beni bî-kâr etme
Ta'n-ı âğyâra sezâvâr etme

Çâpık eyle 'amele cân u teni **58b**

Bî-'amellerden ırâğ eyle beni

Nesir

İmdi her bir sınıf ehlinüñ kendülere maķşûş olan 'amel üzre şâbit olmaları milk ü salţanata nîzâmı icâb ve iķtizâ eder. Ve ihmâl etmeleri milkde iķtilâl icâb eder. Pes bu kıâ'ideden bilindi ki lâyıķ degildür ki bir sınıf ehlini bir âķir sınıf ehline kıarışduralar. Zîrâ bu iķtilâl icâb eder. Nitekim bu zamânda olan iķtilâlüñ bir sebebi dağı ri'âyâ ehl-i seyfe ve ehl-i 'ilme hâlķ olunduğudur. Anuñla esbâb-ı ma'âş dağı

mükedder olup vilâyetde kaḥṭ ü galâ bir mertebeye vardı ki zamân-ı evvelde birer akçeye alınan nesne şimdi onar akçeye bulunmaz oldu. Mademki pâdişâhuñ muhâfazası şer‘-i şerîf ve tertîb-i kadîm üzre ola milkî nizâm cihetinden ziyâde olur. Ammâ bu uslûb-ı kadîm ri‘âyet olunmakta ihmâl olursa saltânata fesâd sirâyet eder. Dahı ma‘lûm ola ki Hâḡ Te‘âlâ halkı ‘anâşır-ı erba‘adan yaratdı. A‘nî su ve toprak ve od ve yel ve atlaruñ ‘anaşırlarında²³⁴ yeli gâlib kılop ve pâdişâhlık

59a

erkânınuñ bir rükni atlar üzre bünyâd eyledi. Kıovmakta ve kaçmakta ve cengde ve kaṭ‘-ı mesâfe etmekde at gerekdür. Ol sebebden İskender Zü-l-karneyn şurb-ı âb-ı hayât için zulümâta sefer murâd êtdükde Arestatâlîs hekîmi da‘vet êdüp bu sefer-i ba‘îd ve şedîde taḥammül eder, atlar intihâb etmekge emr êtdi. Hekîm dahı atlaruñ cem‘ elvânından cem‘ êdüp cümle bir zamânda şu ve yem vêrüp bir ahûra bağladılar. Üç gündən soñra yokladılar, gördiler ki, al at za‘îf olup düşmiş, mevte karîb olmuş. Anı ihrâc êdüp yem vêrüp beslediler. Dördüncü gün yine nazar êtdiler, gördiler ki kula at za‘îf olmuş. Anı dahı ihrâc êtdiler. Beşinci gün yine nazar êtdiler ki, ak at za‘yîf olmuş, altıncı gün gördiler çil at za‘îf olmuş, yedinci gün gördiler kara at za‘îf olmuş, sekizinci [gün] gördiler kır at za‘îf olmuş, tokuzuncı gün gördiler toru at za‘îf olmuş, onuncı gün gördiler ḡurmâyi toru at ayağ üzre ṭurur. Pes bildiler ki ol açlığa ve şusuzlığa cümleden ziyâde dayanur imiş ve zulmetde görmelerin

59b

tecrîbe için ber-gâyet karañu gicede önlerinden bir kılcağaz çekdiler. Evvelâ siyâh at gördi andan ḡurmâyi torı gördi. Pes bu ikisinden yüz yigirmi biñ at seçdiler, anlar ile zulümâta gitdiler. Ve yine geldiler ve ma‘lûm ola ki insandan soñra atdan güzel ve kuvvetlü ve göregen ve işitgen ve yügrük hiçbir hayvân yokdur. Zîrâ her ne kadar kuvvetlü hayvân olsa, at anı gögsi ile yıkar. Ve ak süt içinde ak kılı gice ile görür. Ve kendüsinden yere düşen bir tüyinüñ şadâsını eşidür. Ve gâyet yügrük olan hayvânâtı ki ceyrân ve tavşan ve yaban koyunu ve öküzü ve eşegi ve devekuşudur. Cümlesine at üstünde olan eşkâl ve âlât ve adem ile ardından yetişür. Eger ol eşkâl ve âlât ol

²³⁴ Metinde “‘anşarlarında” şeklinde yazılmış, ancak “‘anaşırlarında” şeklinde okumayı uygun gördük.

hayvānāt üzerinde olsa idi harekete mecālleri olmazdı demişler. Ve bu daḥı ma'lūm ola ki ehl-i İslām sipāhīleri ve cündīlerinüñ cümlesinüñ pīr ü pīş kademleri Ḥazret-i 'Ömer'dür. Rażīallāhu Te'ālā 'anhu, anlaruñ ata biniciliği ol mertebe idi ki, sağ eli ile kendünüñ şol kulağını

60a

tutup, şol eli ile sağ kulağını tutup, iki eli iki kulağında iken üzengiye başmayup çıkar, ata biner idi. Ve at sigirdirken bir cānibinden girüp öbir cānibinden üstüne çıkar idi. Ve o yensüz atı mübārek ayakları ile kullanır idi. Cündīlikde atlardan zuhūr eden ef'āl bir kimseden daḥı vücūda gelmedi ve gelmez. Pes aña sa'y etmek 'abes hevesdür demişler. Zīrā ekşer ihtimāl budur ki kerāmet tarīki ile ola. Ve ma'lūm ola ki Resūl Ekrem şallallāhu Te'ālā 'aleyhi ve-sellem ḥazretlerinüñ yigirmi üç atları var idi ve her birini bir isim ile tesmīye etmişler idi. Pes sünnetdür ve mübāriklik vardır. Her kişi atlarını ol isimlerden biri ile tesmīye etmekte ol atlaruñ adları bunlardır: Sekbun, Mürteciz, Tırfun, Laḥīfun, Lezāz, Zārib, Verdun, Sebḥa, Ablāḳ, Zūl-'iḳāl, Zūl-limete, Mürtecil, Mürāviḥ, Mirvāḥ, Sirḥān, Ye'süb, Ya'büb, Baḥrun, Şeḥḥā, Mendüb, Siclun, Melāvīc, Necīb ve sünnet-i seniyyeden biri daḥı oldur ki ata binerken isti'āze ve besmele

60b

ile bineler. Ba'de'r-rükūb üç kerre

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ كُلِّهَا مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ²³⁵

dâyeler. Ba'dehu bu āyet-i kerīme-yi okuyalar:

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ²³⁶

Bi-iznillāhi Te'ālā cemī' zararlılardan maḥfūz olalar.

²³⁵ İsmi sayesinde yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın adıyla. O her şeyi işitir ve bilir. (Ebu Davut, Edeb, 101/5088; Tirmizî, Deavât 13)

²³⁶ Bunu bize boyun eğdiren Allah noksanlardan münezzehtir, yoksa biz buna güç yetiremezdik! Ve kuşkusuz Rabbimize geri döneceğiz. (Zuhruf sûresi, 13. ayet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

Bāb u Evvel

[Ġazā İçün At Beslemek Fezā'ili Beyānındadır.]

Ḥaḳ subḥānehu ve Te'ālā Kelām-ı ḳadīminde buyurmuşdur ki:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَأَخْرِيْنَ وَمِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمْ
اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمْنَ²³⁷

Ya'nī küffār için hazırılañ. Şol cengde size kuvvet vèren nesnelèrden ḳādir olduġuñuzu, kılıç ve gönder ve oğ ve yay ve ḳalkān ve at ve ġayrī ālāt gibi daḫı ġazā için baġlanan atlardan ġüciñüz yetdüġi ḳadar hazırılañ. Bunları hazırılamak ile Ḥaḳ Te'ālānuñ ve sizüñ düşmenleriñüzi ḳorḫudursız. Ya'nī ḳarīb olan Mekke kāfirlerin ve anlardan ġayrī ba'īd olan kāfirleri

61a

daḫı ḳorḫudursız. Kim, siz anları 'aynī ile bilmezsiniz. Allāh bilür at ve ālātıñuz ḫāzır olıcaḳ cemī'-i küffār sizden ḫavf èder demekdür. Ba'zı rivāyetde

وَأَخْرِيْنَ وَمِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمْ²³⁸ den murād cinnīlerdir ki atdan ḫavf èdüp at olduġı eve girmezler demek vārīd olmuştur. Ve daḫı şol nesne ki, siz anı fī-sebīli'llāhu ḫarc èdersiz anuñ 'ivaızı size vèrülür, zülüm olunmazsız demekdür. Ve bir āyet-i kerīmede daḫı Ḥaḳ Te'ālā imtinān èdüp buyurur ki:

وَالْخَيْلِ وَالْبِغْلِ وَالْحَمِيرِ لَنْ تَرْكَبُوهَا وَ زِينَةً²³⁹

Ya'nī Allāhu Te'ālā sizüñ için atlar ve ḳatırlar ve ḫimārlar daḫı yaratdı. Tā ki siz anlara binesiz ve anlar ile ziyet izḫār èdesiz. Ve yine kitāb-ı kerīminde buyurur:

وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفَالِكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا
سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ²⁴⁰

²³⁷ Allah'ın ve sizin düşmanlarınızı ve onların gerisinde olup sizin bilmediğiniz ama Allah'ın bildiklerini korkutup caydırmak üzere, onlara karşı ilinizden geldiği kadar güç ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda harcadığımız her şeyin karşılığı zerrece haksızlığa uğratılmadan size tastamam ödenecektir. (Enfāl sūresi 60. ayet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

²³⁸ Sizin bilmediğiniz onlardan başkaları. (Enfāl sūresi 60. ayetin bir bölümünden) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

²³⁹ Atları, katırları ve eşekleri sizin için hem binek hem de süs..(için yaratdı) (Nahl sūresi 8.ayet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

Ya'nī Allāhu Te'ālā sizūñ için kıldı ve yaratdı. Gemilerden ve dört ayaklı hayvānlardan şol şey'i ki siz aña binersiz, anuñ arkalari üzre oturasız. Andan şöña

61b

rabbīñüzūñ ni'metin añasız. Ol hayvānuñ ve geminūñ üstüne bindügüñüz vaqıtde dağı deyesiz tenzīh ederiz. Dükeli eksiklik şıfatlarından ol ilahī ki, bize şunu teşhīr edüp muṭī' ve münkād etti. Hālbuki biz anı zabta kadir degil edük, gücümüz yetmez idi. Dağı tahkīkā biz rabbimüze dönüp varıcıyız. Fikir olursa ne 'aceb nesnedir ki 'azīm kuvvetlü develerūñ bigi kıatarlanup birinūñ zimāmını ber-gāyet za'īf ve naḥīf kimse eline alup yedse cümlesi aña muṭī' olup ardınca gider. Eger teşhīr-i ilāhī olmasa birini bek kavī ādem zabt edemezdi. Atlar dağı insana teşhīr olunmuş, arkasına eyer ve ağzına uyan urup istediği yerde biner ve iner, aşlā muḥālifet etmez, eger teşhīr ḥaḳ olmasa kimse yanına karīb olamazdı. Ve dağı ve'l'āidiyāt süresi gāzilerūñ atları ḥaḳḳında nāzil olmuştur. Ḥaḳ Te'ālā anlara ḳasem edüp وَالْعَادِيَاتِ 241 dēyü buyurmuşdur. Ya'nī gāzilerūñ şol atları ḥaḳḳıçün ki sigirdirler. Dağı āvāz vērürler demekdür. Zabiḥ dēyü 'Arab dilinde at sigirttüğü zamānda kıatı kıatı vördüğü nefesūñ āvāzına dērler ve gāzilerūñ

62a

Ḥaḳ Te'ālā ḥazretinde mertebelerin bundan bilmek gerekdür ki kelām-ı ḳadīminde anlarıñ atlarıñ zikir edüp yemīn eyler. Şol sigirden atlar ki sigirdirler ve nefesleriyle āvāz vērürler. Anlarıñ ḥaḳḳıçün dēyü buyurur. E'ime-yi ḥadışden İmām Buḥārī ve gāziler Rahimullāhu 'aleyhim rivāyetlerinde Ebū Hüreyreden raḫihu vārid olmuştur ki eyitdi: Resüllullāh sallallāhu 'aleyhi ve-sellem buyurdu ki:

مَنْ اخْتَبَسَ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ نَأَى بِاللَّهِ وَتَصَدِيقًا بِوَعْدِهِ فَإِنَّ شِبَعَهُ وَرِيَهُ وَرَوْتَهُ وَبَوْلَهُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ 242

²⁴⁰ Size en'amdan (koyun, keçi, sığır, deve) ve gemilerden binekler yapmıştır. (Bu binekler) üstünde rahat etmeniz içindir. Rahatladığınız zaman Rabbinizin nimetlerini hatırlamalı ve şöyle demelisiniz: Bunları hizmetimize veren Allah'a boyun eğerez; yoksa bunu kendiliğimizden başaramazdık. Biz (öldükten sonra) yeni bir bedenle Rabbimizin huzuruna çıkarılacağız. (Zuhuruf suresi 12-13-14. ayet)

²⁴¹ Yemin olsun nefes nefese koşanlara. (Āidiyāt süresi 1. ayet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

²⁴² Kim Allah'a gerçekten inanarak ve vaadine gönülden bağlanarak O'nun yolunda cihād etmek için at beslerse, o atın yediği, içtiği, gübresi ve sidiği kıyamet gününde o kimsenin tartısında olacaktır. (Buḥarī, Cihād, 46)

Ya'nī bir kimse ki Ḥaḳ celle ve 'alāya īmān ve va'dini taṣdīḳ édüp fī-sebīli'llāhu bir at besleye. Taḥkīkā ol atıñ yemi ve şuyı ve fişkıısı ve bevli kıyāmet güninde ol kimsenüñ mizānına konur demekdür. Ya'nī ḥayrāt ve ḥasenātı cānibine konur demekdür. Şifā-yı şudūrda mezkūrdur ki 'Abdullāh bin Süleymān Razihu rivāyetinde Resūlullāh sallallāhu 'aleyhi ve-sellem buyurmuşdur ki:

مَنْ قَلَّ عَمَلِهِ فَلْيُرْتَبَطْ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنَّ شِبْعَهُ وَرِيَهُ وَرَوْثَهُ وَبَوْلَهُ وَشَعْرَهُ حَسَنَاتٌ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ²⁴³

Ya'nī bir kimsenüñ ki 'ameli az ola ol kişi fī-sebīli'llāhi kendü için

62b

bir at bağlasun. Zīrā ol atıñ yemi ve şuyı ve fişkıısı ve bevli ve kıılı kıyāmet güninde anuñ mizānında ḥasenātdur demekdür. Ḥāşıl-ı kelām gāzā niyyetine beslendiği zamānuñ cümlesinde ne kadar yem yediyse ve ne kadar şuy içdiyse ve ne denlü fulān ve kolan èylediyse hep mizānına qorlar, cümlesi ḥasenātdan şayıur demekdür. Ba'zı rivāyātda atlaruñ fişkıısı ve bevli şahiblerine cennetde misk olsa gerekdür, demek vārid olmuşdur. Ḥaḳ Te'ālā katında dīn-i İslāmuñ 'izzeti şuy mertebededür ki anıñçün ḥıdmet edenlere bu deñlü ta'zīm ve tekrīm ve lūṭuf ve iḥsānlar olunur. Ve İmām Ṭaberānī Rahmetullāh naḳlinde Ḥayyāb bin Arett Nebī 'aleyhi's-şalavatu ve's-selāmdan rivāyet èylemişdür ki:

الْخَيْلُ ثَلَاثَةٌ فَعَرَسٌ لِلرَّحْمَنِ وَفَرَسٌ لِلْإِنْسَانِ وَفَرَسٌ لِلشَّيْطَانِ فَأَمَّا فَرَسُ الرَّحْمَنِ فَمَا اتَّخَذَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ قَتَلَ عَلَيْهِ
أَعْدَاءَ اللَّهِ وَأَمَّا فَرَسُ الْإِنْسَانِ فَمَا أُسْتَبْطِنَ أَوْ جُمِلَ عَلَيْهِ وَأَمَّا فَرَسُ الشَّيْطَانِ فَمَا رَوَّهَنَ عَلَيْهِ وَقَوْمَر عَلَيْهِ²⁴⁴

Ya'nī at cinsi üç kısımdur. Bir kısmı rahmānuñdur, bir kısmı insānuñdur, bir kısmı şeyṭānuñdur. Evvelkisi ol atdur ki fī-sebīli'llāhi gāzā için alına. Daḥı üzerinde

63a

Ḥaḳ Te'ālānuñ a'dāsı katlı oluna. Ya'nī gāzīler üstüne bineler, daḥı kāfırları katlı edeler. İkincisi ol atdur ki, toğurduğı murād oluna ve yük urıla. Üçüncüsü ol atdur ki,

²⁴³ Her kimin ameli az ise Allah yolunda bir at bağlasın. Çünkü o atın yemi, suyu, gübresi ve sidığı kıyamet gününde, mizanda onun sevaplarından olacaktır.

²⁴⁴ At üç çeşittir: Rahman'ın, insanın ve şeytanın olan. Rahman'ın atı; Allah yolunda kullanmak için alınan ve onun üzerinde iken Allah'ın düşmanları öldürülen attır. İnsanın atı ise yavruaması istenilen ve üzerinde yük taşınılan attır. Şeytanın atı ise üzerine iddiaya girilen ve üzerine kumar oynanılan attır.

koşdurıla ve üzerinde kumâr olına. Ya'nî oç-ile koşdurıla. Dağı oç ne ise alına ve at rahmānuñ olmağun ma'nāsı, Allāh yoluna gāzā için beslendügidür. Ta'zīmen rahmānıñdur dēyü buyurulmuşdur. Ve insānuñ ve şeytānuñ olmağun ma'naları dağı zāhirdür. Şol at ki insān kendü fāi'delenmek için besler, insānuñdur dēyü buyurulmuşdur. Şol at ki nā-meşrū' tarīk üzre koşdurulur, şeytānuñdur dēnilmişdür. Ve şöyle ma'lūm ola ki oçüşüp at koşmak nā-meşrū' olduğu şol zamādadur ki öñdül iki cānibde ola. Meşelā iki kimesne bir birine dēye ki eger benim atım geçerse, sen baña beş altun vēr. Eger senüñ atuñ geçerse, ben saña beş altun vēreyin dēye bu şart üzre koşalar, bu taqdīrce haram olur. Ammā şöyle ki öñdül aherden yā bir cānibden ola, meşelā bir kişi, bir kişiye eger senüñ atuñ benim atımı geçerse, ben saña beş altun vēreyin dēye

63b

ittifāk ol kimsenüñ atı geçse dağı altunı alsa helāl olur. Zīrā māl vērmek şartı iki cānibden olmayınca kumār olmaz. Ve İmām Buḡārī ve İmām Müslim Rahmetullāhi 'aleyhimā rivāyetlerinde Ebū Hüreyreden Rażīyallāhu Te'ālā 'anhu vārid olmuşdur ki ēyitdi: Resüllullāh şallallāhu 'aleyhi ve-sellem ḡazretine at ḡuşuşundan su'āl olundu buyurdılar ki:

الْحَيْلُ لَنْتَهُ هِيَ لِرَجُلٍ وَزُرٌّ وَهِيَ لِرَجُلٍ سِئْرٌ وَهِيَ لِرَجُلٍ أَجْرٌ فَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ وَزُرٌّ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا رِيَاءً وَفَخْرًا وَنَوَاءً عَلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ فَهِيَ لَهُ وَزُرٌّ وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ سِئْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَمْ يَنْسَ حَقَّ اللَّهِ فِي ظُهُورِهَا وَلَا فِي رِقَابِهَا فَهِيَ لَهُ سِئْرٌ وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ أَجْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ فِي مَرْجٍ أَوْ رَوْضَةٍ فَمَا أَكَلَتْ مِنْ ذَلِكَ الْمَرْجِ أَوْ الرَّوْضَةِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَدَدَ مَا أَكَلَتْ حَسَنَاتٍ وَكُتِبَ لَهُ عَدَدَ أَرْوَائِهَا وَأَبْوَالِهَا حَسَنَاتٍ وَلَا تَقْطَعُ طَوْلَهَا فَاسْتَنْتَ شَرَفًا أَوْ شَرَفَيْنِ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَدَدَ وَأَرْوَائِهَا حَسَنَاتٍ وَلَا مَرَبِهَا صَاحِبُهَا عَلَى نَهْرٍ فَشَرِبَتْ مِنْهُ وَلَا يُرِيدُ أَنْ يَسْقِيَهَا إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَدَدَ مَا

64a

²⁴⁵ Şarībt ḡasıl ma'nā budur ki at cinsi üç kısımdur. Ya'nî atuñ üç kimseye nisbet üç ḡālī vardur. Bir kimseye günāhdur, bir kimseye perdedür, bir kimseye ecir ve

²⁴⁵ Atlar üç çeşittir. At vardır, sahibi için günah vesilesidir. At vardır, sahibi için perdedir. Yine at vardır ki sahibi için ecir ve sevap vesilesidir. Günah vesilesi olan at; sahibinin gösteriş yapmak, çalım satmak ve Müslümanlara düşmanlık etmek için beslediği attır. İşte bu at, sahibi için günah vesilesidir. Sahibi için perde olan atsa; bir adamın Allah rızası için beslediği atı üzerinde Allah'ın kendisi için

sevâbdur. Şol kimse ki alup Müslümânlara gösterüp қаһırlanmaq ve ehl-i İslâma ‘adâvet için bağlayu қor daһı besler aña andan günâh hâşıl olur. Ve şol kimesne ki fi-sebîli’llâhi alup bağlayu қor, daһı besler aña andan günâh hâşıl olmaz. Daһı arқalarında, boyunlarında Hаққullâhi unutmaz. Ya’nî binüp endükce ve müntefi’ oldukça şadaқadan ve şükürden Allâhu Te’âlâ cânın unutmaz. Ol perdedür ki perdenüñ ma’nâsı yoһluқdan şaқlar, uğurludur, mübârekdür demekdür. Ve şol at ki ehl-i İslâm maşlahatı için alınur, gâzâ ve ribât için beslenür. Şâhibi anı bir çayırda ya bir bâğçede bağlayu қоша, ol kişiye anuñ cemî’ yedügi otlar şağışınca ḥasenât yazılır. Ve cemî’ tersleri ve bevilleri deñlü ve ayağınıñ izleri deñlü ḥasenât yazılır. Ve her-bâr ki otladığı yerde ayağına bağıu olan ipi kırup bir iki meydân sigirtse

64b

tersleri ve bevilleri қadar ḥasenât yazılır. Ve her-bâr ki şâhibi anuñla bir ırмақ üstüne uğrasa at ol ırмақdan içe, yâhüd şâhibi anı şuvarmaq murâd edinse, Hақ Te’âlâ anuñ içdügi қadar ḥasenât yazar demekdür. Ve’l-hâşıl at beslemek üç vech üzerinedür. Eger mücerred halka gösterüp faһr u tekebbür murâd olunursa günâh hâşıl olur. Eger binmek için yâ yük urmaқ için yâ tay тоғurmaq için beslenüp ri’âyetin edüp hаққın edâ eylesse mübârekdür, Hақ Te’âlâ faқirden şaқlar. Eger gâzâ ve ribât için ya’nî serhadlar beklemek için ve düşmen қаһrı-çün beslenürse anuñ ecri ve fazîleti ne қadar edügin hemân Allâhu Te’âlâ bilür. Ve ba’zı hadîs-i şerîfde vârid olmışdur ki gâzâ niyyetine at beslemek cehennem odına perde olur dëyü buyurulmışdur. Zeyd bin Şabitden razihu mervîdür ki eýtidi, eşitdüm: Resûlâllah sallallahu Te’âlâ ‘aleyhi ve-sellem buyurdı ki:

مَنْ حَبَسَ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ لَهُ سُنَّةٌ مِنَ النَّارِ²⁴⁶

belirlediğı haklara riayet ettiğı ve iyice bakıp gözettiğı attır. İşte bu at, sahibini başkasına yüzşuyu dökmekten korur. Sahibi için ecir ve sevap vesilesi olan ata gelince; icabında Müslümanlara yardım maksadıyla Allah rızası için çayır ve bahçeye bağlanıp beslenen attır. Çayırdan ve bahçeden yediğı ve çıkardığı şeyler karşılığında sahibine sevap yazılır. O atın, bağlandığı ip boyunca, bir iki tepe koştukça izlerinin ve terslerinin sayısınca sahibi Allah tarafından sevap yazılır. Sahibi atı sulama amacı olmaksızın onunla beraber bir dereден geçer de at su içerse içtiğı suyun miktarınca sahibine sevap yazılır. (M2290 Müslim, Zekât, 24; M 2860 Buhârî, Cihâd, 48)

İmam Nevevi, Riyâzü’s-Sâlihîn Metin ve Çeviri II, 1219 numaralı hadis, Diyanet yayınları

²⁴⁶ Allah yolunda kim bir at tutarsa, (beslerse) o at onun için ateşe (cehenneme) bir örtü olur. (Ali el-Muttakî el-Hindî/ Kenzü’l Ummâl fi sünen-il ekval ve’lefal- 10757 numaralı hadis)

Ya'nī bir kimse ki fī-sebīli'l-lāh gāzā için bir at şaklasa, ol at aña cehennem ateşinden

65a

perde ola demekdür. Ve ba'zī ḥadīs-i şerīfde daḥı bir kimesne fī-sebīli'l-lāh at alup bağlamak niyyetin eylese aña bir şehīd ecri vērile dēyü buyurulmuşdur. Ebi Ca'fer Muḥammed bin 'Aliden mervīdür ki: Resūlullāh şallallāhu 'aleyhi ve-sellem

²⁴⁷ يَرْبِطُ فَرَسًا بِنِيَّةٍ صَادِقَةٍ أُعْطِيَ أَجْرَ شَهِيدٍ dēyü buyurmuşdur. Ya'nī bir kimse fī-sebīli'l-lāh gāzā kıлмаğa gerçekten niyyet ile bir at alup bağlamağa himmet eylese aña bir şehīd fazīleti vērİLür demekdür. Fī'l-ḥaḳīḳa şevāb ve fazīlet ol zamānda ḥāşıl olur ki, ḳaşd-ı şaḥīḥ ve niyyet dürüst olup gerçekten gāzā eylemek murādı ola. Ammā şöyle ki ba'zī 'avām eğdügi gibi gāzā niyyetine bir atı bağlayu ḳoya, yā bir kılcı aşa ḳoya. Ammā aşlā gāzāya bir mübāşeretü yā ḳalbinde şevḳ ve taḳāzāsı olmaya, anuñ ḳat'ā nef'ī yoḳdur. Öyle eylemekden ise anı bir ehline bağışlayup gāzālarda ḳullandırmak yegdür ki niçe ecr ve şevāb ḥāşıl olur. 'Ālimü's-sır ve'l-ḥafıyyāt her kişinüñ ḳalbi aḥvālin bilür, lütfu ve iḥsānı aña göre eyleyler. Ebi Emāme-yi Bāhilī'den razihu mervīdür ki Ḥaḳ Te'ālānuñ

65b

ḳavl-i şerīfi:

²⁴⁸ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ هُمْ يَخْزَنُونَ

āyet-i kerīmesin tefsīr eğerdi ve buyururdu ki: Bir kimesne gāzā niyyetine bir at bağlasa, ammā hemān garezi iller görüp eşitmek için olmasa fī'l-ḥaḳīḳa gāzā murādı olsa ol kimesne bu āyet-i kerīmede Ḥaḳ Te'ālā zıkr eğdügi kimesnelerdendür dēr-idi. 'Āyet-i kerīmenüñ ma'nāsı budur ki şol kimesneler ki mälların geçede ve gündüzde gizlü ve āşikāre Allāh yoluna ḥarc eğerler. Ya'nī her zamān ve her ḥāl üzre mälların iḥsān eğmekten ḥālī olmazlar, anlaruñ ecir ve fazīleti Ḥaḳ Te'ālā ḳatındadır. Anlara

²⁴⁷ Kim sadık bir niyetle bir at bağlamaya niyet ederse ona bir şehidin ecri verilir.

²⁴⁸ Mallarını gece gündüz, gizli ve açık hayra harcayanların ödülü, sahipleri (Rableri) katındadır. Onların üzerinde bir korku olmaz, üzüntü de çekmezler. (Bakara sūresi 2. sūre /274. ayet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

havf yokdur ve anlar mahzûn olmazlar demekdür. Kadı Beyzavi Raḥimehullāhu Te‘ālā tefsirinde eydür. Bu āyet-i kerīme ba‘zılar kavlince Ḥazret-i Ebubekr-i Şiddīk Rażīallāhu Te‘ālā ‘anhu ḥaḳḳında nāzil olmuştur. Şol zamānda ki kırk bīn altını var idi. Kimisin gece ve kimisin gündüz, kimisin āşikāre, kimisin gizlü şadaḳa eyledi ve ba‘zılar kavlince Ḥazret-i ‘Alī Kerremāllāhu vechehu ḥaḳḳında nāzil

66a

olmuştur. Şol zamānda ki hemān dört aḳçeye mālīk olmuştı, artuḡu mālīk olmamış idi. Cümlesin Allāh yolına şadaḳa eyledi. Kimin gece ve kimin gündüz, kimin āşikāre ve kimin gizlü vèrdi. Ve ba‘zılar kavlince fi-sebīli’l-lāh atlar baḡlayup anlara ḥarc edenler ḥaḳḳında nāzil oldu dèyü naḳil ètmiştür. Ve şifā-yı şudürde ‘Ubbādetun bin Şāmitden razihu mervīdür ki eyitdi, eşitdüm: Resūlullāh sallallāhu ‘aleyhi ve-sellem buyurdi:

إِنَّ الْفَرَسَ لَيْسَتْ فِي طَبِيلِهِ وَصَاحِبُهُ نَائِمٌ عَلَى فَرَاشِهِ فَمَا تَبَقَى لَهُ حَاطِبَةٌ إِلَّا وَقَعَتْ وَأَلْقَدَ أَنْزَلَ اللَّهُ فِي ارْتِبَاطِ الْخَيْلِ وَالْأَنْفَاقِ عَلَيْهَا آيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ مَنْ ذَا الَّذِي يُفْرِضُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعَفُهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَقَوْلُهُ تَعَالَى الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ²⁴⁹

Ya’nī taḥḳīḳān şāhibi dōşegi üstünde uyurken at ayaḡı baḡlu turduḡı yerde ḳalḡır daḡı şāhibinüñ hiç bir günāhı ḳalmaz, dökülür, gider. Vallāhi taḥḳīḳān Ḥaḳ Te‘ālā Ḥazreti atlar baḡlayup anları besleyüp ḥarc ètmek ḥaḳḳında

66b

iki āyet èndürmiştür. Birisi

مَنْ ذَا الَّذِي يُفْرِضُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعَفُهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً²⁵⁰

‘āyetidür ki ma’nāsı kimdür. Şol kimse ki Ḥaḳ Te‘ālāya ḳarz-ı ḥasen vère. Daḡı Ḥaḳ Te‘ālānuñ vèrdüḡinüñ çok emşālin aña vère demekdür. Ḥaḳ Te‘ālāya ḳarz-ı ḥasen

²⁴⁹ Sahibi yataḡında uyurken at, baḡlı bulunduḡu yerde şahlansa sahibinin bir günāhı kalmaz. Allah at baḡlamak ve onların ihtiyaḳlarını ḳarşılamaḳ hakkında Kur’anda iki āyet indirmiştir. “Kim Allah’a güzel bir ödünç verirse, Allah ona kat kat fazlasını verir ve Allah Teālā şöyle buyurmuştur: “Mallarını gece gündüz, açık ve gizli ve açık hayra harcayanların ödülü, Rablerinin katındadır. Onların üzerinde bir korku olmaz, üzüntü de çekmezler.”

²⁵⁰ Kim Allah’a güzel bir ödünç verirse, Allah ona kat kat fazlasını verir. (Bakara suresi 2.sûre- 245. āyet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

vèrmegün ma'nāsı, fî-sebîlî'l-lāh gazā için at beslemekdür dèdiler. Ve birisi dahı
الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً²⁵¹

āyet-i kerīmesidür ki tefsīri henüz geçmişdür. Hāşıl-ı kelām gazā niyyetine at beslemek nice fazīletlü nesnedür ki bu hadīs-i şerīf muḳtezāsınca ḥaḳḳında iki āyet-i kerīme nāzil olmuşdur. Ve e'imme-yi hadīsden İmām Ṭaberānī ve gayriler naḳlinde Ebu Kebşe-yi Enmāri Razihu Resūlullāh sallallāhu 'aleyhi ve-sellem Ḥazretinden rivāyet ètmişdür ki:

الْخَيْرُ مَعْفُودٌ فِي نَوَاصِي الْخَيْلِ وَأَهْلِهَا مُعَانُونَ عَلَيْهَا وَالْمُنْفِقُ عَلَيْهَا كَالْبَاسِطِ يَدِهِ بِالصَّدَقَةِ²⁵²

Ya'nī ḥayr atlarıñ alınlarında baḡludur ve şāḥibleri atlar üzre yardım olunmuşlardur ve anlara māl ḥarc èden elin şadaḳaya açan gibidür dèmekdür. Murād-ı şerīfi at yüzi

67a

mübārekdür. Ve anları beslemek ḥuşuşında şāḥiblerine Ḥaḳ Te'ālā yardım èder. Anlara ḥarc olunan māl şadaḳa yèrine geçer dèmekdür. Ba'zı rivāyetde at besleyen kimse gündüzler oruç tutup hiç iftār ètmeyen ve geceler şabāḥa dek 'ibādet èdüp hiç fütür ètmeyen ve dā'imā şadaḳa vèrüp hiç elin şadaḳadan men' ètmeyen kimse gibidür, dèmek vārid olmuşdur. Ve yine İmām Aḥmed Rahimehullāhu Te'ālā rivāyetinde Cābir razihu Resūlullāh sallallāhu 'aleyhi ve-sellemeden rivāyet èylemişdür ki:

الْخَيْلُ مَعْفُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ وَالنَّيْلُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَأَهْلِهَا مُعَانُونَ عَلَيْهَا فَاْمُسَحُوا بِنَوَاصِيهَا وَادْعُوا لَهَا بِالْبِرْكَاتِ وَقَلِّدُواهَا وَلَا تَقْلُدُواهَا الْأَوْتَارَ²⁵³

ma'nāsı atlarıñ alınlarına ḥayır ve nīl kıyāmete dek baḡludur. Ya'nī düşmen üzre zafer bulmaḳ ve ḥayra yètişmek anuñla olur ve anları beslemek ḥuşuşunda Allāh Te'ālā mu'indür, şāḥibleri yardım olunmuşlardur. Atlarıñ alınlarını eliñüzle şıgayup

²⁵¹ Mallarını gece gündüz harcayanlar. (Bakara sûresi 2/274) <https://kuran.diyanet.gov.tr/>

²⁵² Hayır atların alınlarına baḡlanmış. (dügümlenmiş) Onların sahipleri onlara özen gösterirler. Onlara infakta (yardımda) bulunan eli sadakaya açılmış gibidir. (Eliyle sadaka verilmiş gibidir.) (Ebu Avane Müsned: 5/19; Mevarid'uz Zaman s.394; El- Müstedrek: 2/91; El-Mu'cem'ul- Kebir; 22/339. H.no: 849)

²⁵³ Atlar kıyamete dek alınlarında hayır ve onlarla ecre nail olmak vardır ve sahiplerine yardım olunur. Alınlarını (perçemlerini) okşayın, onlara bereket ile dua edin. Onların boyunlarına süs (gerdanlık) baḡlayın. Onlara kiriş (çalğı teli, tel) baḡlamayın. (El-Müsned: 3/352)

siliñ ve anlara bereket-ile du‘ā eyleñ. Ya‘nī “Yārabbî sen mübārek eyle” dēyü du‘ā kıluñ ve boyunlarına kılade bağlañ. Kirişler bağlamañ demekdür. Ve kiriş memnū‘ olduġunuñ vechi budur ki

67b

cā’izdür ki, gezdüġi yerde bir ağac ƫalına ilişē, daġı kırılmaya boġula dēmişlerdür. Ammā ibrişim ve iplik gibi ba‘zı za‘îf nesnelere olcağ kırılır daġı ġalāş olur. Ve ba‘zı rivāyetde dünyā ve āhiret ġayırlarınıñ cümlesi atların alınlarında bağludur, kıyāmete deġin dēmek olmuşdur. Ve at ƫā’ifesinde ġayır çok olduġı-çün ‘Arab kavmi ata ġayır daġı tesmiye etmişlerdür. Ĥağ Te‘ālā ġazretiniñ kelām-ı kadīmide Süleymān peyġamberden şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem ġikāyet edüp

²⁵⁴ اٰنِيْ اٰحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّيْ buyurduġı yerde ġayırdan murād atdur. İmām Müslim nağlinde Cerīrden razihu rivāyet olundu ki ēyitdi: Resūllullāh sallallāhu Te‘ālā ‘aleyhi ve-sellem Ĥazretini gördüm ki mübārek barmaġıyla atınıñ alınındaġı sağı büküp

اَلْخَيْلُ مَعْفُوْدٌ بِنَوَاصِيْهَا الْخَيْرُ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ اَلْاَجْرُ وَالْغَنِيْمَةُ²⁵⁵

dēyü buyururdu. Ya‘nī atların alınlarında bağludur ġayr-ı kıyāmete deġin, ol ġayırdan murād ecir ve şevāpdur ve ġanimetdür ki ƫoyumlukdur demekdür. İmām Buġhāri ve İmām Müslim Raġimehumāllāhu Te‘ālā ‘Urvet bin Ebi’l-Ca‘dden razihu rivāyet etmişlerdür ki

68a

ēyitdi. Resūllullāh sallallāhu ‘aleyhi ve-sellem ēyitdi ki:

اَلْخَيْلُ مَعْفُوْدٌ فِيْ نَوَاصِيْهَا الْخَيْرُ اَلْاَجْرُ وَالْمُغْنِمُ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ²⁵⁶

²⁵⁴ Ben malı, Sahibimi düşündürdüġü için severim. (Sad sûresi-38/32) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

²⁵⁵ Atların alınlarına kıyamete kadar ġayır düġümlenmiştir. (Ĥayırdan kasıt) ecir ve ġanimettir. (Müslim İmare: 3/1493. H. No: 1873)

²⁵⁶ Atların alınlarına kıyamete kadar ġayır; (ahirette) ecir ve (dünyada) ġanimet düġümlenmiştir. (Feth’ul- Bari Kitāb’ul-Cihād: H.no: 2850; Kitāb’ul- Humus: 6/219. H.no: 1319; Kitāb’ul-Cihād: No:3643; Müslim Kitāb’ul- İmare Atlar babı: 3/1493.H.no: 1873)

bu hadîs-i şerîfün dahı ma'nāsı üzerinde yazılan hadîs-i şerîf ma'nāsıdır. Ve İmām Buḥārī Raḥimehullāhi Şubeyb bin 'Arḳadadan naḳil étmişdür ki éyitdi: Ben 'Urvenüñ Raziallāhu 'anhu evinde gördüm. Yetmiş at var idi, dèyü buyurdi. Ve İmām Ḳartabi ve gayriler Raḥmetullāhi 'aleyhim ecma'in dahı naḳil étmişlerdür ki 'Urve razihu ğazā için yetmiş at hazırlamış idi, beslerdi dèdiler. Ve'l-ḥāşıl bu ma'nāda 'ibāret-i muḥtelife ile niçe hadîs-i şerîf vārid olmışdur. Ve aşḥāb-ı kirāmuñ ulularından çok kimesne rivāyet étmişlerdür. Şöyle fehmi olunur ki peygamber 'aleyhi's-şalavatu ve-sellem bu ma'nāyı ihtimāmen tekrār tekrār buyurmuşlardur. Ve her kişi ḳanḳı 'ibāret-ile eşidüp zabt étdiyse aña göre naḳil ve rivāyet étmişlerdür. Cümlesinüñ mâlı ve muḥaşşalı budur ki at ğayet ile mübārekdür. Besleyen kimseye ecir ve faziletler ḥāşıl olur ve beslemege Ḥaḳ Te'ālā mu'in olur. Şāhibi faḳirden ḥalāş olur. Zīrā peygamber 'aleyhi's-şalavatu ves-selāma ba'zı kimseler gelüp

68b

faḳirden şikāyet étüklerinde: “At besleñ ki Allāhu Te'ālā at için on rızuḳ gönderür. Birini at yer ve toḳuzı şāhibi için ḳalur.” dèyü buyurmuşlardur. Pes at beslemekte dünyā ve āḥiret ḥayırları ḥāşıl olur demekdür. Ve İmām Demīri “Ḥayāt-ı Ḥayvān”da ve İmām Dimyāṭi “Kitābü'l Ḥayl”de Ḥazret-i 'Aliden Raziallāhu Te'ālā 'anhu rivāyet ederler ki Ḥazret-i Resül Ekrem şallallāhu Te'ālā 'aleyhi ve-sellem buyururlar: Ḥaḳ Te'ālā at yaratmak murād-ı şerīfleri olduḳda poyrāz yeline dèdi ki: “Ben senden bir maḥlūk yaradam-ki ānı dostlarıma sebep-i 'izzet ve düşmanlarıma sebep-i zillet ve tātīm ehline sebep cemāl ve kemāl kılam. Rīh dèdi ki: Yarat Yārabbī. Pes cenāb-ı Ḥaḳ yelden bir miḳdār alup at yaratdı ve seni 'Arabī yaratdım. Ve dünyā ve āḥiret ḥayırlarınun cümlesini senün öñ saçınā bağladım. Ve ğanīmetleri senün arḳaında cem' éyledüm. Ve şāhibiñi saña muḥabbet ve şefḳat édici kıldım. Ve seni ḳanatsız iken yine ḳuş gibi uçar kıldım. Pes sen şāhibün istedüğine yetişmek için ve ḳorḳduğundan ḳurtulmak için sen ve ben senün üzeriñde erler kılam ki, anlar beni tesbīḥ ve tenzīh ederler. Eksiklik şıfatlarından ve ögerler, kemāl

69a

şifatları ile ve birlerler. Zāti ve şifātımı sen daḥı anlar ile bile. Beni tesbīḥ ve taḥmīd ve tehlīl ve tekbīr edesin dedi. Pes at daḥı emr-i Ḥaḳḳa imtişāl edüp şāḥibi her ḳanḳı zikre meşḡul olsa bile meşḡul olup zıkr eder. Melā'ike-yi Kirām 'aleyhimü's-selām ḳünki atuñ bu şifāt ve şerefin eşitdiler ve ḥüsn ü şüretin gördiler ise “Yā Rabbenā bizüm için daḥı atlar ḥalk̄ eyle dēyü duā' edtiler. Pes Ḥaḳ Te'ālā anlar için ablaḳ atlar yaratdı. Beserek deve boyunlu daḥı vaḳtā kim Ḥaḳ Te'ālā atı yere irsāl edüp dört ayaḡı yere başdı ise ḳışnedi. Ḥaḳ Te'ālā dedi: “Mübārek ḳılınduñ, cümle ḥayvānlardan senüñ ḳışnemek ile müşrikleri ḥor ve zelīl edem ve senüñ ḳışnemek ile anlaruñ ḳulaḳların ḥolduram ve göñüllerin ḳorḳudam.” Pes Cenāb-ı Ḥaḳ cemī' eşyāyı Ḥazret-i Ademe 'arz edüp gösterdükde buyurdılar ki: “Yā Adem bunlardan diledüḡüñ nesne kendüñ için ihtiyār eyle.” Ḥazret-i Adem 'aleyhi's-selām atı ihtiyār etdi. Pes Ḥaḳ Te'ālā dedi: “Kendüñe ve evlādiña sebep 'izzet-i ebediyye olacak nesne ihtiyār etdüñ. Mübārek olsun benim, bereketüm

69b

sizüñ üzeriñüzedür. Ve sizden sevgülü bir maḥlūk yaratmadum.” Bu ḥadīs-i şerīf ḳatı mufaşşal olmaḳ ile naḳl-i ma'nā ile ihtişār ḳılındı. Pes bu ḥadīs-i şerīf atuñ ḳatı ḳoḳ fezā'iline delālet eder. Te'emmül oluna ve aşḥāb u kirāmuñ ba'zı ulularından Rizvānullāhi 'aleyhim ecma'in menḳüldür ki Resūlullāh sallallāhu Te'ālā 'aleyhi ve-sellem ḥazretine dünyā metā'larından eñ sevgülü nesne ḥātūnları ve atları idi. Mu'aḳḳil bin Yesārdan razihu rivāyet olunmuşdur ki ēyitdi:

لَمْ يَكُنْ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ النِّسَاءِ مِنَ الْخَيْلِ²⁵⁷

Ya'nī Resūlullāh sallallāhu 'aleyhi ve-selleme ḥātūnlarından soñra atlarından sevgölürek bir nesne yoḡ-idi. Bu taḳdīrce ḳişi ḥātūn ve atların sevmek Resūlullāh sallallāhu 'aleyhi ve-sellemüñ sünnetine ri'āyet eylemek olur. Ve ba'zı eḥādīs-i şerīfe maẓmūnunda vārid olmuşdur ki 'Arabī at Ḥaḳ Te'ālāya duā' eder. Şāḥibi kendüyi sevmek için ve rızḳ ḳoḳ olmaḳ için ve soñra ḥüsn ü ḥātıme ile ölmek için dēyü

²⁵⁷ Resulullah'a (sav) kadınlardan sonra atlar kadar hiçbir şey sevimli değildi. (Sünen-i Nesa'î, Babu hubbu'l Hayl)

buyurulmuşdur. ‘Abdullāh bin Mübārek Raḥmetullāh rivāyetinde Süddi Raḥimetullāh ‘Amr bin ‘Atbeden Raḥimehullāhu Te‘ālā naql etmişdür ki: “Ġazāya gider oldu,

70a

daḥı dört biñ dirhem şer‘iye ki kırık biñ akçe eder.” Bir at şatun aldı. Daḥı dostları, “Neylerdüñ?” Bir ata bu kadar akçe şayup dēyü söylediler. Ėyitdi: “Benim düşmenime karşı bir adım varduğı baña dört biñden sevgülüdür.” dēyü buyurdılar. Ve ‘Amr bin ‘Utbe dedükleri kimesne tābī‘nüñ ulularından ve ġazīlerinden ve şehīdlerindendür. Ve ba‘zı ḥadīs-i şerīfde vārid olmuşdur ki: “At cennetde daḥı olur. Bir mübārek ḥayvāndur ki Tañrı Te‘ālā Ḥazreti kulların dünyada ve āḥiretde anuñla teşrīf ēyler.” ‘Abdurraḥman bin Sā‘ide razihu ēydür: “Ben atı severdim. Daḥı Resūlullāh sallallāhu ‘aleyhi ve-sellem Ḥazretine su‘āl ēdüp yā Resūlullāh: Hiç cennetde at olur mı?” dedüm buyurdı ki

إِنْ أَدَخَلَكَ اللهُ الْجَنَّةَ يَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ كَانَ لَكَ فِيهَا فَرَسٌ مِنْ يَأْفُوتُ لَهَا جَنَاحَانِ تَطِيرُ بِكَ حَيْثُ شِئْتَ²⁵⁸

Ya‘nī yā ‘Abdurraḥman eger Ḥaḳ Te‘ālā seni cennete koyarsa anda senüñ yāḳūtdan bir atüñ olur ki iki kanadı olur, seni istedüğüñ yere uçurur dēdi. Ve bu ma‘nīde bir kaç ḥadīs-i şerīf vārid olmuşdur. Cümlesi biri birini taḳvīyet ēyler ve Ḥaḳ celle ve ‘alānuñ ḳudret-i tāmmesinden bir nesne ba‘īd olmaz,

70b

ḳādir-i muḥlaḳdur ne dilerse ēyler. Ba‘zı ‘ulemā demişlerdür ki: Bir kimesne fi-sebīli‘l-lāh ġazā için at alup bağlaya, ol kimesne Ḥaḳ Te‘ālānun emrīn yerine getürmüş olur. Zīrā,

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ²⁵⁹

²⁵⁸ Şayet Allah seni cennete koyarsa, Ey Abdurrahman, o zaman orada senin için iki kanatlı yakuttan bir at olur. Seni dilediğin gibi uçurur. (gezdirir) (Kenzü’l Ummal, Fi Sünen-il Ekval ve efal, Alaaddin Ali el- Muttakı 33493 nolu hadis 11. Bölüm/kısım)

²⁵⁹ Siz de onlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve atlı birlikler hazırlayın. (Enfāl sūresi-8/60.ayet) <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

āyet-i kerīmesi muḳtezāsınca at beslemege emr olmuşdur. Ve āyet-i kerīmenüñ tefsīri bāb-ı evvelinde geçmişdir. Ve Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem emrīn daḫı yērine getürmiş olur zīrā buyurmışdur ki:

ارْتَبُوا الْخَيْلَ وَامْسَحُوا بِئَوَاصِيهَا وَأَعْجَازَهَا²⁶⁰

Ya‘nī at bağlañ ve bağlamakdan murād beslemekden ya‘nī at besleñ ve alınların ve sağrıların şıgañ demekdür. Bundan daḫı murād, muḫabbet édüp oḫşāñ demekdür. Selmān-ı Fārisīden razihu rivāyet olunmuşdur ki éyitdi, eşitdüm. Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem buyurdı ki:

حَقُّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَرْتَبِطَ فَرَسًا إِذَا أَطَاقَ²⁶¹

ma‘nāsı: “Her müslümānuñ üzerine vācibdür, bir at bağlamak kadar olduğı zamānda.” demekdür. Ve atıñ cümle menāfi‘nden biri budur ki olduğı eve cin girmez. Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem buyurmışdur ki:

الْحَيُّ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ عَتِيقٌ مِنَ الْخَيْلِ²⁶²

Ma‘nāsı cin girmez şol eve. Ki

71a

anda cins ‘Arabī ve yaḫşi at ola demekdür. Bu ḫadīs-i şerīfden fehim olunur ki, at besliyecek ‘ālāsın beslemek gerek imiş. Ḥikāyet olunur ki bir kimesne ‘Abdullāh bin Mübārek Ḥazretine geldi. “Yā İmām baña evimde taş atarlar, bilmezim kim atar.” dedi. ‘Abdullāh buyurdı ki: “Var bir ‘Arabī at al, eviñde bağla.” dedi. Ol kişi gitdi bir ‘Arabī at aldı, evine götürdüğü gibi taş kesildi, atılmaz oldu. Soñra ‘Abdullāh Ḥazretine: “Ḥikmeti ne idi. Yā İmām?” deyü sū‘āl étdiler. Éyitdi: “Cinniler idi, at varıcaḫ gitdiler.” dedi. Ve şeyṭān cins ‘Arabī at yanında olan kimseyi şar‘ edemez demişler. Şifā-yı şudūrda Ebu’l-Ḥasan İskender-endīz naḫl édüp demişdür ki Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem ḫaber vērüp buyurdı ki, İblīs ‘aleyhi’llā‘ne bir

²⁶⁰ At bağlayın (besleyin) onların alınlarından ve arkalarından (terkilerinden) okşayın. (Ebu Davud, Cihād 44, (2544); Nesaî, Hayl 3, (6, 218, 219)

²⁶¹ Gücü yettiğinde bir at bağlaması (beslemesi) her müslümanın üzerine bir haktır. (İbn Nehhas, Cihād, Tevhīd y. 1/342)

²⁶² Cin, içinde atik (iyi) at olan eve girmez. (İbni Kesir’in ibaresi şöyledir: “Bu münker bir hadistir. Ne isnadı ne de metni sahih değildir.” Tefsir’ul- Kur’an’il- Azim: 4/26)

gün Hâzret-i 'Īsā 'aleyhi's-selām yanına geldi. Dağı 'Īsā 'aleyhi's-selām eyitdi: “Yā iblīs saña bir nesne şorayın, toğrusın söyler misin?” Eyitdi: “Yā Rūḥullāh şor ne şorarsın.” dēdi. 'Īsā 'aleyhi's-selām and vērđi. Dağı eyitdi: “Saña şu gāyet ile ēyleyen nesne ve atı bī-ḥuzur olduğıñ nesne

71b

nedür?” dēdi. Eyitdi: “Allāh yolına gāzā için köylerden bir köyde, yā ḥiṣārlerden bir ḥiṣārda at kişnedügidür.” dēdi. “Ve ben ol eve girmez ki anda gāzā niyyetine at beslene.” dēdi. İbn-i 'Aşākir Rahimullāh naqlinde vārid olmuşdur ki Ebū Eyyūb Enşārī Raziallāhu 'anhu rivāyet ēyledi ki, Resūlullāh şallallāhu 'aleyhi ve-sellem buyurmuşdur ki:

لَا تَخْضُرُ الْمَلَائِكَةُ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً إِلَّا لَهُوَ الرَّجُلُ مَعَ امْرَأَتِهِ وَاجْرَاءِ الْخَيْلِ وَالنِّبَالِ²⁶³

Ya'nī melekler lehv kısmından bir nesneye hazır olmazlar, illā kişi ḥatunı-la lehv ētse yāhūd at koşsa yāhūd o yarışsa ol vait ḥāzır olurlar dēmekdür. Lehiv dēmek oyun ve eglence dēmekdür. Hāşıl-ı kelām bunlardan gayrī oyunlar hep nā-meşrū'dur. Melekler orada tırmazlar, açarlar. Ammā kişi ḥātunı-la oynasa yā at sigirtse yā o yarışsa melekler açmazlar. Ve Ebū Hüreyreden razihu dağı rivāyet olunmuşdur ki Resūlullāh şallallāhu Te'ālā 'aleyhi ve-sellem dağı buyurdı ki:

كُلُّ لَهْوٍ مِنَ الدُّنْيَا بَاطِلٌ إِلَّا ثَلَاثَةً نَيْلُكَ بِقَوْسِكَ وَ تَأْ دِيْبِكَ فَرَسُكَ وَ مَلَأَ عَيْتُكَ أَهْلُكَ فَإِنَّهَا مِنَ الْحَقِّ²⁶⁴

Ya'nī dūnyāda her oyun bātıldır. İllā üç oyun degil. Birisi yayıñla o atup yarışmaq, biri dağı

72a

atuña edeb ta'līm ētmek ve biri dağı ḥātunıñla oynamaq. Taḥıā bu üç oyun ḥadandır dēmekdür. Ve 'Ömer bin 'Abdul'azīzden Raḥimehullāhu Te'ālā naql olunur ki eyitdi: Benim yanımda şābit oldı ki Resūlullāh sallallāhu 'aleyhi ve-sellem buyurmuşdur ki:

²⁶³ Melekler adamın eşiyle oynaması (eğlenmesi), ok atışı ve at koşturma hari hiçbir oyun ve eglenceye hazır olmazlar. (İbn Nehhas, Cihād, Tevhīd y. 1/343)

²⁶⁴ Dūnyanın oyun ve eglencelerinden üçü hari tümü batıldır: Bunlar: Yayınla ok atma, atını terbiye etmen ve eşiyle oynaşman. Çünkü bu(nlar) hak(kı olan şeyler) dendir. (El-Müstedrek: 2/95)

265 مَنْ كَانَ لَهُ فَرَسٌ عَرَبِيٌّ فَأَكْرَمَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَإِنْ أَهَانَهُ أَهَانَهُ اللَّهُ تَعَالَى

Ya'nî: “Bir kimesnenüñ ‘Arabî atı ola, dağı aña ikrām éde. Allāh Te‘ālā aña ikrām éder ve eger ihānet édüp ħor tutarsa, Allāh Te‘ālā dağı anı ħor tutar.” demekdür. İmām Beyhāķi Rahimehullāh naķl éder ki: Temīm-i Dāri razihu Ĥazretin gördiler, atına yem vèrmek içün oturmuş, kendü arpa ayırtlar. Ehli ve cemā‘ati tururlar, ba‘zı kimseler görüp éyitdiler: “Yā Temīm bu arpayı niçün bir ĥiđmetkāruña vèrmedüñ ki ayırtlaya? Senden ġayri arpa ayırtlayacak kimse yok mı idi?” dediler. Éyitdi: “Benden ġayri kimse var idi. Ammā kimseye vèrmedüġüm aşlı oldur ki ben eşitdüm.” Resūlullāh sallallāhu Te‘ālā ‘aleyhi ve-sellem buyurdu ki: “Bir kimesne atınuñ arpasın ayırtlasa yem aşduġı ĥalde ol kişiyeye her dāne arpa muķābelesinde on ĥasene yazıla.” deyü buyurmuşdur dedi. Bu ĥikāyeti İmām Ṭaberānī

72b

ve İbn-i ‘Asāķir Rahimehullāhi ‘aleyhimā dağı yazup naķl etmişlerdür. Ol zamānda Temīm-i Dāri razihu Ḳudūs u Şerīf Beyi idi demişlerdür. Ve Ĥazret-i ‘Āişe-yi Şiddıķadan razihu rivāyet étdiler ki éyitdi: “Bir gün Resūlullāh sallallāhu ‘aleyhi ve-sellem otururdu. Yanında atı baġlu tururdu.” Ben éyütdüm: “Yā Resūlullāh bu atıñ torbasın ben aşayın.” Éyitdi: “İstersin ki ecr-i ‘azīm kazanasın. Ve bir kimesne ki bir ata torba aşu atıñ muķābelesinde ol kişiyeye bir ĥasene yazılır. Ve yemin yedükden soñra yine torbasın ala, anuñ muķabelesinde bir günāhı mahv olunur.” deyü buyurdu. Müslim bin Yesārdan razihu naķl olundu ki éyitdi: “Baña ĥaber vèrdiler ki bir gün Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem ĥazreti çıķdı. Dağı atınuñ yüzünü mübārek ridāsı-la sildi ve buyurdu ki: Bu ġece ben atdan ötürü ‘itāb olındum.” Ma‘lum oldu ki kişi hemān atını ĥiđmetkārına inanup kendü fāriġ olmaķ ma‘ķul ve cā‘iz degil imiş. Kendü dağı yoķlayup görmek gerek imiş. At içün Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem ĥazretine ‘itāb olunup “Niçün atıñı gözetmezsin?” denilecek ġayrīlerüñ ĥali nice olur.

²⁶⁵ Bir Arap atı olup ona ikram eden kimseye Allah da ikram eder. Kim onu hor görürse Allah Teâlâ da onu hor görür.

73a

Enes bin Mālīkden razihu mervīdūr ki ʿeyitdi: Resūlullāh ʿalayhe ve-sellem buyurmuşdur ki: ²⁶⁶ **عَلَيْكُمْ بِكُلِّ كُمَيْتٍ أَعْرَ مَحَجَّلٍ أَوْ أَشَقَرٍ أَوْ أَذْهَمٍ أَعْرَ مَحَجَّلٍ** Ya'nī bereket atlarıñ alınlarında. Bu hadīṣ-i i şerifi İmām Buḥārī ve İmām Müslim Raḥimehumāllāhu Te'ālā rivāyet ʿetmişlerdür ve Ebū Dāvud Raḥimehullāh naḳlinde 'Utbetubni's Selmīden vārid olmuşdur ki ʿeyitdi: "Resūlullāh ʿalayhi ve-sellem atlarıñ yelesin ve bürçegin²⁶⁷ ve kıyruğın kırkmağdan tehī buyurmuşdur, kırkmağ cā'iz degildür. Ve Ebū Dāvud ve Nisā-yı Ebī Vehebden razihu rivāyet ʿetmişlerdür ki Resūlullāh ʿalayhi ve-sellem buyurmuşlardur ki:

²⁶⁸ **عَلَيْكُمْ بِكُلِّ كُمَيْتٍ أَعْرَ مَحَجَّلٍ أَوْ أَشَقَرٍ أَوْ أَذْهَمٍ أَعْرَ مَحَجَّلٍ**

Ya'nī siz mülāzemet eyleñ, ayrılman. Her torı ata ki alında gurre si ve ayağında sekili ola. Yā al ata veya siyāh ata ki alında gurre si ve ayağında sekili ola demekdür. Ve Ebū Ḳatāde razihu Resūlullāh ʿalayhi ve-sellem ḥazretinden rivāyet ʿeylemiştir ki:

²⁶⁹ **خَيْرُ الْخَيْلِ إِلَّا ذَهْمُ الْأَفْرَحِ الْأَزْثَمِ ثُمَّ الْأَفْرَحُ الْمَحَجَّلِ طَلْقَ الْيُمْنَى فَإِنْ لَمْ يَكُنْ أَذْهَمٌ فَكُمَيْتٌ عَلَى هَزِهِ الشَّيْبَةِ**

Ya'nī atlarıñ ḥayırlısı kara atdur ki alında ve burnında ve üst tudağında

73b

azacuk ola ve ayakları sekil ola ve öñ ayaklarıñuñ şağı sekil olmaya. Eger bu zıkr olınan şıfatlar üzre siyāh at bulunmazsa kümeyt ola dēyü buyurdı. Kümeyt dēdükleri kara ile kızıl ortasında bir renkdür dēmişler. Ğaliba bu diyārda yağız dēdükleri tondur ki ne bellü siyāhdur ne bellü kızıldur. İmām Ṭaberanī ve Ḥākīm Raḥimehumāllāhu naḳillerinde 'Uḳbe bin 'Āmirden razihu mervīdūr ki ʿeyitdi: Resūlullāh ʿalayhi ve-sellem buyurdı ki:

²⁶⁶ Bereket atın alınıdadır. (perçemindedir) (Nesaî, Hayl, 6)

²⁶⁷ Metinde "berçegin" şeklinde yazılmıştır.

²⁶⁸ Size, alını sakar, ayakları sekili kahverengi atı veya alını sakar ayakları sekili kızıl atı veya alını sakar ayakları sekili siyah atı gerektir (tavsiye ederim) (Ebu Davud, Cihād 44 (2544); Nesaî Hayl 3. (6, 218, 219)

²⁶⁹ Atların en hayırlısı, alında küçük bir sakar, üst dudağında beyaz beneği olan siyahtır. Bunu üç ayağı sekili, ön sağ ayağı sekisiz siyah at takip eder. Eğer siyah at değilse alacası böyle olan kestane rengi hayırlıdır. (Tirmizi, Cihād 20, (1696- 1697); İbni Mace, Cihād 14(2789))

إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَغْزُو فَاشْتَرِ فَرَسًا أَعَزَّ مُحَجَّلًا طُلُقَ الْيُمْنَى فَإِنَّكَ تَغْنِمُ وَتَسْلِمُ²⁷⁰

Ya'nî: “Kaçan gâzâ etmek dileseñ bir at al ki alnı şakar ola, ayakları sekil ola, sağında sekil olmaya. Taḥkīkā sen toyum olursun ve selāmet üzre olursun.” demekdür. Ḥāşılı böyle olan at gāyet mübārek ve uğurlu olur. Dārimī Raḥimehullāh rivāyetinde Ebū Ḳatāde razihu eyitdi: Bir kimesne Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem Ḥāzretine gelüp, “At almak isterin ne āşıl at alayın?” dedi. Buyurdılar ki:

اشْتَرِ أَدْهَمَ أَرْتَمَ مُحَجَّلًا طُلُقَ الْيُمْنَى أَوْ مِنْ الْكُمَيْتِ عَلَى هَرَّةِ الشَّيْبَةِ²⁷¹

Ma'nāsı: “Şatun al şol atı ki siyāh ola ve burnunuñ üstü aq ve ayağı sekil ola. Şağ cānibinde sekil olmaya.

74a

Yāḥūd yağız at al bu nişānlar üzre.” demekdür. Ve İbn-i ‘Abbāsdan razihu rivāyet olunur ki, Resūlullāh şallallāhu Te‘ālā ‘aleyhi ve-sellem buyurdi ki:

يُمْنُ الْخَيْلِ فِي شَقَرِهَا²⁷²

Atlaruñ ḥayır ve bereket ve kuvveti allarındadır. Ya'nî: “Aşkar olan at eyüdü.” demekdür. “Ve aşkar oldur ki al ola ve yelesi kıyruğı kızıl ola.” ‘Amr bin Ḥāriş rivāyet eyler ki Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve-sellem buyurdi ki:

لَوْ جُمِعَتْ خُيُولُ الْعَرَبِ فِي صَعِيدٍ ثُمَّ أُرْسِلَتْ لَكَانَ سَابِقُهَا الْأَشَقَرُ²⁷³

Ya'nî: “‘Arab ṭā’ifesinüñ atları bir şahrāda cem‘ olunsa daḥı şalivērilse anları geçen aşkar olurdu.” demekdür. Ḥāşılı cemī‘ atlaruñ yügrüğü al at imiş. Nāfi‘ bin Cebīr razihu rivāyet etmişdür ki Resūlullāh şallallāhu Te‘ālā ‘aleyhi ve-sellem buyurdi ki:

الْيُمْنُ فِي الْخَيْلِ فِي كُلِّ أَحْوَى وَأَحْمَ²⁷⁴

²⁷⁰ Savaşa gitmek istediğinizde alnı sakar, sağ ayağı dışında ayakları sekili bir at al. (satın al) Muhakkak ki sen kazançlı ve tehlikeden korunursun. (emniyette olursun) (Beyhakî, es Sünenî Kübra H. no:?)

²⁷¹ Siyah üst dudağında beyaz beneği olan ve üç ayağı sekili, ön sağ ayağında sekil olmayan veya alacası böyle olanı satın al.

²⁷² Atın bereketi al (kızıl) olmalarındadır. (Ebu Davud, Cihād 44 (2545); Tirmîzî, Cihād 20 (2454))

²⁷³ Şayet Arap atları bir alanda toplanır da (yarış için) bırakılsalar, (gönderilseler) onları geçen kızıl olanı olurdu.

²⁷⁴ Hayır (bereket, kuvvet) atlarda yeşil ve siyah (yağız) olanındadır.

Ya'nī hayır ve bereket atlarda her at ki kara ve yeşile beñzeve andadur. Ya'nī, “Kati siyāh olmaya, bir miqdār gögrek ola.” demekdür. Resūlullāh şallallāhu 'aleyhi ve-sellemeden birkaç dürlü at zıkr olunup “Hayır ve bereket bundadur.” ki denilmiştir. “Her biri mübarekdür. Hāşılı siyāh at ve yağız at ve al ve gögrek at ki vech-i meşrūh üzre zıkr

74b

olunan nişānlar ola hep mübarekdür.” demekdür. Ebū Hüreyreden razihu mervīdür ki, Resūlullāh şallallāhu 'aleyhi ve-sellem Hāzreti atda şikāl olduğın sevmezdi. Şikāl aña dērler ki atıñ öñ ayağınuñ sağı ve kıç ayağınuñ şolı sekil ola. Sekil olmağ atıñ bilekleri aq olmağdur. Ba'zılar zıkr etmişlerdür ki: “Hāzret-i İmām Hüseyin raziallāhu 'anhu şehīd olduğı zamānda bu aşıl at üzerinde idi.” dēdiler. Şifā-yi şudūrda mezkūrdur ki Resūlullāh şallallāhu Te'ālā 'aleyhi ve-sellem buyurmuşdur ki: “Kağan görseñüz ki bir tã'ifenüñ atları başların yukaru tutalar ve çok kişneyeler, bilesiz ki fırsat añlarındur. Ve kağan göresiz ki başların aşağa tutalar ve az kişneyeler ve kıyrukların şalalar, bilesiz ki bu mağūle kavm münhezim olurlar.”

Bāb-ı şānī

Atlarıñ Eyüsi ve Yetelüsi Beyānındadur.

Eyü kāmīl at oldur ki, anda yigirmi yedi evveli yā ile olan Türkī ad alar cem' ola. 1. Yürügen 2. Yügrük 3. Yiyigen 4. Yaşşı 5. Yüksek 6. Yoğun bilekli 7. Yumşaq Tüyli 8. Yaşdāğaç Karınlı 9. Yumrı Tırnaqlı 10. Yancıklı 11. Yağız 12. Yufka Derili 13. Yay Boyunlu 14. Yürekli 15. Yatağı Geniş 16. Yeyni 17. Yelesi İnce ve Uzun

75a

18. Yedelgen 19. Yavaş 20. Yatağan 21. Yüzgeç 22. Yedi Yaşlı 23. Yüzi Güzel 24. Yapulu 25. Yırtmaçlı 26. Yacāncı 27. Yırtılmış.

Ba'zılar dēmiş eyü at oldur ki anda on iki teşbīh buluna. Üç yeri güzel 'avrata beñzeve, üç yeri deveye beñzeve, üç yeri şu şıgırına beñzeve, üç yeri katıra beñzeve. Ammā 'avrata beñzeyen üçüñ biri güzellikde, ikinci saçı mülāyim ve ince ve uzun olmağda, üçüncüsü yancıkları 'avrat yancığı gibi çok olmağda, ammā deveye

beñzeyen üçüñ biri boynı uzun olmağda, ikinci kirpikleri. Zīrā deve kirpikli at alma güzeli olur. Üçünci kıç siñirleri yoğun ve dik olmağda ammā şu şıgırına beñzeyen üçüñ biri oldur ki, bilekleri yoğun ve kışa ola öküz gibi. İkinci, kırnı altı yaşşı olmağda üçünci, kıyruğ yatağı geniş olmağda ammā kıtırı beñzeyen üçüñ biri oldur ki kulakları uzun ola. İkinci oldur ki kıyruğı kıtır gibi kıamçı kıyruklı ola. Üçünci kıtırnağı peklikde uzunluğda degil, zīrā atıñ kıtırnağı turup gibi degirmi gerekdür. Bu teşbīhler yine ol yigirmi yedi “Yā” da bulunur. Hāşıl-ı kelām oldur ki atıñ eyüsi

75b

ve hünerlüsi güzel olur. Nitekim insānda dağı bir kışı güzel yüzlü ve heybetlü ve kuvvetlü ve uzun boylu ve yaşşı yağrınlu ve hoş āvāzlu olsa ekseriyā huyı dağı güzel olur.

أَطْلُبُوا الْخَيْرَ عِنْدَ حَسَنِ الْوَجْهِ²⁷⁵

buyurulmuşdur. Hāzret-i İmām Şāfi’ī Raḥimehullāh bir Kıyāfetnāme kıtābı te’līf edüp anda demişdür ki: “Her kışı kim anı göz gördüğü gibi gönül sevse andan fā’ide bulunur. Ammā eger gönül sevmese andan zarar olur.” Bu mücerredür. İmdi bu ‘itibār üzre atlarıñ eyüsi oldur ki güzel yüzlü, ceyrān gözlü ola. Kulakları kıamış yaprağı gibi olup iki kulağı arası geñiş ve ufağ dişlü yumrı alınlı, kırı başlı uzun boyunlu şaçlı ve kışa belli ve küçücek böğürlü ve omuzlu ve yüce boylı ve yaşşı, uyluğa tolu ve çok göğüsli ve kıyruğ yatağı geniş ve budları arası ve kirpikleri arası ve egiñi ve aşıklardan aşāğası siyāh ola. Ve tiz görür ola ve yehāncı ola. Ya’nī yürürken iki kulāğı ile iki cānibe işāret eder gibi kendü terāzulayup şakını şakını yürüye. Öñüne ırmağ gelürse şıçraya ve yeyni ola. Ya’nī yürürken ayakları yere berk toķunup

76a

şabşal adam gibi yürümeyüp zarīf herīf gibi yürüye. Kendüyi aşāğa kıoyvermeye ve öñi kıçından ve kıçı öñünden yüksek olmayup ikisi dağı berāber ola. Ve iki ayakların geñiş başup öñleri ve kıçları tolaşık olmaya ve almacığı yumrı olmaya. Bir almacığı

²⁷⁵ Hayrı atın yanında, yüzünde isteyin. (arayın)

eksik olsa yügrük ve hünerlü olur. Ve kıç uylukları yancıklı ve iç yanınıñ dağı etleri çok ola ve yırtmacı ola. Ya'nī ağzınıñ yırtmacıları yüksek ola. Kışa yırtmacı at hünersiz öpük başlı olur ve şuya gelicek sağ ayağın evvel başa. Eger şolin evvel başarsa şolağdur. Ve belin egmeye ve belinüñ qolañ yeri ince olup qarnı yaşşı ola. Ve kısrak gördükde kişneye. Eger kişnemez ise dilsizdür. Ve boynu ve omuzı düz olup eyerligi alçaq olmaya. Ve kamçı kıyruklı olup kıyruk kemikleri ince ve kışa ola. Ve baş şala şala ve şalınarak yürüye. Aşıkları yumrı olmaya. Ve kıç ayağın öñünden aşırı başa. Ve qoşanıcağ iki öñ ayağın döge ve kıyruğın egmege ve çok şolumaya. Ve katı ürkek olup kıçın kıçın gitmeye. Şol iyegüsi bir eksik olan at hünerlü ve yügrük olur. Eger

76b

bir atın boynında birkaçık kılcagazları qulağına yakın olursa eşkin olmaz. Ammā ne kadar qulağından ırak olsa ol-kadar eşkin olur. Bu zıkr olunan nişānlar cümlesi bir atda cem' olmak katı az olur. Cümlesinden ehem ve elzem yürügen olmasıdır. Andan soñra yügrük olmasıdır. Yügrük atın kıç siñirleri yoğun ve dik ve bel eti çok olur. Yağız ħurmāyī toru at ki yelesi kıyruğı ince ve uzun ola, hünerlü olur. Cümle atların torusu torusıdır. Ya'nī cümleñin sultānı gibidür.

Beyit

Ṭorı atı bil ki olur küh-ı Ṭūr

Levnī anuñ şanki olur sürh-i nūr

Andan soñra açuğ toru at dağı 'ālādur. Andan soñra demür kır at ki yelesi ve kıyruğı ve aşıklardan aşagası siyāh ola. Rağat güzel yaraşur ve şovuğa tayanur ve hünerlü olursa at yavuz, eşkin ve yügrük olur. Çil at, yelesi ve kıyruğı uzun ve tırnağı siyāh olursa hünerlü olur. Ağ at dağı eger yelesi ve kıyruğı siyāh olursa hünerlü olur. Qula at hakkında demişler: "At kim ola qula, alma anı bir pula." Meger yelesi kıyruğı

77a

ķara ola ve yeliden ķuyruęa bir siyāh yol gele. Ol vakt hūnerlū olur ve al at yūęrūk olur ve ıssı diyārda ķoķ hūner gelūr. Ammā řovuęa ve aķlıęa ve řusuzluęa ve balķıęa ve tařa dōyemez. Nārīn mizāçdur ve atuñ maķbūlı oldur ki kūmeyt olup hiç sekili olmaya. Belki alında altūn ķadar ğurresi ola. Ve eger sekil olursa beni țarafında ve ķiç ayaęında ola. Ve atuñ alında iki niřān olur. Aña Ķabr-i Meftūh dērler. Ve oñ ayaęınuñ űzengi tōķunacak yērinde birķařıķ tūler biter. Aña řa‘r-ı Maħlūk dērler. Ve paldım yērinde birķařıķ tūler olsa aña řa‘r-ı Meftūl dērler ve bu cūmleyi ekřer atçılar uęursuzdur dērler. Ammā boynunda burķařuķ tūler olsa aña Cenāhū‘l feres dērler, ğayet eyū tatarlar ve bini țarafında olan oñ ayaęı ile iki ķiçları sekili olsa aña Muțlaķu‘l Yemīn dērler. Ve ğayet uęurlu tatarlar. Ve çapraz sekiliñ uęurlusı oldur ki oñi bini țarafından ve ķiçi ķamçı țarafından sekili ola sekiliñ iç yanında siyāh beñler olsa řaħibine zarar yētiřūr ve tařrasında olsa

77b

zarar ğayre olur. Ve eger ardında olsa ardınca ķoęan dūřmene zarar olup “Atı tekerlenūr.” dērler. Ve dōrt ayaęı sekili at dōrt manķıra olmak ğerekdūr dērler. Hūřūřa ki tırnaķları dahı aķ ve yımřāķ ola. Andan hiç yoldařlıķ gelmez. Ve atuñ ana ķarnında çik ķolan yeri aķ olur. Pes tizçek yāra olup ve yārası geç oñılır, dēmiřler. Ve cūmle atlaruñ eyūsi ve ğuzeli “Seklāvī” cinsīdūr ki uzun boyunlu, ince boęazlu ve kūçecek bařlı ve suñāķ burunlu ve yūęrūk olur. Andan Kūheylān ve Tureyfī ve Kebīře ve Havvāre ve Maħmūdī ve Ma‘nek ve Ŭbiyyān ve Hūrinīķ ve Ğork ve Dūkkalāvī ve řa‘īdīdūr. Ve Baędāduñ ve Bařra ve Laħzanuñ ve Tūrkmēnūñ ve Ğazze ve řamuñ ve Berīyye ķavminūñ ve Mıřıruñ ba‘zı yērlerinūñ eyū ve yūęrūk atları olur.

Bāb-ı řāliř

Atlaruñ Tedbīrlerin ve Haķların Beyān Ēder.

Atuñ tedbīri budur ki, yērini ğāyet temiz ve ķuru ēdeler. Ve yuların iki cānibden bağlayalar. Ve kōstek ve peyvendsiz ķomayalar ve elbette ķuru fiřķı dōkeler. Ve

kaşınıcağ altına bir kâb dutalar. Ve uzun günlerde yemin gün variken vèreler ve dün yarısında şu

78a

vèrmek atı bek semrîdür. Kaba kuşlukda bir şu vèreler, bir dahı ikindiden soñra vèreler ve gâhî yelesini ve kıyruğını ve ayaklarını ıssı şu ile yuyalar. Ve günde iki kerre muhkem tımâr édeler. Ve üç gün yatırmayup bineler, gezdüreler, ayakları açıla. Ve yatan ata bir kile arpayı beş gecedde vèreler. Ammâ yola giden ata şinik vèreler. Eger taħammüli var ise şuluk dahı vèreler. Ve ata binerken üzengiye bek başup ağızlığın vèrmeyeler. Hemân tizçek üstüne bineler. Andan soñra üzengi bekleyeler. Siyâhî oldur ki iki üzengisi içine iki aqçe kosalar ayağı altında kalsa bir konâk yer gide, ol aqçeler düşmeye. Zîrâ üzengileri boş koyup sıkleti eyere vèrmek atı yağır éder. Ve derlemiş atıñ eyerin tiz almayalar ve duħândan ve yağmurdan atı bek şakınalar. Ve yorgun ata tizçek yem ve şu vèrmeyeler. Ve soñra şuyı yemden evvel vèreler. Ve atıñ bileklerinüñ balçığını muhkem yuyalar ve yaşın alalar. Tâ ki at bıçılğan olmaya. Ve atıñ her bir ayağını sekiz miğ ile na'l édeler, taşa eyü yabıdır. Berîyye kavmi atlarına na'l urmazlar, bir yaşlıca kurbaga olur. Anuñ karnını yararlar,

78b

atıñ tırnağına muhkem sürerler. Tırnağı pek olup na'la muhtâç olmaz. Zîrâ velâyetleri dahı yımşak komdur. Ve ħarb zamânında aykır ata bineler. Zîrâ yaraya taħammül éder. Ve atı üç dizginden ve her dizginde bir milden artuğ sigirtmeyeler. Zîrâ beslü at ki üç dizginden ziyâde sigirdeler, çatlar, helâk olup şahibine çok günâh olur. Ĥayvânlar ħaqqı ise insân ħaqqından eşedd ve eş'abdur. Zîrâ insân ile bir tarîk ile ħelâlleşmek mümkün olur. Ammâ ħayvânlar ile mümkün olmaz. Aħiretde 'azâb olmağ lâzım gelür. Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve-sellem buyurur ki: **فَإِنَّ الْمُنْبِتَّ لَا** ²⁷⁶ **أَرْضًا قَطَعَ وَلَا ظَهْرًا أَبْقَى** Ya'nî "Atını pek süren yâ ħaddinden ziyâde yük uran kişi yol alamaz. Ve merkebini helâk édüp vebâle girer. Pes bindüğüñüz ħayvâna rıfğ eyleñ. Miğdârınca kullandup esirgeñ, kendü nefsiñüzi ve ol ħayvâncıđı." demekdür. Zîrâ kıatı

²⁷⁶ Asıl kesinleşen karara bağlanan, ne kat edilen yer ne de sırttır. (Bu bir deyimdir ve aşırılıktan kaçınılması için tavsiye içermektedir.)

çok at sigirtmek kişinin bedenine zarar ve kuvâsına za‘f ve hevâsına hâlel vür. Ba‘zı ‘ulemâ demişlerdir ki ata binmek marâz gibidir ve at sigirtmek marâz-ı mevt gibidir. Ya‘nî hastalık muqaddemât-ı mevt olduğu gibi

79a

ata binmek dağı muqaddemât-ı mevtdür. Zîrâ ihtimaldür ki at yıkıla, şâhibi helâk ola. Sigirtmekte ise bu ihtimâl dağı artıkdur. Pes marâz-ı mevt gibi olur. Hâzret-i ‘Ali raziallâhu ‘anhu buyururlar: ²⁷⁷كُلُّ شَيْءٍ تَجَاوَزَ حَدَّهُ انْقَلَبَ ضِدَّهُ

Ya‘nî, “Her nesneki miqdârından ziyâde ola, zıddına döner. Nâfi‘ iken muzırr olur. Niteki hadîs-i şerîfde: ²⁷⁸خَيْرٌ لِّمُورٍ أَوْ سَطُهَا” buyurulmuşdur.

Ya‘nî, “Dükeli işlerin hayırlısı ortalarındur ki ne katı çok ve ne az ola ‘adâlet budur ki iki taraf dağı zulüm ve mezmûmdur.”

Beyit

Yürür çok tîz tâzî-yi gül ü senk

Eñil eñil alur menzil-i ħar-leng

Furûn-kim pek yana etmek yağar ol

Şu şu kim tîz ağa köpri yığar ol

‘Ulemâ-yı dîn ve fuğahâ-yı müslimîn demişlerdir ki: “Kimsede ħuğûğ-ı ħayvânâtı bilmek ve ri‘âyet kılmak olmasa, aña ħayvân beslemek ve binmek helâl olmaz. Hâzret-i Peyğamber şallallâhu ‘aleyhi ve-sellem buyururlar:

²⁷⁹إِنَّ امْرَأَةً دَخَلَتْ النَّارَ فِي هِرَّةٍ

Ya‘nî, “Bir ‘avrat bir kedüsünü ħağğını gözetmemekle cehenneme girdi.” der. Allâh Te‘âlâ Hâzretinüñ insâna cümle teklîfleriniñ aşlı iki nesne üzredür. Biri

²⁸⁰تَعْظِيمٍ لِأَمْرٍ اللَّهِ بِرَى شَفَقَتِ عَلَى خَلْقِ اللَّهِ تَعَالَى

²⁷⁷ Sınırını aşan her şey zıddına döner.

²⁷⁸ İşlerin en hayırlısı orta olanıdır. (Keşfü’l Hafa, C.1, S.391)

²⁷⁹ Muhakkak ki bir kadın kedi sebebiyle ateşe (cehenneme) girdi. Hadisin tamamı alınmamış sadece baş kısmı alınmıştır.(Buhârî, Bedü’l-Halk 17)

79b

Ya'nī, "Biri Allāhu Te'ālānun buyurduklarını ululayup tutmak ve biri Allāhu Te'ālānuñ yaratduğı nesnelere eger insān, eger hayvān esirgeyüp acımağ zulüm etmemek." Bir hadīs-i şerīfde dağı buyurmuşlar:

ارْحَمُوا مَوَا مِنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يَرْحَمُ²⁸¹

Ya'nī, "Siz esirgeñ yerde olan insān ve hayvānātı, eger siz anları esirger iseñüz size rahmet eder gökler hākimi olan Allāh celle celāluhu. Şol kimse ki anları esirgemez ol dağı esirgenmez." Bir fācire 'avrāt bir şusuz kelbe merhamet edüp iç idüğü ile bir kuyudan şu çeküp vèrmekle mağfure olup ehl-i cennet olduğı hadīs-i meşāriğda mezkūrdur. Şāhibü'l Keşşāf eydür: "Şabī iken bir serçe kuşcağızı tutup ayağına ip bağladım. Bir divār delüğine kaçdı, ipini çekdüm, ayağı kırıldı. Ba'de zamān ben dağı atdan düştüm, ayağım kırıldı." Elhamdülillāhi Te'ālā serçenüñ hağğı benden dünyāda alınıp 'uqbāya kalmadı. Elbette kimsenüñ hağğı kimsede kalmaz, imdi kişi huğūğdan berk şağınmağ gerekdür. Huşuşā ki hayvānāt hağğı gāyet güçtür.

Budur āsāyiş-i 'ālem, budur mağbūl-ı ins ü cin

Ne kimse senden incinsün, ne sen bir kimseden

80a

incin. İmām Ebū'l Leyş rivāyet eder ki: Hāzret-i Kelīmullāh Mūsā şalavātallāhi 'ala nebīyyinā ve 'aleyhi cenāb-ı hağğa su'āl edüp, "Yārabbī beni ne sebab ile kendüñe Resül ve kelīm etdiñ." dedi. Hağ Te'ālā buyurdı ki: "Bir koyuncığı esirgedüğüñ sebebi-le ol koyun süriden ayrılıp kaçdı ve seni katı bek yorultdı. Sen anı 'ākıbet yetişüp tutduñ ve rahmet edüp kuçduñ. Ey miskīne niçün kendüñi yorduñ deyü oğşaduñ. Pes bu sebab ile ben seni hağğa peygamber kıldum." dedi. Fağğih Rahimehullāhu Te'ālā eydür: "Enbiyā-yı kirām 'aleyhimü's-şalavatu ve's-selām ra'ī ganem etdüklerinüñ vechī budur ki, hayvānāt üzre şefkatları kāmil olduğdan soñra insān üzre hākim olalar, bundan hişşe budur ki: "Hākimler kendüleri insāna ve

²⁸⁰ Biri Allah'ın emirlerini yüceltmek (taz'im etmek) ve biri Allah'ın yarattıklarına şefkat göstermek.

²⁸¹ Siz yerdekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin. (Ebu Davut, Edeb, 58; Tirmizî Birr, 16) Merhamet etmeyene merhamet olunmaz. (Müslîm, İman 93; Ebu Davud, Edeb 131)

hayvānāta belki nebātāta bile ‘adālet  d p zul m  tmeyeler.” Ve H zret-i ‘ mer n razihu: ²⁸²مَنْ عَدَلَ مَلَكٌ وَمَنْ ظَلَمَ هَلَكَ kavilleri gayet m cerreb ’ş-şiddik-ı kel mdur.

Nazım

Adl-ıla k ’im olur c mle neb t

Adl-ıla zinde durur mevc d t

Adl-ıla d dı  den h sn   haş n

Oldı  l m u bel lardan em n

Zerrece zulmet-i zul m  mire

İrg r r kend ye tağlarca bel 

80b

Adl-ıla r şen olur milk-i cih n

Nitekim c n- ıla cism-i ins n

Rağmet a a ki ola h l k-ı la f

Andan incinmeye bir m r-ı za’if

Adl-ıla ol y ri mağb l-ı H d 

Neyledi di le o sult n-ı se a

Pederş h-ı şehid n-ı H sey n

Ya ‘n  d m d-ı im m ’l- haremeyn

‘Adl-ıla tağt-ı h k metde iken

Fazl-ıla tağt-ı hil fetde iken

²⁸² Adil olan h k mdar olur, zalim olan hel k olur.

Yolda bir sevh ile ol zāt-ı şerīf

Başdı bir mūrı étđi za ‘īf

Mūr için hāli digergün oldu

Acıdı, ağladı, maḥzūn oldu

Ḥavf édüp ol mürdan şīr-i Ḥüdā

Dèdi bek nāle ile vaveylā

Żararım oldu bu mazlūma benim

Nola taşlarla dögersem bedenim

Ḥākden götürüben şefkat-ıla

Eline aldı biraz ḥürmet-ile

Ḷoynına koydı o sultān-ı seḥā

Éyü olunca aña étđi devā

Ḥikmetullāh ile ol gece hemān

Düşine girdi anuñ Faḥr-i Cihān

Dèdi luḶ u kerem ve ‘izzet-ile

Ḥazer éyle yürüme ḡaflet ile

Saña lāyık mı yürürken mesrūr

Nāḡihān incine senden bir mūr

Anı anmaz mısın iy bāb-ı ‘ulūm

Rüz-ı maḥşerde o mūr-ı mazlūm

81a

Ḥaḳḳını isteyüben ḥayret-ile

Yapuşa dāmenüñe şiddet-ile

Bu kelāmı dèdi çün aña Resül

Ḥavf èdüp gāyet-ile oldı melül

Bu melāletde iken girü Nebī

Şadımān ètdi o ‘ālī nesebi

Dèdi ey yār-ı güzīn ol mesrūr

İltimās èyledi Ḥaḳdan seni mūr

Dèdi Yārabbı o ‘ummān-ı vefā

Ḳaşd-ıla ètmedi bu işi baña

Ḳalbiñ āyinesini şāf èyle

Diñle bu kışsa-yı inşāf èyle

Ḥikāyet-i Uḥra

Sa‘īdü’l ḥayāt u şehīdü’l memāt

Ser-serverān-ı pādişāh-ı ‘uzzāt

Şeh-i gāzāyān ā‘ni Sultān Murād

Gülsitāna varmağı kıldı murād

Bahārın bu resme görüp ziyetın

Tefekkür èderken Ḥaḳḳuñ ḳudretin

Yanında olan kullarınıñ biri

Çıkarur şunar bir gül-i ahmeri

Dedi ol kulına kurusun koluñ

Memâtına olduñ sebeb ol gülüñ

Dirîgâ ki tesbîh ederken Hakkı

Aña mâni' olduñ bu gün ey şakî

Ederken gülsitânda 'arz-ı cemâl

Helâk eyledüñ bād-ı şarşar mişâl

Şabâ-yı ecel gibi êrdüñ aña

Vücûdı çerâğına vêrdüñ fenâ

Gül ucundan êtdi hezârân 'itâb

Haţâ edene açdı râh-ı şevâb

81b

Şu kim 'adlî armağanı uzadur

Nebâtâtı dâhı görür gözedür

'Adâlet eden pâdişâh-ı şefî'

Olur 'âleme şanki faşl-ı rebî'

Anuñla güler, açılır kâ'inât

Şafâ bahş ve ma'mûr olur her cihât

Cihândâr olanda ferâset gerek

Görür gözi ‘ayn u ‘adâlet gerek

Bâb-ı Râbi‘

Atların Dişlerin ve Yaşların Beyân Êder.

Ma‘lûm ola ki tay atun evvel iki dişi aşığadan ve iki dişi yukarudan çıkar. Ol dişlere ibtidâ’iyyât ve şenâyâ dêrler. Anlarnun yanında dört diş dahı biter, anlara ve âstât dêrler. Anlar yanında çıkan dört diş rubâi‘yât dêrler. Tamam öni on iki diş olur. İçerüki dişler ile kırk iki diş olur. At üç yaşına varıcağ dişleri şaru olur. Kulun dişinun kapağın açar ve azusun yarar. Dördünde şenâyâsı düşer ve yerine yine biter. Beşinde kulun dişinun dibi yoğun olur. Altısında içlerinde karaca çukurcuğlar olur ve iki çenesi ortasında olan yumrıca bezcegiz biter. Pes artuğ büyümekden kalur. Sekizinde ol çukur dahı derin olur. Tokuzında silinmege başlar, onunda dahı ziyâde siler ve burnı içinde bir delik peydâ

82a

olur. Bu dişlerinun hâli böyle olmak eger at ba‘zı nesne kemirmege mu‘tâd degil isedür ve eger bulduğı demüri ve ağacı kemirmege mu‘tâd ise yaşı dişinden ma‘lûm olmaz. Çenesinden bilmek gerekdür. Genç atun çene kemikleri yoğun olur, yaşlanduğca incelür, hatta bıcağ yüzi kad gibi keskin olur. Pes atun on yaşından yukarusı tahmîn ve ferâset ile ma‘lûm olup cezme mecâl olmaz. Ve atun ‘ömri insân ‘ömrinun nişfidur. Pes at kırk ve elli yaşına varmak olur. Nitekim insânun ba‘zı yüz yaşına varur. Allâh Sübhânehu ve Te‘âlâ ol sinnî sa‘âdetlü pâdişâhımuza dahı naşîb êyleye. Âmîn Yâ mu‘în.

Hâtıme

Atun Menâfi‘i Beyânındadır.

Atun beynisini bal-ıla karışdursalar, za‘îfü’l başar kimesnenun gözi üzre ursalar kuvvetlendüre. Ve uçuklu kişiyeye bir dirhem yedirseler nâfi‘ ola. Atun dilini bir yân edüp bal-ıla yêseler, hafakân-ı rencin gidere. Bir kimse atun sağ gözin şeker ve misk ile kurıdup götürse, halk içinde şerîf ola. Ve atun yüregın kurıdup uçuklu kimseyeye bir mişkâl yedirseler

82b

nāfi' ola. Ve bal-ıla halk  d p y seler kavu dağı taşı eride. Atuñ bağrını biş r p y r, katı olan kimesneye y dirseler n fi' ola. Atuñ  dni bir mi d r g nl k ve topalak  arışdurup  an işeyen kimseye y dirseler n fi' ola. Atuñ talağını eski sirkede biş rseler beş mişk l yese, talağı olan kimseye n fi' ola. Atuñ hay sını şıbir ve tuz ile d gseler, ni r s rencine bal ile s rseler n fi' ola. Ve sirke ile ezseler,  arınca inine d kseler,  arıncayı gidere. Atuñ s dini toğurmaz 'avrat beş kez i se h mil ola ve arı  kimse i se semir ye. Zıy u'n-nefes rencine ve şancuya n fi' ola. Atuñ  anını  uduz it talaayan kiřin ñ yarasına s rseler n fi' ola ve d '- ř-şa'leb rencine dağı n fi' d r. Atuñ dişini uy uda  orlayan kiřin ñ başı altına  osalar kese. Ve ođlancı laruñ beşigine  osalar, zararlıardan em n olalar. Atuñ tırnağın bir evde g mseler, ol evde olanlara sihir ve zarar te'ř r  tmeye. Atuñ ayağını bel ağrısına ve yan ağrısına s rseler n fi' ola. Atuñ t y n  yaqsalar k lin burnı  anı di meyen kimsen ñ burnına  f rseler di e.

83a

Ve y relere ekseler n fi' ola. Atuñ kem gini yaqsalar bey z olunca andan d g p yımurda şarisına hal   d p ish l olan kimseye y dirseler n fi' ola. Bi-iznill hu Te' l  atuñ men fi' inde ve kend n ñ dağı emr z ve mu' lec tında s z  okdur. Lakin tab' p diş h ye mel l v rmekden i tir z i  n icaz ve i tiş r  ılındı.

Beyit

Vařfi d kenmez s hen ñ  ıl tem m

V r s z ne ziynet-i hayr 'l-ke m

P diř h  H k  ıla ' mr ñ dir z

D 'im  de serv-i  addiñ ser- ir z

G lřen-i maqs duñ ola t ze ter

Na l-i mur datuñ ola b r-ver

Tāze kıla Hāq çemen-i bahtuñı

Reşk-i sipihr éde Hüdā tahtuñı

Pā-yı semendüñ şala eflāke gerd

Mihre ére rāyet kiyt-i neverd

Her dem eliñde ola şimşir-i zer

Āyine-yi şāhid-i fetih u zafer

Zātuña kim ‘āleme oldur nizām

Ola sera-perde-yi ‘izzet-i maķām

Mihr-i münevver gibi her bāmdād

‘Arz-ı cemāl ile kılup ‘adl u dād

Esb ü necīb üzre binüp kāmurān

‘Azm édicek düşmene leşker keşān

Fetih ü zafer bedraķa-i rāh ola

Devletile yāricuñ Allāh ola

83b

Hāyr-ıla hātım éyle édüp ihtişār

Hātımeyi da‘veti pāyān-ı kār

Sen daħı Cāmī gibi bī-irtiyāb

Ƙıl raķam-ı hātımeyi temmel kitāb

3.2. SÖZLÜK

A / 'A / Ā

'**abeş:** (A) Boş, anlamsız, saçma (şey)

'**a.** 60a-6

'**Acem:** (A) 1. Arap olmayan 2. İranlılar.

'**a.-den** 22b-2

aç: 15a-12

a'dā: (A) Düşmanlar

a.-sı 63a-1

'**adālet:** (A) Hak ve hukūka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama, hakkaniyet.

'**a.** 80a-11

'**adāvet:** (A) Düşmanlık, hasımlık, husumet

'**a.** 64a-4

ādem: (A) 1. Dünyada ilk yaratılan adam. 2. İlk peygamber. 3. Adam

ā. 29b- 8, 58a-14

Āhi: Ahilik ocağından olan kimse.

ā. 27a-14, 28b-8

ā. -dür 28b-10

āhir: (A) Son, sonraki, nihâyet.

ā. 33b-10, 34a-11

ā. -de 37b-5

ā. -deki 38a-8

ahvāl: (A) 1. Haller. 2. Hâdiseler, olup bitenler, vak'alar

a.-in 65a-14

āgyār: (A) Gayrılar, başkaları, yabancılar.

ā.-a 58a-15

'**ākıbet:** (A) Nihayet, son.

'**ā.** 27a-11, 80a-5

al-: Birlikte yanında götürmek

a.-a gide 17b-2

'**alā:** (A) Yüksek.

'**a.** 26a-11

ālāt: Aletler.

ā. 57a-3, 59b-10, 11, 60b-12

ā.-iñuz 61a-2

'**alāmet:** (A) 1. İşaret, iz, nişan, belge.

'**a.** 25a-3, 30a-12

'**a.-e** 23b-8

'**a.-in** 25b-1

'**a.-ini** 30a-3

'**ale-l-ħuşūş:** (A) Husûsiyle, en çok

‘a. 20b-14

‘ālem: (A) Dünya, cihan.

‘ā. 26a-13

‘ālem-penāh:(A/F) Âlemin sığınacağı yer.

‘ā.-penāh 57a-14

uñ 57a-14

‘ālim: (A) Çok okumuş, bilgin, hoca.

‘ā.-i remy: Atıcılık âlimi 20b-13

‘āmm: (A)Umûmî, genel, herkese ait.

‘ā.-dan 22a-1

‘amel: (A) Dînî emirleri yerine getirmek için yapılan iş, fiil, hareket

‘a. –e 58b-1, 2

‘a. –i 62a-15

‘a.-ini 18a-9

‘a.-iñüze 20b-7

‘āmī: (A.) Cahil, avam, halktan kişi.

‘ā.-lerdür: 18a-b

añ-: Anmak, hatırlamak

a. 61b-1

a.-asız 61b-1

aña: Ona

a. 16b-3, 18a-8

‘anāşır: (A) 1. Unsurlar, bir bütünü meydana getiren parçalar.

‘a. 58b-14

‘anāşır-ı erba‘a: Dört unsur (toprak, ateş, hava, su)

-dan: 58b-14

andan: Ondan

a.13a-1,2,4,7, 13a-11,14, 13b-2, 14a-3,5, 14a-12,13, 14b-1, 2,12, 14, 15b-2, 17a-6, 18a-7,14, 21b-12

a. şoñra 17a-9, 23a-5, 25a-14, 29b-11, 40b-9

añ-: Anmak, hatırına getirmek, hatırlamak

a.-duķ 18a-9

a.-duķça 28b-4, 29a-7

anuñ: Onun

a.11b-11, 14a-12, 15b-6,10,13,16a-8,10

16b-11, 23a-3, 23b-8, 25a-12, 25b-5, 26a-9

a. la 15a-7

a. –nuñçün 10b-11, 62b-7

‘ār: (A) utanma

‘ār ol-: utanmak

-ur 55b-3

arşun: Orta parmak ucu ile omuz başı arasındaki mesafe.

a. 8a-1, 8a-2, 27b-13

a. -ı 24b-1

artuğ: Başka.

a. 8a-1, 13a-2, 78b-3

a. -dur 14b-2, 79a-2

a. -ı 66a-1

‘ārīzī: (A) 1. Sonradan çıkan. 2. Muvakkat, gelip geçici.

‘ā. 28a-13

‘arż: (A) 1. Bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma.

‘a. ol-: Sunmak, bildirmek.

-ındıkda 25a-14

‘a.-ı pervāz 21a-5

‘a.-ı hūlūş: 1. Dalkavukluk etme. 2. Samimi olarak sevgisini gösterme.

‘a.-ı hūlūş 22b-5

aşār: (A) Eserler

a. 19a-3

aşhāb: (A) Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunmuş iman etmiş kimseler, sahabe.

a. 6a-5, 12a-3, 68a-9

a.-a 20a-2, 21b-1

a.-ı 6a-5

a.-ında 24a-15

a.-ınuñ 22b-3

a.-uma: 9b-1

‘aşr: (A) yüzyıl.

‘a.-ında 25b-5

aşhāb-ı kirām: Şerefli, ulu sahabeler

a.-ı kirām: 68a-9

-uñ 68a-9, 69b-4

aşağa: Aşağı

a. 18a-2, 4

a.-ı haşşa 19b-9

āsāyiş: (A) Umûmî emniyet, güvenlik.

1. Rahat, huzur, sükûnet.

ā. 79b-14

āsāyiş-i ‘ālem: âlemin huzuru.

ā.-i ‘ālem 79b-14

aşık: Ayak bileğinin iki yanındaki ufak kemikler.

a.-ları 76a-12

aşikāre: (A) Açık olarak, gizlemeye

gerek duymadan

a. 10b-4

a.-e 65b-8, 66a-3

aşkar/ eşkar: (A) Al renkli (at).

a. 74a-3

aşur-: Bir şeyi yüksek bir yerin üstünden öbür yana geçirmek, yukarılara atmak.

-dı 27b-13, 14, 30a-1

a.-ub/up 28b-7

aşurı: Aşırı, fazla.

a. 28a-3, 10, 29a-3, 9,13, 30a-8

at-: Atmak, bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa fırlatmak.

a. -a 12a-13, 12a-14, 16a-3, 17a-8, 38a-9

a. -alar 11a-4, 12a-10

a. -amazlar 27b-9

a.-arsa 12b-1

a. -dı 11a-12, 23a-8, 29a-3

a. -duğı 17b-9, 27b-10, 29a-4, 29b-14

a. -duğında 28a-11

a.-dukda 27b-3

a. -mağa 12a-7, 17a-8

a. mağıñ 11b-11

a. mağıñ 15b-15

a.-mağ 17a-2,4

a.-ma(k)a 24a-14

a.- mağıñ 11b-4

a. -maya 14b-6, 7

a. -mışdur 24b-3, 28b-13

a. -salar 12b-5, 7, 16b-14

a. -up 23a-6, 25b-1, 27a-14, 30a-1

‘aṭā: (A) Bağışlama, bahşiş.

‘a.-yi rızık 20a-13

atıcı: Okçu, kemankeş, nişancı, ok atan.

a. 17a-14, 17b-9

a. -lıkları 28a-6

atıl- Bir şey bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatılmak

a.-a 16b-12

a. -an 11b-14, 23a-8, 13, 23b-12

a.-dıkda 23b-9

a.-ınca 28b-4

a.-mağdur 23a-9

a.-mak gerekdür 11b-13

a.-sa 28b-4

a. -ur 12a-4

‘ayb: (A) 1. Utanılacak şey, kusur, ayıp, leke.

‘ayb 28a-10

-ı 28a-10

ayırtla-: 1. Seçmek, ayırıp çıkarmak.
2. Çözümlemek, ayırt etmek. 3.
Ayıklamak, temizlemek.

a. -a 72a-10

a.-r 72a-9

a.-sa 72a-14

aykır: Aygır

a. 78b-2

‘azāb: (A)1.Büyük sıkıntı, eziyet,
ezinç. 2. İslam inancına göre dünyada
günah işlemiş olanlara ahirette
verilecek ceza.

‘a. 78b-7

‘a. ol-: Büyük sıkıntı ve eziyete sahip
olmak.

-mağ 78b-7

‘azamet: (A.) Büyüklük, ululuk,
yücelik 1b-4-11, 8a-13

azmāyiş: (F) Tecrübe, deneme.

a. ét- Tecrübe etmek

-mek 20b-5

a. kıl- Tecrübe etmek.

-iñ 20b-7

‘avām: (A) 1. Halkın alt tabakası. 2.
Halk, umum, herkes.

‘a. 65a-10

āvāz: (A) Ses, seda, bağırma.

ā. 61b-14,15, 62a-3

ā.-ina 61b-15

‘avn (A) yardım, yardım etme 3a-4

B

bāb: (A) 1. Bir kitabın bölümlerinden
her biri. 2. Kapı

b. 70b-5, 74b-11, 77b-11

b.-ı evvel: Birinci bölüm

-inde 70b-5

bāb-ı şānī : İkinci bölüm.

b.-ı şānī 74b-11, 77b-11

ba‘de: (A) Sonra.

b. 21b-15, 25a-3, 25a-10, 26a-3, 26b-
8, 27a-10, 28b-11, 15, 29a-1

ba‘de-mā: (A) Bundan sonra, bundan
böyle.

b. 30b-9

ba‘de zemān: Bir zaman sonra.

b. zemān 22a-15, 23b-7, 29b-7

ba‘dehu: (A) Ondan sonra

b. 20a-10

baḥillḥ: Cimrilik

b.18a-10

baħr: (A) 1. Deniz. 2. Büyük göl veya nehir.

b. 54b-1

baħş: (F) 1.Bağış, ihsan. 2. Kısım, cüz, parça.

b.24a-12

b.-ı 24a-13

b.-in 8b-10

ba'ıd: (A) Uzak, ırak

b. 59a-4, 60b-15, 70a-15

baķıyye: (A) Artan, geri kalan, artık.

b.-ci 26a-3

bāķı: (A)1. Sonsuz olan. 2. Daimi, kalıcı. 3. zf. artık, artan, geri kalan.

bāķı ħal-: Geri kalan

-an 57a-5

balgam: Eski tıpta beden yapısının esasını teşkil ettiği kabul edilen dört unsurdan biri.

b. 8b-9

bānı: (A) Binâ eden, yapan, kuran, kurucu.

b.ol- Kurmak, yapmak.

-an 22a-10

bāţıl: (A) Doğru ve sahih olmayan, gerçekte ilgisi bulunmayan (şey).

b.-dur 71b-15

batman: Yerine veya ölçülen mala göre birimi değişen (ülkemizde 2 ile 8 okka arasında) eski bir ağırlık ölçüsü.

13a-2,6,7, 14b-14, 15a-6,13, 17a-4,9

b. -dur 14a- 14

be-dürüstı: (F.) Doğrulukla, dürüst biçimde. 1b-10

be-nām : namlı

b. 6b-8

b.-dur 25a-1

behişt: (F) Cennet

b.-eñ 20b-8

behrām: (F) Bir kabza tutma biçimi

b.-dür 10b-10,11

behrāmı: (F) Bir kabza tutma biçimi, Behrām'ın tuttuğu kabza şekli. 10b-6

bek/ pek: Katı, sert, sıkı, sağlam.

b. 78a-1, 6, 11, 80a- 5

bendeka: (A) 1. Hiddetli bakma, sert bakma. 2. Bir şeyi fındık gibi ufaklama.

b.-ların 25b-11

berāber: (F) 1. Birlikte. 2. Bir seviyede, bir hizâda, bir ve eşit.

b. 76a-3

berat: (A) Eskiden rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini bildiren ferman.

b.-ını 20b-12

ber-dār: (F) Salbedilmiş, asılmış [insan]

ber-dār ét-: Asılmak.

-mişdür 26a-3

ber-ğāyet: (A/F) Nihayet üzerine.

ber-ğāyet 59b-1, 61b-6

ber-geşte: (F) tersine dönmüş, ters olmuş, yüz çevirmiş.

b. 55b-3

berk: Sağlam, kuvvetli.

b.75b-15, 79b-13

berkit- :sağlamlaştırmak 13a-1

b.-deler: 13a-1

b. -de 13b-2

beşāret: (A) Müjde, muştı.

beşāret ét- Müjdelemek.

-diler 20b-15

beş-keş< peşkeş (F) Hediye, armağan.

b. 22b-2

bevl: (A) Sidik, çiş, idrar.

b-i 62b-1,6, 62b-1, 64a-13

b.-leri 64b-1

beyān: (A) Açıklama, anlatma, söyleme.

b. 19a-4, 77b-12

b.-ına 19a-4

b. buyur-: Açıklamak, anlatmak.

-dukları 19b-13

b. ét-: Açıklamak

-er 77b-12

b. èyle- Açıklamak.

-mediler 19a-2

beyn: (A) 1. Ara, aralık. 2. Arada, araya, arasında.

beyn-el-aqrān: Akranlar, yaşlılar arasında.

b.-el-aqrān 25b-12

beyt: (A) 1. Mesken, hâne, ev, oda.

b.57b-2

beyt-i māl: Maliye hazinesi.

beyt-i māl 57b-2

bıçılğan: Hayvanların ayaklarında hasıl olan yara, çatlak, biçik.

b. 78a-13

b.-i ni'met: Nimeti saçma, nimeti bol bol dağıtma.

-idür 23b-4

bī-bahā:(F) Paha biçilemeyecek kadar değerli.

b. 54b-1

bile: de, da, dahi.

b. 4a-3

bi-mennihi: (A) Allah'ın yardımıyla
3b-7

bī-dirīg: (F.): Esirgenmeden bol bol verilen

b.-d. 18a-7

bihter: (F) Daha, en, pek iyi.

b. 26a-11

bī-ḥuzur: (A/F) Huzursuz.

b. 71a-15

bī-hüner: (A) Hünersiz, erdemsiz, elinden iş gelmez, beceriksiz.

b. 18a-11

bī-kār: (F) İşsiz [kimse]

b. 57b-15, 58a-13,15

bil-āhire: (A) Sonra, sonradan, sonunda.

b.21a-8, 27a-8

bilā-‘arz:(A) İstemeden, istemeksizin.

b. 23b-2

bil-cümle: Hep, bütün, toptan.

b.-cümle 28a-4, 31a-8

binaen-‘alā-zālik: (A) Bundan dolayı, bunun üzerine.

b. 21b-2, 27a-12

bī-pāk: (F) Saf, temiz olmayan

b.-pāk: 27b-12

birle: ile

b. 9b-2,17a-8

bīrūn: (F) 1. Dışarı. 2. Dış, hâricî. 3. (zf.) Fazla, dışarıda.

bīrūn ol-: Dışarıda olmak.

-ursa 23a-11

biz: İğne batırılması zor olan sert şeylerin dikilmesinde, iğnenin geçebilmesi için delik açmaya yarayan ucu sivri ve ince alet, tığ.

b. 16b-2

birkaşık/burkaşık: Bükülmüş, kıvrılmış, bükük, kıvrık.

b.76b-1, 77a-8,9

buyuruq: Buyruk, emir.

b. 9b-2

b.-ını: 9b-2

buyur-: Buyurmak, emretmek.

b. -dı 11b-7, 20a-8

b.-uñ 11b-11

b.-duğı 19b-10

bünyād: (F) 1.Asıl, esas, temel. 2. Bina, yapı.

b.-ına 22a-10

bünyād: (A)1. Esas, temel. 2.Yapı, binâ.

b. 59a-1

b. èyle-: Binâ etmek, inşâ etmek, kurmak.

-di 59a-1

bürük: 1. Çarşaf, baş örtüsü. 2. Duvak.

b. 16b-7

C

ca'iz: (A) İşlenilmesinde cevâz olan, olabilir, olur.

c. 24b-7, 72b-13, 73a-6

c.-dür 40a-11, 67b-1

cānib: (A) Taraf, cihet, yön.

c. 27a-9

c. -de 34a-4,7, 35b-10, 63a-11

c.-den 63a-14

c.-i 31a-10

c.-inden 21b-6 , 60a-3, 77b-13

c.-ine 26b-11, 62a-11

celādet: (A) Bahâdîrlik, kahramanlık, yiğitlik.

c. 26a-4

c.-le 25b-12

cem' : Toplama, toplanma.

c. 15b-2, 17a-6, 59a-6, 68b-11, 74b-12

c. èyle-: Toplamak.

-düm-: 68b-11

c. èt-: Toplamak

c. èt-: 15b-2, 17a-6, 59a-6

c. ol-: Toplanmak.

-a 74b-12

c. olun-: Toplanmak.

-sa 74a-7

cemā'at: (A) Bir yere toplanmış insan kalabalığı.

c.-i 72a-9

cemī' : (A) Bütün, hep, cümle.

c. 29a-9, 59a-5

cenāb: (A) 1. “Şeref, onur ve büyüklük” terimi olarak kullanılır, hazret.

c.-ına 21a-9

cenāḥ: (A) 1. Kanat. 2. Merkez durumunda olan bir şeyin iki yanında

bulunan kısım veya gruplardan her biri.

c. 77a-11

cenāḥü'l feres: Atın iki tarafı.

cenāḥü'l feres 77a-11

ceng-bāz: (F) Bir kabza tutma biçimi.

10b-5, 12a-13, 12a-15, 12b-2, 3

c.-dur 10b-5

cihet: (A) 1. Yan, yön, taraf. 2.Yüz, yer. 3. Sebep, vesile.

c.-le 26a-13

cüнді: (A) Askerî süvâri, sipâhi, ata iyi binen.

c.-ler 34b-5

c.-lerinüñ 59b-13

cüндіlik: Binicilik, ata iyi binmek.

c.-de 60a-4

cüşşe: (A) Gövde, beden, ceset, kalıp.

c. 25b-13

cülüs: (A) 1. Oturmak. 2. Tahta çıkma.

c. ét-: Oturmak, tahta çıkmak.

-diklerinde 27a-9

cüst ü cū: (F) Arayıp sorma, araştırma.

c. ét- Araştırmak

-diler 21a-5

cihârşenbe: (F) Çarşamba.

cihârşenbe günü: 14b-6

cihād: (A) Din uğruna, Allah yolunda düşmanla savaşıma.

c.-a 20b-11

Ç

çal-: Vurmak, çırpma.

ç. 9b-2

ç.-dı: 9b-2

çār: (F) Dört.

ç. 9a-1, 54b-1

çenber: (F) Daire şeklinde olan, yuvarlak.

ç. 15b-11

çendük/(g): 1. Bir şeyin kenarından kesilerek veya kırılarak açılan küçük kertik, tırtık. 2. Küçük oyuk.

ç.-i 21a-6

çerü/çeri: Asker, savaş.

ç.-si 58a-3

çeşnigir/ çāšnī-gīr: (F) [evvelce saraylarda] çeşnigir, yemeklerin lezzetine, tadına bakan kimse, ahçıbaşı, sofracıbaşı.

ç. 27a-10

çevire/ çevre: Etraf, taraf 14a-2, 7

çigit: Pamuk çekirdeği.

ç. 12b-11

ç.-e 12b/11

çile: Çok katlı ham ibrişimden yapılan yay kirişi, yaylara gerilen ipeğin kalınlığına göre 20 ile 40 kat arasında olabilen ipek iplik.

ç. 14b-8, 12, 15a-4,5, 7, 17a-5

çoğuş-: Toplaşmak, üşüşmek.

ç.-a. 16b-13

çüdat/cüdat: (A) Çabuk, hızlı, sürâtlî.

ç. 16a-8

D/D

dād: (A) 1. Adalet, doğruluk. 2. İhsân, vergi.

d. 21a-9

dahı: Dahi. (edat)

10b-12, 11a-1, 2, 11b-8, 11b-14, 12b-3
12b-4, 10, 12,13, 13a-5,13, 13b-1,3,5,
6, 14a-4,7,14, 14b-1,3, 4, 5,7,10,13,15,
15a-1,2,4,5,7, 15b-2,4, 7,15, 16a-
5,6,9,10,11,17b-1, 10, 18a-5, 23a-3,
24a-3, 24b-5, 25b-10, 27a-1, 28b-8,
57a-11, 58a-12, 61b-2, 79a-2

dağ-: Takmak, geçirmek.

d.-alar 17a-1

dāmen-der-meyān: (F) Eteği belinde, işe hazır.

d. 27a-2

dār: (A) Birkaç bölümden ibaret mesken, ev, konak.

d.-ından 58a-11

dār-ül-mülk: (A) Başşehir, başkent.

d. 28b-2

da'vī: (A.) Dava.

d. 18a-3, 5

d. ét-: İddia etmek, üstünlük taslamak.

d. 18a-3

d. -sini 18a-8

dê-: Demek, söylemek.

d.-dük 17a-3, 18a-13

d. -mişler 17b-9

d. -mişlerdür 18a-3

d. -rler 17b-10, 25a-6

d. -(y)ü 28b-5, 12, 29a-7

def': (A) 1. Öteye itme, savma, savulma. 2. Verme, ortadan kaldırma. 3. Giderme.

d.-ine 21a-6

degin: -e kadar, -e dek

d. 16a-6

degme: Dokunuş, ulaşma.

d. -de 27b-9

delâlet: (A) 1. Yol gösterme, kılavuzluk, rehberlik, aracılık. 2. Delil, işâret, nişan.

d. 69b-3

d. ét-: Yol göstermek, rehberlik ve aracılık etmek.

-er 69b-3

dem:(F.) zaman, an 8a-7

d.-den: 8a-7

demren: Ok, mızrak gibi şeylerin ucundaki sivri demir, peykân.

d. 9b-15, 12a-15, 14a-9

d. -den 17a-13

d. -i 13a-8, 16a-3,6, 17a-10

d. üñ 13a-9

der: Ter

d.78a-10

derle-: Terlemek

-miş 78a-10

dergâh: 1. Kemankeşlerin tâlim ve eğitim görüp atıcı olarak yetiştirilmesi için ok atma tâlimi ve yarışmaları

yapılmak üzere kurulmuş olan bir nevi mektep.

d. 17a-14,15

d.-ı münkir 17a-14

dest-res: (F) Ele geçirme, kuvvet ve zenginlik.

d. 26b-12

d. bul-: Ele geçirmek.

-mışdur 26b-13

destûr: (F): İzin, ruhsat.

d. 10a-13, 14a-7

devletment: (A/F) Devletli, [eskiden] refah, saadet ve nimet sahibi, vezir ve müşir gibi büyük rütbe sahiplerine verilen bir unvan.

d. 29a-1

devr: (A) Dönme, kendi ekseni etrafında, hareket etme.

d. 7b-7

d. çek- Kendi ekseni etrafında çizgi çizmek. 7b-7

d.-eler: 7b-7

dezgâh/dergâh:Okçuluk terimi olarak kemankeşlerin talim ve eğitim gördüğü, ok atma talimi ve yarışmalarının yapılması için yapılmış eğitim yeri. 17a-14,15, 17b-3,4

d. 17a-14,15, 17b-3,4

d.-ı münkir 17a-14

dile-: Dilemek, istemek.

d.-se 17a-4

dilr: (F) Yürekli, cesur, yiğit.

d. 26a-10, 27b-15

d.-i cihān: Dünyanın yiğidi.

d.-i cihān: 27b-15

dinç: Sağlam.

d. 12b-2

d. at- 12b-2

digirmi/degirmi: Yuvarlak.

d. 13a-9

dilāver: (F) Yiğit, yürekli.

d. 26a-6

dirhem: (A) Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi. Şeirata göre yetmiş tane orta boy arpanın ağırlığı kadardır.

d.15a-11,12, 24a-8

dīvār: (F) Duvar.

d. 9a-1, 79b-10

d.-uñ: 12b-13

d.-dan: 12b-14

dizdār: (F) Kale muhafızı.

d.-ı 25a-11

dizge: 1.Dizin altına veya üstüne bağlanan çorap bağı. 2. Dizlik, diz bağı.

d. 9b-3

dizgin: 1. Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı yöneltmeye yarayan kayış. 2. Dizlik, diz bağı.

d. 36a-1

d.-i 36a-3, 9, 12, 36b-13, 40a-5, 40b-11

döy-: Tahammül etmek, dayanmak.

d.-emez 77a-4

duhān: Şiddetli yağmur.

d.-dan 78a-11

duhūl: (A) İçeri girme, içine girme.

duhūl ét- İçeri girmek.

-melerini 20b-14

dūr: (F) Uzak, irak.

d. 20b-19

dü: İki (2)

d. kadem: Bir ok atma biçimi.

d. kadem 16a-15

dücā: (A) Karanlık, zulmet

d.-sın 20a-13

düken- : Tükenmek, bitmek.

d. 12b-14

d.-dügi: 12b/14

dükeli: Bütün, hep.

d. 3b-15, 61b-2, 79a-6

d. -ñüze: 6a- 15

d. nün: 7b-10

dürüd: (F) Dua.

d. 9a-7

d.-ı esenlik: Esenlik duası.

d.-ı esenlik: 9a-7

dürli, dürlü: Çeşitli, muhtelif.

d. 10b-1, 11a-13, 11b-12, 12a-11, 15b-14,15, 16a-11,16b-9

d. -dür 14a-11, 15b-14

dürüş-: Mücadele etmek, çarpışmak, gayret etmek.

d.-düm 2b-15

d.-şünler 9a-9

dürtin-: Sürünmek, vücuduna koku, yağ gibi şeyler sürmek.

d.-eler 14b-10

düşenbih: (F) Pazartesi.

d. 15a-14

düz-: Hazırlamak, yapmak.

d.-üp 20b-10

düzüci: Yapan, yapıcı.

d. 4b-10, 10a-2

d.-si: 4b-10

düzül- : Hazırlanmak, tertip ve tanzim etmek.

d. 8b-12

d.-miş 8b-12

E/É

ecr: (A) 1. Bir iş karşılığında verilen ücret. 2. Mânevî karşılık, sevap.

e. 2b-13, 65a-2, 13, 67b-13, 68a-13

e.-i 65a-2

e.-i 'azîm: Büyük sevap.

e.-i 'azîm: 72b-6

ecr-i cezîl: Bol sevap 2b-13

ef'âl: (A) Fiiller, yapılan işler, eylemler.

e. 60a-5

eg-: Eğmek, bükmek.

e.- erek 13b-5

egil: Eğilmek, bükülmek.

e. -e 14a-4

egerci: Eğer, gerçi.

e. 18b-10, 25a-1

egiñ: Sırt, arka.

e.-i 75b-12

eglen-: Oyalanmak, kalmak.

e.-dūñ 4a-10

eḥādiyyet: (A) Birlik, Allah'ın birliği.

e.-i laṭīfe: Güzel söz birliği. 20b-5

eḥādīs/ahādīs: (A) Hadisler, Hz. Muhammed'in sözleri.

e. 69b-11

ehemm: (A) Çok (daha, en, pek) önemli, en ehemmiyetli.

e. 76b-4

ehl: (A) Sahip, mâlik.

e. 22a-3, 79b-8

e.-i cennet: Cennetlik.

e.-i cennet 79b-8

e.-i tedbīr: Tedbirli, akıllı.

e.-i tedbīr: 22a-3

ekşer: (A) En çok, daha ziyâde.

e. 22b-14, 60a-6, 77a-9

ekşeriyā: (A) Çok defa, çok zaman.

e. 75b-2

el-kışşa: (A) Hâsılı, sözün kısası, sözden anlaşıldığına göre.

e. 26a-7, 12, 27b-12

elvān: (A) Renkler.

-e.indan 59a-5

elzem: (A) Çok (daha, en, pek) lüzümlü.

e. 76b-4

èmdi/imdi: Şimdi, o halde.

è. 19b-5, 58b-2

emr: (A) 1. İş buyurma, buyruk, buyrultu. 2. İş, şey, husus, hâdise.

e. 57a-10, 59a-5

emr-i bi'l-ma'rûf: Tanrı ve kula göre doğru ve âdil olarak.

e.-i bi'l-ma'rûf 57a-10

emsāl: (A) 1. Eş, eşler, benzer, benzer olanlar. 2. Örnek, örnekler, nümûne, nümûneler.

e. 66b-4

e.-in 66b-4

en'ām: (A) 1. At, deve, sığır ve koyun gibi hayvanlar.

e. 27a-15

enbiyā: (A) Nebîler, peygamberler.

e. 80a-8

e.-yî kirām: Yüce, ulu peygamberler.

e.-yî kirām: 80a-8

endām: (F) Okun şekli, boy pos.

e. 11b-13

e. -da 11b-13

e. -ı 15a-11

endāze: (F.) Okun şekli, ölçü, derece.

e.17b-9

engüş-t-nümā:(F) Parmakla gösterilen.
[iyilik veya fenalık hususunda]

e. 25b-13

enşār: (A) Yardımcılar, muâvinler,
koruyucular.

e.-dandur 31a-9

er: Yiğit ve mert kimse.

e. 14b-13

êrgür-: Ulaştırmak, eriştirmek.

ê. -dük 24a-2

erkān: (A.) Âdet, yol yöntem, usûl,
âdap.

e. 16a-1, 2, 3, 4, 5

e.-ı 14a-10,11, 15b-15, 16a-1,2,3,4,
17a-15

e.-ınuñ 59a-1

e. -sızdur 18a-8

erlik: Tarikatta bir aşama.

e.-(g)i 14b-13

eş'ab: (A) Daha. (en, güç, zor)

e.-dur 78b-6

esbāb: (A) Sebepler.

e.58b-8

e. -ı ma'āş: Yaşam sebepleri.

e. -ı ma'āş: 58b-8

esirge-: 1. Korumak, himaye etmek,
vikâye etmek. 2. Bir şeyi yapmaktan
veya vermekten kaçınmak.

e. 78b-12

e.-dügüñ 80a-4

-ñ 78b-12, 79b-4

-mez 79b-6

-nmez 79b-6

-üp 79b-2

-r 79b-5

eşkal: (A) Ağır şeyler, ağırlıklar.

e. 59b-10,11

eslāf:(A) Bir memurluk veya hizmette
birinden önce bulunmuş olanlar,
yerlerine geçilen kimseler, geçmişler.

e. 56b-8

esenleş-: Birbirine esenlik dilemek,
selâmet dileyerek vedalaşmak.

e. -e 17b-5

eser: (A) 1. Nişan, iz, alâmet. 2.Te'lif.
3. Basılmış kitap. 4. Bir kimsenin
meydana getirdiği şey.

e. –se 23b-2

eşedd: (A) Daha şiddetli, çetin ve sert.

e. 78b-6

êşit-: İşitmek, duymak.

ê.-üp: 4b-2

ê. –ür 59b-8

e. -düm: 4b-3, 64b-12, 66a-6

eşerr: (A) Daha şerli

e.-ı ebr: Bulutun en şerlisi.

eşkin: Açık ve düzenli adımlarla yürüyen (at).

e. 76b-1,2,12

êriş-: Ulaşmak, varmak

ê.-dükde 15a-7

evrād: (A) Okunması adet edinilmiş olan

belli ayet, sûre ve dualar.

e. 17a-7

e.-ın: 17a-7

evşāf: (A) Sıfatlar, nitelikler.

e. 27a-13

etbā´ : (A) 1. Birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar. 2. Hizmetçiler.

e. 2a-5

e. **ma:** 2a-5

êyit-: Demek, söylemek

ê. -di 63b-4, 64b-12, 66a-6

ê. -medük 18a-10

ê.-medügümüzüñ 18a-10

ê.-mişlerdür 15b-6,17a-3

eylük: İyilik

e. –ine 57a-14

eyyām: (A) Günler, gündüzler.

e. 27b-7

e.-ı kalīle: Birkaç günlük kısa zaman.

-de 27b-7

eyü: İyi

e. 74b-11, 75a-2, 77a-11, 77b-11, 78a-14

e.-si 75a-15, 75b-7, 77b-8

ezhār: (A) Çiçekler.

e. 31a-11

F

fācire: (A) Fena huylu, günahkâr.

f. 79b-7

fahr: (A) Övünme, iftihar, gururlanma.

f. 64b-5

fā’ide: Fayda, yarar, işe yarama.

f. 14b-12, 75b-6

f.-si 14b-12

f.-lenmek 63a-7

fāriğ: (A) Vazgeçmiş, çekilmiş.

f. 72b-13

f. ol-: Vazgeçilmek.

-mağ 72b-13

farz: (A) Allah'ın işlenmesi kat'î olarak lüzûmlu, terki günah olan emirleri.

f. 57a-11

farz-i 'ayn: Allah'ın teker teker her Müslümanın yerine getirmesi lâzım gelen emri.

farz-i 'ayn 57a-11

faşl: Bölüm, kısım, mevsim.

f. 8b-1

f.-ı: 8b-1

f.-un 14b- 13

fāş: (F) Meydana çıkmış.

f. èyle-: Meydana çıkarmak

-ye 19a-12

fażilet: (A) Dürüstlük, iffet, nâmus, merhamet, alçak gönüllülük, yiğitlik, sadâkat, adâlet, kerem ve ihsan gibi

ahlâkî meziyetlerin hepsine birden verilen isim, erdem.

f.-i 64b-9, 65a-7, 65b-9

f.-lü 66b-8

f.-ler 68a-13

feh̄m: (A) Anlama, anlayış, idrak.

f. 68a-10, 71a-1

f. ol-: Anlamak.

f.-olunur 68a-10, 71a-2

fe-lâ cerm: (A) Muhakkak, şüphesiz.

f. 21b-5

felâh: (A) 1.Kurtuluş, selâmet 2. Mutluluk, kutluluk.

f. 20a-15

ferâce: (A) (Eskiden) 1.Kadınların sokakta giydikleri mantoya benzer, arkası bol, yakasız, çoğu kez eteklere kadar uzayan örtü.

f. 23b-12

ferâğat: 1. Vazgeçme, el çekme.

f. èt- Vazgeçmek, el çekmek.

-mek 20b-3

feres: (A) At, beygir.

f. 77a-11

ferîd: (A) Tek, eşsiz, eşi olmayan.

f. 26a-11

feriştah: (F) Melek.

f.-leri: 6b-5

f.-lerüñ 10a-12

f.-sinüñ 10a-15, 17a-11

ferzend: (F) Oğul, çocuk.

f. 29a-1

fevt: (A) Bir daha ele geçmemek üzere üzere kaybetme, elden çıkarma.

2. Ölüm

f. ol- Ölmek.

-dı 25b-3, 28a-1

-mışdur 22a-11, 25a-3

fevz: (A) Galiplik, zafer, üstünlük, selâmet.

f.-i felâh 20a-15

fezâ'il: (A) Faziletler, erdemler.

f.-i 60b-6

f.-ine 69b-3

fışkı: Hayvan tersi, tâze gübre.

f. 62b-5, 77b-14

f.-sı 62b-5

fî-nefs-il-emr:(A) Hakîkatte, gerçekte.

f. 24a- 5

fî-sebîl-illâh: (A) Allah yolunda, karşılık beklemeksizin.

f. sebîl-illâh 65a-2,5

fî-l-cümle: (A) Nihâyette, sonunda.

f. 23a-10

fî-l-ḥaḳîḳa: (A) Hakikatte, hakikaten, gerçekten.

f. 31a-14, 65a-7, 65b-5

fî-l-ḥâl: (A) Bu anda, hemen, şimdi.

f. 37a-8, 39b-13, 58a-9

fî-l-vāḳi': (A) Hakikaten, gerçekten.

f. 24a-9

fî-zemânına: (F) Zamanımızda, şimdiki zaman içinde.

f. 23b-4

filk: Yay çeşidi

f.-kisinüñ 17a-11

fîrâş: (A) 1. Döşek, yatak; yaygı, şilte.
2. Hasır, halı.

f. 58a-4

fuḳahâ: (A) Fıkıh âlimleri, fıkıh ilminde söz sâhibi olan kimseler, fakihler.

f. 79a-10

f.-yı müslimîn: Müslümanların fakihleri.

f.-yı müslimîn 79a-10

G / Ğ

ġaflet: (A) Gafillik, boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik. 2. İhmal,

ġ. eyle-:Gafillik etmek, boş bulunmak.

-mek 20a-1

ġāh: (F) Zaman bildiren edat.

g. 23b-6, 27a-12,13

ġarābet: (A) Gariplik, tuhaflık.

ġ. 30b-15

ġarre/ ġarra: (A) 1. Alnında beyaz bir lekesi , akıtması olan (at vs.) 2. Ak, parlak, güzel, gösterişli, şatafatlı.

ġ. 2b-2

ġarez/ ġaraz: (A) 1. Gāye, maksat, istek, arzu. 2. Birine karşı beslenen kötü niyet, gizli düşmanlık, hınç, kin.

ġ.-i 65b-4

ġarīm: (A) Rakip, düşman.

ġ. 15b-9

ġaṣṣ ü semīn: 1.Zayıf ve semiz 1. Fakir ve zengin.

ġaṣṣ ü semīn 28a- 11

ġāyet: (A) 1. Nihayet, uç, son. 2. Çok, fazla, son derece.

ġ. 59b-1, 8

ġayr: (A) Başka bir kimse, başkası.

ġ.-e 77b-1

ġayrī: (A) 1. Başka.

ġ. 72a-12

ġ.-ler 66b-10, 68a-6

ġays: (A) Yağmur.

ġ. 20b-3

ġazā: (A) İslâm dini uğruna yapılan savaş.

ġ. 11b-1, 17b-6, 63a-5, 64b-11, 66b-5, 68a-7, 71b-2

ġ. -da 19b-6, 20a-8

ġ. kı1- İslâm dini uğruna savaşmak 11b-2

ġ. -sında 20a-8

ġ. -(y)a 65a-11

ġazab: (A) Dargınlık, kızgınlık, darılma, kızma, hiddet, öfke.

ġ. eyle-: Kızmak, darılmak

-miş 26a-2

ġazavāt: (A) Akınlar, savaşlar.

ġ. 20a-3

ġencīne:(F) Hazine, define.

g. 54b-4

ġendüm: (F) Buğday

g. 21a-6

gerdün: (F)1. Dönücü, dönen, devreden. 2. Felek, dünya, semâ.

g. 54a-13

gerek: Lazım, gerek

g. 11b-14,12a-1, 15b-10,13

g. -dür 11b-13, 12a-8,17a-15, 17b-14

g. kim 12a-12

geşt: (F) 1. Gezme, dolaşma, seyretme.

g.-elelik 26a-4

g. èyle-: Gezmek, dolaşmak.

g.-(y)üp 26a-5

g. èyleyüp 2a-11

getür-: Getirmek.

g.-e 13b-4, 14a-7,15a-8,16a-3, 17a-9

g. -eler 13a-1,3,5,7, 15b-6, 17a-10

g. -se 16a-7

gez: Okun çileye takılan kertikli yeri.

8a-13, 12a-6, 14a-9

g. -i: 9b-13, 12a-4,5

g. -in 16a-2

g.- inde 16b-11

g. -ini 12a-10, 14a-8

g. -den mi 12a-4

g. gil 13a-14

g. -siz 16b-12

gezle-: (Oku) yayın kirişine takarak kurmak, nişan almak. 14a-15

g. -ye 14a-15

g. -(y)üp 36a-5

ğıbb: (A) 1. Son. 2. -den, -dan sonra.

ğ. 28a-11

ğılmân: (A) 1. Tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlılar, gençler. 2. Köleler, esirler.

ğ. 27a-2

gine: Yine.

g. 10a-6

girift: (F) Bir kabza tutma biçimi.

g. 10b-6,10

g.-dür:10b-6

gögrek: Mavimsi.

g. 74a-12

göndür/ gönder: Kargı, mızrak. 2. Sırık.

g. 40a-10

g.-i 40b-3

g.-üñ 39a-9

g.-in 40a-9

ğurre: (A) Parlaklık, nurlu olma. 2. Atın alnındaki beyaz leke.

ġ. –si 73a-10,11, 77a-5

ġuř-keş: (F) Oku kulaġa gtrerek

Çekme, atma.

ġ.-dr 7b-1

ġuře: (F) Kşe, bucak.

ġ. 58a-7

ġy: (F) 1. Syleyen, syleyici. 2. zf.
Sanki, diyelim ki.

ġ. 23a- 9

ġher: (F) Gevher, inci, deġerli taş.
17a-4

ġ.-e: 17a-4

H/H/H

ġadyık/ġadik: (A) Bahçeler, baġ ve
bostanlar.

ġ. 20b-8, 22a-4

ġ.-i behişt: Cennet bahçeleri 20b-8

ġadeng: (F) 1. Kayın aġacı. 2. Kayın
aġacından yapılmış ok.

ġ.-i 20b-10

ġafi: (A) Gizli, saklı.

ġ. ol-: Gizli olmak, saklı olmak.

-maya 19b-5

ġk: (F) Toprak.

ġ. 58a-12

ġk yle-: Toprak etmek, daġıtmak.

-rler 58a-12

ġakez: (A) Byle, bunun gibi,
bylece.

ġ.20a-7

ġkim: (A) 1.Hkmeden, buyruġunu
yrten, hkimiyet kurmuş olan,
egemen. 2. Baskın durumda olan,
diġerlerinden daha başta gelen.

ġ. –i 79b-5

ġkim ol-: Hkmetmek, hkimiyet,
kurmak.

ġ.ol-: 80a-10

-alar 80a-10

ġkir: (A) İtibarsız, deġersiz, ařaġı,
di.

ġ. 21b-9

ġalř: (A) Kurtulma, kurtuluş.

ġ. 41a-4, 67b-3, 68a14

ġ. ol-: Kurtulmak.

-ur 68a-15

ġlet: (A) Hl, keyfiyet, suret.

ġ.-i 24a-7

ġalel: Bozma, bozukluk.

ġ. 78b-13

ġalel vr-: Bozmak, sarsmak.

-ür 78b-14

halkıyyāt: Folklor

h. 46a

halṭ: (A) Bir şeyi başka bir şeyle karıştırma, mezcetme.

h: 58b-7

h. ol-: Karıştırmak.

-unduğudur 58b-7

hār: (F) Diken.

h.-ından 58a-11

har-leng: (F) Topal eşek.

h.-leng 79a-8

harc: (A) 1. Vergi. 2. Sarf, gider, bir iş için kullanılan madde.

h. 61a-5

harc ét-: Harcamak, tüketmek, sarfetmek.

-ersiz 61a-5

-mek 66a-15

-en 66b-15

-enler 66a-4

-erler 65b-8

harem: (A) 1. Herkesin girmesine müsâade edilmeyen saygıdeğer, kutsal yer.

2. Hac zamanında ihrâma girilen yerden itibaren Kâbe'ye doğru olan kısım.

h. 25b-14

h.-i muḥterem: Saygıdeğer, kutsal yer

h-i m. -de 27a-1

h-i m. -den 25b-14

harîdâr: (F) Satın alıcı, müşteri.

h. 22a-14

harîz: Sonbahar, güz.

h. 8b-4

harîş: (A) Hırslı, tamahkâr, bir şeye çok düşkün.

h. 28a-11

hasenât: (A) İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı işler, iyilikler.

h. 62b-2, 64a-13, 64b-1

h.-ı 62a-10

hasene: (A) İyilik, iyi ve güzel iş.

h. 72a-15, 72b-7

hâşıl: (A) Husûle gelen, husûl bulan, peyda olan, çıkan.

h. 23b-5, 58a-3, 64a-5

hâşıl ét-: Ortaya çıkarmak, peyda olmak.

-er 58a-3

h. ol-: Husûle gelmek, peydâ olmak.

-ur 23b-5, 65a-8, 68a-14, 68b-3

h.-ı kelâm: Sözü'nün kıyası, kısacası.

h.-ı kelâm: 28a-9, 66b-7, 71b-9, 75a-15

hâşş: (A) 1. Üst tabaka.

h. 28a-14, 28b-14

hâşm-âne: (A/F) Düşmançasına.

h. 34b-2

hâşyet: (A) Korku, korkma.

h.-ini 27b-5

hâtime: (A) 1. Son, nihâyet, encam.
2. Yazılı eserlerin o eserin özeti ve neficesi durumunda olan son bölümü, son söz.

h. 69b-13

hâtm: (A) Hüküm ve kazâ icâb ettirme. 2. Sağlamlaştırma.

hâtm êyle-: Sağlamlaştırmak.

-di 29b-1

hâvâle: (A) Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama.

h.-dür 22a-14

hâvf: (A) Korku, korkma.

h. 27b-5, 61a-2, 65b-10

h. êt-: Korkmak, korkutmak.

-êr 61a-2

-üp 61a-4

hâyli: (F) Epeyce, çokça. 2. Bir takım
3. Oldukça.

h. 23a-6

-ce 23a-14

hâyât: (A) İyilikler, hayırlı işler.

h. 62a-10

hâyiz: (A) 1. Taraf, meydan, mekân, mevki.

h. 56b-1

hâzır: (A) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyi tamamlamış olan, hazır.

h. 14a-13, 23b-2, 29a-9, 40b-2, 58a-5

h. kııl-: Hazırlamak 14a-14

h. -ol-: Hazır olmak.

-ur 58a-5

hebûţ: İniş, yer

h. 11a-6

h. êt- 11a-6

helâk: (A) Mahvolma, ölme. 2. Harcanma.

h. 27a-8, 58a-12, 78b-10

helâk êt-: Mahvolmak, ölmek.

-ersin 27a-8

helāk ēy-: Öldürmek

-lerler 58a-12

helāk ol-: Mahvolmak, ölmek.

-a 79a-2

-up 78b-5

helāl: (A) Dînin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış).

h.79a-11

h. ol-: Dînen yasak olmayan şeyler.

-maz 79a-11

hem:(F) Üstelik, bir de 7b-5

hemān: (F) Hemen, derhal, o anda. 2. Öylece, böylece.

h. 24b-2

hem-rāh: (F) yoldaş, yol arkadaşı.

h. 4a-3

hem-vār: (F) Düz yer, bir çırpıda olan yer, uygun yer.

h.-dur 31a-10

her-bār: 4a-4

hergiz: (F) asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.

h.17b-7

hevā'ī: 1. Nefsine düşkün, ciddi şeylerle ilgisiz 2. Havaya ait, hava ile ilgili.

h.-ler 24a-1

hevlnāk: (A/F) Korkunç, korkulu.

h. 28a-13

hezārān: (F) Binlerce.

h. 1b-2

hezār bār: Bin kere. 1b-2

hırāset: (A) Bekleme, koruma.

h.-e 21a-4, 57a-6

hıfz u hırāset: Korumak, koruyup saklama.

hıfz u hırāset 57a-6

hırman: (F) hasat zamanı 15b-8

hışm: (F) Kızgınlık, öfke.

h. 58a-10

hışm u 'itāb: Kızgınlık ve azarlama.

hışm u 'itāb: 58a-10

hidmetkār: (A/F) Hizmet eden kimse, hizmetçi (Daha çok erkekler için kullanılır.)

h-uña 72a-10

himār: (A) Eşek, merkep.

h. 61a-9

h.-lar

h̄isāb: (A) 1. Hesap, sayma, aritmetik

h̄.-da 23a-11

h̄. -ınca 24b-2

h̄işşe: (A) Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen kısım, pay.

h̄. 80a-10

h̄izmet / h̄idmet : (A) Yardım.

h̄. 18a-14, 62b-8

h̄. ét- İş görmek, çalışmak.

h̄. -(d)e 18a-14

h̄.-inde 58a-8

h̄. -ine 58a-5

h̄.ê. -meden 18a-11

h̄ikāyāt: (A) Hikâyeler.

h̄. 19a-3

h̄ilāf: (A) 1. Karşı, zıt. 2. Yalan.

h̄. 58a-2

h̄immet: 1. Yardım, ihsan. 2. Çalışma, gayret, emek.

h̄. 65a-6

h̄. éyle-: Yardım etmek, çalışmak

-se 65a-7

h̄īn: Zaman, vakit.

h̄. 20a-2

h̄ôd: (F) 1. Kendi 2. Baş zırhı.

h̄. 24b-10, 31a-12

h̄or: (F) Değersiz, bayağı, hakir.

h̄. 69a-10, 72a-7

h̄or t̄ut-: Değersiz, hakîr kılmak.

-ar 72a-7

-arsa 72a-7

h̄udūd: (A) Sınırlar, uçlar.

h̄udūd-ı erba' : Dört uç, dört taraf.

-ını 22a-5

h̄uḳūḳ: (A) 1. Haklar. 2. Toplumun yaşayışını düzenleyen, devlet müeyyidesiyle güçlendirilmiş yasa ve kuralların bütünü.

h̄.-dan 79b- 13

h̄uşūḣ: (A) Bakım, iş, şekil, yol, konu.

h̄. 24b-10, 26a-2

h̄.-a 26b-11

h̄.-dur 24b-10

h̄.-ında 67a-12

h̄ükm: (A) Hüküm, emir.

h̄.-i şerīf: Pâdişâhın yazılı emri.

h̄.-i şerīf: 22a-5

h̄ümāyūn: (A) Mübârek, kutlu. 2. Pâdişaha ait.

h̄.-a 26a-2

hünerlü:1. Hüneri olan, mârifet ve mahâret sâhibi, usta. 2. Sanatla, ustalıkla yapılmış.

h. 76a-5, 76b-14, 77a-2

hünermend: (F) Hünerli, hüner sahibi. (kimse)

h. 4b-12

hüner-pîşe: (F)Hünerli, marifetli.(bkz. hüner-mend)

h. 23b-1

hünerver: (F) Hünerli, marifetli.

h.-leri 19b-4, 25b-8

hünerverân: (F) Hünerliler.

h. 28a-11

hüpâra: ?

h. 50a

hüsn: (A) 1. Güzel, iyi. 2.Güzellik, iyilik.

h. -i ittifâk: İyi anlaşma, uyuşma, mutlu anlaşma.

h.-i tedârik: Güzel hazırlık.

-le 25a-13

I/İ

ıraq/ ırâğ: Uzak.

ı. 76b-2

ı. –dan 24a-2, 58b-1

ırâğ eyle-: Uzaklaştırmak.

ırâğ eyle: 58b-1

ı. -(ğ)a 16b-14

ı.-lığı 23a-10

ıssı: Sıcaklık, hararet.

ı. 77a-2, 78a-2

ışk: (A) Arzu, istek, aşk

ı. 2b-11

ıtlâk: (A) Salıverme, koyuverme.

ıtlâk eyle- Salıvermek.

-r 23a-4

ı. olın-: Salıverilmek.

-ur 27a-13

ıbâd: (A) 1. Uzaklaştırma 2. Uzaklaştırılma.

ı. 2a-9

ıbâret: (A) Sadece -den meydana gelmiş, -den oluşmuş, başka bir şey değil, ancak bu.

ı. 68a-8,10

ıbrîşim: (F) Bükülmüş ipekten iplik.

ı. 67b-2

ıbtidâ: (A) 1. Başlama 2. Başlangıç 3. zf. İlkin, en önce.

i. 21b-10, 27a-14

ichād: Son derece eleme, kedere, sıkıntıya uğratma, uğratılma.

i. 2b-15

icmāl: (A) Kısaltma, özetleme. 2. Öz, özet.

i. 28b-2

icrā: (A) 1. Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme.

i. 29a-10

i. ét-: Yapmak, bir işi yerine getirmek.

-üp 29a-10

içerü/ içre: İç kısım, iç taraf.

i. 17b-2, 21b-10

i.-den 24a-14

idmān: (A) Alışkanlık kazanmak için bir şeyi birçok defa tekrarlama, tâlim.

9a-15,12b-4, 8, 13a-11, 14b-11, 15a-1,3,7

i. -a 13a-5, 15a-1

i.-in 9a-15, 12b-9

idük: Edük, ayakkabı.

i.-i 79b-7

iftihār: (A) 1. Övünme, koltuk kabartma. 2. Şeref, şan.

i. 55b-4

terk-i iftiḥār: Övünmeyi bırakmak.

terk-i iftiḥār 55b-4

iḥsān: (A) 1. İyilik etme. 2. Bağış, bağışlama. 3. Verilen, bağışlanan şey.

i. 27b-1

i. olın-: Bağışlanmak.

-dıktan 27b-1

iḥrāc: (A) 1. Dışarı çıkarma, dışarı atma. 2. İlişkini bitirme, çıkarma.

i. 59a-8,10

i. ét-: Dışarı çıkarmak, atmak.

-üp 59a-8

iḥtilāl: (A) Bozukluk, bozulma, karışıklık, düzensizlik.

i. 57b-12, 58b-4, 6

iḥtilāl-i niḫām: Düzeni bozmak.

iḥtilāl-i niḫām: 57b-12

iḥtimāmen: (A) Bir şeyin iyi olması için özenerek gayret gösterme, üzerinde dikkatle çalışma, özen, özenme.

i. 68a-10

iḥtirām: (A) Saygı, hürmet.

i. 54a-13

iḥtişār: (A) Kısaltma, anlama zarar vermeden açıklama ve ayrıntıları

çıkararak maksadı daha kısa ifâde etme.

i. 69b-2

i. kııl-: Kısaltmak

-ındı 69b-2

iḥtiyār: (A) 1.Seçme, intihap etme, tercih etme. 2. Katlanma, kabul etme, râzı olma.

i. 69a-13,14

i. èyle-: Seçmek, kabul etmek.

i. èyle-: 69a-13

iḥyā: (A) 1. Diriltme, canlandırma. 2. Lûtfetme. 3. Uyandırma, tazelik verme.

i. 28b- 12

iḥyā ol-: Lûtfetmek

-unsun 28b-12

iḥdām: (A) Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. 2. İlerleme.

i. 27a-9

is: sahip 8b-10

iḳlīm: Ülke, diyar

i.-e 17a-15

iḳrām: (A) Bağış, ihsan, kerem.

i. èt- Bağışlamak 14a-3

iḳtiżā: (A) 1.Gerekme. 2.Lâzım getirme.

i. 58b-3

i. èt-: Gerekmek.

-er 58b-3

ilerü: İleri.

i. 29a-15, 39a-2

i. -de 37b-11

iḳḥāḳ: (A) Katma, katılma, karışma, karıştırma.

i. 57b-11

i. ol-: Katmak, karışmak.

-unmaḳ 57b-11

iltifāt: (A) 1. Yüzünü çevirip bakma. 2. Dikkat. 3. Hatır sorma, gönül alma.

i. 23a-11

iltifāt : (A) 1. Yüzünü çevirip bakma.2. Dikkat. 3. Hatır sorma, gönül alma.

i. 25b-8, 27a-15

iltifāt bul-: Hatır sormak, gönül almak.

-dı 25b-8

īmā: (A) 1. İşaret. 2. İşaretle anlatma, dolayısıyla anlatma.

ī.-sımı 20a-3

imdi/emdi: Şimdi, şu an.

i. 79b-13

imtinān: (A) İyiliği başa kakma.

i. 61a-7

i. êt-: İyiliği başa kakmak.

-üp 61a-7

imtişāl: (A) Örnek olarak alıp ayak uydurma, uyuma, uyulma. 2. Boyun eğip itâat etme, emre göre hareket etme.

i. 69a-3

i. êt-: Uymak.

-üp 69a-3

imtiyāz: (A) 1. Başkalarından ayrılma, farklı olma. 2. Ayrıcalık.

i. bul-: Ayrıcalık bulmak, farklı olmak.

-dı 26a-6

ins: (A) İnsan.

i. 79b-15

i. ü cin: Cin ve insan

intiḥāb: (A) 1. Seçme, seçilme. 2. Seçim

i. 19b-3, 59a-5

i. èyle-: Seçmek.

-dim 19b-3

irāde: (A) Dileme, isteme, meram etme. 2. Ferman, buyruk, emir.

i. kıl-: İstemek, emir vermek.

i. kıl- 23b-1

irsāl: (A) 1.Göndermek, yollamak. 2. Koyuvermek, salıvermek.

i. 69a-8

i. êt-: Eylemek, kılmak.

üp 69a-8

işbāt: (A) 1. Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma. 2. Var etme.

i.-da 27b-5

i. êt-: Kanıtlamak, doğrusunu ortaya çıkarmak.

-mişdür 26b-12

isti'āze: (A) Sığınmak, korunmak.

i. 60a-15

istid'ā: (A) Rica ve talep etme, yalvararak isteme.

i. 2b-9

isti'māl: (A) Kullanma.

i. 57a-4

'itāb: (A) 1.Azarlama, tersleme, paylama.

2. Ayıplamak, sitem etmek.

‘i. 58a-10, 72b-12

‘i. **olin-:** Ayıplanmak, sitem edilmek.

-dum 72b-12

-up 72b-15

it‘ām: (A) Yemek yedirme, yemek verme, verilme.

i. 20a-12

i‘tibār: (A) 1. Saygı gösterme. 2. Ehemmiyet verme. 3.Şeref, haysiyet.

i‘. 23a-11, 75b-7

i. ol-: Saygı göstermek.

-undı 23a-11

i‘tibār bul-: Saygı bulmak.

-a 23a-10

i‘.-larında 23a-12

i‘. ol-: Saygı göstermek, ehemmiyet vermek.

-undı 25a-10

i‘tizār: (A) Özür dileme.

i.-dan 22b-7

ittifāq: (A) Birleşme, uyuşma, sözleşme.

i. 22b-14, 23b-3, 28a-11, 58a-6, 63b-1

i. èt-: Birleşmek.

-üp 22b-14

‘**ivaz:** (A) Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey, bedel, karşılık.

‘**i.-ı** 61a-6

izhār: (A) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme.

i. 61a-10

i. èt-: Açığa vurmak, meydana çıkarmak.

-e siz 61a-10

‘**izz:** (A) 1. Değer, kıymet. 2. Yücelik, ululuk. 3. Güçlülük.

‘**i.** 24b-3

‘**i. huzūr-ı peygamber:** Peygamberin yüce huzuru.

-de 24b-3

K/Ķ

ķabā: (A) Üste giyilen elbise, cübbe, kaftan.

ķ. 55b-3

ķabza: Ok atılacak yayın tutulacak yeri.

k. 10a-1, 10b-5,6,7,8, 17b-12, 24a-8, 13

ķ. -i üstād 10b-1

k. -da: 24a-14

k. –dan 12a-13, 12a-14,15, 12b-5,
23a-8

k. -dur 10b-8

ķ. -nuñ 10b-4, 9, 12a-15, 24a-13

k. –sı 15a-12

k. –sın 35b-6

k. –sını 26b-2

k. –sında 17b-15

k. –sından 12b-7

k. –ya 10a-1, 14a-6, 14b-1,16a-3

k. –yı 12a-7, 12b-15

ķaçan: Ne zaman, ne vakit ki

ķ. 23b-15, 57b-1,73b-8, 74b-7,9

ķ. ki 23b-15

ķ. kim 12b-2, 14b-13,15a-5, 16b-13,
17a-13, 23a-6, 9

ķadem: (A) 1.Ayak

ķ. 7b-8

ķ. -in 17a-9, 17b-2

ķ. -inüñ 17b-1

ķ. -leri 59b-14

k. -lerini 7b-8

2. Bir ok atma biçimi

k. 16a-14

3. Adım 4. Yarım arşın uzunluğunda
bir ölçü.

k. -leri 21b-2

ķadd: (A) Boy

ķadd ü ķāmet: Boy bos

ķadd ü ķāmet 27b-4

-i 25b-13

ķadīm: (A) Geçmişi uzun zamana
dayanan, eski.

ķ.-inde 60b-7, 62a-1

ķādir: (A) 1. Kudret sahibi, kudretli,
kuvvetli, güçlü.

ķ. 24b-3, 70b-1

ķ.-i muṭlaķ: Mutlak güç, Allah

-dur 70b-1

ķ. ol-: Kuvvetli, güçlü olmak.

-a 24a-4

ķāhil: (A) 1. Olgun orta yaşlı kimse,
erişkin. 2. Hareketi ağır, gayretsiz,
tembel.

k. 58a-8

k. ol-: Ağırlaşmak, tembelleşmek.

-up 58a-8

ķaḥṭ: (A) Kuraklık, kuraklıktan dolayı
ürünün yetişmemesi.

ķ: 58b-8

ķ. ü ğalā: Kıtlık ve pahalılık.

ķ. ü ğalā: 58b-8

ķā'ide: (A) 1. Usul, nizam, kural.
2.Esas, temel.

ķā'il: (A) Söyleyen, diyen. 2. Rız olmuş, boyun eğmiş.

ķ. 29a-4

ķā'il ol-: Söylemek, rız olmak.

-mayup 29a-4

ķ. 23b-5, 24a-3, 25a-6

ķā'im: 9b-8, 9b-9

ķal-: 1. Kalmak, durmak 2. Artan, kalan.

ķ.-a 17b-12

ķal'a: (A) Kale, hisar.

ķ.-(y)a 28b-4

ķ.-sın 28b-13

kām: (F) Meram, arzu, emel, istek.

k. 20a-14

ķanda: Nerede.

ķ 15b-2

ķankı: Hangi

ķ. 6b-14, 14a-11, 55a-7, 68a-11, 69a-3

ķamçı: 1.(Eski Türkçeden beri kullanılır; Eski Türkçede at, boĝa ve devenin erkeklik organına

verilen kamçı adıyla ilgili olabilir) 2. Ucuna ince deri, meşin veya ip bağlanmış bir değnekten ibâret vurma âleti, kırbaç, tâziyân.

ķ. 77a-14

ķāmet: (A.) Boy, endam.

ķ. -i 12a-11

kāmil: (A.) İlim, fazilet ve manevi meziyetler bakımından belli bir olgunluĝa erişmiş kimse.

k. 17a-3, 74b-11, 80a-9

k.-ler 17a-3

ķarañu: Karanlık.

ķ. 59b-1

ķarındaş: 2b-3,5

k.-a 2b-3

k.-ımuz 2b-5

ķarīb: (A) Yakın.

ķ. 59a-8, 60b-15, 61b-11

ķarīb ol-: Yakın olmak.

-mış 59a-8

ķarż: (A) Ödünç.

ķ. 66b-3

ķ.-ı ğasen: Bir menfaat karşılığı olmadan fâizsiz verilen borç.

ķ.-ı ğasen 66b-3,4

kaşş-i hacerî: (A) Hacer Kıssası.

k.-de 11a-5

kaşd: (A) Niyet, istek, amaç, gāye.

k. 65a-8

k. şahih: Gerçek niyet.

k. şahih 65a-8

kasem: (A) Yemin.

k. 61b-12

kasem ét-: Yemin etmek.

-üp 61b-12

kaţ': (A) 1. Kesme, kesilme, biçme 2. Halletme, karar verme, bitirme, sona erdirme.

k. 21b-4, 24a-1, 27b-9, 59b-2

k. ét-: Bitirmek, sona erdirmek.

-üp 27b-9

kaţ'ā: (A.) Asla, hiçbir zaman, kat'iyen.

k. 65a-12

katağan: Nasırlaşmak, katılaşmış, sertleşmiş.

k. 15a-4

katar: Katar, sıra, art arda dizilmiş.

k. 61b-6

katarlan-: Sıralanmak.

k.-up 61b-6

kaṣī: (A.) Güçlü, kuvvetli.

k. 61b-8

kaṣl: (A.) Fikir,söz.

k. -i 10b-5,9

k. -îdür 24b-13

k. -ince 65b-12

k. -leri 80a-12

kaṣla-: Deri, kabuk vb. şeylerin parça parça, pul pul kalkıp dökülmesi.

k. -miş 14b-8

kaṣs: (A.) Yay, keman.

k. 21a-10

k.-le 20a-9

kaṣs-nāme: Ok, okçuluk ve okçulara dair yazılan eser.

k. 2b-5-9

kaṣṣuṣna: 9b-6

kaṣṣān: 1. Oklu askerler 2. Ok yapan okçular.

k. 19a-4

kaṣī/(kaṣī): (A.) Şeriat hâkimi.

k.-sı 21b-11

kaṣīyye: Mesele, husus.

k. 11b-7

k.-yi 11b-7

kelām: (A.) 1. Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifâde. 2. Söyleyiş, söyleme.

k.-ı kadīm: Kadīm söz

-inde 67b-6

kelb: (A.) Köpek.

k.-e 79b-7

kelīm: (A.) 1. Söz söyleyen, konuşan kimse, mütekellim. 2. Kendisine söz söylenen, hitap edilen kimse. [Tur dağında Cenâbıhakk'ın kendisine hitap etmiş olması sebebiyle Hz. Mûsâ'ya lakap olmuştur.]

k. 80a-3

k. êt-: Söz söylemek.

k. êt-: 80a-3

-diñ 80a-3

kemāl: (A.) Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik.

k. 22b-12, 25b-12

k.-i celâdet: Eksiksiz yiğitlik.

-le 25b-12

k.-i şihhat: Sağlıkla, sağlığın son derecesi.

k.-i şihhat 22b-13

kemān: (F.) Yay (ok atan) 2. Kavis.

k.-uñ 26b-2

kemāngir/ kemānger: (F.) Yay tutan, yay yapan.

k.-e 25b-9, 29a-2, 30a-6

kemā-yenbağī: (A.) Gereği gibi, lâyük olduğu gibi, uygun şekilde.

k. 19b-5

kemhā: (F.) İpek kumaş, havsız kadife.

k.-cı 30a-1

kemī: (A.) Yiğit, kahraman, savaşçı.

k. 61a-14

k.-lerden 61a-14

kemīne: (F.) Zavallı, hakir, âciz.

k. 2b-14

k. keminesi 8b-10

kepek: Öğütülüp elenen tahıl tanelerinden eleğin üstünde kalan tahıl kırıntıları.

k. 12b-11

kepaze: (F./A.) Okçuluğa yeni başlayanların sadece idman için kullandıkları bol ve gevşek talim yayı.

k. 13a-12, 14a-13

kerāmāt: (A.) Keremler, bağışlar.

k.-ından 22b-14

kerāmet: (A) 1. Kerem, bağış. 2. İkrām, ağırlama. 3. Velilerin lüzûmu anında gösterdikleri fevkalâde hal.

k. 60a-6

kerrat: (A) Kerreler, defalar, kezler.

k. 24b-10

k. -ile 24b-10

kesb: (A) Çalışıp kazanma.

k. 25b-7

keşşaf: (A.) Keşfeden, bilinmeyen şeyleri meydana çıkaran kimse. 2. Gizli anlamları, sırları açıklayan kimse.

k. 79b-9

kılavuz:Eski Türk. kulābuz > kulāvuz) [Eski bir İran dilinden gelmiştir. Yol gösteren kimse veya şey, rehber, delil.

ķ. 23a-13

kılāde: (A) Gerdanlık.

ķ. 67a-14

ķılın-: Herhangi bir tavır ve hareket takınmak.

ķ.-dura 5b-7

ķındır-: Yöneltmek.

ķ.-alar 57a-12,13

ķırať: (A.) Seviye, ölçü.

ķ.-dur 16a-6,7

ķıyām: (A.) Kalkma, ayağa kalkma, ayakta durma.

ķ. 26a- 4

ķile: (A.) Tahılın türüne, kullanıldığı yere ve zamana göre ağırlığı değişen ölçek.

k. 12b-11, 78a-4

ķimesne: Kimse.

k. 15b-9, 23b-9, 63a-11,64a-6, 65b-3, 68a-9, 70b-1, 72a-5, 72b-6, 73b-11

k. -yi 15b-10

k.-ler 57b-9, 13, 65b-7

k. -lerdendür 65b-6

ķirām: (A) 1. Soyu temiz, soylu kimseler, şerefli ve ulu kimseler. 2. Cömert, eli açık, iyi kalpli kimseler.

k. 68a-9, 69a-4

k.-uñ 68a-9

ķirevet/ ķerevet: Asma çardağı, çardak.

k. 26a-13,

k.-üñ 26a-15

ķiriş: Ok yayının iki ucu arasına gerilen esnek bağ.

k. 7b-5, 11b-14, 12a-2,15a-13, 21a-10,11

k. -i 13b-2

k. -in 13a-15

kirişle-: 1. (Yayın) girişini germek, okun gezini çiledeki yerine takmak. 2. Giriş vazifesi görecek yapı malzemesini yerleştirmek.

k. -en 20b-11

kīse: (F) 1. Kese, küçük, büyük torba, kap. 2. Cepte taşınan para torbası.

k. 55b-2

k.-yi dellāl: Para torbası satıcısı.

k.-yi dellāl: 55b-2

ko-: 1.Ad vermek. 2. Uyulması gereken kuralları belirlemek.

q.-mayacağıın 25a-13

ko-: Koymak, yerleştirmek.

q. -a 17b-12,15

q. -maya 40b-11

qoq-: 1. Takip etmek, izlemek, kovalamak. 2. Koşturmak.

q. 77b-1

q.-an 77b-1

kolān: At, eşek vb. hayvanların semerini veya eyerini bağlamak için

göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer.

q. ur-: Hayvanın semerini ya da eyerini bağlamak.

-urlar 23b-11

qorhu: Korku.

qorhud-: Korkutmak.

q.-ursız 60b-14, 61a-1

köstek: Hayvanın kaçmasını önlemek için iki ayağına bağlanan kısa ip veya zincir.

k. 77b-13

qudret: (A) Kuvvet, güç.

q. 7a-1

q. -i: 7a-1

quç: Kucak

quç-: Kucaklamak.

q. 80a-6

q. -duñ 80a-6

kūh: (F) Dağ.

k. 76b-8

kūh-ı Tūr: Tūr Dağı.

k. -ı Tūr 76b-8

qula: (T.) 1. Al ile kır arasında bir at rengi. 2. Bu renkte olan.

q.: 59a-9

kūlān: 1. Düz renkli, görünüşü at ile eşek arası olan, Orta Asya menşeli yabânî at. 2. İki üç yaşında dişi tay,.

ķ. 76a-9, 77b-4

ķ. 62b-4

ķ. **ur-:** Hayvanın semerini ya da eyerini bağlamak.

-urlar 23b-11

ķ**ur'a:** (A.) Ad çekmek 7a-2

ķ. **şalmaķ:** kura çekmek 7a-2

ķ**urb:** (A.) Yakın olma, yakınlık, yakın bulunma.

ķ**uş okı:** Bir ok çeşidi.

ķ. 16b-11, 16b-12

ķ**uşe:** (F.) Köşe, bucak.

ķ. 58a-7

ķ**uvā:** (A) Kuvvetler, güçler.

ķ. 78b-13

ķ.-sına 78b-13

-ķ**ünān:** (F.) -yaparak, -ederek; yapan, eden.

ķ. 23a-2

ķ.-ında 21b-13, 22b-1

ķ**üfet:** (F.) Leğen.

ķ. -i 14b-10

ķ**üffār:** (A.) Kâfirler, hak dinini inkâr edenler.

ķ. 20b-9, 60b-13, 61b-2

ķ. -e 20b-9

ķ**üllî:** (A.) 1. Umûmî, bütün 2. Çok.

ķ. 22b-3

ķ**ülliyen:** (A.) Tamamen, bütün bütün.

ķ. 22b-3

ķ**ümeyt:** (A.) Doru at.

ķ. 73b-2,3, 77a-4

ķ**üşād- güşād:** (F.) Yayın çekilerek okun atılması.

ķ. 7b-3

ķ. **vēr-:** Ok atmak 7b-3, 10a-2, 14a-9, 16a-5

ķ. -ı 15b-10,11,13

ķ**üttāb:** (A.) Kâtipler, yazıcılar.

ķ. 57a-8

L

ķ**lāzım:** Gerekli, lüzûmlü.

ķ. 18b-2, 57b-6, 78b-8

ķ.- dur 18a-13

ķ**lākin:** Ama, ancak, fakat.

ķ. 19a-4, 22a-8, 29a-8, 29b-9, 31a-5

lā-siyemmā: (A.) Hele, en çok;
bâhusûs.

l. 19a-14

lâyık: (A.) Yakışan, yaraşır, yakışık.

l. 23b-2, 27a-1, 58b-5

lehv: (A.) Önemli şeylerden
alıkoyacak faydasız iş, oyun, eğlence.

l. 71b-6

lehv ét-: Oynamak.

-se 71b-7

lodos: 1. Güneyden veya güneybatıdan
esen ve bazen de yağış getiren yerel
rüzgâr, kaba yel, boz, yel. 2. Okçulukta
bir terim.

l. 26a-7, 26b-13, 28a-8, 28b-3, 8

luḫf: (A.) İyi muâmele, iyilik,
yumuşaklık, hoşluk.

l.-u 65a-14

M

mā'adā: (A.) –den başka

m. 20a-14, 23a-15, 30b-1

ma'āşır: (A.) Üzüm, susam ve
sâirenin sıkılacağı yerler.

m. 27b-2

mābeyn: (A.) 1. İki şeyin arası,
aradaki şey, ara.

m.-de 25a-1

m.-leri 34b-3

mağfūr: (A) Allah tarafından
günahları bağışlanan veya
günahlarının bağışlanması için
Cenâbıhakk'a duâ edilen. (ölmüş
kimse)

m. –e 79b-8

mağrib: (A.) Güneşin battığı yön,
taraf, batı.

m. 15a-15

maḥfūz: (A.) Saklanmış, gizlenmiş.

m. ol-: Saklanmak, gizlenmek.

-alar 60b-6

maḥlūḫ: (A) 1. Allah tarafından
yaratılmış, yok iken var edilmiş. 2.
Yaratılmış şey, insan, hayvan, yaratık.

m. 68b-8, 69b-1, 77a-8

maḥşūş: (A) 1. Husûsleşmiş,
başkasında bulunmayan, yalnız bir
kimseye ait olan. 2. Birine ayrılmış
olan.

m. 23b-8

maḥall: (A) Yer.

m. 29a-4

m. -de 25a-2

mahv: (A.) Yok etme, varlığına son verme.

m. 72b-8

m. ol-: Yok etmek, ortadan kaldırmak, varlığına son vermek.

-unur 72b-8

maḥz: (A.) Hâlis, katkısız, sade, tam.

m.-ı kuvvet: Tam kuvvet.

m.-ı kuvvet 20a-1

maḥzūn: (A.) Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznü.

m. 65b-10

maḥzūn ol-: Kederli olmak, gamlı olmak.

-mazlar 65b-10

maḥbūl: (A.) 1. Kabul olunmuş, alınmış, alınan. 2. Beğenilen, hoş karşılanan.

m. 40a-11, 77a-4, 79b-15

m.-dur 40a-11

m. -ı 77a-4

maḥbūl tut-: Beğenmek, hoş karşılamak.

-arlar 23a-14

maḥdūr: (A.) Güç, kuvvet, kudret. 2. Allah'ın takdiri, kader. 3. Elden gelen.

maḥdūr-ı beşer: İnsan için yapılabilecek .

m.-ı beşer 25b-8

maḥūle: (A.) 1. Cins, tür, takım, çeşit, nevi. 2. Bir cinsin en aşağı tabakası.

m. 74b-10

maraz: (A.) Hastalık, dert, bela.

m. 28a-13, 78b-14

m.-ı mevt: Ölüm hastalığı.

m.-ı mevt 78b-15

ma' ruf: (A.) Bilinen, belli.

m. 18b-12

maḥşūd: (A.) Kasdolunan, istenilen şey, istek.

m.-ı nām: 20a-13

ma' ḳul: (A.) Akla uygun, akla yatkın gelen, mantıkî.

m. 72b-13

maḥūle: (A.) Takım, çeşit, soy.

m. 19a-15, 24a-6, 57b-13

mālik: (A.) Bir şeye sâhip olan (kimse), sâhip.

m. 66a-1

mālik ol-: Sahip olmak.

-mışdı 66a-1

ma' lūm: (A.) Bilinen, belli.

m. ol- Belli olmak.

-a 24b-5, 59b-4, 63a-9

ma^ʿmūr: (A.) Bayındır, şenlikli.

m. 58a-6

m. ol-: Bayındır olmak.

-up 58a-6

ma^ʿnā: (A.) Mânâ, anlam. 2. İç, içyüz.

m. 24b-3

marāz: (A.) Hastalık, illet.

m. 79a-2

m.-i mevt: Ölüm hastalığı.

m.-i mevt: 79a-2

ma^ʿrūf: (A.) Bilinen, belli.

m. 18b-12, 22a-12

mā-şadaq: (A.) Tasdik edilen, olunan husus, uygun, tıpkı.

m. 31a-7

maşlahat: (A) 1. İş, husus, mesele, ihtiyaç. 2. İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

m.-ı 64a-11

maştaki: (A. maştakā) Sakız ağacı, fıstık ağacı vb. kabuğundan elde edilen sakız, bir nevi reçine.

m. 14b-9

maşriq: (A.) Güneşin doğduğu yer veya yön gün doğusu, doğu, şark.

m. 15a-15

māteqaddem: (A) Önceleri, geçmiş zaman.

m. 8a-11

m. deki 8a-11

mazmun: (A) 1. Mânâ, kavram 2. Nükteli sanatlı ince söz.

m.-ina 23b-13

m.-unda 69b-11

medāyin: (A) Medine'nin çoğulu.

m.-de 31a-14

mefhūm: (A) Fehmolunmuş, anlaşılmış.

m. 22b-15

m.-ını 23b-15

maḥārib: (A) Mihraplar.

m. 20a-4

mefṭūḥ: (A) 1. Açılmış, açık. 2. Ele geçirilmiş, zaptolunmuş, fethedilmiş.

m. 77a-7

mefṭūl: (A) Bükülerek fitil hâline getirilmiş, bükülmüş, kıvrılmış.

m. 77a-9

mekîn: (A.) Temekkün eden, oturan, yerleşen.

m. 25a-12

melik: (A.) Hükümdar, hakan.

m.-e: 17b-10, 12

memnū': (A.) Men edilmiş, yasak edilmiş.

memnū' ol- Yasaklanmak.

m. 21a-7, 67a-15

-madılar 21a-7

-duğınuñ 67a-15

me'mūl: (A.) 1. Emel edilen, ümit olunan, umulan, beklenen. 2. Ümit, umut.

m. -den 23a-14

men': (A.) Yasak etme, bırakmama, durdurma, vermeme.

men' ét-: Yasaklamak.

-meyen 67a-5

m.-ine 27a-9

menāfi': (A.) Yararlar, faydalar, kârlar, menfaatler.

m. 70b-13

m. -nden

menāl: (A.) 1. Nâil olunan, sahip olunan, ele geçirilen şey. 2. Yetiştirme, nâil olma.

m. 55b-2

māl ü menāl: Varı yoğu, bütün varlığı, mal mülk.

māl ü menāl: 55b-2

menāzil: (A.) Menziller, duraklar, konak yerleri.

m. 21b-4, 23b-15, 24a-1, 27b-7, 28b-2

m. -i baīd: Uzak menziller.

m. -i baīd 27b-7

m. 21b-4, 23b-15, 24a-1, 27b-7

menāzil қағ' ét- Menzilleri geçmek.

-melerine 21b-4

menber/minber: (A) Câmilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

m. 31a-13

m.-i müsteṭāb: Güzel minber.

menkūl: (A) 1. Nakledilmiş, bir yerden bir yere taşınmış, taşınan.

m.-dür 24a-15, 69b-4

menlā: (A) Molla.

m. 24b-13

menzil: (A.) 1. Mevki, mertebe

2. Okun eriştiği uzaklık, hedef.

m. 4a-5, 8a-15,18b-13, 21b-4, 22a-8, 23a-1, 23a-5, 9, 23b-1,6,9,14, 25b-6

m. dik-18b-13

-memişdür 25a-2

m.-deki 26a-1

m.-den 29a-4

m. -i 25a-13, 27a-14, 27b-13, 28a-8, 28a-9, 28b-11

m.-idür 28b-8

m.-in/iñ: 8a-15, 15b-1, 24a-10, 26b-15, 27b-3, 28b-9, 29a-10, 29b-13, 30a-7

m.-ine 26a-8, 26b-13

m.-inde 26a-6, 26b-10

m.-inden 26a-7

m. -ine 25b-9

m. -ini 24a-8, 25b-15, 28a-5, 29a-14

m. -ler 24a-5, 25b-1, 5, 26a-12

m.-leri 28a-6, 29a-11

m.-lerimi 27b-5

m. -lerine 29b-8

m.-ümden: 4a-5

merkeb: Eşek

m.-ini 78b-10

mertebe: (A.) 1. Derece, basamak. 2. Rütbe, paye. 3. Miktar.

m. 25b-13

m.-(y)e 25b-11

mervî: (A.) Ağızdan ağıza söylenip gelen, nakil ve rivâyet edilen.

m.-dür 64b-12, 65a-3, 15, 66a-6, 73b-6, 74b-1

meşâb: (A.) 1. Geri dönülecek yer. 2.Suyun biriktiği insanların toplandığı yer.

m. 20b-14

mesfür: (A.) Yazılmış, adı geçmiş.

m. 22b-4

meşûr: (A.) Satırlanmış, yazılmış, çizilmış.

m.-da 19b-11

meşrûh: (A.) şerh olunmuş, açıklanmış.

m. 19b-11, 22a-6

meşâhir: (A.) Ünlü kimseler.

m.-i 18b-14

meřâriķ: (A.) 1.Güneşin doğuşunu gören yerler, doğu taraflar. 2. Doğu'da bulunan memleketler, doğu ülkeleri.

m.-da 79b-9

miyān: (A.) 1. Orta. 2. Meyan, ara, aralık.

m.- ında 28a-14

mevt: (A.) Ölüm.

m.-e 59a-8

mezbūr: (A.) Adı geçen, yukarıda söylenmiş olan.

m. 22a-13, 24a-7, 26a-2, 7,10, 12, 27a-4, 27b-14, 28b-10, 29b-13, 30a-7

m.-i 25b-14, 29b-1

m.-uñ 25b-11

mezkūr: (A.) Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış.

m. 18b-12, 28a-14

m.-dur 24b-15, 62a-11, 79b-9

mezmūm: (A.) Yerilmiş, kınanmış, kötülenmiş.

m.-dur 79a-7

mıḥ: (F.) Çivi, büyük çivi.

m. 78a-14

mıṣrī: (A) Bir ok atma biçimi.

m. 15b-13

mīl: Bir yolun uzunluğunu ölçmek ya da gidilen mesafeyi belirtmek için belli aralıklarla dikilen sivri taş veya kazık, nişan taşı, işaret direği.

m. 15b-8

milk/ mülk: (A.) Ev, dükkan, arazi gibi taşınmaz ve gelir getiren mal. 2. Bir devletin idaresi.

m. 58b-11

minvāl: (A.) Tarz, yol, suret, şekil.

m. 21b-13

mīr: (F.) Amir, baş, kumandan; bey, vali.

m. 27a-11

m.-i ‘alem: Bayrak beyi. [eskiden saray memurlarının ileri gelenlerine verilen bir unvan]

m.-i ‘alem 27a-11, 12

miṣkāl: Altın, gümüş, inci gibi kıymetli maden ve mücevherleri tartmakta kullanılan ağırlık ölçüsü birimi.

m. 13a-8 17a-11

miskin: (A.) 1.Aşırı derecede düşkün, uyuşuk, mıymıntı. (kimse) 2. Aciz, zavallı. (kimse)

m. 80a-6

m. -e 80a-6

miyān: (A.) Orta. 2. Meyan, ara, aralık.

m.-ında 28b-3

mīzān: (A.) Terazi, ölçü aleti, tartı.

m. 24a-11, 27b-9

m. -ına 62a-10

m. -ında 62b-2

mu‘ādil: (A.) 1. Mūsâvî, denk. 2. Eşdeğerlik.

m. 30a-2

mu‘allim: (A.) Tâlim eden, öğretene, öğretmen.

m. -i 20b-13

mu‘ammer: (A.) 1. Ömür sürene, yaşayan, yaşamış.

m. 28a-15

mu‘aṭṭal: (A.) 1. Tatil edilmiş, bırakılmış, kullanılmaz, battal. 2. Boş, işsiz.

m. 57b-13

mufaṣṣal: (A.) Tasilli, tafsilatlı, uzun uzadıya anlatılan.

m. 22a-6, 69b-2

muḥaṣṣal: (A.) Elde edilen, sonuç olarak ortaya çıkarılan, üretilen, kazanılan.

m.-ı 68a-13

muḥāṣara: (A.) 1. Kuşatma, etrafını çevirme.

m. ét-: Kuşatmak, çevirmek.

-mekle 25a-11

muḥavvif: (A.) Havf veren, korkutan. 11b-15

muḥkem: (A.) Tahkîm edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam berk.

m. 39a-1, 78a-3, 13, 78b-1

muḥterem: (A.) 1. İhtirâm olunmuş, saygıdeğer, sayın.

m. -den 25b-14

mu‘în: (A.) Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse.

m. 67a-12, 68a-14

m.-dür 67a-12

muḫābele: (A.) 1. Karşılık verme, karşılama. 2. Karşı gelme. 3. Birbiriyle karşılaştırma.

m. -de 25b-1

m. -sinde 34a-4, 72a-14, 72b-6

muḫaddemāt: (A.) Önce, önde olanlar, önce gidenler.

m. 78b-15

m.-ı mevt: Ölümün öncülleri.

m.-ı mevt: 78b-15, 79a-1

muḫārin: (A.) Bitişik, ulaşılmış, erişilmiş, yaklaşmış.

m. 27a-15, 28b-3

m. ol-: Ulaşmak, erişmek.

-up 27a-15

muḳarrer: (A.) Kararlaştırmış. 2. Şüphesiz, sağlam. 3. Anlatılmış, bildirilmiş.

m. ol- Kararlaştırmış olmak, Bildirilmiş olmak.

-du 25a-11

m. ol-mağın 28a-12

-ur 21b-2

muḳarrere: (A.) Kararlaştırmış. 2. Şüphesiz, sağlam.

m. -mizdür 25a-6

m.-sidür 24a-3

muḳayyed: (A.) 1. Kayıtlı, bağlı, bağlanmış. 2. Kaydolunmuş, deftere geçmiş.

m. 57a-3

muḳtezāsınca: (A.) Gereğince.

m. 57a-7, 66b-9, 70b-4

muntazam: (A.) 1. Düzgün. 2. Yerli yerinde, düzenli, tertipli, âhenkli.

m. 11b-15

murād/murat: (A.) Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

m.-ı 65a-9, 65b-5, 66b-15, 67b-13

muşallā: (A.) Namaz kılmaya mahsus açık yer.

m.-sı 31a-9,11

mutaḳallid: (A.) 1. Takallüd eden, boynuna takan 2. Takınan, kuşanan.

m. 20a-7

m.-e 20a-7

muḳfī': (A.) İtaat eden, boyun eğen.

m. 61b-3, 7

muḳzırr: (A.) Zarar veren, zararlı.

m. 79a-5

mübāşiret: (A.) Bir işe başlama, yapmaya girişme.

m.-i 65a-11

mübtedī: (A) [bir şey öğrenmeye] yeni başlayan, acemi.

m. 34b-1

mücerreb: (A) Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş.

m. 75b-6, 80a-12

mücerrebü'ş-şiddik-ikelām:

Doğruluğu denenmiş söz.

-dur 80a-12

m.-dür 75b-6

mücerred: (A) 1. Madde ve cisim hâlinde olmayan. 2. Düşüncede var olan, zihinde soyutlama, tecrit yoluyla elde edilen, soyut (fikir, kavram, tasavvur)

m. 64b-5

müciidd: (A) Çok çalışın.

müciidd ol-: Çok çalışmak.

-dılar 21a-8

müdevver: (A) Yuvarlak.

m. 11b-15

mü'ellif: (A) Te'lif eden, kitap yazan, eser sahibi.

m. 24b-12,14

müeyyid: (A) 1. Te'yîd eden, kuvvetlendiren. 2. Doğrulayan. 3. Yardım eden.

-dür 29a-12

müft: (F) Bedava, beleş.

m. 57b-11

müft-ğor: Beleş yiyen, bedavacı

m. 57b-11

müheyâ:(A) Hazır, hazırlanmış.

müheyâ kııl-: Hazırlamak.

-mış 26b-15

mühîb: (A) 1. Heybetli, korkunç, korkutan.

m.29b-8

mühürle-: Bağlamak.

m. 17a-6

m.-ye:17a-6

mükedder: (A) Kederli, gamlı, üzgün

m. 58b-8

m. ol-: Kederlenmek, üzülmek.

-up 58b-8

mükellef: (A) 1. Bir şeyi yapmaya, bir şeyi ödemeye mecbur olan. 2. Külfetle süslenmiş, mükemmel şekilde hazırlanmış.

m. 57b-9

mükerrer: (A) Tekrarlı, tekrarlanmış, tekrar olunmuş.

m. at-: Tekrarlamak.

-ardı 27b-10

mülâyim: (A) Yumuşak huylu, yumuşak, uysal, halim selim.

m. 75a-6

mülâzemet: (A) Bir kimseye, bir şey veya yere hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma.

m. 73a-10

m. eyle-: Bağlanmak.

-ñ 73a-10

münhezim: (A) Bozguna, hezîmete uğramış, yenilmiş.

m. 74b-10

m. ol-: Bozguna uğramak.

-urlar 74b-10

müntefi': (A) Faydalanan, yararlanan, kazanç sağlayan.

m. 64a-8

m. ol-: Faydalanmak.

-duğça 64a-8

müntehâ: Bir şeyin varabileceği son nokta,

son, nihayet.

m.15a-13

m.-sı 15b-9

m. –sına: 15a-7

münkâd: (A) Boyun eğen, boyun eğmiş, râmolmuş, tâbi, itâatkâr.

m. 61b-3

m. ét-: Boyun eğmek.

-di 61b-3

müretteb: (A.) Sıralanmış, sıralı, tertipli.

m. 11b-15

m. –sına: 15a-7

mürettib: 1. Tertip eden, nizâma, sıraya koyan.

m. kııl-: Tertip etmek, düzenlemek.

-miş 19a-15

mürgâb: (F) 1. Su kuşu. 2. Ördek. 3. Kurbağa.

m. 21b-5

mürgân: (F) Kuşlar

m.-dan 21a-9

mürşid: (A) Hak ve haikate ulaşma yolunda müritlerine örnek olan, onları irşat eden, rehberlik eden kimse, şeyh.

m. –e 18a-13

mürür: (A) Geçme, bir yandan girip öte yandan çıkma.

m.-ı zemân: Zamanın geçmesi.

m.-ı zemân 21b- 6, 22a-8, 28b-11, 29b-9

m.-ında 27a-11

müste'âr: (A) 1. Eğreti, takma.

m. 55b-3

müsellem: (A) 1. Teslim edilmiş, verilmiş.

m. 24b-9, 29a-2

müsellem ol-: Teslim olmak.

-an 24b-9

müsteṭāb: (A) Hoş, güzel bulunan.

m. 31a-14

müşrik: (A) Allah'a ortak koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse.

m.-leri 69a-9

müşteri: (A) 1. Satın alan, alıcı. 2. Alışverişte bulunan. 3. İstekli.

m. -li 25b-11

müyesser: (A) Kolayı bulunup yapılan, kolay gelen, kolaylıkla olan.

m. ol-: Kolay olmak.

-mamışdur 26a-9

müzāyaḡa: (A) Sıkıntı, darlık, parasızlık, yokluk.

m. 57b-12

N

nādim: (A) Nedâmet duyan, pişman olan.

n. 22b-6

nāfi': (A) Faydalı, faydası olan, menfaatli.

n. 79a-5

naḡīf: (A) Zayıf, çelimsiz, arık

n. 61b-6

naḡ': (A) 1. Suda ıslanma. 2. Sıcak suda haşlama. 3. Hayvanın yiyeceğini soğuk su ile ıslatma, tavlama.

n. 65a-12

na'l: (A) At, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası.

n. 78a-15

n. -a 78b-1

n. ur-: Hayvanın ayağına nal çakmak.

-mazlar 78a-15

nām: 1. İsim, ad. 2. Ün, lâkab. 3. Yerine.

n. 28b-9, 13, 29b-9

-ına 28b-9, 29a-15

nā-meşrū: (A/F) Meşru olmayan, şeriatın izin vermediği.

n.-meşrū 63a-8,10

-dur 71b-10

nāmūdār/nāmdar: (F)Namlı, ünlü.

n.19a-4, 30a-9

nāmdārān: (F) Namlılar, ünlüler.

n.19a-9

naḡl: (A) Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

n. 68a-12, 72b-1

naql êt- Aktarmak, anlatma.

-mişlerdür 72b-1

naqlî: (A) Nakille öğrenilen, anlatılan ve rivayet edilen şeylere dayanan.

n. 16a-1

nā-pāk: (F) Pislik, murdar.

-lardan 28a-13

naşb: (A) Dikme, saplama.

naşb êt- Dikmek, saplamak.

-er 23a-4

-mişdür 25a-5

nāvek: (F) Ok.

n.-in 23a-3

nā-yāb: (F) 1. Bulunmaz. 2. Benzeri bulunmaz

n. 31a-14

naẓar: Bakma, bakış

n. **éyle-** Bakmak

-ye 18a-12

n. **ķıl-** Bakmak

-a 18b-4

nāẓır: (A) Nazar eden, bakan, gözeten.

nāẓır ol- Bakmak, gözetmek.

-up 22b-8

-ur 58a-5

nāzil: (A) 1. Yukarıdan aşağı inen, inici. 2. Bir yere konan, bir yerde konaklayan.

n. 23a-7, 61b-12, 65b-15

nāzil ol- İnmek.

-dı 66a-4

-mişdür 65b-13, 66a-1, 66b-9

-sa 23a-7

nebātāt: (A) Bitkiler

n.-a 80a-11

necm: (A) 1. Yıldız

n. 54a-14

nefsānî: (A) Canlılığın uyandırdığı duygularla ilgili. 2. Kin ve garezle ilgili.

n. 28a-11

nehy: (A) Yasak etme.

nehy: 57a-10

nehy ‘an’il-Münker: Şeriatın yasak ettiği şeyleri yaptırmama.

nehy ‘an’il-Münker 57a-10

nev’ : (F.) Çeşit, sınıf, tür.

n. 12b-10, 13b-6, 14b-4

n.-in 12b-8

n. -ile 17a-15,17b-13

n. -iledür 12b-9

nevā: (F.) 1. Ses, sadâ, makam, ahenk, nâme.

n.-dur 31a-9

nevbet: Nöbet, sıra.

n. 10a-3, 14b-11

nezir: 6b-13

nice/ niçe: Nasıl, ne şekilde.

n. 6a-12, 19a-4, 14, 22b-7, 23b-9, 26a-4, 27a-15, 27b-8

n.-si 22a-9

nihâyet: 1. Son uç. 2. Son derece.

n. 28b-9, 30b-4, 31a-4

-idür 28b-9

nīm-baḥş: 16a-14

nīmet: (A.) Lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış.

n. 61b-1

n.-in 61b-1

nīm-keş: (F.) Okun yarım çekilmesiyle yapılan bir ok atma şekli.

n. 16a-7

nişān: (F.) 1. Ateş edilmek istenen hedef, nişangâh 2. İz, işaret.

n. 26a-8

nişān kıl: Nişan almak.

-urmış 25b-11

n.-lar 76b-3

n. ḳo- Menzilde rekor kırıldığı yere, taş dikinceye kadar kaybolmaması için bir miktar çakıl yığmak, menzil nişanı.

n. ḳodı 9b-4

n.-e 10a-1,2

n.-ı 10a-4, 14, 10b-1

n.-ina 24a-2

n.-lar 74a-1

nişāngir: (F.) Çizgi çizmeye mahsus marangoz aleti.

n. 20b-7

niyyet/niyyet: (A.) Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.

n.-ine 64b-11, 65a-2, 65b-3

nizā': (A.) Çekişme, kavga.

n. 26b-12, 29a-8

nizā' ol-: Kavga etmek, çekişmek.

-ınup 29a-8

niẓām: (A.) 1. Dizi, sıra. 2. Düzen, usul, tertip, yol, kaide.

n.-ı 58b-3, 58b-11

nīze:(F.) Mızrak, kargı, süngü.

n.-ler 58a-11

nuh: (F.) Dokuz 16a-15

n.-kadem 16a-15

nuşret: (A.) 1. Yardım 2. Allah'ın yardımı. 3. Başarı, üstünlük.

n. 20a-12

n.-i 3b-15

nüzül: (A.) Aşağı inme.

n. ét- İnme

-üp 21a-10

n. kııl-: Aşağı inmek.

-dı 28a-3

O/Ö

od: Ateş

o. 58b-15

o. -ına 64b-11

oḥşa-: Okşamak

o.-duñ 80a-6

oḳu-: Okumak

o.-(y)a 17a-7

oḳut-: Çağirtmak, davet ettirmek.

o. -dı 11b-4

oñıl-: İyileşmek, şifa bulmak, yara kapanmak.

o.-ur 77b-5

öç: Bahse tutuşma.

ö. 6b-7, 26a-8

ö. -i: 7a-8

ö.ile: 7a-11, 63-4

öçile.-dür: 7a-11

öç. -siz: 7a-11

ötürü/ötürü: -den dolayı, -in yüzünden.

ö. 18b-4

'özür/'özü: (A.) Bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep. 2 Suçun bağışlanması. 3. Engel.

'ö.-lenüp 23b-11

P

paḥıllık: cimrilik 4b-13

pāk: (F) 1. Temiz, arık. 2. Saf, hâlis, hilesiz.

p. ol-: Temiz olmak, hilesiz olmak

-mağın 27b-10

paldım: (F) Semer veya eyerin ileri kaymasını önlemek için hayvanın kuyruğunun altından kaba etleri üzerinden geçirilen kayış.

p. 77a-8

pehluvān: (F<A pehlevān) Usta kemankeş, okçulukta maharet sahibi kimse.

p. 23a-1, 6, 25b-12, 26a-8, 13, 26b-10, 28b-12

p.-ı 'ālem: Dünyanın pehlivanı.

p.-ı 'ālem 26a-13

p.-a 30a-2

p. -ān 28b-11

penāh: (F.) Sığınma, sığınacak yer.

-penāh: (F.) Sığınağı, koruyucusu manalarıyla birleşik kelimeler yapar.

p. 54b-3

p.-lar 22a-15, 25b-3, 4, 27b-8, 29a-9

p. -laruñ 18b-12, 24b-6

p.-lardur 24a-6

pereme / perre: (F) Kenar, uç, kanat.

p.-ye 22b-12

perezvāne: (zıvana<F. Zebāne) Bir parçanın diğerine kolayca oturmasını, yuvasına yerleşmesini sağlamak için parçalara açılmış girinti ve çıkıntılardan her biri.

p. 13a-8

p.-si 13a-8

pertāb (F.) Uzağa erişen ok.

p. 12a-11

pervāz: (F.) Uçma, uçuş.

p. 21a-5

peyk: (F.) haberci

p. 9a-4

peyvend: 1. Ulaşma, erişme.

2. Bağ, ilgi, münâsebet, râbita.

p. 77b-13

p.-siz 77b-13

puta: (F.) Deriden yapılmış içi pamuk çekirdeği ve talaş dolu, vuruşlarda ses vermesi için etrafına çanlar asılmış armut biçiminde ok hedefi, nişan tahtası, nişangâh.

p. at- Putaya atılan ok atışı, hedef atışı

-mak 15b-12

pūyān: (F.) Koşan. (en çok insan hakkında)

p. 23a-1

R

ra'ī: (A.) 1. Otlatmak; yönetmek, gözetmek 2. Çoban.

r. 80a-8

r. ğanem: Koyun otlatma.

r. ğanem: 80a-8

rābi‘ān: (A.) Dördüncü olarak.

r. 30a-10

rāḳīb: (A.) Herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri.

r.-inüñ 23b-4

raġbet: (A.) İstek, arzu, alâka.

r. ét- İtibar etmek, alâka göstermek.

-mediler 18b-12

rahîş: (A) Ehven, ucuz. 2. Yumuşak elbise. 3. Ansızın ölüm.

r. 28a-12

-ı şemīn: 28a-12

ra‘iyyet: (A) 1. Sürü, otlatılan hayvan sürüsü. 2. Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk.

r. 23a-2

rasat/ rast: (F) Doğru, düzgün.

r. 9b-14

r. baġ-: Doğru, düzgün tutmak. (Ok)

r. baġ-: 9b-14

r.-ko-: 9b-14,16a-2

r. tut-:9b-14, 16a-1

rastlıġ: (F.) Doğru, düz.

r. -īna 10a-2

rāvī: (A.) Rivâyet eden, söyleyen, anlatan.

r.-sini 20b-13

refīḳ: (A.) Arkadaş, yoldaş.

r. 22b-15

rehā: (F.) Kurtulma, kurtuluş.

r. ḳıl-: Kurtulmak.

-ındı 25a-14

rem: (F.) 1. Ürkme. 2. Titreme.

r.-e 21b-5

remy: (A) Atma, tüfek atma.

r. 20a-1,3, 20b-13

reviḣ: (F.) Gidiş, yürüyüş. 2. Tarz, üslûp. 3. Tutum, yol.

r.-ini 27b-4

rifḳ: (A.) Yumuşaklık, yavaşlık.

r. 78b-11

r. eyle-: Yumuşak hale getirmek. Yumuşak davranmak.

-ñ 78b-11

ri‘āyā/ reāyâ: (A.) Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk. 2. Bütün halk.

r. 57b-6, 58b-7

riā‘yet: (A.) 1. Gütme, gözetme. 2. Saygı, sayma.

r. 22a-15, 58b-12, 69b-11, 79a-11

r.-in 64b-6

r. kııl-: Gözetmek, saygı göstermek.

-mağ 79a-11

r.-ındı 25b-2

ribât: **1.** Bağ. **2.** Sağlam binâ, kasır, konak. **3.** Konaklama yeri, han, kervansaray, imârethâne vb. **4.** Sınır boylarında, derbentlerde savaşçılar ve mücâhitler için yapılmış, sur içindeki kale mâhiyetinde müstahkem zâviye, müstahkem binâ.

r. 64a-11, 64b-8

ridâ: (A.) **1.** Örtü, şal. **2.** Elbise üzerine giyilen hırka, cüppe, setre ve pardesü gibi giyecek.

r.-sıyla 72b-11

rihân: (A.) iddiaya girme, bahse tutuşma.

r.-dan 6b-7

risâlet: (A.) **1.** Elçilik. **2.** Peygâamberlik.

r.-üñ 53b-4

rivâyet: (A.) **1.** Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma. **2.** Nakledilen haber veya söz.

r. 66b-3, 66b-11, 68a-9, 71b-4,12, 72b-3, 73a-4

rivâyet ét-: Anlatmak, nakletmek.

-mişlerdür 73a-4

rivâyet éyle-: Rivâyet etmek.

-di 71b-4

r.-lerinde 63b-3

riyâz: (A.) Bahçeler, ağaçlar, çimenlik yer.

riyâz-ı cennet: Cennet bahçeleri.

-dir 20b-7

r. 31a-11

ruḥşat: (A.) İzinler, müsaadeler.

r. vèr- İzin vermek.

-mişlerdür 21b-4

rûm: (A.) **1.** Arap ilinde başka ilden olan kimse. **2.** Anadolu. **3.** Osmanlı

r. 22b-2

rûy: **1.** Yüz, çehre. **2.** Yüzey, satıh.

r. 58a-9

rûy-ı celâl: Güzel yüz.

rûy-ı celâl: 58a-9

rûy-i zemin: Yeryüzü, Dünya.

-de 21a-3

ruzık<rızık: (A.) 1.Azık, yiyecek içecek şey. 2. Allah'ın herkese bahsettiği nimet.

rükün/rükün: (A.) 1. Bir şeyin temel direği, en sağlam ve kuvvetli tarafı, istinatgâhı. 2. Sütun, direk.

r. 59a-1

S/Ş

sābık/sābıkā: (A.) Geçici, geçen, geçmiş.

s. 22b-6, 25a-11, 37a-10

s.-daki 24b-6

s.-üz-zikr: Yukarıda söylenmiş, zikri geçmiş.

s.-üz-zikr: 30a-5, 31a-2

şabî: (A.) Ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dînince yükümlü sayılmayan erkek çocuk.

ş. 79b-9

şābit:(A)1. Hareketsiz, kıvılcıdamayan, yerinde duran. 2. İspât edilmiş, anlaşılmış.

ş. ol-: Anlaşılmak.

- dı 28b-8

sādāt: (A.) 1. Seyyitler, ulular. 2. Hz. Hasan neslinden gelmek üzere Hz. Muhammed'in soyundan olanlar.

s. 30b-13

şadaqa: (A.) Karşılık beklenmeden sâdece Allah rızâsı için fakirlere verilen para, mal vb.

ş. 67a-5

şādır: (A) Çıkan.

ş: 28a-6

ş.ol-: Çıkmayan.

-mayan 28a-6

şafra: Eski tıpta beden yapısının esasını oluşturduğu kabul edilen dört unsurdan biri. 8b-9

şâğış: Sayı, adet, miktar, hesap.

ş.-inca 64a-13

şâğrı: Hayvanın yan tarafları. (At)

ş 41b-6

ş.-ların 70b-8

şāhib: Bir vasfı olan.

ş. 18a-5

şāhîh: (A.) Doğru, gerçek.

ş. -i 14a- 11

şahıt: (F.) 1.Katı, sert, çetin, pek. 2. Kuvvetli, güçlü, sağlam. 3. Güç, zor.

ş. 24a-4, 26b-2

şāhîh: (A.) Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru.

ş. 65a-8

şahrā: (A.) Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova. 2. Çöl.

ş.-da 74a-7

sā'ir: (A.) Seyreden, harekette olan, yürüyen. 2. Bir şeyden kalan başka şey.

s. 27b-8

şakar: Hayvanların ve özellikle atların alnındaki uğursuz sayılan beyaz leke, küçük akıtma.

ş. 73b-8

şakın-:1. Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek. 2.Korumak, esirgemek, gözetmek.

ş. 78a-11

ş.-alar 78a-11

şakka: (A.) Su dağıtan, su taşıyan.

s. 58a-4

şalāh: (A.) 1. Düzelmeye, iyileşmeye, iyilik. 2. Rahatlık, barış.

ş.-ı endişe: Endişenin düzelmesi, iyileşmesi.

ş.-ı endişe 23b-1

şalın-: sallanmak 12b-2

s.-ı 12b-2

sālif: (A.) Geçen, geçmiş.

s.-ī 29a-8

sālik: (A.) Bir yola giren, bir yolda giden. 2. Mürşîd.

s. 22b-15

s.-i rağibe: İstekli mürşîd

s.-i rağibe 22b-15

sālisen: (A.) Üçüncü olarak.

ş. 30a-10

sanc-/sanc-: Saplamak.

s.-a. 40b-5

sancāk: (T.) Alay bayrağı.

s.-ı 27a-11, 28a-15

sāniyen: (A.) İkinci derecede, ikinci olarak.

ş. 30a-10

sa'y: (A.) Çalış, çabalama, gayret, emek.

sa'y ét- Çalışmak, çabalamak.

-mek 60a-5

s. éyle- Çalışmak, çabalamak.

-(y)en 20b-11

-ñ 24b-4

-di 21a-7

şar': Sırtından yere atmak.

ş. 71a-9

şar' ét-: Birini yere atmak.

-emez 71a-9

şayan: 1. İnatçı 2. Katı, sert.

ş 17a-11

şayf: (A.)Yaz mevsimi.

ş 8b-2

şayıl-: Kabul edilmek, addedilmek.

ş.-mağdur 23a-9

seb': (A.) Yedi [sayı]

s. 28b-1

sebeb/sebep: (A.) 1.Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yâhut kimse, neden, bâis, âmil.

s. 68b-8

s.-i 'izzet: Hürmet sebebi.

s.-i 'izzet: 68b-9

s.-i zillet: Hakirlik sebebi.

s.-i zillet: 68b-9

sefer: (A.) 1. Yolculuk. 2. Savaşa gitme. 3. Savaş.

s. 26a-2

s.-i ba'id: Uzak sefer.

s.-i ba'id 59a-4

s.-i hümâyün: Mübârek yolculuk, kutlu savaş.

-a 26a-2

sehm: (A.) 1. Ok 2.Yay

s. 21a-2

sekil: Bâzı atların ayaklarındaki, bileğe veya dize kadar çıkan beyazlık.

s. 74b-4, 77a-14

sekil: Ayağında sekisi olan.

s. 73a-10,11,77b-2

s.-ñ 77a-13,14

seklâvî: Uzun boyunlu, ince boğazlı ve küçücek başlı ve suñak burunlu ve koşucu bir at cinsi.

s. 77b-6

semîn: (A.) Şişman, semiz, besili, yağlı.

s. 28a-11

semîn: (A.) Pahalı, kıymetli.

s. 28a-12

selâmet: (A.) Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik.

s. 73b-9

selâşe: (A.) Üç.

ş.-de 26a-11

selâţîn: (A.) Sultanlar.

s. 21b-3

selāṭīn-i selef: Önceki sultanlar.

selāṭīn-i selef: 57b-13

s.-i zīṣān: Şerefli sultanlar.

s.-i zīṣān 21b-3

selef: (A.) 1. Bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse.

s. 24b-11

semrīt-: Semirtmek, tavlandırmaq, şişmanlatmaq.

s. 78a-1

s.-ür 78a-1

seng/senk: (F.) Taş.

s. s.18b-11, 28b-3, 29a-5, 79a-8

s.-e 23a-2, 26a-12,

seng-i menzil: Menzil taşı

s.-i menzil 29a-5

senk/seng: (F.) Taş.

s.18b-13

sere ola 17a-11

ser-āmed: (F.) Başta bulunan, ileri gelen.

s. 28b-7

s.-i hünerverān: Hünertlilerin ileri geleni.

s.-i hünerverān: 28b-7

ser-i çenber: Bir ok atma şekli.

s. 16a-12

ser-efrāz: (F.) Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan.

s.26a-5

s.-efrāz-ı aḳrān: Akranlarından üstün olan

s.-e.-ı aḳrān 26a-5, 28a-10

sergerdān:(F.) Ne yapacağını bilmeyen, şaşırmış bir durumda olan kimse, şaşkın, perişan.

s.ol-: Şaşkın, perişan olmak. 11a-9

serīr: (A.) Taht.

s.-i salṭanat: Saltanat tahtı.

-a 27a-9

seyf: (A.) Kılıç.

s. 28b-2, 58b-7

s.-üñ 28b-2

server: (F.) başkan, reis 5a-5, 11a-15

s.-i dü-cihān: iki dünya önderi 5a-5

sevda: Eski tıpta insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği kabul edilen dört ana unsurdan biri. 8b-9

sezā-vār: (F.) Münâsip, uygun, yaraşır.

s. 25b-4,8, 58a-15

şiddik: (A.) Özü sözü doğru olan, asla yalan söylemeyen, sözünün eri, çok doğru, pek sâdik.

ş. 80a-12

şığa-: 1.Sıvamak, okşamak. 2. Meshetmek.

ş. -ñ 70b-8

ş.-(y)up 67a-13

şıklet: Ağırılık, yük.

ş. 78a-10

şigirt-: Koşturmak.

s. 64a-15, 71b-11, 78b-4, 13

s.-eler 78b-4

s.-meyeler 78b-4

s.-mekte 79a-2

s.-se 64a-15, 71b-11

şikke: (A.) 1. Para üzerine vurulan damga. 2. Madeni para, akçe.

s. 29b-4

şilâhdâr: (A/F.) Silâhları muhafaza eden memur.

s. 27a-10

şîne-keş:(F.) Göğüsten çekilerek yapılan ok atma şekli.

s.7b-1, 16a-10

s.-dür 7b-1

şitt: (A.) Altı [sayı]

s. 28b-1

şına-: Denemek, tecrübe etmek.

s. 8a-12

s.-maqlığıla 8a-12

şivar-: Su vermek.

ş. -mağ 64b-3

şipāhi: (F.) Tımar sahibi süvâri askeri.

s. 25b-15, 59b-13

s.-lerine 59b-13

şipîhr: (F.) 1. Asmân, semâ. 2.Talih.

s. 53b-4, 54a-13

şipsü: Sivri uçlu.

s. 17a-10

şîñir: Kas kirişi.

s.-i 15a-9,10

s.-inüñ 15a-11

şirāyet: (A.)1.Geçme, bulaşma. 2.Etkisi altına alma, yayılma.

s. 58b-13

s. ét-: Bulaşmak, yayılmak.

-er 58b-12

şir- ser kulāb: (Okçuluk) Bir atış biçimi.16a-13

siyāset: (A.) 1. Memleket idaresi. 2. Politika. 3. Diplomatlık.

s.57a-6

s.-den 25a-14

şudūr: (A.) Sâdır olma, meydana çıkma, olma.

ş. 30a-3

ş.-da 62a-11, 66a-5, 71a-9, 74b-6

şudūr ét: Meydana çıkarmak, olmak.

-üp 30a-3

şulehâ: (A.) Sâlih, iyi, yarar, salâhiyetli, günah işlemeyen kimse.

ş.-dur 57a-8

küttâb ve şulehâ: Kâtipler ve sâlihler.

küttâb ve şulehâ 57a-8

şun-: Uzatmak .

s. 10b-15

s. -a 14a-6,17b-15, 18a-6

ş. -an 17b-11,14

s. -anuñ: 10b-15, 11a-1, 18a-6

ş. -ıcağ 18a-1

s. -ıp 21a-11

s. -ivére 18a-2, 5

s. -ivéreyim 17b-12

ş. -mağa 17b-10

şuñaq: Su kabı, kırba, maşrapa.

ş. 77b-7

suprek: ?

s. 12a-1

süñi: Süngü, kargı, mızrak.

s. 16b-5

sünik/ sünük: Sırık

s. 25a-1

sürh: (F.) Kırmızı, al.

s. 76b-9

s.-i nür : Kırmızı nur.

s.-i nür 76b-9

sürü-: Sürüklemek, götürmek.

s.-(y)e 17a-2

Ş

şabb: (A.) Genç, delikanlı, yiğit.

ş. 31a-14

şabşal: 1. Derli toplu olmayan, üstünü başını düzeltmeye özen göstermeyen, derbeder ve kılıksız (kimse).

2. Alık, aptal.

ş. 76a-1

şeyh ü şabb: İhtiyar ve genç.

ş.-dur 31a-14

şād: (F.) Sevinçli

ş.-ı kām: Sevinçli istek 20a-14

şākird: Bir ustadan sanat öğrenen kişi, çırak.

ş. 18a-4, 34b-1

ş.-e 18a-4

ş.-i 30b-7

şa'r: (A.) Kıl

ş. 77a-8

ş.-ı maḥlūk: Kıllı yaratık.

ş.-ı maḥlūk 77a-8

ş.-ı meftül 77a-9

şaşt: (F.) Okçuların sağ ellerinin başparmağına taktıkları kırışın titremesini engelleyen ve okun hedefi bulacak şekilde düz gitmesini sağlayan yüzük, zihgir.

ş. 9b-14, 23a-7, 26b-11

ş. at-: Sağ tarafa atmak.

-dı 23a-7

ş.-ın 9b-14

şāyī': (A.) 1. Duyulmuş, herkesçe bilinmiş. 2. Taksim olunmamış müşterek hisse.

ş. 21b-13

şedīd: (A.) Şiddetli.

ş. 59a-4

ş.-e 59-4

şehvānī: (A.) Şehvete mensup, şehvetle ilgili.

ş. 28a10

şem'-ī endām: (A.) Bir ok türü. Bu okun boğaz kısmı incedir. Göbeğe kadar kalınlaşır. Baldırdan itibaren fare kuyruğu gibi gittikçe incelerek sonlanır. 11b-13, 12a-3

-dür 11b-13

şer': (A.) 1. Allah'ın emri, ayet, hadis, icmâ-i ümmet ve kıyâs-ı fukahâ üzerine kurulmuş olan din kaideleri. 2. Şeriat.

ş. 58b-11

ş.-i şerīf: İslâm şeriatı.

ş.-i şerīf: 58b-11

şerā'ıt: (A.) Şartlar.

ş.-i 30a-3

şerī'at: (A.) 1. Doğru yol. 2. Allah'ın emri.

ş. 57a-11

şer'iyye: (A.) Şerîata ait, şeriatu uygun.

ş. 57b-3, 70a-1

hışşe-yi şer'iyye: Şerîata uygun hisse, pay.

hışşe-yi şer'iyye 57b-3

-leri 57b-3

şikâl: (A.) 1. Devenin ayağının bağlandığı ip, bukağı, köstek, el ve ayak zinciri. 2. Üç ayağı sekili (beyaz) at.

ş. 74b-2

şimâl: (A.) Dört ana yönden biri, yüzünü doğuya dönen kimsenin sol tarafına düşen cihet, kuzey.

ş. 15b-1, 21b-10

ş.e. -dur 11b-13

şinik: Tahıl için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek.

ş. 9a-10, 78a-5

ş. -gi: 9a-10

şita: Kış.

ş. 8b-6

şuğl: (A.) İş, uğraş, meşgul olacak şey.

ş.-inde 21a-7

T/Ṭ

tā'at: (A.) 1. Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma. 2. İbâdet, takvâ.

ṭ. -im 68b-8

ta'bîr: (A.) 1. İfade etme, anlatma. 2. Bir mânâsı olan söz.

t. 23a-5, 23b-9

ta'bîr êt- Anlatmak.

-erler 23a-5

t.-in 23b-10

ta'bîr kıln-: Anlatılmak.

-ur 27a-13

t. olın-: Anlatılmak, ifade edilmek.

-a 24a-15

-ur 23a-7, 14

tabla: 1. Satıcı vb.'nin kullandığı tahtadan tepsi. 2. Bir şeyin düz ve geniş bölümü.

ṭ. 35b-1

ṭ. -(y)a 35b-5, 8, 36a-8, 36b-11, 38a-8,13, 39b-13

ṭ. -(y)ı 37a-5, 40a-3

ṭ. -(s)ın 40a-10

ṭ. -(s)ına 36a-6, 37b-3, 38a-6, 39a-6, 40a-2

tafşîl: (A.) Etrafıyla, etraflı olarak bildirme.

t. 30b-2

taḥassür: (A.) 1. Hasret çekme. 2. Çok istenilen ve ele geçirilemeyen şeye üzülme.

t. 28b-4

taḥassür çek-: Hasret çekmek, üzülmek.

-erdi 28b-4

taḥiyyât: (A.) Allah ömürler versin!" demeler, selamlar, hayır dualar.

t. 2a-1

taḥkîk: (A.) 1. Doğru olup olmadığını araştırma. 2. Doğru olup olmadığını meydana çıkarma. 3. Doğru, gerçek.

t. 22b-15

t.- idür 24a-12

taḥkîkâ/ taḥkîkân: (A.) Gerçekten.

t. 61b-4, 62a-9, 66a-12,14, 72a-1, 73b-9

taḥkîk ét-: (Bir şeyin) doğruluğunu araştırmak.

-miş 19a-13

t. ol-: Doğru olmak.

-ur 21a-15

t. bol-: Doğru olmak, doğruluğunu meydana çıkarmak.

-dı 28a-14, 28b-2

taḥmîd:(A.)Hamdetme, elhamdülillâh deme. 2. Eskiden kitapların başında Allah'a hamd ifâde eden sözlerin bulunduğu kısım.

t. 69a-2

taḥsîn: (A.) 1. Güzel bulup takdir etme, beğenip alkışlama. 2. Güzelleştirme, güzel kılma.

t. éyle- Beğenmek, alkışlamak.

t. -(y)e 23a-6

taḡîl-: Dağılmak, yayılmak.

ṭ. -a 16b-14

tâ'ife: (A.) 1. Bölük, takım güruh, fırka. 2. Kavim, kabile.

ṭ.-nüñ 23a-12, 57a-2, 74b-8

ṭ. -sinde 67b-5

ṭ.- sinüñ 74a-7

taḡîm-: 1. Kendine takmak. 2. Bir nitelik veya durum almak.

ṭ.-up 20a-12

taḡallüd: (A.) 1. Takma, takınma, takınılma, gerdanlık gibi boyna geçirme.

2. (kılıç) kuşanma, kuşanılma.

t.-i ta'îm 20a-9

taḡarrüb: (A) 1. Yaklaşma, yanaşma. 2. Vakti yakın olma.

t. 25b-7

taḳarrüb-i kesb ét-: Büyük pâyeli bir adamın yanına yaklaşabilmeye sahip olmak.

-üp 25b-7

taḳāzā: (A.) 1.Serzeniş, azarlama, başa kakma. 2. Zorlayarak isteme, talep, istek, arzu.

t.-sı 65a-11

taḳrîr:(A)1.Yerleştirme, yerleştirilme. 2. Sağlamaştırma, sağlamaştırılma. 3. Anlatma, anlatış.

t. ét-: Anlatmak.

-erler 23a-8

taḳvîyet: (A.) Takviye, güçlü.

t. 70a-14

ta' lîm: (A.) Bir şeyi öğretmek için yapılan düzenli çalışma, alıştırma.

t. 11b-8, 34b-1

t. -i 11b-8

ta' lîm ét-: Düzenli çalışmak, alıştırma yapmak.

-mek 72a-1

-üp 26a-5

t. ḳıl-: Alıştırma yapmak.

-dı 11b-7

ta' lîḳ: (A.) İlgili.

t. 15b-14, 18a-9

ta' lîmḳāne: (A.) Eğitim yapılan yer.

t.-sinde 26b-9

ṭamaḳ: Sağ el başparmağına takılan ve atış yüzüğünün başparmağa oturan uzunca kısmı.

t.-ḡı 13b-3

t.-ḡından 14a-4

ṭa' m: (A.) Yeme 2. Tad, lezzet, zevk.

ṭ.-e 20a-12, 22b-3

ṭama' : (A.) Doymazlık, çok isteme, aç gözlülük.

ṭama' ḳıl-: Aç gözlülük etmek.

-up 21b-7

tāmme: (A.) Bütün, noksansız, mükemmel.

t. 70a-15

t.-sinden 70a-15

ṭa' n: Kınama, ayıplama.

ṭ. 18b-5, 58a-15

ṭa' n-ı āḡyār: Ayıplanan yabancılar.

ṭa' n-ı āḡyār: 58a-15

ṭ. -a ur-: Ayıplamak, kınamak.

ṭ. 18b-5

-masun 18b-5

ṭarīk: (A.) Yol, usul.

ṭ. 15b-8

ṭ. 15b-8, 25b-10, 63a-8, 78b-6

t. -i 13a-14

ṭ.-ile: 15b-8

ṭ.-i āmm: Geniş yol, genel yol.

ṭ.-i āmm 22a-1

ṭaşra: Dışarı.

ṭ. 6a-5, 16b-15, 23a-8, 27a-10, 34a-12,
41a-2, 57b-9

ṭ. -dan 58a-7

ṭ. -sına 23a-7

ṭ. -sında 77a-15

ṭaşnīf: (A.) Sınıflara ayırma,
sınıflandırma.

t. kıl-: Ayırmak, sınıflandırmak.

-dı 11a-13

ṭafşil: (A.) Etrafiyla, etraflı olarak
bildirme.

ṭāvūs-ı melā'ik: Hazret-i Cebrail.

ṭāvūs-ı melā'ik 9a-3

t. -i 19a-13

ṭayat-: Dayatmak.

ṭ.-up 19b-12

ta'yīn: (A.) 1. Ayırma, belli etme.

t. 24a-14, 24b-10, 27b-1, 33b-5, 56b-
12,14, 57b-4

ta'yīn bul-: Belli etmek, ayırmak.

-a 24a-14

t.-i ta'līm 20a-9

ṭaşfīr: (A.) Satır dizme, yazı yazma,
yazılma.

t. -ini 21b-9

ṭaşavvūrāt: (A.) 1. Tasavvurlar.2.
Zihinde şekillendirme, kurma.

t. -da 27b-6

ṭayerān: (A.) Uçma.

ṭ. 21a-5

ṭāzī: (F.) Uzun bacaklı, uzun burunlu,
çekik karınlı, genellikle tavşan avında
kullanılan, çok çevik bir av köpeği
cinsi. 2.Çok hızlı koşan.

t. 79a-8

ta'zīm: (A.) Hürmet etme, saygı
gösterme, büyük sayıldığını belli
edecek şekilde güzel muâmelede
bulunma.

t. 62b-8

ta'zīmen: (A.) Hürmet ve ikrâm
ederek.

t. 63a-5

te'allüm: (A.) Bir şeyi herkesin bilmesi, bir şey herkesçe bilinme.

t.-de 20b-4

tecārüb: (A.) Tecrübeler.

t. 8a-12

t.-ler 8a-12

tecerrüd: (A.) 1. Her şeyden boş olma, her şeyden uzak olma. 2. **Tas.** Her şeyden vazgeçip Allah'a yönelme.

t. -le 27b-15

tedārik: (A.) Hazırlama, araştırıp bulma, ele geçirme, edinme.

t. -inde 25a-3

tedbīr: (A.) 1. Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çâre, önlem. 2. Üzerinde tasarruf etme, idâre etme, yönetme.

t. -lerin 77b-11

te'dībēn: (A.) 1. Te'dip için, te'dip suretiyle. 2. Terbiye ederek.

t. 28a-15

te'emmül: (A.) İyice, etraflıca düşünme.

t. 69b-3

t.ol-: Etraflıca düşünmek.

t. ol-: 69b-3

t. -una 69b-3

te'essüf: (A.) Eseflenme, kederlenme, tasalanma, acıma.

t. et-: Kederlenmek, tasalanmak.

-erek 28a-7

tefāşil: Tafsiller, ayrıntılar.

t. 19a-4

tefāvüt: (A.) 1. İki şeyin birbirinden farklı olması. 2. İki şey arasındaki fark.

tefāvüt èyle-: Fark etmek, farklı olmak.

-r 24a-9

tehī: (F.) Boş

t. 73a-6

tehlīl: Kelime-i tevhidi, "Lâ ilâhe illâllah" sözünü söyleme.

t. 17a-8, 69a-2

t. èt-: "Lâ ilâhe illâllah" sözünü söylemek.

t. èt-: 17a-8

tekbīr: (A.) İslâm dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allâhu ekber" sözü.

t. 14a-3, 17a-7, 69a-2

t. èt-: Tekbir getirmek.

t. ét-: 14a-4

-esin 69a-2

tekebbür: (A.) Kibirleşme, büyüklük satma.

t. 64b-5

tekrîm: (A.) Saygı gösterme, yüceltme, ululama.

t. 62b-8

tekye: (A.) Tekke, dergâh.

t. -si 22a-1

te'lîf: (A.) Eser yazma, toplayıp kaleme alma.

t. 75b-4

t. ét-: Eser kaleme almak.

-üp 75b-4

temessük: (A.) Borç senedi.

t. 22a-5

temmet: (A.) Bitti, tamam oldu.

t. 42a-4

temsîli: (A.) Temsîli ile ilgili, temsile ait.

t. 58a-2

tenāvül: (A.) 1. Alıp yeme, alınıp yenilme.

t.-ine 21a-8

tenzîh: (A.) Kusur ve günahlardan temizleme, temiz olduğunu söyleme

t. 68b-15

teraqqî: (A.) 1. Yukarı kalkma, yükselme. 2. İlerleme.

t. 26b-5

terendâz/tîrendâz : (F.) Ok atıcı, ok atan.

t. 22b-1, 25b-12, 29a-1

t. -en 19b-9

t. lık ét-: Ok atıcılığı yapmak.

t. -lîgî 24a-4

t. -lar 23a-4, 23b-10, 24a-12, 24b-1

t. -lara 21b-3

t. -laruñ 21a-14, 22a-5

t. -lîgını 23a-6

terândâzân/tîrendâzân:(F.)Ok atanlar, ok atıcılar.

t. 19a-1, 9, 22a-12, 23b-1, 26a-11

t.-ı Rûm: Anadolu, Osmanlı tîrendâzânı.

t.-ı Rûm 22b-2

tergîb: (A.) Arzu ettirme, isteklendirme.

t. 20b-15, 29b-12

tertîb: Düzenleme.

t. 15a-9, 30a-6

t. -i 15a-9

ters: Hayvan pisliği.

t. 64a-13, 64b-1

t. -leri 64b-1

tesāvī: (A.) 1. Bir ve müsāvī (eşit) olma, beraber ve bir derecede bulunma.

t. 28a-12

tesbīh: (A.) Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.

t. 68b-15, 69a-2

teshīr: (A.) Ele geçirme, emri altına alma, kendine tâbi kılma, zaptetme.

t. 61b-3,8,10

t. **êt-:** Zaptetmek.

t. **-üp** 61b-3

tesmiye: (A.) Ad koyma, adlandırma, belli bir isimle isimlendirme.

t. **êt-:** Adlandırmak, isimlendirmek.

-mişler 60a-9,10

-mişlerdür 67b-6

tesrīk: (A.) Birine hırsız deme, birini hırsızlıkla suçlama.

t. 42a-3

teşbīh: (A.) Benzetme, benzetilme.

t. 75a-3

teşrīf: (A.) 1.Şeref verme, şereflendirme. 2. Bir yerden bir yere gelme veya gitme.

t. 70a-7

t. **éyle-:** Gelerek veya giderek şeref vermek, şereflendirmek.

-r 70a-7

tevcīh: (A.) 1. Çevirme, yöneltme. 2. Rütbe, mevki verme.

t. **kıl-:** Rütbe vermek, mevki vermek.

-ındı 27a-12

teveccüh: (A.) 1.Çevrilme, yönelme, doğrulma. 2. Bir yere doğru hareket etme.

t. 26b-12

t. **êt-:** Yönelmek, hareket etmek.

-diyse 26b-12

tımar: Binek hayvanlarının kıllarını, derisini temizleme.

t. **êt-:** Binek hayvanların kıllarını temizlemek.

t. 78a-3

-eler 78a-3

tire-ger: (F.) Ok yapan sanatkâr.

t. 29b-14

tir-keş: (A.) 1. Ok atan kimse, okçu.
2. Ok kabı, okluk, kuburluk, sadak.

t. 41b-5

t. **-den** 36a-4, 13, 36b-11, 37a-4, 37b-3, 39a-5

t. **-ine** 35b-9

t. **-inden** 35b-3

tiz: (F.) 1. Çabuk, seri, tez. 2. Keskin.

t. 79a-8

tizcek: Hemen, çabuk.

t. 78a-12

toğru: Doğru.

t. 71a-13

t. **-sın** 71a-13

toğur: Doğurmak.

t. **-duğı** 63-2

toğrıl-: Bir yere doğru yönelmek.

t. **-dı** 10a-6

toğun-: Dokunmak.

t. **-acak** 77a-7

t. **-up** 75b-15

toğuz: Dokuz.

t. 13a-3, 4,11, 14a-15,15a-6, 24b-7,9, 28a-4, 59a-13

tolaşık: Dolaşmak, ilişmek, şataşmak.

t. 76a-3

tolu: 16a-6

t. **-dan** 16a-6

t. **-ya** 16a-7

toyumluk: 1. Ganimet. 2. Ziyafet, bahşış.

-dur 67b-14

tozkoparan: 1.Çok rüzgârlı (yer). 2. Çok hızlı ok atanlar için kullanılır.

t. 18b-15, 26a-10,12, 26b-11, 27b-2, 28a-4, 28b-4, 29a-6, 11

t. **uñ** 26b-9, 27b-13

țuman: Don.

t. 17a-6

t. **-ın:** 17a-6

țur-: 1. Durmak. 2. Ayağa kalkmak.

t. **-a** 13b-5, 14a-6

t. **-alar** 15b-4

t. **-anlardan** 14a- 7

t. **-dı** 10a-6,7, 27a-7

t. **-duğı** 23a-2, 26a-14, 66a-13

t. **-dılar** 20a-6

. -mazlar 71b-10

. -u 10a-5, 10b-14

. -up 23a-3

. -ur 59a-14

te: (A.) lmeyecek kadar yenecek Şey, azık.

t. 58a-7

tt-: Tutmak, sabit kalmasını sağlamak, bekletmek.

. -a 14b-1, 16a-1, 17b-15, 18a-2

t. -an 13a-12, 14a-2

t. -ayım 10a- 8

t. -alar 12a-10, 12b-15

t. -dı 11a-12

t. -du 10a-12

t. -mağın 11-a-11, 12a-15

t. -mak 12a-8, 12b-2,3, 18a-1

t. -up 18a-7, 27a-5

tz: abuk, seri.

t. 16a-8

ttam: 1. Bir Şeyin bir defada avu ii veya parmaklarla tutulabilen miktarı deste.

2. Yay boyunu belirlemek iin kullanılan yaklaşık 11 santimlik uzunluk lüsü.

. 13a-3,4,10,11, 14a-15, 14b-4,15,15a-6, 24b-9, 33b-6

. -a 24b-7

. -dan 24b-6,8

ttkal: YapıŐtırıcı madde.

t. -ı: 15a-10

tyur-: Duyurmak

 -dılar 20b-3

trk: 1.Türkçe 2.Bir tür kabza tutma Şekli.

t. 10b-7

t. -dr 10b-7,10

U/

'ubr: (A.) Bir başka tarafa geçme, geçilme.

'u: 22a-9

'u. t-: Bir başka tarafa geçmek.

-mek 22a-9

'ubdiyyet: (A.) 1. Kulluk, kölelik. 2. AŞırı bağlılık. (birine)

'u. kl-: (birine) bağlılığını göstermek.

-mıŐlar 22b-5

uçmak: Cennet.

u. 1b-12, 9a-10

u. -un 9a-12

u. -dan 11a-6

‘**uḳalā**: (A.) Akıllılar, akıllı olanlar.

‘u 57a-8

‘**ulemā ve uḳalā**: Alimler ve akıllılar.

‘**ulemā ve uḳalā** 57a-8

‘**uḳbā**: (A.) Öbür dünya, âhiret.

‘u. -(y)a 79b-12

‘**ulemā**: (A) Alimler, bilginler.

‘u. 57a-8, 78b-14, 79a-10

‘**u.-yı dīn**: Din âlimleri.

‘**u.-yı dīn**: 79a-10

‘**ulūfe**: (A.) 1. Sipâhilere, yeniçerilere (üç ayda bir) verilen maaş.

‘u. –si 26b-4

ur-: 1. Takmak, yerleştirmek.

u. gel/gil 13a-14

u. -ıla 14b-5

u. –salar 16b-13

2. Vurmak, atmak.

u. 64b-6

u. -sıya 23a-8

u. -mayalar 18b-3

u. -up 39b-13

ur-: 1. Vurmak, çarpmak.

2. Giydirmek, giyinmek, takmak, yüklemek.

u.-an 78b-10

‘**urūc**: Yukarı çıkma, yükselme.

‘**u. ét- :** Yükselmek.

‘**u. ét- di** 11b-3

‘**Umdetü’l Müteneşlīn**: “Okçuluğun Ok Atmanın Prensipleri” anlamında eser adı. 3a-3

ülük: İbrik, testi gibi şeylerin emziği.

ü.-lü 12a-1

ü.-lüdür 11b-14

ümerā: (A.) 1. Emirler, beyler. 2. (askerlik) Binbaşı, yarbay, albay rütbelerinde bulunan fermanlı subaylar.

ü. -dan 28b-15

uz: İyi.

u. 4b-12, 7a-10

u. ata: 4b-12, 7a-10

ürket-, ürküt-: Ürkmesine sebep olmak

ü. –di 11a-12

üstād: (F.) Öğretmen, hoca. (bk. üstāz)

ü. 18a-4, 24a-12

ü. -ān 23b-1

ü. -ānı 19a-14

ü. -ını 30b-8

ḳabẓa-i ü. 10b-1

ü. - lar 10b-3

ü. -ları 34b-6

ü. -lara 14a-3

üstāz: (F.) Öğretmen, hoca.

ü. 7a-12, 7b-4

ü. -a 18a-11

ü. -lar 7a-12, 10b-3, 18a-3

ü. -larla 17b-4

ü. -sız 18b-3

ü. -sızdur 17a-14

üslüb: (A.) Tarz, yol, biçim, usul. 2. İfade yolu.

ü. 36a-10, 36b-4, 39a-3, 58b-12

ü.-ı ḳadīm: Eski tarz

ü.-ı ḳadīm 58b-12

ü.-ı sābıḳ: Geçmiş tarz, önceki tarz.

ü.-ı sābıḳ: 37a-10, 13, 37b-12, 38b-11, 39b-2, 40b-7

üstayān: Üstadlar.

ü. 19a-5

üzengi/üzengü: Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan altı düz demir halka.

ü. 27a-7, 34a-2, 36a-1, 41b-1, 77a-7

ü. -(y)e 27a-7, 36a-7, 78a-6

ü. -leri 78a-9

üzre: Üzere.

ü. 57a-13

V

vācib: (A.) Yapılması gerekli olan, terk edilmesi caiz olmaya husus.

v. 7b-13

v. -dür: 7b-13

va'd/vaad: (A.) Söz verme, üstüne alma, taahhüt etme.

v. -ini 62a-8

vāḳi': (A.) 1. Vuku' bulan, olan, düşen, olagelen.

v. 21b-13, 22b-1, 24b-9, 31a-10

vāḳtā: (A.) Ne vakit ki, -diği zaman.

v. 69a-7

vārīd: (A.) 1. Gelen, ulaşan, vâsıl olan.

2. Olması mümkün olan, olabilecek olan.

v. 61a-4, 71b-3

v. **ol-**: Ulaşmak, gelmek.

-mişdur 61a-4, 62a-5, 63b-4, 64b-10, 67a-5, 68a-8, 69b-12, 70a-6, 71b-3, 73a-5

vāsi': (A.) 1. Geniş, açık, enli 2. Allah'ın adlarından biri.

v. 20b-8

vaşiyet: (A.) Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey.

v. 22b-13

vaz': (A.) Belirleme.

v. 17b-10

v. **-i**: 17b-10

vebāl: (A.) Günah.

v. 78b-11

v. **-e gir-**: Günaha girmek.

-er 78b-11

vech: (A.) 1. Sebep, vesile, münâsebet. 2. Yüz, surat, çehre. 3. Tarz, biçim, yol.

v. 25b-4, 64b-4, 74a-15

v. **- i** 67a-15, 80a-8

v. **-ile** 25b-4

v. **-i meşrūh**: Açıklanmış sebep.

v. **-i meşrūh**: 74a-15

vehūş / vuhûş: Yabani hayvanlar.

v. 8a-10

vêr-: Vermek, bağışlamak.

v. **-meyeler** 18a-8

ve'l-hāşıl: (A.) Sonuç olarak, sözün kısası, kısacası.

v. **-hāşıl** 64b-4, 68a-7

velvele: (A.) 1. Şaşkınlık. 2. Gürültü, patırtı, yaygara.

v. **şal-**: Gürültü, patırtı yapmak.

-ması 26b-15

vird: (A.) Belirli zamanlarda okunan ayet, Esmâ-i Hüsnâ veya dualar.

v. 13b-6, 57a-15

vird-i zebān: Diline dolama.

v. **-i zebān** 57a-15

vukū': (A.) 1. Düşme. 2. Rastlama, isâbet etme. 3. Olma, oluş.

vukū' bul-: İsâbet etmek, rastlamak, olmak.

-a 24a-5

vüsi': Güç, kuvvet, tâkât.

v. 3a-2

Y

yābānī: (F.) Yabana mensup, ıssız yerlerde yaşayan vahşî.

y. -dür 23a-11

yağrın: Sırt, sırtın yukarı kürek kısmı.

y. 75b-2

y. -lu 75b-2

yāhūz/ yāhūd: (F.) Veya.

y. 7a-2, 23b-13, 71b-8, 74a-1

yağır: 1. Hayvanların sırtında çıkan yara. 2. Sırtı yaralı. (hayvan)

y. 78a-10

y. ét-: Hayvanın sırtının yaralanması.

-er 78a-10

yalğuzek: Bir tür kabza tutma şekli.

y. -dür 10b-7, 10b-8, 10

yağın: (A.) Sağlam bilgi, iyi kat'î olarak bilme.

y. 58a-6

yahūuz: Yalnız, tek.

y. 7b-5

yancıq: Kalça

y. -ları 75a-6

y. -lı 76a-5

yarlıq: Ferman

y. -da: 17b-8

yaraq: Hazırlık

y. -(ğ)ın 15a-8

yarağın éyle-: Hazırlık yapmak, hazırlanmak.

y. 15a-8

yaraqlan-: Hazırlık yapmak

y. -mağa 19b-15

yārān: (F.) Dost, arkadaş.

y. -ına 22b-13

yāş-: 1. Yayın kirişini gevşetmek. 2. Yassılmak, düz hale getirmek.

y. -up 38a-1,5

yavuz: 1. Fenâ, kötü. 2. Sert, çetin, yaman.

y. 76b-12

yeg: Üstün, daha iyi.

y.-dür 65a-13

yeglük- yegilük: Üstünlük.

y. 7b-12

yeñ: Giyeceklerin kol kısmı.

y. -inden 15a-2

yet-: 1. Yetişmek, erişmek, ulaşmak, vasil olmak. 2. Olgunlaşmak.

y.elüsi 74b-11

yeyni: 1. Hafif, ağır olmayan. 2. Kolay.

y. 75b-15

yımşāk: Yumuşak.

y. 77b-3, 78b-2

yımurça: Yumurta.

y. 16b-11

yigirmi: Yirmi (20)

y. 8a-2, 13a-7,15a-6,13, 16a-6,7, 16b-12, 17a-9, 26b-4, 30b-8, 74b-12,75a-15

yoḥluq: Yokluk.

y. -dan 64a-9

yoḥsa: Yoksa, acaba.

y. 12a-4

yunşa: Yontma biçimi.

y. 11b-15

y. -ları: 11b-15

yor-: Yormak.

y. -duñ 80a-6

yorult-: Yormak.

y. 80a-5

y. -dı 80a-5

yöş: Düzen.

y. 9b-11

y. -en 9b-11

yultar/yular : Yular.

y. 17a-1, 77b-13

y. -in 77b-13

yum-: Sıkıp kapamak.

y. -mağ gerekdür 10a-9

y. -maduñ 10a-12

yumul-: Kapatmak.

y. -mağa 10a-15

yügrük: 1. Yürük, hızlı giden, çok koşan, işlek. 2. Yürürlük, hızlı gitme.

y. 59b-5, 8, 76a-4,15, 76b-5, 77a-2, 77b-7

yügür- : Koşmak, hızlı gitmek.

y. 8a-10

y. -ür: 8a-10

yümn: (A.) Uğur, mut, bereket.

y. 20b-10

yüñ: Ok yeleği, yük, sakal.

y. 17a-11

y. -i: 17a-11

yürügen: 1. Keskin. 2. Hızlı yürüyen.

y. 76b-4

Z/Z/Ẓ

zabaḥ: (A.) [At] Sesli sesli solumak.

z. 61b-14

zabṭ: (A.) 1. Sıkı tutma. 2. İdâresi altına alma, kendine mal etme. 3. Silâh kuvveti ile bir yeri alma.

z. 56b-14, 57a-4, 61b-8, 68a-12

zabt u ḥıfz: Kendine mal etme ve koruma.

zabṭ u ḥıfz: 56b-14

zabṭ u siyâset: İdaresi altına alma, yönetme.

zabṭ u siyaset 57a-6

za‘f: (A.) Zayıflık, kuvvetsizlik.

z. 78b-13

zâhir: (A.) Görünen, görünücü, açık, belli, meydanda.

z. 24a-11

z. -dür 63a-7

z.-l-mîzân: Belli ölçü, açık ölçü.

z.-l-mîzân 24a-11

za‘if: (A.) Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.

z. 2b-5, 59a-7,9,11, 61b-6

za‘if ol-: Zayıf, güçsüz olmak.

-up 59a-7

zarb/darb: (A.) Vurma, dövme.

z. 58a-9

z. u ḥarb: Vurma ve savaş, dövmek.

z. u ḥarb: 58a-9

zarîf: (A.) Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edâsı hoş olan, hoş giden.

z. 76a-1

zâviyedâr: (A./F.) Küçük tekke şeyhi.

z. 22b-8

zâyi‘: (A.) Elden çıkan, kaybolan, yitik, zarar.

z. 28b-11

zâyi‘ ol-: Kaybolmak, elden çıkmak.

-mîş 28b-11

ze‘âmet: (A.) [tar.] Osmanlılar devrinde Sipâhîlere verilen en büyük timar.

z. 28b-15

zebde: (zübde) (A. zubde) Eskimiş. 2. İyi toprak.

z.-sini 19b-2

zehgîr: (F./A.) Sağ elin başparmağına takılan atış yüzüğü, şast.

z 13b-2, 14a-4,5

z. -de 16a-5

z. -üñ 14a-4

z. -ci 30b-3,13

zehhār: (A.) Dolu, taşkın, coşkun.
[deniz]

z. -dur 31a-10

zelil: (A.) Aşağılanan, hor görülen
(kimse), hakir.

z. 69a-10

zemān: (A.) 1. Zaman, vakit, çağ,
devir. 2. Mehil, süre.

z.-ı sâbıka: Geçmiş zaman.

-daki 24b-6

zenbūr: (F.) Arı, eşek arısı.

z. 58a-8

zeyd yağı Zeytin tanelerinden
çıkarılan bitkisel yağ.

z. 14b-9

zeyzān: Ok taliminde kullanılan bir ok
çeşidi.

z. 14b-3

z. -i 15a-6

z. -uñ: 14b-3

z. -laruñ 14b-15

zıkr: (A.) Sözüünü etme, ismini
söyleme, anma.

z. èt-: Anmak, sözüünü etmek.

-dügi 65b-6

-er 69a-4

-mişlerdür 74b-5

zıkr olun- Adı geçmek

-an 25b-3, 34b-2, 39a-3,76b-3

-acağ 18b-11, 26b-13

-up 74a-13

zıkrā: (A.) 1. Anma, hatırlama. 2.
İbret, örnek.

z. 30b-5

zimām: (A.) Yular.

z. 61b-6

z. -ını 61b-6

zınhar: (F.) Asla, sakın.

z. 18b-4

zır: (F.) Alt, alt taraf, aşağı taraf.

z. 16a-12

zırā: (F.) Çünkü, şundan dolayı.

z. 16a-10, 17b-6, 18a-13, 57a-15, 59b-
5, 63b-1, 75a-8, 78a-9, 79a-1

zıra: (A.) 1. Dirsekten orta parmak
ucuna kadar olan bir uzunluk ölçüsü.
(75-90 arasında değişen şekilleri
vardır.)

z. 24b-2

zırā'at: (A.) Ekincilik, çiftçilik, tarım.

z. 21a-4

ziyāde: (A.) 1. Artma, çoğalma. 2. Artan, çoğalan. 3. Çok bol, aşırı fazla.

z. 23a-14, 31a-10, 58b-12, 59a-15, 78b-4, 79a-4

z. -sine 29a-4

ziyāretgāh: (A./F.) Ziyâret yeri, türbe.

z. 31a-13

z.-ı zevād: Ziyaret edilen kişiler.

z.-ı zevād 31a-13

ziynet: (A.) Süs.

z. 61a-9

zuhūr: (A.) Görünme, meydana çıkarma.

z. ét-: Görünmek, ortaya çıkmak.

-di 27a-14

-en 60a5

-se 57a-7

z. -üp 25b-3, 26a-8

z. èyle-: Görünmek, ortaya çıkmak.

-(y)en 19a-9, 19b-4

di 26a-4

-üp 29b-7

z. getir-: Ortaya çıkarmak.

-di 28a-6

zulmet: (A.) Karanlık.

z. 59a-15

z. -de 59a-15

zulüm: (A.) Adâlete aykırı davranma, hak edene hakkını vermeme, haksızlık, adaletsizlik.

z. 79a-7, 79b-2, 80a-11

zulüm ét-: Adalete aykırı davranmak.

-memek 79b-2

-meyeler 80a-11

zulümât: (A.) Karanlıklar, zulmetler.

z. 59a-3

z. -a 59b-3

zür: (F.) Kuvvet, güç.

z. 27b-4

z.-ı bāzū: Kol kuvveti.

z.-ı bāzū 27b-4

Zü-l-ķarneyn: 1. İki boynuzlu. 2. Büyük İskender.

Zü-l-ķarneyn: 59a-3

SONUÇ

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinde Hüsrev Paşa 816 künyesiyle kayıtlı bulunan incelediğimiz eser, geçmişten günümüze insan yaşantısında önemli yeri olan at ve ok hakkında verdiği önemli bilgiler bakımından dikkate değer bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlu dünya üzerinde varolduğundan itibaren hayatta kalma mücadelesi vermiştir. Tehlikelerden korunmak ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çeşitli araçlar yapmaya çalışmıştır. Bu nedenle de ok ve yay ilk çağlardan itibaren en çok kullanılan araçlardan olmuştur. Atın evcilleştirilmesiyle de insanın işi biraz daha kolaylaşmış hem avlanmak hem de savunmak için ok, yay ve attan ateşli silahların kullanımına kadar faydalanılmıştır.

Üç ayrı risaleden oluşan ve Arap yazı sistemine uygun harekeli bir nesihle yazılan mecmua, dil hususiyetleri bakımından müelliflerin zaman zaman düzensiz imla şekilleri ve bazı kelimelerde harekelerin kullanılıp bazılarında kullanılmaması ise metnin okunmasında güçlükler sebebiyet vermiştir. Eserin yazılış tarihi ile ilgili kesin bir bilgiye yer verilmese de dil özelliklerinden ve kullanılan eklerden Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine uygun şekilde yazıldığı görülmektedir. Metinde ünlülerin yazımındaki düzensizlik eklerde de görülmektedir. Aynı ek hem düz ünlü ile hem de yuvarlak ünlü ile yazılmıştır. Bu durum dil ve dudak benzeşmelerinin incelemesinde karşımıza çıkmaktadır. Eski Türkçeden beri Türkçe kelimelerde ve eklerde süregelen dil benzeşmesi dudak benzeşmesinde görülmemektedir. Metinde karşımıza çıkan ikili- çoklu yazılışlar, ses hadiselerinde kelimenin hem ses hadisesine uğramış hem de uğramamış şeklinin kullanımı kelimelerin okunuşunda bir problem olarak karşımıza çıkmıştır. Ses ve ses hadiseleriyle ilgili özellikleri incelediğimiz metinde, dil özellikleriyle ilgili çalışma yapacaklar için incelenecek birçok başlık bulunmaktadır.

Sonuç olarak, incelediğimiz metin döneminde yazılan ya da Arapçadan tercüme edilen bu alandaki diğer eserler gibi önemli bir yere sahiptir. Okçuluk ve atçılık

hakkında verdiği faydalı bilgiler ve kaynaklarda çok fazla bulunmayan terimlerin kullanımını yanında dil özellikleri bakımından da bu alanlarda çalışanlar için geniş bir inceleme alanı sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, M, Şinasi,** *Osmanlı'da Sportif Atıcılık Nişan Taşları*, Yem Yayın, İstanbul, 2013.
- Akalın, Şükrü Hâluk,** (haz. vd.), *Türkçe Sözlük*, 11. Baskı, TDK Yayınları, Ankara, 2011.
- Aktepe, Kürşat,** *Okçuluk*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Ayanoğlu, İsmail Fazıl,** *Ok Meydanı ve Okçuluk tarihi*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları., y.y.y., 1974.
- Aydın, İbrahim,** (Yay.Haz.), *Bahtiyarzâde Okçuluk Risâlesi* İstanbul Fetih Cemiyeti, Tarih Okçuluk Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2017.
- Banarlı, Nihad Sami,** *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C:I, MEB Basımevi, İstanbul, 1998.
- Banguoğlu, Tahsin,** *Türkçenin Grameri*, 2. Baskı, TDK Basımevi, Ankara, 1986.
- Belek, Kayrat,** "Eski Türklerde At ve At Kültürü", *Gazi Türkiyat Dergisi*, Bahar 2015/16, s. 111-112.
- Bulut, Abdullah,** Râsih İbrahim'in Okçulukla İlgili Bir Manzûmesi, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten*, C.50, 2002/1.
- Duran, Nizamettin,** *Kültür Uygarlık ve Spor*, Hatay'a Hizmet Vakfı Yayınları, Antakya, 2003.
- Delice, H. İbrahim,** *Hulasa Okçuluk ve Atıcılık – Hüseyin b. Ahmet el- Erzurumi*, Kitabevi, İstanbul, 2003.
- Deny, Jean,** *Türk Dil Bilgisi*, (Haz.) Ahmet Benzer, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2012.

- Develi, Hayati**, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.
- Devellioğlu, Ferit**, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve Yeni Harflerle)*, 12. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1995.
- Dilçin, Cem**, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara, 1983.
- Duman, Musa**, *Vasiyet-name-Birgili Muhammed Efendi*, R Yayınları, İstanbul, 2000.
- Duman, Musa**, *Makaleler-Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2013.
- Ercilasun, Ahmet Bican**, *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, 2016.
- Ergin, Muharrem**, *Türk Dil Bilgisi*, 20. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993.
- Esin, Osman**, Orta Asya Ön Asya ve Anadolu Ekseninde Eski Türklerin Hayatında Önemli Bir Figür: At, *Ulakbilge*, 2017, C:V, Sayı 14, Volume 5, Issue 14, s. 1315-1334.
- Göksu, Erkan**, *Okla Yükselen Millet*, Okçular Vakfı, İstanbul, 2018.
- Görgünay, Neriman**, *Eski Türk Damgalarında Ok ve Yay*, Kültür Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2002.
- Gurulkan, Kemal-Karaca, Yılmaz**, vd. (Yay.Haz.), *Arşiv Belgelerine Göre Osmalı'da Spor*, T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri, İstanbul, 2018.
- Gülsevin, Gürer-Erdoğan, Boz**, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitab, Ankara, 2013.
- Halaçoğlu, Yusuf**, At, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C: IV, 1991.
- Kafesoğlu, İbrahim**, *Türk Milli Kültürü*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1995.
- Kanar, Mehmet**, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, 2015.
- Kanar, Mehmet**, *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, Say Yayınları, İstanbul, 2011.

- Klopsteg, Paul E**, Çev: Ömer Seyfi Saruhanoğlu-Uğur Kaşif Boyacı, *Türk Okçuluğu*, Okçular Vakfı Yayınları, İstanbul, 2019.
- Korkmaz, Zeynep**, *Marzabân-nâme Tercümesi (Destûr-ı Şâhî)*, TDK Yayınları, Ankara, 2017.
- Küçük, Murat**, Türkiye Türkçesi Ağızlarında, At Donları ve Nişaneleri ile ilgili Adlandırmalar, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4*, Fall 2012, p. 2287-2304, Ankara- Turkey.
- Mutçalı, Serdar**, *Arapça- Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.
- Nâci, Muhallim**, *Lûgat-ı Nâcî*, 6. Baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul, t.y.
- Öngel, Hasan Basri**, *Türk Kültür Tarihinde Spor*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- Öztopçu, Kurtuluş**, *Kitâb Fi'îm An Nuşşâb, Memlûk Kıpçasıyla 14.yy'da Yazılmış Bir Okçuluk Kitabı*, Kebikeç Yayınları, İstanbul, 2002.
- Pakalın, Mehmet Zeki**, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C:I, MEB Yayınları, İstanbul, 1971.
- Pakalın, Mehmet Zeki**, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C:II, III MEB Yayınları, İstanbul, 1993.
- Rodlof, W**, *Sibirya'dan C:I-II*, Çev: Ahmet Temir, Marif Matbaası, İstanbul, 1957.
- Redhouse, Sir James W**, *Turkish and English Lexicon*, 5. Baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1995.
- Sâmi, Şemseddin**, *Kâmûs-ı Türkî*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989.
- Sümer, Faruk**, Türklerde Atçılık ve Binicilik, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 9. Sayı, Sivas, 2000..
- Steingass, F**, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları İstanbul, 2005.

- Şenaslan, Necip Fazıl**, Osmanlı Sahasında Tercüme Edilmiş İlk Okçuluk Risâlesi: Umdetü'l-Mütenâlisîn, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Estitüsü (TAED)*, Erzurum, 2016.
- Ser'atlı, Tahir Galip**, *Şeyh Kadızâde Mehmed Kitab-ı Makbul, Atalarımızın Gözüyle At*, Neşreden: Uğur Yaraman, İstanbul, t.y.
- Şahintürk, Hasan-Karaca, Yılmaz**, vd. (Yay.Haz.) *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Türk Okçuluğu*, Okçular Vakfı Yayıncılığı, İstanbul, 2019.
- Tekin, Talat-Ölmez, Mehmet**, *Türk Dilleri Giriş*, Yıldız Dil ve Edebiyat 2, İstanbul, 2003.
- Toparlı, Recep-Vural, Hanifi-Karaatlı, Recep**, *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara, 2003.
- Türkmen, Mustafa Nuri**, *Osmanlı'da Av Kültürü*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2013.
- Turan, Fikret**, *Bahşayış Lügati-Bahşayış Bin Çalıça*, TDK Yayınları, Ankara, 2017.
- Vural, Hanifi - Aksoy, Yaşar Metin**, *Kavsnâme(Kemankeş Mustafa Efendi)*, Taşhan Kitap Yayınları, Tokat, 2010.
- Yatsı, Mehmet**, *Okçuluğun İlkeleri Umdetü'l Mütenâzilin*, Palet Yayınları, Konya, 2016.
- Yavuz, Kemal-Canatar Mehmet (hızl.)**, *Okçuluk Kitabı, Telhîs-Resâilât-I Rumât*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2010.
- Yıldız, Doğan**, *Türk Spor Tarihi*, Eko Matbaası, İstanbul, 1979.
- Yücel, Ünsal**, *Türk Okçuluğu*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.

İnternet Kaynakları

<https://www.academia.edu/>

<https://dergipark.org.tr/tr/>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/>

<http://lugatim.com/> Kubbealtı Lugati

<https://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumu Sözlükleri (Güncel Türkçe Sözlük, Tarama Sözlüğü, Derleme Sözlüğü).

<https://kuran.diyamet.gov.tr/>

TIPKIBASIM

Süleymaniye Kütüphanesi

Hüsrev Paşa 816

1

EYÜP HOSREV PAŞA KÜTÜPHANESİ	
Kısım :	Hürrem Paşa
Yer : Kısım No.	
Eski No.	816
Tarih No.	

114

[Faint handwritten text in Ottoman script, mostly illegible due to fading and bleed-through.]

Türkiye
ESENKÜLTÜR
YAZMA ESERLERİ

Mikrofilm Arşiv
No 3580

Eylül 1971	
Hürrem Paşa	
Eski No 816	

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ • وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ
 أَجْمَعِينَ وَسَلَّمَ عَلَى الْمُرْسَلِينَ • هَذَا رَأْيُ هَرَارَانَ بَارِشُكْرٍ وَمِنْتِ
 أَوْلِ عَظِيمٍ جَبَّارُكَ عَظَمَتَهُ كَرَجَهَادٍ يَعْنِي غَزَا التَّمَكَلِكِيِّ مُحَمَّدِ مُصَظَفِ
 نَكَ أَوْلِ رَسُولٍ مَحَبَّانِكَ أَوْلِ نَبِيِّ مَهْتَدَانِكَ أَوْلِ إِمَامٍ مُقْتَدَانِكَ
 أَوْزَرِيْنَهُ فَرَضَ قَلْبِي إِسْلَامُ دِينِ يَوْلَانِكَ مُؤْمِنًا نَفْسِي لِرَبِّي
 وَمَا لِي رَبِّي قَدَا قَلْدُ وَقَلْبِي كَنْدُ وَعَظَمَتَهُ فَرَضَ قَلْبِي شَوْلِيَهُ كَمْ
 قُرْآنٍ عَظِيمٍ وَكَلامٍ قَدِيمٍ إِيجِدُكَ يَادِ قَلْبِي **قَوْلُهُ يَقُولُ**
إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى أَنْفُسَهُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ
 يَعْنِي بَدْرُ سَبْتِي جِئْتُ قِيَامِي جَلَّ جَلَالُهُ صَا تَوْنُ الدِّي أَوْلِ مُؤْمِنًا رَدَّنِ
 نَفْسِي كَنْدُ وَنَكَ عَظَمَتِي يَوْلَانَهُ قُرْبَانَ قَلْدَلَرُ • وَأَوْلِ مُؤْمِنًا وَكَ
 مَا لِي رَبِّي كَنْدُ وَنَكَ رِضَا سَنَهُ صَرَفًا تَشْتَرِي دَرِيْرِيْنَهُ بَدَلًا لِجَمَاعَتِي

ویردی

ویردی دخی بی حدیجیات نی عدا اول حیدیک وزیرینه
 اولسونیکر صاحب الزرع والمغفر واللواء والمنبر خاتم
 الرسل وهادي السبيل محمد الرسول الله صلى الله عليه
 وسلم • دخی الله تعالینک خوشنود لغی ایرشسوز لینه
 واصحابینه واتباعینه وخدامتینه واجبائینه **امابعد**
 شویله معلوم اوله که دین یولنیک غزاقلغه جهدايدنلر
 ودخی روح روانلرین حق تعالینک یولینه قربان قلغه عهد
 ایدنلر که بورساله نلک جمع اولغینک سپی اشبو نوعله
 اولدی که براضعفا عباد ذکرانی شان محمد ابن شیخ مصطفي
 السیر عفی الله عنه وعن جميع المسلمين عالمه ایچندن سیاهلو
 قلرکن شرقی وغربی کشت ایدوب رسول حضرتتیک
 خبرلرین عاشق لرنیک سمعنه ایرشددرکن سیر فر روم
 ولایتینک ال عثمان اقلیمینک امیر سلیمان بن بایزید خان بن
 مراد خان زمانینک خلدا الله ملکهُ وشیدار کانه
 انقد شهرینه یتشدیکم انعام لغتینک معروف مشهور

انكوريدك ايدن اول مبارك ملكوك ايجند بزدلر با وديل
غريب برغر و عادت هنري مرله جمع اولوز لر حضرتنه غريب
قرنه ايشه اوغردمكه پهلوان بن الحاجي محمد بن الحاجي بك دام
عمر و زاده قوته بلسنجه برنجه الفت و صحبت اتك اولك
عزيز قنداشمن بوضيفد عا جیدن قوس نامه خبرندن
لسنه صوردي مكر اول دم المرده بر نسخه مختصر
الاغرتن بلنلر قيتد معتبر و ارايدى اني حضرت تارينه عرض
اتدم اول محمد و مكرم اول صاحب صناعت معظم كندو
كرم لرنندن استدعا اتدرد لر و زك بو قوس نامه عرب
دليند تركي دینه ترجمه قله سين تاكه بو صنعته هوسن
ايدن لر و عشق كوزن لر بورسالة اوقيه لر ايجندن فائده دويك
ايشلد و كلري ايشه هوسلري ور غبتلري ارتق اوله سين
دخي ثواب ايجند اوله سر بزدخي اجر جريل حاصل قله و ز
ددى بس بو كينه لر كينه سى دخى اول سوزى قبول قلدرد
بونجه كون اجها د ايدم دور شدم اول غازيلر كه اسلام

ديني يولنده دور شمشلر احوال لرنندن برنجه ياب بورسالة
ايجند ياد قلدردن كلدو كنه وسع طاقت اولدو كنه
ارني عمده المتنا صلين قودم پس حق سبحانه و تعالينك
عظمتندن دلكم اولدو كرم عوني و عنايتنى يولداش ايد
بو نسخه غريبك ايجند كي خبرلري اوقيدلر و ك اولدولرين
طوتنلرك كو كلرين ايدن قله جهاد اتمكلكي هوسلرين
ارتق قوتلرين و نصرتلرين و فرصتلرين زياده قله بمنه
فصل اول اوق اتمق لغنك شرف و ثوابي و اجرني سويليه
حق تعالي عظمتي برله كلام قديم و قران عظيم ايجند غازيلر
ايچون رسول حضرتنه امر ايلديكم قوله تعالي **واعدوا لهم**
ما استطعتم من قوة ومن رباط الخيل ترهبون به عدو الله
وعدوكم يعنى حق تعالي ايدركه يا محمد او كره ديكر غازيلر
كه كو جو كزيتد و كنه قوتندن دخى ات هنرندن تاكه اول
او كزيتد كلري برله بنم دشمنلر مدن دخى كند و دشمن
دخي كم كافر لردن انتقام الله لرد يدي عقبه بر عامر

لِجَهَنِّي أَيُّدْرِبْنَ رَسُولَ حَضْرَتِنْدَنْ إِشْتِدْرِكُهُ بِبِعْمَبْرَ عَلَيْهِ
السَّلَامُ أَيُّدْرِحُو تَعَالَى عَظَمَتِي بِرَبِّهِ قُرْآنَ إِجْبِدَهُ قُوَّتِ دِيوَا
أَكْدُو عَنِّي أَوْقَاتْمَقْدَرَاوَلْ حَدِيثِ كَرِ رَسُولِ حَضْرَتِي بَوْمَرِ
أَوْزَرِيَّةَ بِيورْدِي إِشْبُودْرِكُهُ بِحَيْهَ حَدِيثِ وَارِدَاوُلْدِي
حَضْرَتِ رَسُولَدَنْ عَقْبَهُ بِنِ عَامِرِ الْجَهَنِّي رَوَايَتِ أَيُّدْرَقَالِ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **إِلَّا إِنْ الْقُوَّةَ فِي الرَّحْمَى إِلَّا إِنْ**
الْقُوَّةَ فِي الرَّحْمَى إِلَّا إِنْ الْقُوَّةَ فِي الرَّحْمَى زِيْرَا حَقُّ تَعَالَى بِبِيورِ مَشْدِدِ
وَاعِدُوهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ رَسُولِ حَضْرَتِي أَوْجُ كَرَّ
تَكَرَّرَا تَيْدِيكِهِ قُوَّتِ أَوْقَاتْمَقْدَرِدِي صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ وَ
وَصَدَقَ حَيْبُ اللَّهِ **بِيْنَهُ** رَسُولِ حَضْرَتِي مَصَابِيحَهُ بِيورِ
كِهِ أَبِي شَعِيْدِ حُذْرِي دَوَايَتِ أَيُّدْرَسُولِ حَضْرَتِنْدَنْ إِشْدَمِ
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **عَلَيْكُمْ بِالرَّحْمَى**
فَإِنَّ نَبِيَّكُمْ نَضْرِبُهُ فِي الْمَوَاطِنِ كُلِّهَا يَعْنِي أَوْلِيَّهَا زُفْرِي
بِيورِ رَكْرَايِ أَصْحَابِهِرِ وَاجْبِدَاوَزْدِي كَرُّ أَوْقَاتْمَقْلِيغِي أَوْ كَرْمَكِ
بِيَعْمَبْرِي كَرْدُو كَلِي مِرْرَدَهُ نَضْرْتِي أَنْجَلَهُ بُولْدِي دِي **بِيْنَهُ**

سَعْدِ بْنِ أَبِي زَيْدٍ عُنُوِي أَيُّدْرَرْضِي اللَّهُ عَنْهُ خَالِدِ بْنِ زَيْدِ
أَيْلَهُ أَيْكَمْرُ أَوْقَاتْمَغَهُ جِحْدُقِ ابْنِ عَامِرِ بَرْمِ خَبْرِي مِرْمِي إِشْتِشِ
قَاتْمَرَنْ كَلْدِي بِلَهُ هَمْرَاهُ أَوْلُوبِ أَوْقَاتْمَغَهُ جِحْدُقِ
هَرَبَارِ بَرْمِ أَكْسِي كَمْرِي أَكْرَهُ دُرْدِي زِيْرَا عَرَبِ إِجْبِدَهُ
بِوَعَقْبَهُ أَوْقَاتْمَقْلِيغَلَهُ كَلْدِي بِنِي مَنَزِلِدَنْ الَّذِي خَالِدِ
بِنِ زَيْدَاوِيْنَهُ وَارْدُقِ أَيُّدْرَقَالِ يَا خَالِدُ كُلِّ بِيْنَهُ أَوْقَاتْمَغَهُ كِيْدَمِ
دِي دِيوَكِ خَالِدَا بَيْدِي كِي سِرْ وَارَكِ خُوشِ بِنِ دَخِي أَرْدِي كَرْدَنْ
أِيْرِي شَرْمِ دِي شَعِيْدِ بِنِ زَيْدَايِدْرِي بِنِ عَقْبَهُ أَيْلَهُ أَوْقَاتْمَغَهُ
أِيْرِي شِدْكَ بِرِزْمَانِ أَوْقَاتْمَدُوَكِ أَنْدَنْ كَلْدِي خَالِدِ بِنِ زَيْدِ
عَقْبَهُ أَيُّدْرِي يَا خَالِدُ نِيْهُ أَكَلْدُوَكِ دِي خَالِدَا بَيْدِي
بِرْمِهِمِ أَيْسَمِ وَارَايِدِي أَيُّدْرِي بِيْرْدَمِ دَخِي كَلْدَمِ دِي عَقْبَهُ
أَيُّدْرِي يَا خَالِدُ نَقْدَرْمِهِمِ أَيْسَكِ أَوْلَهُ هَرَقِيْنِكُمْ أَوْقَاتْمَغَهُ
دَعُوْتِ إِسْمَهُ لِرَأْوَلِ إِيشِي تَرَكِ أَيُّدْرُوبِ أَوْقَاتْمَغَهُ كِيْدَمِ
دِي زِيْرَا كَرِ بَرِ كُونِ رَسُولِ حَضْرَتِنْدَنْ أَوْقَاتْمَقْدَرِي أَوْزَرِ
بِرِعَظْمِ حَدِيثِ إِيشِدُوْبِ دُوْرُوْرَمِ أَيُّدْرِي سَكَا سُوْبِيْلِيْهِ بِرْمِ

دیدی خالدایتدی بیوز یا صاحبه رسول الله دیدی بز
دخی ابی اشیدوب بز فایده حاصل ایدیم ددی عقبه
ایتدی یا خالدا بن حضرت رسولدن اشتدم ایدر
ان الله يدخل السهم الواحد ثلثة لجة صاعه حسنت في
صنعة الخبز وراميه ومبيله صدق رسول الله وقال
رسول الله صلى الله عليه وسلم ارموا واركبوا وان ترموا
احب الي من ان تركبوا ددی یعنی اول اشرف مخلوقات و
خلاصه موجودات محمد مصطفی علیه افضل السلام
اولکی حدیث شریفید بیور دیر اوق اتمق سببیدن اوج
کستی او جماعه کیرسه ککدر اول درو جیبی صنعیدن
هنر کوسته تا کراتان کستی اتمغیدن انجمنیه ایکنی انجیبی کمر
اندوغند هنر بند اوله یعنی اوزاته اوچی اوکده دیمجیبی کمر
اوستاددن کوردو کنی پخلیق اتمیه بلدو کنی اوکده ده ددی
ودخی ایکنی حدیث اولدر کمر اتک اوقی وینک اته نیت غزا
ایچون الا بلو کز کی بتم قائمده اوق اتمق اته بتمکدن سوکلودر

دیدی **بینه** سعید بن ابی وقاص زهری رضی الله عنه ایدر
برکون رسول حضرتیندن اشتدم احد غزاسندن دونجک
بیور دیکم قال النبی علیه افضل الصلوات واکمل الحیات
من تعلم الرمی وترکه فقد عصى صدق رسول الله یعنی اول
سرورد وجهان ایدر زهر کستی کمر اوق اتمق یعنی اوکده نوب
بینه ترک ایلسه حق تعالی قیتده عاصیلردن یازیلور
بینه جندب بن عمر رضی الله عنه ایدر رسول حضرتیندن
اشتدم بیور ددی قال صلوات الله علیه وسلامه من ترک
الریامة بعد ما علمه رعبه عنه فانها نعمة قدرتها صدق
رسول الله یعنی شفیع مخلوقات محمد مصطفی ایدر زهر کستی کمر
اوق اتمق یعنی ترک اتسه اوکدن کدن صکره قصد له
بلسونکی اول بر نعمتدر که اول کسه اول نعمتی الندن چقازدر
انک کی نعمت دنیا ده الینه کیر مسه ککدر ددی **بینه**
عمر بن الاکوع رضی الله عنه ایدر برکون حضرت
رسول علیه السلام دن اشتدم کی قال صلى الله عليه وسلم

مِنَ الْحَدِّ قَوْسًا فِي بَيْتِهِ نَفَى اللَّهُ عَنْهُ الْفَقْرَ يُورِدِي صَدَقَ
رَسُولُ اللَّهِ يَعْنِي أَوْلَ رَسُولِ حَضْرَتِي أَيُّدُرْ هَرِ كَشِي كَهْ غَرَانِيَّتَهُ بِرِ
يَايَ السَّهْ أَوِينَهُ صَقَلَسَهُ حَقَّ سَبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَوْلَ كِشِيَّتِكَ
أَوْنَدَنْ يُوْقَسَلَلْنِي دَفْعَ أَيُّدِي وَحَدِيثِكَ وَارِدَ أَوْلُوْدِرْكَ
حَضْرَتِ رَسُولِ أَيُّدُرْ أَوِيُونَلِرْدَهْ أَوْجَ نَسَنَهْ نَكْ أَوِيُونِي خَلَالِدُ
بِرِ سِي أَوْلُدْرِكِهْ بِرْغَارِي غَرَانِيَّتَهُ بِرَاتِ أَوْكْرَدَهْ يِنَهْ أَوِينَهُ
يُوْكْرُوْكَهْ قَوْشَهْ بِرْ قَلْبِدْرَهْ أَيُّكْنِي أَوِيُونِ أَوْلُدْرِكِهْ أَوْقِ ائْتَجِيْلُرْ
بِرِ بِرِيْلَهْ أَوْقِ قَوْشَلَرِ بَانِشَانِ اَنَّهُ لَرْغَرَانِيَّتَهُ كَافِهْ أَوْرَمَقْ
قَصْدِنَهْ أَوْحَجِي أَوِيُونِ أَوْلُدْرِكِهْ أَيُّ خَلَالِ بِرِي بِرِيْلَهْ أَوِينَهُ
كَوْلَشَهْ لَرْ بُونَلِرْ جَمِيْعِي خَلَالِدُرْ وَدَخِي رَسُولِ حَضْرَتِي دَنْ
بُوَأَوْقِ ائْتَمَقْ حَقِيْقَتِكَ جَوْقِ حَدِيْثِ شَرِيْفِ وَارِدِرْدُ وَكَلِيْ جَمْعِ
أَوْلُوْبِ بُوْرِنَالَهْ دَهْ شَرْحِ ائْتَمَكْ أَوْلُرْ هَرِ بِرْغَرْدَنْ بِرِ أَوْجِ
جَائِشِي كَوْشَلَرَهْ لَرْ هَرِ بِرْ خَبْرَدَنْ بِرْجِهْ اَقْوَالِ سُوْبِيْلِيَهْ لَرْ كَهْ
خَيْرِ الْكَلَامِ مَا قَلَّ وَدَلَّ دِيْمِشَلَرِ يَعْنِي سُوْرَكْ خَيْرِ لَوْسِي أَوْلُدُرْ
كِهْ اَزْ أَوْلَهْ وَجَوْقِ نَسْنِيَهْ دَلِيْلِ أَوْلَهْ **أَوْقِ قَوْشَمَقْلِقِ** أَوْزَرِيْنَهْ

كَلَنْ خَبْرَلَرِي وَدَخِي شَرَطَلَرِي وَصُوْرَتَلَرِي وَأَوْحَالَلَرِي
أَوْزَرِيْنَهْ كَلَنْ خَبْرَلَرِي سُوْبِيْلَهْ **نُوْرًا مَّا** يَلِكْرِكْرَهْ أَوْقِ قَوْشَمَقْلِقِ
جَائِرِدُرْ سُوْبِيْلَهْ كِرْ أَوْ هَرِيْنَهْ رَضِي اللهُ عَنْهُ رِوَايَتِ أَيُّدُرْ
أَيُّدُرْ كَوِيْرِكُوْنِ رَسُولِ حَضْرَتِي بِنِي الَّذِي كِيْدِي مَدِيْنَهْ دَنْ
طَشْرَهْ جِيْقَدُقْ كُوْرْدُوْكْ بِرْ بُوْلَكْ اَصْحَابِي طُوْرُرْ لَرْ أَوْقِ
اَتْرَلَرْ عُمَرِ بْنِ الْكَوَاعِ رَضِي اللهُ عَنْهُ أَوْزَرْتَالَرِنْدَهْ رَسُولِ حَضْرَتِي
مُبَارَكْ جَمَالِي كُوْرْدُرْ لَرْ قَرْشُوْكَلِدِرْ رَسُولِ حَضْرَتِي بُوْنَلَرَهْ
بِيُوْرْدِي كِهْ **اِرْمُوْا وَاَنَا مَعِيَ اِبْنِ الْكَوَاعِ** يَعْنِي أَوْلَ سَيِّدِ كَائِنَاتِ
بِيُوْرُوْرَاتِكْ أَوْقِي بِنِ عُمَرِ بْنِ الْكَوَاعِ يَارْدِيْمِ أَيُّدُرْ دُوْدِي دُوْدِي
اَصْحَابِ أَيُّدُرْ يَا رَسُولَ اللهِ **صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ كَيْفَ نَزَّمِي**
أَنْتَ مَعِيَ اِبْنِ الْكَوَاعِ دِدَلِرِ يَعْنِي أَيُّ تَكْرِي رَسُولِي جَوْقِ
تَعَالَيْتِكَ رَحْمَتِي سَبِيْرُوْكْ أَوْزَرِيْكْرَهْ أَوْلَسُوْنِ بِرْجِهْ أَوْقِ
اَنَّهُ لَرْ جُوْنِكِي سَبْرَعُمَرِ بْنِ الْكَوَاعِ يَارْدِيْمِ قَلَارِ سِرْدِدِلِرْ هَمْ
أَوْلِ بِرَاتِي دُوْرِدِلِرْ دُوْنْدِي رَسُولِ حَضْرَتِي تَبَسُّمِ أَيُّدُوْبِ
أَيُّدُرْ **اِرْمُوْا وَاَنَا مَعَكُمْ كَلْهَمْ** يَعْنِي اِتْكْرِكْرَهْ بِنِ دُوْكَلِيْكْرَهْ

يَا رِدْمُ اِيْدِرْمُ دِيْدِي يَنْهَ جَاهِدْ دَنْ رِيْوَايْتِدُنَا يْدُرْبَت
رَسُوْلُ اللهِ دَنْ اِسْتَدْرِكُهُ **قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
الْمَلَائِكَةُ لَا يَحْضُرُونَ لَهْوَلِكُمْ اِلَّا النِّصَالُ وَالرَّهْبَانُ
يَعْنِي اَوْلَ خُلَاصَهٗ مَوْجُوْدَاتُ بِيُوْرِدِكُمْ حَقَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى
نُكْتُ فَرِيْشَتَهْلِي سِرُوْكَ اَوْ يُوْنُلَا رِيْكَزْدَنْ هِيْجُ بَرِيْدَهٗ حَاضِر
اَوْلَمَزَلْ اِلَا كِهٖ اَوْ قَاتَمَقْدَهٗ وَاَت قُوْشَمَقْدَهٗ دِيْر اَزْهَرِي اِيْدُر
رِهَانْدَنْ مُرَادُ اَوْجِ اَيْلَهٗ اَت قُوْشَمَقْدُر دِيْر اَبُو اِسْحَاقِ دِمَاوَانْد
كِرْمَانِي وَلَا يَتِيْنُكَ بِنَامُ اِيْجِيْسِيْدِي اِيْدُر رَسُوْلُ
حَضْرَتِيْدَنْ صُوْر دِيْلَر اِيْتِيْدُر يَا رَسُوْلُ اللهِ اَتَلَر كِرْمَانِي
اَيْلَهٗ اَوْ قَاتَمَقْدُر لَر اَوْجِيْهٖ رَسْمِلَهٗ قُوْسُوْنَلَر كِهٖ شَرَعِ اِيْجِيْهٖ
حَلَالِ اَوْلَهٗ دِيْدُر رَسُوْلُ حَضْرَتِي اِيْتِيْدِي اِيْجِيْلَر اَوْ قَاتَمَقْدَهٗ
طُوْر دُقَلَرِي وَفَتِيْنُ بَرِيْرِيْنَهٗ دِيْهٖ كِرْمَانِي اِيْجِيْسِيْكَ سَكَا
اِسْبُوْمَقْدَار سَنَهٗ نَدِر اَوْلَسُوْنِيْكَ سَكَا وِيْرِيْمُ دِيْهٖ يَخُوْدُ
اِيْدُر كِرْمَانِي دَنْ هَر قَفِيْمُ اَوْلِ سِنَانِي اُوْر دِسَهٗ اُوْر رِيْدَهٗ
بُوْقَدُر سَنَهٗ اَوْلَسُوْنِيْ دِيْهٗ مَعْلُوْمِ اِيْدُر كِرْمَانِي اَوْلِ كِيْشِيْنِيْكَ اَتَا

قَدْرَتِي اَوْلَهٗ اَلِنْدَنْ كَلِمِيْنُ سَنَهٗ اَنْكُ اُوْر رِيْنَهٗ بُوْكَلْمِيْهٗ لَر
يَا خُوْدِيْر بُوْلُكُ جَمَاعَتِ اَتَشْمَغَهٗ كَلَسَلَر اَوْجِ اَيْلَهٗ اَتَشْمُقُ دِلْسَهٗ
اَوْلُ قَرْعَهٗ صَالْمُقُ كَرِكُ يَعْنِي اَوْقُ بَرَهٗ غَلَر زِيْر اَقْرَعَهٗ صَالْمُقُ
رَسُوْلُ حَضْرَتِيْدَنْ سُنْدُر لِيْسُ بَر جَمَاعَتِ دَخِي اَوْجِ بَر لَهٗ
اَوْ قَاتَمُقُ دِلْسَهٗ لَر قَرْعَهٗ صَالِيْشَهٗ لَر اِيْكَسَر اَوْلَا لَر حُوْنُ
قَرْعَهٗ بُوْنَلَرِي اِيْكِي بُوْلُكُ قَلَهٗ دُوْنَهٗ لَر اَتِيْشَهٗ لَر اَلْبَتَهٗ كِرْمَانِي
سَكَا كِرْمَانِي كِرْمَانِي بُوْلُكِي يَكَلِسَهٗ كِرْمَانِي اَنْلَر كِرْمَانِي بُوْر لَر
اَوْجِي اَللَر وِيْر لَر تَا كِرْمَانِي لَر غَايْتَهٗ رَغِيْبَتِ اِيْدُوْبُ هُوْسُر
اِيْدُر لَر اُوْر كَرْنَهٗ لَر بِيْجَهٗ بَرِيْكَلُوْبُ اَوْجِ وِيْرَهٗ لَر دِيْهٗ لَر وَاْتِدُوْبُ
اُوْر اَتَهٗ لَر اَمَّا زَهْرِي رَضِي اللهُ عَنْهُ اِيْدُر بِيْجَتِكُمْ اِيْجِيْلَر اَوْ قَاتَمَقْدَهٗ
بِيْجَتَا لَر اَنْدُقَلَرِي اَكْر اَوْجِلَهٗ دُر وَاَكْر اَوْجِيْر دُر كِرْمَانِي
بَرِيْكَنْدُوْر دَنْ اَوْسَتَا دَلَر بَلِيْكَلُوْر اَلرِيْدَهٗ حَكْمِ اَوْلَهٗ هَر كِيْشِيْ
نَظَرِيْلَهٗ نَمَقْدَار لَو اِيْدُوْ كِرْمَانِي بِلَهٗ كِرْمَانِي مَقْدَار لَو مَقْدَار اَيْلَهٗ
خَصِيْمُ دَرِيْدَهٗ يِيْكَنُ اَوْلِيْلَهٗ اَلْوِيْ بِيْجَلِيْنَهٗ خَصِيْمُ اَتْمِيْهٗ زِيْرَا
اَدْمُ وَاِيْر دُر كِيْشِيْكَ بُوْلُوْدُر وُدَخِي كِيْشِيْ وَارِدُر كِرْمَانِي

کوش گشدر یعنی بیغینه چکیدر و کشتی وارد رسینه
گشدر یعنی گوگینه چکیدر و کشتی وارد راومزده
گشاد ویر و کشتی وارد ر قوله دیر سک گشاد ویر
بونلری جمعینی اول اوستاد کورمک کرک اول بر دفعه
اول جماعت یا لیکر اندر موق کرک اندن صکره هر گش
قلوق کرک دخی اوج قویجی اجمیلر اقلری التند بر
دور چکه لر یعنی تراز و برله برای برقوق کرکد یا بر
چری چکلمک کرکد تا کر بو اتمغه طوزنلر قدملری اول
چریک قویه لر بر ابردوره لر ایلر و کیر و طوزمیه لر و درخی
دوکه لینگ اوقی بر اوله یا یلری بر اوله طوز شلری طوز
قبضه لر گشاد لر بر ابر اوله اندن اشته لر اول وقت
یکلوک النک اول یعنی بلینه دیمشدر سهیل بن احمد ایدر
واجبدر اوق اجمیلر کر اوقک حدن یله لر یا یک دخی حدن
یله لر تا که اول وقتن اندقلری اوق نقدد یور ر یله لر شولر
کر پیغمبر اصحابی غایت اوزاق اندقلری مکه ارشون برله

8
اوج یوز ارشون انازلردی اندن ارتوق کسه اتمزدی الا
عقبه بن عامر جصنی کلدی اوچوز یکر می ارشون ایدی قلاز
اصحابی اوچوزی کچدی تا کر بو پیغمبر حضرتیه سوبلشد
رسول حضرتی ایدی نقدد کوجو کر پترسه اوقی اوزاق
ایکر کر ما بین العذصتین روضه من ریاض الجنة ددی
یعنی اول مخلوقاتک مختاری محمد مصطفی علیه السلام سو
کر اوزاق اکر کوجو کر بیتد کجه که اوق ایلدوغی مدد
دوشدو کیره دکن منزل نقدد ایسه هر بر اوقه حق تعالی
اوچاق ایچند اول قدر چایر لوچمنلو اقرصولو اوچر قوشلو
یکرر و خوش یعنی بیان حیوانلو او باغلو بچه لو کوشکوس
مقام ویررددی دخی ما تقدمدک کی اولوز اودوق زمانله
تجار بلراتد لر و چون صنما مقلغله بوعلیک اوزرینه عمر
چورتد لر ایشلر کر حوسمانه و تعالی عظمتیله بو عالم کر
فسادی وجوده کورن کوکدن یرو دکن دورت منزل قود
دور دخی منزلن طوبراق منزلن قودی دوندی فصللری دخی

قَدَرَتْ بِرَلَه دُورَتْ بِخَش اِيْدِي اَوْل فَضَلِي بِهَارْ هُوْدِي كِرَاثَا
 تُرْكِي دِلِنَه يَا زَايِي دِيرْلَرْ حَدْ مَدَّتِي اَوْج ايدرْ اَنْدَرْ صَيْف
 فَضَلِي حُكْم ايدرْلَرْ اِثَا تُرْكِي دِلِنَه يَاي دِيرْلَرْ اَنْكْ حَدْ مَدَّتِي
 اَوْج ايدرْ اَنْدَرْ حَرِيض فَضَلِي حُكْم ايدرْ اِثَا كَا دَخِي تُرْكِي
 دِلِنَه كُو زَايِي دِيرْلَرْ اَنْكْ دَخِي حَدْ مَدَّتِي اَوْج ايدرْ اَنْدَرْ
 صُنْكَه شِي تَا فَضَلِي حُكْم ايدرْ كِرْ اَنْكْ دَخِي تُرْكِي دِلِنَه قَيْش
 اِي دِيرْلَرْ لَيْسْ حَوْتَعَا لِي عَظْمَتِيْلَه اَدَمْ بِيغْمَبِرْ كِه عَلِيَه
 السَّلَامِي يَا رَتْدِي جَسَدِنِ يَعْنِي كُوْدَه سِنِي بُو دُورَتْ دُورَتْ
 تُرْكِي دِيْن مَرْكَب اِيْدِي بِيْرِي صَفْرَا وِ بِيْرِي سُوْدَا وِ بِيْرِي بَلْغَمْ وِ بِيْرِي
 قَان لَيْسْ عَقْل اِسْتِي اَوْلْتَلَرْ بُو دُورَتْ فَضَلِيكْ بِخَشِيْن قَلْد لَرْ
 اَوْق اَتْمَقْ اَوْزُرِنَه سُؤْلَه كِه يَا زَايِلِرِنَه اَوْق قَايِن اَعْجَنْدَرْ
 دُورْلِيشْ اَوْلَه اِنِي اَتَه لَرْ چُون يَاي فَضَلِي اِيْرِيْشَه قَيْشْ اَوْق اَتَه لَرْ
 چُون كُوْرْ فَضَلِي اِيْرِيْشَه چَا مَرَاغِي اَوْق اَتَه لَرْ كِه بُو اَوْج فَضَلِيكْ
 اَوْلْ اَوْج اَعْجَاكْ اَوْقِي بُوْرْد دِيْمِيْشَلَرْ دِرْ طَبِيْعَتْ بَا بِيْجَه اَوْلْ
 اَوْقَلَرْ كِه قَوَاق اَعْجَنْدَرْن دُورْلِيشْ اَوْلَه اِنِي اَوْغَرَاشْ كُوْنِنَه اَتَه لَرْ

بوسه

قَيْشْ كِه قَيْشْ فَضَلِي اِيْرِيْشَه كِرْ كِدْرْ اِتْجِيْلَرْ چَا رُوْدِي اِيْجِيْنَه
 كِرَه لَرْ اَدَمَان اِيْدَه لَرْ سُؤْلَه كِه بِرْ كُوْنْ اَوْلْ اَشْرَفِ مَخْلُوْقَات
 وَخُلَاَصَه مَوْجُوْدَات مُحَمَّد مُصْطَفِي اَوْ دُرْ طَا وُشْ مَلَايِك
 بِيْكَ حَضْرَتِ مَطُوْقْ بِالنُّوْرْ جِبْرَايِلْ اَمِيْنْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ كَلْدِي اِيْدُرْ يَا رَسُوْلَ اللهِ رَبِّكَ يَقْرُنُكَ السَّلَامُ وَبِحَضْرَتِكَ
بِالتَّحِيَّةِ وَالْاِكْرَامِ اِنِي تُكْرِي بِيغْمَبِرِي حَوْ سُبْحَانَه وَتَعَالَى
 سِنَه سَلَامْ قَلِيُوْرْ سَلَامْ بِرَلَه دُرُوْدْ اَسْنَلِيكْ وِ بِرَبْرُو
 بِيُوْرْ كِه اَوْق اَتْمَقْ اَوْزُرِنَه قَا دِرْ اَوْلْ كِرْدِيْرْ وَا مَتَكْنَه دَخِي
 دِيْكَ عَمْرَا اِيْچُونْ اَوْق اَتْمَغَه دُورْ شَسُوْنَلَرْ كِه هَرْ كِه عَزَا
 نِيْتَه اَوْق اَتْمَغَه هَرْبِرْ اَتْمِنَه اَوْجَا قْ شِيْنِي بِرَلَه بَرُشِيْنَه
 ثَوَابْ وِ بِرْدَلَرْدِي بِيغْمَبِرْ حَضْرَتِي اِيْدِي بَا قَرْنِدَا سَمِ
 جِبْرِيْلْ اَوْجَاغْ كْ شِيْنِي نَقْدَرْ اَوْلَه دِيْدِي جِبْرَايِلْ اِيْدِي
 يَا رَسُوْلَ اللهِ اَوْجَاغْ كْ شِيْنِي بِرَلَه كُوْكْ اَرَا سِيْجَه دُرْ
 دِيْدِي دُوْنْدِي رَسُوْلْ حَضْرَتِي اِيْدِي يَا جِبْرَايِلْ اَوْق نَه
 رَسْمَه اَتْمَقْ اَدَمَان نَه صِفْتَه اَتْمَكْ كِرْ كِه بَنَّا اَوْ كَرْتَكَلْ

تَاكَةَ بِنِ دَخِي اَصْحَابُهُ تَعْلِيمِ اَيْدِي مَحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى
حَضْرَتِيكَ بِيُوْرُغِي رِيْبِيَه كُوْرُمُ دِي جِبْرَائِلُ قَنَا دِيْرَلَه چَالِد
بِرِيَا زَايِلْدِي بَرْدِيْزَكَه كِي اَوْلْدِي يَعْنِي بَر تَعْلِيمِ خَانَصِيْفَت
اَوْلْدِي اَنْدَن جِبْرَائِلُ اَوْلُ اَجْدُوْغِي بَرْدَه بَر لِيْسْتَا ن قُوْدي
اَنْدَن بَر ياي اَلِنَه اَلْدِي دَخِي يَدِي ياي اُوْرِيْزِيْرَدَه طُوْرْدِي
دَخِي اِيْكَ قَدَمِن قُوْشَكَه طُوْتُدِي شُوْبِلَه كَر اَيْقَلِيْنِيْكَ مَقْلَرِيْكَ
اِيْج يُوْرَه بَر بَرِيْهَه قَر شُو طُوْتُدِي اُوْجَه لَرِيْن طِيْش يُوْرِيْهَه قَلْدِي
دَخِي قَائِمُ اَوْلْدِي اَلِيْفِ كِي طُوْرْدِي يايِنِي دَخِي طُوْغَر لِيْدِي
قُوْلِيْن قَائِمُ طُوْتُدِي اَيْتُدِي يَارَسُوْلُ اَلَلِه بُوِيْرِيْكَ اَتْسِيْدَن
فَايْدَه اَوْلُ حَا صِيْلُ اَوْلُوْرِيْهَه بُوَايِي طُوْتِن قُوْلُ دِيْرِيْكَ كِي كَر كَرْدِي
نَظَر دُوْرُسْت اَوْلُوْر دُوْشَمَنَه قَر شُو طُوْتَمَعِك يُوْنِيْن يُوْشَن
خَا زِيْلَر بُوْمَقَا مَدَه اُوْكَه نُوْر لَرْدِي دَخِي دُوْرْت بَر مَغِيْنِي
جِبْرَائِلُ يُوْمُدِي بَر بَاش بَر مَغِيْن اِجُوْق قُوْدي كَرِي رَاسْت
قُوْدي شَصِيْدَن رَاسْت بَعْلَدِي كُوْرِيْن رَاسْت طُوْتُدِي
چَكْدِي ياي اُجُنْدَن اُوْق قُوْلَغِيَه كُوْرْدِي تَا كَر دَمَرِن اِيْج

قَبْضِيَه كَلْدِي نَظَر كَر اَتْدِي نِشَانَه يايْكَ اَرْدِيْن وَيِرْدِي اِيْدِي
كُشَاد وَيِرْدِي اُوْق رَاسْت لِيْغِيَه چَقْدِي نِشَانَه طُوْقْدِي
اُوْج نُوْبَت بُوْر سَمِيْلَه اُوْق اَتْدِي قَر شُو اُوْقَه كَبْدُو اَلُوْرْدِي
كُنْدُو اَتَا رْدِي اَوْلُ دِيْكَدُو كِي نِشَانِي اُوْر رْدِي اَنْدَن دُوْشَك
اَيْتُدِي يَارَسُوْلُ اَلَلِه طُوْر كُ سَر دَخِي اَتِيْكَ دِي رَسُوْلُ حَضْرَتِي
طُوْرْدِي اَوْلِيْرَه وَارْدِي كَر جِبْرَائِلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ كِيَه طُوْغَر لِيْدِي
طُوْرْدِي دَخِي اَوْلُ مَبَارَكِ اَلِيْ اَتْمَغَه اُوْر اَتْدِي اَيْتُدِي ياقَر لِدَا شَم
جِبْرَائِلُ بِنِ دَخِي بَاش بَر مَاعِي اِجُوْقِي طُوْتَه يِرْدِي جِبْرَائِلُ اَيْتُدِي
يُوْق يَارَسُوْلُ اَلَلِه سَر مَبَارَكِ بَر مَاعِي كَر يُوْمُوْق كَر كَرْدِي دَخِي
اُوْق چِيْكَ لَك اَيْدِي كَر **بِسْمِ اَلَلِه مَجْرِيْهَا وَمَرْ سِيْهَا** دِيْكَر اَنْدَن
اِتَكُر رَسُوْلُ حَضْرَتِي اَيْتُدِي يَا جِبْرَائِلُ سَن بَر مَاعِي كِي بِيْجُوْر اِجُوْق
طُوْتُدِيْكَ يُوْمُدِيْكَ دِي جِبْرَائِلُ اَيْتُدِي يَارَسُوْلُ اَلَلِه فَر شِيْهَلُوْ
بَر مَقْلَرِي جَمِيْع يُوْمَلْمَغَه دَسْتُوْر يُوْقْدِي زِيْر اَشُوْبِلَه دُر
يِر يُوْرِيْنِيْكَ مَخْلُوْقَاتِيْكَ هَر بَرِيْنِيْكَ نِشَانِي وَارْدِيْزَكَه اَنُوْكَلَه
بُوْلُوْر كُوْكَ اَهْلِي نُوْكَ دَخِي اَنُوْكَ كِيْدُر هَر بَر كُوْكَ فَر شِيْهَه سَنَدِي

بِرْدُورِي نِشَانِي وَارْدِرِكِه اَنَكَلَه بُولَنُور دِدِي اَمَّا قَبَضَه اُسْتَاذ
بَشْ صِفْتَدُور دُور دِي خَلْقِ اِيچِنْدَه اِسْلَمُور بِي كِيَز لُودُر
اِنِخَا وُسْتَاذ لِر بُولُر بُو عِلْمِ اِيچِنْدَه قَاذِر دُر دُر لِر بَعْضِي وُسْتَاذ
دِ مِشَلَر دُر كِه قَبَضَه نُك دُور دِي اِسْكَارَه اِسْلَمُور وِي كِيَز لُور
دُر دِير لِر اَمَّا اُول بَش دِينر وُك قُولِي بُو دُر كِه بِر قَبَضَه جَنَك
بَاذ دُر اِيكِي قَبَضَه بَهْرَامِي اُوچِي كِر فِتْدُور دُور دِي قَبَضَه
تُر كِيدُر بَشِي بِلَغِيز كُور اُول قَبَضَه جَبْرَائِيل طَوْنَدُور غِي قَبَضَه
دُر اُو سْتَاذ لِر اِيچِنْدَه كِي كِيَز لُور قَبَضَه بِلَغُوز كُور اَمَّا اَنلِر وُك
قُولِيكِم قَبَضَه نُك اَصْلِي دُور دِي دِير لِر بِي جَنَكَا بَا اِيكِي سِي
بَهْرَامِدُر اُوچِي سِي تُر كِيدُر دُور دِي بِلَغُوز كُور كِر فِت دِدِي
بَهْرَامِدُر دِير بُو اِيكِي قُولِي نُوچُون يَا زُدُقِي كِسِيَه مُشَكَل قَالِيَه
چُون حَضْرَتِ رَسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتْدِي دِجِي دِيلَه
اَتْدُور غِي اَوْقِي كَنَدُور مَبَارَكِ الْبِلَه بَرِنْدَن اَلَه نِيكِم جَبْرَائِيل الْمَشْدُور
دُونْدِي جَبْرَائِيل اِي تْدِي يُوَق يَارَسُولِ اللهُ سِرْ طُورُك اُو قُور غِي
بَشْ صُورِي وِي نِير كِه اَتَان اِيلَه صُونَانَك ثَوَابِي بَرْدُر شُورِيكِم قُرَان

کتاب
کتاب
کتاب

عَظِيمُ وَكَلَامُ قَدِيمِ اَوْقِي اَنَلَه دِكَلِيَه نُك ثَوَابِي بَرْدُر اَوْق دِجِي
اَتْن اِيلَه صُونَه نُك ثَوَابِي بَرْدُر دِدِي دِجِي جَبْرَائِيل مَقَامِنَه
عُرُوجِ اَتْدِي پَس رَسُولِ حَضْرَتِي دُور تَصْحَابَه سِي اَوْق دِيكِي
اَتْلُر اَوْق اَتْمُق لَغِكِ عِلْمِن بُولُر لِر دِي عَرَبِ اِيچِنْدَه مَشْهُور لِر دِي زِي
بُو يَاي اِيلَه اَوْقِ عَلِي جِهَانَدَه قَدِيمْدَن وَار اِي دِي شُورِيَه كِر قَصِصِ
حَجْرِيَه اِي دُر اُول وَقْتِن كِر اَدَمِ پَتَغْمَبِر هَبُور اَتْدِي بَعْنِي اِيچِنْدَه
بِيَه اَتْدِي جَبْرَائِيل اَدَمَه كَلْدِي اِيچِيك صَنْعَتِن اُو كِر تْدِي اَدَمِ
صَفِي عَلِيَه السَّلَامِ اِيچِنْدَه كَدِي قُرْغَه كَلْدِي اَكُور كِي اِيچِنْدَه
قُور دِي هَلَاكِ اِيلْدِي اَدَمِ سِي اِيچِنْدَه اَتْمَكْدَه سَر كُرْدَن اُول دِي
تَاكِه بَر كُون جَبْرَائِيل اَمِين اَدَمَه كَلْدِي ياي كُور دِي وِي بَر طُور تَم
اَوْق وِي رِدِي قُدْرَتِن يَار اَدَمِش طُو تَمغِين اَتْمغِين كُور سَر دِي
اَدَمِ اَنُوكَلَه اُول قُور شَلَرِي اُور كُور دِي اُول اَدَمِ اَوْق اَتْدِي ياي طُور
اَنْدُنْصُورَه چَمَشِد شَاه چَمَشِد كُر دُور لُود وُور لُوتْصِيفِ قَلْدِي عَقْلِي
يَا اِيلَه اَوْقَه دِجِي دُور لُود وُور لُوقُولُر اَتْمَشْدُر دُور وُطْمَسِنْدَه اَمْتَه
اَنْدُنْصُورَه هَر بَر سَر وُر كِه تَجْر يَانلُر اَتْمَكَلَه هَمِر لُر اَر تُور دُر لُر حُور

وَتَعَالَى حَبِيبِي دُنْيَايَه ظُهُورَايِدِي سِلَامَرْدِي بُولِنْدَه غَزَا
قَلِقْ اَمْرَاوُلْدِي وَهَم قَرَضِ كِفَايَه اَوْلْدِي جَبْرَائِلْ كَلْدِي
شُوْبِلَه كِرْحَاكَايْتِ كِتَابْ اَوْلِنْدَه بِيَانْ اَوْلْتُدِي چُونْ اَوْلْ
دُورْتْ صَحَابَه اَوْقُدِي بِرِي سَعِيدِ بِنِ اَبِي وَقَاصْ زَهْرِي
بِرِي سَعِيدِ بِنِ اَلَاكُوعْ جَهَنِي بِرِي جُنْدَبِ بِنِ عَمْرُو
بِرِي عَقْبَه بِنِ عَامِرِي جَهَنِي اَيِدِي حَاضِرْ كَلْدِي لَرِ رَسُوْلْ حَضْرَتِي
جَبْرَائِلْ بِرِلَه اَوْلْنِ قَضِيَه بِيُوْرْدِي اَوْلْ دُورْتْ صَحَابَه تَعْلِيْمْ
قَلْدِي جَبْرَائِلْ تَعْلِي اَوْزْرَه قَلَانْ صَحَابَه دَخِي سِرْ اَوْكِرَه دِيكْ
دِدِي دُورْتْ لَرِ اَوْلْ اَصْحَابْ لَرِ اَيْتِدِي لَرِ رَسُوْلْ لَلِه اَوْزَاغَه
اَتَمَقْ وَاَرْمِيْدُرْدِي لَرِ رَسُوْلْ حَضْرَتِي وَاَرْدُرْدِي اَيْتِدِي لَرِ
بَارَسُوْلْ لَلِه اَنُوْكَ كِيْدِي بِرِي بِيُوْرْكْ دِدِي لَرِ اَيْتِدِي لَرِ اَصْحَابِي قَحِيْمْ
اَوْزَاغَه اَوْقْ اَتَمَقْ دِلَسَه كَزِيْلِكْرَه اَوْلْ اَوْقْ اَوْجْ دُورْلُو
اَنْدَا مَنَ اَتَمَقْ كَرَكْدُرْ اَوْلْ بِرِ شَمْعْ اَنْدَا مَدْرَايِكْنِي شِيَه اَيِيكْ
اَلُوْكَلُوْدُرْ اَوْجِي سِنِي كِرِشِ اَلُوْكَلُوْدُرْدِي كَرَكْمْ اَوْلْ اَيْلَانْ
اَوْقَلُوْكَ اَيِي جُحُوْفْ اَوْلَه مَدُورْ اَوْلَه يُونُسْتَرِي مَرْتَبْ اَوْلَه يُونُسْ

صُوْبَرَكْ اَوْلَه اَيِيكْ اَوْلَه اَوْلُوْكَلُوْ اَوْقَلْتْرَا زُوْسِي كَرَكْ كِرْمْ
اَجُوْقْ اَوْلَه كِرِشِ اَوْلُوْكَلُوْ اَوْقَلْتْرَا زُوْسِي بِمِشْ شَمْعْ
اَنْدَا مَرَاوَقَلْتْرَا زُوْسِي كَمِشْ اَصْحَابْ اَيْتِدِي لَرِ رَسُوْلْ لَلِه
اَوْلْ اَوْجْ اَوْقْ بَرَكْرَدِي اَتَلُوْرْ يُوْحَسَه هَرَبِرِيكْ بَرَكْرَدِي وَاَرْدُرْدِي
دِدِي لَرِ رَسُوْلْ حَضْرَتِي اَيْتِدِي هَرَبِرْ اَوْقَلْتْرَا كِرِي وَاَرْدُرْدِي
شُوْبِلَه كِر اَلِي اَرَبَه اَبِي اَوْجْ كَزْ اَوْلُوْرْ شُوْلْ اَوْقَلْتْرَا زُوْسِي اَجُوْقْ
اَوْلَه اَبِي يُوْقُرُوْ كِرْلِيَه لَرَا تَمَغَه مِيْلْ اَيِدِي قَضِيَه كَنْدُو بَاشِنْدُرْ
دُورْتْ بَرَمَقْ يُوْقُرُوْ طُوْمَقْ كَرَكْدُرْ اَوْلْ اَوْقَلْتْرَا زُوْسِي
بِمِشْ كَزِي اَوْتَه قُوْبَه قَبَضَه سِنِي بَاشِيْلَه بَرَا بَرِ طُوْتَه اَوْلْ اَوْقَلْتْرَا
كِرْتْرَا زُوْسِي كَمِشْ اَوْلَه كِرِي اَشَغَه طُوْتَه لَرِ اَنْدُ نَصْرَه اَنَا لَرِ
اَمَّا بَرِ تَابَاتِنْ اَدْمَكْ اَوْجْ دُورْلُو قَامَتِي وَاَرْدُرْدِي اَوْزُونْ
بُوْبَلُوْبِرِي اَوْرْتَه بُوْبَلُوْبِرِي قِصَه بُوْبَلُوْدُرْ كَرَكْمْ اَوْزُونْ
بُوْبَلُوْبِرِي جَنَكَا بَارِ قَبَضَه دَنْ اَتَه اَوْرْتَه بُوْبَلُوْبِرِي تَرِي قَبَضَه
دَنْ اَتَه قِصَه بُوْبَلُوْبِرِي بَهْرَمْ قَبَضَه دَنْ اَتَه زِيْرَا جَنَكَا بَارِ
قِصَه نَكْ طُوْمَه غَكْ اَصْلِي بُوْدُرْ كِرْمَرْنِ اَيِي قَبَضَه دَنْ

پس اوزون بويلونك قولي اوزونددنقدد كراچيدن اترسه
ديچ اتر اورتته بويلوچنك جنكاز طومتوق دلسه اوق صالني
چقار قصه بويلودخي جنكاز طومتوق دلسه ايرشدد مزبو
اوج بويلوادم اوزونلو قصه لواوچي دخي برادمان استلر
اوجي چقوب برقبضه دن اوقائسه لراوزون بويلونك اوقه
اورته بويلونك قصه بويلونك اوق ايرميه الا هر بوي كندو
قبضه سندن اشه لر بر ابر چقمغه اجمالي اوله ديشلر
فصل ادمان اتمك لكك نوعن سويلر اما اول ارنلر كه
اوقله يايك ادمان اتمك دلسه لراول ادمان اوج نوعله
در اول نوع بودر كه رومر صندوغي كي بر صندق الازم
اوج كيله چك بركيله كيك كونه لردونه لراول چك
ككي اوج باش اصلدك لر صوايله دخي اول صندوغي
قويه لردخي بر ديوارك ايجنه اوق ادميله اوج ادم اولجه لر
ادم دو كندو كي يرده دوره لردخي ديوار دن يكا طوغروله لر
قبضه باشيله بر ابر طوته لراول قبضه بوي يرده طوته لر

اولجه لردخي صندوغي بركن لرا اندن صكره اون كوره لر
اولنده قوت اون بتمن اوله وقلان بر بتمن ارتق اوله اندن صكره
اوج چوق كوره لر بري طقوز طوتا مبر بر مق بري طقوز
بر مق ايكي طوتا مبري طقوز طوتا م اوج بر مق اوله اندن
اول ارنلر كرا ادمانه بل بعلاميشلر دراوچ ياي دخي كوره لر
اولكي يايك قوت اون بتمن اوله اينكي اون بش بتمن اوله اوجي
يكرمي بتمن اوله ان دن اوج اوق كوره لر قاين انجندن هر
اوقك دمري اوج مقال اوله پرزوانه سي دمورا اوله دمن
لك اوجي دو كمه كبي دكرمي اوله ياصي اوله اولكي اوقك
اوزوني سكر طوتا م ايكي بر مق اوله اينكي اوق سكر طوتا م اوج
بر مق اوله اوجني طقوز طوتا م اوله اندن اول ادمان ايندروك
برسي بركازره الله الله برسي ايدو كرنلر سين ديه بوياي طوتن
ايدو كرجكرم ديه اول صورن كشي ايدو اول بويايك المغينك دخي
طريقي وارد راول انلري يرينه كوركل اندن اوقه ال اوركل ديه
الله ان كشي اينده كي يايك كرشين ير بوزنده قويه يايك ارقه سني

يُوقِرُ وَقِيلَهُ النَّدَى كَيْ أُوقِيَ تَرَاوَيْدَكَ دَخِي أَوْ تَلِيُوا أَوْلِيَايَكَ
كِرْشِي بَرْلَه بَاشْ أَرَاغِنْدَكَ بَرِكِهَ أَنْدَنْ يَايِكَ أَيَاغِنَه زَهَكِيرِي
شُوِيلَه كُورْ كِرْ زَهَكِيرِكْ طَمَخْ يُقَارُ وَكِبَه چَنْبَرَا شَغَه أَوْلَه دَخِي
كَدُو يَايِكَ أَيَاغِنُكَ بَاشْ بَرْمَاغُنْ كُورَه صَوْلْ أَيَاغِنُكَ بَاشْ بَرْمَاغُنْ
أَوْزَرِنْدَكَ قُويَه دَخِي بُوَيُونِي وَبَلِنِي أَوْ كُونَه أَكْرَكَ أَدِيلَه طُوبَه
دَخِي بُوَنُوعِلَه وَيَرْدُ أَوْقِيَه وَيَرْدُ بُوَدْرَا عُوْدُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
هَزَارَانْ حَمْدُ وَثَنَابُ خَالِقِ عَالَمِ دَرْدَانِ فَرِيدِنْدِي أَدَمْ رَاوُدُ
هَائِي حَمْدُ بَرَارُ وَا حِ انْبِيَاءِي حَقِّ أَوْلِ اَدَمْ صَفِي رَا وَنُوحِ نَبِي رَا
وَإِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ رَا وَأَسْمَعِيلَ زَيْجِ رَا وَأَسْحَى فَصِيحِ رَا وَمُوسَى كَلِيمِ
اللَّهِ رَا وَعِيسَى رُوحِ اللَّهِ رَا وَمُحَمَّدَ رَسُولَ اللَّهِ رَا وَهَمَّتْ بِي عَدُو
أَزْ خُلَفَاءِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ أَوْلِ ابُو بَكْرٍ صِدِّيقِ رَا وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ
رَا وَعُمَرَانُ بْنُ عَفَّانِ رَا وَعَلِيٌّ مُرْتَضَى رَا وَحَسَنٌ وَحُسَيْنٌ وَ
رَا وَحَمَّزُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ سَيِّدِ شُهَدَا رَا وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ
الْمُطَّلِبِ جَدُّ الْخُلَفَاءِ رَا وَسَائِرُ أَصْحَابِ الْكِرَامِ وَبَرُّ أَوْ تَادُ وَاقْطَابُ

15
رَا وَأَوْلِيَاءِ مَاضِي وَسُرُورَانِ بَاقِي وَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى الْأَوْلِيَاءِ
وَالْآخِرِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ دِيَه دَخِي چُونِ طُورَنْ
أَوْ سَتَادَلَه اِكْرَامِ اِيَدِه اَنْدَنْ أَوْجِ كَزْ شَهِيدِ لَزْ رُوحِنَه تَكْبِيرِ
اِيَدِه دَخِي اِكْلَه شَهَادَتِ بَرْمَغِينِ صَاغِ اَلِيلَه زَهَكِيرِكْ طَمَغِينِ
قُويَه زَهَكِيرِكْلَه بَاشْ بَرْمَاغِنَه كِيَه اَنْدَنْ يَايِكَ صَاغِ يَايِنَه
طُورَنْ يُوْرِيَه صَوْلِ اَلِنِي قَبْضِيَه صُونَه صَاغِ اَلِنِ اَوْقَه صُونَه
دُونَه طُورَنْ لَزْدَنْ دَسْتُورِ دَلِيَه دَخِي اَوْقِلَه يَايِ بَرْدَنْ كُتُورَه
صَاغِ اَلِيلَه اَوْقِي چُونِ صَوْلِ اَلِيلَه چُونِ يَايِ كَزْ نِي مِيدَانَه
قُويَه چَكَه كَزْ قَوْلِغِنَه دَمْرَنْ طَرِ نَاغِنَه كَلَه كُشَادُ وِيَه
صَوْلِ اَلِنْدَه قَلَه چِقُوبِ كِمْتِيَه اَوْقِلَه يَايِ كُتُورْمَكَ اَرْكَانِي اَوْجِ
دُورْ لُودَرْ صَحْبِي بُوَدْرِكِه دِيْدُوكْ هَرَقْنِي اِتْحِي كِه اَرْكَانِي كُوسْتَرْمِيَه
اَنُوكْ اِتْحِلِغِي مَقْبُولِ دُومْتِيَه لَرَا اَنْدَنْ بُوَاتَنْ كِسْتِي اَوْلِ اَلْدُويَغِ
كَيَانَه بَرْلَه اَوْقِي اَشَغَه قُويَه اَنْدَنْ اَوْلِ اُونِ يَايِكُمْ حَاضِرِ
قَلَمِشَلَرْدُورِ بَرِنِ اَلِنَه اَلِه كِه اُونِ بَمَنْ دَرْدَخِي اَوْلِ جِبْقَلَارُكْ
بَرِشِينِ كُورَه كِرْ طَقُوزُ طُورَانِ مَدْرُورِ بَرْمَقَدْرُ اَوْلِ يَايَه كُورِيَه

چکه اینج قضیه کوره یینه یرینه قویه اندن برای دخی طوه
که اندن ارتقدرد بودر چون اول ایش تمام اوله اول اوچ نایک
یرینی الیه اله دخی برزینان اله که اول زیزانک اورونی سکر
طونامر ایکی بر مق اوله دخی صندوق ایچند کی چکر دکه بوغله
دخی ایدک اوچ کوندک بر مغین اوریله وقایقه هفتک برکک
حمامه کیه حمامدن چقوب ووقایقه جهار شنبه کونی
دخی ووقایقه فرق کون تمام اولیج بر مقلربنک دریلری
برزقات قوله مش اوله اول چله تمام اولدوغند نصکره
کونک ومصطکی وزیت یاغی طوزله قرشدون لر قینه لر
دخی حمامده دورینه لر تا کر کوفتی صوبوله دخی کله اول
قلان لبش یایی کر چکامشدر بو نوبت چکه پس بلکر ادمان
ایتمکوک فایده سی واز ایش اند نصکره ایکی چلیه کیه
فصل چنکر بود دخی زار لکی فرق کون تمام ایدک اول بر
یایی یله کر اون بتمن ایدی اندن ایکی قریقه اول لبش بتمن یایی
الیه اله دخی اول زیزانلر وک برین اله که سکر طونامر اوچ

بر مغدی دخی یینه اذمانه بشلیه نیکم اذمان ایچند در
ایچ اتمیه طاش اتمیه دخی قولرین یکندن چقارمیه یانلر
اوستنه یا اتمیه چونیم ایکی اذمان چقه اورته بر ماغندک
درسی دخی قتاغان اوله او کوز بوینوزی کی اوله ایکی چله
دخی تمام اوله **فصل** چنکر اوچنی چلیه باشلیه اول
یکری بتمن یایی یله اول طقوز طونامر زیزانی اله قرق کون
دخی انوکله اذمان یلیه اوچ چله دخی منتهاسینه ایرشد
اوزاق اتمق بر اغن ایلیه خرمن ووقایقه اوله برای کوره کر
اول نایک ترتیبی الما ایچند اوله اما بوینوزی اوله سکر دی
سکر اوله طوقالی بالی طوقالی اوله اوزونی اون ایکی
دوغم اوله سکر نیک طرشیشی الشمس در هم اوله اندامی یعی اوله
بوغز لری دیک اوله قبضه سی ایچ اوله دورت بچو در هم
کیرش اوله قوتی یکری لبش بتمن اوله منتهاسینه او قلا اله
اتمغه چقدوغی کون ییل اتمیه بولد اتمیه دوشنبه کون
اوله بر زمان مغرب طرفه اته بر زمان مشرق طرفه اته بر

شمال طرفه بر زمان مین طرفه بود ورت طرفه اوق منبر
قند اولور بله اند نضکره ایچیلری برین جمع اید دخی اوق
برینه چقه لر ایکی بولک اوله لرمیدانک یارسی برباشند
طون لر و یارسی دخی برباشند طون لر ادمی اوق اته لر
سکر یوز ادم میر اوق ادمی اوله ندن معلوم اوله اوق ادم
ایمشلر دکر اوزته بولیو کشتی کوره لر برینک ایاعینه
بش ایاق اولچدره لر دخی اول بش ایاق بری اوچ ادم صایه لر
اوق ادمی بو طرفه اولور دیشلر اول اوق برینک بر میل
یبه لر منتها سی بودر کسنه غبر اولمیه هر کیشیم ایراغه
اوق اته کسنه ی بسوخته اشه انک کشادی کرک ایکی ال
دار چنبر اوله دشمان کشادی قلقان کشادی بودر
صاغ الی اردنه کیه صول کو کسنه هر کشتی پوته اتمق دورت
یوز ادم بر دن انک کشادی مضی کرک یدی دکر کشادی الی
دور لودرکی دورت د و لواتمق اوچ یوز المیش الی تعلیق وار
دردیشلر ددخی بر اوق اتمق یدی دور لوارکانی وارده

بری اولد دکر راست طوته ایکی ارکانی اولد دکر یایی نفل
بغلیه اوچنی ارکانی اولد که کون راست قویه دور دخی ارکانی
اولد که چکه بسجی ارکانی اولد که دمرنی ایچ فصیه کونه
الیتی ارکانی اولد که نظرنی بایک اردن دن اید یدی ارکانی اولد
کشاد وین بویدی ارکان دخی زه کیده بولنور دیشلر
دخی بر اوق یکر می دورت قیراطدر طولودن دمرن اوجه دکن
یکری قیراطدر هر کشتی طولویه کورسه و اشه اکانیم کشر دیر لر
کسه انک ایچلغنی قول اتمیه هر کشتی تیراشه اکانیم کشر دیر لر
انی دخی ایچلر قول اتمیه لر هر کشتی کو کسنه چکه اکانیم
کشر دیر لر انک دخی ایشینی قول اتمیه زیر اکر عجم ولا یتیک
ایچیلری چکن اوزرینه بوبیتی ده دیشلر بردور لودخی اتمق
واردر که اکانیم کشر دیر لر و بر اتمق واردر که اکانیم کشر
دیر لر و بر اتمق واردر که اکانیم کشر دیر لر و بر اتمق واردر
اکانیم کشر دیر لر و بر اتمق واردر که اکانیم کشر دیر لر و بر اتمق واردر
اکانیم کشر دیر لر و بر اتمق واردر که اکانیم کشر دیر لر و بر اتمق واردر

انك يوكي الماس كريدن دير لزو اوق وازدر كزنده الماس
وارد راني اته لزو اوق وازدر انك كرمي يزيكي اوله اني اته لزو
اوق وازدر كه انكا اكنه دوز لوانه ياي وازدر كه اني باشدن
باشه اكلينلرا وچ يرده مهر ليه لزان دن اوق اته لزان اوق وازدر
صباح دن اته لزان اوق وازدر كوش ايكي سو كي بوي چقه هو اوق
دونه اندن اته لزو اوق وازدر كه برفونك ياننده يمش اومر ده
بر بروك ديكي لرفونك ايچندن اته لزو اوق يوقار و طغري چقه
دخي دونه اول بور كه دوقته براوق وازدر كه اته لزو كه دون
ديه لبر د و لود دخي اتمق وازدر كه بربوك بجه لو او و كيه
اول اوق اته اوقله بيله ايله باجه دن چقه اوق وازدر كه
بر قوچ اوله تمام چكله ايله قوش اوق اوله انك كزنده بمرطه اوله
ايله قوش وازدر كه كرسيز ايله قوش اوق وازدر كه اندن بكمي
دورت اوق ايله چنكم بزمجه اورسلر برارايه چوقشه چنكم
ايراغه اتسلر هر يري بربكا طاغله اوق وازدر كه بربق كي
اوله اني ياييله اته لزان ته دن طش چقه اتمق وازدر كه كشينك

بونه

بونيونه بربولتر دقه لزو براوچي براوقه بعليه لزانته لزان اوله
كشي سورويه اله كيه اول بكمي دورت دور لوان اتمق كه
ديدوك بونلردر يينه كاملر ايمش لزو كرمي هر كشي اون ايكي بيك
اوق اتمق دلسه اون بش بمن ياندين قرق كوندن كهر اوق
اته چون بربجه تمام اوله دونه بربجه كون بربيز ايد اندن
ايچيري جمع ايد ابدست اله طمان مهر ليه دونه يري قازنه
طبوغه دكن صاع اياغن كومه اندن اورا دين اوقيه تكبير
وتهلل ايد صلوات بر له اتمغه بشلية اون ايكي بيك اوق اته
قدم ايرميه چون تمام ايد اندن صكه برياي كونه بكمي بمن
اوله اوق كونه لزان ايمچندن اوله دمري سپسوا اوله
فلك سينك اوزونلغي برس اوله دورت بوي اوله قربال دن
اوله اول يوك اعري ون يدي ميقال اوله اول اوق صيان
دمزندن كچه چنكم اول اشي دخي تمام اوله صنعتي ايچنده ببلون
اوله هر ايجيم دزكاه منكر اوله اوستاد سيزد زهر ايجيم
بر اقليمه وان انوك ارکانی اشبو نوعله كركرد دزكاه

اولدوغی پیه واره دخی ایکی قدمینک اوزرینک برفاتیجه و اوچ
اخلاص اوقیه طاش اشکی زیارت تالییه صاغ قدمن ایچرو
بصه دزکاه اوکته وارنجه هر برادینه اوچ کوه صلوات
گون کله دزکاه ایله کوروشه اندن اوستاد لرله کوروشه
استلشه دخی کجه صول طرفه اوتوره اول او قدوغی قرانک
توایی نیت غزا ایچون اوق اتلره باغشلیه زیر ابواوقله
با یک علمی دخی هنری عزیز علمدر و شریف هنردردخی هرگز
یاز لقه و یولدا شلقه اوقدن یایدن یاز و یولداش یوقدر شوق
کرمیشلردردخی ایچیلر اتدوغی انداره اوزرینه دیمیشلر
ودخی ادب بابنده دیر لر برملکه یای صومغه وضعی اشو
رسمه درکه یای صونن کشتی صاغ الینک اردندن یایک باشنده
بغرتینه قویه تا کمر قبضه اورتاده قله اندن اول ملکه صونی وین
دخی اولر کیم اوق ایچنده دنج روز ایلمش اولور انلره یای اشبو نوله
کرکدر کیم صونن کشتی یایک اشغه ایقندن طرفه باشی صول
ایله طوته صاغ الین یایک قبضه سینده قویه دخی صونه وانلر

عامیلردرد کند ولردن طومق او کرمیشلر انلره یای صوننجی
صاغ ایله یایک اشغه باشن طوته دخی صونی وین دخی
اوستاد لر دیمیشلردر که برکشتی مجلس ایچنده براتجیله دعوی
ایدوب یای دلسه بو اوستاد شا کرده یایک اشغه باشی
صول الینه اله دخی صونی وین اگر اول دعوی ایدن صاحب
اردن ایسه اول صاغ الین بو یای صونه نیک الینه صونه زیارتلیه
اندن یای الینه اله و اگر بی دریغ طوتوب یای الموق استرسه
بله لر که از کاشیردرا کایای ویرمیه لر دعوی سینی قبول
ایتمیه لر دخی اول تعلیق اشلری کدوق دخی عملی کیزلدوک
ایتمدوک دکلد ر کیم بخیللق اوله لکن ایتمدوک کیم سینی اولد
هر بی هنر اوستاده خدمت ایتمدن مبارزا بورساله الینه
کیره نظر ایلیه اول ایستی اول صاحب هنر لروک سیرنی
فاش ایلیه دیدوک زیر الازمدر هر برکشتی کیم بر مرشد خدمت
ایده اندن اوکر نه رسول حضرتی صلی الله علیه و سلم بورد
تولای المرئی ما عرفت ربی یعنی حضرت محمد مصطفی ایدر اگر کجا

تَرَبِّتِ دِجِي اُولَسَيْدِي تَكْرِي بِلَسَيْدِي مُرْدِي چُونِ اللّٰهُ
 نَعَا لِيْنِكَ جِي دِي بُوِيْلَه دِي جِي كِيسِ اَمْتِنَه لَارِمَا وُلْدُ ذِكِه
 اَوْسْتَاذِ سِرَايْشَه اَلْ اَوْرُمِيَه لَرَبَا قِي هَرْمُوْمِيْنِكِيْم
 بُوْرِسَالَه نَكْ اِيْچِنَه نَظْرَقْلَه زِيْنَهَا رَا كَسِي كِنْدُو تُوْر
 مَرْجَه اِيْدُوْبُ طَعْنَه اَوْرْمَسُوْنِيْم بِيْر عَزِيْرِيْ كُ قَرْمَانِيْلَه
 تَالِيْفِ اُولَسَيْدِي تَمَّتْ **فصل في اهل ديجي**
 مِنْ الْغُرَاتِ الْمَشْهُورِيْنَ بُوْلَاتِ اَلرُّومِ مِنَ الثَّقَاتِ مِنْ زَمَانِ
 اَبُو الْفَتْحِ سُلْطَانِ مُحَمَّدِ بْنِ سُلْطَانِ مُرَادِ خَانَ اِلَى السَّلْطَنَةِ سُلَيْمَانَ
 بْنِ سُلَيْمِ خَانَ الَّذِي جَلَسَ عَلَي سِرِّ الْمَلِكِ سَنَه سِتِّ وَعَشْرِيْنَ اَلْحِجْرِي
 مِنْ تَوَارِيْحِ الْاَوَانِ وَالْاَعْيَانِ اَكْرَجِه كِه اِلَى هَذَا اَلانِ تَوَارِيْحِ وَاثَارِ
 تَالِيْفِ اِيْدَنْ خُوْدِ مِيْدَانِ لَرِيْدَنْ سَنِكِ سَنِكِ ذِكْرِ اَوْلِيَانِ جِي
 يَهْلُو اَنْلَرِكِ جَمْعِيَه رَغْبَتِ اِيْمْدِيْلَرِه لَرْدَه مَعْرُوْفِ وَمَذْكُوْرِ
 اَوْقِ مِيْدَانِ لَرِيْنَه سَنِكِ مَنَزَلِ دِي كُوْبِ مَشْهُوْرِ اَوْلَانِ جَوَانِ
 مَرْدَانِ زُمْرَه سِي كِه بُوْنَلَرِكِ جُمْلَه دَنْ مَشَاهِرِي شِجَاعِ بُوْرِسُوِي
 نَامِ يَهْلُوَانِ وَايْنَكَنْدَر تُوْر قُوِيْرَانِ وَمِيْر اَسْمَدِ قُوْدَانِ وَاَنْلَرِ

اَقْرَانِ اَوْلَانِ تَرَانْدَا زَانِ هَرُوْ اَنْدَنْ كِيْمَلَر اِيْدُو كِيْمِي
 جَدَا بِيَانِ اِيْلَهْدِيْلَر اَمَّا كِتَابِ كِهْنَه الْاَزْكَه جَامِعِ جَمِيْعِ
 حِكَايَاتِ وَاثَارِ دَر بُوْ خُصُوْصِكِ مُسْتَقِلْ فَصْلِ اُولَسَيْدِي
 مَحْنِي بِيْرَقْنِ اَخْرِيْبِيَانِنَه نَمُوْدَارِ دَر لِيْ كِنِ نِجَه شَعُوْرِ بُوْلَسِيْم تَفَا
 سَلِيْمِ خَانَ وَسُلَيْمَانَ خَانَ زَمَانِ لَرِيْدَه كِي قُوَا سَانَ وَاُسْتِيَانِ
 زُمْرَه سِنْدَنْ زَايِرِيْتِ اللّٰهِ الْغَفَّارِ حَسَنِ بْنِ نَجِيْتَارِ عَنِيْ عَنْهُمَا
 الْاَسْتَاذِ بُوْ خُصُوْصِيْ عَلَي التَّفْصِيْلِ يَا زَمِيْشِ اِسْتَا نَبُوْلِ فَحْنِيْدِ
 سَنَه ثَمَانِ وَخَمْسِيْنَ وَتِسْعِيَه تَارِيْحِيَه كَلِيْبَه تَمَامِ
 بُوْرِيْلَرِه ظُهُوْرِ اِيْلِيْنِ تِيْرَانْدَا زَانِ نَامِيْدَا زَانِ زُمْرَه سِي عَلَي
 الْاَسْمَا مِي بِلْدَر مَشِي حَتِي مَشَاهِرِ مَنَازِلِ دَرْتِ رُوْزْ كَا رَلَه
 اَتَلُوْبُ عَلَامَتِ طَشَلَرِي دِكَلِمِ شِدْرِ اَنْلَرِي يَعْنِي بَايِ تَحْتِ
 اَوْلَانِ اَدِرِنْدَه وَبُوْرِسَه وَاِسْتَا نَبُوْلَه حَتِي دَا رِ الْمَلِكِ
 قَدِيْمِ كَلِيْبُوْلِيْدَه وَاَقِعِ مَنَزَلِ لَرِي تَفْصِيْلِي اِيْلَه اَلْحَقِيْقِ اِمْتَشِرِ
 لَاسِيْمَا هَرِي اَدِيْشَاهِ عَالِي جَاهِ كَنْدُوْر مَانِنْدَه كِي اَسْتَا ذَا نِي نِجَه
 مَرْتِيْبِ قَلِمَشِ وَقُسْطَنْطِيْنِيَه فَتَحْنِدَه اَوْقِ مِيْدَانِي تَه مَقُوْلَه

تفصيل از اسامی و احوال و سیرت و غیره
 لطیفه واقف و مستفیدین من مخرج

حدود معينه ايله تحقيق اولمش در نقيرو قضيير اول
رساله سيند يازب بلدرمشدر بو حقاير انك زنده سني
اختيار وانخاب اينلدم و تاريخ رساله دن تاريخ تاليف
كاتبه كنجنه قرقيش بيلده ظهور ايلين هزور لري داجي
كما ينبغي بلدردم ايمدي خفي اولينه كه علم رومي تعليمي سنت
اولان مهاتدند در اثناء جهاد و غزاده هر خدك اهل ديار
جنك مقامينه طور دوغي خصوصاً فخر عالم حضرت
محمد اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم اوق ياي صقليوب
مفرقه لرده براندازلك ايدن اصحاب خاصه وسعدين
ابي وقاصه التفات و اكرم بيوردوغي ستنك برنده
مشروح و مسطور دحي بركون كند و لر منبره چقوب
مبارك اللزنده بر قوس عربيه طابتوب و اعدواهم ما
استطعتهم من قوة نصر كرمي مفهوم لطيفتي بيان بيوردوقل
اشاده اوج كره الا ان قوق الرمي ديديلر يعني قوتلكه و
بحسب الاستطاعه يرا قلمغه كه سعكين اولا اوف

انمقدن

انمقدن غفلت اينلك و رومي علمي محض قوت بيلك ديور
اصحابه سويلد يلو اول حينده قوشه انكار تمكله غن
رومي ايا سني اراده قلد يلو وينه غزوات بنويونك برنده
ليث الله المحارب علي بن ابي طالب كرم الله وجهه حضرت
رسول الله حضور زينه وارد يلو يانلرندك برهوس عربي بولندوغي
حالنده قشور لنده طور ديلر فخر عالم صلى الله عليه وسلم كه على اكرمي
قوسله متقلد كوردى هكدا اناي جبرائيل منقلدا بمثل هذا القوس
يوم البدر بيوردى يعنى كه بدر غزاسينده جبرائيل عليه السلام
نوكا بگورر ياي طاقوب كالمشدر امته قوسله نقلد تعليم امشدر
خبر و يرد يلو بعد الهجر من استطعت بهذا القوس فاطمه و من
استنرك بها فانصره و من استرزقك فادزقه ديد لر يعني كه ياي
هر كيمه ياي طيقنوب اوق اتوب سندن طعمه استرسنه اطعام ايله نصر
دجاسن ايلرسنه مقصود تام ايله رزق اميدن ايلرسنه عطاء رزق ايله
شاد كام ايله بيورد يلو بوندن ما عدا من اتخذ قوسا في بيته فقد فاز ماد
القوس في بيته ديد يلو يعنى خانه سينده اوق ياي صقلا بن كمنه فوز
فلاح

اوردده دورد يوبلير ديارينه علوا البناء كمر الرقي فانه تكايفه الغد ويورد
يعني من تعلم الرمي ثم تركها فليس مناد يوب اوق اتمقه هو سلتوب بعد
قراغت ابلن برون دكلد رد يورمي ترغيشي رمزني اتمه طويرد يور وبالجملة
بونك امثالي حديث شريفه به نهايت يوقند اما انجيله وحين نقله
ازمايش ايدوب اوق يار شتره مناسب اولان احاديث لطيفه دخي غايت
چوقدر جمله دن نقلوا الرمي فان ما بين الفرصين من رياض الجنة بيوردي
يعني اوق اتمقه ازمايش فلك كه هرايكي نشاكر اراسي رياض جنت يور اول
حديث بهشته ن سزه واسع يرلر ويركلد دينلدي وير حديث شريفه دخي
بدالجنت الجنة بالستهم الواحد ثلث نفر بيوردي يور غواده كفاره امثا
ايدن برا وقت يمن يركتيله اول خدني اشلين واول اوق ويابي دوزونوب
كرشلاين خصوصاً اول اوق اتوب جهاده شعى ايلين جنته داخل اوله جند
ديومزدي وبرايتي اتمه طيوردي يور وير حديث شريفه دخي اوق صالغي
وراوييني ومعلمي بيورونوب فوسكر يرينه معلم عالم ردي اولان نصيبن
بيوردي يور على الخصوص مئاب اولورد يوبهورب جنته دخول اتمه رني
يشادت ايند يور **ذكر ابتداء ردي** در جهان ترغيب سلطان محمد خان

وتعيين حدوده سيدان بدار الملك عثمانيان امام جعفر طبري وسرا
الزمان موالفي مسعودي مخلنده بيان ايامشرد وكم سهم وقوس جندت
چمشدر وروي زمينه اولاحضرت آدم صفي على نبينا وعليه الصوات
والسلام اوق اتمسند يعني زراعت وخراسنه مامورا اولوب
نعم اديكه رمه مرغاب عرض پرواز وطيوان ايله جنت وجواتد يور و
حضرتك اديكي كندم دانه لرين اشوب جفروب غدايد نر هر چند كرفنه
سعي ايلدي ممنوع اولد يور انر عبادت عبادن شغلينه بولند فچه فرست
اولوب نختك تناولينه مجد اولد يور بالاخره **ادم پيغبر عليه السلام** حضرت
خلاق داد جكر جناينه مرغاندن شكايه ايلدي امر جليل ايله جبريل
تروال ايدوب جنتك بر قوس وايكي اوق وير كيش كنوردي صفي الله
بولرندر يا جبرائيل ديد كه خبر وپروب ياي كوسروب هيزه قوه ديد
وكيش صونوب شده الله بيوردي بعد اوقاري وپروب زكايه الله
تعبيرن قلدي پس ياي شجه قور يور اوق نجه ايلور ونجه نشا نلور حضرت
ادم جناينه او كنددي بو تقدير نيرانداز لك پيرلري ملايكه دن جبرائيل
اولور عليه السلام بشر زمرة سيدن صفي الله جليل ايدوكي تحقيق اولور

نَبِيكُمْ اصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَمَانَتِهِ بِرَبِّهِ
قَدَمَرِي سَعْدِينَ وَفَاضِ اِبْدُو كِي مُقَرَّرًا وَاُولُو دِيْنَاءَ عَلَي ذَلِكِ سَلَا طِينِ
ذِي شَانِ خُصُوصًا اِلِ عُمَانَ نَبِرَا نَدَا زَرَهُ رَغَبَتْ وَالتَّيْفَاتِ اِبْدَه كَلِمَاتِ دُرُ
مَنْزِلِ اَنْلَرِكُ مَنَاصِبِ جَهَنَّمِ مَنْزِلِ قَطِيعِ اِنَّه لَرَبِّه رَحْمَتٌ وَاَوْرُ
فَلَا جَرَمَ اَبُو الْفَيْحِ مُظَفَّرٌ عِلْمِ بَعْنِي كِه سُلْطَانِ مُحَمَّدِ خَانِ مُحْتَرَمِ كِه اِسْتَا نَبُو كِي
الَّذِي غَلَطَهُ جَانِبِي دَنْ كِي صَحْرَا يِ اَوْقِ مَبْدَانِي تَعْيِينِ قَلْبِي تَا كِه مَرُورِ زَمَانَه
بَعْضِ اَشْرَابِ بَرِيدَنْ طَمَعِ قَلْبُو بِ الْمَيْلِ بَعْنِي كِه مَوْتَا لَرَبِّي دَفِنِ وَاَبَاغِ وَاَبَاغِه
دِكْتِه لَرَبَا عِثْ بُو دُرُ كِه مَرْبُورِ اِبْنِ بَحْتِيَا رِ سَالَه سِنْدَه سِنُورِي نَا زِ مَشِيْدُ
اَكَا بِنَاءِ بُو حَقِيرِ دَخِي بُو حَلَلَه لَتَطْيِرِي نِي مَنَاصِبِ كُوْرُ مَشِيْدُ بُو وَاَجَلَه كِه
اِبْتِدَا سِنُورِي جُورِ جُودَاغِي بَرِيدَنْ شِمَالِ طَرْفِه بِيُو كِ بُو كَرْتَلِنَه وَاَنْدَنْ اَلْجَبْرَه
وَبُو زَلْفِي دَنْ بَلِيغِي اَغَا سِي قَرَه كُوْرَا اَغَا اِبْلَه غَلَطَه قَا ضِي سِي اُولَانِ مَوْلَا نَا دِي كَلْدُو
طَا شَرَه كِيْمِ اَنْدَه بَرِيُو كِ بَرِ لُو طَا شِ وَاَرْ دِرَا وُلْدَا اَنْدَنْ صُكْرَه بُو بَرَا زَفْتُو لَرِي
قُرْبِنَه وَاَفِيعِ مَنُورِ نَامِ زِي دِيُو شَا بَعِ حَمَلَه وَاَنْدَنْ صُكْرَه بِيَلِكِ بِيُو كِ قَا زَلْفِي دَنْ
كُجُوْبِ جَا قَلِرِ دِيْمَه وَاَنْدَنْ شَرَفِ دُو غُرِي حَلُو اِي قَا زَلْفِي نَه وَاَنْدَنْ قَبْلِيَه طَرْفِ
جَعُورَا نَا دِي نَامِ بَاغِي نَكِ خَنْدَه قِنَه بَعْلَه اِنْبِيْرُ كَارِنَه وَاَنْدَنْ لِيْجِيَارِ كَارِي اَبَاغِه

بَعْدَه لِيْجِيَارِ نَكِيَه سِي قُرْبِنَه كِي بَرُوْنَدَه وَاَفِيعِ طَرْفِي عَامِدَنْ نِهَابِتِ بُو لُوْرُ
بُو جَمَلَه بَاغِ وَاَبَاغِيَه اِي كِنِ سُلْطَانِ مُحَمَّدِ اَمْرِي اِبْلَه فَا بِي قَا شَا وَاَزِيْرُو اِسْتَا
صُو بَا شِي سِي مِدَلِ لُو كِي دَاوُدِ بَكِ نَامِ اَهْلِ تَدْبِيْرِ اصْحَابِيْنِكِ حَسَنِ رِضَا لَرِيَه
صَا تُوْنِ اَلْدِيْلَرِ اَوْلِ حَدَا بِي وَبُو سَتَا بِي بُو زُوْبِ اَوْقِ مَبْدَانِي نَامِ قَبُوْبِ
نَبِرَا نَدَا زَرُو كِ اَللَّزِيْنَه حَكِيْمِ شَرِيْفِ وَتَسَكِ وِيْرِدِيْلَرِ وَاَبِيْجِيْدَه حُدُوْدِ اَرَبِيْ
مُفَضَّلِ وَاَسْرُوْحِ بِيَانِ اِبْلَه بِلَرِ اِبْنِ بَحْتِيَا رِ سَالَه سِنِي تَارِيْحِيَه ذَكِ بُو بَرَا زِ
وَلُو طُوْسِ وَبَطِي وَفِيْلَه وَبَلْدُوْرُ نَامِيْنَدَه كِي نِيْشِ رُوْزِ كَارِ اِبْلَه اَلْمَشِيْشِ نِيْشِ مَقْدَا
مَنْزِلِ اَلْمَشِيْدُ وَاَجَلَه نِكِ طَا شِ بَرِ لُو بَرِيْنَه دِي كَلِمَاتِ دِلَا كِنِ زَمَانِ مَرُورِ اَبْجَلَه
بَلُوْرُ كِيْمَه قَا لِيُوْبِ دُنْيَا دَنْ عُبُوْرَا اَبْجَلَه نِيْجَه سِي اُوْنُوْدِ اَلْمَشِيْدُ قَا لِمَشِيْدُ اَمَّا
مَبْدَانَه كِي نَكِيَه بِنْيَا دِيْنَه بَا نِي اُولَانِ وَاَزِيْرَا سِي كَلْمَتِ دِيْ شَا دِرِكِه عَوَا جِرِ عَمْرِيْنَه
بُوْسَتَه نِيْجَاغِي وِيْرِيْلَرِ اَنْدَه قُوْرَه اَوْلَمَشِيْدُ نَا سُلْطَانِ بَا يَزِيْدِ زَمَانَتِه ذَكِ
اَبْجِيْلَرِكِ سُوْرِي قُوْرِ جُودَاغِي دِي بَكَلَه مَعْرُوْفِ بَرِيْرِ جُكُوْرَا اِبْدِي نَبِرَا نَدَا
بَا يِ نَخْتِ اَنْدَه اَدَا عِ صَلُوَاةِ اِبْدُوْبِ اَبْنُورِ لَرَا اِبْدِي بَا شَا يِ مَرْبُورِ سُوْرِي
قُوْرِ نَامِ شَخْصِي كِ بَاغِيْنَه خَرِيْدَارِ اَوْلَادِيْ قَدَه حَوَالَه دُرُ دِيُو اَوْلِ جُودَاغِي
يَقْدِرِ مَشِيْدِي بَهْلُو اَنْلَرَا دِي رِعَا يَتِ اِبْدُوْبِ طِنَمَا مِشَلَرَا اِبْدِي بَعْلَه نَامِ

پهلوان بايزد نام نيراندازم بايزيدكم بايزيدخان اما سته ده شهزاده لکن
 بولشمش ایدی تکرار عجدن کلوب بش کش چکدوکنه تیراندازان **دوم** اونی
 زیارت انک بنورمشدی انردخی چادر لر هوروب کلی اطعمه بشروب
 وضیافتاری کوشنده پاشای سفور کندهی باغنده بولمغین بریکی
 سفره یک ایله وارمشار یعنی عرض خلوص ایله عبودیت قلمشار چادر
 لرینه او نورده قیرینی کورنجه سابقا چارداقی یقده وغینه نادم اولوب
 نجه اعتدالردن صکره یا نلرنده اول تکیه و مسجیدی یا پیشار پهلوانلر
 باظر اولوب استدلرینی زاویه دار انک اوزده شرط امشار اما شیخ
 افندیلک محمود ده نام عزیز استیوب کتورمشار اول وفات ایتد کرد
 صکره قوهی دده فقر اسندن خمره دده نام عزیز استیوب اول خدمته
 کورمشار حنانکیه نک جانب قیله سنده طوبت اغا جبرین قوهی دده
 مرحوم کندو ایله د کشار و برکون مزبور خمره دده پره میه نیوب کمال
 صحت ایله کلورکن یا ننده کی یا دانته وصیت ایدوب وداعله جان و پرشار
 گراما تندن اکثر خلق اتیفاق ایدوب کندوی اول اول تکیه ده کورمه مشار
تحقیق رفیق واصطلاحات ان رفیق هر طالیه معلوم و سالک داعیه مفرموم

اوله که بر پهلوان منزل اتمق طریقینه پویان و زمانه و نام و نیشاخ قاسم
 دیور غیت کنان اولسه اوله طور دخی محله برطاش دیکر اول سنکه
 ایاق طاش دیر لر انک زمانته طوروب ناوکن اتار برطاش دخی
 اوق دوشدو کی محله نصب ایدر تیراندازر اک طاش اطلاق ایلر انک
 صکره منزل تانلر شولکی اناطاشنه دوغری آته لر اورسی انده دیو تعبیر ایدر
 و انوک تیرانداز لغی خلی تحسین ایله فجن که طاشنه اطوب اوق
 طشره سینه نازل اولسه شصت ایدی تعبیر اولور نیکه صولیدن طرفه
 طشره اتلان اوقه قبضه دن ایدی دیو تقریر ایدر لر جلدن مقبول اوره
 سیه اتمقدر اول اکیسی کویا بولیدن صا یا مقدر هر فجن که منزل طاشنده
 ایزاقلغی او تورا دمندن اگسک اوله اچلرنده فی لجمه اعتبار بوله اول
 حسابده زیاده بیرون اولورسه یا بانه درد بو اعتبار و الیفات قلمینه بو
 طایفه نک اعتبار لر نده هر بش ایاق پره ایکی آدم دینلور نیکم اوج کز بو
 دیسه لر بش آدم مراد اولنور **بعده** ما جلدن اول اتلان اوقه قلاوز
 تعبیر اولنور خلیجه مقبول طور لر و بر اوق که ما مولدن زیاده کینه
 اوق قاجردی لافن ایلر لر بوندان ما عدا که بر پهلوان که میدانه حقیقه

مَنْزِلِ اَوْقِنِ اَتَمُّ اِرَادَةٍ فَيْلَهُ اسْتِزَادَانُ هُنَّ رَيْشَه وَتَبْرَانْدَانِ صَلَاحِ اَيْتِه
بِلَا عَرْضِ حَاضِرِ اَوْلُوْبُ سَبَلِ مَنْزِلَه دِكْمَلَه لَا يَنْ اَثْرَسَه ضِيَا فِتْنِ اِتْدُوْدُو
خَيْرِدُعَا سِنِ اِدَا قِيْلُوْبُ حَسُنِ اِتِّفَاقِ اَيْلَه طَاشِ دِكِرِدُوْدُو رُوْدُو اَوَّلِ ضِيَا فِتْ
رَافِيْنِكُ شَايْتَه كُوْدَه بَدَلِ نَعْمَدِدِ هَرَنْدِ كَلُوْشَنَكِ دَسْتِ اَيْسَه دَه فِي رَمَانِيَا
بِيْنِ اَيْقَه خَرَجَلَه اِنْجِي حَاصِلِ اَوْلُوْدُ جَمْعَدِدِ هُوْ طَاشِ دِكِدِكَه بُوْقَاعِدَه
اِنْجَلِرِنْدَه اَوَّلَه كَلْمِشِ عَادِنْدِرِ كَاهِ اَوْلُوْدِكِ بَرِ بَهْلُوَانِ مَنْزِلِ اِنَارِ نِشَانِ دِكْمَلِ
ضِيَا فِتْنَه نَقْدَرِي اَوْلُوْدِي كِي بِيْرِ حَالَا كِي بَعْدَه رَمَانِ طَاشِ دِكْمَلِ نَيْسْتِ
اَيْدَرِ اَنْكُ كَيْلَرَه مَخْضُوْصِ خَيْرِدَه طَاشِ شَرِ نَيْقِيْلُوْرِ اَوَّلِ عِلَامَتَه جَلِ قَلِ
تَعْبِيْرِ مَنَاسِبِ كُوْرِيْلُوْرِ اَمَّا مَنْزِلِ اِتْلِدِقِدَه كِي بِيْنَه بُوْرِ مَزْدَنِ بِيْجَه كَمْسَه اَوْلِ
دُوْشِدِ كِي بِيْرِي كُوْرِيْمَلَكَه كِيْدِرِ نَبْرَانْدَانِ اَزْ اَكَا هُوَا جِي تَعْبِيْرِيْنِ اَيْدِرِ اَكِي
اَيْلَرُوِيْ وَ اِرْدِرِ اَعْدَدِ لَنْوُبِ كَلَه سِنِي بِلَكِ لِيْچُوْنِ بَرَه قَوْلَانِ اَوْرِدُوْرِ لَوْ شُوْبَلَه
اِتْلَانِ اَوْقِنِ اَتِ كِرُوْدَه كِي طَاشَه دِكِ كِيْرِي قَالَه فَوَاجَه اَنْوُبِ اَوْقُوْ
بُوْرِيْدِي مَضْمُونَتَه اِشَارَتِ فِلِنَه اَكِرُوْدَه كِي طَاشَه دِكِ كِي وَ اَرَه بَا خُوْدِ
اِكْبِي اَوْچُوْبِي طَاشَه مَنْزِلِ اَلَه هُوَا جِيْلَرِ بُوْكِرَه دَوْلِنْدَانَه لَرَا وُقْتِ
مَنْاِزِلِ طَاشِرِيْنِ بَرِيْنِ وَ اَرْدِي مَفْهُومِي اِشَارَتِ اَيْدِرِ لَرَا اَمَّا فِنْجَكَه جَمَلَه

كِيْجَه قَطْعِ مَنْاِزِلِ قَلُوْبِ اَنْبِيَا زَهْوَا بِيْلَرِ سَبْجَه اَوَّلِ زَمَانَتَه دَوْلِنْدِي بُوْرَه
جَمَلَه ي كَجْدِكِ بِيْرَه يَكِي مَرَادِكِ نِشَانَتَه اِبْرِكُوْرِدِكِ دِيْكِي اِبْرَا قَدِنِ
اِشَارَتِ وَ اَشَاغَتِ فِلَا رِيْزِيْبِ اِنْجِيْلَرِكِ بُوْدُوْخِي قَاعِدَه مُقَرَّرَه سَيِدِ
هَرِ كَمْسَه كِي جُوْقِ يَا يِ شَحْثِ جَمَلَكَه قَادِرِ اَوَّلَه اَمَّا نَبْرَانْدَانِ لَغِي اَزْ يَا اَيْدِ
وَهُوَ عِ بُوْلَه فِي نَفْسِ اَلَا مَرِ مَنْزِلِ لَرَا اَنْوُبِ زَمَانَه دَه نَامِ وَ لِنِشَانِ قَالُوْبِ
يَا دَا وُلْتَرِ بُوْمَقُوْلَه بَهْلُوَانِ لَرُوْدُرِ كَرِكِ حَيْدَرِ بِنِ كَرِكِ بُوْرِ سَلِي شَجَاعِ
بُوْحَالَتِ اَكَلْمِشِرِ دُرِ حَتِّي رُوَايَتِ اَوْلِيْ نُوْرِكِ شَجَاعِ مَرِ بُوْرِ اِنِشَانِ بُوْلَه
بِلَدِ مَرِ بُوْرِيْدِي دِرْ هَمِ جَكِنِ يَا اَيْدِنِ اَمِشِ وَ بَرِ كُوْقَبْضَه اَوْلَانِ يَا يِ
بَرِ كَمَلَكَه اَوْنِ دِرْ هَمِ تَفَاوُتِ اَيْلَرِ وَ بُوَا بِيَا تِ قِيَامِشِ فِي الْوَاقِعِ اَوْنِ
طُوْنَامِ اَيْكِي بَارْمَقِ يَا يِ هُوَا لَنْوُرِ اَمِشِ اَمَّا تُوْرُ هُوْ بَرَانِ اَدْرَه مَرِ لِيْنِ
اَنْدُوْعِي كَاهِ بُوْرِ اَوْتُوْرِ دِرْ هَمِ اَعْرَ اَعْتِدَه ظَاهِرِ الْمِيْرَانِ اَمِشِ بُوْدُوْخِي
اَوْ سَتَادِ تَبْرَانْدَانِ لَرَا تَحْقِيْقِي دِرِ كَمَا هِ جَمَلِكِ بِيْرِي دُوْرَتِ بَحْشِ اَوْلَه
بَحْشِي فِضْهَه بَرَا بَرِيْنَه كَلْبَه بِيْرِي سِي فِضْهِنِ نَكِ اَيْچِ طَرْفِيْنَه نَا مَحْلَه
تَعْبِيْرِيْنَه نَعِيْنِ بُوْلَه وَ فِضْهَه دَه اَيْكِي بَرْمَقِ اَيْچُوْرُوْدِنِ اَمْمَه اِبْرَنْ لَغَه
تَعْبِيْرِ اَوْلِنَه وَ دُوْخِي مَقُوْلَه رِكِ فِرْعَا لَمْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَصْحَابِنَدَه

کی تیز انداز لر عربی کیک و بونک یا یلردن انامغله مکه از شو بنی حسا
 بنجه انجی او جیوز ز راع اثر لردی همان عقبه بن عامر رضی الله عناه
 او جیوز یکر می انمشدر بو معنی عز حضور پیغمبر ده سو بلیشور کن قادر
 اولدجه او زاغه اتمغه سعی ایلک بیور لمیشدر ما بین الفرضین من
 ریاض الجنة حدیث شریفی امته طهور میشاردر بودخی معلوم اولد
 زمان سابقه کی پهلو انلرک یا یلری اون بر طونا مدن اون کی ورنجه
 ایدی او قاری اینه طولا سکر دن طغوز طونا نام دک جایز ایدی شدی
 اینه بر طاو بای اون طونا مدن اون برینه دک اولور پهلو ان عالی
 مسلم اولان تاریخ قره جه شی طغوز طونا نام گمان ایشله شی واقع
 قامش اوق انوب تجربه شی خود گرانله تعین بولش خصو صددر
درف کراستان سلف و پیرانند سلف صاحب نشان حرف اولینه
 جملدن اول اوق میدانده اوق انوب طاشن دکنلرک بری مؤلف رسا
 لذلک بدری بختیار ایکنی مؤلفی منلا خسروک خسام نام قولیدریم قاضی
 قولی دیمکله مشهور در وری دخی مرحوم توز قبران دیمکله ملقب یکر
 سکندرک اوستادی اولن اوزره مزکور در بردخی انجی حسام مددک

هنروان ما بینده خلی مشهور و بنا مدد اگر چکه بوسنک منزل
 دیمشدر اما اوستاد بختیار زد ووسی دیمکله مشهور اولان محله
 علامت دگمک تدار کنده ایکن قوه اولمشدر بعده عرب نام بر پهلو
 کلوب بختیار ده وه شی اشوروب یصی قبا نام پره سنک منزل
 نصب انمشدر شمدیکی حاله اوله اگا ایشرد وولند ایشارتن ایلرک بوز
 قاعده مقرر یزد در لر بعدینه یکر می زمزه سنیدن شیر مرد نام بر
 قوبدی اولکی منزلی اشوب مجینه طاش دیکدی و اول کینه سلطان
 محمد اسکندر تیه فتحده ایکن اثنای جنکده شهید اولدی بونک طا
 قوه قیاد یوشهرت ویزلدی واورته دن پلدر هواسی ایله اتلیق لازم
 کلذکره قوه قیا ایاق طاش اعتبار اولندی بعده کورد سنان نام پهلو ان
 قوبدی سابقا سیلفکه دزداری ایکن قره مان اوغلی محاصره انمکله
 و بومدین سیاستی که مقرر اولدی مرحوم سلطان محمد خان آنک
 کیلری صاغ قومیه جفن حسن تدار کله اول منزلی اتدی تاکه نو
 عرض اولندقد کناهی بنشلتوب سیاستدن رها قیلدی اندک
 بینه یکر می او جا غنده بکر قره کورد سیدا اولدی لوطوس و یلدر و بو

هو الله منزل انوب هر بريند علامت دي و مقابله ده بولوك
چقاريلوب رعابت قلندي سلطان سليم خان ايله تبريزدن كلان بولده
قوة اولدي بو ذكر اولنان پهلوانلر سلطان محمد زمانده ظهور ايدوب
هر وجهه سزاوازا اولنلردند **اما شول پهلوانلر** سلطان بايزيد خان
زمانده اولي پنه بگلي قوه كوزدرم سلطان محمد خان عصريند جمله منزل انوب
ايكن صكره پنه تكار منزل اتدي اول اوفي اولكي منزل لردن كوجه عرب پيدا
اولدي بادشاه عالمه تغرب كتب ايدوب مجلسينه داخل اولوب كلي التفات
بولدي بعض هنرورلي واد ايديك مقدور بشرو كلردن يكله سزاوا ايدوب
جمله دن بري همان كره ايله هوايوزينه بر فندق ازميش منزلنه واروب
كرو دونوب ايزكن بر فندق دخي قوندرمش بو طريقي ايله دورت كوش
اون مرتبه ذلك بنده قه لرين بر پنه نشان قباورمش مزبورك مشرتد
قولي كمال نام بر پهلوان تيراندا زيبدا اولديكه كمال جلاد تله بين الاقوان
انكشت نما ايدوب بر مرتبه قندوقامتي وجهه وصمامتي وارميش ك اولور اولور
ادم بوزينه باقمغه قورق ايميش مزبوري خان بغمش بعد حرم محترم دن
چقوب سپاهي اوغلا ني اولمش بگلي قوه كوز منزلني بوزو اشوري اتمش در

لدوز منزلده كي دورد و نجي طاشي اول دكشدر مرحوم سلطان
بايزيد مزبور بو خصوص ايجون غضب ايمش سفرها يونه كيدر كن
ايضا اله ده اصوب برداز اتمشدر بعد بقية جي قولي بروسه لي شجاع
نام بر تيراندا زجلادت قيام دخي ظهور ايلدي شجه زمان كشته لك
ايلوب فنده سزاوازا قران اولدقن صكره فن دخي تعليم ايدوب خيلي
امتياز بولدي بو ستوي الاصيل بر كوز بوزد لا ورا ايدوب دره كمال منزلنه
اشوري اتدي اول دخي لدوس منزلين طاش دكدي القصة مزبور
پهلوان اوج منزلنه نشان اتمشدر صكره نوز قيران ظهور ايدوب
اونك ايكني اتوب كجشدر منزل اتدي الذكري اتمه سي ميسرا و لما مشد
وبالجمله مزبور نوز قوران بچري ذممه سيند اسكندد نام دلبه جهان
و فريد هنروران بهتر تيراندان زمان ايديكه پاي تحت تلاته ده اعلا
منزل اتمشدر كليوي ميد اتده دخي سنك منزل دكشدر القصة مزبور
نوز قيران هر جهته پهلوان عالم اولوب بچري فروتنده بر كوه و نت
وارد دره تمام كند نيك بوينجه بو كسك لكي وارد در بكون طودد و نجي
بردن صغيبوب يا الله ديو صجرا دي اول كره و نك او ستنده بولندي

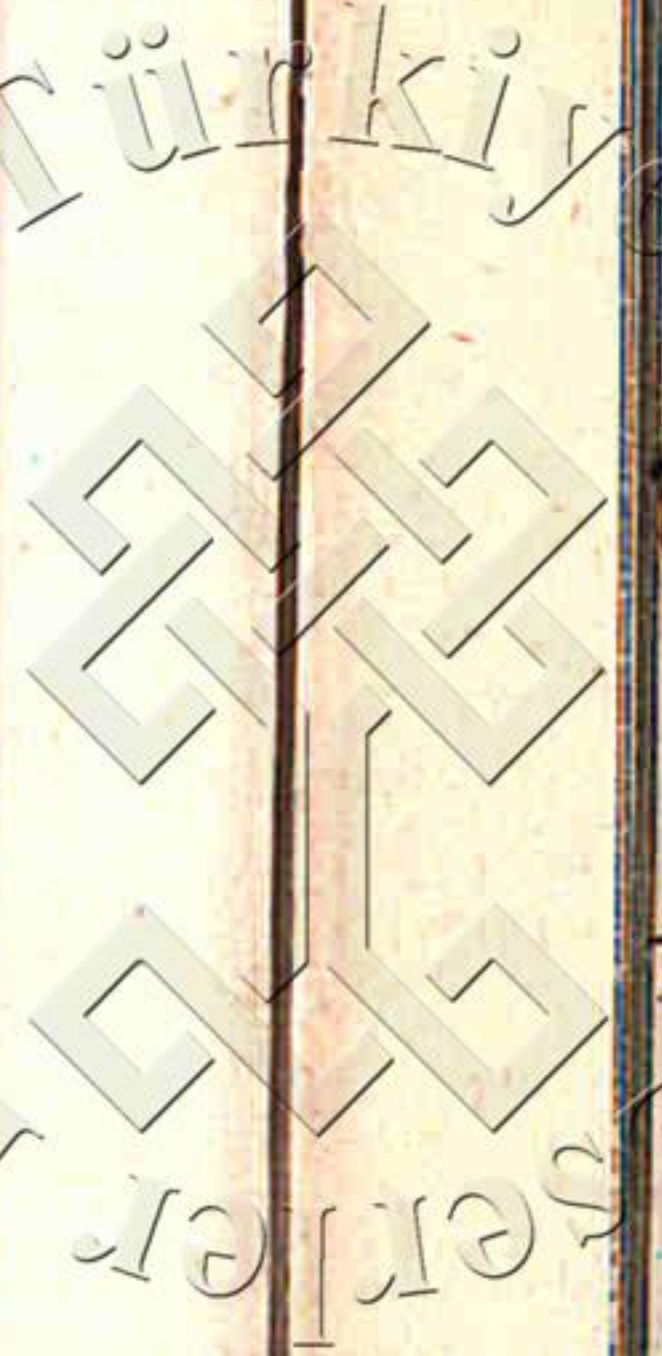
نه بر فرد بوقا قادر اولدی نه هوس ایله بلدی برهنری دخی بوایدیکی
 کندوسی چکدوکی سخت گمانک قبضه سنی صول الیله طارتردی
 صاع الیله توخیدن صیروب فودردی حتی سلطان سلیم خان زمانده
 و حضورنده بوهنری کوشتردی بلوکه علوم سی او توراچه ایکن یکریمی
 اچه ترقی ایله الی قلندی سلطان جهان برضیفرد کلو فونک وار ائتی
 دیوبیوردی بردخی وزیر ابراهیم پاشا بنا سنی تمام ایدوب سلطان
 سلیمان دعوت ایدوب ضیافت اندو کله بش دانه دمر فغانی بری بری
 اچینه فوبوب برلسدردی بعد ان او سندن کوندرحواله ایدوب جمله سنی
 دلدی کجدی خالا یکریمی تعلیم خانه سنده اول فلکانر اصابمشد بوز فونک
 دعاء خیرینه سبب اولمشدر حاصل کلام بیلدز منزله سر آمد په لوان تونر
 فونان اولمشدر خصوصاً ایکی کوه اتمشد اولکسی شصت جانبیه اولوب
 زاعه مبدی اولغله تکرار اثبات اتمشد و هر نیه توجه اندیشه دسترس
 بولمشدر لغتی بو ذکر اولناجی لدوس منزله ظفر بولیب آه لدوس منزل دیو
 دنیا دن کیشدر مکرکه بار خدا جل شاننه و علا انی فبودان اصد بیک ایچون
 مهیا فامش اول منزله امه سنی و سر هنروان اولوب عالمه ولوله صالحه سی

انک شاتیه

انک شاتیه لاین کورمش یعنی سلطان سلیمان دخی شهزاده ایکن حرم مختر
 مدد دامن در میان و غلمان اراستند زبردست روز اوران اولوب
 اودون بوکلی بر مرکبی الما کچی کورمش و اوج باشنده بر دوه کوچکی
 برنده قالدرمش مزبور رودوش فخنده بله بولیب بر فطاد چکر طوب بویه
 لاغنی اوچی اچینه طونوب فودی دپرسکی بر برینه طاباندر معین اول طاب
 قالدردی و ایکی قیونی برار بر ماغینه کوروب براوز قصاب یوزغچه طونوب
 طوردی و نقد رات بوکسک اولورسه اباغنی اوزنکیه بصدین بردی
 کوران فتنا ذک الله احسن الخالقین در ایدی بالآخره کندوی هلاک اید
 دیو جانب سلطانده منعنه اقدام بیورمش سر بر سلطنته جلوس اند کله
 سلخدار بولندی بعد چشکیر باشلق ایله طشره چقدی بر مقدار زمان مرو
 ونده جهکوه میر علم اولدی عاقبت دریا فبود انلی ایله کلپوبی سنجاعی
 توجه قلندی بنا علی ذلک انجیلر حیدر ایتد کاه احمد اغا دینلور کاه میر علم
 دیو تعبیر قیلور کاه فبودان احمد بک اطلاق اولینور بو اوصاف ایله اکلان
 انجی انردر ابتدا کم ظهور ایدی از زمان کجمن اخی پیری نام منزله اطمین
 طالش دکی حتی التقات یاد شاهیه مقارن اولوب کندویه چه انعام

وَاحْسَانٌ اَوْلَادُ قَدْنِ غَبْرِي بَابِي سَبَهَ عَلَوْفَه لَرِي تَمِينِ اَوْلَادِي وَ بِالْجَلَه
 بِرِزْمَانِ نُوَزَقِرَانِ اِبْلَه مَعَاصِرِ اَوْلُوْبِ اِتْشُورْدِي مَيْدَانَه بُولِشُوبِ
 اَجْمَادِ دَنْ يَارِ شُورْدِي حَتِّي اَخِي پيري مَنزِلِي اَنَدِ قَلَه نُوَزَقِرَانِ حَيَاتِنَه
 ايدِي اَحْمَدِ اَغَانِكِ اَبْتِشِي وَ قَدِ وَقَامَتِ زُورِ بَارِ وَايَلَه دِوشِي كُورْدِكِه
 اَنَدَنْ خَوْفِ خَشِيْتِي اَثْبَاتِ دَه ايدِي وَ بِنَمِ مَنزِلِ لَرِي بُوَزَارِ سَه بُو بُو زَارِ دِوِي
 نَصُورِ اَنَدَه ايدِي الْقِصَه نُوَزَقِرَانِ كِه كِتْدِي مَرْبُورِ قَبُودَانِ مَبْدَانِ هَنْرُودَانِ
 بِيْجَه نُوَزِ قُورُوبِ اَنْكُ مَنزِلِنَه جُلُوسِ اِنْدِي اَبَامِ قَلِيلَه اَوْجِ مَسَاوِلِ اَعْيَانِ
 اِنْدِي بِيْجَه پُرِ لِي بِي كُوبِ هَمَانِ بَاغِي طَشَارِنْدَه قَرَارِ اِنْدِي سَايِرِ بَهْلُوَانِ لَرِي
 مَنزِلِ اَنَارِ لَرِ ايدِي بِرِ فَرْصَتَه قَطْعِ ايدِ وُوبِ دَكِه دَه بَرْدِ خِي اَنَا مَزَلِ ايدِي مَرْبُورِ
 اَحْمَدِ بَكِ بَهْلُوَانِي بِي پَاكِ اَوْلَمَغِينِ مَنزِلِي مُكْرَرِ اَرْدِي هَرِ اَنَدِ وُغِينَه
 بِرِ بَرِيْنَه يَفِينِ دُوشَرْدِي سَايِرِ بَهْلُوَانِ لَرِ قَامِشِ اَوْ قِيلَه اَنَدِ وُغِينِ اَوْلِ اَغَاخِ
 اِبْلَه بِي پَاكِ اَرْدِي الْقِصَه بِرِ پَلِيسِرِ وِي دَدَه كَمَالِ طَاشِنْدَه اَوْ نُوَزِ كِشِ
 اَرِشُونِ اَشُورْدِي بِرِ كُونِ نُوَزَقِرَانِكِ پُورِ اَرِ مَنزِلِي اَوْزِ دِينَه اَوْقِ اَتْرِكِ
 هَوَانِ دِلِنِ بَالِي نَامِ صَوْلَاقِ نِشَانِتِنِ اَوْقِي اَشُورْدِي دُوشَرْدِي مَرْبُورِ
 بَهْلُوَانِ عَمْرِي نَجْرُودَه كِه دَانِ اِمِشِ بِرِ دِلِ بِرِ جَمَانِ ايدِي سُلْطَانِ سَلِيمِ خَانِ

بِمِصْرِ فَخْرَه كِيدِرُ كِنِ شَامِ شَرِيفَه فُوتِ اَوْلَادِي حَتَا صَالِحِيَه دَه شَبِيخِ وُحِي اَلْدِي
 عَرَبِي جَوَارِنْدَه دَفْنِ اَوْلَه سِي يُوْرُ لَرِي غَايْتَلَه بَهْلُوَانِ عَالَمِ ايدِي بِرِ كُونِ دِخِي
 بَرُوسَه اِي شَجَاعِنْدَه اَشُورِي اِيكِي اَوْقِي خَاكِه زُورِ قَلِدِي اَوْلِ كُونِ اَوْ كِنْدَه هَمَا
 نُوَزَقِرَانِ قَالِدِي كِه شَجَاعَه طَقُوزِ اَدَمِ اِبْرُو ايدِي وَ بِالْجَلَه سُلْطَانِ بَا بَرِيدِ
 دَمَانِتَه بَرُوقَلَانِ دَه كَمَالِ مَنزِلِي اَغَاخِ اَوْ قِيلَه بُوَزْدِي عَمْرِي بِيْجَه بِرِ بَهْلُوَانِ
 دَه صَادِرِ اَوْلَمِيَانِ اِنْجِلِقَلَرِي قَبُودَانِ اَحْمَدِ بَكِ ظَهْرُورِ كُورْدِي پَسِ بُو بِيْجَه
 فَا لَمِشَرْدِي فَرْصَتِ اَلله اِيكِنِ اِنِي دِخِي اِنَّمَا مَغِينِ تَاشَفِ اِبْرُوكِ دُنْيَا دَنْ كِنْدِي
 لِيكِه نُوَزَقِرَانِ اَه بَرُوسَه اِي شَجَاعِكِ لِدُوشِ مَنزِلِي دِوِ عَقْبَابَه كُورِ
 اِنْدِي حَاصِلِ كَلَامِ پُورِ اَزِ مَنزِلِ جُمْلَه دَنْ اَشُورِي اَنَشَرْدِي سَرَفَرَا زِ اَقْوَانِ
 وَ هَنْرُورَانِ بَهْلُوَانَانِ اَنَدِ وُكِنْدَه اِتْفَاقِ وَا رُدُ دَهْمَانِ عَيْبِي اَسِيرِ لَدَنْ شُورْدِي
 وَ حَرِيصِ صَحْبَتِ نَفْسَانِي اَوْلَدِ وُغِيدِرِ كِه نَفْسِنَه بِرِ هِيْزِ اَتْمِيْبِ غَتِ سَمِيْرِ
 يَانِتَه بَرَابَرِ وُورْحِصِ شَمِينِ حَضُورِنْدَه لَسَاوِي جَهْمَلَه مُعَرَّرِ اَوْلَمَغِينِ بَعْضِ
 نَا پَاكِرُودَنْ كِنْدِ وِيه رِيخِ اَفْرِيخِ عَارِضِينِ اَوْلَادِي حَتِّي اَوْلِ مَرَضِ هَوْلِيَاكِ اِبْلَه
 اَلْتِ جَمَاعِي دُوشُوبِ خَاصِ عَامِ مِيَا تِنَه مَرْكُورِ اَوْلَه سِي تَحْقِيقِ نَوْلَادِي
 تَادِيْبَا لَازِ عِيْبَا قَبُودَانِ اِيكِنِ نِكُوبِي سَنَجَاعِي وِي رِلِدِي اَنَدَه دِخِي مُعْرُ اَوْلِيْبِ

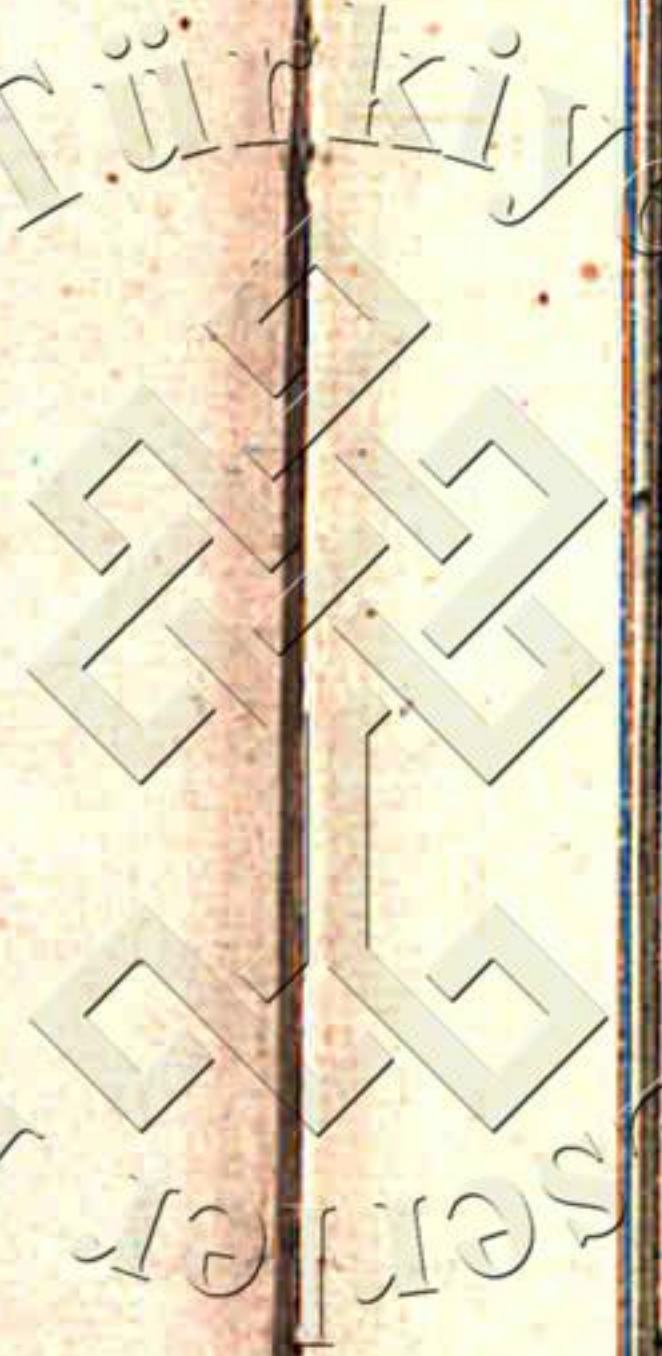
وفات قلدي وبالجملة ليجليني زمانی يدي يل اولدي سته ست وسبع
 ميانته انوك كبي سيفك وفاتي تحقيق اولدي **اما اجمال منازلك وادلك**
استانبول ميانته مفارن سنك منزلد اوله برؤسه لي شجاعك لدوش
 منزل واردركه نوز قوران ابي اكدجه تحسركردى منزل ايلجه اوله اتلسه
 ديوكوزيا شري دوگردى اول طاش خييارك ايگني عربك وچونجي شير مردك
 دوردنجي بكلي قره كوزك ليشنجي دده كالك اتنجي قيودان احمد بكلي پيشرو
 بدنجسي بوردوسه لي شجاعك ابدى احمد اغانى اشروب سرامد هنروران
 ابدوكي ثابت اولدي **پري دنجي پري منزلبدره لدوش حورانيه احمد**
بك اتمشيد بومنزلك اياق پري ميدان سنورنيك نهايتدركه نامينه چافالار
 ويه سي دينور جلدن اول اوق ميدانته كرملان ميت مزبور اخي درك كندك
 كندونك منزلي وديكليس طاش وازيس مرور زمانيله ضايغ اولمش بعد زمان
 اخي جلي پري احيا اولسون ديونجري زمره سندن اوله طوت اسكندد پهلوان
 اتوب طاش ديكش بعه قره مصطفي نام دله ورا اتمشيد سلطان بايزيد كاخ
 قلعه سن فتح اندكده يا يا باشليني خاص اوچي باشي ايكن اوله قلعه اول چيغا
 فرق ليش نيك افجه زعامت وپرمشيد بعه شيراوغلي بالي جلي اتمشيد كه اردك

دنگر

پرينك فرزند دولتمند يلد بعه قرغه مصطفي اتديكي خيلي نيرانداز عالم پهلوان
 مسلم ابدى اردنجه كما نگر سنبولي حاجي مصطفي وانك اردنجه سياهي اسيا
 بك بعه قيودان احمد بك كلوب خيلي اشوري اتدي واول اندوغي منزلي
 بوجل اولدي ليكن اول زياده سينه قائل اوليوب تگرا اتدي اولكي منزلدن
 اونوز ليش ادم اشوري دوشوب سنك منزل ديكلي **پري دنجي لدوش منزل**
دركه برؤسه لي شجاع اول منزل ايله سرامد سريميدان اولمشد نوز قوران
 اكدجه آه افي انه پلسم ديوجرادت عرضته فليشد مزبور احمد اغا اول منزل
 اشوري اتدي لاكن سالف پره اولغين طاش ديكلمده ترانغ اوليوب ارتسي
 ينه ميدانه كلدي وجميع پهلوانلر حاضر ايكن تگرا اولوز ليش ادم اشوري
 ايكي كون پري پري اردنجه منزلك حكمن اجرا ايدوب طاشن دكري **اما ورا**
قوران منزلبدره بريسي پوراذه اندوغييدر اوله طاش ديكن قوراز احمد بعه
 اتنجي سينان نام پهلوان موبد در اردنجه بكلي قره كوزد رصكره سيس محمود اتدي
 پيچري ابدى دده كالك ليدن اشوري اتمشيد بعه سينان صوباشي اردنجه
 صولاق بالي پرينك منزلي بوزوب طاش ديكش كن صوكره برؤسه لي اسيا
 كلوب جلدن ايلرو اتوب اول منزل انك نامينه قامشكن صكره نوز قوران كلدي

اوون ادم مقداری اشوری اتوب منزل مزبور کندی نامه ختم ایلدی
بری دخی بیلدزهوانینه اتدوغیدد ایاق طاش کوجک مرورد اولاشیر
 مرد اتمشدر اردنجه شیخ زاده خطاط اماپی کحس خط یازدی
 اووق اتمده دخی سکه مررده قازدی انرا اند پیرتده کورسنان اردنجه بکلی
 قره کوز نام پهلو ان صکره صوباشی و بونک عقبنجه دده کمال اندن صکره صولاق
 بالی اتوب هریری طاشن دیکشکن بروسه ای شجای جملدن اشوری اتدی
 کعبه زمان توز قیران ظهور ایلوب انی دخی بوزدی **کلدوک کندها جعفرک**
منزل لرینه که وزیر علی پاشا فولرینه بوسنه بکیدی برمهیب ادم ایلدی بوزدی
 پری نام منزل اولاد دوزی حسن نام پهلو ان اتدی لکن مرور زمانه طاش
 بلور سز اولدی کندی کعبه اوسته عمر نام دلا وراتوب منزل طاشن دکر
 کعبه یاچی داود اندن صکره قرغه مصطفی جلی اتوب کعبه تعلیم خانباشی
 وانک اردنجه بوزدوغانی مصطفی جلی اتوب طاش سینی دیکوب بوترغیب
 اوزره برینک منزلین بوزمش ایکن مزبور ترتیب کندوها جعفر کلیم جمله
 سینی بوزدی **اما افاج اوقبله اتدوغی منزلک بری** اولاحاجی حسن نیرکرا
 کعبه دفتر دار محمود افندی زاده مصطفی جلی اتدی اردنجه برادری محمد جلی نشان

دکر کعبه کخاجی دیوانه قاسم اتوب اشوردی بوزدوغانی خمره دخی
 اکامعادل اتدی کعبه سلیمان پاشا فولرینه عجبی طوسون دیکله مشهور پهلو
 صدور ایدیب علامتینی شرایطلی ایله دکر لکن جعفر کندها کلیم جمله
 بوزدی بومنز انک طاشنده قوار ایلدی **وینه بر منزل دخی وار دیک اول احمد**
 کمانک اتدی کعبه سابق الذکر اسحاق بک طاش دیکشدر اندن صکره عرب
 اوغلی و حسین کمانکر و کخاجی قاسم و کوره طوسون و قیوزی خسر و دوز
 اوزره اتوب برینک منزلین بوزمشردر و طاش دیکشدر ایکن مزبور کندها
 کلیم جملدن اشوری اتوب طاش دکر **بومنز دخی لغاجی صولا غلد که**
 افاج اوقدن جلی نامدار منزللد اولاد بکیرچی قاسم انیس ثانیامولف دساله
 بختیار حاجی حسن سنک منزل دیکشدر ثالثا حسین نیرکرا و ابقا فلیبه
 صغیرچی اتوب هریری طاشن دیکوب مسار الیه بالبنان ایکن لغاجی
 صولاق جملدن اشوری اتدی و منزل کندوده نهایت بولوب علامت دکر
بومنز دخی بر بران ایله اتمشدر که نقاش محمد جلی ده نهایت بومشدر
 اولاعربی محمود اتمشدر کعبه زغیرچی قاسم انی دخی کجشدر اردنجه و
 حسین طاش دیکوب اعتبار بولیش ایکن نقاش محمد جلی اشوری اتوب طاش

بوندن ماعدا تُو ز قورآن و بروسنه بی شجاع نام پهلوآن احمد آغا نوت و بوسه
 وادرنه و کلیبولین منزل لری وارد **آما تفصیل منازک کلیبولی** کون طوغی
 ایله زهکیرچی ایاق طاش قورب آتش اردیجه باشی دخی صکره تُو ز قورآن
 آتوب نهایت بولشد **آما احمد آغا** آغاج او قله بدل آتوب بابا مزک دوشمن
 و بای بولشد حتی ذکری دوشد کده صکره آتوغی منزلید دینلشد ایچی
 منزلی اوله امره ثانیاً او شته اوغلی او جوجی احمد آغا امشدرد لوس هواسی
 بر منزل دخی وارد دیک او شته اوغلی منزلید بعد سا کردی پهلوآن محمد آغا
 یکریمی بدی کروی اوستادینی بچشد بعد زمان پیغابکی اوغلی احمد نام سیا
 آغاج او قله طغوز بوی کوله اشور امشدرد بعد ما کون طوغوسینه بومزل
 امشدرد اول طاش او شته اوغلی بویاچی اوغلی پرت احمد نام رایش دیک
 او تُو ز اوج ادم زیاده در صکره برادری صیدقی جلپی صولاق بد کروی اشوری
 امشدرد مزبور صولاق دنیبرچی باش او لمشدرد **بری دخی** قبله منزلید که اوله هوان
 ولن امشدرد بعد زهکیرچی باش اردیجه باشی عقیبه سادات زمه سینه امشدرد
 و ورت کروی اشوری امشدرد لکن قرآن قایتمغه قدرتی اولما ماعین چافل علا
 امشدرد غراب بوندن دیک سینه بوندن اشوری التیس کروی برادر صیدقی مزبور دیکری

امشدرد

امشدرد **بر دخی بطی ایله** امشدرد منزل وارد دیک اول منزل دکن حاج مصطفی
 ایچی سابق الذکر بگذاده امشدرد اما بیه برادر صیدقی بونی دخی التیس کروی
 اشور امشدرد **بر دخی قوه یل** منزلی وارد دیک اول طاش امره نکدر ایچی او شته
 اوغلیک او جوجی بگذاده نکدر انده نهایت بولشد **بر دخی پوراز** منزل بیت
 داده به خصوص صدرا لکن برادر صیدقی انی بدی ادم بچشد **بری دخی هکی**
 منزلید که سابقا شهر امین اولان بابا خلیک اوغلی مرحوم ابراهیم جلپی کم
 بر قابله مخدوم ایچی خصوصاً که یخرج الحی من المیت نص شریفه ماصدق
 مفهوم ایچی اندر انوب نشان د کسیدر حتی امیر علی انکه بدل امشدرد و بالجملة
 کلیبولینک اوق میدانی نوادرد و دکاددن و مصلاسی تحف مداین انصا
 دیدند بر میدانی زیاده واقع و هوارد در اوج طرفی دریای زخادر و بر جان
 باغ و بستان و ریاض پرازه ها را حاطه مصلاسی ایسه اوج طرفه در یادن
 و کسک لیکه خود اوج سماءه مر مردن برد پوار و محراب و اچی طرفینه اچی
 منبر مستطاب فی الحقیقه اکثر مداینده مثلی نایاب زیاده نگاه دوار ایدر
 معلوم شیخ و شایده

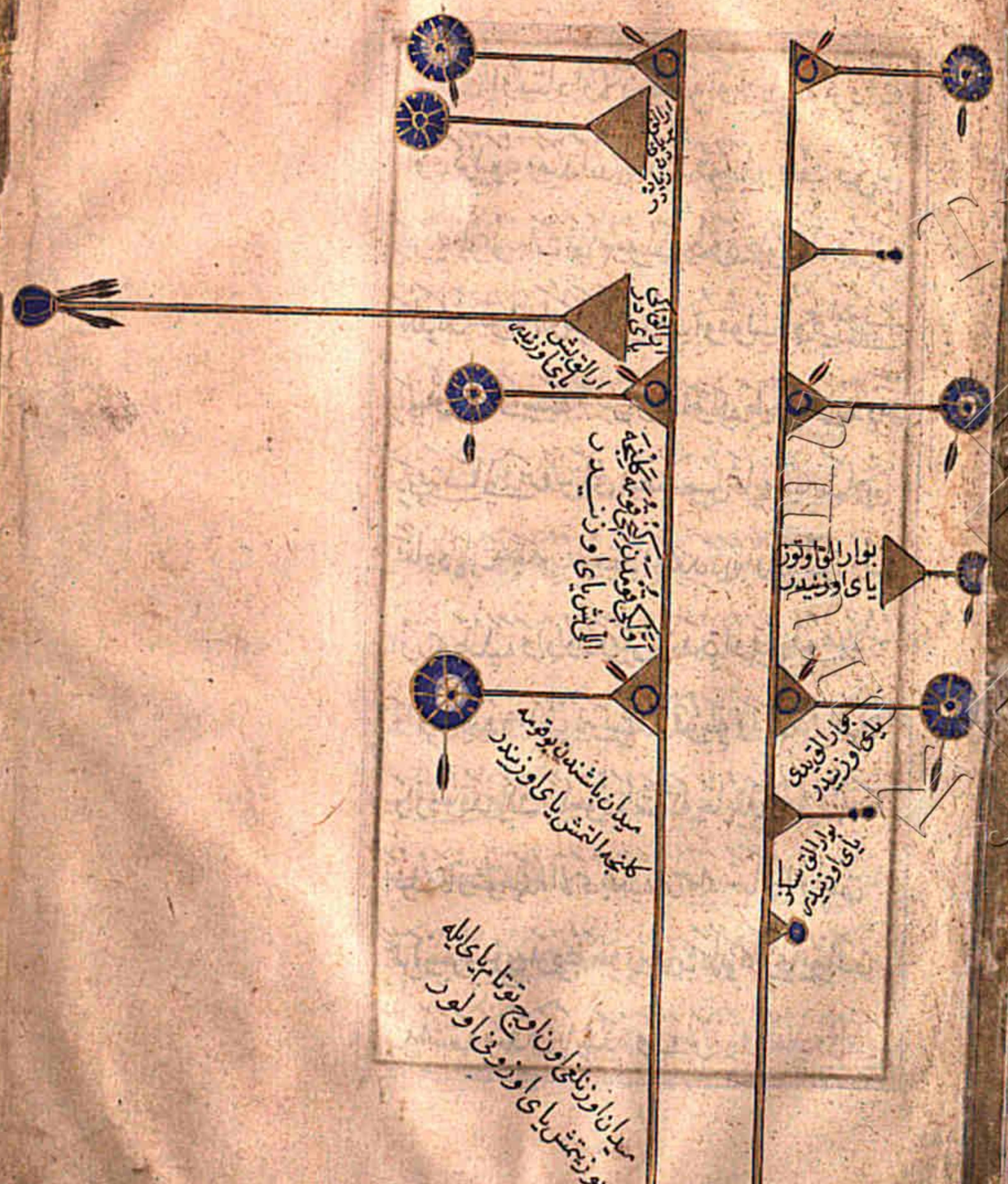
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقِيَّةِ
 وَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ وَحَمْدُ اللَّهِ عَلَى
 سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ **أَمَّا بَشَرِي** كَيْفَ سَلَّمْتُ لِقَائِهِ
 أَوْ نَمِيقَ لَارِي كَلْدِكَ **أَوَّلًا** مِيدَانِ بَاشِي تَعْيِينِ أَوْلَانِهِ
 وَمِيدَانِ بَاشِي نَدَانِ **أَوَّلًا** تَوْتَامِ بَاشِيهِ الْوَجُوبِ التَّمِشِ
 بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ أَوْلِي قَوْمِي أَيْدِي لَرَوَائِكِي قَوْمِي
 إِلِي بَشِي بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ أَيْدِي قَوْمِي أَيْدِي لَرَوَائِكِي قَوْمِي
 بِنَهِ إِلِي بَشِي بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ أَوْجِي قَوْمِي أَيْدِي لَرَمِيدَانِ
 بَاشِي نَدَانِ آخِرِ قَوْمِهِ وَارِجِهِ **نَوَاقِشِ** بَاشِي أَوْزِي أَوْلَادِهِ
بُودِنِ صُكْرِ تَكَرَّرِ أَوْلِي قَوْمِي مِيدَانِ بَاشِي نَدَانِ بَشَا
 يَدِي بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ بَرِ قَوْمِي دَكُوبِ أَوْزِي نَهْ كَلَهْ قَوْمِي

بِحَقِّ أَغَاخِ دِكَلَهْ وَكَلَهْ قَوْمِي نَدَانِ مِيدَانِ بَاشِي نَدَانِ بَشَا
 بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ بَرِ قَوْمِي دَخِي أَيْدِي لَرَوَائِكِي قَوْمِي
 قَوْلُوبِ بَلِيحِ بِنَدَانِ جَالِنَهْ وَكَلَهْ قَوْمِي لَهْ أَيْدِي قَوْمِي
 أَوْزِي بَاشِي مَقَابِلَهْ سِنْدَهْ صَاغِ جَابِنِدَهْ أَوْزِي بَاشِي أَوْزِي
 بَرْدَهُ بَرِ قَوْمِي دَخِي أَيْدِي بَرْدَهُ قَلْعَانِ بِنَدِي أَوْلَادِي
 زَمَانِدَهْ بَاشِي طَبَلَهْ سِي دِكَلَهْ وَكَلَهْ قَوْمِي نَدَانِ أَوْجِي قَوْمِي
 صَوْلِ جَابِنِدَهْ بَشِي بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ بُولْدِنِ خَارِجِ أَيْ
 بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ قَبَاقِ صِرِي دِكَلَهْ وَقَبَاقِدِنِ أَوْتَهْ أَوْلَانِ
 بَشِي بَاشِي أَوْزِي بَرْدَهُ بُولْدِنِ خَارِجِ صَاغِ جَابِنِدَهْ بَرِ قَوْمِي
 دَخِي أَيْدِي لَرَوَائِكِي قَوْمِي دَخِي قَوْلُوبِ بَرِ كَلَهْ دَخِي
 نَدَانِ دِكَلَهْ وَكَلَهْ قَوْمِي قَوْمِي آخِرِ قَوْمِي نَدَانِ بَرِ
 صَوْلِ جَابِنِدَهْ بُولْدِنِ طَشَرِ بَرِ بَاشِي أَوْزِي نَدَانِ زِيَادَهْ
 بَرْدَهُ بَرِ قَوْمِي دَخِي دَكُوبِ أَوْزِي نَهْ كُونْدِنِ طَبَلَهْ سِي دِكَلَهْ

مبتدای شکر کرد اولنکره تعلیم ایچون قوملرک اورنای
 ذکر اولنکره مقدارید ر **آقا** خصماته اوینان کسلر
 فن اظهان ایلا کله ری زمانده قوملرک ماینلر
 قرقر یای اورنکره کدر
ویدان دوزلرکده جندیلر میدانه کلوب من یلوب
 الای بغلیه لر واستاد لر ی قرشویه کچوب حصه
 رسول صلی الله علیه وسلم روح شریف لرینه
 دعا ادوب وسعد وقاسر حضرت لر ی ویرلر
 واونستاد لر روحنه وپادشاه عالم پنا حضرت لر ی
 سلامتیکنه وپاشالنه ویکلر ویکل صغالیغه
 رچیش اهل ایمان روحنه دعا اید اندن صکره دستور
 ویرن لیر
بیت الغفران فی سبیل الله ویه لر

صورت

۳۳
صورت میدان بودر

میدان
باشندن

قوله اوستاد اولان كيسه اولايينه بردانه
اوق كز ليوب وميدانده ات قويا روب قولن
كربه طوتوب ات تمام يولنه دوز لوب كله قوسنه
كلدكده قولن اوكنه كتوروب اوقوك اوجي اتوك
اكي قولاي راسته برابر اولاي اولكه طبلينه واردوقده
دزني صالاي روبروياني قبصه سن قابوب شاهن
قنادي يانته چكوب برمقدار كتدكده اوكنه كتوروب
اورته طبلينه واردوقده كرسندن او قن قوسدوب
واوقن بايدن الوب تيركشته قويه وميدان باشنه
واردوقده بك ويا حوز پاشانه جاينده دورسه
انوك قارشوسينه الاي بغليه لرحله تمام اولچوق
تكرار پيري پيري ارجحه دز يلوب كلدكاري يولدن
ينه اشعه ميدان باشنه و نه لرفوز **سلسله** دن آ

قوله صاغ اوزنكو صاغ اليله دز كين طوته پارما قلغني
دخي صاغدا اولاميدان باشندن ات قويا روقده
ياين تيركشندن قايوب صاغ اليله اولان دز كيني
صول اليله ويره وتيركشندن بر اوق الوب بايت
يا توروب او قن اشعه دن كز ليوب شاهن قنادي
چكوب اوزنكي طبلينه بش التي ادمير قالدوقده
ياي اوزنكيه برابر دكوب طبلينه كلدكده او قن
اته اوج طبلينه دخي بويله اده **قوله** صول اوزنكو
تكرار ميدان باشنه كلوب دز كيني صول الله ويره
وقلقان صاغ اوموزنه كتوروب اولكو اوسلوب
اوزنه ايد **قوله** صاغ كن ميدان باشنه كلوب
دز كيني صاغ اليله ويره قلقاني صول اوموزنه
ويروب ات قويا روقده ياين تيركشندن الوب

ویاپی اوکینه دکوب اوقن دپس دن کتورب
 دزسکن دکوب وات قولاغنه برابرحکوب نرده
 یتان اوزنگو طبلایسنه اته اویج قومنه دچی
 بو اسلوب اوزره ایله **قرصول کن میدان**
 باشنه کلوب دزینی صوله ویروب وقلقانی
 صاغ اومورنه کتوروب اولکیمه **قرصاغ**
صورت دزین صاغ الله اولوا و اویج دانه اوق
 الوب بیز کزلیه واکینسن پارمقلور ارسته
 الاوات قویارد قد یایی صاغ الله کز لمتش ایکن
 اوکینه کتوروب اوقن اته واینجی اوقی اولکی طبلیه
 اوزره و اویج اوقی اینجی طبلیه اتوب ویرکشدن بر اوق
 دچی قاپوب اویجی طبلیه اته همیز اوقی اتد قد
 دزینی الله **الاف صول صورت** دزینی صوله وقلقانی

صاغ

صاغ الله ویروب اولکیمه اوسلوب اوزره ایله **قرن**
صاغ یا باش دزینی صاغ الله وقلقانی صوله ویروب
 ویردانه اوق کزلیوب ات قویارد قد اوقی اوکینه
 اتوب و تکرار تیرکشدن بر اوق قاپوب طبلای پی
 گزگن د و قوب اردنه طبلای پی اوزره اویجنه دچی
 بویله ایله **دورلودچی** دزین صاغده قلغان دچی
 صاغده اولوا ویردانه اوق کزلیوب صول الله
 طومته ات قویارد قد اتوب و الحال قلغان د کشتوب
 صول اومورنه الا و صاغ الیکه تیرکشدن بر اوق
 الوب اوسلوب سابق اوزره ایلیه **صول یان باش**
بندی دزین صول الله قلغان صاغ الله اولوا
 اولکیمه اوسلوب اوزره ایله **قرن** قلغان **بندی**
 میدان باشندله اوسلوب سابق اوزره ات قویارد قد

اوکنه براوق اتوب قلقا في صول او موزندن صاغ
 او موزنه وين دزکين صاغده دزر صول اليه
 نپرکشدن براوق الوب يان طبلا سينه اته وينه
 قلقا في وياي صول او موزنه دکشوب همباغه
 براوق اته اندن صکره اخرده اولان طبلايه براوق
 اته **قيلج بندي** دزکين صاغده قلقا
 صولده اولان ات قوياز دقل اوکنه براوق اتوب
 يالين قيلج اولوب اکله اشغ قومده اولان کله يي
 جالوب اندن ايلروده اولان کله يي حمايل واري
 چله قيلجن قينه قانوب قباغه براوق اته وينه
 ايلروده اولان کله يي چله **کيش بندي** دزکين
 صاغده وقلقا في صولده اولوب اولوب سايق
 او زره ات قوياز دقل اوکنه براوق اتوب صکن

کيش ياصوب کير وياين قوره وياين قيلج اولوب
 کله يي چله واندن قباغه براوق اته و ايلروده
 اولان کله يي دنج چله **برده ولودنج چيب راست**
کوش بندي دزکين صاغده قلقا ن صولده اولوب
 اولان براوق اتوب وکيشن ياصوب وينه قورب
 وقلقا في وياي صاغده دکشوب براوق يان طبلا سينه
 اتوب وينه قلقا في وياي صوله دکشوب و قباغه
 براوق اتوب واندن اخردکي طبلايه براوق دنجي
 اته **قول بندي** قيلج چقاروب صاغ قولي او زرينه
 يا توروب و اوچ د اته اوق چقاروب برين کيلوب
 واکسين بر مقلي ارا سينه الوب صورت بندند
 ايندوکي اولان براوق اته اکتچ اوق اولکي
 طبلايه و اوچنجي اوق قباغه اته اندن صکن

بالین قلبی قلغان اوزرنه کورون صکره کی کله پی
 چله و قلبی قینه قانوب صکره کی طبلیه یا ن باشی
 براوق اته **تیر کشر بندپی** درکن صاعده قلغان
 دخی صاعده اولوب و بالین قلبی صول قوی اوزرنه
 یا توروب البته براوق الووب کزلیوب اته قویار دقد
 اتوب اندن یا پی صاع قوتینه و قلبی صول قوتینه
 قسدر و صول الیه یا پی و قلغانی و صاع الیه
 قلبی طوتوب قلغانی دگشوب و قلبی اولی کله پی
 چله اندن قینه قانوب قباغه اته اندن طبلیه برده
 اته **صاع یا بندپی** قلغانی ار قاسنه بعلیوب درکن
 صاعده اولوب و برده اته اوق کزلیوب اوسلوب سابق
 اوزره اته و یا پی صول التیدن اگسه سندن صاع الیه
 وین و صاع الیه یا پی ای بو عاری التیدن صول الیه

۲۹
 و بر و حکم اکیلوب قومده و کلن اکی دانه اوق الووب
 برین ایلر و برین قباغه اته و صوک طبلایه دخی
 براوق اته **صول یا بندپی** ذکر اولنان اوسلوب اوزره
 صول یا پی بندپی اده **صاعری بندپی** ذکر پی صاعه و قلغانی
 صوله و بر و بان قویار دقد تیر کشدن با پی و اوقن قایوب
 دیره دن کوروب کزلیبه و اولی قومده اولان اوز کز طبلایه
 دوقوب صاعری اته بو اوسلوب اوزره اوج قومه دخی
 اته **صول صاعری بندپی** ذکر پی صوله و قلغانی صاعه
 و بر و بان اولی اوسلوب اوزره اید **صاع کندرک**
بندپی ذکر پی صاعه و قلغانی صوله و بر و بان قویار دقد
 اشغه دن کزلیوب و شاهن قنادی چکوب ایلاندر پی
 اتوک صاع یا تندن بونی التیدن برده اولان
 اوزنگی طبلایه اته اوج قومده دخی بویله اید

صول كندرك بندي ذرکني صوله وقلقاني صاعه ويرز
 اوسلوب سابق اوزر ايد **نعل بندي** ذرکين صاعه
 وقلقان صوله اولوب ات قوبار دقله اشغه دن کز ليوپ
 شاهن قنادي چکوب وياي باشندن اشرو ارقاسي
 اوزر نه يا توب اتوک چ نعل بصد وغي بر اته يا **حوز**
 اتوک قوبر وغي اوستند کوچک طبله بغليوب الله اته
صول بندي ذرکني صوله وقلقاني صاعه ويرز اولکي
 اوسلوب اوزر ايد **ساده کوندر بندي** کوندرين
 صاعه ياتنه طا قوب ذرکني صول الله قلقاني دغج صول
 الله لوب اوچ دانه اوق لوب برن کز ليوپ
 واکسين بازما قلري اراسنه لوب صورت بندند
 ايتد وکي ات قوبار دقله بريري اريخه اكي اوق
 اتوب اوچني اوق اولکي طبله اوروب في الحال

ياين قلیچه اصوب ويايندن کوندرين لوب صقي
 ايدوب طولاب ايدرک کوندر طبله سينه کلدک
 کوندر له طبله ي اوروب اندن کوندرين کند ويه
 چکوب عادت اوستنه ياپنه **کوندر و قلیچ بندي**
 ذرکني صاعه قلقاني صوله ويروب صاعه ايند کوندرين
 طا قوب عادت اوزر بر اوق لوب ات قوبار دقله
 اتوب و قلیچ بندند ايتد وکي ياين قلیچ اولوب
 کله يي جالوب قلیچ قينه قاتوب قباغه دخی بر اوق
 اتوب ياني قلیچ اوزر نه اصوب بايتدن کوندرين
 قايوب کوندر طبله سينه سجه اگر قباغه اوق اترسه
 دخی چاپزد رقاما اترسه مقبولدن **بره زل و دخی**
کوندر بندي ذرکني صوله وقلقاني دغج صوله ويروب
 کوندر ي اولکي قوم که قلیچ طبله سدر اول قوم

دیکو بی بری برندن آرا ایچی قرقریای اوز زاولا
 و یولدن طشش بئش یای اوز زاولا وزانته
 برابروارمیدن کوندراوزونلیغی برندن اوقسه
 خلاص وین ممت

اوستینده دکه قوییه و میدان باشندن ات قویار دقله
 حاضر کولمیش بر اوق اتوب و یایی قلیج اوستینه اصوب
 صاغ الیلکه اول دیکلن کوندری الوب صاغ قولتوغندن
 اکی اوج دفعه سما پل واری چوروب اندن ککوندن
 طبله سینه سنجه **بند حربی صاغ یقنه** دزیکن
 و قلغان صولدا اولوب ییدی سکن دانه ویا اون
 دانه اوقی یقاسینه قویوب اوسلوب سابق اوردن
 بر اوقی کرلیوب حاضر طوته ات قویار دقله اته اندن
 صکره یقاسیندن بر بر الوب دپه ره دن کرلیوب
 میدان باشینه وارنجده یئشید و زدی مقدر اری اته
 دزیکنی الدن قومییه **سول یقنه** دزین صاغد و قلغان
 صولدا اولوب اوسلوب اول اوزن ایدنه **زانته**
 دیکلوب اوق اتملو اولدقله اوج دانه زانته

فنون کونندار

اول طایو	اول حو	اکنجی حو	اول نون
اکنجی نون	اول دلاب	اکنجی دلاب	سکی
سکل جوی	اول سریق	یان ویزیک	اکنجی سریق
تایشمق	میدان گسک	صو لطایو	تت

ساده هویاره

دوروت باش

فنون سلجشوران

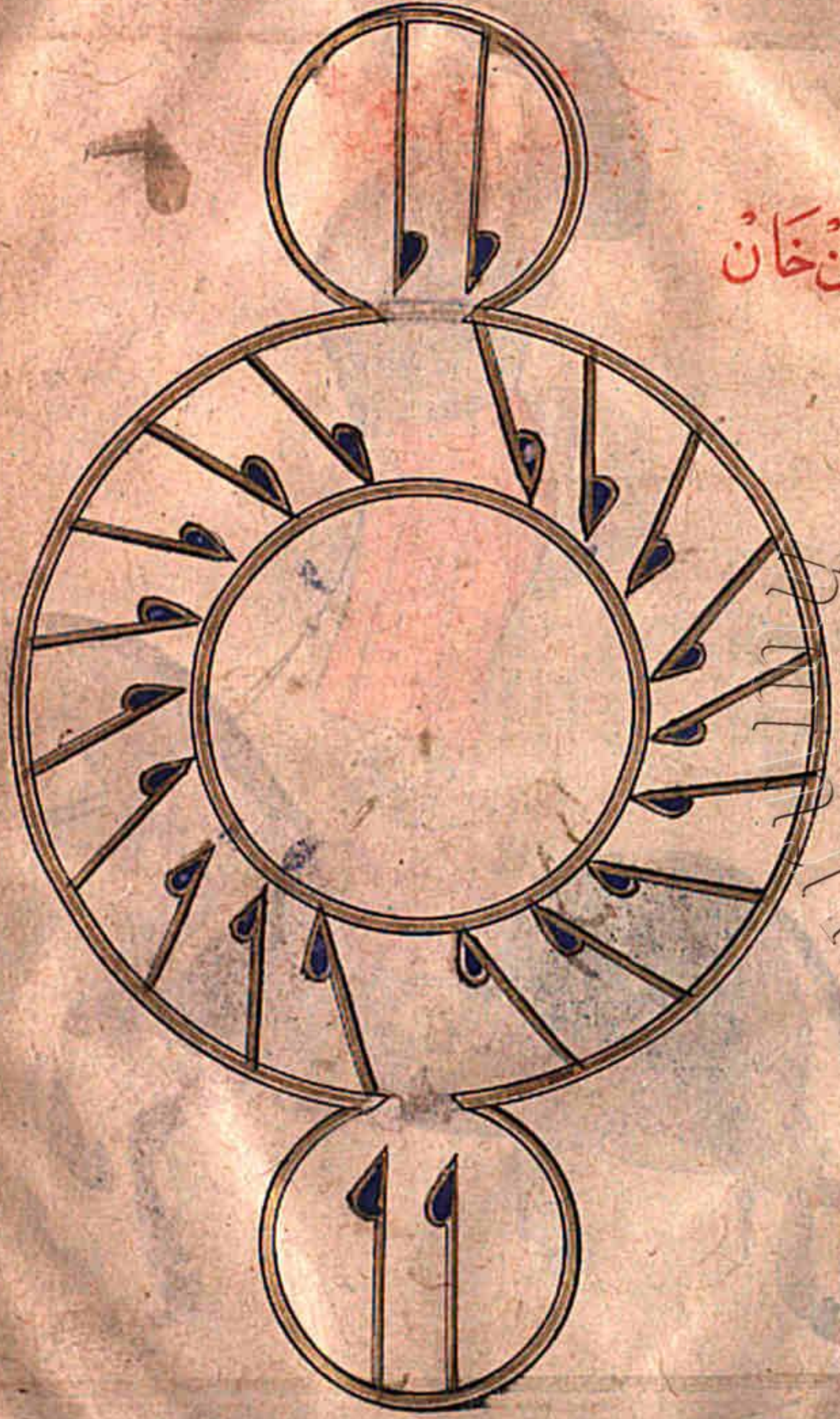
اول طایو	صاغ اوزنگونیدی	صول اوزنگونیدی
صاغ کز بندی	صول کز بندی	صاغ صورت بندی
صول صورت بندی	صاغ یان باشی	صول یان باشی
قلقان بندی	قلیح بندی	کرش بندی
قول بندی	تیزکش بندی	صاغ یای بندی
صول یای بندی	صاغری بندی	صول صاغری بندی
صاغ کندرک بندی	صول کندرک بندی	نعل بندی
صول نعل بندی	ساده کندرک بندی	کوندروقلج بندی
صاغ یقه بندی	صول یقه بندی	
صول طایو		

۱۲

قَرْنِ خَانَ

۱۱

قَرْنِ خَانَ

۱۴

سلکشور

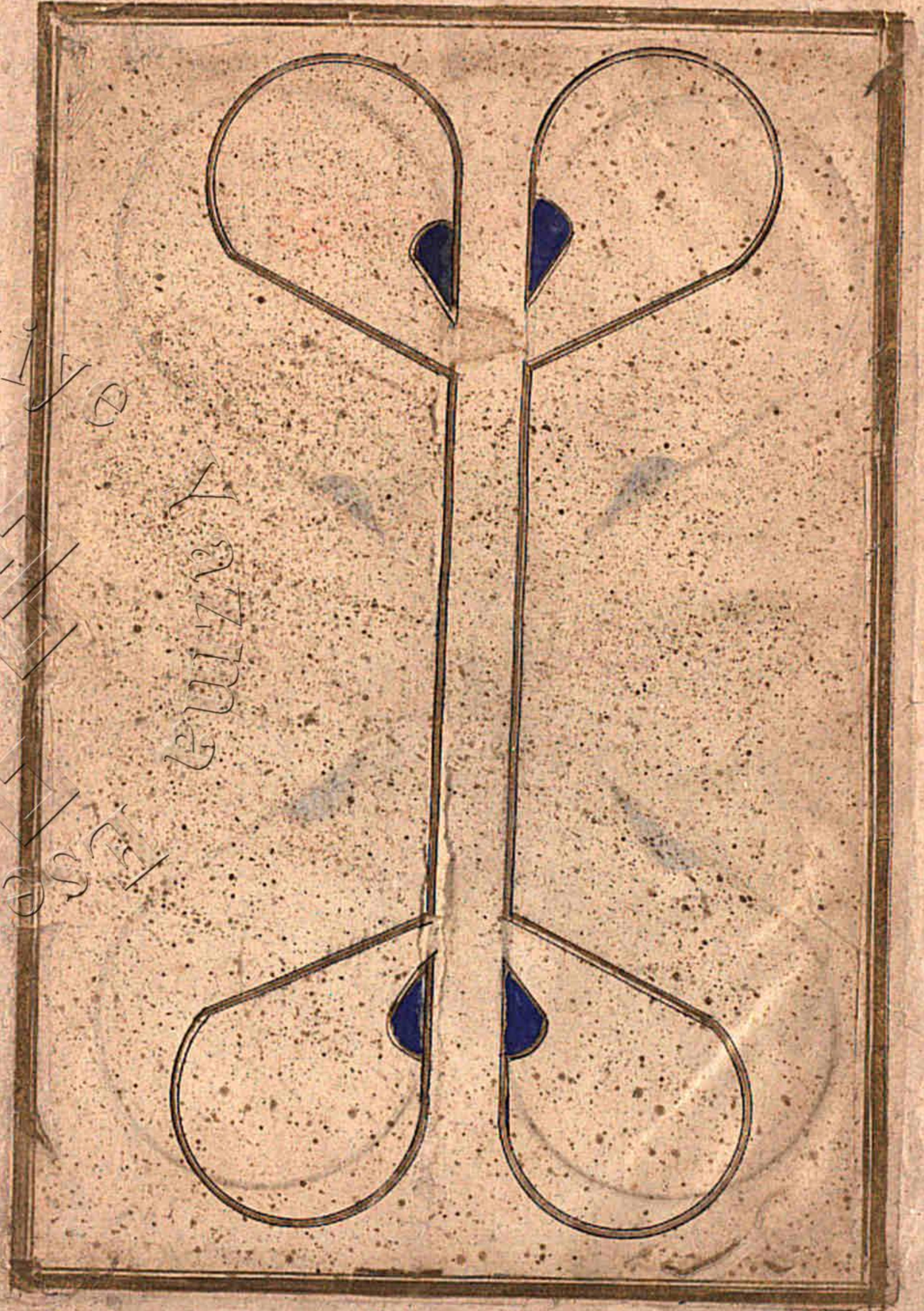
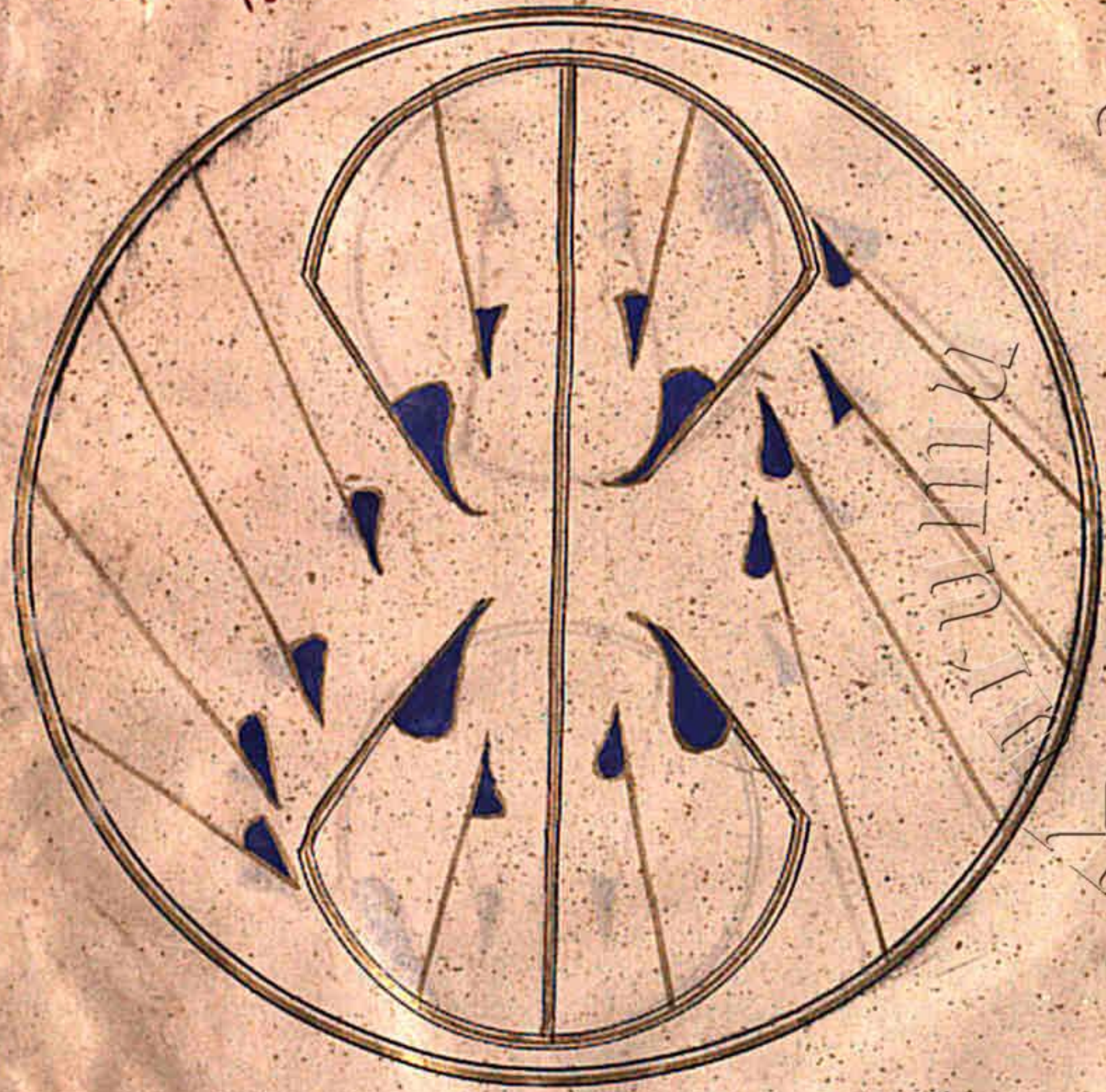
جان باز

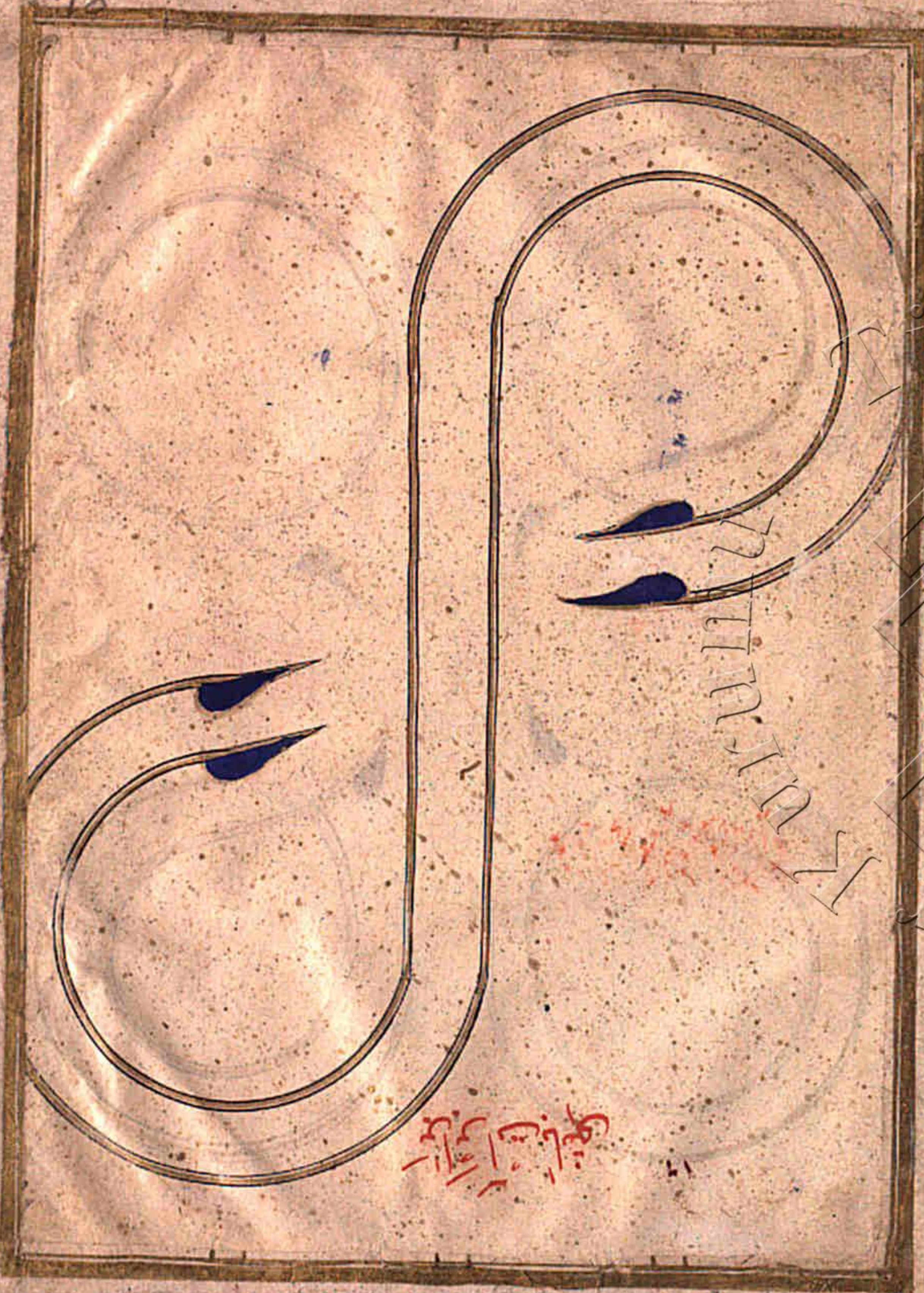

دوروت باشن سلسله

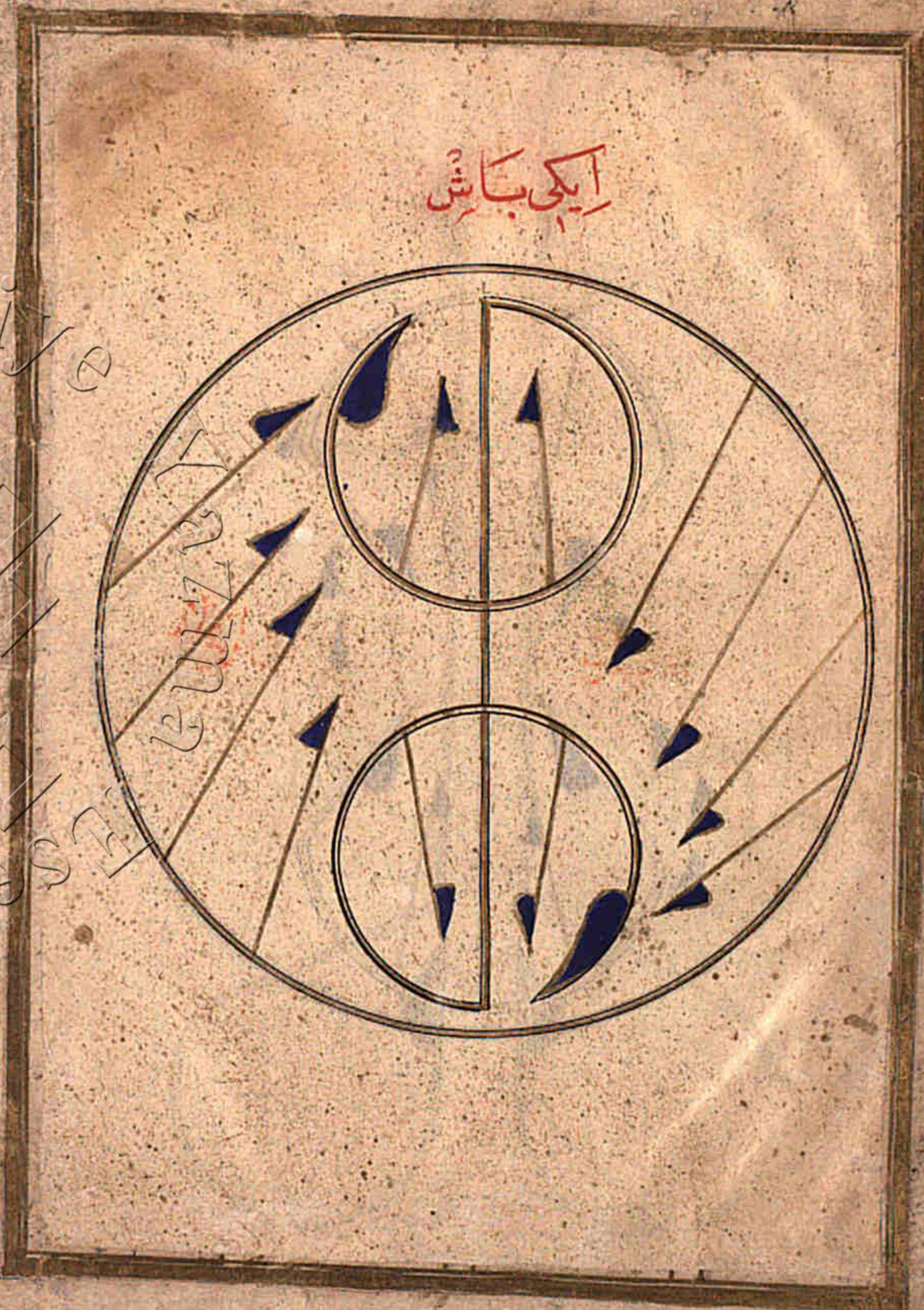
۱۵

Finland
 Helsinki
 University
 Library

ایکے بکاش

ایکے بکاش

تورکی

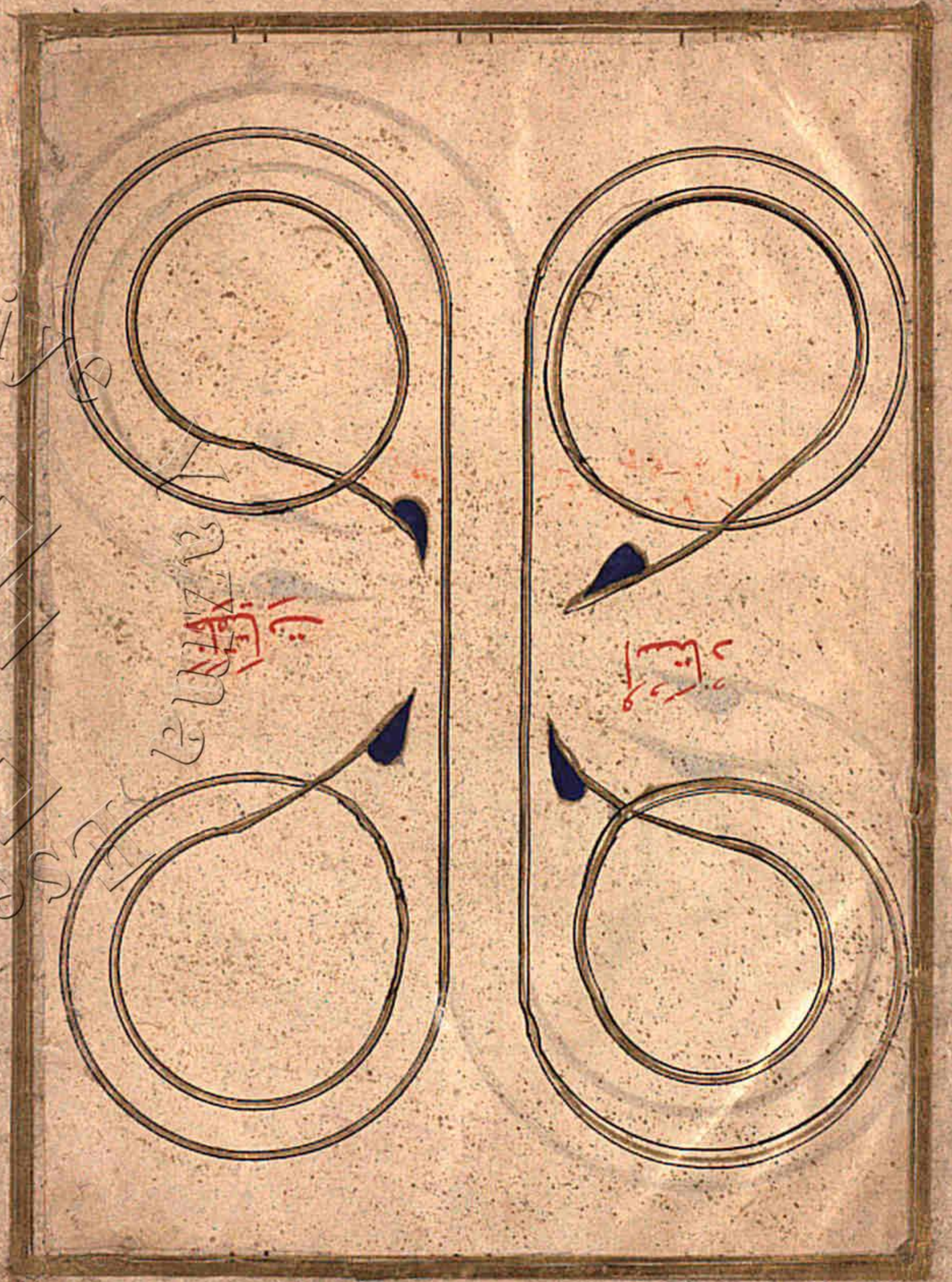
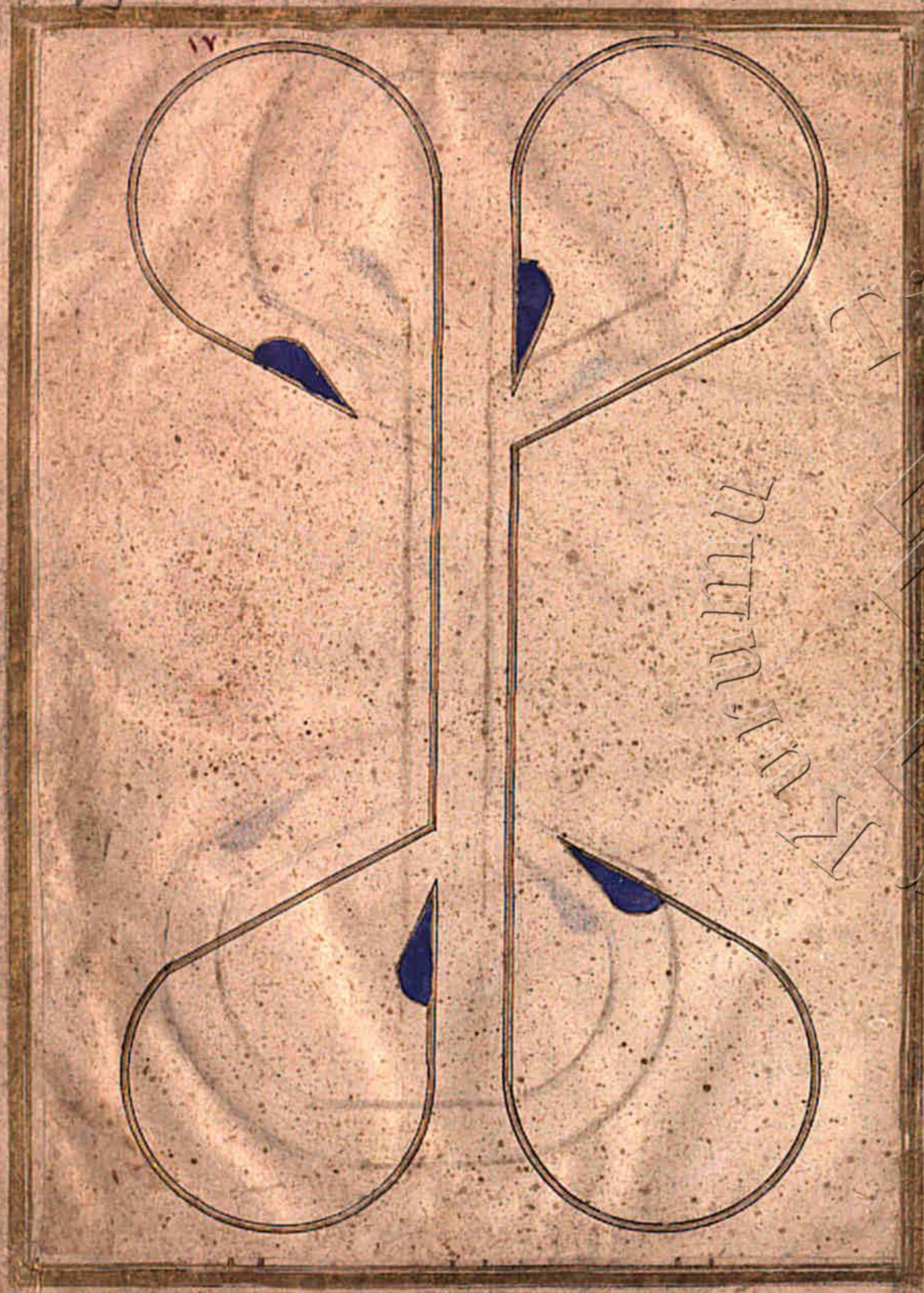
میں

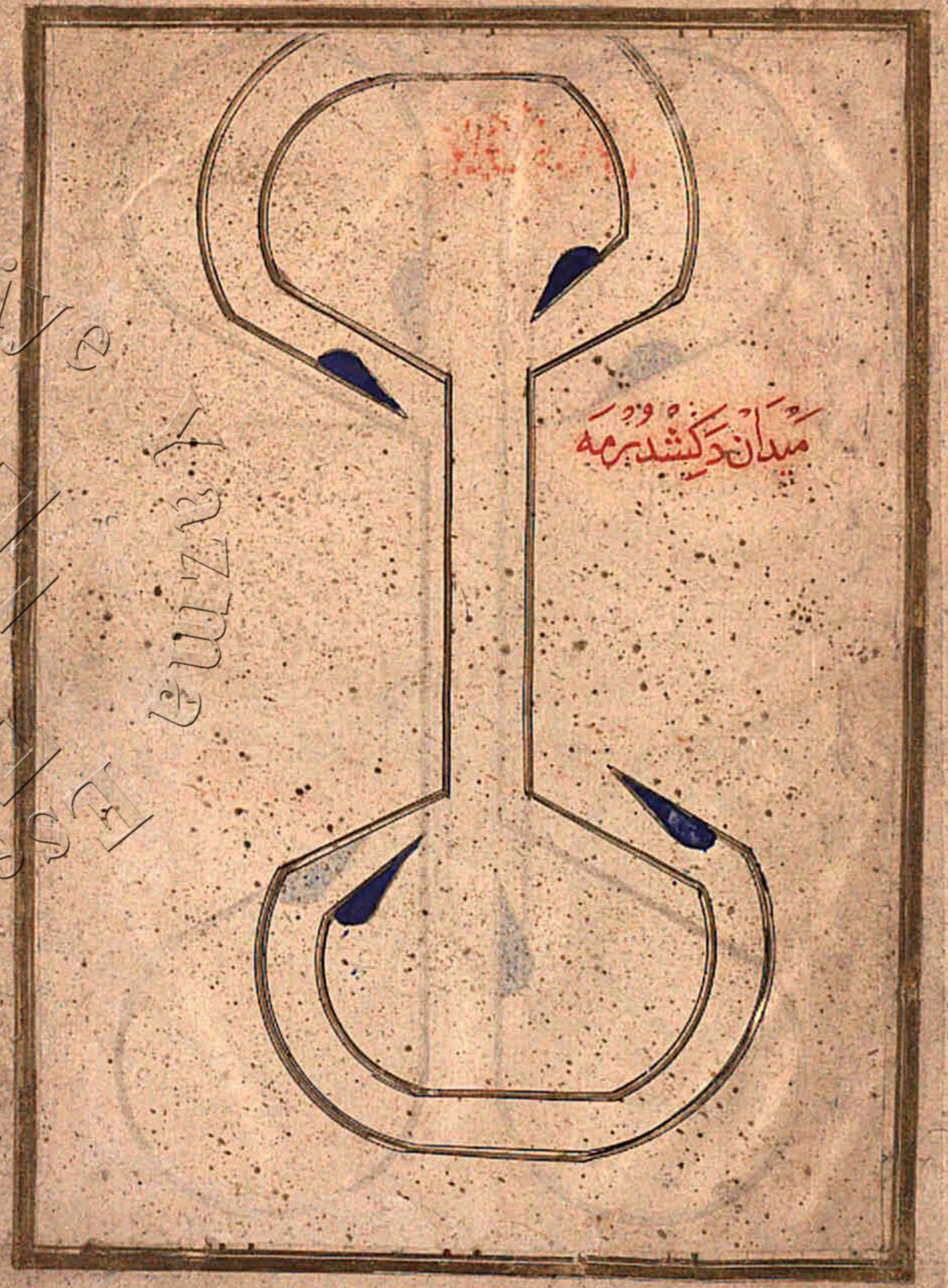
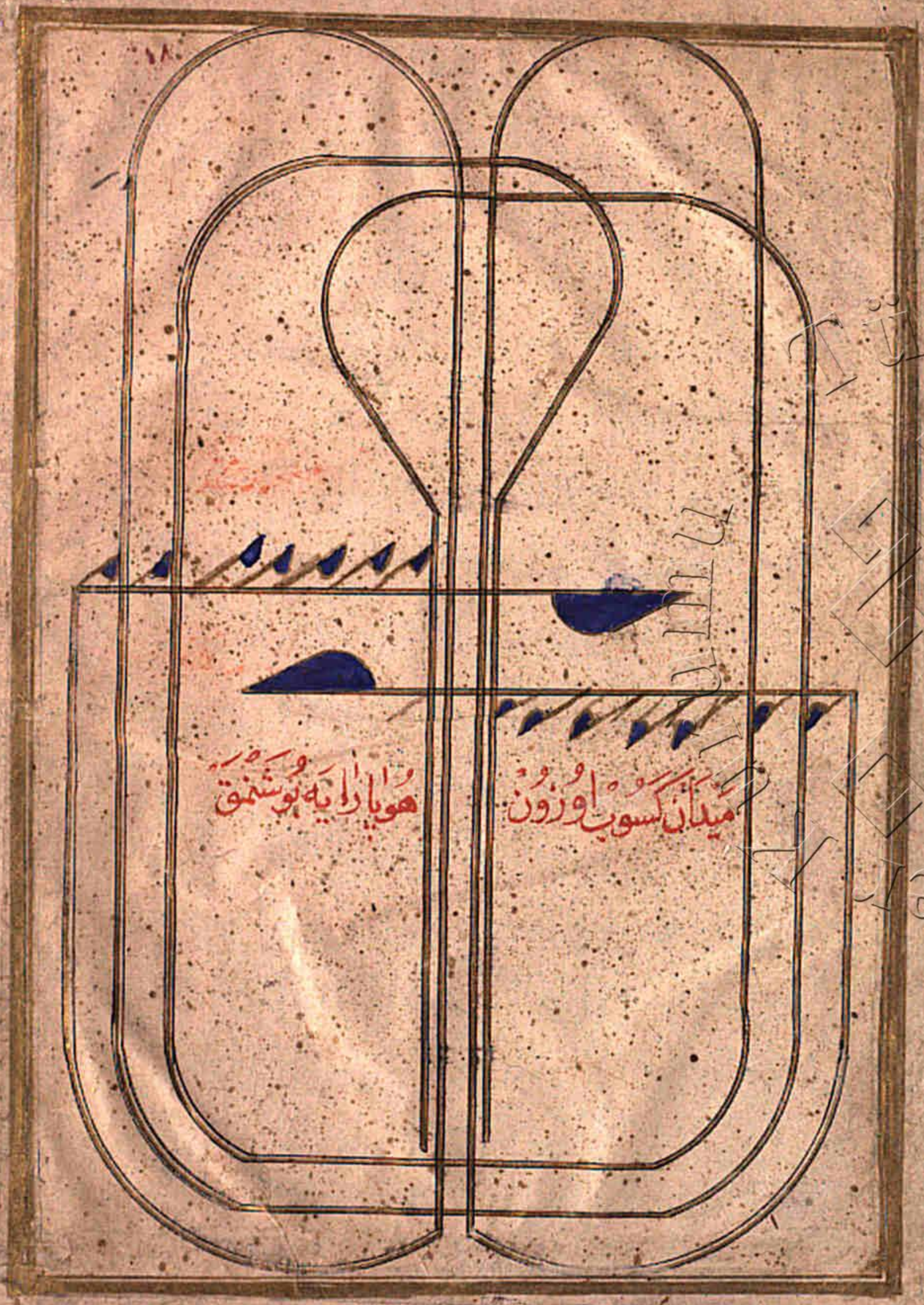
سے

کے

تور

۱۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 جَدُّ بِي حَيْدٍ وَشَايَ لَا يُعَدُّ • أَوْلَى حَى وَدَائِمٌ وَأَبَدٌ •
 وَفَرْدٌ وَقَائِمٌ وَصَمَدٌ • حَضْرَتِكَ جَنَابٍ كَبِيرًا سِنَّهُ وَشُكْرُ
 وَسِيَّاسٍ سَعَادَاتٍ نَاسِئِ • وَتَوْجِيدِ لِبَاسِ • وَمَسْجُوحِ
 وَدُرُودِ حُجْسَتِهِ وَرُودِ • مُحَمَّدِي أَنْفَاسِ بِي عَدُوِّ بِي قِيَامِ
 أَوْلَى خَالِقِ جِنِّ وَنَاسِ • وَمُسْجَرِ مِيَاهِ وَرِيَاخِ وَفَلَكَ وَأَفْرَاسِ •
 وَمُنْعِمِ أِنْعَامِ أِنْعَامِ • وَمَرْغِي وَجَرَّاسِ • خُدَايَ نَبِي • وَبَادِشَا
 لَمَزِينِي بِهِ كِهْ كَا فَهْ كَا ثِنَاتِي نِظَامِ بَدِيعِ أَوْزَرِهِ أِنْدَاعِ • وَعَامَّةِ
 مَصْنُوعَاتِي أَسْلُوبِ مُنْبِعِ أَوْزَرِهِ إِخْتِرَاعِ • وَمَدَارِجِ وَجُودِي
 تَرْتِيبِ فَايِقِ أَوْزَرِهِ تَمْهِيدِ • وَمَعَارِجِ فَيْضِ وَجُودِي غَطِّ لَاقِ
 أَوْزَرِهِ تَسْتِيدِ • بِيورُوبِ نُسْخَةِ إِنْسَانِي أَحْسَنِ تَقْوِيمِكِ أَمْلَا •
 وَأَيْمِنِ أَسْلُوبِكِ إِنْسَانِي أَنْدُكَ دَنْ صُكْرِهِ • مَسَائِلِكِ مِعَاشِي تَقَرِّمِ
 وَمَنَاهِجِ مِعَادِي تَعْلِيمِ أَمْكَلِهِ • خِلَافَتِ رُؤْيِ زَمِينِهِ خَلِيقِ

وَمَعْرِفَتِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَقِيقِ • قُلُوبِ وَسَبَبِ نِظَامِ عَالِي عِلْمَاءِ
 قُرْآنِ عَظِيمِ الشَّانِ • وَبَاهِرِ الْبُرْهَانِ • وَسُلْطَانِ صَاحِبِ سَيْفِ
 وَسِنَانِ • وَشَجِيحَانِ عَشْكَرِ وَدَلَاوَرَانِ وَفَرِشَانِ إِلَهِي قَلْدِي •
 وَبُونَلِكِ رُكُوبِ وَزِينَتِ • وَأَعْدَالِ رِي أَوْزَرِ قُوَّتِ أَيْمُونِ خَيْلِ
 خَيْرِ • شَرِيحِ السَّيْرِ • وَجَالِبِ الْمِيرِ • وَسَالِبِ الصَّيْرِ • وَشَبِيهِ
 الطَّيْرِ • صُورَةِ حَيْثَنِهِ وَسِينَةِ مُسْتَحْسَنِهِ دَهْ تَصْوِيرِ وَتَشْخِيزِ
 أَيْدُوبِ • مُجَبَّتِ وَرِعَايَتِ • وَتَرْتِيبِ وَصِيَانَتِ • قَلَنْدَرِي سَنَنِ
 شَنْزِ نَبِيَا وَأَصْفِيَا بِهِ هِدَايَتِ • وَصَاحِبِ سَعَادَاتِ وَشِيَادَاتِ
 أَيْدِي • فَشُكْرًا شُكْرًا شُكْرًا • عَلَى الْإِلَهِي سِرًّا وَجَهْرًا •
بَيْتِ عَدُّ كَرَمِ لُطْفِ خُدَايِكَ مَزِينِ • نِعْمَتِ لَرِينِهِ كُورِهِ شَنَايِكَ مَزِينِ
 • هَرْمُؤِي سَمِ أَوْلَسَنِهِ سُخْنِ كُؤِي وَزَبَانِ • بِيكْدَنْ بَرِينِكَ شُكْرِي
 إِذَا أَيْدِيكَ مَزِينِ • وَصَلَاتِ وَسَلَامِ • أَوْلَى فَايِقَةِ سُورَةِ نُبُوتِ
 وَخَاتِمَةِ رِسَالَةِ رِسَالَتِ • وَرَاكِبِ فَرَسِ فِرَاسَتِ • دَارِلِ دَرَكِ
 دِرَايَتِ • شَيْدَا نَامِ وَشَيْدَا سَلَامِ • فَصَّ خَاتَمِ أَنْبِيَا وَمُرْسَلِ
 نَصِّ حَدِيثِ كُنْتِ نَبِيًّا وَآدَمِ بَيْنَ الْمَاءِ وَالطَّيْنِ • أَفْضَلِ أَوْلَادِ لِسْمِ

شَفِيعٌ رُوِيَ مَحْشَرٌ • قَائِمٌ مَقَامَ مَحْمُودٍ • صَاحِبُ حَوْضِ مَوْرُودٍ
 سَرْدَارِ جَمَلِهِ زُمْرَةُ انبِيَا • سَرْدَارِ سُبْحَانَ الَّذِي اسْتَرَى
 جِرَاحِ افْرُوزِ الْجَمْسَانِ وَفَا • فُرُوعِ اَنْدُوزِ شَيْمِرِ صَفَا **نَظْمٌ**
 اَوَّلُ سَبْعِ رِسَالَتِكَ كُنْتَنِي • اَوْلَمَاسَكَ نُوْرَ نَعْلِكَ كُوْنَا شِي
 سَجَرَهُ اِيْرَمَزَايْدِي نُورِوْضِيَا • شَجَرَهُ وَيْرَمَزَايْدِي نَشْتِ وَنَمَا •
 صَفَا بِمَحْسِ شَاهِ نَشِيْنِ اصْطَفَا • مَقْبُوْلُ دَرْكَاهِ مُحَمَّدِ رَسُوْلِ اللهِ الْمُصْطَفَا
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْزَرِيْنَهُ اَوْلَسُوْنِكِهِ • دَعَايِمُ قَوَايِمِ تَوْفِيْقِ قَبْرِي
 اَيْلَهُ اَرْكَانِ دِيْنِ مَسِيْحِي تَأْيِيْدِ • وَلَوْ اَمِعَ اَنْوَارِ شَرْعِ مَسِيْحِي ظُلُمَاتِ ضَلَالِي
 نَابِدِيْدِيْدِيْدُوْبِ • مَنَشُوْرِ رِسَالَتِي بَرَاهِيْنِ • هُدَى لِّلنَّاسِ اَيْلَهُ مَبْرَهِيْنِ
 وَطُغْرَايِ غَرَايِ رَحْمَةٍ لِّلْعَالَمِيْنَ اَيْلَهُ مَعْنُوْنِ اَوْلُوْبِ • جَمِيْعِ
 سُكَّانِ اَرْضِ وَفَلَكَ • اَعْنِي حَيَوَانَاتِ وَالنَّسِ وَجِنِّ وَمَلَكِ • نُورِ
 هُدَا سِنْدَنِ وَرَحْمَتِ عَامَّةِ شَامِلِهِ وَاسِعَةِ اَلْرَجَا سِنْدَنِ
 اِسْتِعْدَادِ وَقَابِلِيَّتِ ذَاتِيهِ سِنْنَهُ لَا يِقُ وَسَزَاوَارِ • بِالْفِعْلِ وَبِالْقُوَّةِ
 حِصَّةِ دَارِ اَوْلَسَلَرْدُرِ عَجْرِي حَبِّ النَّبِيِّ الْيَوْمِ جَدِّ حَبِيَّةِ •
 يَا زَيْبَ قَا حَشْرِيْ غَدَايِ فِي حَزْبِهِ عَرَبِيَّةِ يَا رَاغِبَا فِي حِصْرِ فَضْلِ مُحَمَّدِ

خَفِضْ عَلَيْكَ فَفَضْلَهُ لَا يَحْصُرُ • اِنْ قُلْتَ مِثْلَ الرَّمْلِ اَوْ مِثْلَ
 الْحَصَى • اَوْ مِثْلَ قَطْرِ الْغَيْثِ قُلْنَا اَكْثَرُ • اَكْرَمُ بِهِ مَوْلَى عَلِيَا قَدْرَهُ
 مَسْقَدًا مَا كَلَّه يَتَاخَّرُ • صَلَّى عَلَيْهِ اللهُ مَا هَبَّ الصَّبَا •
 مِنْ حُوْرِ رَوْضَتِهِ لِخَطِيْرَةِ يَخْطُرُ • وَكُلْدَسْتَهَايِ صَلَاتِ مُتَوَاصِلَاتِ
 رَهْمَتِ وَرِضْوَانِ • وَازْهَارِ عَطِيَّاتِ بَهِيَّاتِ مِلْكِ مَنَانِ •
 فَارِسَانَ مِيْدَانَ اِسْلَامِ وَاِيْمَانِ • اَوْلَانَالِ وَاَصْحَابِ اَبْحَادِ •
 وَزَوْجَاتِ وَاَحْفَادِ نَهْ كِهْ هَرِيْبِي اِرْتِسَامِ صُوْرَتِ كَاثِنَاتِ •
 وَانِظَامِ سِلْسِلَتِهِ مَوْجُوْدَاتِهِ عَلَتِ غَايِبِهِ مَنَزَلِهِ سِيْنَدِ اَوْلُوْبِ •
 مَا نَسِدِ وَرْدِ طُرِي زِيْنَتِ اَفْرَايِ شَرِيْعَتِ بِيْغَمْبَرِي • وَانْفَاسِ
 طَيِّبِهِ لَرِي • نَسَائِرِ رَوْضَةِ رَضِيَّةِ دِيْنِ • وَافْتِمَامِ مَطِيْبِهِ لَرِي
 شَمَائِرِ عُنْبُرِ بَحْرِ يَقِيْنِ دُرِّ • خُصُوْصًا جِهَارِيَا رِيَا نَامُدَا رَكِهْ دَارِ دِيْنِ
 پَايْدَا رَهْ جِهَارِ سِتُوْنِ اِسْتِوَا زَلَرْدُرِ • **نَظْمٌ دِيْكَرُ**
 هَرِيْبِي خُسْرُو كَرْدُوْنِ تَمَامِ • هَرِيْبِي سُلْطَانِ سِيْهَرِ اِحْتِرَامِ •
 هَرِيْبِي سِي نَيْرِ بَرَجِ صَفَا • هَرِيْبِي نَجْمِ سَمَايِ هُدَا •
 هَرِيْبِي مَرْكَزِ دُنْيَا وَدِيْنِ • هَرِيْبِي شَاهِ زَمَانِ وَرَمِيْنِ •

هَرَبِ سِي كُوهرِ بَجَرِ وَفَا • جُمَلَه دَن اُولِ چَا دُر دُرِي بَهَا •
 كُوهرِ دَرِيَايِ صَهْفَا سُو زَلَرِي • غَنجَه كَلَزَا رُو فَا اُو زَلَرِي •
 جُمَلَه سِي شَاهَا نِ چِرِي رَالِه • مَجَرِ سُلْطَانِ رِسَا لَتِ پَنَاه •
 جُمَلَه سِي بَر كُوهرِ كَجِي نِه وَا ز • جُمَلَه سِي بَر نَخْلِ تَرَه بَر كُ وَا بَار •
 هَرَبِ سِي يَكِ نَفْسِ وَيَكِ نُسُقِ • هَرَبِ سِي مَظْهَرِ الطَّافِ حَقِ •
 جُمَلَه سِي پَا بَسْتَه يَكِ سِلْسِلَه • جُمَلَه سِي شَمْعِ اُولِ شِ اُو بَر بِلْبَلَه •
 صُبْحِ كِي قَنَسِي صَادِقِ دِكَلِ • قَنَسِي جَانِ وِي رَمَكِه لَا يُو دِكَلِ •
 اَنَلَه بَر دَاخِي بُو لَمَزَبِدَكِ • هَرَبِ سِي بِي رِي بَر نِدَن كُو ذَلِ •
 دَوْلَتَا نَكِ جَانِه كُوهرِ زَمَانِ • جَانِ وِي رُو بَا نَلَا رَه بُو لُو رَتَانَه جَانِ •
 بَنَدَكِه اِي پَادِ شَاهِ عَدَلِ وَا دَادِ • اِي كِي جِهَانَدَكِه بُو دُرَا نَجِي مَرَادِ •
 اَنَلَه قِطْمِيرِ كِي هَمْدَمِ اِي تِ • سَا يَه مِثَالِ اَنَلَا رَا يَلَه مَجَرِ اِي تِ •
وَبَعْدَ بُو حَقِيرِي مِقْدَارِ وِفَقِيرِ فَضْلِ عَفَا زِ • سَيِّخِ مُحَمَّدِ
 الْمَعْرُوفِ بِقَا ضِي زَادَه • جُعِلَ التَّقْوَى زَادَه • وَرَزَقِ الْمُهِنِي
 وَزِيَادَه • هِدَا يَتِ رَجْمِنِ • وَعِنَا يَتِ مُسْتَعَا نِ يَلَه سِنِ الْفِدَنِ
 بُوَانَه وَسَنَه الْفِدَنِ بُو زَمَانَه كَجِي نِه • فَضَا ئِلِ عُلُومِ كَلِيَه

وَفُونِ • وَمَعَارِفِ جُرِي تَه كُو نَا كُونِ • اِسْتِفَادَه وَا فَا دَه سِنْدِ
 ظَمِنِ وَحَضْرَدَه • وَا قَامَتِ وَشَفْرَدَه • سَيِرْدَه وَخَانَه دَه •
 نَزْدِ اِسْنَا وِي يَكَا نَه دَه • بَرَانِ خَا لِي اُولِيُوبِ • يَغُوصُ الْجَحْمِ مَنْ
 طَلَبَ اللَّالِي • وَمَنْ رَامَ الْعِلَى شَهْرَ اللَّيَالِي • تَرُومُ الْمَجْدُ ثَرْتَامِ
 تَبْلَا • لَقَدْ اطْمَعَتِ نَفْسُكَ بِالْمَحَالِي • فَوَاسِي اِي لَه عَا مِلِ اُولُوبِ •
 يَا مِدَنِ خَامَه وَا دَوَاتِ وَا الْمِدَنِ وَرَقَاتِ تَا لِي فَا تِ كِي مَزَا يَدِي •
 وَهَرَفَقِي كِتَابَه مَطَالِعَه اِي تَمِ خَا طِرِ فَا تِي خُطُورِ اِي دِنَا بِنَا زِ
 اَفْكَارِ • مَا حَفِظَ فِرَ • وَمَا كَتَبَ قِرَ • مَضْمُونِ جَه قَا مِ رَقْمِ اِي لَه
 هَا مِشْتَكِ جِلُوعِ كَرِ • وَكَاعِدَدَه مُصَوَّرِ • قَلُورِدَمِ كَمِ
 تَرَكِ الْاَوَّلِ لِلاَخِرِ • مِصْدَاقِ جَه وَا فِرْنَكَا تِ فَا يِقَه اِي رَا زِ وَا لَطَا
 لَا يِقَه اِي رَا زِ اُو لَمِشْدِي • قُلْتُ هَذَا مَحْدِي ثَابِتِ بِنِعْمَةِ اللَّهِ
 وَشُكْرًا • لَاعْلُوًا فِي الْاَرْضِ وَا لَافْرَا • اَعْنِي بُو كَلِمَاتِ دَن مَرَادِ
 تَمَدُّحِ وَتَصَلُّفِ دِكَلَدَرِ • بَلَكِه حَقِ سُبْحَانَه وَتَعَالَى نَكِ • وَا مَّا
 بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثِ • اَمْرِ شَرِيْفِنَه اِمْتِثَالِدَرِ • لِمُدِّ لِي الَّذِي هَدَانَا
 لِهَذَا وَمَا كَا لِنَهْتَدِي لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللَّهُ • بَلِي

بَنَنَهُ طَيْرًا غَمًّا كَمَا كُنْدَمَ كُوسْتَرَمَ • صَاثِدُ وَعُمُّ كَاهُ أَوْلَهُ كَنْدَمَ
كُوسْتَرَمَ • خَوَاجَه نَكْدَرُ جَمَلَه چُون مَالِ وَمَنَالِ • كَيْسَه دَلَالِ
بِرَكْشَتَه حَالِ • عَارَاو لُور تَا جِ وَقَبَايِ مُسْتَعَارِ • عَاقِلِي سَكْ
أَيْلَه تَرَكْ اِفْتِيَارِ • وَتَحْصِيلِ أَوْلَانِ مَعَارِفِ جُزْئِيَه دَنْ بَرِي عِلْمِ
فَرَا سَتِ دُرْ كِه عَالِمِ صُغْرَه دَنْ حَالِ كُبْرَه دَكْ أَوْلِ وَادِيَه دَخِي چُوقِ
نَكَايُوبِي وَچُسْتِ وَجُوبِي • وَتَجْرِبَه اِفْرَاسِنِيكِ حُوبِي وَبَدِ حُوبِي
أَوْلُوبُوبِ وَبِيحَه بِي طَارِ نَامَه لَرْتَبِعِ قَلْبُوبِ • وَتَحْيَلِ خِيَالِ حَالِ
خِيَلِ • بِيحَه مَنَافِعَه سَبَبِ نَيْلِ أَوْلِشِدِي • وَفَضَائِلِ فَرُوسْتِ
وَفَرَسِ مُخْتَارَدَه بِرْمِقْدَارِ آيَاتِ وَآخِبَارِ وَآثَارِ وَكَلِمَاتِ بَكَارِ
اِنْتِيَابِ وَآخِيَارِ قَلْبِشِدِي • بُو سَنَه مَبَارَكَه دَه بُو يَلَه مَسْمُوعِ
أَوْلَدِيكِه دَوْلَتُوبِ وَسَعَادَتُوبِ تَلُوبِ آدِشَاهِ عَالَمِيَانَه • وَفَقَهِ أَوْلَدِ
تَعَالِي لِمَا يَحِبُّه وَيَرْضَاهُ فِي أَوْلَاهُ وَآخِرَاهُ • وَبَسِيرَلَه أَوْفُقِ الْأُمُورِ
لِدِينِه وَدُنْيَاهُ • وَآدَامِ عِزُّوهُ وَعُلَاوَهُ • وَآذِلِ مَن عَادَاهُ وَقَلَاوَهُ •
بِحَاهِ رَسُولِهِ الَّذِي صِطْفَاهُ • خَادِمِ الْجَرْمِينِ الْمُحْتَرَمِينِ • صَاحِبِ
الْعَرِينِ وَالْكَرْمِينِ • سُلْطَانِ اعْظَمِ وَأَفْخَمِ • وَخَاقَانَ اعْزُ وَآكْرَمِ

دُرّه تَاجِ دَوْلَتِ سُلْطَانِيَه • غَرّه اِفْرَاسِنِ نَجَبِ عُمَايْنِيَه • حَاجِي رَبَابِ
صِدْقِ وَشَدَادِ • مَا حِي آثَارِ ضَلَالِ وَفَسَادِ • چِرَاقِ رُوشَنِ خَانِدَانِ
دَوْلَتِ • وَنِهَالِ كَلْشَنِ اِقْبَالِ وَشِعَادَتِ • تَاجِدَارِ سَكَنْدَرِ اَيِينِ
تَجْتِ نِشِينِ سُلَيْمَانِ نِكِينِ وَجَمِ تَزِينِ • نُورِ دِيكِ دُودْمَانِ اَلِ
عُمَانِ • اَبِ رُويِ سَلَاطِينِ عَرَصَه زَمِينِ وَزَمَانِ • اَلْمُخْتَصِرِ
بِمَزِيدِ عِنَايَه الْمَلِكِ الْمَتَانِ • السُّلْطَانِ اِبْنِ السُّلْطَانِ السُّلْطَانِ
عُمَانِ خَانِ • اِبْنِ السُّلْطَانِ الْاَكْرَمِ الْاَجْدِ • وَالْحَاقَانِ
الْاَفْخَمِ الْاَرَشْدِ • الْمَظْهَرِ الْاَلْطَافِ الْمَلِكِ الصَّمْدِ • السُّلْطَانِ
اَحْمَدِ • اِبْنِ السُّلْطَانِ مُحَمَّدِ • خَلْدَ اللّٰهُ خِلَافَتَه وَسُلْطَنَتَه اِلَى يَوْمِ
الْمِيْزَانِ • وَجَعَلَ ظِلَالِ عَدَالَتَه عَلَى الْاِنْسَانِ وَالْحَيْوَانِ • جَنَابِ
عَالِي لِرِي فَارِسِي تَخْلُصِ اَيْدُوبِ • ذَاتِ سُتُودَه صِفَاتِ لِرِي اَفْرِ
وَاسْبِقِ مَيْدَانِ اَوْلُوبِ • لِلّٰهِ دُرّه فَارِسَاكِ كَلَامِنَه مَظْهَرِ
اَوْلِشِدِي • اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ تَعَالِي عَلَامَتِ سَعَادَتِ عُظْمِي • وَبِشَارَتِ
سَيَادَتِ كُبْرِي دُرّه • بِنَاءِ عَلَى ذَلِكَ اَحْوَالِ اِفْرَاسِنِ بَرِ رِسَالَه
جَلِيلَه وَتُحْفَه جَمِيلَه جَمْعِ اَيْدُوبِ • دَرْدُ وَتَلْرِينَه اِهْدَا اَيْتَمِ

امید دُرکه حیر قبولده واقع اوله • وَتَفَا لَابُوكَا بَ مِسْكِ نَبَا
مُسْتَطَابُكُ اسْمِنِي كِتَابِ مَقْبُول • دَر حَالِ خِيُولِ اِيْدُوبِ وَبِرِ
مُقَدِّمَه وَبِر خَاتِمَه وَدُرْت بَابِ اَوْزَن تَرْتِيبِ اِتْدَم **بَابِ اَوَّل**
اَوَايسِ فِرَاسْتِ قَبْرِيْنِ حَقِيْنَدَه وَفَضَا بِلِنْدَه وَارِدِ اَوْلَانِ اِيَاتِ كَرِيْمَه
وَاجَادِيْتِ صَحِيْحَه وَاَثَارِ لَطِيْفَه ذِكْرُ وِيَا بِيْنْدَه **دُر بَابِ ثَانِي**
اَتْلُرْ كُ اِيُوْسِي وَبِتْلُوْسِي عَلَامَتَرِي بِيَا بِيْنْدَه **دُر بَابِ ثَالِث**
اَتْلُرْ كُ تَدْبِيْرِيْنِ وَحَقْلَرِيْنِ بِيَا نِ اِيْدُر **بَابِ رَابِع** اَتْلُرْ كُ دِشَلَرِيْنِ
وَاِشَلَرِيْنِ بِيَا نِ اِيْدُر **مُقَدِّمَه** مَعْلُوْمُ اَوْلَا كِه عِلْمَاءِ اِسْتِلَافِ اِتْفَاقِ
اِتْمِشَلَرِ دُر كِه • سَبَبِ نِظَامِ عَالَمِ بُوْدُر كِه • اِدَمُ اَوْغَلِ مَلَرِي دُرْت
بُلُوْكُ قَلِيْنُوْبِ بِر اَرْتُقُ وَبِر اَكْسُكُ اَوْلِيَه اَتْكُ دُرْت اِيْقَلَرِي كِي اَوْلِ
دُرْت بُلُوْكُكُ اَوْلَكْسِي قَلِي اِيْچُوْنِ تَعْيِيْنِ اَوْلْمِشْدُر • اِيْكِجِي عَلِي
وَقَلَمِ اِيْچُوْنِ تَعْيِيْنِ اَوْلْمِشْدُر • اَوْجِيْجِي صَنْعَتِ وَبِجَارَتِ اِيْچُوْنِ
دُرْدِيْجِي اِكِيْنِ بِيْجِي اِيْچُوْنِ تَعْيِيْنِ اَوْلْمِشْدُر • وَبُوْدُرْت بُلُوْكِي
ضَبْطِ وَحِفْظِ اَيْلَكِي پَادِشَاهَلِيْقِ دِيُو تَعْيِيْنِ اِتْمِشَلَرِ اِمْتَا
اَوْلَكِي صِنْفِ كِه قَلِي اِيْچُوْنِ تَعْيِيْنِ اَوْلْمِشْدُر اَوْلِ پَادِشَاهَلَرِ

وَوَزِيْر لَزُو بَكَلَرِ وَضَا بَطَلَرِ وَسَا اِرْقِيْلَه خِدْمَتِ اِيْدِنِ عَسْكَرِ دُر
بِسْ بُوْنَلُرْ كُ اَوْزُر لَرِيْنَه لَازِمٌ وَوَاجِبٌ اَوْلَانِ بُوْدُر كِه • جَنَكِه
لَازِمُ الْاَلَاتِ وَاسْبَابِ اِيْلَه دَائِمٌ مُقَيَّدٌ اَوْلَه لَر • اِيُوَاتَلُرْ تَسْلِيْلَه
وَآتِ اِحْوَالِنِ اِيْلَه لَر • وَبِنْمَكِه وَاِنْمَكِه وَسِيْلَاحِ اسْتِعْمَالِ قَلْمِيْغَه
وَاَوْقَاتْمِيْغَه وَتُوْفَكُ اَتْمِيْغَه مَشْغُوْلٌ اَوْلَه لَر • وَبَاقِي قَلَانِ بُلُوْكِي
حِفْظِ وَحِرَاسَتِ وَضَبْطِ وَسِيَّاسَتِ اِيْدَه لَر • شَرِيْعِ شَرِيْفِ
مُقْتَضَا سِنَجَه وَبِر طَرَفِدِنِ دُشْمَنِ ظَهُوْر اِتْسَه جَنَكِ اِيْدُوبِ دَفْعِ
اِيْدَه لَر • اِيْكِجِي بُوْلُكُ عِلْمًا وَعُقْلًا وَكُتَابِ وَصَلْمًا دُر • بُوْنَلُرْ كُ
اَوْزُرِيْنَه لَازِمٌ اَوْلَانِ بُوْدُر كِه • دَائِمًا اَوْقَتْمِيْغَه وَاَوْقَاتْمِيْغَه وَعَمَلِ
اِتْمَكِه مَشْغُوْلِ اَوْلُوْبِ • اَمْرٍ بِالْمَعْرُوْفِ وَنَهْيٍ عَنِ الْمُنْكَرِ اِيْدَه لَر •
دَخِي فَرَضِ عَيْنِ اَوْلَانِ شَرِيْعَتِ حُكْمَلَرِيْنِ جُمْلَه اَصْنَافِ اَهْلِيْنَه اَوْلَه
لَر • وَخَلْقِي عِبَادَتَه وَاطَاعَتَه قَدِرَه لَر • وَار اَلرِنْدَه خُوْشَلَقِ
اَوْزُرَه دِر اِيْلُوْبِ مَحَبَّتِ وَصَدَاقَه قَدِرَه لَر • وَجُمْلَه خَلْقُكُ
اَيْلُوْكِه خِيْرُ دَعَا اَيْلِيَه لَر خُصُوْصًا پَادِشَاهِ عَالَمِيْنَاهُكُ اَيْلُوْكِه
بَاشَقَه دَعَا اِتْمَكِي وَرِدِ زَبَانِ اِيْدَه لَر • زِيْرَا پَادِشَاهِ سَا اِرْخَلْقَه

کوره بدند کی قلب کبیدر • پس هر چن که یورک صاغ اوله جمله
 بدنه صاغلق حاصل اولور • پس بویکی طایفه نك بیت مال
 مسلیندن حصه شرعیه لری واردور • اوچی بلوک که صنعت
 و تجارت ایچون تعیین اولشدر • انلر لازم اولان صنعتلرینه
 لازم اولان نسنه له چالشمقدور • دردی بلوک که ایکن ایچوند
 انلر رعایا دیرلر • بونلره لازم اولان امر معاشک کندولر و سایر
 اصناف اهلنه کایت ایدک قدر ایکن کمکه و باغ و باغچه دیگه
 و معاش ایچون لازم اولان حیواناتی بسلاکه چالشمقدور • اما
 عاقل و مکلف ایکن بودرت بلوکن طشره قلان کسنلر کندو
 چالترینه قونموب البته جبرایله بودرت بلوکن برینه الحاق
 اولموق کرکدر • تاکه مفت خور اولوب سایر اصناف اهلنه
 مضایقه ایله اختلال نظر عالمه سبب اولیه لر • سلاطین
 سلف زمانلرندک بومقوله معطل کسنه لر هر بیلک بر قاج که
 تقییش اولنوب منع اولور لر ایمش • تولیدی شمدیکه زمانلرده
 دخی تقییش اولنوب • خلق بی کار اولمقدن منع اولنه لردی

حکایه منظومه

بویله نقل ایدی بر اهل انصاف • صانمه بوقصه و تمثیلی خلاف
 چون اوغل حاصل ایدر بالاروسی • جمع اولور برین ارو چروسی
 ایچلرندن برسی باش اولور • کبی سقا کبی فزاش اولور
 کبی معمار و کبی ناظر اولور • هر بری خدمتینه حاضر اولور
 اتقا قیله ایدر لر معمود • بری برینه یقین نیجه قصور
 انلره مسکن اولور اول گوشه • طشن دن که طشر لر توشه
 اره ده کاهل اولوب برز نبور • خدمتینه اگر ایلر سه قصور
 کوشتر بر هر برسی روی جلال • ضرب و حر بیله قور لر فی الحال
 جمله شی خشم و عتابیله سورر • انی شیطان کی کوکن اوچرر
 نیزه لر اوروب که خازیندن • چقر لر کوجیله داریندن
 پردخی کلنسه هلاک ایلر لر • مسکن قهرله خاک ایلر لر
 اندی بی کار اولان ایلر سه مقار • هر برسی ایدر ایستینی تمامر
 ادم اولانه بو حال عبرت اولور • کوز کوره ایننه غیرت اولور
 یا الهی بی بی کار ائمه • طعن اغیاره سزا وار ائمه

چایک ایله عمله جان وتی • بی عمل لردن ارغ ایله بی •
 نثر آمدی هر بر صنف اهلنک کند و لره مخصوص اولان عمل اوزره
 ثابت اولما لری ملک و سلطنتده نظا می ایجاب واقصا ایدد •
 و اهل مال اتمه لری بلکه اختلال ایجاب ایدد • پس بوقاعده دن
 بلندی که لایق دکلدر که بر صنف اهلنی بر اخر صنف اهلنه قار
 لرد • زیرا بو اختلال ایجاب ایدد • نیکم بوزمانده اولان اختلالک
 بر سببی دخی رعایا اهل سیفه و اهل علمه خلط اولند و عید
 انکله اسباب معاش دخی مگدر اولوب ولایتک قحط و غلا
 بر مرتبه یه و اردیکه زمان اولد بر زلجه یه النان سننه شمک
 اولنراجه یه بولنما ز اولدی • مادامکه پادشاهک محافظه
 شرع شریف و ترتیب قدیم اوزره اوله ملکی نظام جهتندن
 زیاده اولور • اما بو اسلوب قدیم رعایت اولمقد اهل مال
 اولسنه سلطنته فساد سیرایت ایدد • دخی معلوم اولاکه
 حتی تعالی خلقی عنایه رابعه دن یار تدی • اعنی صو و طپراق
 و اود و ییل • و اتلرک عنصر لرنده ییل غالب قلوب و پادشاهلق

از کاینک بر رکنی اتلرا اوزره بنیاد ایلدی • قومقده و قحمتده
 و جنکده و قطع مسافه اتمکده ات کرکدر • اول سببندن
 اسکندر د و القرنین شریاب حیات ایچون ظلماته سفر مراد ایدد
 ارست طالیش حکیمی دعوت ایدوب • بو سفر بعید و شدید
 تحمل ایدر اتلر اینجاب اتمکه امر ایدی حکیم دخی اتلرک جمیع الوانند
 جمع ایدوب جمله بر زمانده صو ویم و یروپ بر اخون بغل دیلر •
 اوچ کوندن صکره یوقل دیلر کوردیلر که آل ات ضعیف اولوب
 دوشمش موته قریب اولمش آنی اخراج ایدوب یروپ بسلدیلر
 • دزدی کونینه نظر ایدیلر کوردیلر که قوله ات ضعیف اولمش
 آنی دخی اخراج ایدیلر • بسنجی کونینه نظر ایدیلر که آت ضعیف
 اولمش • التیجی کون کوردیلر چیل ات ضعیف اولمش • یدنجی کون
 کوردیلر قوه ات ضعیف اولمش • سکرنجی کوردیلر قیرات ضعیف
 اولمش • طقوزنجی کون کوردیلر طوروات ضعیف اولمش • اوننجی
 کون کوردیلر خر مایی طوروات ایاغ اوزره طورور • پس بلدیلر که اول
 اجلغه و صوسر لغه جمله دن زیاده دایا نور ایش و ظلمتده کور ملر

تجزیه ایچون برغایت قرکویجه ده اوکلرندن برقلغز چکد یلر اولار
 سیاه آت کوردی آندن خرما ی طوری کوردی • پس بواکسندن
 یوزیکری بیئات شجده یلر انلرایله ظلماته کتدیلم • وینه کلدیلم
 و معلوم اوله که انساندن صکره آندن گوزل و قوتلو و کون
 و استیکن و یوکرک هیچ بر حیوان یوقدر • زیرا هر نه قدر قوتلو
 حیوان اولسه آت انی کوکسی ایله یقیر • و اق سوت ایچنده
 اق قلی کیجه ایله کورر • و کند و سندن یه دوشن بر تو بیگ
 صدایینی اشیدر • و غایت یوکرک اولان حیواناتی که جیران
 و طو شان و بیان قوی و او کوزی و اشکی و دوه قوشیدر جمله
 سنه آت او ستنده اولان ثقال و آلات و آدم ایله آردندن
 یتشور • اگر اول ثقال و آلات اول حیوانات و زوندک اولسه
 ایدی حرکته مجاللری اولمزدی دیمشلم • و بودخی معلوم اوله که
 اهل اسلام سپاهیلری و جنید یلرینک جمله سنک پیرویش
 قدملری حضرت عمر در رضی الله تعالی عنه • انلرک آت
 بنجیلکی اول مرتبه ایذیکه صاع ایله کند و نك صول قلاغنه

طوبه

طو توب صول ایله صاع قلاغنی طو توب ایکی ایکی قلاغنه
 ایکن از نیکه بصمیوب صجر راته یزایدی • و آت سکر در کن
 برجا بنیدن کروپ او برجا بنیدن او ستنه چقرایدی • و او یس
 اتی مبارک ایقاری ایله قوللا نرایدی چند یلکه انلردن ظهور
 ایدن افعال برکسه دن دخی وجوده کلدی و کلر • پس انا سعی
 اتمک عبث هوسدردیمشلم • زیرا اکثر احتمال بودر که کرامت
 طریق ایله اوله • و معلوم اوله که رسول اکرم صلی الله
 تعالی علیه وسلم • حضرت یلرینک یکرچی اوج اتلری و ارایدی و هر
 برینی بر اسم ایله سیمیه اتمشلم ایددی • پس سنند و مبارکک
 وارددر • هر کشتی اتلرینی اول اسملردن بری ایله سیمیه اتمک اول
 انلرک آذر ی بونلردر • سگب • مریجز • طرف • لحیف •
 لزاز • ظرب • ورد • شجه • ابلق • ذوالعقال • ذوالله •
 مرتجل • مرواح • مرواح • سر جان • یعسوب • یعوب •
 بجر • شجا • مندوب • سجل • ملاویج • نجیب •
 و سنه سنیه دن بری دها اولدز که آت بزرگ استعاذه و سمله

اَيْلَهُ يَبْتَغِي الرُّكُوبَ وَجِ كَرَّةً • اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ
كُلِّهَا مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ • بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي
الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ • دِيَهُ لَرَبِّكَ بِوَايَةٍ
كَرِيمَةٍ أُتِيَ لَرْ • سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ
وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ • بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى جَمِيعٌ ضَرَّرْنَا وَنَحْفُوظُ
أُولَهُ لَرَبِّكَ **وَل** غَزَا إِجُونَاتٍ بَسَلَتْكَ فَضَائِلِي بِبَابِنَا دُر • حَقِّ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى كَلَامُ قَدِيمِنَا بِيَوْمِ مَشْدُوكِ • وَاعِدُوا اللَّهَ
مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ
وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تظَلُونَ • يَعْنِي كَفَارِ إِجُونِ
حَاضِرِكَ شَوْلُ جَنَكِ سِرِّ قُوَّتٍ وَيَرِنُ نَسْنَهُ لَرْدَنَ قَادِرًا وُلْدًا وَاغْرِي
فِيهِ وَكُونُ دَرَّ وَاوُقُ وَيَأْتِي وَقَلْقَانُ وَأَتِ وَغَيْرِي لِآتِي كِي دِيخِي
غَزَا إِجُونِ بَغْلَانَا نَلْرَدَنَ كُوْجِكُ بِيْتِدُو كِي قَدَرُ حَاضِرِكَ بُوْنَلْرِي
حَاضِرِ لِقِ اَيْلَهُ حَقِّ تَعَالَى نَكُ وَسِرُّكَ دُشْمَنِي كِي قُوْرُ خُوْرُ دُرْسِي •
يَعْنِي قَرِيبًا وَاَلَانُ مَكَّةَ كَا فِرْلِينَ وَاَنْلَرْدَنَ غَيْرِي بَعِيدًا وَاَلَانُ كَا فِرْلِي

دِيخِي قُوْرُ خُوْرُ دُرْسِي كِي سِرُّ اَنْلَرِي عِيْنِي اَيْلَهُ بَلْرَسِي • اللَّهُ بِلُوْرَاتِ
وَالَا تَكْرُجَا ضِرًا وَاَلِيحُ جَمِيعُ كَقَارِ سِرْدَنَ خُوْفٍ اِيْدَرِي مَكْدُرُ
بَعْضُ رَوَايَتِكَ • وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمْ دَنَ مَرَادِ جَنِيْلَرْدَنَ
أَنْدَنَ خُوْفٍ اِيْدَرِي وَاَبَاتُ وُلْدُو عِيْ اَوْ كَرْمَزِدِي مَكُ وَاَرِدُ الْمَسْدُ
• وَدِيخِي شَوْلُ نَسْنَهُ كِي سِرُّ اِنِّي فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَرَجَ اِيْدَرَسِي
أَنْكَ عَوْضِي سِرِّ وَيَرِي لُوْرُ ظَلْمٍ اَوْ لَنْمَزِي سِرْدِي مَكْدُرُ • وَيَرَايَتِ كَرِيمَهُ
دَه دِيخِي حَقِّ تَعَالَى اِمْتِنَانِ اِيْدُوْبِ بِيَوْمِ رَزِيكَ • وَلِجَنِيْلِ وَبِغَالِ وَ
لِجَمِيْرِ لَرُ كِبُوْهَا وَزِينَةٍ • يَعْنِي اللَّهُ تَعَالَى سِرُّكَ اِيْجُونَانَا لَرُ وَقَاتِرُ لَرُ
وَجَمَارُ لَرْدَنِي يَا رَتْدِي تَا كِي سِرُّ اَنْلَرِ بِنَهُ سِرُّ وَاَنْلَرِ اَيْلَهُ زِينَتِ
اِظْهَارِ اِيْدِي سِرُّ وِيْنَهُ كِتَابُ كَرَمِيْنِكَ بِيَوْمِ رَزِي • وَجَعَلِ لَكُمْ
مِنَ الْفَلَكِ وَالْاَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ • لِيَسْتَوُوا عَلٰى ظُهُورِهِمْ تَتَذَكَّرُوا
نِعْمَةَ رَبِّكُمْ اِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا
هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ • وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ • يَعْنِي اللَّهُ تَعَالَى
سِرُّكَ اِيْجُونِ قَلْدِي وَيَا رَتْدِي كَمِيْلَرْدَنَ وَدُرَّتَا اَيْقَلِي حِيَوَانَا لَرْدَنَ
شَوْلُ شَيْءٍ كِي سِرُّ اَكِي بِنَرُ سِرُّ اَنْكَ اَرْقَهُ لَرِي اَوْزَنَ اَوْ تَوْرَهُ سِرُّ اَنْدَنَ صُكْرَهُ

سِرُّ اَنْكَ اَرْقَهُ لَرِي اَوْزَنَ اَوْ تَوْرَهُ سِرُّ اَنْدَنَ صُكْرَهُ

رَبِّكَ نِعْمَتًا كَثِيرًا وَحِوَانُكَ وَكَمِينُكَ أَوْسْتَنَهُ بِنْدُ وَكَلْرُ
وَقْتَهُ • دَخِي دِيَه سِرْتَنِيهِ ايدُر ايزد وِكلي اَكْسِكْ صِفْتَلِرِنْدَن اَوْل
الهي كه بَرَه شُونِي تَسْخِير ايدُوب مُطِيع وَمُنْقَاد اِتْدِي • جَال بُوَكِه
بِرَانِي ضَبْطَه قَادِر دَكْل ايدُك كَوْجُرِيَمَز ايدِي • دَخِي تَحْقِيقًا بِر
رَبِّمَن دُونُوب وَاِرْجِي ايز • فِكْر اَوْلُنْسَه نَه عَجَب نَسَنَه دِرْكَه عَظِيم
قَوْلُود وَاِرْجِي لَرُك بِي قَتَار لَنُوب بَرِيك زَمَانِي بَر غَايَت ضَعِيف وَنَحِيف
كِسَنَه اِنَّه اَلُوب يَدَسَه جَمَلَه سِي اَكَا مُطِيع اَوْلُوب اِرْدِيَه كِيد
اَكْر تَسْخِير اَلهي اَوْلَسَه بَرِيك قَوِي اَدَم ضَبْط ايدُك مَزْدِي • اَتَلَر
دَخِي اِنْسَانَه تَسْخِير اَوْلُنْس اِرْقه سِنَه ايز وَاغْر نَه اُوِيَان لُورُوب
اِسْتَد وِكِي پُرْدَه بِنز وَاِنز اَصْلًا جَا لِفْت اَمْر اَكْر تَسْخِير حَق اَوْلَسَه
كِسَنَه يَانِنَه قَرِيب اَوْلَا مَزْدِي • وَدَخِي وَاَلْعَادِيَات سُورَه اِسْت
غَا زِيلُك اَتَلَرِي حَقِينَد نَا زِل اَوْلَسْتَد • حَق تَعَالِي اَنْلَه قَسَم ايدُوب
وَاَلْعَادِيَات ضَبْمَا دِيُوبُور مِشْتَد • يَعْنِي غَا زِيلُك سُوَل اَتَلَرِي حَقِيقًا
سِكْر دِر لَر دَخِي اَوَا ز وِر زِل دِيَمَكْدَر • ضَبْح دِيُوعَرَب دِلِنَد اَت
سِكْر تَد وِكِي زَمَانَد قَتِي قَتِي وِر دُوكِي نَفْسُك اَوَا ز نَه دِير لَر وَاغَا زِيلُك

حَق تَعَالِي حَضْرَتِنَد مَرْتَبَه لَرِيَن بُونْدَن بِلْمَك كَر كَدْرْكَه كَلَام قَدِيمِنَد
اَنْلَرُك اَتَلَرِيَن ذِكْر ايدُوب يَمِين اِيلَر سُوَل سِكْر دِن اَنْلَرْكَه سِكْر دِر لَر وَا
نَفْسَلِرِيَه اَوَا ز وِر زِل اَنْلَرُك حَقِيقًا دِيُوبُور • اَمْمَه حَدِيثَن
اِمَام مَخَارِي وَغَيْر بِلَر رَحْمَه اَلله عَلَيْهِ زَوَايَتَلِرِنْدَه اَبُو هُرَيْرَه دَر
رَضِه وَاِرْد اَوْلَسْتَد رْكَه ايتْدِي • رَسُوَل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِيُور دِيَكِه • مَن اِحْتَبَسَ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اَلله اِيْمَانًا وَتَصَدِيقًا بُوَعَدِ
فَاَن شَبْعَه وِرِيَه وَرَوْتَه وَبَوْلَه فِي مِيزَانِه يَوْمَ الْقِيَامَةِ • يَعْنِي بَر كِسَه
كِه حَق جَل وَاَعْلَا يَه اِيْمَان وَوَعْدِيَنِي تَصَدِيقًا ايدُوب فِي سَبِيلِ اَلله بَر
اَت بَسْتَكِيَه تَحْقِيقًا اَوْل اَتُك يَمِي وَصُوبِي وَفَشِيقَتِي وَبُولِي قِيَامَت
كُونِنَد اَوْل كِسَنَك مِيزَانِنَه قُونُر دِيَمَكْدَر • يَعْنِي خِيَرَات وَحَسَنَاتِي
جَانِبِنَه قُونُر دِيَمَكْدَر • شِفَاء صِد وُرْدَه مَذْكَور دِرْكَه عَبْد اَلله
بِن سِلْمَان رَضِه رَوَاتِيَدَك رَسُوَل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيُور مِشْتَد
كِه • مَن قَلَّ عَمَلُه فَلْيُرْتَبْطْ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اَلله فَاَن شَبْعَه وِرِيَه
وَرَوْتَه وَبَوْلَه وَشَقْرُ حَسَنَاتِي فِي مِيزَانِه يَوْمَ الْقِيَامَةِ • يَعْنِي
بَر كِسَنَك كِه عَمَلِي اَز اَوْلَه اَوْل كِسْتِي فِي سَبِيلِ اَلله كَنَد وَا بِيُور

بِرَاتِ بَعْلَسُونِ زِيْرًا أَوْلَ الْكَرْبِيِّ وَصَوِي وَفَيْسِي وَبُوِي وَقِي
قِيَامَتِ كُونَتِكَ أَنْكَ مِيْرَانِكَ حَسَنَاتُ دُرْدِيْمَكْدَرُ • حَاصِلِ كَلَامِ غَزَا
نَيْتِنَه بَسَلَنْدُوِي زَمَانِك جُمْلَه سِنَدَه نَقْدَرِيْرِيْدِيْسَه وَنَقْدَرِ صَوِي
اِحْدِيْسَه وَنَدَكْلُوْفَلَانِ وَقُلَانِ اَيْلَدِيْسَه هَبِ مِيْرَانِيَه قُوْرَلَرُ
جَمَلِيْسِي حَسَنَاتِنِ صَايَلُوْرَدِيْمَكْدَرِ بَعْضِ رَوَايَاتِك اَنْلَرِك فَيْسِي
وَبُوِي صَايَلِيْرِيَه جَنَدَه مِيْسَكْ اَوْلَسَه كَرِكْ دُرْدِيْمَكْ وَاوْلَشُدُرُ
حَقِي تَعَالِي قِيْتِكَ دِيْنِ اِسْلَامِكْ عِيْرِي شُوْمَرْتِيَه دَه دُرْكَه اِنْجِيْمَنْدِيْمَتِ
اَيْدِنَلَرُ بُوْدَكْلُو تَعْظِيْمِ وَتَكْرِيْمِ وَلُطْفِ وَاِحْسَانَلَرِ اَوْلُوْرُ • وَاِمَامِ
طَبْرَانِي رَحْمَه اُلله نَقْلِنَدَه حَبَابِ بِنِ اَرْتِ بِنِي عَلَيْهِ الصَّلَوَه
وَالسَّلَامُ دُرْ رَوَايَتِ اَيْلِيْشُدُرْكَه • الْحَيْلُ ثَلَاثَةٌ فَرَسٌ لِلرَّحْمَنِ وَفَرَسٌ
لِلْاِنْسَانِ وَفَرَسٌ لِلشَّيْطَانِ فَاَمَّا فَرَسُ الرَّحْمَنِ فَمَا اتَّخَذِيَ سَبِيْلَ اِلله
وَقَتْلَ عَلَيْهِ اَعْدَاءَ اُلله وَفَرَسُ الْاِنْسَانِ فَمَا اسْتَبَطْنَ اَوْجَمَلُ عَلَيْهِ
وَفَرَسُ الشَّيْطَانِ فَمَا رُوِهِنَّ عَلَيْهِ وَفَرَسُ عَلَيْهِ • يَعْنِي اَتِ حَسِي
اَوْجِ قَسِيْدُ دُرْ قَسِيْمِي رَحْمَانِكْدَرِ بَرِ قَسِيْمِي اِنْسَانِكْدَرِ بَرِ قَسِيْمِي شَيْطَانِكْ
اَوْلِكِيْسِي اَوْلِ اَنْدُرْكَه فِي سَبِيْلِ اُلله غَزَا اِيْچُوْنِ اَلِيْسَه دَخِي اَوْزُرِنَدَه

حَقِي تَعَالِي نَكَ اَعْدَاْسِي قِيْلُ اَوْلَنَه • يَعْنِي غَا زِيْلَرِ اَوْسْتِنَه بَدِيْنَه كُرْدِيْخِي
كَافِرِي قِيْلُ اَيْدَه كُرْ • اِيْجِيْسِي اَوْلِ اَنْدُرْكَه طُغُوْرْدُوْغِي مُرَادُ
اَوْلَنَه وَيُوْكَ اَوْزِيْلَه • اَوْجِيْسِي اَوْلِ اَنْدُرْكَه قُوْشُدُوْرِيْلَه وَاَوْزُرِنَدَه
قَمَارِ اَوْلِنَه • يَعْنِي اَوْجِيْلَه قُوْشُدُوْرِيْلَه دَخِي اَوْحِ نَه اَيْسَه اَلِيْسَه • وَآتِ
رَحْمَانِكْ اَوْلُغِكْ مَعْنَاْسِي اُلله يُوْلَنَه غَزَا اِيْچُوْنِ بَسَلَنْدُوِي كِيْدُرِ تَعْظِيْمَا
رَحْمَانِكْدَرِ دِيُوْبُوْرِيْلِيْشُدُرُ • وَاِنْسَانِكْ وَشَيْطَانِكْ اَوْلُغِكْ مَعْنَاْسِي
دَخِي ظَاهِرْ دُرْ • سُؤْلَاتِ كِيَه اِنْسَانِ كَنْدُوْفَائِدَه لَمْكْ اِيْچُوْنِ بَسَلَرُ
اِنْسَانِكْدَرِ دِيُوْبُوْرِيْلِيْشُدُرُ • سُؤْلَاتِ كِيَه نَامَشْرُوْعِ طَرِيْقِ اَوْزُرِنَدَه
قُوْشُدُوْرِيْلُوْرُ شَيْطَانِكْ كْدَرِ دِيْنِيْلِيْشُدُرُ • وَشُوْبِيْلَه مَعْلُوْمِ اَوْلَه
اَوْجِيْشُوْبِيْآتِ قُوْشُمُقْ نَامَشْرُوْعِ اَوْلِدُوْغِي سُؤْلُ زَمَانَدَه دُرْكَه
اَوْكُدَلِ اِيْكِي جَانِيْدَه اَوْلَه مَثَلًا اِيْكِي كَمَسْنَه بَرِيْرِيَه دِيَه كِيَه اَكْرَبِيْمُ
اَلْفَرَجِيْسَه سَنْجَا بَشِ النُّوْنِ وَيَرِ اَكْرَسْنَكْ اَتِكْ كِرْسَه بِنِ سَكَا
بَشِ النُّوْنِ وَيِيْنِ دِيَه بُوْشُرْطِ اَوْزُرَه قُوْشَا لَرِ بُوْتَقْدِيْرِيْجَه حَرَامِ
اَوْلُوْرُ • اَمَّا شُوْبِيْلَه كِيَه اَوْكُدَلِ اَخْرَدِنِ يَابِرْجَانِيْدِنِ اَوْلَه مَثَلًا بَرِ كِيْشِي
بَرِ كِيْشِيَه اَكْرَسْنَكْ اَتِكْ بِنِيْمِ اَتِي كِرْسَه بِنِ سَكَا بَشِ النُّوْنِ وَيِيْنِ دِيَه

türki
[15] [15]

اِنْفِاقُ اَوْلِ كِسْفِكَ اِنِّي كَسَفْتُهُ دَخِيَ التَّوْبَى السَّكَةَ جَلَالَ اَوْلُورِزِيَا
 مَالٍ وَيَزِمَكَ شَرْطِي اِيكِي جَانِبِدَن اَوْلَمَايَنجَه قَمَار اَوْلَمَز • وَاِمَامُ
 بُخَارِي وَاِمَامُ مُسْلِمٍ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِمَا رَوَايَتُرِنَدَه اَبُو هُرَيْرَةَ
 رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ وَاِرْدَا اَوْلَسُدْرِكِه اَيْتَدِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضَرَ تَبَهُ اَتُ خُصُوصِيْدَن سُوَالٍ وَاَلْتَدِي بِيُوْرِدِيَلِي
 كِه • لَحْمٌ ثَلَاثَةٌ هِيَ لِرَجُلٍ وِزْرٌ وَهِيَ لِرَجُلٍ سِتْرٌ وَهِيَ لِرَجُلٍ اَجْرٌ
 فَاَمَّا الَّتِي هِيَ لَه وِزْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا رِيَاءً وَفَخْرًا وَنَوَاءً لِاهْلِ الْاِسْلَامِ
 فَهِيَ لَه وِزْرٌ • وَاَمَّا الَّتِي هِيَ لَه سِتْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللهِ
 ثُمَّ لَمْ يَنْسَخْ حَقَّ اللهِ فِي ظُهُورِهَا وَلَا فِي رِقَابِهَا فَهِيَ لَه سِتْرٌ • وَاَمَّا
 الَّتِي هِيَ لَه اَجْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللهِ لِاهْلِ الْاِسْلَامِ فِي مَرْجٍ
 اَوْ رَوْضَةٍ فَمَا اَكَلَتْ مِنْ ذَلِكَ الْمَرْجِ اَوْ الرَّوْضَةِ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا كَتَبَ اللهُ
 لَه عَدَدَ مَا اَكَلَتْ حَسَنَاتٌ وَكَتَبَ لَه عَدَدَ اَرْوَائِهَا وَاَبْوَالِهَا
 حَسَنَاتٌ وَلَا تَقْطَعُ طَوْلُهَا فَاَسْتَنْتَ شَرْفًا اَوْ شَرْفِيْنَ اِلَّا كَتَبَ
 اللهُ لَه عَدَدَ اَرْوَائِهَا وَاَثَارِهَا حَسَنَاتٌ وَلَا مَرَبَهَا صَاحِبُهَا
 عَلَي نَهْرِ فَشَرِبَتْ مِنْهُ وَلَا يَرِيْدَانِ لِيَسْقِيَهَا اِلَّا كَتَبَ اللهُ لَه عَدَدَ مَا

شربت

شَرِبَتْ حَسَنَاتٌ • حَاصِلٌ مَعْنَا بُودُرِكِه اَتُ جِنْسِي اَوْجِ قَسِيْدُ
 يَعْنِي اَتُك اَوْجِ كِسْفِيَه لِنَسَبَتْ اَوْجِ جَالِي وَاِرْدُرِبْرِكِسِيَه كَاهِدُر
 بِرِكِسِيَه بِرْدَه دُرِبْرِكِسِيَه اَجْرٌ وَتَوَانِدُر سُؤْلُ كِسْفِه كِه
 اَلْوَبُ مُسْلِمًا نَلَمَ كُوَسْتَرُوْبُ فَرَلَمَقُ وَاَهْلُ اِسْلَامِه عَدَاوَتُ
 اِيچُون بَغْلِيُو قُوْرُدَخِي بَسَلَرَا كَا اَنْدَن كُنَاةٌ حَاصِلٌ اَوْلُورُ •
 وَسُؤْلُ كِسْفِه كِه فِي سَبِيْلِ اللهِ اَلْوَبُ بَغْلِيُو قُوْرُدَخِي بَسَلَرَا كَا اَنْدَن
 كُنَاةٌ حَاصِلٌ اَوْلَمَا زِدَخِي اَرْقَه لَرِنَدَه بِيُوْنَلَرِنَدَه حَقَّ اللهِ اَوْ تَمْرٌ
 يَعْنِي بِنُوْبٍ اَنْدِيكِه وَمُنْتَفِعٌ اَوْلَدِيكِه صَدَقَه دَن وَشَكَرَدَن اللهُ
 تَعَالَى جَانِبِي اَوْ تَمْرٌ اَوْلِ بِرْدَه دُرِكِه بِرْدَه نَكُ مَعْنَا بِيُوْخَلَقَدَن
 صَقَلَرَا اَوْ غُوْر لُوْدُر مَبَارَكْدُر دِيْمَكْدُر • وَسُؤْلَاتُ كِه اَهْلُ اِسْلَامِ
 مَضَلَحِي اِيچُون النُّورُ غُرَا وَاِبَاطِ اِيچُون بَسَلَنُوْرُ صَاحِبِي اِنِّي بِرِجَائِرِدَه
 يَابِرِ بَايَنجَه دَه بَغْلِيُو قُوْسَه اَوْلِ كِسْفِيَه اَنْكُ جَمِيْعِي يَدُوْكِ اَوْ تَلَرُ
 صَاعِيْشِيَه حَسَنَاتُ يَارِيْلُوْرُ • وَجَمِيْعُ تَرْسَلَرِي وَبُوْلَلَرِي
 دَكَلُوْ وَاِيَاغِيْكَ اِيْرَلَرِي دَكَلُوْ حَسَنَاتُ يَارِيْلُوْرُ • وَهَر بَارِكِه
 اَوْ تَلَدُوْغِي يِرْدَه اِيَاغِيَه بَغْلُوْ اَوْلَانِ اِيْ قُرُوْبُ بَرَايِكِي مِيْدَانِ سِكِرْتَه

كناه

ترساری و بولری قدر حسنات یا زیلور • و هر بار که صاجی
انکه برار مق و ستنه او غراسه آت اولایر مقدن ایچه یا خود
صاجی انی صور مق مراد اید نسه حق تعالی انک اجد و کی قدر
حسنات یا زردیمکدر • ولجا صلات بسلمک اوچ وجه اوزر
دراگر مجرذ خلقه کوشتر و بخر و تکبر مراد اول نورسه کناه
چاصیل اولور • اگر نیک ایچون یا یوک اور مق ایچون یا طای طغور
ایچون بسنوب رعایتین ایدوب حقن آد ایلرسه مبارکدر حق تعالی
فقدن صقلر • اگر غنا و رباط ایچون یعنی سرحد لر بکلک ایچون
و دشمن قهر ایچون بسنورسه انک اجر و فضیلتی نقد راید و کن همان
الله تعالی بلور • و بعض حدیث شریفه وارد اولمشدر که
غزائیتنه آت بسلمک جهنم اودینه پرده اولور دیوسور
زید بن ثابت دن رضه مرویدر که ابتدی اشتدم رسول الله
صلی الله تعالی علیه وسلم بیوردیکه • من حبس فرسای
سبیل الله کان له شتر من النار • یعنی برکسه که
فی سبیل الله غزایچون برات صقلسه اول آت اگا جهنم ایتدن

بکده

پرده اوله دیمکدر • و بعض حدیث شریفه دخی برکسه فی
سبیل الله آت الوب بخلق نیتین ایلته اکابر شهید اجر
ویریله دیوسور لمشدر • ابی جعفر محمد بن علی دن مرویدر که
رسول الله صلی الله علیه وسلم • من هم ان یربط فرسانیه
صداقه اعطی اجر شهید دیوسور مشدر یعنی برکسه فی سبیل
الله غزایلمغه کرحکدن نیت ایله برات الوب بخلغه همت
ایلسه اکابر شهید فضیلتی ویریلور دیمکدر • فی الحقیقه ثواب
و فضیلت اول زمانه چاصیل اولور که قصد صحیح و نیت درست
اولوب کرحکدن غزایلمک مرادی اوله • اما شویله که بعض
عوام ایدکی کبی غزائیتنه براتی بعلیو قویه یا بر قلی اصاقویه
اما اصلا غزایه بر مباشرتی یا قلبند شوق و تقاضای اولیه
انک قطعاً نفی یوقدر • اویله ایلکدن ایسه انی بر اهلیته بغشلیوب
غزایر ده قوللندر مق یکدر که نیچه اجر و ثواب چاصیل اولور •
عالم السیر و الحقیات هر کسینک قلبی احوالین بلور لطف و احسان
اکا کون ایلر ای مامه باهلی دن رضه مرویدر که حق تعالی انک

شلم

قَوْلِ شَرِيفِي • الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا
وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
آيَةُ كَرِيمَةٍ سَنَ تَقْسِمُ بِأَيْدِي رَدِّي وَبِوَرْدِي كَيْفَ بَرَكْسَنَهُ غَرَانِيَتَهُ
بِرَاتِ بَغْلَسَهُ أَمَا هَا نَ غَرَضِي أَيْلُرُ كُورُوبِ اسْتَمَكُ أَيُجُونِ أَوْلَمَاسَهُ
فِي الْحَقِيقَةِ غَرَامَرَادِي أَوْلَسَهُ أَوْلِ كَمْسَنَهُ بُوَايَةُ كَرِيمَةٍ دَه
حَقِّ تَعَالَى ذِكْرًا تَدْوِي كَسَنَلَرُ دَنْدُرُ دِرِيدِي آيَةُ كَرِيمَةٍ نَكْرُ
مَعْنَا سِي بُودُرُ كِه شُولُ كَمَسَنَلَرُ كِه مَالَلَرِي نِ كَيْجِه دَه وَكُونْدُرُ دَه
كِرْلُو وَاشْكَارَه اللهُ يُولْنَه خَرَجِ ايدِرْ كِرْ • يَعْنِي هَرُ زَمَانِ وَهَرُ حَالِ
أَوْزَرَه مَالَلَرِي أَحْسَانِ تَمَكْدَنْ حَالِي أَوْلَمَزَلَرُ أَنْلَرُ أَجْرُ وَفَضِيلَتِي
حَقِّ تَعَالَى قِتْدَه دُرَانَلَرُ خَوْفِ يُوْقُدُرُو أَنْلَرُ مَحْزُونِ أَوْلَمَزَلَرُ دِيمَكْدُرُ
قَاضِي بِيضَاوِي رَحْمَه اللهُ تَعَالَى تَقْسِمِيرِنْدَه ايدِرْ بُوَايَةُ كَرِيمَةٍ
بَعْضَلَرُ قَوْلِنِجَه حَضْرَتِ أَبِي بَكْرٍ صِدِّيقِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ حَقِيقَتَه
نَازِلِ أَوْلَمَشْدُرُ شُولُ زَمَانَدَه كِه قِرْقِ بِيكُ التَّوْنِي وَارِ ايدِي كَمِيسِنِ
كَيْجِه وَكَمِيسِنِ كُونْدُرُ كَمِيسِنِ اشْكَانِ كَمِيسِنِ كِرْلُو صَدَقَه ايدِي كَيْجِه
وَبَعْضَلَرُ قَوْلِنِجَه حَضْرَتِ عَلِيِّ كَرَمَ اللهُ وَجْهَهُ حَقِيقَتَه نَازِلِ

أَوْلَمَشْدُرُ شُولُ زَمَانَدَه كِه هَمَا نَ دُرَتْ أَقْبَه يَه مَالِكُ أَوْلَمَشْدُرُ اِرْبُو
مَالِكُ أَوْلَمَشْدُرُ ايدِي جُمْلَه سِنَ اللهُ يُولْنَه صَدَقَه ايدِي كَمِيسِنِ كَيْجِه
وَ كَمِيسِنِ كُونْدُرُ كَمِيسِنِ اشْكَانِ وَ كَمِيسِنِ كِرْلُو وَ يَرْدِي • وَ بَعْضَلَرُ قَوْلِنِجَه
فِي سَبِيلِ اللهِ أَنْلَرُ بَغْلِيُوبِ أَنْلَرَه خَرَجِ ايدِنَلَرُ حَقِيقَتَه نَازِلِ أَوْلَمَشْدُرُ
دِيُوْتَقِلِ اِمَشْدُرُ • وَ شِفَاءِ صُدُورَدَه عِبَادَه بِنِ صَامِتَدَنْ رَضِي
مَرُ وِيدِرْ كِه ايدِي اَسْتَدَمُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِوَرْدِي • اِنَّ الْفَرَشَ لَيْسَتْ فِي طَيْلِهِ وَصَاحِبُهُ نَائِمٌ عَلَى فَرَاشِهِ
فَمَا تَبَقِيَ لَهُ خَطِيئَةٌ اِلَّا وَقَعَتْ وَ لَقَدْ نَزَلَ اللهُ فِي اِرْتِبَاطِ الْحَبْلِ
وَ الْاِنْفَاقِ عَلَيْهَا آيَتَيْنِ مِنَ الْقُرْآنِ • مَنْ ذَا الَّذِي يقرضُ اللهُ قَرْضًا
حَسَنًا فَيضَاعِفُه لَهُ اَضْعَافًا كَثِيرَةً • وَقَوْلُهُ تَعَالَى الَّذِينَ
يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ • يَعْنِي حَقِيقَتًا
صَاحِبِي دُوشِكِي اَوْشَتَنَدَه اَوْ يُوْرُكَنْ اَتَا يَا غِي بَعْلُو طُوْرُو دُو غِي رِيْدَه
قَلْبِرُدِ غِي صَاحِبِيكَ هِيَجُ بُرْكَاهِي قَالْمَرْدُ وَ كَلُوْرُ كِيدُرُ • وَاللهُ حَقِيقَتًا
حَقِّ تَعَالَى حَضْرَتِي أَنْلَرُ بَغْلِيُوبِ أَنْلَرِي بَسْلِيُوبِ خَرَجِ اِتْمَكُ حَقِيقَتَه

türki
1010

ايك ايت اندر مشد ربرسي • من ذالذي يقرض الله قرضا حسنا
فيضاعفه له اضعا فاكثيره • ايتي در كه معنا ستي كيمد
سول كمشه كه حق تعالي قرض حسن وين دخي حق تعالي انك ويردو
چوقا مثال انك ايتي وين ديمكدر • حق تعالي قرض حسن ويرمك
معنا ستي في سبيل الله غزا ايجونات بسلمكدر ديديلر • وين
دخي الدين ينفقون اموالهم بالليل والنهار سرا وعلانية •
ايت كرمه سيدر كه تفسيره هروز كمشد حاصل كلام غزا
نيته آت بسلك نجه فضيلتو لسنه در كه بو حديث شريف
مقتضا سخجه حقيده ايك ايت كرمه نازل اولمشدر • وائمه
حديثدن امام طبراني وغير يزنقلندن ابوكبشه انما ري رضه
رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرتندن روايت اتمشدر
الخير معقود في نواصي الخيل واهلها معانون عليها والمنفق
عليها كالباسط يده بالصدقة • يعني خيرا تترك النيران
بغلودر وصاحب جبري انرا وزره ياردم اولمشدر وانه مال
خرج ايدن ان صدقه يه اچان كپيدر ديمكدر • مراد شريف ايت يور

مبارك

مباركدر وانلري بسلك خصوصند صاحب رينه حوتعا ياردم ايدر
انله خرج اولنان مال صدقه يرينه كچر ديمكدر • بعضر روايات
بستلين كمشه كوند زرا اورج طو توب هيچ افطار اتمين وكجه لر
صبا حه دك عبادت ايدوب هيچ فور اتمين ودا ائما صدقه ويروب
هيچ ان صدقه دن منع اتمين كمشه كپيدر ديمكدر واره اولمشدر •
وينه امام احمد رحمه الله تعالي روايتندن جا بر رضه رسول الله
صلى الله عليه وسلم دن روايت اتمشدر كه • الخيل معقود في
نواصيها الخير والتيل الى يوم القيمة واهلها معانون عليها
فامسحوا بنواصيها وادعوا لها بالبركة وقلدوها ولا تقلدوها
الاولى • معنا ستي اترك النيرانه خير ونبيل قيامته دك بغلورد
يعني دشمن اوزن طفربولوق وخير يتشمك انكله اولور وانلري
بسلك خصوصند الله تعالي معيندر صاحب جبري ياردم اولمشدر
اترك النيرانه لكرله صغيوب بسلك وانلره بركته دعا ايلك يعني
يارب سن مبارك ايله ديود عا قيك وبونلرينه قلاده بعلك
كيشلر بعلك ديمكدر • وكريش ممنوع اولدوغنك وجهي بود

مبارك

جائز ذكركه كذا وكذا يرد به براغاج طالينه ايلشه دخي قيرليه
بوغوله ديمشردور. اما ابراهيم وايلك كي بعض ضعيف نسنار
اولي قيرليورد دخي خلاص اولور. وبعض رواياتك دنيا واخرت
خير كرينك جمله سي اترك النلرند بغلود رقيامته دكن ديمك اولمشد
وات طايفه سننه خير جوق اولدو عيون عرب قومي اته خير دخي
تسميه امشردور. حق تعالي حضرتك كلام قد مينده سليمان
يعمبردن صلى الله عليه وسلم حكايه ايدوب.
اني احببت حب الخير عن ذكركي بيوردوغو يردو خيردور
اندر امام مسلم نقلنده جرير دن رضيه روايت اولنديكه ايتدي
رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرتين كوردنكه مبارك
بر معينه ايتك النده غي صاحي بو كونا اخيل معقود بنوا صيها الخير
الي يوم القيمة الاجر والنعيمه. ديوسور ردي يعني اترك
الئلرند بغلود رخير قيامته دكن. اول خير دن مراد اجر و ثواب
وعنيتدركه طوملقد زديمكدور. امام بخاري وامام مسلم
رحمهما الله تعالي عروة بن ابى الجعد دن رضيه روايت امشردور

ايتدي رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتديكه. اخيل معقود
في نوا صيها الخير الاجر والغني الى يوم القيمة. بو حديث شريفك
دخي معنا سي اوزرند يا زين حديث شريف معنا سيدر. وامام بخاري
رحمه الله شبيب بن عرقه دن نقل امشردركه ايتدي بن عروه نك
رضي الله عنه اونده كوردم يمشات وارايدى ديوسوردي وامام
قرطبي وغير يدر رحمه الله عليهم جميعين دخي نقل امشردركه عروه
رضيه عن ايچون يمشات حاضر ميش ايدى بسردى ديديلر والحاصل
بومعنا ده عبارات مختلفه ايله نجه حديث شريف وارد اولمشد
واصحاب كرامك اولولرندن چوق كسننه روايت امشردور شويله
فهم اولنور كه يعمبر عليه الصلوة والسلام بومعنا ي اهماما
تكرار تكرر بيور مشردور. وهو كشي فني عبارته اشيدوب
ضبط ايتديسه اكا كوره نقل وروايت امشردور. جملستك مالي
ومحصلي بودركه ات غايت ايله مباركدر بسلين كسيه اجر و فضيلتدر
حاصل اولور وبسلكه حق تعالي معين اولور صاحي فقر دن خلاص
اولور. زير ايعمبر عليه الصلوة والسلامه بعض كسه لوكوب

türki
1010

فَقَرَدَنْ شِكَائِتِ تَدَكْرِنْدَه آت بَسَلَكِ كِه اللهُ تَعَالَى آتِ اِيچُون اُون رِزْقِ
كُونَه رُزْرِي آتِ يِر وَطَقُو زِي صَاحِبِ اِيچُون قَلُورْدِ يُو بِيور مِشَلَرْدُر
پَس آتِ بَسَلَكِ دُنْيَا وَآخِرَتِ خَيْرِ لَرِي حَاصِلِ اُولُورْدِ مَكْدُر ●
وَإِمَامُ دَمِيرِي حَيَاتِ حَيَوَانَدَه وَإِمَامُ دَمِيَا طِي كَابِ الْخَيْلَدَه حَضْرَتِ
عَلِي دَنْ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ رَوَايَتِ اَيْدِر لَرِكِه حَضْرَتِ رَسُولِ الْكَرَمِ
صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيور رَزْوَه حَقِ تَعَالَى آتِ يِر تَقْوَمُ اِدْ شَرِيفِ
اُولُدُقَه پُو يِر اَزِيلِينَه دِيدِي كِه بِنِ سِنْدَنْ بَرِ مَخْلُوقِ يَارَادِ مَكِه اَنِي دَوْرِ
سَبَبِ عِزَّتِ وَدُشْمَنِيَه سَبَبِ ذِلَّتِ وَطَاعَتِ اَهْلِنَه سَبَبِ جَمَالِ
وَكَمَالِ قِلَامِ رِيحِ دِيدِي كِه يَارَتِ يَارَتِ پَس جَنَابِ حَقِ پِيلْدَنْ بَرِ مَقْدَرِ
الْوَبَاتِ يَارْتَدِي وَشَيْ عَرَبِي يَارْتَدِي وَدُنْيَا وَآخِرَتِ خَيْرِ لَرِي كِه جَمَلَه
سُنُكِ اُولُ صَاحِبِكِه بَعْلَدِمِ وَغَنِيمَتَلَرِي سُنُكِ اَز قَكِه جَمْعِ اَيْلَدِمِ
وَصَاحِبِكِي سَكَا مَحَبَّتِ وَشَفَقَتِ اَيْدِي جِي قَلْدِمِ وَشَيْ قَنَتَسِي اِيكِنِ بِنَه
قُوشِ كِي اُوچَرِ قَلْدِمِ ● پَس سَنَنْ صَاحِبِكِ اِسْتَدُو كِنَه يَتِشْمَكِ اِيچُون
وَقُورْقُدُو غِنْدَنْ قُورْتَلِقِ اِيچُون سِنَنْ وَبِنِ سُنُكِ اُوزِرِكِه اَز لَرِ قَلْمِ كِه
اَنْلَرِي تَسْبِيحِ وَتَنْزِيهِ اَيْدِر لَرِ اَكْسِيكَلِكِ صِفَتَلَرِنْدَنْ وَاوْ كَر لَرِ كَمَا

صفتلر

صِفَتَلَرِي اَيْلَه وَبِر لَرِ ذَاتِ وَصِفَاتِي سِنْدَخِي اَنْلَرِ اَيْلَه بِيْلَه بِنِي
تَسْبِيحِ وَتَحْمِيدِ وَتَهْلِيلِ وَتَكْبِيرِ اَيْدِه سِنْدِ دِيدِي ● پَس آتِ دَخِي اَمْرِ
حَقَه اَمْتِثَالِ اَيْدُو بِ صَاحِبِ هَر قَنَفِي دُكِه مَشْغُولِ اُولْسَه بِلَه
مَشْغُولِ اُولُو بْ ذِكْرِ اَيْدِر مَلَايَكِه كِرَامِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ چُونَكِه
اَتَكِ بُو صِفَتِ وَشَرَفِ اِسْتَيْدِيلَرِ وَحَسَنِ صُورَتِي كُورْدِيلَرِ اَيْسَه
يَا رَبَّنَا بِيْرْمِ اِيچُون دَخِي اَنْلَرِ مَخْلُوقِ اَيْلَه دِيودَعَا اَتْدِيلَرِ پَس حَقِ تَعَالَى اَنْلَرِ
اِيچُون اَبَلِقِ اَنْلَرِ يَارْتَدِي بَسْرَكِ دَوِ بُو يِنْلُو ● دَخِي وَقْتِ كَر حَقِ تَعَالَى اِي
يِنِ اِرْسَالِ اَيْدُو بْ دُورْتِ اِيغِي مِرَه بَصْدِي اَيْسَه كِشْتَنْدِ حَقِ تَعَالَى
دِيدِي مَبَارَكِ قَلْبِنْدِ كِه جَمَلَه حَيَوَانَلَرْدَنْ سُنُكِ كِشْتَمَكِ اَيْلَه مَشْرِكِ
خُورُو ذَلِيلِ اَيْدِمِ وَسُنُكِ كِشْتَمَكِ اَيْلَه اَنْلَرِكِ قُولَقَلَرِي نِ طُولُ دُرْمِ
وَكُوكَلَرِي نِ قُورْقُدِمِ ● پَس جَنَابِ حَقِ جَمِيْعِ اَشْيَايِ حَضْرَتِ اَدَمَه
عَرَضِ اَيْدُو بْ كُوسْتَرْدُكِه بِيورْدِيلَرِكِه يَا اَدَمُ بُونَلَرْدَنْ دِلْدُو كَكِ
نَسْنَه كَنْدُكِ اِيچُون اَحْتِيَا زَا اَيْلَه حَضْرَتِ اَدَمِ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِي
اَحْتِيَا اَرْتَدِي ● پَس حَقِ تَعَالَى دِيدِي كَنْدُو كِه وَاوْلَادِكِه سَبَبِ
عِزَّتِ اَبْدِيَه اُولَا جِي نَسْنَه اَحْتِيَا اَرْتَدُكِ مَبَارَكِ اُولُسُونِ نِيْمِ بَرَكْتِمُ

صفتلر

سِرُّكَ اَوْ زِيَارَتِكَ دُرُوسِ دَن سَوَكُو بُرِ مَخْلُوقِ يَارْتَمَدُّم بُو حَدِيثِ شَرِيْفِ
قَتِي مُغْضَلِ اَوْلَاقِ اَيْلَه نَقْلِ مَعْنَا اَيْلَه اِحْتِصَا رِقْلَيْتِك • پَس بُو حَدِيثِ
شَرِيْفِ اَنْكَ قَتِي چُو قَضَائِلِنَه دَلَالَتِ اَيْدِر تَامَلِ اَوْلَنَه وَاَصْحَابِ
كَرَامِك بَعْضِ اَوْلُو لَرِنْدَن رِضْوَانِ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ مَقُولُ دُرُكِه
رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضْرَتِنَه دُنْيَا مَتَا عَلَرِنْدَن
اَلْ سَوَكُو سَنَه خَا تُو نَرِي وَا تَرِي اَيْدِي • مَعْقِلِ بِنِ لِي سَارِدَن رِضِنَه
رَوَايَتِ اَوْلَمِشْدُرُكِه اَيْتِك • لَمِ كُنْ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ النِّسَاءِ مِنَ الْخَيْلِ • يَعْنِي رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خَا تُو نَرِنْدَن صُكْرُ اَتَلَرِنْدَن سَوَكُو رُكُ بَرِ سَنَه يُوغِيْدِك بُو تَقْدِيْرَجَه
كِي شِي خَا تُو نَرِنْدَن وَا تَلَرِنْدَن سَوْمَك رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
سُنَّتِنَه رِعَايَتِ اَيْلِكَ اَوْلُوْر • وَبَعْضِ اَحَادِيْثِ شَرِيْفَه مَضْمُونِنَه
وَ اِرْدَا اَوْلَمِشْدُرُكِه عَرَبِيَاتِ خَوْتَعَالِيَه دُعَا اَيْدِر صَا جِي كِنْدُو سَوْمَك
اِيچُوْن وِرْزِقِ چُو قِ وُلُقِ اِيچُوْن وَصُكْرُ حُسْنِ خَاتِمَه اَيْلَه اَوْلَمَك اِيچُوْن
دِيُو نِيُوْر لِي شُدُر • عَبْدُ اللّٰهِ بِنِ مَبَارَكِ رَحْمَه اللّٰهِ رَوَايَتِنَه سَدْرِ رَحْمَه
عَمْرِو بِنِ عَتْبَه دَن رَحْمَه اللّٰهِ تَعَالَى نَقْلِ اَمِشْدُرُكِه غَزَا يَه كِيْدِر اَوْلَمَك

دَخِي دُوْرْتِ بِيكِ دِرْ هَمِ شَرَعِي يَه كِه قِرْقِ بِيكِ اَقْجَه اَيْدِر اَتْ صَا تُوْر
اَلْدِي دَخِي دُوْ سَتَكِرِي نِيْلَرْدِك بَرَا تَه بُو قَدْر اَقْجَه صَا يُوْبِ دِيُو سُوْبِلِدِ
اَيْتَدِي بِنِمِ دُ شَمِيْمَه قَر شُوْبِر اَدِيْمِ وَا رِدُوْعِي بِنِ كَادُوْرْتِ بِيكِدَن
سَوَكُو دُرُ دِيُو بِيُوْر دِيَلَر وَعَمْرُو بِنِ عَتْبَه دِيْدِكِرِي كِسْنَه تَابِعِيْنِكِ
اَوْلُو لَرِنْدَن وَ غَا زِيْلَرِنْدَن وَ شَهِيْدِ لَرِنْدَن دُر • وَبَعْضِ حَدِيْثِ شَرِيْفَه
وَ اِرْدَا اَوْلَمِشْدُرُكِه اَتْ جَنَّتَه دَخِي اَوْلُوْر بِيْر مَبَارَكِ حِيُو اَنْدُرُكِه تَكْرِي
تَعَالَى حَضْرَتِي قَوْلَرِنْدَن دُنْيَا دَه وَ اَخِرْتَه اَنْكَلَه تَشْرِيْفِ اَيْلَرِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
بِنِ سَاعِدَةَ رَضِيَه اَيْدُر بِنِ اَبِي سَوْرَدِمِ دَخِي رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ حَضْرَتِنَه سُؤَالِ اَيْدُوْبِ يَارَسُوْلُ اللّٰهِ هِيْجِ جَنَّتَه اَتْ اَوْلُوْر
دِيْدِمِ بِيُوْر دِيَكِه • اِنْ اَدْخَلَكُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ كَانَ لَكَ
فِيهَا فَرَسٌ مِنْ يَاقُوْتٍ لَهَا جَنَاحَانِ تَطِيْرُ بِكَ حَيْثُ شِئْتَ • يَعْنِي يَا عَبْدُ
الرَّحْمَنِ اِكْرَحُو تَعَالَى سَنِي جَنَّتَه قُوْرِيْسَه اَنْدَه سَنَكِ يَاقُوْتِدِنِ بَرَا تَكِ
اَوْلُوْر كِه اِيكِي قَنَادِي اَوْلُوْر سَنِي اَسْتَدُوْ كُنْ يَه اُوچُوْر دُر دِيَكِي
وَبُو مَعْنِيَكِ بَرِجِ حَدِيْثِ شَرِيْفِ وَ اِرْدَا اَوْلَمِشْدُرُكِه جَلِيْسِي بَرِي بَرِنِ نَقُوْر
اَيْلَرُ وَ حَقِّ جَلِّ وَ عِلَالَتِكِ قُدْرَتِ تَامَه سِنْدَن بَرِ سَنَه بَعِيْدِ اَوْلَمَز

قَادِرٌ مُطَلَقٌ ذَرَنَهُ دِيرَسَهُ اَيْلَرَهُ **بَعْضُ عُلَمَاءِ دِيمَشْدُرْ ذَكَرَهُ بِرُكْسَنَه**
فِي سَبِيلِ اللَّهِ غَزَا اِيْجُونَ اَتِ الْوُبُ بَعْلِيَه اَوْلُ كِسَنَه جَوْتَعَالِي نَكْ
اَمْرِيْنَ يَرِيْنَه كَوْرَمِيْشْ اَوْلُوْرِيْزِيْرَا **وَاعِدُّوْا لِهَمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قِيَّةٍ**
وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ اَيْتِ كَرِيْمَه سِيْ مُقْتَضَا سَجَه اَتِ بَسَلَكَه اَمْرُ اَوْلِيْشُدْ
وَ اَيْتِ كَرِيْمَه نَكْ تَقْسِيْرِيْ بَابِ اَوْلِيْدِكُمْ كَمِيْشُدْ **وَرَسُوْلُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ**
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمْرِيْنَ دَخِيْ يَرِيْنَه كَوْرَمِيْشْ اَوْلُوْرِيْزِيْرَا بِيُوْرَمِيْشُدْ ذَكَرَهُ
اَرْتَبَطُوا الْخَيْلَ وَ اَمْسُوا اَبْنُو اَصِيْبَهَا وَ اَعْمَا زَهَا **يَعْنِي اَتِ بَعْلِكُمْ وَ تَعْلَقُوْ**
مُرَادُ بَسَلَكْدَنْ يَعْنِي اَتِ بَسَلَكْ وَ النَّبْرِيْنَ وَ صَغْرِيْ اَبْرِيْنَ صِيْعَكْ دِيْمَكْدُ
بُوْنْدَنْ دَخِيْ مُرَادُ مَحَبَّتِ اَيْدُوْبِ اَوْ حَشَاكْ دِيْمَكْدُ **سَلْمَانُ فَاْرَسِيْدُ**
رَضِيْهُ رَوَايَتًا اَوْلِيْمِيْشُدْ ذَكَرَهُ اَيْتِيْ اَسْتَدُّمُ رَسُوْلُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيُوْرْدِيْكَه **حَقُّ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ اَنْ يَّرْتَبِطَ فَرَسًا اِذَا**
اَطَاقَ **مَعْنَا سِيْ هَرِّ مُسْلِمَانِكْ اَوْ زَرِيْنَه وَ اَجِيْدُ رِبْرَاتِ بَعْلَقْ قَادِرُ**
اَوْلُدُوْعِيْ زَمَانَدَه دِيْمَكْدُ وَ اَتَكْ جَمَلَه مَنَافِعِيْنْدَنْ نِيْرِيْ بُوْدُ ذَكَرَهُ اَوْلُدُ
اَوْهَجِيْنَ كَرْمِيْنَ رَسُوْلُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيُوْرَمِيْشُدْ ذَكَرَهُ
لِحْنٌ لَا تَدْخُلُ بِيْتًا فِيْهِ عَتِيْقٌ مِنَ الْخَيْلِ **مَعْنَا سِيْ جِيْنَ كَرْمِيْنَ رَسُوْلُ اَوْهَجِيْ**

اَنْذَه جِنْسٌ عَرَبِيٌّ وَ يَحْيَى اَتِ اَوْلَه دِيْمَكْدُ رِيُوْحِدِيْثِ شَرِيْفِدَنْ فَهَمْ
اَوْلُوْرِيْزِيْكَه اَتِ بَسَلِيْجِكْ اَعْلَا سِيْنَ بَسَلِكْ كَرَكْ اَيْمِيْشْ **حِكَايَتِ**
اَوْلُوْرِيْزِيْكَه بِرُكْسَنَه عَبْدُ اللَّهِ بْنِ مَبَارَكْ حَضْرَتِه كَلْدِيْ يَا اِمَامَ بَنِي
اَوْمَدَه طَاشْ اَتْرَلْ رِيْلَمِيْنَ كِيْمْ اَتْرِدِيْدِيْ عَبْدُ اللَّهِ بِيُوْرْدِيْكَه وَ اَرِيْعَرِيْ
اَتَالْ اَوْكِه بَعْلَه دِيْدِيْ اَوْلُ كِيْشِيْ كِيْدِيْ بَرَعَرِيْ اَتِ اَلْدِه اَوْ يِيْنَه
كُوْرْدُوْ كِيْ طَاشْ كَسِيْلْدِيْ اَتْلَرُ اَوْلُدِيْ صُكْرَه عَبْدُ اللَّهِ حَضْرَتِه
حِكْمِيْ نَه اَيْدِيْ يَا اِمَامَ دِيُوْسُوْالْ اَيْدِيْلَرُ اَيْتِيْ جِيْبِيْلَرُ اَيْدِيْ اَتِ
وَ اَرِيْحِيْ كِيْدِيْلَرُ دِيْدِيْ وَ شَيْطَانُ جِنْسٌ عَرَبِيٌّ اَتِ يَانِيْدَه اَوْلَانِ
كِسَبَه صَرَعْ اَيْدِيْ مَزْدِيْمِيْشَارْ شِفَاءِ صُدُوْرْدَه اَبُوْلْحَسَنِ اَسْكَنْدَرُ
نَقْلُ اَيْدُوْبِ دِيْمِيْشُدْ ذَكَرَهُ رَسُوْلُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبِرُ
وِيْرُوْبِ بِيُوْرْدِيْكَه اِبْلِيْسُ عَلَيْهِ اللَعْنَه بِرُكُوْنِ حَضْرَتِ عِيْسَى عَلَيْهِ
السَّلَامُ يَانِيْتَه كَلْدِيْ دَخِيْ عِيْسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ اَيْتِيْ يَا اِبْلِيْسُ
سَكَا بَرِنَسَنَه صُوْرَا يِنْ طَغْرُوْشِيْنَ سُوِيْلَرُ مِيْسِيْنَ اَيْتِيْ يَا رُوْحُ اللَّهِ
صُوْرَنَه صُوْرُ رَشِيْنِ دِيْدِيْ عِيْسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ اَنْذَه وِيْرْدِيْ دَخِيْ
اَيْتِيْ سَكَا شُوْغَا يِيْلَه اَيْلِيْنِ نَسَنَه وَ قِيْ بِيْحِصُوْرُ اَوْلُدِ وَ غَلَا نَسَنَه

ندردیدی آیتدی الله یولنه غزایچون کونلردن برکونده یا حصار لردن
برحصارده آت کیشند و کیدردیدی و بن اول او کرمین که آتد غزا
نیتنه آت بسلنه دیدی • ابن عساکر رحمه الله نقلنده واردو المشد
که ابو ایوب انصاری رضی الله عنه روایت ایلدیکه رسول الله صلی الله
علیه وسلم بیورمشد رکه • لا تحضر الملائکه من اللهوشیا الا
لهو الرجل مع امراته واجراء الخیل والنبال • یعنی ملک لرهو
قیمندن برتسنه یه حاضر اولزلز الا کیشی خاتونیه لهو اتسه یا خود
آت قوشسه یا خود اوق یار شسه اول وقت حاضر اولور لردیمکدر
لهو دیمک او یون و کلجه دیمکدر • حاصل کلام بونلردن غیر او یونلر
هب نامشروعدر مملکر اوراده طور مزلر قزلر اما کیشی خاتونیه اوینا
یا آت سکر شسه یا اوق یار شسه مملکر قچمزلر • و ابوهریره رضیه
دخی روایت اولمشد رکه رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم
دخی بیوردیکه • کل لهو من الدنيا باطل الا ثلثة نیاک بقوسیک و
تأدیک فرسک و ملاءتک اهلک فانها من الحق • یعنی دنیا ده هر اولور
باطلدر الا اوج او یون دکل برسی یا یکه اوق توب یار شمشق بری دخی

انکه ادب تعلیم اتمک و بری دخی خاتونیکله اوینا مق تحقیقا بواج
او یون جقدندردیمکدر • و عمر بن عبدالعزیز دن رحمه الله تعالی
نقل اولور که آیتدی بنم یا نمده ثابت اولدیکه رسول الله صلی الله
علیه وسلم بیورمشد رکه • من کان له فرس عربی فاکرمه
اکرمه الله تعالی وان اهانته اهانته الله تعالی • یعنی برکسنه نیک
عربی آتی اوله دخی اگا اگرام اید الله تعالی اگا اگرام ایدر و اکر اهانته
ایدوب خورطو ترسنه الله تعالی دخی آنی خورطو تر دیمکدر • امام بیهقی
رحمه الله نقل ایدر که تمیم داری رضیه حضرتین کوردیلر آتیه تمیم و بر
ایچون او تر میش کند و ارپه ایرتلر اهلی و جماعتی طور زر لر بعض کسدر
کوردیلر یا تمیم بو ارپه بی نیچون بر خد متکار که ویرمدک که ایرتلیه
سندن غیر آریه ایرتلیجی کسه بوقی ایدی دیدیلر آیتدی بندن
غیری کسه و ایدی اما کسیه ویرمدکر اصلی اولد رکه بن اشتم
رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم بیوردیکه برکسنه آتیلر آریه
ایرتلسه یه اصدوغی حاله اول کیشیه هر دانه آریه مقابله سندن
اون حسنه یازیلده دیو بیورمشد ریدی • بوحکایتی امام طبرانی

وَابْنِ عَسَاكَرٍ رَحِمَهُ اللهُ عَلَيْهِمَا دَخَى يَارُوبَ نَقْلًا تَمِشَلَرْدُرًا أَوَّلَ زَمَانَدَ
تَمِمْ دَارِي رَضِيهِ قُدُسُ شَرِيفِ بَكِي اَيْدِي دِي مِشَلَرْدُرُو وَحَضْرَتِ
عَايِشَةُ صِدِّيقَه دَنْ رَضِيهِ رِوَايَتِ اِتْدِيلِرْ كِه اَيْتْدِي بَرَكُو
رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْ تُوْرُرْدِي يَانْتَدَه اَبِي بَغْلُو طُوْرُو
دِي بِن اَيْتْدَم يَارَسُولُ اللهِ بُوَاتَك تُوْرَبِه سِن بِن اَصَايْن اَيْتْدَم اِسْتَمِشَلَرْدُرُو
اَجْر عَظِيم قَرَانَا سِن وَبِر كِسْتَه كِه بَرَاتَه تُوْرَبِه اَصَه اَنْتَلَقَابَلَه سِنَه
اَوَّل كِسْتِيَه بَر حَسَنَه يَارِيلُوْرُو مِيْن يَد كَدَنْ صُكُوْرِيْنَه تُوْرَبَا سِن اَلَه
اَنْتَك مَقَابَلَه سِنَدَه بَر كَاهِي حَمُو اُولُوْرُو دِي بُو يُوْرُو دِي سِن بِن سِيَارْدَنْ
رَضِيهِ نَقْل اُولُنْدِي كِه اَيْتْدِي بَا خَبَرُو يَرْدِيلِرْ كِه بَر كُوْن رَسُولُ اللهِ
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضْرَتِي جَعْدِي دَخِي اَيْتْك بُوْرُوْنِي مُبَارَكْ
رِدَا سِيْلَه سِلْدِي وَبُوْرُوْرِي كِه بُو كِي جِه بِن اَتْدَنْ اَوْ تُوْرِي عِيَاب
اُولُنْدَم • مَعْلُوْم اُولْدِي كِه كِسْتِي هَمَان اَبِي خِدْمَتَكَ رِيْنَه اِنَا نُوْب كَنْدُو
قَارِع اُولْمَاق مَعْقُوْل وَجَايَز دِكَل اَيْمِش كَنْدُو دَخِي بُو قَلِيُوْب كُوْرْمَك
كِرْك اَيْمِشَات اِيْچُوْن رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضْرَتِيْنَه عِيَاب
اُولُوْب نِيْچُوْن اَبِي كُوْرْمَر سِيْن دِي نِيْلِيْجَك غَيْرِيْلِرْ كِه حَالِي جِه اُولُوْرُو

اَنْس بِن مَالِك دَنْ رَضِيهِ مَرُوْبِدُرْ كِه اَيْتْدِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بُوْرُو مِشَلَرْدُرْ كِه اَلْبَرَكَةُ فِي نَوَاصِي الْخَيْلِ • بِعْنِي بَرَكَتَا تَلْرُكِ التَّنْدِيْنَه
دُرْبُو حَدِيثِ شَرِيْفِي اِمَامِ بِيْحَارِي وَامَامِ مَسِيْمِ رَحِيْمَهُمَا اللهُ تَعَالَى
رِوَايَتِ اِتْمِشَلَرْدُرُو وَابُوْدَاوُد رَحِيْمَهُ اللهُ نَقْلِيْنَدَه عُبَيْةُ ابْنِ السَّلْمِي دَنْ
وَارِدَا وَاَلْمِشَلَرْدُرْ كِه اَيْتْدِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْتَلْرُكِ يَلْسِيْنِ
وَبِر جِي كَنْ وَفُوْرُوْرُو غِيْن قَرَقَا قَدَنْ تَهِي بُوْرُو مِشَلَرْدُرُو قَرَقُو جَايَز دَكَلْدُرُو •
وَابُوْدَاوُد وَنِسَائِي اَبِي وَهَب دَنْ رَضِيهِ رِوَايَتِ اِتْمِشَلَرْدُرْ كِه رَسُولُ اللهِ
صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُوْرُو مِشَلَرْدُرْ كِه • عَلَيْكُمْ بِكَلِمَتِي
اَعْرَ مَجْلَلِ اَوْ اَشْقَرَا عَرَّ مَجْلَلِ اَوْ اَدَهْمَا عَرَّ مَجْلَلِ • بِعْنِي سِرِّ
مَلَا زِمْتِ اَيْلَك اَيْرْمَلِكْ هَر طُوْرِي اَتَه كِه اَلْتِنْدَه غُرَه سِي وَايَا غِنْدَه سِكَلِي
اُولَه يَا اَلَا تَه وَبَا سِيَاَه اَتَه كِه اَلْتِنْدَه غُرَه سِي وَايَا غِنْدَه سِكَلِي اُولَه
دِي مَكْدُرُو • وَابُو قَتَادَه رَضِيهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
حَضْرَتِيْنَدَنْ رِوَايَتِ اَيْلْمِشَلَرْدُرْ كِه • خَيْرُ الْخَيْلِ اَلْاَدَهْمُ اَلْاَقْرَحُ اَلْاَرِيْمُ ثُمَّ
اَلْاَقْرَحُ اَلْمَجْلَلُ طَلُقُ اَلْيَمْنِي فَاِنْ لَمْ يَكُنْ اَدَهْمًا فَكَمِيْتٌ عَلٰى هَذِهِ الشَّيْءِ •
بِعْنِي اَنْتَلْرُكِ خَيْرُ لَوْ سِي قَرَه اَتْدُرْ كِه اَلْتِنْدَه وَبُوْرُوْتِنْدَه وَاَوْسْتِ طُوْدَا

اَزَاجًا وَاُولَاهُ وَيَقْلُرِي سَكِلَ اُولَهُ وَاوُكُ اَيَقْلُرِيكَ صَغِي سَكِلَ اُولِيَهٗ
 اِكْرَبُوذِكْرًا وَاُولَانِ اَنْ صِفْتَلِرَا وُزْرَهٗ سِيَاَهٗ اَتَّ بُولْمَرْسَهٗ كَمِيَتْ اُولَهٗ دِيُو
 بِيُوْرَدِي كَمِيَتْ دِيْدِكَلَرِي قَهٗ اَيْلَهٗ قِرْلَا وُورْتَا سِيْنَدَهٗ بَرَرَنَكْدُرْدِيْمِيْشَلِرْ
 غَالِبَا بُوْدِيَا رَدَهٗ يَغِيْرَدِيْدِيْدِكَلَرِي طُوْنْدُرَكِهٗ نَهٗ بَلَلُوْسِيَاَهٗ دُرْنَهٗ
 بَلَلُوْقِرْلَدُرْ اِمَامُ طَبْرَانِي وَحَاكِمُ رَجْمَهْمَا اللهُ نَقْلَلِرْنَدَهٗ عُقْبَهٗ بِنِ عَامِرِ
 رَضِيَهٗ مَرْوِيْدُرَكِهٗ اَيْتِيْدِي رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيُوْرَدِيَكِهٗ
اِذَا ارَدْتَ اَنْ تَغْرُو فَاشْتِرِفْسَا اَعْرَجْ مَجْلًا طَلُقِ الْيَمْنِي فَاَنْتَ تَغْنَمُ وَتَسْلِمُ
 يَعْني چَانْ غَرَا اَيْتَمَّكْ دِيْلَسَكْ بَرَاتْ اَلَكِهٗ اَلْبِي صَقْرُ اُولَهٗ اَيَقْلُرِي سَكِلَ اُولَهٗ
 صَاغِنَدَهٗ سَكِلَ اُولِيَهٗ تَحْقِيْقًا سَنُّ طُوِيْرُ اُولُوْرُسُنُّ وَاَسْلَامَتُ اُوْرُوْرُ
 اُولُوْرُسُنُّ دِيْمَكْدُرْ حَاصِلِي بُوِيْلَهٗ اُولَانِ اَتَّ غَايَتْ مَبَارَكُ وَاَوْغُوْرُوْرُ
 اُولُوْرْدَارِي رَحْمَهٗ اللهُ رِيَاوَيْتِيْدَهٗ اَبُوْقَنَادَهٗ رَضِيَهٗ اَيْتِيْدِي بَرَكِيْسَنَهٗ
 رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضْرَتِيَهٗ كَلُوْبُ اَتَّ اَلْمُقْ اَيْسْتَرِيْنَهٗ
اَصِلْ اَتَّ اَلَيْنِ دِيْدِي بِيُوْرَدِيْلُرَكِهٗ اَشْتِرَادَهْمَا رُتْمُ مَجْلًا طَلُقِ الْيَمْنِي
اَوْ مِنْ الْكَمِيَّتِ عَلَى هَذِهِ الشِّيْءِ مَعْنَا سِي صَاوُوْنُ اَلْشُوْلُ اَلْبِي كِهٗ سِيَاَهٗ
 اُولَهٗ وَاَبُوْرُسُنُّ اَوْسْتِي اَقْ وَاَيْقِي سَكِلَ اُولَهٗ صَاغْ جَانِبِيْدَهٗ سَكِلَ اُولِيَهٗ

يَأْخُوْدُ يَأْغِرَاتُ اَلْ بُوْنِيْشَانَلِرَا وُزْرَهٗ دِيْمَكْدُرْ وَاِبْنِ عَبَّاسِدَنْ رَضِيَهٗ
 رِيَاوَيْتَا وَاَلْوُزْرَكِهٗ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيُوْرَدِيَكِهٗ
بَيْنَ الْخَيْلِ فِي شَقْرِهَا اَتَلُرَكْ خَيْرُ وَاَبْرَكْتُ وَقُوْتِي اَلْ لِرْنَدَهٗ دُرْبَعِيْ اَشْقَرُ
 اُولَانِ اَتَّ اِيُوْدُرْدِيْمَكْدُرْ وَاَشْقَرُ اَوْلْدُرَكِهٗ اَلْ اُولَهٗ وَيَلْسِي قُوْتِي وَاَعِيْ قِرْلُ
 اُولَهٗ عَمْرُوْبِنِ حَارِثِ رِيَاوَيْتَا يَلُرَكِهٗ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِيُوْرَدِيَكِهٗ لَوْ جَمِعَتْ خِيُوْلُ الْعَرَبِ فِي صَعِيْدٍ قَرَأَتْ رَسِيْلَتَا لَكَانَ
 سَابِقَهَا اَلْاَشْقَرُ يَعْنِي عَرَبٌ طَائِفَهٗ سِنُّكَ اَتَلُرِي بَرَصْحَرَادَهٗ جَمْعُ
 اَوْلُنَسَهٗ دَخِي صَا لُوِيْرِيْلَسَهٗ اَتَلُرِي چَنَ اَشْقَرُ اُولُوْرَدِي دِيْمَكْدُرْ
 حَاصِلِي جَمِيْعُ اَتَلُرَكْ يُوْكُرُ كِي اَلْ اَتَّ اَيْمِيْشُ نَاْفِعُ بِنِ جِيْرِي رَضِيَهٗ رِيَاوَيْتَا اَتْمَشْدُرْ
 رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيُوْرَدِيَكِهٗ اَلْيَمْنِي فِي الْخَيْلِ
فِي كُلِّ اَحْوَى وَاِحْتَمٌ يَعْنِي خَيْرُ وَاَبْرَكْتَا اَتَلُرْدَهٗ هَرَاتْ كِهٗ قَهٗ وَاَلْيَشِيْلَهٗ
 بَكْرَهٗ يَهٗ اَنَدَهٗ دُرْبَعِيْ قِي سِيَاَهٗ اُولِيَهٗ بَرْمَقْدَارُ كُوْكُرَكْ اُولَهٗ دِيْمَكْدُرْ
 وَاَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَنْ بَرَقْ دُرْلُوَاتْ ذِكْرُ اَوْلُنُوْبُ
 خَيْرُ وَاَبْرَكْتُ بُوْنَدَهٗ دُرَكِهٗ دِيْنَامَشْدُرْ هَرِيْرِي مَبَارَكْدُرْ حَاصِلِي سِيَاَهٗ
 اَتَّ وَاِيَاغِرَاتُ وَاَلْ وَاَكُوْكُرَكْ اَتَّ كِهٗ وَجَهٗ مَشْرُوْحُ اُوْرُوْرَهٗ دِيْكُرْ

اولنان نشاندر اوله هب مبارکدر دیمکدر • ابوهریره د زنده مردی
 که رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتی انده شکال اولدوغن
 سومردی شکال اگا دیر که اتک اولک ایاغند صاعی و قیج ایاغند
 صولی سیکل اوله سیکل اولق اتک بیلکری اقی اولقدرد • بعضلرد
 اتمشرد زکه حضرت امام حسین رضی الله عنه شهید اولدوغی
 بو اصل ات او زرنده ایدی دیدیلر • شفاء صدورده مد کوزدر که
 رسول الله صلی الله علیه وسلم بیورمشدر که جن کوزسکر
 که برطایفه نک اتلری باشلرین یوقر و طوته لر و چوق کیشیه لر به سزکه
 فرصت انلر کدر • و چان کوره سزکه باشلرین اشغه طوته لر و از
 کیشیلر و قورقلرین صلا لر بیله سزکه بو مقوله قوم منهرم اولور لر
باب ثانی اتلرک ایوسی ویتلوسی بیاننده در ابوکا ملات اولد زکه
 انده یکریمی ایدی اولی یا ایله اولان ترکی اده الرجوع اوله یوزکن یوزک
 ۳ بیسکن ۴ یعی ۵ یوکسک ۶ یوغن بیلکی ۷ یومشوق تولی ۸ یصدغ
 قرنی ۹ یومری طریقی ایجقلی ۱۱ یغیر ۱۲ یوققه دیریلی ۱۳ یای بوینی
 ۱۴ یوزکلی ۱۵ ایتمی کیش ۱۶ یینی ۱۷ یلبی ایجه واورون ۱۸

یدلکن ۱۹ یوش ۲۰ یتغن ۲۱ یوزج ۲۲ یدی یاشلی ۲۳ یوزی کوز
 ۲۴ یولی ۲۵ ییجلی ۲۶ یجانچی ۲۷ یرتلیش • بعضلردیمش یوات
 اولد زکه انده اون یکی تشیه بولنه اوچ بری کوزل عورتیه بکن یه
 اوچ بری دوه یه بکن یه اوچ بری صوصغرینه بکن یه اوچ بری
 قاتین بکن یه اما عورتیه بکن یه اوچ بری کوزل لکده ایکنی صاچی
 ملایم و ایجه واورون اولقد اوچجینی یا نجقلری عورت یا نیغ
 کی چوق اولقد اما دوه یه بکن یه اوچ بری بوینی ووزون اولقد
 ایکنی کربکری زیرادوه کربکی اتا لاکورنی اولور اوچینی
 قیج سکرلری یوغن و دیک اولقد اما صوصغرینه بکن یه اوچ
 بری اولد زکه بیلکری یوغن و حصه اوله او کوزکی ایکنی قرنی
 الی یعی اولقد اوچینی قورق یتغی کیش اولقد • اما قاتین
 بکن یه اوچ بری اولد زکه قولقلری ووزون اوله ایکنی اولد زکه
 قوروغی قاترکی قسبی قورق اوله اوچینی طریقی کلکده اولقد
 دکل زیرا اتک طریقی تورب کی دکریمی کدر • بوشیه لر
 ینه اول یکریمی ایدی یاده بولنور حاصل کلام اولد زکه اتک یوسی

وَهَزَلُو سِي كُوزَلْ اُولُو رَيْتَه كَر اِنْسَانَك دَخِي بَر كِشِي كُوزَلْ يُو زَلُو وَهَيْتَلُو
وَقُو تَلُو وَاوَزُون بُو يَلُو وَيَصِي غِر نَلُو وَخُوشْ وَاوَزَلُو اُولُسَه اَكْشَرِيَا
خُوي دَخِي كُوزَلْ اُولُو اطلبوا الخير عند حسن الوجوه بِيور لِسْتَدُو
حَضْرَتِ اِمَامِ شَافِعِي رَحِمَهُ اللهُ بَر قِيَا فِت نَامَه كِنَا يِي تَالِي فَا يِدُو ب
اَنَدُو وَيَمِشْدَرِكِه هَر كِشِي كِر اِنِي كُوز كُور دُو كِي كِي كُوكَل سُو سَه اَنَدُو
فَا يِنَك بُولِي نُو رَا مَا اَكْر كُوكَل سُو مَسَه اَنَدُو ضَر رَا وُلُو رُو مَجْرِد رَا مِدِي
بُو اَعْتِبَار اُو زَرَه اَنَلَرَك اِيُو سِي اُولَدَرِكِه كُوزَلْ يُو زَلُو جِيرَان كُوزَلُو
اُولَه قُولَقَلَرِي قِشْ يَا بَر اَعْنِي كِي اُولُو ب اِي كِي قُولَا عِي اَرَه سِي كِشِي
وَاوَقُق دِشَلُو يَوْمَرِي لِنَلُو قُورِي بَاشِلِي اُو زُون بُو يِنَلِي وَصَحْلِي قِصَه
بَلَلِي وَكُوجَك بُو كُرَلِي وَاوْمُرِي وَيُو جَه بُو يِنَلِي وَيَصِي اُولُو عَه طُولِي
وَجُوق كُوكُ سَلِي وَفُو رُق يَتَعِي كِشِي وَبُودَلَرِي رَاسِي وَكِر بَكَلَرِي اَرَا
وَاَكْ كِي وَاشَقَلَر دَن اَشْغَه سِي سِيَاَه اُولَه وَتِي ز كُور رَا اُولَه وَجَلَنِي
اُولَه يِعْنِي يُو رَز كُن اِي كِي قُولَا عِي اِي لَه اِي كِي جَانِبَه اِسَادَت اِي دَر كِي
كَنَدُو ي تَرَا ز وُلُو ب صَقِي صَقِي يُو رِيَه اُو كَنَه اِرْمَق كَلُور سَه
صَحْرَه يَه وَيَسِي اُولَه يِعْنِي يُو رَز كُن اِي قَلَرِي يِن بَرَك طُوقُنُوب

سَبَشَلْ اَدَم كِي يُو رُو وَمِيُو ب ظَرْفِ حَرْفِي كِي يُو رُو يَه كَنَدُو يِي اَشْغَه
قُويُو رَمِيَه وَاو كِي قِجْدَن وَ قِي اُو كَنَدَن يُو كَسَك اُولَا يُو ب اِي كِسِي دَخِي
بَر اَبْر اُولَه وَاي كِي اِي قَلَرِي ن كِشِي بَصُوب اُو كَلَرِي وَ قِجَلَرِي طُولَا شُو
اُولِيَه وَالمَا جِي يَوْمَرِي اُولِيَه بَر المَا جِي اَكْسِي اُولُسَه يُو كُرَك
وَهَزَلُو اُولُو رُو قِج اُولُو قَلَرِي يَا نَجَلِي وَاي ج يَانِي ك دَخِي اَنَلَرِي
جُوق اُولَه وَيَرْتَجَلِي اُولَه يعني اغرنك يرتجلي يُو كَسَك اُولَه قِصَه
يُرْتَجَلِي اَت هُنَر سِزَا وِي ك بَاشِلِي اُولُو رُو وَصُويَه كِلْجَك صَاغ اِيَا غِن
اَوَّل بَصَه اَكْر صُولِن اَوَّل بَصَر سَه صُولا قَدْر وَ يِن اَكْمِيَه وَ بِلِي ك
قُولَك يِرِي اِنْجَه اُولُو ب قُرْنِي يَصِي اُولَه وَ قِشْرَق كُور دَكَه كِشْنِيَه
اَكْر كِشْمَر اِي سَه دِلْسِر دُر وبوينو واوموري دُورَا وُلُو ب اِي رَلِي
لِجِي اُولِيَه وَ قِشِي قُور قَلِي اُولُو ب قُور ق كِشَلَرِي اِنْجَه وَ قِصَه اُولَه
وَبَاشْ صَلَه صَلَه وَصَا لِي نَرَق يُو رُو يَه اَشَقَلَرِي يَوْمَرِي اُولِيَه وَ قِج
اِيَا غِن اُو كَنَدَن اَشْرِي بَصَه وَ قِشَا يِنْجِي اِي كِي اُو ك اِيَا غَك دُوكَه وَ
قُور وُغِن اَكْمِيَه وَ جُوق صَلِيَه وَ قِي اُو رَكَا وُلُو ب قِجْن قِجْن كِشِيَه
صُولا يَكُوسِي بَر اَكْسِي اُولَا ن اَت هُنَر لُو وِيُو كُرَك اُولُو رُو اكر

بِرَاتُكَ بُوَيْنِدَه بَرَقَاشِقُ قَلْبِغَزَلَرِي قُولَاغِنَه يَقِينِ اُولُورُشَه اَشِكْنِ
اُولُورَا مَا نَقْدَرُ قُولَاغِنْدَن اِرَا قَاوُلُشَه اُولُقْدَرَا شِكْنِ اُولُورُ •
بُوذِكْرَا اُولُنَانِ نِشَانَلَرِ جَمْلَه سِي بَرَاتَك جَمْع اُولُق قَتِي اَزَا اُولُورُ جَمْلَه
سِنْدَن اَهْمُ وَالرَّمُ يُوْرُو كْنِ اُولَمَا سَيِدُرَا نَدْنِ صُكْرَه يُوْكُرُكْ اُولَمَا
سَيِدُرِ يُوْكُرُكْ اَتُكْ قِي سِكْرَلَرِي يُوْعْنِ وَدِكْ وَيَلَا اَتِي چُوْق اُولُورُغِي
خُرْمَا يِي طُوْرُوَات كِه يِلَسِي وَقُوْرُوغِي نَجَه وَاوْزُوْنَا وِلَه هُنُرُلُو
اُولُورُ جَمْلَه اَتَلُرُكْ طُوْرُو سِي طُوْرُو سَيِدُرِ يِعْنِي جَمْلَه نَكْ سُلْطَانِي
كَيِدُرِ بَيْتِ طُوْرِي اَتِي يِلَكِه اُولُورُ كُوَه طُوْرُ • لُوْ يِي اَتُكْ صَانَكِه
اُولُورُ سُرُجِ نُوْرُ • اَنْدَن صُكْرَه اَيُ طُوْرُوَات دَخَا اَعْلَادُرَا نَدْنِ
صُكْرَه دُرُقِيْرَات كِه يِلَسِي وَقُوْرُوغِي وَاَشِقْلَرْدَن اَشِغَه سِي سِيَاَه
اُولَه رَحْت كُوْزَل يَارَه سُورُ وَصُوْوُغَه طَيَانُوْرُو وَهُنُرُلُو اُولُورُ سِيَاَه
اَت يَاوْزَا شِكْنِ وَيُوْكُرُكْ اُولُورُ جِيْلَات يِلَسِي وَقُوْرُوغِي اُوْرُو
وَطَرِغِي سِيَاَه اُولُورُشَه هُنُرُلُو اُولُورُ اَقَات دَخَا اَكْر تِلَسِي وَا
قُوْرُوغِي سِيَاَه اُولُورُشَه هُنُرُلُو اُولُورُ قُوْلَه اَت چَقِيْتَه
دِيْمِشَلَرُ • اَت كِرَاوْلَه قُوْلَه • اَلله اَنِي بَرِيوْلَه • مَكْر يِلَسِي قُوْرُوغِي

قَارَه اُولَه • وَيَلِيْدَن قُوْرُوغَه بَرِ سِيَاَه يُوْلُكْلَه • اُولُ وَقِيْت
هُنُرُلُو اُولُورُ وَاَل اَت يُوْكُرُكْ اُولُورُ وَا سِي دِيَارْدَه چُوْق هُنُرُ
كَلُوْرَا مَا صُوْوُغَه وَاچَلِيغَه وَصُوْسُرُ لِيغَه وَبَالِيغَه وَطَاشَه
دُوْمَرِنَا رِيْنِ مِرَا جُدُر وَا تِكْ مَقْبُوْلِي اُولُدُرُكِه كَمِيْت اُولُوْبُ هِيْج
سِكْلِي اُولِيَه بِلَكِه اَلِنِدَه اَلْتُوْن قَدْرُغَرَه سِي اُولَه وَاكْر سِكْل
اُولُورُشَه بِنِي طَرَفِيْدَه وَقِي اَيَاغِنْدَه اُولَه وَا تِكْ اَلِنِدَه اَيِكِي نِشَانِ
اُولُورُ اَكْشَا قَبْرِ مَفْتُوح دِيْرَلَرُو اُولُورُ اَيَاغِنُكْ اُوْرُنُكِي طُوْقَه
جَقِي يِرِيْنِدَه بَرَقَاشِقُ تُوْلُرِي بَرَا اَكْشَا شَعْرِ مَجْلُوْق دِيْرَلَرُو وَا بَالِدِيْم يِرِيْنِدَه
بَرَقَاشِقُ تُوْلُرَا وُلُشَه اَكْشَا شَعْرِ مَقْتُوْل دِيْرَلَرُو وَا بُوْجَمْلَه يِي اَيَاغِيْلَرِ
اُوْغُرُ سُرُدُر دِيْرَلَرُو • اَمَّا بُوَيْنِدَه بُوْرَقَاشِقُ تُوْلُرَا وُلُشَه اَكْشَا
جَنَاحُ الْفَرَسِ دِيْرَلَرُ غَايِت اَيُو طُوْتَرَلَرُو بِنِي طَرَفِيْدَه اُولَا نَاوُكْ
اَيَاغِي اِيلَه اَيِكِي قَلْبَرِي سِكْل اُولُشَه اَكْشَا مُطْلَق اَلْمِيْنِ دِيْرَلَرُو غَا
اُوْغُرُ لُو طُوْتَرَلَرُو وَا چِيْرَا ز سِكْلِكْ اُوْغُرُ لُو سِي اُولُدُرُكِه اُوْكِي بِنِي
طَرَفِيْدَن وَقِي قَمِي طَرَفِيْدَن سِكْل اُولَه وَ سِكْلِكْ اَيُج يَانِدَه سِيَاَه
بِكْرَا وُلُشَه صَا حِيْنَه ضَرْدِيْتِشُوْرُو وَطِشَن سِنْدَه اُولُشَه

ضَرَّرَ عَيْنَهُ أُولُو زَوْجٍ وَكَرَّ أَرْدَنَهُ أُولَسَهُ أَرْدَنَجَهُ قُوغَن دُشْمَنَهُ ضَرَّرَ
أُولُوبِ أَتِي تَكْرَهُ لَنُورِدِير لَرُودِرَتَا يَا غِي سَكَلَا ت دُرْت مَنَقِي
أُولُوق كَرَكْدُر دِير لَرُ خُصُوصَا كِه طِرِنَقَلَرِي دَخَا قُ وَيَمِشَا قُ
أُولَهَ أُنْدَن هِي جُ يُولَدَا سَلِقُ كَلَمَزُ وَأَتَا نَه قَرِنْدَه چَك قُلَان يِرِي
أَقُ أُولُوز بِن تِير چَك يَارَه أُولُوبُ وَيَارَه سِي كَج أُولُ كِيلُور دِير مَسَلَرُ
وَجْمَلَه أَتَلَرُكُ أَيُوسِي وَكُوز لِي سَكَلَا وَي جِسْتِيدُر كِه أُولُوزُ
بُيُونُ لُورَا نَجَه بُوغَز لُورُوكُوجُكُ بَاشَلِي وَصُوكَا قُ بُولُورُوكُوكُ
أُولُورَا نْدَن كَهِيلَانُ وَطُرُفِي وَكَيْشَه وَخَوَانُ وَمُحُودِي وَمَعِنْدُ
وَأَبْيَانُ وَخُرْبِينِقُ وَكُرُكُ وَدُكَلَا وَي وَصَعِيدِيدُر وَبَعْدَادُ
وَبَصْرَه وَلَحْظَه نَكُ وَتُرْكَانُكُ وَغَرَه وَشَامُكُ وَبِرِيَه قَوْمِيكُ وَبَصْرُكُ
بَعْضِي يِر لَرِينُكُ أَيُورُوكُوكُ أَتَلَرِي أُولُورَا **بَابُ ثَالِثُ** أَتَلَرُكُ تَدِيرِيرُ
وَجَقَلَرِين بَيَانِيدَرَا تَكُ تَدِيرِيرِي بُو دُر كِه يِيرِينِي غَايَت تَمَزُوقُورُ
أَيَكُ لَرُويُولَارِين أَيَكِي جَانِبْدَن بَعْلِيَه لَرُوكُوسْتَكُ وَيُونُدَا سَرُ
قَوْمِيَه لَرُوَالْتِيَه قُوقِشْتِي دُوكَه لَرُوقِشْتِي التِيَه بَرَقَابُ دُوتَه
وَأُولُوزُونُ كُونُزْدَه يَمِينُ كُونُ وَارِيكُنُ وَيِينُ لَرُودُونُ يَارُسِنْدَه صُورُ

بِيرْمَكُ أَتِي بَكُ سَمَرِيدُ رُقَبَه قُوشَلُقْدَه بَرُصُورِيَه لَرُورِدَخِي كِنْدِيدَن
صُوكَه وَيِرَه لَرُوكَا هِي يَلَسِينِي وَقُورُوعِنِي وَآيَقَلَرِي سِي صُوبِيلَه
يُويَه لَرُوكُونْدَه أَيَكِي كَه مَحْكَمُ تِيمَارَا يِدَه لَرُوَأُوجُ كُونُ يَارْتَمِيُونُ
بِنَه لَرُكَزْدُونُ لَرَايَقَلَرِي آچِيلَه وَيَاتَنُ آتَه بَرُكَلَه آرِيَه يِي بَشُ
كَجَه دَه وَيِينُ لَرُ • أَمَا يُولَه كِيدَن آتَه شِينُكُ وَيِينُ لَرَا كَرُ تَحْمَلِي وَارِسِيَه
صُوقُوقُ دَخِي وَيِينُ لَرُوَاتَه بِنَزَكُنُ أُولُوزُكِيَه بَكُ بَصُوبُ آغُر لَعِينُ
وَيِرْمِيَه لَرُ هَمَانُ تِير جَكُ أُولُوسْتِنَه بِنَه لَرَا نْدَن صُوكَه أُولُوزُكِيَه بَكِيَه
لَرُوسِيَا هِي أُولُورُكِه أَيَكِي أُولُوزُكِيَسِي آيچِيَه أَيَكِي آچَه قُوسَلَرَا يَا
الْتِيَه قَلَسَه بَرُوقُونَا قُ يِر كِيدَه أُولُ آچَه لَرُودُ شَمِيَه زِيرَا أُولُوزُكِيَه
بُوشُ قُويُوبُ نِقَلْتِيَا يِينُ وَيِرْمَكُ أَتِي يَغْرَا يِدُر • وَدَر لَمِشَاتُكُ يِيرِينُ
تِير المِيَه لَرُودُ خَانْدَنُ وَيَعْمُورِدَن أَتِي بَكُ صَقِنَه لَرُويُوزُغُونُ آتَه
تِير جَكُ يَمُورُوسُورُ وَيِرْمِيَه لَرُوصُوكَه صُويُيَمِيدَن أُولُ وَيِينُ لَرُوَاتُكُ
بَلَكَلَرِينُكُ بَلِغْفِي مَحْكَمُ يُويَه لَرُوَابِشِنُ لَا لَرُتَا كِه أَتُ مِجْلِفُنُ أُولِيَه
وَأَتَا هَر بَرَا يَا غِي سَكْرُ مِجْ آيِلَه نَعْلُ آيِدَه لَرُطَاشَه أَيُوبَا بَشْرِيَه
قُويُ أَتَلَرِيَنَه نَعْلُ أُولُوزُ لَرُ بَرُ سَلِجَه قُورُبَغَه أُولُورَا نَكُ قَرِينِي بَارُورُ

آتک طرنا غنه محکم سور زلز طر نغی پک اولوب نعله محتاج اولوز زيرا
ولا يتلري دخی میشق قومدر و حرب زماننده ایقراته بنه لر زيرا
یرایه تحمیل ایدر و آتی اوج دز کندن و هر دز کندن بر میلدن ارتوق
سکرتمیه لر زيرا بسلاوات که اوج دز کندن زیاده سکرده لر چیلر
هلاک اولوب صاحبنه چوق کناه اولور حیوانلر حق ایسه
انسان حقیقندن اشده و اصعبد زيرا انسان ایله بر طریقی ایله خللا
لشمک ممکن اولور اما حیوانلر ایله ممکن اولماز اخرتده عذاب اولق
لازم کلور رسول الله صلی الله علیه و سلم بیور زره که
فان المنبت لا ارضا قطع ولا ظهرا ابقی • یعنی آتی پک سورن
یا حدندن زیاده یوک اورن کیشی یول الامز و مرکبینه هلاک ایدور
وباله کیرر پس بند و ککر حیوانه رفق ایلك معقد رنجه قولانور
اسرکک کند و نفس کری و اول حیوانیچی دیمکدر زيرا قتی چوق آت
سکرتمک کیشنک بدننه ضرر و قواسنه ضعف و حواسنه خللا
ویزره • بعضی علما دیمشلرد زره که آتیه نمنک مرض کبیدر و آت سکرتمک
مرض موت کبیدر یعنی خسته لک مقدمات موت اولدوغی کبی

الله نمنک دخی مقدمات موتدر زيرا احتمالدر که آت یقله صاحبی
هلاک اوله سکرتمکده ایسه بوا احتمال دخی ارتقد ریس مرض موت
کبی اولور حضرت علی رضی الله عنه بیور زره • کل شیئ تجا وز حدده
انقلب ضدک • یعنی هر نسنه که مقدارندن زیاده اوله ضدینه دور
نافع ایکن مضرا اولور ننگه حدیث شریفده • خیر الامور اوسطها •
بیور لشد ز یعنی دو کلی اشلرک خیر لوسی اوزته لریدر که نه قتی چوق
ونه ان اوله عدالت بودر که ایکی طرف دخی ظلم و مذمومدر ربلیت
یورر چوق ییز نازی بی کل و سنک • اکل اکل الوز منزل خرنک •
فونکم پکینه آتمک یقرا اول • شوصو کبر تیراقه کیری یقرا اول •
علما دین و فقها ای مسلمان دیمشلرد زره که کسه ده چوق حیواناتی
یلک و عایت قلع اولسه اگا حیوان بسنک و بتمک خللا اولماز •
حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم بیور زره • ان امرأة دخلت
النار فی هرقه • یعنی بر عورت برکد و سنک حقیقی کوز تمکله جهنمه
کردی دیر الله تعالی حضرتنک انسا نه جمله تکلیف لرینک اصلی
ایکی نسنه اوزره د زیری تعظیم لامر الله بری شفقت علی خلق الله تعالی

يَعْنِي بِرِيَّ اللَّهِ تَعَالَى نَكَ بِيُورِدُ قَلْبِي وَأُولَا يُوبُ طُومَقُ وَبِرِيَّ اللَّهِ تَعَالَى
نَكَ يَرْتَدُّ وَغِيَّ نَسَنَهُ لَرَهْ أَكْرَانِ سَانَا كَرَحِيَوَانِ اسِرْ كِيُوبُ أَجْمِقُ ظَلَمَ اِتْمَكُ
بِرْ حَدِيثِ شَرِيفَدَه دَخِي بِيُورِ مِشَلَرُ اِرْجَمُوا مِنْ فِي الْاَرْضِ بِرْ حَكْمُ مَنْ
فِي السَّمَاءِ مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يَرْحَمُ • يَعْنِي سِرْ اسِرْ كَنْ يَرْدَهْ اُولَانِ اِنْسَانِ
وَ حِيَوَانَانِي اَكْرَسِرْ اَنَارِي اسِرْ كَرِ اسِرْ كُرْسِنَه رَحْمَتِ اَيْدُرْ كُو كَلَزْ حَا كِي
اُولَانِ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ سُؤْلُ كِسْتَهْ كِهْ اَنَارِي اسِرْ كَمَزْ اُولُ دَخِي اسِرْ كَمَزْ •
بِرْ فَاجِعْ عَوْرَتِ بِرْ صُوسُرْ كَلْبَهْ مَرْحَمَتِ اَيْدُ وِبَا يَجْ اَيْدُ وِكِي اِيْلَهْ بِرْ قِيُودِ
صُوجْ كُوبُ وِبِرْ مَكَلَهْ مَعْ فُورَهْ اُولُوبْ اَهْلِ جَنَّتْ اُولُ دَخِي حَدِيثِ
مَشَارِقَهْ مَذْ كُورْدُرْ • صَا حِبْ اَلْ كَشْفَا فَا يْدُرْ صَبِي اِي كَنْ بِرْ سَرِجَهْ
قُوشْجَمِي طُوبُ اِيَا غِنَهْ اِيْبْ بَغْلَا دِمْ بِرْ دِيُوَارْدِ لُو كِنَهْ قُجْدِي اِيْبِي
چَكْدَمْ اِيَا غِي قِرْلِدِي بَعْدَ زَمَانِ بِنِ دَخِي اَتْدَنْ دُشْدَمْ اِيَا غَمِ قِرْلِدِي
لَحْمُ اللَّهِ تَعَالَى سَرِجَهْ نَكَ چَقِي بِنْدَنْ دُنْيَا دَهْ اَلْيُوبُ عَقْبَا يَهْ قَلْمَا
اَلْبَتَهْ كَسْنُكُ چَقِي كِسَهْ دَهْ قَلْمَا زَا مِدِي كِسِي حَقُوقْدَنْ بَرِ كُصَمِقُ
كِرْ كَرْدُرْ خُصُوصَا كِهْ حِيَوَانَاتِ چَقِي غَايَتِ كُوجْدُرْ • بُوْدُرْ اَسَا يَشْ عَالَمِ
بُوْدُرْ مَقْبُولِ اِنْسُ وِجْنِ نَهْ كِسَهْ سِنْدَنْ اِنْجِنْسُونِ نَهْ سَنِ بِرْ كِسَهْ دَنْ

اِنْجِن • اِمَامُ اَبُو اَللَيْثِ رَوَا يَتَا يَدْرُ كِهْ حَضْرَتِ كَلِيمِ اللَّهِ مُوسَى صَلَوَاتِ
اللَّهِ عَلَيَّ نَبِيْنَا وَعَلَيْهِ جَنَابِ حَقَّهْ سُؤَالِ اَيْدُوبِ يَا رَبِّ بِنِي نَهْ سَبَبِ اِيْلَهْ
كَنْدُوكَه رَسُوْلُ وِكَلِيمِ اَيْدِيكُ دِيْدِي چَقِي تَعَالَى بِيُورِدِي كِهْ بِرْ قِيُوبِ چَقِي
اسِرْ كَهْ دُوكُ سَبَبِ اِيْلَهْ اُولُ قِيُونِ سُرِيْدَنْ اِيْرِيْلُوبِ قُجْدِي وَسَنِي
قُجِي بَكُ يُوْرُوْلْتِدِي سَنِ اِنِي عَا قَبْتِ يَتَشُوبُ طُوتْدُكُ وَرَحْمَتِ اَيْدُوبِ
قُوجْدُكُ اِيْ سِي كِنَهْ نِيچُونِ كَنْدُوكِي يُوْرُدُكُ دِيُوَاوُ حَشَا دُكُ پَسِ بُوْبِ
اِيْلَهْ بِنِ سَنِي خَلْقَهْ بِيْنَمِيْرُ قَلْدَمْ دِيْدِي • فَعِيَهْ رَحْمَهْ اللَّهِ تَعَالَى اَيْدُ
اِنْبِيَا كِرَامِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ رَعِي غَمِ اَتْدُ كَلْبِيْنُكُ وَجَهِي
بُوْدُرْ كِهْ حِيَوَانَاتِ اُوْرَزَهْ شَفَقَتَلَرِي كَامِلِ اُولُ دَقْدَنْ صُكُهْ اِنْسَانِ
اُوْرَزَهْ حَا كِرْ اُولَا لَرِ بُوْنْدَنْ حِصَّهْ بُوْدُرْ كِهْ حَا كِمَلَرْ كَنْدُ وِلَرِي اِنْسَانَهْ وَ
حِيَوَانَاتَهْ بَلَكِهْ نَبَا بَاتَهْ اِيْلَهْ عَدَالَتِ اَيْدُوبِ ظَلَمِ اِيْمَتِيَهْ لَرُو حَضْرَتِ عَمْرُكُ
رَضِيَهْ مَنْ عَدَلْ مَلِكُ وَمَنْ ظَلَمَ هَلَكُ قَوْلِ لَرِي غَايَتِ مُجْرِبِ الصِّدْقِ وَكَلْمُدْرُ نَظْمِ
عَدْلِلَهْ قَائِمِ اُولُوْرُ جَمَلَهْ نَبَا تِ • عَدْلِلَهْ زَنْدَهْ دُرْ رُ مَوْجُودَاتِ •
عَدْلِلَهْ دَا دِي اَيْدَنْ حِصْنُ حَصِيْنِ • اُولُدِي اَلْمَرْوَبِلَا لَرْدَنْ اَمِيْنِ •
ذَرَجَهْ ظَلَمْتُ ظَلَمْتُ اَمْرَا • اِيْرُ كُورْدُرْ كَنْدُ وِيَهْ طَا غَلْرَجَهْ بَلَا •

عَدْلِهِ رُوشَنًا وَاوْرَمَلِكِ جِهَانٍ • نَبِيكُمْ جَانِلَهُ جِسْمِ اِنْسَانٍ •
 رَحْمَتًا اَكَاكِهِ اَوْلَهُ خُلُقِي لَطِيْفٌ • اَنْدُنْ اِنْجَمِيَه بِرْمُورِ ضَعِيْفٍ •
 عَدْلِهِ اَوْلُ يُوْرِي مَقْبُوْلُ خُدَا • نَبِيْدِي دِكَلَه اَوْسُلْطَانِ سَخَا •
 پَدْرُ شَاهِ شَهِيْدَانِ جُنْسِيْنَ • يَعْنِي دَا مَا دَا اِمَامُ الْحَرَمِيْنَ •
 عَدْلِهِ تَحْتِ حُكُوْمَتِهِ اَيْكَنْ • فَضْلِهِ تَحْتِ خِلَافَتِهِ اَيْكَنْ •
 يُوْلَهُ بِرِ سَهْوَلَه اَوْلُ ذَاتِ شَرِيْفٍ • بَصْدِي بِرْمُورِي اَيْكَنْ ضَعِيْفٍ •
 مُوْرَا اَيْچُونِ حَالِي دِكْرُ كُونِ اَوْلَدِي • اَجْدِي اَعْلَدِي مَجْرُوْرُ اَوْلَدِي •
 خَوْفَا يَدُوْبِ اَوْلُ مُوْرِدُنْ شِيْرُ خُدَا • دِيْدِي بَكْ نَالَه اَيْلَه وَاوِيْلَا •
 ضَرِيْمُ اَوْلَدِي بُو مَظْلُوْمَه بِنِيْم • نُوْلَه طَشْتَلَرَه دُو كَرِيْمُ بَدِيْمُ •
 مَخَاكْدُنْ كُوْرُوْبِنْ شَفَقَتِيْلَه • اَلِيَه اَلْدِي بِرِ زُحْرُ مَسْتَلَه •
 قُوْنِيْنَه قُوْيَدِي اَوْسُلْطَانِ سَخَا • اَيُو اَوْلُ نَجَه اَكَا اَيْدِي دَوَا •
 حِكْمَةُ اَللّٰهِ اَيْلَه اَوْلُ كِيْجَه هَسَان • دُوْشِنَه كِرْدِي اَنْكُ فَرِيْجِهَان •
 دِيْدِي لُطْفُ وَاكْرَمُ وَعِيْرَتِيْلَه • حَذْرَا يَيْلَه يُوْرِيْمَه غَفْلَتِيْلَه •
 سَكَا لَا يِقْبِي يُوْرُوْرُ كُنْ مَسْرُوْر • نَاكِيْهَانِ اِنْجِيَه سَنْدُنْ بِرْمُوْر •
 اَبِي اَكْرَمِيْسِيْنَ اَيُّ بَابُ عُلُوْم • رُوْزِ مَحْشَرَدَه اُوْمُوْرِ مَظْلُوْم •

حَقِّيْ اِسْتِيُوْبِنْ خَيْرِيْلَه • يِيُوْشَه دَا مَنَكَه سِيْدَتِيْلَه •
 بُو كَلَايِي دِيْدِي چُوْنَا اَكَا رَسُوْل • خَوْفَا يَدُوْبِ غَايَتِيْلَه اَوْلَدِي مُلُوْ •
 بُو مَلَا لَتَه اَيْكَنْ كِيْرُوْنِي • شَادِ مَانِ اَيْدِي اَوْعَالِي نَسِي •
 دِيْدِي اَيُّ يَارِ كَرِيْنِ اَوْلُ مَسْرُوْر • اَلْتِمَا شَا يَلْدِي حَقْدُنْ سَنِي مُوْر •
 دِيْدِي يَارِي اَوْعُمَانِ وَفَا • قَصْدِيْلَه اَيْمَدِي بُو اَيْشِي بَكَا •
 قَلِيْكَ اَيْنَه سِنِي صَافِ اَيْلَه • دِكَلَه بُو قِصَّه اِنْصَافَا يَيْلَه **حِكَايَتِ اَيْمَرِ** •
 شَعِيْدَانِ حَيَاتِ وَشَهِيْدِ الْمَمَاتِ • سَرُ شُوْرَانِ پَادِ شَاهِ عُزْرَاتِ •
 شَهْ غَلِيْبَانِ اَعْنِي سُلْطَانِ مُرَاد • كَلِيْسْتَانَه وَاَزْمَاعِي قِلْدِي مُرَاد •
 بِيْهَارِيْكَ بُوْرِسْمَه كُوْرُبْ زِيْنَتِيْنَ • تَفَكُّرَا يَدِرْ كُنْ حَقِيْكَ قُدْرَتِيْنَ •
 يَلِيْنَدَه اَوْلَانِ قَوْلِيْرِيْنِيْكَ بَرِي • قُوْپَا رُوْصُوْرِيْ بَرِي كُلْ اِحْمَرِي •
 دِيْدِي اَوْلُ قَوْلِيْنَه قُوْرِيْسُوْنِ قَوْلُكَ • مَمَا تِيْنَه اَوْلَدُكَ سَبَبُ اَوْلُ كَلُكَ •
 دِيْرِيْغَا كِه تَسْبِيْحِ اَيْدِرْ كُنْ حَقِّي • اَكَا مَا نِيْعِ اَوْلَدُكَ بُو كُونِ اَيُّ شَقِي •
 اَيْدِرْ كُنْ كَلِيْسْتَانَدَه عَرْضِ جَمَال • هَلَاكُ اَيْلَدُكَ بَادِ صَرْمِيْثَال •
 صَبَايِ اَجَلِ كِيْيِي اَيْرُدُكَ اَكَا • وَجُوْدِي چِرَاغِيْنَه وَيُرْدُكَ فَا •
 كَلَا وَجُنْدُنْ اَيْدِي هَزَارَانِ عِيَاب • خَطَا اَيْدِي نَه اَجْدِي رَا هِ صَوَاب •

شوکر عدلی آرماغنی اوزادُر • نباتاتی داخی کوردر کوزادُر •
 عدالتایدن پادشاه شفیع • اولور عالمه سنکه فصل ربیع •
 انکه کولر اچلور کائنات • صفا بخش و معمور اولور هر جهات •
 جهاندار اولنده فراست کونک • کورز کوزی عین عدالت کونک •
باب رابع آنلرک دیشلرین و یا شلرین بیان ایدر معلوم اولاکه طای
 آنک اول ایکی دیشی اشعه دن و ایکی دیشی یوقرودن چقار اول دیشلر
 ابتدائیات و ثنا یادیر لر آنلرک یاننده درت دیش دخی بتر آنلر و اسطفا
 دیر لر آنلر یاننده چقان درت دیشه رباعیات دیر لر تمام اوکی
 اون ایکی دیش اولور اچر اوکی دیشلر ایله قرق ایکی دیش اولور آت اوج
 یاشینه و اریجی دیشلری صارو اولور قولن دیشنک قیاس اچر و
 آرو سین برر • دزدنده ثنا یاسی دوش ویرینه ینه بتر • بشنده
 قولن دیشنک دبی یوغن اولور • الیسند اچلرند قوه جه چوقچقلر
 اولور و ایکی چکه سی اورتا سینده اولان یومرجه بزجر بتر پس ارتوق
 بیومکدن قلور • سکرند اول چوقوردخی درک اولور • طقوزنده
 سئلرکه بشلر • اونده دخی زیاده سئلر و بورنی اچندن بر دلیک پیدا

اولور بود شلرک حالی بویله اولوق اگرآت بعض سننه کمر مکه
 معتاد دکل اینسه در و اگر بولدوغی د موری و اخی کمر مکه معتاد
 ایسه یاشی دیشندن معلوم اولماز چکه سیندن بلیک کدر
 کج آنک چکه کیکلری یوغن اولور یا شلندجه اچلور حتی چاق
 یوزی قدر کی کسکین اولور • پس آنک اون یاشندن یوقر و سی تخمین
 و فراست ایله معلوم اولوب جر مه بحال اولماز • و آنک عمر
 انسان عمرتیک نصفیدر پس آت قرق و الی یاشینه و ارتوق اولور
 نیکم انسانک بعضی یوز یاشینه وارر • الله سبحانه و تعالی
 اول سی سعادتلو پادشاهیم دخی نصیب ایلیه امین یا معین
خاتمه آنک منافعی بیاننده در آنک بدینستی بالیله قارشدسه
 ضعیف البصر کسنه نک کوزی اوزنه اورسه لر قوتلند و ره
 و او چقلو کیشیه بر در هم یدر سئلر نافع اوله آنک دلنی بر بیان
 ایدوب بالله اینسه لر حققان ریخن کیده ره بر کسنه آنک صاغ
 کوزین شکر و مسنک ایله قوریدوب کورسه خلق اچندن شریف
 اوله و آنک یوره کن قوریدوب او چقلو کسنیه بر مشقال یدر سئلر

نافع اوله ويا لله خلط ايدوب يسه لرقاوقد غي طاشي اريد • اترك
 بغري بشر وبقاني اولان كسسه يه يد رسلا نافع اوله اترك اولد
 بزمقدار كونك وطوبالوق قشدر ووب قان اسين كسيه يد رسلا
 نافع اوله • اترك طلا غني اسكي سر كه ده بشر رسلا بش مثقال يسه
 طلا غني اولان كسيه نافع اوله اترك حيا سني صبر و طور ايله
 دو كسه لر قنيس رنجنه باليله سور رسلا نافع اوله و سر كه ايله
 ارسه لر قنجه اننه دو كسه لر قنجه بي كيه نه اترك سور ديه
 طوغر عورت بش كرا جسته حامل اوله واروق كسه اجسته
 سمرويه ضيق النفس رنجنه و صبويه نافع اوله اترك قاني
 قود زايه طلاين كسنيك يه سسه سور سسه لر نافع اوله و در النعل
 رنجنه دخي نافع در • اترك ديشني و يخوده خورلين كسنيك باشي الله
 قوسلر كسه و اوغلا نجقار ك بسكيه قوسلر ضرر لر دن امين اولار
 اترك طر نغن بر اوده كومسه لر اول اولنك سحر و ضرر تاثير اتميه
 اترك ايا غني بل اغر سسه و يان اغر سسه سور رسلا نافع اوله اترك
 تويي بقسلر كولن بورني قاني دكمين كسه نك بورنيته او فرسلر دكه

و ياره له اكنه لر نافع اوله اترك كوكني يا قسلر بياض اولنجه اندن دو
 يمرده صا رسنه خلط ايدوب اشهال اولان كسيه يد رسلا نافع
 اوله ياذن الله تعالي اترك منافعينه و كندونك دخي امراض و معالجائند
 سور چوقدر لكرن طبع ياد شاهيه ملال و يرمكدر احترار ايچون
 ايحاز و اختصار قلندي • **بيست**
 و صفي دو كمنر سخك قل تمام • و يرسوز و كه زينت خير الكلام
 ياد شها حق قلله عمر ك دراز • دائم ايدك سر و قلك سرفراز
 كلشن مقصودك اوله تازه تر • نخل مراد اترك اوله بار و ر
 تازه قلله حق چمن نجكي • رشك سپهرايد خدا نجكي
 ياي شمندك صله افلا كه كرد • مهره ايدك رايه كيتي نورد
 هر دم الكه اوله شمشير زر • آينه شاهد فتح و ظفر
 ذائكه كره عالمه اولد ر نظام • اوله سرا پرده عزت مقام
 مهر منور كبي هر با مداد • عرض جمال ايله قلوب عدل داد
 اسب نجيب اوزن ينوب كامران • عزم ايديجك دشمنه لشكر گشا
 فتح و ظفر بدرقه راه اوله • دولته ياريجك الله اوله

خَيْرَ لَهُ خَمَّ آيَلَهُ اَيْدُوْبًا خِصَارًا • خَاتِمَةٌ دَعْوَتِي يَا يَانَ كَارًا •
سَنْدَحِي جَامِي كِي يَلِي اِرْتِيَابًا • قَلْرَقَمَّ خَاتِمَه تَمَّ الْكِتَابُ •

Handwritten text in a smaller script, likely a continuation of the poem or a related text, written in a cursive style. The text is partially obscured by a watermark.

www.nizv.com

www.nizv.com